155984

KİŞİLİK HAKLARI AÇISINDAN YAZILI BASINDA ELEŞTİRİ- YORUM HAKKI

Şevki Yılmaz Örneği

Doktora Tezi

Seçil Banar

Eskişehir-2001

Anadolu Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi

KİŞİLİK HAKLARI AÇISINDAN YAZILI BASINDA ELEŞTİRİ-YORUM HAKKI

Şevki Yılmaz Örneği

Seçil BANAR

DOKTORA TEZİ

Basım ve Yayımcılık Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Uğur DEMİRAY

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2001

DOKTORA TEZ ÖZÜ

KİŞİLİK HAKLARI AÇISINDAN YAZILI BASINDA ELEŞTİRİ-YORUM HAKKI
Şevki Yılmaz Örneği

Seçil BANAR
Basım ve Yayımcılık Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2001
Danışman: Prof.Dr.Uğur DEMİRAY

Bu çalışmanın temelinde, gelişen demokratik toplumlarda günden güne önemli bir güç haline gelen medya diğer bir ifadeyle yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet olarak anılan basında, ön plana çıkan haber ve yazılarda eleştiri-yorum hakkının, şeref, haysiyet, özel yaşam gibi kişilik haklarının alt unsurları kapsamında nasıl ele alındığı incelenmektedir.

Günümüzde kitle iletişim araçları olarak adlandırılan medyanın gelişimi ve yaygın haldeki kullanımı, bir yandan hayatı kolaylaştırıp bilginin demokratikleşmesini sağlarken diğer taraftan, gelişen teknoloji ve buna hizmet eden araçlarla bireylerin kişilik haklarının ve özel yaşam alanlarının ihlali gibi durumlar yaratmaktadır.

İlk insan hakları belgelerinden bu yana hukuk düzenlerinde özgürlüklerin sonsuz olmadığı, sınırların ise yasalarla çizilebileceği belirtilmiştir. Bu nedenle demokratik ortamlarda hem kişilik hakları hem de düşüncenin basın yoluyla açıklanması diğer bir ifadeyle basın özgürlüğü, eleştiri-yorum hakkı ve kamu yararı; açık toplum açısından gerekli, anayasalar tarafından da teminat altına alınmış vazgeçilemez unsurlar haline gelmiştir. Ancak özgürlükler yasalara, kamuya ve bireyin kendisine karşı birtakım sorumluluklar getirmektedir. Haber alma, verme özgürlüğü kadar temel kişi hak ve özgürlükleri ile genel ahlak, kamu düzeni ve çıkarları da hukuk düzenlemelerinde güvence altına alınmıştır. Bugünün gelişmiş kitle iletişim ortamlarında ise basının, bu görevlerin özgürce yapıldığı süreçteki dengesinin bozulduğu gözlenmektedir. Bu nedenle çalışmada basın özgürlüğü, haber ve yazılarda eleştiri-yorum hakkı ile birlikte kişilik hakları, ayrıca korunan ve zaman zaman çatışan bu değerlerin sınırları, uygulamadaki sorunlar örnek olay bağlamında ortaya konmaktadır.

Çalışmanın kuramsal boyutunda öncelikle eleştiri-yorum hakkına iletişim hakkı ve bu hakkın genel sınırlarının belirlenmesi açısından yaklaşılmıştır. Daha sonra temel insan haklarından olan iletişim hakkının tanımı, gelişim süreci, uluslararası düzeyde nasıl ele alındığı ve hukukta iletişim hakkını düzenleyen kanunlardan da bahsedilerek, araştırmanın bir ayağını oluşturan haber, değişen habercilik, haberleşme ve işlevleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde ise kişilik hakları hukuksal sistem içinde ve Türkiye'deki düzenlemeler anlamında incelemeye tabi tutulmuş, kişi kavramı ve kişilik haklarının unsurları, hukuka uygunluk, aykırılık kavramları, haberin özellikleri açısından ele alınmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümü oluşturan yazılı basın, maddi, manevi ve mesleki değerlerle kişilik haklarının eleştiri-yorum hakkı kapsamındaki saldırılarda koruma ise; uluslararası sözleşmeler, mesleki otokontrol çalışmaları ile toplumsal yaşam ve basın ahlak ilkeleri çerçevesindeki sınırları ortaya koyar niteliktedir.

Basında yeralan haberlerde eleştiri-yorum hakkı ile kişilik haklarını incelemeyi amaçlayan uygulama anlamındaki son bölümde ise Şevki Yılmaz'ın 1991 tarihinde yapmış olduğu konuşmanın 29 Mayıs 1997 tarihinde Show Haber ve Kanal D Arena programlarında kamuoyuna duyurularak halkın haberdar edilmesi üzerine, gazetelerde çıkan haber ve yazılarla yayınlara karşı açılmış olan davalar, önceki bölümde yer alan kuramsal çalışma çerçevesinde ele alınmıştır.

Böylece toplumsal ve siyasal alandaki kişiliklerin; kişilik haklarının, özel yaşam, şeref ve haysiyetlerinin basın yoluyla ihlal edilip edilmediği, haberlerin nasıl aktarıldığı, yapılan eleştiri-yorumla kamuoyunun nasıl bilgilendirildiği gibi sorulara yanıt aranmıştır.

Eleştiri-yorum hakkının kullanımı sonucu, yayınlarda kişilik haklarına bir müdahalenin olup olmadığı sorununa; varsa hangi ifadelerin ihlal oluşturduğuna, olayın nasıl çözümlendiğine ve cezalandırıldığına mahkeme kararlarından yararlanarak bir yorum getirilmeye çalışılmıştır.

Yapılan genel tarama sonunda, özellikle gelişmiş kitle iletişim ortamlarında özgürlüklerin kullanımı sırasında sınırların aşılmasıyla hem basın özgürlüğünün hem de kişilik haklarının zedelenebildiği görülmüştür. Çalışmada, mahkeme kararlarının değerlendirilmesi ile eleştiri-yorum hakkı kullanımı çerçevesinde kişilik hakları ve "Şevki Yılmaz" örneğinde, basını sınırlandırıcı nitelikteki etik ve hukuksal yaptırımların varlığı ortaya konulmuştur. Ayrıca basın özgürlüğü ile kişilik hakları hukuk tarafından korunan, çatışan değerler olmasına rağmen, kamu yararı taşıyan değerin önplana çıktığı da doğrulanmıştır.

Sonuç olarak, vazgeçilmez demokratik unsurlardan olan basın özgürlüğü ile kişilik haklarının, etik yaklaşım ve hukuk kuralları çerçevesinde tarafsız olarak değerlendirilmesinin; basına tam bir destek ve koruma sağlanmasında, kişilik haklarının da demokrasi ortamında korunmasında bu alanda çalışan basın mensuplarıyla, kanunu uygulayanların kamu yararını gözeterek bu hakları kullanmalarındaki gereklilik ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: İletişim hakkı, eleştiri-yorum, kişilik hakları, maddi, manevi mesleki değerler, özel yaşam, şeref, haysiyet, basın etiği, hukuksal yaptırım.

ABSTRACT

CRITICISM-COMMENT'S RIGHTS AS A RIGHTS OF PERSONELITY ON THE DAILY PRESS
The Case of Şevki Yılmaz

Seçil BANAR
Printing and Publication Major Branch
Anadolu University Graduate School of Sociel Sciences, June 2001
Adviser: Prof. Dr. Uğur DEMİRAY

This study investigates how to deal with criticism-comment right in news and articles of media, which is the forth power after legislation, administration and judgement, and a growing source of power in developing countries. The study mainly focuses on criticism-comment right under the sub-elements like honor, personal dignity and private life.

The development and use of media, which is called mass-communication vehicle, both make our lives easier and more democratic and may create some situations with the help of technology our lives and our personality rights are blocked.

Since the human–rights documents, it has been stated that freedom is not eternal and the limits are formed by law. Therefore, the statement of personality rights and thought in democratic situations via media (press), that is; the freedom of press, the right of criticism-comment and the use of public is necessary for the community and has become an inevitable element of life guarded by law. However, the freedom also enforces some responsibilities to law, public and the individual. Not only the right of giving and receiving information but also the right and freedom of personality, general ethics, public regulation and benefits are under the umbrella of law. On the other hand, it is observed that there is an imbalance on these situations in developed Mass-communication environment. Based on the information above,, this study mainly concentrates on the freedom of media (press), the criticism-comment right in news and articles, and also the limits of these values that have some problems among themselves and as an example the problems faced in the application of these elements.

In the theoretical part of the study, the communication right as to criticism-comment right and the general limitations of this right were tried to form. Then, the definition of communication right, its development, how to deal with it in international level and the bills which limit the right of communicates were mentioned and news,

which is related to the study, the changing news profile, communication and its functions were studied.

In the second part, the personality rights were investigated in terms of law system and the regulations in Turkey. Also, the concept of person, the elements of personality rights, the concepts of appropriations and contrary to the law were tried to present in terms of the aspects of news

The daily press, the prevention from financial, moral, and occupational attacks in terms of criticism-comment right; international acts, the studies of occupational auto-control and the limitations of public life and press moral guidelines were studied in the third part.

In the last part, in which the researcher tried to focus on the right of criticism-comment and the rights of personality in the news which are appeared on the newspapers, the broadcast of "Şevki Yılmaz's" statement, 1991, on the programs Show Haber and Kanal D Arena on May 29th, 1997 was discussed, news issued on newspaper was searched, and trials against these news were studied.

Doing so, some questions like; if these events and activities affect people's honors, private lives and their dignities in a negative way, how the news is transferred and how the public is informed via criticism-comment were tried to answer.

While examining if there are any interferences to the rights of personality and when there are what kind of process has been followed, how the problem has been solved and sentenced were tried to example with the help of court records.

As a result of the general research, it was observed that especially in developed media (mass communication) environments, both the freedom of press and the rights of personality were damaged by exceeding the limits. In this study, by examining court decisions, the ethical and legal limiting sanctions were staded to be on the agenda as in the example of "Şevki Yılmaz" and the rights of personality in terms of the use of criticism -comment. Although the freedom of press and the rights of personality were the values protected and conflicted by law, the values having public benefit were said to be on the agenda.

To sum up, it was put forward that the freedom of press and the rights of personality, which are inevitable elements of democracy, be evaluated neutrality in terms of ethical approach and legal rules; the press be supported and the rights of personality be protected in the environment of democracy with press workers and legislators administrators apply these rights by taking public benefit into consideration.

Key Words: Rights of communication, criticism-comment, rights of personality, financial, morale, occupational values, private life, honor-dignity, ethics of press, legal sanction

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Seçil Banar'ın Kişilik Hakları Açısından Yazılı Basında Eleştiri-Yorum Hakkı-Şevki Yılmaz Örneği başlıklı tezi, 9 Temmuz 2001 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, İletişim Bilimleri Basım ve Yayımcılık Anabilim Dalında Doktora tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	**İmza**
Üye (Tez Danışmanı)	: Prof. Dr. Uğur DEMİRAY	
Üye	: Prof. Dr. Suat GEZGİN	
Üye	: Prof. Dr. Erhan TÜRKER	
Üye	: Doç. Dr. Filiz SEÇİM	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Nuray UZUNÇİ	

İÇİNDEKİLER

ÖZ ii
ABSTRACT iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI vi
ÖZGEÇMİŞ vii
TABLOLAR LİSTESİ xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ xv
KISALTMALAR xvi
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
ELEŞTİRİ VE YORUM HAKKININ GENEL ÇERÇEVESİ

1. İLETİŞİM HAKKI AÇISINDAN KONUYA YAKLAŞIM 3
1.1. İletişim Hakkı Kavramının Genel Çerçevesi 4
1.2. Kavramın Gelişim Süreci 5
1.3. Kavramın İçerdiği Haklar 9
1.4. Hukukta İletişim Hakkını Düzenleyen Bazı Kanunlar 11
1.4.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde İletişim Özgürlüğü 12
1.4.2. T.C. Anayasası 15
1.4.3. Basın Kanunu 17
1.4.4. Türk Ceza Kanunu 19
1.4.5. Askeri Ceza Kanunu 20
1.4.6. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu 21
1.4.7. Sıkıyönetim Kanunu 21
1.4.8. Olağanüstü Hal Kanunu 22
1.4.9. Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu 22
1.4.10. Türkiye Radyo Televizyon Kanunu 23
1.4.11. Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun 23
1.4.12. Terörle Mücadele Kanunu 24

1.5. İletişim Hakkı Kavramını Ortaya Çıkaran Yeni Toplumsal, Siyasal ve Kültürel Gelişmeler 25
1.6. Eleştiri ve Yorum Hakkının Yeniden Yorumlanması 28
2. HABER KAVRAMI AÇISINDAN ELEŞTİRİ-YORUM HAKKI İLİŞKİSİ 30
2.1. Yazılı Basında (Gazetede) Haber Kavramı 30
2.1.1. Genel Olarak Haber ve Haberciliğin Tarihçesi 32
2.1.2. Haberin Unsurları, Yapısı, İşlevleri ve Önemi 39
2.1.3. Gazeteden Televizyona Haberin Yapısı ve İşlev Açısından Değişimi 56
2.2. Yazılı Basında Eleştiri ve Yorum Kavramı 59
2.3. Yazılı Basının Haber Verme ve Eleştiri-Yorumda Bulunma İşlevinin Toplumsal ve Siyasal Açıdan Anlamı 61

İKİNCİ BÖLÜM
BİREY VE KURUMLAR AÇISINDAN ELEŞTİRİ VE YORUM HAKKININ KİŞİLİK HAKLARI BOYUTU

1. KİŞİ AÇISINDAN KİŞİLİK HAKLARI VE ÖZELLİKLERİ 66
1.1. Kişi Açısından Gerçek ve Tüzel Kişilik 67
1.2. Kişi Açısından İfade Özgürlüğü 73
1.3. Genel Olarak Kişilik Hakları ve Bunlara Saldırı Şekilleri 76
1.4. Yazılı Basın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı 84
1.4.1. Maddi Değerlerin Basın Yoluyla İhlali 88
1.4.2. Manevi Değerlerin Basın Yoluyla İhlali 88
1.4.2.1. Özel yaşamın ihlali 90
1.4.2.2. Şeref haysiyetin ihlali 94
1.4.2.3. Resimle kişilik haklarının ihlali 98
1.4.2.4. Ad üzerinde kişilik haklarının ihlali 99
1.4.3. Mesleki ve Ticari Değerlerin Basın Yoluyla İhlali 99

2. YAZILI BASINDA KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİ VE HUKUKA AYKIRILIK 102
2.1. Hukuka Aykırılık Kavramı 103
2.1.1. Yazılı Basın Yoluyla Kişilik Haklarının İhlalinde Uygulanacak Normlar 105
2.2. Hukuka Uygunluk Kavramı 109
2.3. Genel Hukuka Uygunluk Sebebi: Hukuka Aykırılığı Kaldıran Sebepler 114
2.3.1. Yazılı Basındaki Haberlerde Basının Görevi ve Konularına Göre Kamu Yararının Korunması 119
2.3.2. Kişilerin Toplumsal Rollerine Göre Basındaki Haberler ve Kamu Yararı 126
2.4. Özel Hukuka Uygunluk Sebepleri 130

3. YAZILI BASINDAKİ HABERLERLE KİŞİLİK HAKLARINA MÜDAHALE VE HUKUKA UYGUNLUK SAĞLAYAN DURUMLAR 133
3.1. Haber Verme Hakkı 135
3.1.1. Haberin Gerçeğe Uygunluğu 136
3.1.2. Haberin Güncel Olması 142
3.1.3. Haberde Kamu Yararı Bulunması 144
3.1.4. Haberin Veriliş Biçimiyle Konu Arasında Düşünsel Bağ Bulunması 146
3.1.5. Gerçeğe Uygun Haberde Ölçülülük ve Nesnel Ölçülere Uyulması 151
3.2. Eleştiri 155

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ELEŞTİRİ VE YORUM HAKKININ
YAZILI BASINA YÖNELİK BOYUTLARI

1. GENEL OLARAK KİŞİLİK HAKLARINA SALDIRIDAN KORUNMA.... 163
1.1. Yazılı Basında Kişilik Haklarına Saldırılarda Koruma..... 165
1.2. Uluslararası Sözleşmelerde Kişilik Haklarına Saldırılarda Koruma.... 175
1.2.1. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi..... 176
1.2.2. Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi..... 176
1.2.3. İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi..... 177
1.3. Mesleki Oto Kontrol Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırılarda Koruma..... 178
1.3.1. Uluslararası Düzeyde Oto Kontrol Çalışmaları..... 180
1.3.2. Türkiye'de Basın Alanında Oto Kontrol Çalışmaları..... 182
1.3.2.1. Basın şeref divanı..... 183
1.3.2.2. Ombudsman..... 186
1.3.2.3. Türkiye gazetecileri hak ve sorumluluk bildirgesi..... 188
1.3.2.4. Basın meslek esasları..... 194
1.3.2.5. Basın meslek ilkeleri..... 197

2. YAZILI BASIN VE TOPLUMSAL YAŞAMA YÖNELİK AMAÇLAR DOĞRULTUSUNDA BASIN AHLAK İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE ETİK YAKLAŞIM..... 199
2.1. Genel Olarak Etik ve Gazete Haberciliği..... 199
2.2. Yazılı Basına Yönelik İlkeler..... 202
2.3. Toplumsal Yaşama Yönelik İlkeler..... 203
2.3.1. Kamusal Yarar İlkesi..... 204
2.3.2. Genel Ahlak İlkesi..... 206
2.3.3. Devletin Bölünmezlik ve Bütünlük İlkesi..... 212

2.4. Basın Ahlak İlkelerine Yönelik..... 214
2.4.1. Haberin İçeriğine Yönelik Ahlaki İlkeler..... 221
2.4.2. Haberin Yöneldiği Kişilere veya Kurumlara Yönelik İlkeler..... 223
2.4.3. Basının Toplumsal Sorumluluğuna Yönelik İlkeler..... 227

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜRK BASININDA KİŞİLİK HAKLARI VE ELEŞTİRİ - YORUM HAKKININ KULLANILMASINA YÖNELİK ŞEVKİ YILMAZ OLAYININ İNCELENMESİ

1. GENEL BİLGİLER..... 231
1.1. Amaç..... 235
1.2. Önem..... 238
1.3. Varsayımlar..... 240
1.4. Sınırlılıklar..... 241
1.5. Yöntem..... 242

2. ŞEVKİ YILMAZ OLAYI..... 245
2.1. 29 Mayıs 1997 Tarihli Şevki Yılmaz Konuşması ve Yayınlandığı Televizyon Programları..... 245
2.2. Olayın Gelişimi..... 246
2.3. Olayın Yer Aldığı Gazeteler..... 247
2.4. Şevki Yılmaz Olayı ile İlgili Gazete Haberleri..... 248
2.4.1. Şevki Yılmaz' ın Davalı Olduğu Mahkeme Kararları..... 248
2.4.2. Şevki Yılmaz' ın Davacı Olduğu Mahkeme Kararları..... 251
2.5. Şevki Yılmaz Haberlerine Yönelik Genel Değerlendirme..... 254

3. MAHKEME KARARLARINDA ŞEVKİ YILMAZ OLAYI..... 260
3.1. Kişi, Kurum ve Kuruluşların Açmış Olduğu Davalar..... 261
3.2. Şevki Yılmaz' ın Açmış Olduğu Davalar..... 271
3.3. Mahkeme Kararlarına Yönelik Genel Değerlendirme..... 284

4. BASINDA VE MAHKEME KARARLARINDA ŞEVKİ YILMAZ HABERLERİNİN KİŞİLİK HAKLARI BAĞLAMINDA ELEŞTİRİ VE YORUM HAKKI KULLANIMINA YÖNELİK DEĞERLENDİRİLMESİ.. 292
4.1. Şevki Yılmaz' ın Olay Konuşmasıyla İlgili Yayınların Haberin Unsurları Açısından Değerlendirilmesi..... 292
4.2. Şevki Yılmaz Haberlerinin Yargıda Kişilik Hakları Açısından Değerlendirilmesi..... 298
4.2.1. Maddi Değerlerin Yazılı Basındaki Haberlerle İhlali..... 299
4.2.2. Manevi Değerlerin Yazılı Basındaki Haberlerle İhlali..... 299
4.2.2.1. Özel yaşamın ihlali..... 300
4.2.2.2. Şeref ve haysiyet..... 302
4.3. Uluslararası Sözleşmelerde Kişilik Hakları ve Eleştiri Yorum Hakkının Değerlendirilmesi..... 306
4.4. Oto Kontrol Sistemleri ve Meslek İlkeleri Açısından Örnek Olayın Değerlendirilmesi..... 310

SONUÇ..... 316

EKLER..... 326

KAYNAKÇA..... 411

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1	MacBride Yuvarlak Masa Toplantıları	8
Tablo 2	Basının Kültürel Tarihçesi	37
Tablo 3	Basın Kronolojisi: Türkiye'de 1908-1998 Arası	38
Tablo 4	1995 - 1996 Yılları Şevki Yılmaz' a ait Haber Sayıları ve Yayınlandığı Gazeteler	255
Tablo 5	1997 Yılı Şevki Yılmaz' a ait Haber Sayıları ve Yayınlandığı Gazeteler	256
Tablo 6	1998 - 1999 Yılları Şevki Yılmaz' a ait Haber Sayıları ve Yayınlandığı Gazeteler	257
Tablo 7	Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Hak ve Özgürlüklerin Karşılaştırılması	309
Tablo 8	Oto Kontrol Sistemleri ve Meslek İlkeleri Açısından Örnek Olayın Değerlendirilmesi	311
Tablo 9	Türkiye' de Oto Kontrol Çalışmalarının Karşılaştırılması	313

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	İletişim Süreci	31
Şekil 2	Medya Çeşitleri ve Tarihsel Gelişimi	36
Şekil 3	Haberin Unsurları	39
Şekil 4	Haberlerin Yapı Piramidi	45
Şekil 5	Kişi Olabilmenin Şartları	66
Şekil 6	Kişiler Hukukuna İlişkin Temel İlkeler	67
Şekil 7	Kişiler Hukukunun Kapsamı	68
Şekil 8	Kişiler	69
Şekil 9	Tüzel Kişilerin Türleri	72
Şekil 10	Tüzel Kişiler	73
Şekil 11	Kişilik Haklarının Sınıflandırılması	81
Şekil 12	Sosyal Kişilik Alanı	82
Şekil 13	Temiz Toplum İçin Toplam Ahlak	201
Şekil 14	Toplam Ahlak Yönetiminin Üç Boyutu	201
Şekil 15	Medya Aracılığıyla İletişime	233

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADD	Atatürkçü Düşünce Derneği
B.K.	Borçlar Kanunu
Bkz.	Bakınız
C.D.	Ceza Dairesi
C.M.U.K.	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
E.	Esas no
Ed.	Editör
f.	fasıl
FSEK.	Fotoğraf ve Sanat Eserleri Kanunu
H.D.	Hukuk Dairesi
H.G.K.	Hukuk Genel Kurulu
H.U.M.K.	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
K.	Karar no
m.	madde
M.K.	Medeni Kanun
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
s.	sayfa
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
T.C.K.	Türk Ceza Kanunu
T.M.K.	Terörle Mücadele Kanunu
T.T.K.	Türk Ticaret Kanunu
TRT	Türkiye Radyo ve Televizyon
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
vd.	ve diğerleri
YDİED	Yeni Dünya İletişim ve Enformasyon Düzeni
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

Toplumlar büyüyen ve çeşitlenen iletişim ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve bu alanda istenilen gelişmeyi sağlayabilmek için iletişim yöntemlerini çağın gereklerine uygun olarak geliştirmek zorundadır. Bu da iletişim sistemleri ve bilgi iletme yöntemlerinde farklı bir ele alışı gerektirmektedir. Bu konudaki çabalar 20. yüzyıl ile birlikte, iletişim ve gelişmişlik arasındaki ilişkilerin daha açık görülmeye başlamasıyla daha da yoğunluk kazanmıştır. Bunun üzerine ülkeler iletişim politikalarını tekrar gözden geçirmiş, bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeler nedeniyle karşılıklı iletişim yöntemleri ve iletişimde kullanılan araç gereçler değişen dünyaya ayak uyduracak biçimde yenilenmeye başlanmıştır.

İletişimi geliştirmeye yönelik çabalar sonucu kitle iletişim araçları olarak bilinen televizyon, radyo, video, internet, teletex etkin ve işlevsel bir biçimde gündeme gelmeye başlamıştır. Bu araçlardan birisi ve kuşkusuz en eskisi, sözlü iletişimi bitirip, kelimelerin kalıcılığını sağlayan yazılı iletişim aracı olarak basın göze çarpmaktadır.

Kitap, broşür, dergi ve özellikle de gazetenin içinde yer aldığı yazılı basın kavramı, toplum içinde düzenli olarak yayımlanan haber veya bilgi öğelerinin, düşünce veya kanıların biçim ve koşullarının tümüdür. [1] Düşünce, insanın iç dünyasıyla ilgilidir, açığa vurulmadığı sürece başkaları tarafından bilinemez. Bu durumda düşüncenin güvence altına alınmasının bir anlam taşımayacağı açıktır. Ancak düşünülenin açığa vurulmasına izin verilmemesi düşüneni, düşündüğünü yapmaktan alıkoyamayacaktır. Bir insanın düşüncesi, kendisini etrafındakilerin hal ve hareketlerine düzen veren fikir ve gelenekleri eleştirmeye, bağlandıkları inançları reddetmeye, izledikleri yaşam biçiminden daha iyisini tasarlamaya yöneltince, o insanın susması hemen hemen olanaksızdır. Bu kural, bireyler kadar toplumlar için de geçerlidir. Zira gelişmek ve ilerlemek isteyen toplumlar gerçeği aramak zorundadırlar. Bu da ancak düşünülenin açığa vurulmasıyla mümkündür. İnsan hak ve özgürlükleri, benzer düşünceler sonucu

---

[1] Alpay Kabacaklı, **Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Basın Sansürü**, (İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayını, Yayın no: 29. 1990), s. 16.

Anadolu Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi

insana özgü yetiler ve yaşam koşullarından doğmuştur. Yazının bulunuşundan önce düşüncenin açığa vurulması yolu söz; bulunuşundan sonra elle yazılmış kitap, mektup, matbaanın bulunuşundan sonra mevkuteler , daha sonraları ise diğer kitle haberleşme araçları ile olmuştur. Ancak, kişinin düşüncelerini açığa vurması yönetenleri rahatsız ettiğinden, bazı ifadelerin önlenmesi ya da tamamen yasaklanması gündeme gelmiş ve bunun bir sonucu olarak ta, düşünce ve ifade özgürlüğü mücadelesi başlamıştır.

Kişinin kendi dünyası içinde kalarak, bunu başkalarından saklayabilmesi çok eski ve insancıl bir duyguyu sergilemektedir. İnsan; cinsel, duygusal ve psikolojik yönlerini oluşturan özel yaşamını çoğunlukla hiç kimse ile paylaşmak istemez. Kamusal hayatını herkesle, aile hayatını aile bireyleriyle ve mesleki hayatını da iş çevresiyle paylaşan kişi, özel yaşamına giren faaliyetlerinin sadece kendisine ait olmasını isteme hakkına sahiptir. Bu nedenle kişinin özel yaşamına giren faaliyetleri üzerinde temel hak olarak kendisini gösteren, kişilik hakkı, özel hayatın gizliliği ve korunması ile yine vazgeçilmez temel özgürlüklerden olan basın ve ifade özgürlüğü birbirlerini sınırlandıracak biçimde karşı karşıya gelmektedir. Özellikle toplumda sosyal ve politik açıdan önde gelen kişilerin kişisel görüşleri, özel yaşamları, üzüntü ve sevinçlerinin kamuoyu tarafından bilinmek istenmesi, bazı durumlarda bilinmesinin gerekli oluşu özel yaşamın gizliliği ve korunması hakkının basın özgürlüğü karşısında sınırlandırılması sonucunu getirmektedir. Bununla birlikte, kamuoyunun bilgilenme hakkının da bir sınırı olduğu bilinmektedir. Bu sınır aşılmadığı müddetçe kişilik hakları, şeref, haysiyet, özel hayatın gizliliği ve korunması hakkı tamamen ihlal edilmemiş olacaktır. [2]

Çağımızda bilgi edinmeye, dolayısıyla kamuoyu oluşturmaya en uygun araçlar olarak kitle iletişim araçları görülmekte ve bu iletişim ortamlarından birisini de basın oluşturmaktadır. Gerçekleri ve olayları halka iletme görevini üstelenen basının ifade özgürlüğü haklarını kullanmasıyla birlikte halkın bilgi edinme özgürlüğü ortaya atılmakta bunun bir sonucu olarak da iletişim, kişilerin özellikle de siyasiler, sanatçılar gibi toplumsal açıdan gözde kişilerin kişilik haklarını sınırlandırıcı durumlar ortaya çıkmaktadır.

---

[2] Ersan Şen, **Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında: Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması**, (İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, Yayın no: 148, 1996), s. 1–2.

BİRİNCİ BÖLÜM
ELEŞTİRİ VE YORUM HAKKININ GENEL ÇERÇEVESİ

1. İLETİŞİM HAKKI AÇISINDAN KONUYA YAKLAŞIM

İletişim, günümüzün gözde kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüze damgasını vuran bu kavramın gücü nereden kaynaklanmaktadır sorusuna cevap aranırken karşımıza bir başka soru daha çıkmaktadır. Gerçekte iletişimin özünde böyle bir güç var mıdır, yoksa bu gücü insanlar mı yaratmaktadır? Bu sorunsala doğru cevap bulabilmek için iletişimin çeşitli tanımlarına bakmak doğru olacaktır.

İletişim kısaca ileti alışverişi olarak tanımlanabilir. Başka bir söyleyişle, kişilerin belirli bilgilere, düşüncelere ve tutumlara sahip olması amacıyla bu düşünce ve duyguların kişilere aktarımıdır. Düşünce ve tutumların aktarılmasıyla oluşan bilgi, belirli bir insan topluluğu içinde benzeşme ve birlik taşıyan bir ortaklık yaratmaktadır.[3]

İletişim üretilmiş bilginin etkileşim halindeki taraflar arasında bir paylaşım sürecidir.[4] Bu paylaşım, sistemi oluşturan iki farklı taraf arasında bilgi akışı ve alışverişi ile gerçekleşir. İletişim bu açıdan ele alındığında, iletişim sadece insanlar arasında değil, insanın etkileşim içinde olduğu diğer canlılar ile makineleri de içine alan bir süreçtir.

Bugün insanlar başkalarıyla birebir iletişim içinde bulunmalarının yanında, okur veya seyirci bağlamında da iletişimin tarafıdırlar. Haberin, bilginin ve kültürün insan topluluklarına ulaştırılması başka bir söyleyişle kitle iletişimi sözkonusudur. Kitlelere ulaşmak gerektiğinde ise ileti kadar önemli bir diğer unsur; iletiyi aktaran, yayan ve dağıtan araç ve tekniklere de ihtiyaç duyulmaktadır. Mcluhan'ın da dediği gibi "mesaj aracın kendisidir." İletişim sırasında iletinin aktarılma şeklinin özelliği nedeniyle doğal olarak içerisinde bir mesaj taşımaktadır. Araçların taşıdığı içerik o aracın nasıl bir mesaja yöneldiğini de belirlemektedir. Her yeni araç bir önceki teknolojik içeriğe karşılık gelmektedir. Televizyonun içeriği haberler, haber programları haberlerin içeriği

---

[3] Raşit Kaya, **Kitle İletişim Sistemleri Basın, Radyo ve Televizyon Yayınlarının Düzenlenmesi**, (Birinci basım, Ankara: Teori Yayınları, Ekim 1985), s. 1.

[4] İsmail Doğan, "Çevirenin Yorumu: İletişim Sorunu ve Marshall McLuhan", **İletişim ve Yabancılaşma Yazılı Kültürümüzde İlkler**, (İstanbul: Sistem Yayıncılık, Mayıs 1998), s. 45.

olayların aktarıldığı yazılı metinler, yazılı metinlerin içeriği ise söz ve sözlü anlatımlardan oluşmaktadır.[5]

Bireylere yönelik; habercilik, toplumsallaştırma, tartışma, eğitim, kültür, eğlence, uyarma ve bütünleştirme gibi temel toplumsal işlevleri yerine getiren iletişim devrimi, teknolojik olarak da sorunlar üretmektedir. Toplumsal işlevleri açısından iletişim ve iletişim araçları kendi başlarına "iyi" veya "kötü" kavramları ile adlandırılmamalıdır. Bu araçlar tarafsız olmadıkları için tehlikeli hale gelebilirler. Siyasal bir araç, ekonomik olarak güç, eğitici rolü üstlenen iletişim, ulusların kültürleri üzerinde de yozlaştırıcı etkiye sahip olabilirler. Olayın teknoloji boyutu ele alındığında, teknoloji gittikçe karmaşıklaşmakta ve pahalanmakta dolayısıyla uluslarasında iletişim ve araçlarından yararlanma olanakları eşit dağılmamaktadır. Ayrıca ülkelerin kendi içlerinde de iletişim ve araçlarını kullananlar arasında aynı kullanım farklılıkları sözkonusu olmaktadır. Ülkelerin gelişmişlik dereceleri farklı olduğundan ve gelecekte de böyle olacağından, ayrıca iletişim araçlarında hergün ortaya çıkan yenilik ve gelişmeler bu sorunun daha uzun bir süre yaşanacağının bir kanıtıdır.

1.1. İletişim Hakkı Kavramının Genel Çerçevesi

Bilgi akışının uluslararası bir boyut kazanması ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler yeni bir tartışma başlatmıştır ki, bu da "iletişim hakkı" kavramıyla ilgilidir. Bu bağlamda iletişim süreci hem bireysel hem de toplumsal olarak ele alınmakta ve iletişime ait mevcut hak ve özgürlüklerin daha yaygın olarak kullanılması gerektiği belirtilmektedir.[6]

İletişim hakkı kavramının temelinde yatan, sürekli iletişim halinde olan insanın bireysel ve toplumsal alandaki iletişim gereksinimidir. İletişim ve iletişim sürecinden bahsedebilmek için karşılıklı etkileşimin sözkonusu olduğu bir bilgi akışının ve katılımın olması gereklidir.

İletişim hakkı kavramı dendiğinde iletişimde demokratikleşme, katılım, karşılıklı etkileşimi öngören bir bilgi akışı, daha adil ve yaygın bir kaynak dağılımının gerçekleştirilmesi gereklidir. Böylece tek taraflı iletişimdense, bireylerin toplumsal

---

[5] **Aynı**, s. 47.

[6] Semra Soyer Akdemir, "Uluslararası İletişim Alanının Düzenlenmesine Yönelik Normatif Kavramlarda Ortaya Çıkan Yeni Gelişmeler", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993), s. 173.

düzeyde katılımını sağlayan çok yönlü bir iletişim düzeninden sözedilebilir. Bunların sonucunda da bireysellikten uzak, kişilerin iletişim sırasında kullanacakları kaynakları elde etme hakkı veya iletişim kaynaklarının bireyler, gruplar ve uluslar tarafından denetlenmeksizin eşit olarak kullanılması başarılacaktır.[7]

1.2. Kavramın Gelişim Süreci

İnsan yaşamı boyunca haber alma ve bilgiye ulaşma gereksinimi içindedir. İletişim olarak ifade edebileceğimiz bu gereksinim temel insan hakkı olarak karşımıza çıkmaktadır. İletişim hakkında olduğu gibi diğer insan hak ve özgürlükleri de gelişen ve gelişmek isteyen birey ve toplumların, insana özgü beceriler ve yaşam koşullarının bir sonucudur.

Düşünce ve söz söyleme özgürlükleri de iletişim hakkı kavramı içinde yeralmaktadır. Düşündüğünü ifade etme ve bunları istediği araçlarla iletme hakkı yazının bulunuşundan önce sözle; sonra elle yazılmış kitap ve mektupla; matbaanın icadından sonra mevkuteler[8], daha sonraları ise diğer kitle iletişim araçlarıyla gerçekleşmiştir. Bu dönemde keşif ve icatlar ile Rönesans'da bu gelişmeleri hızlandırmış ve evrensel bir bilgilenme dönemine geçilmiştir. Bireylerin haber almaya ve bilgilenmeye olan gereksinimleri hem ekonomik hem de kültürel olarak ortaya çıkmış, 15. yüzyıldan itibaren ve 16. yüzyıl boyunca gazetelerin ve el yazması haberlerin geliştiği ve giderek artan bir bilgi dolaşım ağının kurulduğu görülmektedir.[9]

Böyle bir yapı içinde düşüncelerin açıkça ortaya konması yönetimleri rahatsız etmiş ve bazı yasaklanmalara gidilmiştir. Bu yasaklamalara karşı başlatılan mücadeleler düşünce ve ifade özgürlüğü mücadelesinin böylece başlamıştır.

En yakın anlatımla, bağlı olmayan, bağımlı bulunmayan anlamına gelen "özgürlük" düşünce kavramıyla birleşince, "düşünüyorum öyleyse varım" yargısı doğrulanmaktadır. Varolmak, önce düşünmekle başlamakta ve düşünce özgürlüğüyle devam etmektedir. Düşüncenin ilk şartı yaratıcı olmasıdır. Yaratıcılık da özgürlüklerle özdeştir.[10]

---

[7] **Aynı**, s. 174.

[8] Gazeteler, haber ajansları neşriyatı ve belli aralıklarla yayınlanan diğer bütün basılmış eserlerdir.

[9] Jean Noel Jeanneney, **Başlangıcından Günümüze Medya Tarihi**, Çeviren: Esra Atuk, (Birinci basım, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Ocak 1998), s. 23-24.

[10] Bekir Özgen, **Düşünce Özgürlüğü ve Laiklik**, (Birinci basım, İstanbul: Çınar Yayınları Araştırma Dizisi, Ekim 1994), s. 17.

İnsan onurunun temel öğesi, maddi ve manevi varlığının ancak düşünce özgürlüğüyle gelişebilmesi özgürlüğün temel dinamiklerindendir. Bireyin düşünme özgürlüğünün yanında, yine özgürce bu düşüncelerini açıklayabilmesi de gerekmektedir. Bunun için de sözel, çizgisel, yazınsal tüm iletişim araçlarını kullanabilmesi hakkı tanınmalıdır.[11]

1990'lı yıllara gelindiğinde, düşünce özgürlüğüne yönelik dinamiklerin, bir insan hakkı olarak hemen hemen tüm ulusların anayasalarında yeralmaya başladığı gözlenmektedir. Ayrıca düşündüğünü açıklama ve yayma hakkı;[12]

a) Birleşik Devletler Bağımsızlık Bildirgesi

b) İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi

c) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

d) Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi

e) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

f) Kişi Hakları ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi gibi uluslararası kuruluşların bildirgelerinde ortak dayanaklara sahiptir.

1948 yılında 58 üye ülkenin katılımıyla ve uzun tartışmalardan sonra kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde "...Herkesin düşünce ve ifade özgürlüğüne hakkı vardır. ..." hükmü yer almaktadır.[13] Benzer düzenlemeler belirtilen Beyanname ve Sözleşmelerde de ifade edilmektedir.

Uluslararası bu düzenlemelerle birlikte bir çok ulusun ve T.C. Anayasası'nda düşünce ve ifade özgürlüğü ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Bunların neler olduğu izleyen bölümlerde ele alınacaktır.

1969 yılında Acil Dünya (Instant World) adlı bir raporda her bireyin bilgilendirilmeye, duymaya ve duyulmaya hakkı olduğu, iletişim hakkının, demokratik bir toplum için önemli bir amaç olduğu belirtilmiştir. Böylece iletişim hakkı kavramıyla ilgili çalışmalar Fransız iletişim bilimci Jean D'arcy'nin üyesi olduğu Uluslararası iletişim Enstitüsü ve UNESCO'nun katkılarıyla gelişmiştir.[14]

---

[11] **Aynı**, s. 17-18

[12] United Nations Landmarks in Human Rights, http://www.un.org/right/HR/chrono.htm s. 2-3, (20.03.2000); Özgen, **a.g.e.**, s. 19.

[13] Universal Declaration of Human Rights, m. 19, http://www.un.org/rights/HRToday/chrono.htm, (20.03.2000)

[14] "Instant World Information (Canada, 1977), s. 3"; "Desmond Fisher, The Right to Communicate: A Status Report, (Paris: UNESCO Press, 1982), s. 8", (Akdemir, **a.g.e.**, s. 175.'deki alıntı).

1973 yılında Uluslararası Yayıncılık Enstitüsü'nün (Uluslararası İletişim Enstitüsünün) "insan ve iletişim hakkı" konulu yıllık toplantısında D'arcy'nin konuşmasıyla, iletişim hakkının kaynağı bireysel mi yoksa toplumsal mı sorunu ortaya atılmıştır.[15]

1970 yılında yapılan 16. UNESCO Genel Konferansı'nda herkesin iletişim hakkına sahip olduğu belirtildikten sonra, birey veya toplumların bilgi ve fikirlerini değişmelerine olanak sağlayan temel bir sosyal süreç olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte iletişim hakkı, birey ve toplumları biraraya getiren temel insan hakkıdır.[16]

1974 yılında toplanan UNESCO 18. Genel Konferansı'nda Genel Direktöre *İletişim Araştırmaları ve Politikaları* ile ilgili önemli görevler verilmiştir. Bunlar:[17]

- Sivil toplum örgütleri, ulusal araştırma kurumları ve üniversitelerin bu konuyla çalışan birimleri arasında birlikte çalışılmasını sağlamak
- Toplumun iletişim gereksinimi ve ekonomik olanaklarını, birey ve kurumların hak ve sorumluluklarını ve iletişim alanındaki teknolojik gelişmeleri de dikkate alarak iletişim politikaları kavramını geliştirmek.

UNESCO Genel Konferansı'nın 1978'deki yirminci oturumunda Genel Direktör'e İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde belirtilen ilkeler ışığında insan haklarını güvence altına almayı amaçlayan çalışmaları destekleme görevi verilmişti. Bu amaçla düzenlenen toplantılardan birisi 1978'de Stockholm'de yapılmıştır. Bu toplantı sonucunda şu genel sonuçlara ulaşılmıştır; "iletişim hakkı tanınmış, hukuksal bir ilke değil, gelişmekte olan bir kavramdır" genel görüşüne ulaşılmış ve şu tavsiyelerde bulunulmuştur: İletişim hakkı kavramı farklı kültürel ortamlar tarafından araştırılmalı, kavramın içerdiği tüm haklar incelenmeli, kitle iletişim araçlarına ulaşma ve katılım ilkesine öncelik verilmelidir. Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim düzeni tartışmaları öncülüğünde kavramı uluslararası gündeme getirecek bir uluslararası uzmanlar toplantısı düzenlenmeli, kavramın potansiyel uygulama imkanları incelenerek elde edilecek veriler iletişim, eğitim ve kültür alanlarındaki toplantılarda kullanılmalıdır.[18]

---

[15] Akdemir, **a.g.e.**, s. 176.

[16] **Records of General Conference, Resolution**, Cilt 1, 16. Genel Konferansı, Paris, 1970. (http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001140/114046e.pdf#xml=http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?database=gcex&set=38B56B54_1_108&hits_rec=1&hits_lng=eng, 10.02.2000)

[17] **Records of General Conference, Resolution**, Cilt 1, 18. Genel Konferansı, Paris, 1974. (http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001140/114040e.pdf, 12.04.2000)

[18] Akdemir, **a.g.e.**, s. 178.

1980 yılında yayımlanan MacBride Raporu[19]'nun Dördüncü Bölümündeki insan hakları bölümünde, ifade, basın, bilgi ve toplanma hakkının insan haklarının gerçekleşmesi için vazgeçilmez olduğu belirtilmiştir. Bunun başarılabilmesi için de demokratik toplumlarda iletişim gereksinimleri; bilgilendirilme, bilgi verme, özel hayatın korunması ve kamu iletişimine katılma hakları olarak sıralanmaktadır. Bu tarihten itibaren iletişim ile ilgili ortaya çıkan sorunlar ve yeni gelişmeler MacBride Yuvarlak Masa Toplantıları'nda ele alınmış ve çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Son yıllarda yapılan toplantılar ve konuları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. MacBride Yuvarlak Masa Toplantıları

X. MacBride Yuvarlak Masa Toplantısı	
Amman-Ürdün, 1998	Kültür ve İletişim: Küresel Bilgi Toplumu
IX. MacBride Yuvarlak Masa Toplantısı	Küresel Medya ve Küresel Sorumluluk:
Boulder, Colorado-USA, 1997	Seçim Zamanı
VIII. MacBride Yuvarlak Masa Toplantısı	İletişim ve Kültür: Kimlik, Çoğulculuk ve
Seul-Kore, 1996	Eşitlik
VII. MacBride Yuvarlak Masa Toplantısı	
Tunus, 1995	Afrika ve Bilgi Akışı
VI. MacBride Yuvarlak Masa Toplantısı	
Honululu-Hawaii, 1994	Azınlık Hakları ve Kültürleri
IV. MacBride Yuvarlak Masa Toplantısı	Barış, Kültür, Sivil Toplum, Bilgi
San Paulo-Brazil, 1992	Toplumundaki Dengesizlikler ve Kadın
III. MacBride Yuvarlak Masa Toplantısı	Haber Yayımlama Araçları ve Uluslararası
İstanbul-Türkiye, 1991	Anlaşmazlık
II. MacBride Yuvarlak Masa Toplantısı	
Prag-Çekoslovakya, 1990	Mevcut ve Gelecekteki İletişim Sorunları
I. MacBride Yuvarlak Masa Toplantısı	
Harare-Zimbabve	Küresel İletişim Raporu Değerlemesi

Tüm bu hareketlerin bir sonucu olarak Mart 1999'da *21. Yüzyılda Medya ve İletişimde Halkların Sesi İçin Küresel Hareket* (voices21) isimli resmi bir kimliği olmayan organizasyona gidilmiştir. Bu organizasyon; Kültürel Çevre Hareketi, Halkların İletişim Birliği, MacBride Yuvarlak Masa Toplantıları, Demokratik İletişim Platformu gibi çeşitli sivil toplum örgütlerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Organizasyonun temel amacı da "dünya üzerindeki insanların ifade ve düşüncelerinin herhangi bir şekilde sınırlandırılmasının önlenmesidir".[20]

---

[19] Many Voices, One World The MacBrideReport 1980, http://www2.hawaii.edu/~rvincent/mcbcon2.htm, (06.05.2000), s. 7

[20] **voices21:** A Global Movement for People's Voices İn Madia and Communication in the 21st Century http://www.comunica.org/statement.htm, (06.05.2000), s. 1.

Bu amacın başarılması için beş hedef ve bunlar için eylem planları organizasyon tarafından belirlenmiştir.[21] Bunlar;

- Erişim ve Erişilebilirlik
- İletişim Hakkı
- İfadenin Çeşitlendirilmesi
- Güvenlik ve Özel Hayatın Korunması
- Kültürel Çevre

1.3. Kavramın İçerdiği Haklar

Kişilerin birbirleriyle iletişimde bulundukları her durum da hak kavramı ve sınırları tartışma konusu olmaktadır. Özellikle kitle iletişim araçlarının ve kitle iletişim araçlarının karşılıklı birbirleriyle çatışmaları bireyin gözardı edilmesine neden olmakta ve bunun bir sonucu olarak ta, kişilik hakkı kavramı ön plana çıkmaktadır. Kişi, kişinin hakları, sözleri, yüz ifadeleri kitle iletişim araçlarında biraraya gelerek hem kişisel hem de toplumsal birtakım zararlar yaratmaktadır. Kişisel zararlarda atılan çamurun izi daha sonra telafi edilmeye çalışılmakta, zararları doğmadan engellemek de güçleşmektedir. Açılan davalarla adalet kişisel boyutta sağlanmaya çalışılırken, iletişim ortamında meydana gelen bu saldırılar, toplumsal kirliliğe yol açmaktadır.[22]

Konuya açık alan, özel alan ve gizlilik alanından oluşan özel yaşam kişide ayrı düşünülemez. Bunlardan özellikle özel alan ve gizlilik alanının kişilik hakkı olarak değerlendirilmesi ve korunması gerekir.

İletişim hakkı kavramı kişilik hakkı sonucu ortaya çıkmıştır. İnsanların devlet yaşantısı içerisinde oluşan olayları öğrenme ve bilme hakkı vardır. Demokratik ortamlarda kişilerin günlük yaşamla ilgili her konuda bilgi alma, yorum, inceleme ve eleştiride bulunma hakkı da vardır. Ancak bu durum olayların kitle iletişim araçlarıyla onlara duyurulmasıyla mümkündür. Böylece ortaya çıkan iletişim özgürlüğü hakkı daha önce de belirtildiği gibi düşünceyi açıklama ve söz söyleme özgürlüğünü de beraberinde getirmektedir.[23]

---

[21] Daha geniş bilgi için bakınız. **Aynı.**, s. 5-8.

[22] Gürsel Öngören, **Televizyon ve Radyoda Kişilik Haklarına Saldırılara Karşı Hukuki Başvuru Yolları**, (İstanbul: Der Yayınları Yayın no: 179, 1996), s. i.

[23] **Aynı**, s. 18.

İletişim hakkından söz edebilmek için şu üç unsurun birarada olması gerekir:

- haber, düşünce ve kanıların serbestçe öğrenilmesi ve toplanabilmesi hakkı,
- haber, düşünce ve kanıların serbestçe açıklanabilmesi hakkı,
- haber, düşünce ve kanıların serbestçe yayılabilmesi hakkı.

Demokratik ortamların varlığı düşüncelerin rahatça açıklanabilmesi özgürlüğüne bağlıdır. Bunun başarılabilmesi için kitle iletişim araçları önem taşımaktadır. Bu amaçla Haziran 1997'de UNESCO bünyesinde İfade Özgürlüğü ve Demokrasi Birimi oluşturulmuştur. [24] Bu birimin amacı, demokrasi için vazgeçilmez unsur olan temel insan hakkı ifade özgürlüğünün geliştirilmesi için UNESCO'nun rolünü artırmaktır.

İletişim özgürlüğü kavramında sadece kişi hakları değil ulusların haklarının da dikkate alınması gerekir. Bu noktada tüm insanların ve ulusların haber verme hakkı kadar haber alma hakkı ve herkesin kitle iletişim araçlarından yararlanabilme hakları sözkonusu olmaktadır. Bunun başarılabilmesi için *voice21* organizasyonu nelerin yapılması gerektiğini şöyle belirlemiştir:

- Medya ve iletişim yapılandırılması konusunda her nerede gereksinim duyuluyorsa işbirliği yapmak,
- Yerel altyapının yeterli olmadığı yerlerde modern teknolojilerin kullanılması,
- Erişim ile ilgili işler için birlikte yatırım yapma imkanları yaratmak,
- Dünya Ticaret Örgütü ve diğer çok taraflı kurumlarla lobi toplantıları yapmak.

Ülkemiz açısından devlete düşen görev T.C. Anayasası'nda[25] "... devlet, basın ve haber alma özgürlüğünü sağlayacak tedbirleri alır..." şeklinde ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeyle haberleşme özgürlüğünün gerçekleştirilmesini sağlamak devlete verilmiş görevdir.

Tüm bu açıklamalardan sonra iletişim hakkı kavramını; kişi, kitle iletişim kuruluşları ve uluslararası boyutu olarak üç başlık altında ele almak olanaklıdır.[26] Düşünce ve ifade özgürlüğü, bilgilendirilme hakkı, bilgilendirme hakkı, haber kaynaklarına ulaşabilme hakkı kişi açısından ön plana çıkmaktadır. Kitle iletişim kuruluşları için; haber kaynaklarına ulaşabilme hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü, mesleki sırları koruma hakkı olarak sıralanabilmektedir. Uluslararası boyutunda ise;

---

[24] **Along The Freedom Road 1989-1998**, http://www.unesco.org/webworld/communication_democracy/along.htm, (11.02.2000), s.1.

[25] T.C. Anayasası, m. 28.

[26] Akdemir, **a.g.e.**, s. 183.

haber verme hakkı, özgür haber akışı, kültür bütünlüğünü koruma, kültürel değişim, düşünce ve ifade özgürlüğü, bilgilendirilme hakkı, düzeltme ve cevap hakkı olarak sınıflandırılabilir.

1.4. Hukukta İletişim Hakkını Düzenleyen Bazı Kanunlar

İletişim araçlarının sosyal, ekonomik ve siyasal yararlarına karşın, iletişim alanındaki hak ve özgürlüklerin sınırsız olmasını düşünmek gerçekçi değildir. Başkalarının özgürlüklerinin korunabilmesi için bazı düzenlemelerin yapılması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir söyleyişle, iletişim ve araçlarının kullanım özgürlüğü hakkı sınırsız olamaz. Bu düzenlemeler Birleşmiş Milletler'in çalışmalarında gündeme geldiği gibi T.C. Anayasası'nda da yer almaktadır.

İnsan Hakları Komisyonu Fikir ve İfade Özgürlüğü Hakkının Geliştirilmesi ve Korunması ile ilgili Raportör Abid Hussein ulusal güvenlik dikkate alındığında, fikir ve ifade özgürlüğü ile ulusal güvenliğin arasında bir dengenin kurulması gerektiğini belirtmektedir.[27] Bu denge özgürlük ve ulusal güvenlik açısından önem arzetmektedir. Ulusal güvenliğin olduğundan fazla ön plana çıkarılması veya gözardı edilmesi anarşiye neden olabilecektir.

Devletin temel amaç ve görevleri ile ilgili 1982 Anayasası'nın 5. Maddesine göre; "Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve özgürlüklerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır". Bu maddede kişinin temel hak ve özgürlüklerinin sınırlanmaması ve hatta geliştirilmesi devletin temel amaç ve görevlerinden biri olarak belirtilmektedir. Bu temel hak ve özgürlüklerin kişiliğe bağlı, dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez haklar olduğu Anayasa'nın 12. Maddesinde

---

[27] Abid, Hussein, "**Press Briefing by Special Rapporteur on Promotion and Protection of Right to Freedoom of Opinion and Expression**", OHCHR/99/94/13/B, 13 Nisan 1999, http://www.unhchr.ch/Hurican.../, (21. 02. 2000).

belirtilmiştir. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi bu hakların kullanımına bazı sınırlamalar getirilebilir.[28]

Düşünce ve ifade özgürlüğünün kısıtlanması ile ilgili bu düzenlemelerle birlikte, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün bazı durumlarda sınırlandırılabileceği konusu yine Anayasa'da hüküm altına alınmıştır. Bu durumlar, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesidir.[29]

Tüm açıklamalardan demokrasinin ön şartlarından olan düşünce ve ifade özgürlüğü ile bunları yayma özgürlüğü kişilere Anayasa tarafından sağlanan bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu haklar yine Anayasa'da belirtilen durumlarda sınırlandırılabilmektedir. Bu noktada gözardı etmemiz gereken bir diğer noktada bu hakların kullanımında iletişin araçlarının vazgeçilmez birer unsur olduğudur.

1.4.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde İletişim Özgürlüğü

II. Dünya Savaşı'ndan sonra siyasal, toplumsal ve ekonomik sorunlar yaşanan Avrupa'da yeni arayışlara gidilmiştir. Sovyetler Birliği'ne karşı Amerika Birleşik Devletleri birlikte hareket etmek isteyen Avrupa, ekonomik ve toplumsal sorunları aşmak için de çeşitli uluslararası birleşmelere yönelmiştir. Bu amaçla Avrupa Konseyi Statüsü 5.5.1949'da Londra'da on devlet tarafından imzalanmıştır. Konsey statüsü ile ilgili 5646 sayılı yasa, 12.12.1949'da kabul edilmiş ve Türkiye Avrupa Konseyi statüsüne katıldığı 8.8.1949 tarihinden itibaren Avrupa Konseyi üyesi olmuştur. 4 Kasım 1950 tarihinde Konseyin ilk önemli çalışması olarak kabul edilen İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi kabul edilmiş ve 3 Eylül 1953'te yürürlüğe girmiştir.[30] Bu sözleşme, aralarında Türkiye'nin de olduğu 15 devlet

---

[28] T.C. Anayasası m.13: "Temel hak ve hürriyetler, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli egemenliğin, cumhuriyetin, milli güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlakın ve sağlığın korunması amacı ile ve anayasının ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir. Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngörüldükleri amaç dışında kullanılamaz"

[29] T.C. Anayasası, m. 26.

[30] **A Brief History of the Council of Europe**, http://www.coe.fr/eng/present/history.htm, (11.03.2000), s. 1.

tarafından onaylanmıştır. Bu sözleşmenin içeriğine bakıldığında, kişilik ve iletişim haklarını uluslararası hukuk kuralları içerisinde düzenleyen 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin etkili olduğu görülmektedir.[31] Ayrıca bu haklarla ilgili olarak 27 Haziran 1929 tarihli Cenevre sözleşmesi, Medeni ve Siyasi Haklar hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Covenant) ve 22 Ekim 1969 tarihli San Jose Paktı uluslararası hukuk kuralları bağlamındaki düzenlemelerle ilgili anlaşmalardır.

Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi'nde olduğu gibi, Birleşmiş Milletlerce kabul edilen "Medeni ve Siyasi Haklar" ya da Anayasa'mızda "kişi hakları ve siyasal haklar" ile iletişim özgürlüğünün sağlanması gerektiği ifade edilmiş ancak bunun kullanımının sınırsız olmadığı da aynı düzenlemeler içinde yer almıştır. İfade özgürlüğünü düzenleyen 10. Maddeye göre, herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak fikir sahibi olma ve hiçbir sınırlama olmaksızın bilgi ve fikirlerin alınması ve paylaşılması haklarını içerir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, bu özgürlüklerin demokratik toplumlarda zorunlu önlemler olarak ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin, düzeni korumanın, suçun önlenmesinin, sağlığın ve ahlakın, başkalarının şöhret veya haklarının korunması, gizli haberlerin ifşasına engel olunması veya adalet gücünün üstünlüğünün ve tarafsızlığının sağlanması için kanunla belirli merasime, koşullara, sınırlamalara veya yaptırımlara bağlanabileceğini belirtmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre; düşünce özgürlüğü demokratik toplumun temellerinden birisidir. Mahkeme sadece zararsız görülen, olağan karşılanan görüş ve düşüncelerde değil; devlete, topluma ters düşen, şok etkisi yaratan düşüncelerin açıklanması konusunda da düşünce özgürlüğü açısından olumlu olduğu yönünde kararlar vermiştir. Ancak bu özgürlüğün de kalıcı olmadığını ve birtakım yaptırım ve sınırlamaların olabileceğini kabul etmiştir. Batı ülkelerinde demokratik toplumlarda, düşünce açıklama özgürlüğünün kullanımıyla ilgili olarak "açık ve mevcut tehlike" ifadeleri kullanılmaktadır. Düşüncenin açıklanması halinde; doğrudan yasadışı bir eylemi teşvik etmesi, şiddeti açıkça övmeye veya oluşturmaya yönelmesi ve o

---

[31] **Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms**, Roma, 4 Kasım 1950. http://www1.umn.edu/humanrts/euro/z20prot1.html, (08.02.2000)

açıklama sonrası muhtemelen olayın meydana gelmesi ihtimalinin belirlenmesi aranmalı diğer bir ifadeyle bir ölçüt olarak "açık ve mevcut tehlike" şartı aranmalıdır[32].

Doğal olarak bu özgürlüklerin kullanılması açık olarak kamu yararı içindir. Ancak bazı durumlarda bu özgürlüklerin kullanılmasıyla toplumun elde edeceği yararla, özel hayatına bir müdahale olmadan yaşama hakkına sahip kişinin çıkarları arasında bir çekişme olması da çok doğaldır. Bu iki durum arasındaki sınırı belirlemek çok zordur. Kamusal olaylarla ilgili durumlar dışında, kişilerin özel hayatlarının dokunulmazlığı sağlanmalıdır. Genel bir olayla ilgili olsa bile, özel hayata karışmak henüz kabul edilebilir değildir.[33]

Basın ve diğer kitle iletişim araçlarında ilgili meslek kuruluşlarının tanımladığı kurallara bağlı kalmak sorunun çözümü için yeterli olmayabilir. Sorunun çözümü için, kişilik hakkını düzenleyebilmek için; davranış kurallarının oluşturulması, meslek disiplin mahkemelerinin kurulması. Kendine özgü mevzuatın kabulü gibi yöntemler biraraya gelebilir.

Daha önce ifade ettiğimiz gibi 1982 Anayasası'nda uluslararası anlaşmalardakine benzer, temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlandırılabileceğini belirtmektedir. Mevzuatımız incelendiğinde iletişim özgürlüğünü sınırlayan çok sayıda düzenlemenin yer aldığı görülmektedir. Bunlar;

- T.C. Anayasası,
- Basın Kanunu,
- Türk Ceza Kanunu,
- Askeri Ceza Kanunu,
- Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu,
- Sıkıyönetim Kanunu,
- Olağanüstü Hal Kanunu,
- Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu,
- Türkiye Radyo Televizyon Kanunu,
- Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun,
- Terörle Mücadele Kanunu'dur.

---

[32] Fikret İlkiz, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İfade Özgürlüğü", **İstanbul Barosu Dergisi**, (İstanbul: Haziran 1999), Sayı no: 2, Cilt no: 73, s. 319-320.

[33] Sühcyl Donay, "Özel Hayata Saygı Gösterilmesi Üzerine", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, (İstanbul: 1974), Sayı 39 (I/4), s. 445.

1.4.2. T.C. Anayasası

Düşünceyi yayma ve ifade özgürlüğünü daha önce de ifade ettiğimiz gibi Anayasa'mızda ayrıntılı olarak düzenlemiştir. Anayasa incelendiğinde iletişim özgürlüğünün büyük ölçüde gazete ve dergiler gözönünde bulundurularak ele alındığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle basın özgürlüğü kavramı ele alınmaktadır. Buna karşın radyo ve televizyon gibi görsel ve işitsel iletişim araçlarının gözardı edildiği görülmektedir.

Basın özgürlüğü başlıklı Anayasa'nın 28. Maddesi basın özgürlüğü konusunu düzenlemekle birlikte, yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamayacağını hüküm altına almıştır. Ayrıca basın özgürlüğünün sınırlandırılabileceği ve bunun anayasal bir hak olduğu yine bu madde de yer almaktadır.[34]

Anayasa'da basın özgürlüğü 28. Maddesindeki genel esasları ile düzenlendikten sonra 29. Maddedeki süreli süresiz yayıncılık güvence altına alınmıştır. Bu hüküm 1961 Anayasası'ndan farklı olarak süreli ve süresiz yayınlarda mali teminat yatırma şartını yasaklayarak, basın özgürlüğüne verdiği önemi göstermiştir. Yine süreli ve süresiz yayın hakkıyla ilgili olarak 29. Maddede süreli yayın çıkarma, yayım şartları, mali kaynaklar ve gazetecilik mesleği ile ilgili esaslar kanunla düzenlenir. Kanun; haber, düşünce ve kanaatlerin serbestçe yayımlanmasını engelleyici veya zorlaştırıcı siyasal, ekonomik, mali ve teknik şartlar koyamaz. Süreli yayınlar devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin veya bunlara bağlı kurumların araç ve imkanlarından eşitlik esasına göre yararlanır.

Basın araçlarının korunması, basın özgürlüğünün sağlanabilmesi için vazgeçilmez bir unsurdur ve bununla ilgili düzenleme Anayasa'nın 30. Maddesinde yer almaktadır. Bu düzenlemede, kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentilerine, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, Cumhuriyetin temel ilkeleri ve milli güvenlik aleyhine işlenmiş bir suçtan mahkum olma hali hariç, suç aleti

---

[34] T.C. Anayasası, m. 28. "...Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletin bölünmez bütünlüğünü tehdit eden suç işlemeye ve ayaklanmaya teşvik eden nitelikte olan ya da devletle ilgili gizli bilgilere ilişkin her türlü haber yazı yazanlar ve basanlar bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar. Tedbir yolu ile dağıtım, hakim kararıyla; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle önlenebilir. Dağıtımı önleyen yetkili mercii, bu kararını en geç 24 saat içinde yetkili hakime bildirir. Yetkili hakim bu kararı en geç kırk sekiz saat içinde onaylamazsa, dağıtımı önleme kararı hükümsüz sayılır. ..."

olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemeyeceği ve işletilmekten alıkonamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu konuda Anayasa'da haberleşme özgürlüğü ile ilgili yer alan diğer iki düzenleme 31 ve 32. Maddelerdir. Kişilerin ve siyasi partilerin, kamu, tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme veya yayım araçlarından yararlanma hakkına sahip olduğu 31. Maddede hüküm altına alınmıştır. Ancak Anayasa'nın 13. Maddesinde[35] yer alan genel sınırlamalar dışında bir nedene dayanarak, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar konulamayacağı da bu maddede belirlenmiştir.

Kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması durumunda düzeltme ve cevap hakkının olduğu 32. Maddede güvence altına alınmıştır. Düzeltme ve cevap isteğinin yerine getirilmemesi durumunda, yayımlanmasına gerekli olup olmadığına hakim tarafından ilgilinin müracaatı üzerine karar verilecektir. Bu kararında başvuru tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde verilmesi gereklidir.

Bu açıklamalar ışığında Anayasa'mızdaki düzenlemeleri özetleyecek olursak 25, 26, 27, 28, 29, 30 ve 31. Maddeler düşünce ve kanaat özgürlüğü, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü, süreli ve süresiz yayın hakkı, basın araçlarının korunması, kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle iletişim araçlarından yararlanma hakkı, düzeltme ve cevap hakkını düzenlemektedir.

Yine Anayasa'nın 13 ve 15. Maddeleri yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması ile temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulması belirttiğimiz bu hakların kullanılmasına sınırlamalar getirmektedir. Ayrıca özgürlükleri düzenleyen 26, 27 ve 28. Maddeler özgürlüklerin hangi hallerde sınırlandırılacağını da belirlemiştir.

---

[35] T.C. Anayasası Madde 13: Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli egemenliğin, Cumhuriyetin, milli güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir.
Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngörüldükleri amaç dışında kullanılamaz.
Bu maddede yer alan genel sınırlama sebepleri temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerlidir.

Anayasa bu maddeler kapsamında ele alındığında, Anayasa sistem olarak izin verilen düşünce ve izin verilmeyen düşünce alanları yaratmakta ve bu alanların sınırlarını ise net olmayan ölçütlere bağlamaktadır.[36]

1.4.3. Basın Kanunu

Basın Kanunu'nda haberleşme özgürlüğünün sınırlandırılması ile ilgili hükümler yer almaktadır. Bunlardan ilki 30. Maddedir. Haberi yayma hakkıyla birlikte haberin öğrenilme hakkına da sınırlamalar getiren bu maddenin 1. fıkrası, ceza kovuşturmalarına ait talep ve iddianamelerle, kararların ve diğer her türlü vesika ve evrakın aleni duruşmada okunmasından, hazırlık ve ilk soruşturmalarda takipsizlik veya yargılamanın men'i, tatil veya düşmesi kararı verilmesinden önce yayınlanmasını yasaklamaktadır. Aynı maddenin 2. fıkrası ise, "...Ceza kovuşturmasının başlamasıyla hüküm kesinleşinceye kadar hakim ve mahkemenin hüküm, karar ve işlemleri hakkında mütalaa yayınlamak yasaktır" hükmü ile haberleşme özgürlüğü ile düşünce ve kanıları serbestçe açıklayabilme hakkını sınırlandırmaktadır.

10 Kasım 1983 tarihinde Basın Kanunu'na eklenen Ek 1. Madde basılı eserlerin dağıtımının önlenebileceği ve toplatılabileceği ile basılmış eserlerin basımında kullanılan makineler ile diğer basım aletlerinin müsadere edilebileceğini belirtilmiştir.[37] Dağıtımın önlenmesi kararı eserin basıldığı yerdeki sulh ceza hakiminin kararı ile gecikmesinde sakınca bulunulan hallerde ise bu yerdeki Cumhuriyet savcılığının yazılı kararı ile gerçekleşir. Ancak kararın kesinlik kazanabilmesi için sulh ceza hakimliğinin onaylaması gerekir aksi halde karar hükümsüz kalacaktır.

Basılı eserlerin toplatılması soruşturma safhasında sulh ceza hakimince, kovuşturma safhasında ise görevli mahkemece verilecek karara bağlıdır. Ancak, soruşturma safhasında gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcılığı da toplatma kararını yazılı olarak verebilir. Bu kararın yine yetkili sulh ceza hakimi tarafından onaylanması bir zorunluluktur. Kararın onaylanmaması halinde toplatma kararı hükümsüz sayılır.

---

[36] **Basın Özgürlüğünün Önündeki Engeller-2**,-TGS 15. Olağan Genel Kurulu, 12-13 Eylül 1998, http://www.tgs.org.tr/documents/r06-1.html, (14.01.2000), s. 1.

[37] Basılmış eserlerin dağıtımının önlenmesi, toplatılması veya basılmış eserlerin basımında kullanılan makine ile diğer basım aletlerinin müsadere edilebilmesi için T.C.K., 5816 Sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkındaki Kanunda sayılan suçların işlenmesi veya Devlete ait gizli belgelerin açıklanması suçunun işlenmesi gerekir.

Aynı madde basılmış eserlerin basımında kullanılan makineler ile diğer basım aletlerinin müsaderesine izin vermektedir.

Basın Kanunu'nun 31. Maddesi haber, düşünce ve kanıları öğrenebilmek ve toplayabilmek hakkı ile bunları serbestçe yayabilmek hakkını sınırlayan bazı şartların sağlanması durumunda sınırlandırılacağını hüküm altına almaktadır. Bu maddede, yabancı ülkelerde çıkan basılmış eserlerin Türkiye'ye sokulması ya da dağıtılmasının yasaklanabileceği veya bu eserlerin dağıtımının Bakanlar Kurulu'ndan tarafından alınacak bir kararla, İçişleri Bakanlığı'nca yasaklanabileceği dağıtılmış olanların da toplanabileceği ifade edilmektedir. Ayrıca, bu madde de belirtilen yasaklanmış eserleri Türkiye'ye sokanların, dağıtanların, iktibas veya tercüme edenlerin fiil başka bir suç oluştursa bile ayrıca hapis ve ağır para cezası ile cezalandırılacakları belirtilmiştir.

İntihar olaylarıyla ilgili haber çerçevesini aşarak, okuyucuları etki altında bırakacak yazıların, resimlerin yayınlanması 32. Madde ile yasaklanan bir diğer konudur. Aykırı davranışlarda bulunanların ağır para cezası ile cezalandırılacakları yine bu maddede belirlenmiştir. 33. Madde de bazı haberlerin yayınlanması ile ilgili düzenlemelere gidilmiştir. Bu madde de "kanunen evlenmeleri yasak kimseler arasındaki cinsi ilişkilere ait haber ve yazıların", "T.C.K.'nun 414, 415, 416, 421, 423, 429, 430, 435, 436, 440, 441 ve 442. Maddelerindeki cürümlerle[38] ilgili haberlerde mağdurların kimliklerini açıklayıcı bilgi ve resimlerin" ve "18 yaşını doldurmamış olan suç fail ve mağdurlarının kimliklerini açıklayan bilgi ve resimlerin" yayınlanması yasaklamıştır. Yine bu madde hükümlerine aykırı hareket edenlerin hapis ve ağır para cezası ile cezalandırılacakları belirtilmiştir.

Basın Kanunu'nda yer alan bir diğer düzenleme de cevap ve düzeltme hakkı ile ilgilidir. Kanunun 19. Maddesinde cevap ve düzeltme hakkı, 29. Maddede de cezai yaptırımlar yer almaktadır.

Bir kişinin, haysiyet ve şefine dokunan veya kendisi ile ilgili gerçeğe aykırı hareketler, düşünceler sözler izafesi suretiyle açık veya kapalı bir şekilde yapılan bir yayımdan dolayı ilgili veya yetkili temsilcisinin cevap ve düzeltme hakkını kullanabileceği 19. Maddede belirtilmiştir. Yapılan başvuruya rağmen cevap veya

---

[38] T.C.K.'nun bu maddeleri; "zorla ırza geçen, küçükleri baştan çıkaran ve iffete saldıranlar", "kız, kadın ve erkek kaçırma", "fuhuşa özendirme" ve "zina" ile ilgilidir.

düzelmenin yayımlanmaması durumunda fail hakkında ağır para cezasına hükm olunacağı yine 29. Maddede yeralmaktadır.

Anayasa'daki düzenlemelere paralellik gösteren 30, 32 ve 33. Maddelerdeki hükümler ile hakların kötüye kullanılması önlenmeye çalışılmış, aynı zamanda da haberleşme özgürlüğünün özüne dokunulmamıştır. Bu kanun maddelerinde yapılan sınırlamalar toplumun genel ahlak, sağlık ve kişilerin korunması amaçlarının sağlamasına yönelik olduğu görülmektedir. Ancak yine de yargı kararı olmaksızın basılı eserlerin savcılık kararıyla dağıtımının önlenmesi veya toplatılması basın özgürlüğü önündeki önemli engellerden biri durumundadır.

Basın özgürlüğü ile ilgili olarak eleştiri konusu olan bir diğer konuda 30 ve 33. Maddelerdir. Basın Kanunu'nda suç olarak sayılan ve bu iki maddede belirtilen yayınlar televizyon aracılığıyla yapıldığında suç olmamaktadır. Bu nedenle bu iki madde için tüm kitle iletişim araçları için uygulanabilecek bir düzenleme yapılmalıdır. Bu maddelerde yer alan haberlerin suç olmaktan çıkarılarak, haberin veriliş amacı bakımından kast unsuru dikkate alınmalıdır.[39]

1.4.4. Türk Ceza Kanunu

Yıllarca kamuoyunda tartışma konusu olan ve ifade özgürlüğü önündeki en büyük engellerden biri olarak görülen T.C.K.'nun 140, 141, 142 ve 163. Maddeleri yapılan bir değişiklikle yürürlülükten kaldırılmıştır. Ancak bu maddelerin kaldırılması yeterli olmamış ifade özgürlüğü bu kez de T.M.K. ile sınırlandırılmıştır.

T.C.K. incelendiğinde ifade özgürlüğü ile ilgili uygulamada olan maddeler ve içeriği aşağıda açıklanmıştır.

- Devlet topraklarını bir başka devletin egemenliği altına sokmaya, devletin bağımsızlığını azaltmaya veya devletin idaresindeki toprakları ayırmaya yönelik eylemler. (Madde 125)
- Yabancı bir devletin Türkiye'ye karşı savaş açması veya düşmanca hareketlerde bulunması için yabancı ile anlaşan ya da bu amaca yönelik eylemler. (Madde 127)
- Askeri kanunlara karşı gelmeye teşvik eylemleri (Madde 153)
- Cumhurbaşkanı'na hakaret. (Madde 158)

---

[39] **Basın Özgürlüğünün Önündeki Engeller-5**,-TGS 15. Olağan Genel Kurulu, 12-13 Eylül 1998, http://www.tgs.org.tr/documents/r06-1.html, (14. 01. 2000), s. 1-2.

- Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisini, Hükümetin manevi şahsiyetini, Bakanlıkları, devletin askeri kuvvetlerini aşağılayan ve küçültenler. (Madde 159)
- Savaş sırasında kamunun heyecanını azaltacak, gerçek dışı, mübalağalı veya özel amaca dayalı haber yayınlanması. (Madde 161)
- Bir suçun işlenmesini tahrik etmeyi suç haline getirmek. (Madde 311)
- Kanunun cürüm saydığı bir eylemi öven, iyi olduğunu söyleyen veya halkı kanuna karşı gelmeye, sınıf, ırk, din, dil, mezhep veya bölge farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik etmek. (Madde 312)
- Müstehcen yayın yapmak. (Madde 426)
- Hakaret sövme suçlarını düzenleyen (Madde 480 ve 481)
- Özel hayatın gizliliği ve korunması hakkının ihlaline yönelik, şeref ve haysiyet aleyhine işlenen suçlar. (Madde 480 ve 490) Kişilerin değerlerine saygı duyma toplum halinde yaşamanın temel şartlarındandır. Bu kanun hükmüne göre, manevi değerlerden olan özel hayatın gizliliği ve korunması hakkına saygı göstermeyen, şeref ve haysiyet bozacak şekilde davrananlar hakaret ve sövme suçu işledikleri için cezalandırılırlar. Kişinin bu değerlerine yapılacak saldırılarda meydana gelecek manevi zararlar mahkemenin öngöreceği tazminatla giderilmek istenir. (Madde 38)
- Bir kimsenin, kamusal düzeyi ya da niteliği ya da uğraş ve sanatı gereği olarak, açıklanmasında zarar beklenen bir sırrı bilip te, yasanın ve törenin doğru bulduğu bir nedene dayanmaksızın açıklaması. (Madde 198) Bu Düzenlemenin amacı, sırrı korunmasıdır ve bu konu hem kişiyi hem mesleğini ilgilendirmektedir. Ancak burada kitle iletişim aracı çalışanlarının veya sorumlularının mesleği, aldığı bilgiyi kamuya aktarmak olduğu için, bunların bilgiyi aktarma işi bu madde kapsamında düşünülmemelidir.

1.4.5. Askeri Ceza Kanunu

Askeri Ceza Kanunu'nda ifade ve iletişim özgürlüğünü sınırlayan düzenlemeler yer almaktadır. Bunlar:

- Savaş hıyaneti (Madde 55)
- Milli savunmaya hıyanet eylemleri (Madde 56)
- Milli direnci kırmaya yönelik yayınlar (Madde 58)

- Amire veya üste hakaret, askeri şahıslardan birinin amirine veya üstüne karşı koymayı Fiilen taarruza tahrik ve askeri şahıslara birlikte itaatsizliğe tahrik (Madde 85, 93 ve 94)
- Askerlikten soğutucu yayınlar (Madde 96)

1.4.6. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu

Çalışma kapsamında C.M.U.K.'nda yer alan düzenlemeleri iki başlık altında ele alabiliriz. Birincisi Birinci Kitap Sekizinci Faslında yer alan ve haberleşme hakkını sınırlayan arama ve el koyma; ikincisi ise, haber alma ile verme hakkını sınırlayan ve aynı zamanda kişilerin, şeref, haysiyet ve haklarının korunması ile birlikte genel ahlakın, milli güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanması amacına yönelik yapılmış düzenlemedir.

Haberleşme hakkını sınırlayan 86. Madde "Tahkikat için sübut vasıtalarından olmak üzere faydalı görülen veya müsadereye tabi olan eşya muhafaza veya başka bir suretle emniyet altına alınır..." demektedir. Bu yasa hükmüne göre basılı eserlere delil elde etmek veya müsadere amacıyla el konulabilmektedir.

Haber verme ve alma hakkını düzenleyen, ayrıca kişinin özel hayatının gizliliği ve korunması hakkını güvence altına alan 377. Maddenin 2. fıkrası "...gizli yapılan duruşmalarda icra kılınan muhakemenin yayımı yasaktır" hükmü ile, haber verme ve haber öğrenme hakkını sınırlandırmaktadır. Aynı madde "...muhakeme milli güvenliğe veya genel ahlaka veya *kişilerin haysiyet, şeref ve haklarına dokunacak* veya suç işlemeye kışkırtacak mahiyette ise mahkeme bunları önlemek amacı ile ve bu amacın gerektirdiği ölçüde muhakemenin kısmen veya tamamen yayınlanmasını yasaklar ..." demektedir. Bu yayın yasağı kişilerin haysiyet, şeref ve haklarının korunması ile birlikte genel ahlakın, milli güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik düzenlemedir ve daha önce belirttiğimiz Anayasa'nın 28. Maddesindeki düzenlemeye de uygun bir sınırlamadır.

1.4.7. Sıkıyönetim Kanunu

13. 05. 1971 tarih ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun 19. 09. 1980 tarih ve 2301 sayılı kanunla değişik 3. Maddesinde sıkıyönetim komutanının görev ve yetkileri belirlenmiş ve bu yetkilerden biri de iletişim hakkını kısıtlanması olarak karşımıza

çıkmaktadır. Kanuna göre sıkıyönetim komutanının Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nun yayımları dahil olmak üzere telefon, telsiz, radyo, televizyon gibi her çeşit araçlarla yapılan yayım ve haberleşmeye sansür koymak, kayıtlamak veya durdurmak ve hizmetin gerektirdiği durumlarda bunlardan öncelikle faydalanmak yetkisi verilmiştir.

Bununla birlikte, söz, yazı, resim, film ve sesle yapılan her türlü yayım, haberleşme, mektup, telgraf vb. kontrol etmek; dergi, gazete, kitap gibi yayınların basım, yayım ve dağıtımını, bulundurulmasını yasaklamak, sansür koymak yetkileri vardır.[40]

Bu kanunun 19/9/1980 tarih ve 2301 sayılı Kanunla yeniden düzenlenen 16. Maddesinin 2. fıkrası, sıkıyönetim bölgesinde maksadı mahsusa müstenit kamunun telaş ve heyecanını doğuracak şekilde asılsız, mübalağalı havadis ve haber yayan ve iletenlerin altı aydan iki yıla kadar cezalandırılacağı hükmü ile düşünce ve kanıların açıklanması diğer bir söyleyişle haberleşme özgürlüğünü kısıtlamaktadır.

1.4.8. Olağanüstü Hal Kanunu

Anayasa'nın 119, 120 ve 121 Maddelerinde tanımlanan ve düzenlenen hükümlere istinaden 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu 25.10.1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun 11. Maddesi gereği genel güvenlik, asayiş ve kamu düzenini korumak, şiddet olaylarının yaygınlaşmasını önlemek amacıyla yayınların toplatılabileceğini hüküm altına almış ve bu hakkı olağanüstü hal uygulaması olan, il veya bölge valisine veya birden fazla bölgede koordinasyonu ve iş birliği Başbakanlıkça sağlanmak üzere bölge valilerine verilmiştir.[41]

1.4.9. Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu

18 yaşından küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir yapacağı anlaşılan yayınların sınırlandırılmasına yönelik olarak çıkarılan 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu çıkarılmıştır. Bu kapsamdaki yayınların sınırlanıp

---

[40] Daha geniş bilgi için bkz. 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanunu, m.3, (Değişik: 28/12/1982-2766/2 m.)

[41] Olağanüstü Hal Kanunu m. 11/e "...Gazete, dergi, broşür, kitap, el ve duvar ilanı ve benzerlerinin basılmasını, çoğaltılmasını, yayımlanmasını ve dağıtılmasını, bunlardan olağanüstü hal bölgesi dışında basılmış veya çoğaltılmış olanların bölgeye sokulmasını ve dağıtılmasını yasaklamak veya izne bağlamak; basılması ve neşri yasaklanan ki- tap, dergi, gazete, broşür, afiş ve benzeri matbuayı toplatmak..."

sınırlanamayacağı karar yetkisi Başbakanlık bünyesinde oluşturulan kurula aittir.[42] Anı düzenlemede kurul kararlarında Milli Eğitim Temel Kanunu'ndaki genel amaç ve ilkelerin gözönünde bulundurulacağı belirtilmektedir. Kurulun incelediği eserler eğer zararlı görülürse, eser sahiplerine, sorumlu müdürlere bu durum tebliğ edilir. Bu eserlerin sahibi, telif hakkı sahibi ve sorumlu müdürleri yayınlarının ön kapakları üzerine "Küçüklere Zararlıdır" damga veya işaretini basmak zorundadırlar.[43] Burada amaçlananın küçükleri zararları yayınlardan korumak olduğundan, bunun basın özgürlüğünü ile ilgili olağan bir düzenleme olduğunu düşünmek yanlış olmamalıdır.

1.4.10. Türkiye Radyo Televizyon Kanunu

Kanunun 23. Maddesi, Başbakan veya görevlendireceği bakana, radyo ve televizyondaki bir haber veya yayını ulusal güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde yasaklama yetkisini vermiştir. Verilen bu kararın yazılı olması esas olmakla birlikte acil durumlarda karar sözlü olarak da iletilebilir. Ancak sözlü kararın kısa sürede yazı ile tekrarlanması şarttır.

1.4.11. Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun

Anayasa'nın 133. Maddesine[44] göre, radyo ve televizyon istasyonlarının kurulması ve işletilmesi kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde herhangi bir şarta bağlanmamıştır. Ancak kamu tüzel kişiliği olarak kurulan Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile kamu tüzel kişilerinden yardım gören haber ajanslarının özerk ve yayınlarının tarafsız olması genel bir kuraldır.

Radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesine ilişkin çıkarılan 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 4. Maddesinin c fikrası ile yayınların kişi haklarına aykırı olmayacak şekilde yapılacağı belirlenmiştir.

Kanunun 25. Maddesinde, yargı kararı saklı kalmak üzere, yayınların önceden denetlenemeyeceği ve durdurulamayacağı ifade edilmiş; ancak Başbakan veya görevlendireceği bakanın milli güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde veya kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması kuvvetle ihtimal dahilinde olması durumunda yayını durdurabileceği hüküm altına alınmıştır.

---

[42] 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu (Değişik: 6/3/1986-3266 Sayılı Kanun), m. 2.
[43] 1117 Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu(Değişik: 11/5/1988-3445/10.), m. 4
[44] T.C. Anayasası, m.133 (Değişik:8 Temmuz 1993 tarih ve 3913 Sayılı Kanunla Değişen Şekli)

İletişim özgürlüğünü düzenleyen 33. Maddeye göre, Üst Kurul[45] öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyen, izin şartlarını ihlal eden, yayın ilke ve esaslarına aykırı yayın yapan özel radyo ve televizyon kuruluşlarını uyarmakla görevlendirilmiştir. Bu uyarıda ihlalin niteliğine göre ve tekrarı halinde izin uygulaması bir yıla kadar Üst Kurul tarafından durdurulur veya yayın izni iptal edilebilmektedir. Özellikle yayın izninin durdurulması ve iptali iletişim özgürlüğünün sınırlandırılması açısından üzerinde durulası gereken konulardan biridir.

1.4.12. Terörle Mücadele Kanunu

Bu kanun kapsamında konumuz ile ilgili olarak 6, 7 ve 8. Maddeler karşımıza çıkmaktadır. Kanunun 6. Maddesi "İsim ve kimlik belirterek veya belirtmeyerek kime yönelik olduğunun anlaşılmasını sağlayacak surette kişilere karşı terör örgütleri tarafından suç işleneceğini veya terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin *hüviyetlerini açıklayanlar veya yayınlayanlar* veya bu yolla kişileri hedef gösterenlerin..." ağır para cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. Bu fiillerin 5680 sayılı Basın Kanunu'nun 3. Maddesindeki mevkuteler vasıtasiyle işlenmesi halinde ise ayrıca sahiplerinin ve sorumlu müdürlerinin de ağır para cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

7. Madde, meydana getirilen örgüt[46] mensuplarına yardım edenlerin *ve örgütle ilgili propaganda yapanların* hapis ve ağır para cezası ile cezalandırılacaklarını belirtmektedir. Propaganda suçunun 5680 sayılı Basın Kanununun 3. Maddesinde belirtilen mevkuteler vasıtası ile işlenmesi durumunda ise ayrıca sahiplerine ağır para cezası, sorumlu müdürlerine de hapis cezası uygulanacaktır.

27 Ekim 1995 tarih ve 4126 Sayılı Kanunla değiştirilen 8. Madde, basın özgürlüğü ile ilgili olarak tartışılan en önemli madde olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu madde, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan *yazılı ve sözlü propaganda* ile toplantı, gösteri ve yürüyüşü yasaklamaktadır. Propaganda suçunun mevkuteler vasıtası ile işlenmesi durumunda, ayrıca sahipleri ağır para cezası, sorumlu müdürleri ise para hapis cezasına çarptırılır.

---

[45] Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek amacıyla, özerk ve tarafsız bir kamu tüzelkişiliği niteliğinde kurumdur.

[46] Örgüt terimi, T.C.K. ile ceza hükümlerini içeren özel kanunlarda geçen teşekkül, cemiyet, silahlı cemiyet, çete veya silahlı çeteyi de kapsar.(T.M.K., m.1)

Yasanın genel gerekçesi'nde de ifade edildiği gibi yapılacak düzenlemelerin *düşünceyi ifade özgürlüğünü* engellememesi gerekir. Ancak, Yasanın yaratılma mantığı ile uygulama mantığı arasındaki çelişki nedeniyle yasa ile amaçlanan terör eylemlerini önlemek olduğu halde, terör ve şiddet eylemini tahrik ve teşvik etmeyen birçok yazıdan dolayı gazeteciler ve yazarlar hapis ve para cezasına çarptırılmıştır. Eleştiri sınırlarını aşmayan, terör eylemlerini yaratanları eleştiren ve bu eylemleri yaratanları açıklayan, onları topluma tanıtan, bilgi veren yazılar ve röportajlar dahi bu yasa kapsamında suç olarak görülmektedir.[47]

1.5. İletişim Hakkı Kavramını Ortaya Çıkaran Yeni Toplumsal, Siyasal ve Kültürel Gelişmeler

İnsan için vazgeçilmez unsurlardan biri olan iletişim hakkı kavramı, toplumsal, siyasal ve kültürel açıdan ele alındığında şu özellikleri karşımıza çıkmaktadır.[48] İletişim:

- Yaşamı destekleyen, canlandıran toplumsal bir etkinlik olarak uygarlığın ifadesidir.
- Düşüncenin ortak kaynağı olarak mesajı iletirken aynı topluma ait olma fikrini pekiştirir.
- Düşünceyi eyleme dönüştürerek tüm duygu ve ihtiyaçları yansıtır.
- Bilgi, örgütlenme ve iktidarı bütünleştirerek insanda, kökeniyle ilgili bilgileri daha iyi bir yaşam için özlem duyduğu şeylere bağlar.
- İnsanlara ortak bir bağlılık, dayanışma ve anlayış duygusu vermeye çabalayan iletişim insanlığı gereksinim ve korkudan özgür kılmayı amaçlar.

İlk çağlarda toplumsal bir işlev olarak iletişim, bir topluma ait gelenek, tören, kural ve tabulara ya da o toplumun belli bir kesimiyle sınırlı kalmıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak ta geleneksel araçlar ve iletişim unsurları bir kültürden diğerine farklılıklar göstermiştir. Bu farlılıklarla birlikte toplumdaki kültürel, hukuksal, ahlaksal ve siyasal (dinsel) kurumlar iletişim hakkının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Küçük toplumsal birimlerde kişilerarası iletişim toplumsal ilişkinin temelini oluştururken, bu geleneksel iletişim her durumda çalışmayı teşvik ederek grup uyumunu özendirmiş ve ortak kararların alınmasıyla toplumsal bir boyut göstermiştir. Kişilerarası

---

[47] **Basın Özgürlüğünün Önündeki Engeller-3**,-TGS 15. Olağan Genel Kurulu, 12-13 Eylül 1998, http://www.tgs.org.tr/documents/r06-1.html, (14.01.2000), s. 1.

[48] Sean MacBride, **Birçok Ses Tek Bir Dünya: İletişim ve Toplum-Bugün ve Yarın**, (Çeviren Ertuğrul Özkök vd.), (Ankara: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, 1993), s. 3.

iletişim hakkı zaman içinde toplumsal gelişmelere paralel olarak kurumsallaşarak, kural ve alışkanlıkları iletme konusunda belli mesajların iletilme sorumluluğunu üstlenen ozanlar, büyücüler, yöneticiler, yazıcılar gibi meslek kategorileri oluşmuştur.[49]

Matbaanın bulunuşu ile modern iletişim çağının başlaması sonucu XVII. yy.'da kitaplardan sonra gazeteler ortaya çıkmıştır.[50] Bu gazetelerin kimisi ticaret, mal, gemilerin hareketleriyle ilgili haberler verirken, kimileri de toplumsal ve siyasal davranışlarla ilgili yorumlarla beslenmiş güncel haber vermekteydi. Diğer bir grup ise popüler ya da demokratik konularda kamuoyunu harekete geçirecek tarzda haberler yapmaktaydı. Böylece günümüz gazeteciliğinin, iş ve düşünce basınının, heyecan uyandırıcı basının temelleri atılmıştır. O dönemde gazetelerin açık bir biçimde kişiselliği benimsedikleri ve kendilerini konunun yararına adadıkları görülmektedir. Böyle bir yaklaşımla basının ve haber aktarıcılarının toplumsal ve siyasal sorumluluk bilinci, yönetimleri rahatsız etmiştir. Bu amaçla yönetimlerin getirdiği sınırlama ve kısıtlamalar karşı ilk zafer 1789'da Fransa'da açıklanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'dir. Bu bildirgede düşünce ve görüşlerin serbestçe ifade edilmesi ve yayımı hakkı elde edilmiştir. Bunun sonucunda özgürlük ve çeşitli düşünceler, siyaset ve düşünce liderlerinden halka uzanan bir iletişim ortamının oluşmasını sağlamıştır. Herşeye rağmen ülkelerde gazeteler bir kitle basımından söz edilebilecek kadar çok basılmaya başlanmıştır. Basındaki bu gelişmelerin etkisiyle toplumsal yapı ve süreçlerdeki değişmeler sonucu eğitimsizlik nedeniyle halkın siyasal yaşam dışında bırakılma dönemi sona ermiştir. Bu açıdan basının toplumsal rolü, sadece çeşitli görüşleri yaymak, bağımsız bir kamu yaratmak değil, aynı zamanda toplumu eğitmek, harekete geçirmek ve yönetimler tarafından belirlenen siyasal amaçlar karşısında destek sağlamak olarak karşımıza çıkmaktadır.[51]

Kitle iletişimi sürecinde dolaylı bir karşılıklı etkileşim sözkonusudur. Bu nedenle kitle iletişimi tek yönlü değil, iki yönlü bir süreçtir. Bu araçlarla dağınık bir kitleye iletilen mesajlar iletişimsel bir olaydır. Kamusal nitelik taşıyan kitle iletişimi, bir çok mesajın oluşmasına ve yayınlanmasına neden olmaktadır.[52]

---

[49] **Aynı**, s. 5

[50] Jardine, Lisa, "The Future Began in 1455", **The Spectator**, (Ekim 1999), s. 42.

[51] MacBride ve Diğerleri, **a.g.e.**, s. 8–9.

[52] Orhan Gökçe, **İletişim Bilimine Giriş: İnsanlararası İlişkilerin Sosyolojik Bir Analizi**, (Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, Eylül, 1993), s.81–82.

Modern kitle iletişim araçlarının ortaya çıkışıyla birlikte son yıllarda iletişim alanında köklü gelişmeler yaşanmaktadır. Hergün yüzmilyonlarca insan radyo dinlemekte, televizyon izlemekte ve gazete okurunun sayısı da günden güne artmaktadır. Ancak şunu da gözardı etmemek gerekir ki, hala teknolojik gelişmelerden yararlanabilen ülke sayısı oldukça azdır.

Habercilik ve iletişim hakkına sahip olmak, günümüzde önemli bir gücünün kullanımını da birlikte getirebilmektedir. Uluslararası mesafelerin açılmasında sorumlu olan sistem ve eşitsizlikler nedeniyle, bu güce erişimle ilgili olumsuzluklar daha da artmaktadır. Ancak burada gözardı edilmemesi gereken, habercilik ve iletişim hakkının toplumsal, siyasal, kültürel olanak ve gereksinimlerden bağımsız olmadığıdır.

Karmaşık bir toplumda insanların birarada yaşayabilmesi için asıl görev kitle iletişim araçlarına düşmektedir. Çünkü, bunların toplumsallaşma, siyasal araç olma, ekonomik güç olma, eğitimci bir potansiyeli olması ve kültürel etki-tepki gibi özellikleri bulunmaktadır.[53]

İletişimi elinde bulunduran çoğunluklarla bunların etkisi altında olan azınlıklar arasındaki her türlü (teknik buluş-toplum-siyaset-ekonomik-kültürel) olanak ve gereksinmelerle ilgili bilinçlenme giderek artmaktadır. Toplum ve devlet birbirlerinin alanına girerek, güçlü ve büyük kitle iletişim araçları ile hükümet kuruluşları özel yaşam alanlarına müdahale edilmektedir. Ulusal ve uluslararası iletişim kurma, bilgi alışverişinde bulunma gereksimi bu müdahaleyi daha önemli hale getirmektedir. Aynı zamanda bu büyük kitle iletişim araçlarını elinde bulunduranların kendi fikirlerini diğerlerine kabul ettirme riski de devam etmektedir. İletişim hakkı gelişmekte olan ülkelerde, bağımsızlık çabası ve sonrasında toplumsal yapıların değiştirilmesinde ekonomik sorunların çözümlerinde önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel bağımsızlık bir çok ülke için en az siyasal bağımsızlık kadar önemli olmaktadır. Bu amaçla bireylerin kitle iletişim araçlarından yararlanabilme hakkının gelişmesi gerekir. Ancak çeşitli baskı grupları amaçlarına uymayan bu durumu kabullenmek istememektedirler. Çoğu ülkede de bu durum, bireylerin büyük haber araçlarına karşı protesto haklarını kullanmasına neden olmaktadır.[54]

---

[53] Daha geniş bilgi için bkz., MacBride ve Diğerleri, **a.g.e.**, s. 17-20; Gökçe, **a.g.e.**, s. 87-92; Kaya, **a.g.e.**, s.17-30.

[54] MacBride ve Diğerleri, **a.g.e.**, s. 13.

1.6. Eleştiri ve Yorum Hakkının Yeniden Yorumlanması

Hasan Eren'in 1988 tarihli Ankara Türk Dil Kurumu yayını olan Türkçe Sözlüğe göre eleştiri bir insanın, bir eserin veya bir konunun doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla yapılan inceleme işidir.

Bu kavramla birlikte insanın temel haklarından olan düşünceyi açıklama veya ifade özgürlüğü hakkının ele alınması gerekir. Özellikle çoğulcu ve halkın yönetime doğrudan katıldığı demokratik rejimlerde ifade özgürlüğü rejimin vazgeçilmez unsurlarındandır.

Bugün yaşantımızın önemli bir parçası haline gelen ve bireyin en doğal hakkı olan haber akışı, bilgiye ulaşma ve bilgiyi aktarma kitle iletişim araçlarıyla gerçekleştirilmektedir. Hem bu araçların hem de bu araçları kullananlar diğer bir ifadeyle çalışanların içinde bulundukları ortamı düzenleyici kurallar bulunmaktadır. Böylece bu araçlar ve çalışanlar etik dışı davranmaktan uzak tutulabilir.[55] Basın konseyleri gibi düzenleyici kurumlar şikayetler hakkında karar verip, davranış kurallarını yorumlayıp, nelerin kabul edilir olup olmadığına karar vermektedir. Bu konuda en önemli faktör yasalardır. Hakaret, sövme, doğruluğu kanıtlanmamış olan haberler gibi özel hayatın ihlal edilmesi dava konusu olabilmektedir. Bu davalara konu olan olayların çoğunda yasal olmayan şeyler aynı zamanda etik dışı da sayılabilir. Bazen de yasal sonuçlarından korkulduğu için kitle iletişim araçları medya çalışanları, etik açıdan doğru olan şeyi yapmaktan kaçınabilirler. Bir gazeteci hakaret suçu işlememek için, birisinin bir kamu görevine uygun olup olmadığı hakkındaki gerçek görüşünü açıklamaktan çekinebilir.[56] Yorum hakkının böyle durumlarda kullanılmaması haber ile gerçeğin aynı şeyi yansıtmadığını göstermektedir. Haber bir olayı iletirken, gerçek, saklı kalmış olguları ortaya çıkarmak, aradaki bağlantıyı kurarak insanlararası iletişime yardımcı olmak; gerçeği resmetmektir.[57] Haberin nasıl okunduğu değil, gazetecilerin karşılaştıkları toplumsal olayları nasıl algıladıkları ön plana çıkmaktadır. Bir haber, toplumsal bir olayla ilgili, kabul edilebilir olası yorumlardan birini seçmek

---

[55] Andrew Belsey, Ruth Chadwick, **Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar**, Çeviren: Nurçay Türkoğlu, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları: 225, İnceleme Dizisi: 122, 1998), s. 89.

[56] **Aynı**, s. 90.

[57] Oya Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 476, 100. Doğum Yılında Atatürk'e Armağan Dizisi: 19, 1981), s. 5.

zorundadır. Kimi haberlerde ve haber verme biçimlerinde ahlaki açıdan kabul edilemez bir taraf tutmanın varlığı hissedilebilir.[58]

Barış ve Uluslararası Anlayışın Güçlendirilmesi, İnsan Haklarının Geliştirilmesi ile Irkçılık ve Savaş Kışkırtıcığı ile İlgili Kitle İletişim Araçlarının Temel Prensipleri Bildirgesi'nin[59] 1. Maddesi bu sorunların üstesinden gelebilmek için bilginin serbest, geniş ve dengeli bir dağılımının ön koşul olduğunu belirtmektedir. Bildirgenin 5. Maddesinde ise, düşünce, ifade ve haber özgürlüğüne saygı göstererek haberlerde her tür görüşün yansıtılması ilkesi benimsenmiştir. Eğer bir haber, barış ve uluslararası anlayışın güçlenmesine, insan haklarına, ırkçılık ve savaş kışkırtmalarına karşı çıkılması konularındaki çabalara zarar veriyorsa bu haberde sözkonusu olan kişilerin kendi görüşlerinin de yayınlanmasının önemli olduğu belirtilmektedir.[60]

Medeni ve Siyasi Haklara dair Uluslararası Sözleşme'nin[61] 19. Maddesi herkesin kısıtlama olmaksızın fikir sahibi olabileceğini ve ifade özgürlüğü hakkına sahip oluğunu hüküm altına almıştır. Ancak bu hakkın kullanımı sınırsız değildir. Aynı maddenin 3. fikrası bu hakların kanunla öngörülen ölçüde ve başkalarının haklarına ve şöhretine saygı göstermek, ulusal güvenliği veya kamu düzenini, genel ahlakı korumak için kısıtlanabileceğini ifade etmektedir.

Daha önce de bahsedildiği gibi 1982 T.C. Anayasası'nın 26. Maddesinde herkesin düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ve başka yollarla tek başına ve toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Bu özgürlük müdahale olmaksızın haber ve fikir alma, verme serbestliğini de kapsamaktadır. Bu fikra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. Bu özgürlüklerin kullanılması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, devlet sırrı olarak belirtilmişlerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının veya kanunun öngördüğü

---

[58] Belsey, Chadwick, **a.g.e.**, s. 141-142.

[59] **Declaraton on Fundamental Principles Concerning the Contribution of the Mass Media to Strengthening Peace and International Undrstanding, to the Promotion of Human Rights, and the Countering Racialism, Apartheid and Incitement to War**, (Paris: 28 Kasım 1978), http://www.hri/uninfo/treaties/18.shtml, (06.03.2000); Haluk Şahin, **Yeni İletişim Ortamı Demokrasi ve Basın Özgürlüğü**, Basın Konseyi Bilimsel Araştırması 1990, (İstanbul: Kasım 1991), s.97.

[60] Şahin, **a.g.e.**, s. 97.

[61] **International Covenant on Civil and Political Rights**, U.N.T.S., No:14668, Vol 999, 1976, http://www.hrweb.org/legal/cpr.html, (21.02.2000).

meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.[62]

İletişim araçlarında yapılan eleştiri ve yorumlar olumlu ise sorun olmamakta ancak olumsuz bir durum sözkonusu olduğu hallerde, kullanılan deyimler üsluba göre sövme, hakaret veya şahsiyet hakkına saldırı (M.K. m. 24, 24/a; B.K. m. 49) teşkil edebilir. Bu durum genelde siyasi eleştiri yazıları yada beyanlarda görülmektedir.[63] Hemen hemen hergün gazetelerde rastlanılan, eleştiriler için ilgili kanunların öngördüğü müeyyidelerden birisi de cevap ve düzeltme hakkıdır. Eğer bir yayın organında bir kişiyle ilgili bir haber verilmiş ve haber doğru değilse, kişi bu yanlışı düzeltmek için cevap verme hakkına sahiptir.

2. HABER KAVRAMI AÇISINDAN ELEŞTİRİ-YORUM HAKKI İLİŞKİSİ

2.1. Yazılı Basında (Gazetede) Haber Kavramı

Bireysel olarak varlığını sürdürürken aynı zamanda toplum içindeki ilişkileriyle de varolan insanı, diğer varlıklardan ayıran özelliklerden birisi de iletişimde bulunma yetkisidir.[64] Sosyal yaşamda en küçük toplum birimi olarak aile kurumu içinde bile bir iletişim süreci yaşanmaktadır. Toplumsal iletişimin ilk şekli, kişilerarası, toplumsal alışkanlıklardan öte, yüzyüze ilişkilerle gerçekleşen geleneksel iletişimdir. Diğeri ise belirli araçlar yoluyla gerçekleşen ve iletiyi gönderenle alıcı arasında kişisel olmayan iletişimdir.[65]

Haber ve bilginin kişisel olarak aktarımından sonra kitle iletişim araçları ile bir topluluk içinde aynı türden olmayan ve tek tek özellikleri kesin olarak bilinmeyen bir kitleye seslenilmeye başlanmıştır. Böylece iletişim; basın, radyo, televizyon gibi bu iş için özellikle seçilmiş kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.[66]

Karmaşıklaşan bir toplumda birey için önemli olan haber ve bilgi, toplumsal bir gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan konu ele alındığında haber ve bilgi sağlama işlevi, kitle iletişim araçlarında en temel rolü üstlenmektedir. Yalnız birkaç

---

[62] Feyyaz Gölcüklü, "Hakaret-Sövme Suçları ve Politik Eleştiri", **İnsan Hakları Merkezi Dergisi**, (Cilt no: I, Sayı no: 1, Ocak 1991), s. 8.
[63] **Aynı**, s.8.
[64] Kaya, **a.g.e.**, s. 1.
[65] **Aynı**, s. 10.
[66] **Aynı**.

kişinin yaşadığı evlerden, uluslararası dev örgütlere kadar her organizasyonda gerekli işlerin devam edebilmesi için yeterli ve akıcı bir bilgi akımına ihtiyaç vardır. Bu akım kuruluşlarda haberleşme kanalları, toplumda ve toplumlararasında ise kitle iletişim araçlarıyla sağlanır. Kişi veya toplum davranışlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen etkenlerden birisi de haberleşmedir.[67]

Karşılıklı bilgi alışverişi ya da bilgilerin ortak hale getirilmesi olarak tanımlanabilen haberleşmenin temeli dün bilinmeyen herşeyin bugün haber olması ilkesine dayanmaktadır. Haber zamanında verilen, toplumun çoğunu ilgilendiren, etkileyen herhangi bir olay düşünce veya kanıdır. Bu kavram ülkelerin, toplumların yapılarına göre değişiklik gösterebilir. Bir ülke için çok büyük önem taşıyan bir olay diğer ülke için aynı değerde değildir. Yerel basın için önemli olan bir haber de ulusal basın için önemli hale gelebilir.[68]

Haber ile birlikte ele alınması gereken bir diğer kavram da haberleşmedir. Haberleşme, kişileri birbirine bağlayan süreç, gönderen tarafından, istenen anlamın alıcıya iletilerek onun cevap niteliğinde bir davranışta bulunmasına neden olan herhangi bir davranış, anlam alışverişi olan bir davranış, herhangi bir araçla kişilerin fikir değişiminde bulunması, karşılıklı taraflar arasında, fikir, duygu, düşünce alışverişi ile ortak bir anlayış yaratılması, iki veya daha fazla kişi arasında bilgi alışverişini etkileme süreci, karşı tarafın istenilen şekilde davranmasını sağlayacak gibi çevrenin şartlarını düzenlemesi, gönderici, alıcı, geri bildirim ve denetimi içeren bir sistem, haberle dolu mesajların kaynaktan alıcıya aktarım sürecidir.[69] Bu ilişki Şekil 1' de gösterilmiştir.

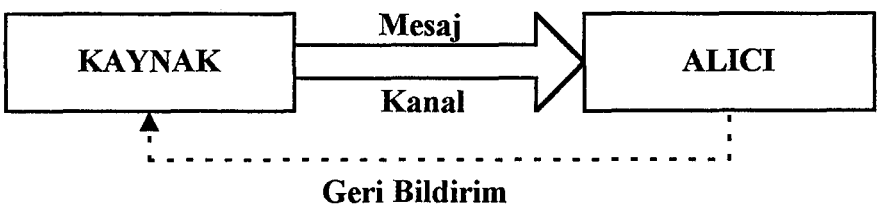

Şekil 1. İletişim Süreci

Kaynak: Kavaklı, **a.g.e.**, s. 11.

---

[67] Oğuzhan Kavaklı, **Haberleşme: Haberleşme Teorileri ve Haberleşme Araçları**, (İzmir: Ankara Matbaası, Ekim-1985), s. 5.

[68] Nezih Demirkent, **Sayfa Sayfa Gazetecilik**, (Birinci basım, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, Mart 1982), s. 89-90.

[69] Kavaklı, **a.g.e.**, s. 11-12.

İletişim süreci içerisinde varolan haber ve habercilik kavramlarına değinildikten sonra; burada haberin, medya çeşitleri içerisinde gelişerek günümüze doğru yazılı basınla birlikte nasıl ilerlediği üzerinde durulacaktır. Bu kronolojiden yararlanarak haberin unsurlarına, yapısına, işlevleri ve önemine değinilecektir. Ayrıca gazeteden televizyona, yapı ve işlevler açısından değişen haber ve habercilik kavramlarından bahsedilecektir.

2.1.1. Genel Olarak Haber ve Haberciliğin Tarihçesi

Genel olarak haber ve haberciliğin tarihini dört dönem olarak ele almak olanaklıdır. Bunlar:[70]

- 1451 ve Öncesi Dönem: Başlangıç Dönemi
- 1451 –1700 Dönemi: İlk Batılı İletişim Devrimi Dönemi
- 1700-1850 Dönemi: Basının Yükselme Devri
- 1850 ve Sonrası Dönem: Modern Kitle İletişimi Dönemi

İnsanlığın ilk yıllarında, insanların fikirlerini bir diğerine aktarabilmek için açıklık ve kolaylığı esas alan ve bir konunun veya görüşün bir diğerine aktarılması olarak açıklanan kişiler arası iletişim ön plandaydı. Bu iletişim şekli birebir ilişki ile küçük gruplar için uygun olmasına rağmen hızlı nüfus artışı ve insan gereksinimlerindeki değişmeler yeni iletişim şekillerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu amaçla insanların doğru, eksiksiz ve güncel haber alma isteği, haberlerin ulaşımında çabukluğu gündeme getirmiştir. İlk medya çok basit ve öngörülebilen bir olayın herkese açık bir şekilde anlatılmasıdır. Yazının olmadığı çağda, bir ağaçtaki çentik, kırık bir dal, renkli bir çakıl taşı ilkel insanlara göre düşmanın yaklaştığını veya bir av hayvanının oradan geçtiğini/geçeceğini belirtirdi. Gündüz duman, geceleri ateş veya tam tam sesleri gibi görsel ve işitsel işaretler de bir iletişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.[71]

MÖ 3500'lerde Sümerlerin kil tabletler üzerine çeşitli olayları resmetmeleri kitle iletişimin ve haberciliğin başlangıç yıllarının belirlenmesi için iyi bir örnektir.

Gazetecilik tarihinin ilk 5.000 yılında gelişmeler çok yavaş gerçeklemiştir. Bu dönem içinde kitle iletişiminin elişimi ile ilgili ilk sinyaller gelmeye başlamış, özellikle

---

[70] Joseph Tetreault, **A Brief History of Journalism and Mass Communication,** http://metalab.unc.edu/journalism/jhistory/, (21. 07. 2000).

[71] Jeannency, **a.g.e.**, s. 20.

Yunan Alfabesinin geliştirilmesi (MÖ 775) ve Çin'de kalem ve mürekkebin kullanılmaya başlanması (MS 450) örneklerdir.[72]

İsa'dan sonra IX. yy.'da Bizans İmparatoru Abbasilere karşı sınırı korumak için, hava kapalı değilse bir saat alev içinde almasını sağlayacak bir ateş ve fener sistemi kurdurmuştu. Ancak bu görsel işaretlerle ulaşılan haberler bazen insanları yanlış sonuçlara götürebiliyordu. Bu nedenle işaretleri daha belirgin yapmak için daha iyisini aramak gereği ortaya çıktı.[73]

Böylece insan hızla, basit ve iki şıklı bilgilere, daha detaylı mesajlar yardımıyla gerçek bilgiler eklemenin, beklenmeyeni de anlatmanın yollarını aramaya başlamıştır. Yazının bulunuşundan önce bilginin aktarılabileceği tek kanal vardı o da insan hafizasıyla desteklenen "söz"dü.[74]

Ancak yazının bulunuşu haberlerin dolaşım hızını artırmıştır. *Reani Posta* merkezlerinin Pers Ahameniş İmparatorluğu zamanında kurulduğu ve daha sonra Roma, Bizans ve Müslüman dünyasına yayıldığı, 15. yy.'da da özel haberleşmeye açık resmi posta merkezlerinin kurulduğu görülmektedir.[75]

İlkçağ medeniyetlerinden bu yana, panayır, agora, forum veya tapınak gibi haberlerin dağıldığı özel yerler bulunmaktadır. Eski Yunanda ve Roma'da günün haberleri agorada, pazar yerinden duyurulurdu. *Acta publica, acta divrna* isimli resmi gazeteler, Roma halkının okuması için duvara asılırdı.[76] Böylece, XV. yy.'dan itibaren XVI. yy. boyunca bugünkü gazetelerin orijini olan "el yazması haberlerin" gelişimiyle başlayan ve giderek artan bir bilgi dolaşımı ağı kurulmuştur. İşte bu dönemde 1438'de Gutenberg tarafından matbaa bulunmuşsa da Çinliler bu keşfi birkaç yüzyıldan beri biliyorlardı. Çin'de 618'den 907'ye kadar hükümdarlık yapan bir grup *Ti pao* adlı bir resmi gazeteyi halka sunabilmişlerdi.[77]

Batıda ilk kitap 1473'te Lyon'da yayınlanmış ve hemen sonrasında basılı haberler gazetelerde ortaya çıkmıştır.[78] Dedikodu taşıyan "canard"lar, yergi gazeteleri, dava ilanları, magazin gazeteleri ("chanson"lar) din savaşları sırasında gelişmişlerdir. Böylece basının günümüzde de devam eden *genel haber, cemiyet haberleri, fikir basını*

---

[72] Tetreault, **a.g.e.**, http://metalab.unc.edu/journalism/jhistory/. (21. 07. 2000).
[73] Jeannency, **a.g.e.**, s. 21.
[74] **Aynı**.
[75] **Aynı**, s. 22.
[76] **Aynı**, s. 23.
[77] Kaya, **a.g.e.**, s. 33.
[78] Jeanneney, **a.g.e.**, s. 24.

olmak üzere üç temel yönü belirlenmiş olu. 1391 yılında yıllık yayın anlamına gelen Almanak'lar söz konusu olmuş, 1448'den itibaren de ilk takvimler basılmaya başlanmıştır. Gerçek anlamda sureli yayın ancak XVII. yy. başında yayımlanmıştır.[79]

İlk haftalık yayın 1622'de Paris'te çıkarılmıştır. Basının bugün de varolan bir çok özelliğinin temeli XVII. yy.'da atılmıştır. Gazete türleri o günlerde bile çok geniştir. Bu meslek aynı zamanda hükümetlerin müdahaleleri, paranın yozlaştırıcılığı ve hatır işleri gibi unsurlar karşısında özgürlük alanını genişletmeye başlamıştır. Bu yeni araç karşısında hükümetler, doğal bir refleksle, yasaklamalar ve cezalar kapatmalar getirmiştir.[80]

Bu yaptırımlara karşı basının o dönemdeki mücadelesi üç aşamada ele alınabilir. İlk aşamada hükümdarları sarayın suskunluğuna karşı korumak ve onlara yakın çevrelerinin kendilerinden sakladığı ancak tebaalarından gelen eleştirileri göstermek amaçlanmıştı. Böylece ilk defa çekinerek de olsa basın, yöneticilere karşı bir bağımsızlık kazanmaya başlamıştır. Gazetecilik tarihinin başlangıcından itibaren, gizli para karşılığı, yalan haber vermeyi kabul eden, çıkarak haber yazıları, satılık gazeteler ortaya çıkmaya başlamıştır. İkinci aşamada bu amaçla rüşvete karşı özgürlük elde etmek hedeflenmiştir. Üçüncü aşama ise; günümüzde de güncelliğini koruyan düşünce ve eleştiri özgürlüğünü yok eden dostların hatırına karşı özgürlük çabalarıdır.[81].

1665'te Paris Parlamentosu'nda danışman olan Denis de Sallo'nun çıkardığı Journal des Savants'da Avrupa'nın pek çok kentinde yayımlanan bilimsel ve edebi eserler hiçbir engel tanımadan yorumlanacaktır. Böylece çoğu yazarı kızdıran, sert eleştiriler yapılmıştır. O dönemde bu gazetenin kurucusunun yerine gelen daha esnek olan Rahip Gallois özeleştirisi şöyledir: "Muhakkak, itiraf etmek gerekir ki, herkesin eserlerini yargılama hakkını kendinde görmek, kamu özgürlüklerine tecavüz etmek ve edebiyat imparatorluğunda bir tür zorbalık yapmak demektir. Biz de gelecekte tarafsız kalmaya ve eleştirilerimizi yöneltmek yerine, şimdiye kadar yapılmış olandan daha doğru bir sonuç elde etmek için, kitapların iyice okunmasına özen göstermeye karar verdik".[82]

---

[79] **Aynı**, s. 26.
[80] Stan Le Roy Wilson, **Mass Media Mass Culture: An Introduction**, (Üçüncü basım, USA: McGraw Hill, Inc., 1995), s. 94.
[81] Kaya, **a.g.e.**, s.32-34.
[82] **Aynı**, s. 35.

Bunun ardından Fransa'da hükümetin fikir yazılarından kanı belirtme özgürlüğünü kısıtlama isteği, kısa süre sonra Hollanda'da Denis de Sallo geleneğini sürdüren bir başka yayının doğmasına yol açmıştır. Nouvelles de la Republique des Lettres adlı gazete (Edebiyat Cumhuriyetinden Haberler) "dalkavukluğun tutsaklığı ile sansürlerin küstahlığı" arasındaki orta noktayı bulmayı hedeflemiştir.[83] XVII. yy.'dan başlayarak basının, taşıdığı gerçeklik, bunun sınırları ve etkileri ile ilgili olarak düşünmesi istendi. Böylece her dönemde yaşanan bu şuna karşılık gerekli olan alçak gönüllülük, kalıcı bir tedirginlik ve herşeye rağmen güçlendirici bir güven olmak üzere üç muhtemel davranış şekli geliştirilmiştir.[84]

Haber ve habercilik her iki kavramda ilk çağlarda insanların bazı işaret, şekil, davranış ve sesleri kullanması, sonraları konuşma, şarkı, mektuplarla daha anlaşılır hale gelmiştir. Haberleşme araçlarında 19. ve 20. yy.'larda telefon, radyo, televizyon büyük gelişmeler olmuştur. Bunlar yalnız haberleşme aracı değil, aynı zamanda kültür unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Haberlerin dağıtımının hızla yapıldığı, haberciliğin kitle iletişim araçlarına paralel olarak gelişme gösterdiği günümüzde bu araçları da içine alan medya nedir sorusuna verilecek en uygun tanım: bilgilerin anlamlı şekilde sıralandırılarak, mesajların sinyallere dönüştürülmesi sürecidir.[85] Şekil 2'de medya çeşitlerinin tarihsel gelişimi, kullanılan teknik aletler de dikkate alınarak verilmiştir.

---

[83] **Aynı.**

[84] **Aynı**, s. 36.

[85] Andrew Hart, **Understanding the Media: A Practical Guide**, (Birinci basım, Great Britain: Routledge London and Newyork, 1991), s. 4.

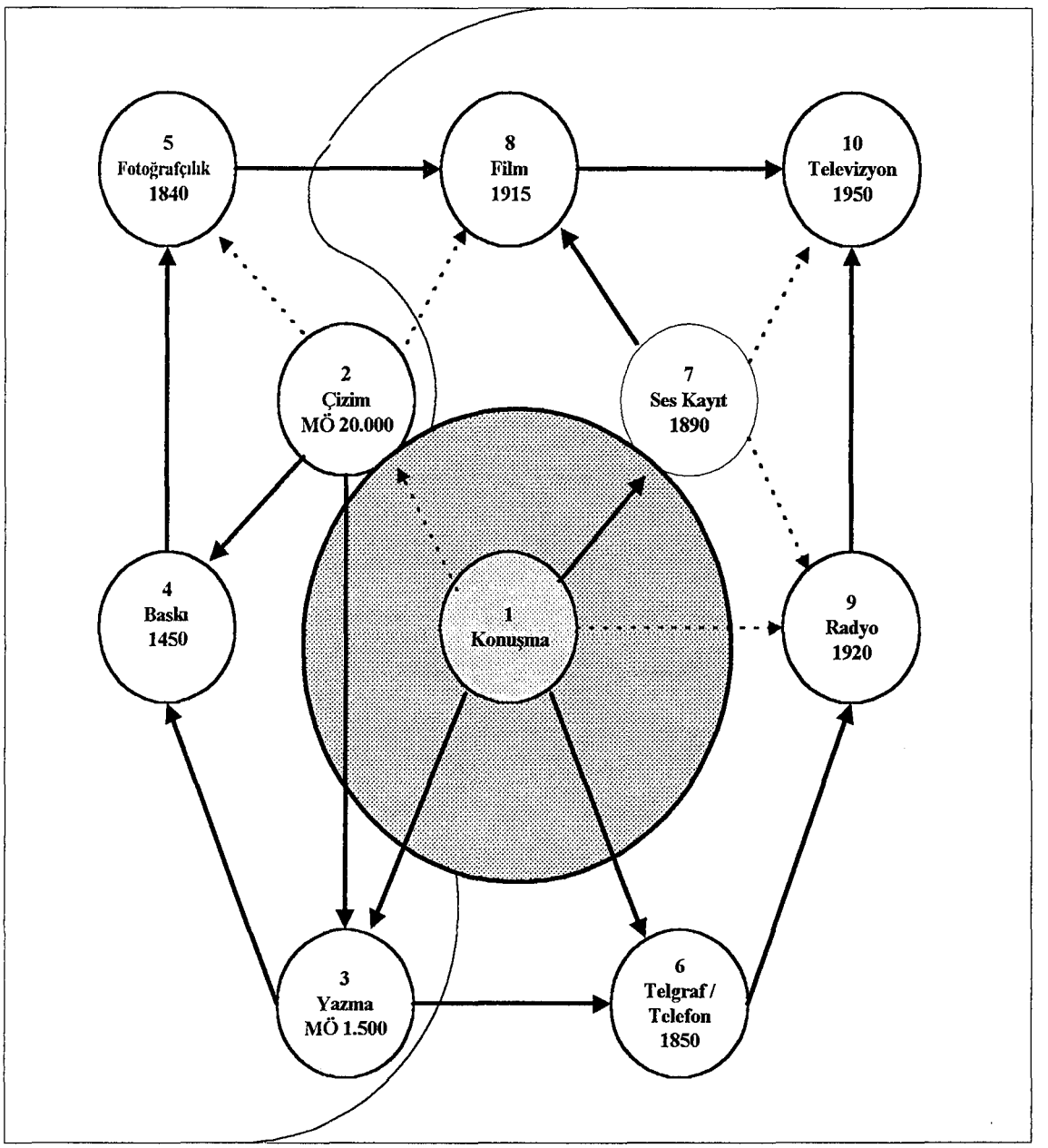

Şekil 2. Medya Çeşitleri ve Tarihsel Gelişimi

Kaynak: Hart, **a.g.e.**, s.5.

Tablo 2. Basının Kültürel Tarihçesi

1. Yüzyıl	Romalılar şehir meydanlarına duyuruları astı.
16. Yüzyıl	İtalyanlar "Gazetta" isimli basılı duyuruları sattı.
17. Yüzyıl	Almanya'da "Corantos" başladı.
1665	İlk İngilizce gazete "Oxford Gazette" kuruldu.
1690	13 Koloni'de ilk gazete basıldı "Publick Occurrences"
1704	"Boston News Letter" düzenli basılan ilk Amerikan gazetesi oldu.
1765-1783	Amerikan Gazeteleri devrimi destekledirler.
1791	Basın sansüre karşı koruma altına alındı.
1798	Alien and Sedition Anlaşması kabul edildi.
1827	İlk Afrikan-Amerikan gazetesi olan "Freedom's Journal kuruldu.
1833	New York Sun kuruldu.
1841	Horace Greeley "New York Tribune" e geçti; editörün sayfasını oluşturdu ve köleliğe karşı mücadeleye başladı.
1848	İlk haber ajansı " Associated Press" kuruldu.
1883	Joseph Pulitzer "New York World" da başladı.
1895	William Randolph Hearst "New York Journal" ı satın aldı ve Pulitzer ile olan tiraj savaşı "yellow journalism" olarak isimlendirildi.
1896	Adolph Ochs "New York Times" ı satın aldı ve tarafsız gazetecilikte öncü oldu.
1907	"United Press" ikinci haber ajansı oldu.
1909	Hearst üçüncü haber ajansı olan "Inernational News Service"ı kurdu.
1923	Sosyal sorumluluklarla ilgili olarak Gazete Editörleri Birliği "Canons of Journalism" i yayımladılar.
1958	"United Press" ve "International News Service", "United Press International" olarak birleşti.
1965-1970	"Underground Newspapers", amerikan alt kültürlerinin yaşam tarzını yansıtmaya başladı.
1972	İki Washington Post muhabiri Watergate skandalını ortaya çıkardı ve sonucunda Başkan Nixon Görevden ayrıldı.
1982	USA Today, satellite teknolojisini ve renkli grafikler kullanarak ulusal günlük gazete olarak kuruldu.
1985	Desktop publishing özgün gazetelerin baskısını ucuz hale getirdi.
1994	Times Mirror Newspaper electronic olarak dağıtılmaya başladı.

Kaynak: Wilson, **a.g.e.**, s. 92.

Tablo 3. Basın Kronolojisi: Türkiye'de 1908-1993 Arası

1908	Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye, Basın tarihimizin ilk meslek derneği olarak kuruldu.
25.07.1931	Basın Kanunu TBMM'nde kabul edildi.
25.05.1935	I. Türk Basın Kongresi Anlara'da toplandı.
1940	Matbuat Umum Müdürlüğü'nün Başbakanlığa bağlanmasıyla hükümetin basın üzerindeki denetimi arttı.
24.09.1946	Basın Kanunu değişikliği yapıldı.
1950	Basın Mahkemeleri kuruldu.
1952	1936 tarihli İş Kanunu kapsamı dışında kalan fikir işçilerini kapsayan Basın İş Kanunu yasalaştı.
23.07.1953	"Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Kanunu" Meclis'te kabul edildi. Basın buna "Mili Selamet Kanunu" adını verdi.
0803.1954	Devletin siyasal prestijine ve mali gücüne zarar verdiğine karar verilen ya da kişilerin özel hayatına tecavüz eden yazılar yazan gazetecilere ağır cezalar getiren düzenlemeler Basın Kanunu'nda yapıldı.
07.06.1956	Basın Kanunu değiştirildi.
07.01.1961	Basın İlan Kurumunu oluşturan 195 Sayılı Yasayla 1957 yılından beri süren devlet tekeli sona erdi ve Basın İlan Kurumu'nun dağıtacağı resmi ilanlar dışındaki tüm ilan ve reklamların yayımlanması serbest bırakıldı.
29.11.1962	Basın, Amerika'nın jüpiter füze üslerini Türkiye'den kaldırmaya karar verdiğini bildirdi.
22.12.1967	Basın, Meclis Başkanı Ferruh Bozbeyli'nin Meclis'te bir iftar yemeği verdiğini bildirdi.
11.08.1969	Bir basın konferansında Bülent Ecevit, CHP'nin köylüleri kalkındırma planını açıklayarak " toprak işleyenindir, su kullananındır" sloganını kullandı.
15.05.1979	TÜSİAD, Bülent Ecevit hükümetie yönelik basın kampanyası başlattı.
1983	Çemberlitaş'ta Türk Basını ile ilgili malzemenin sergilendiği müzenin Gazeteciler Cemiyeti'nin önerisi üzerine Basın Müzesi olması kabul edildi.
06.02.1988	Basın Konseyi kuruldu.
09.05.1988	Basın Müzesi açıldı.
10.11.1989	Cağaloğlu Basın Müzesi'ndeki Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin "Geleneksel İnanç ve Simge Açından Kadın Başları Sergisi" ni basan bir grup fotoğrafları tahrip etti.
07.08.1993	Çeşitli dernek, sendika ve odalar, İstanbul'da bir basın toplantısı düzenleyerek, Tuzla Tersaneler bölgesinde bekletilen ve kamuoyunda "asbestli gemi" olarak bilinen United States adlı geminin Türkiye'den gönderilmesini istediler.

Kaynak: **3. Kuşak Cumhuriyet**, Cumhuriyet'in 75. Yılı Kutlama Programı Çerçevesinde Türk Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfi. Başbakanlık Tanıtma Fonu Katkısıyla hazırlanmıştır.

2.1.2. Haberin Unsurları, Yapısı, İşlevleri ve Önemi

Hayatımızın önemli bir parçası haline gelen haber, insanın iyi ve kötü bilincini sürekli yenilemektedir. Yazılı basın olsun sözlü basın olsun diğer bütün toplumsal kurumlar gibi tarih içinde şekillenmiş, haberleşme araçlarının yönetimi, buralardan yayınlanan haberlere uygulanan yasal ve kurumsal denetimler ve seçim her toplumun geçmişine olan bilgisi boyutunda anlam kazanmıştır.[86]

Haberin tarih içindeki yerine ve önemine değindikten sonra günümüzde haberi haber yapan birtakım özelliklerine de değinmek uygun olacaktır.

Haberin Unsurları: Haber kavramının önemini ve anlamını belirleyen iki temel unsur olarak toplumda geçerli olan *haberleşme teknolojileri* ve *mevcut toplumsal yapı* açısından yazılı basında haber üreten kişilerin nasıl değerlendirileceğinin ve dolayısıyla bir haberin unsurlarının neler olduğunun ortaya konması gerekir.[87]

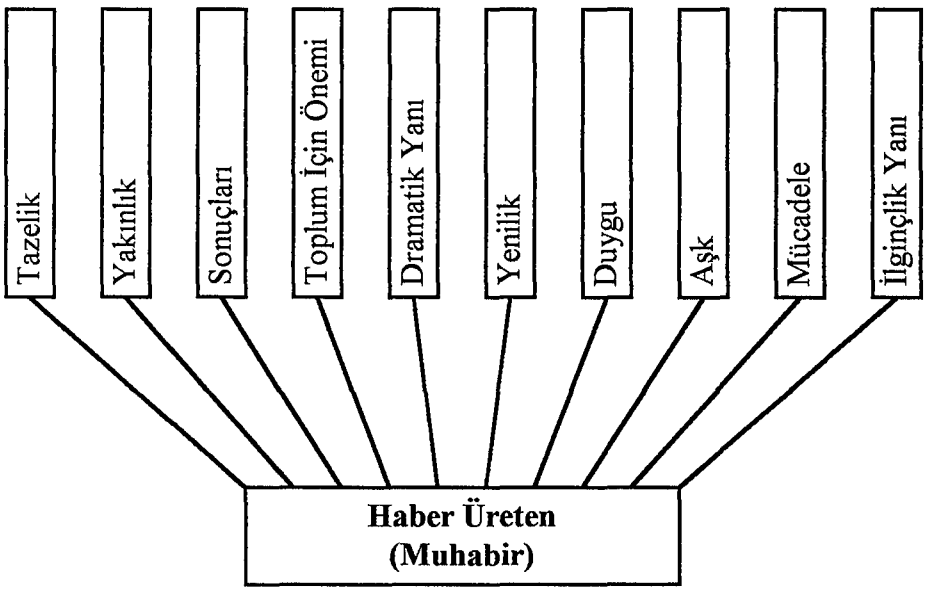

Şekil 3. Haberin Unsurları

Kaynak: Carl Warren, **Gazetecinin El Kitabı**, Çeviren: Burhan Arpad, (İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları: 5, 1964), s. 22.

---

[86] Tokgöz, **a.g.e.**, s. 51.
[87] **Aynı.**

Bunlardan birkaçı aşağıda ele alınmıştır.

Gerçeklik

Haberi alıp yazan kişi olan muhabir, habere kişilik veren kişidir. Bu nedenle muhabir için yaratıcılık en önemli özelliktir. Muhabir bu yaratıcılığını kullanarak olayların az olduğu dönemlerde bile olayları çarpıtmaksızın haber üretebilmelidir.

Willbur Scharamm'ın haberin olaya özdeş olmadığı yönündeki düşüncesi; haber, olay ve gerçek arasındaki bağlantıya bir gözatılmasını gerektirmektedir. Olayı gerçek yapan, olgular sürekli olarak gerçekler üzerine kuruludur ve haber olayla benzer olamayacağı için haberde gerçek payı değişkendir.[88] Walter Lipmann ise[89] William James'in etkisiyle haberin gerçeğin aynısı olmadığını, belirtmiştir. Haber bir olayı iletirken, gerçek saklı kalmış olguları ortaya çıkartmakta ve böylece birileri arasındaki bağlantıyı kurarak insanoğlunun iletişime fırsat tanıması için gerçeğin resmini yapabilmesi olduğunu ifade etmiştir.[90] Haberin önemi kişilerin açık ve net olması kadar yerinin ve gereken ayrıntıların bildirilmesi kadar haberin gününün geçmemiş olmasıyla da artar veya azalır.

Güncellik

Haberin önemi çok çabuk değişmekte ve bu nedenle haberde hız önem kazanmaktadır. Artık eskiden olduğu gibi haberin yapılması ve ulaştırılması için aylar gerekmemektedir. Haberin güncel olması değerini yansıtırken, "ne zaman ortaya çıktığı?" sorusuna da cevap vermektedir. Telefon, telsiz, bilgisayar ve uydu gibi teknolojik gelişmeler dünyayı küçültmekte, haberler bu araçlarla çok kısa sürede iletilmekte ve haber kısa süre içinde değerini kaybetmektedir. Olaylar ani veya yakın tarihte geçmiş olan şeylerse "bugün" sözcüğünü kapsarlar. O nedenle haber kitleye taze bilgiler sunacak şekilde hazırlanmalıdır. Diğer bir ifadeyle haberde, yeni meydana gelmiş bir olaydan ilk kez sözetmek ve içinde yeni bilgilerin bulunması önem arzetmektedir.[91]

Haberde zaman unsurunu belirleyen yenilik, anilik ve geçerlilik habere güncellik değerini katmaktadır. Haberin güncelliğini sağlayan unsurlardan yenilik, haberin yeni

---

[88] **Aynı**, s. 53.

[89] S. Elif Müftüler, Televizyon Haberciliği ve Kişilik Hakları, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo-Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, İstanbul, 1997), s. 6.

[90] Tokgöz, **a.g.e.**, s. 53.

[91] John Hohenberg, **The Professional Journalist**, (Beşinci basım, USA: Holt, Rinehart and Winston, 1983), s. 89; Tokgöz, **a.g.e.**, s. 63-64.

olmuş olması dışında, yeni öğrenilmiş olmasını da ifade edebilir. Gerçeklik ise, anilik kavramıyla bağlantılıdır. Bugün pek çok kitle iletişim aracının egemen olduğu günümüzde, haber bombardımanındaki anilik toplumda varolan iletişim teknolojisiyle kitle iletişim araçlarının kurumsal yayın politikaları arasındaki etkileşimle değerlendirilmek durumundadır.[92]

Bilgi

Haberin ilgilendiği kitlenin büyüklüğü haberin oluşumu ile ilgili bir diğer unsurdur. Örneğin ücretlerle ilgili vergi kanunlarında yapılan bir değişiklik toplumun büyük bir kısmını ilgilendiriyorsa, bu haber gazeteci için ilgi çekici olmasa bile toplumu ilgilendireceği açıktır. Bu nedenle haberdeki biliyi kullanacak kitlenin büyüklüğü sürekli gözönünde bulundurulmalıdır. Haberin önemi yalnız zamanlılık, yakınlık, sonuç gibi haber öğeleriyle belirlenemez. Bunun yanısıra ne zaman ve nerede oldu soruları da haberi tamamlamaktadır. Nasıl ve neden sorularına cevap bulma da habere önemlilik kazandırırken, diğer yandan günümüzde yaygın olarak kullanılan açıklayıcı ve yorumlayıcı haber yazmanın temelini oluşturmaktadır. Neden, niçin ve nasıl sorularını kendine soran gazeteci, haberi yapmadan önce, topladığı bilgiler üzerinde hüküm verebilmektedir.[93]

İlgi

Ün, varlık, şöhret gibi nedenlerle popüler olan insanlarla ilgili haberlerin okurunun da daha çok olduğu bir gerçektir. Tanınmış kişiler hakkındaki haberleri izlemenin önemi Amerikalı yazar Curtis Mc Dougal tarafından şöyle ifade edilmiştir: "İnsanlar eşit yaratılmakla beraber kimileri diğerlerine oranla, habere konu olma bakımından daha çok önemli olabilirler. Bu durum onların toplumdaki yerlerinden, statülerinden ileri geldiği gibi, daha önce neden oldukları olağandışı bir hareketten dolayı devamlı olarak, ilgi çekmelerinden de kaynaklanabilir".[94]

Herkesin karşılaşabileceği durumlarda, kadın olsun erkek olsun herkesi ilgilendiren olaylara duyulan ilgiyi, insanın ilgisini çeken (human interest) olaylar şeklinde tanımlamak mümkündür. İnsanlar çevrelerinde olup bitenle ilgilenirler. Ancak haberin değeri, ne kadar çok insanı ilgilendiriyorsa o kadar çok artmaktadır.[95]

---

[92] Tokgöz, **a.g.e.**, s. 64.
[93] **Aynı**, s. 67.
[94] "Curtis McDougal, Interpretative Reporting, (Beşinci basım, New York: The McMillan Co. 1969), s. 10-12.", (Tokgöz, **a.g.e.**, s. 67'deki alıntı).
[95] Tokgöz, **a.g.e.**, s. 67.

İnsanlar arasındaki nefret, arzu, kıskançlık, mizah, cimrilik gibi duygular daima habere yansımaktadır. İnsanın ilgisini çeken konular ki bunlar genelde çatışma, kuşku, karşılık ve olağanüstülük bulunması haberi daha ilginç yapmaktadır.[96]

Haberde bulunması gereken ve bir habere haber olma özelliği katan unsurların ardından, yine onlarla birlikte üzerinde durulması gereken diğer özellik de; estetik, yazı, başlıklar ve fotoğraf gibi elemanların kullanımına yönelik yapıdır.

Haberin Yapısı: Gazete haber demektir ve haberin gazete sütunlarına en iyi şekilde yansıtılması gerekmektedir. İçinde insan öğesi bulunan, insan olayı olan gazete belgeseldir. Gazetede heyecan, estetik, fotoğraf ve dengeli yazı ile haber başlıkları bulunmalıdır. Gazete kitap gibi günboyu veya günlerce okunan bir araç değildir. Bu nedenle gazete en kısa zamanda, en çok haber ve düşünceyi verebilme gücüne sahip olmalıdır. Bununla birlikte olaylar açıkça, düşünceler net şekilde ortaya konmalıdır.[97]

Bir sabah gazetesi için "dünün olayı" olan haber, ajans muhabirleri için "bir an öncesinin olayı"dır.[98] Tanımı ne olursa olsun bir haber için en eski değerlendirme unsurları, doğruluk, ilgi çekme, zamanlı olma ve açıklamadır. Ancak bu unsurlara rağmen kesin olarak haberin belirlenmesi mümkün olmamaktadır. Çünkü bunların yanısıra, insanlar, olayın gerçekleştiği ortamlar, kaynaklar, teknikler, yayın araçları ve haberin veriliş şekli gibi pekçok değişken de haber üzerinde etkili olabilmektedir.[99]

Haber verme işinde "gerçeğe sadık kalma" unsurundan sonra ikinci önemli nokta haber kaynağının veya kaynaklarının nasıl belirtildiğidir. Basın toplantıları, mülakatlar ve resmi bildirilerin önemi, kaynağın ne dereceye kadar açıklanmasına izin verildiğine bağlıdır. Haber kaynağı ile muhabir haberin basılmaması yolunda bir anlaşma yapabilir. Diğer taraftan bir tehdit, bu haberi verirken doğrudan doğruya değil de aynı anlamda fakat değiştirerek yazmayı gerektirebilmektedir.[100]

Haberde sözcü demeçleri, kimsenin üstüne almak istemediği bilgilerin yayınlanmasında önemli ve güç bir iş olmaktadır. Olayın tarihçesi deyimi ile de haber kaynağını belirtmeksizin haber hakkında muhabirin bilgi vermesi kastedilmektedir.[101] Muhabire basılmaması şartıyla verilen bir haber, her ne olursa olsun yayınlanmamalıdır.

---

[96] **Aynı**, s. 69.
[97] Demirkent, **a.g.e.**, s. 66-67.
[98] John Hohenberg, **Gazetecilik Mesleği**, Çeviren: Filiz Ofluoğlu, (İstanbul:Gazeteciler Cemiyeti Yayınları no: 1, 1963), s. 39.
[99] **Aynı**, s. 40.
[100] Hohenberg, **The Professional...**, **a.g.e.**, s. 180-181.
[101] **Aynı**, s. 183.

Politikada, dış siyasette, bilimsel olaylarda hiçbir muhabir bütün bildiklerini yazma ayrıcalığına sahip değildir. Mahrem haberlerin saklanması muhabirin mesleğine olan saygısının ve bağlılığının göstergesi olmaktadır. Ancak "basılmasın" şartıyla bilgi vermek de çok doğru bir davranış olmamakta ve bazen muhabir kendisine bu şartla bilgi verilmemesini isteyebilmektedir. Çünkü bazen yazmadan duramayabilir ve sonuçta iki kişiden fazla kimsenin bildiği haber, ergeç herkes tarafından bilinebilir.[102]

Kimi zaman bir olayın meydana gelmesinden önce, gazetenin haberi iletmede gecikmemesi ve bayat görünmemesi için, haber yazılarının bir kısmının önceden hazırlanması gerekmektedir. Çünkü aksi halde olay bittikten sonra tüm haberin yazılması çok zaman alabilir ve yazı baskıya yetiştirilemeyebilir.[103]

Haber yazısını oluşturan faktörlerden birisi de, olayı anlatırken uslubun, edebiyata yönelmeden, çekiciliğinin arttırılmasıdır.[104] Ancak haberi çekici ve ilginç hale getirmek için de haberde görüş bildirip, yorum yapmaktan diğer bir ifadeyle tarafsızlığı bozmaktan kaçınılmalıdır.[105] Gazeteciliğin önemli ayrıcalıklarından biri olarak dürüstlükten ayrılmadan, yorum hakkına sahip olmak, özellikle herkesi ilgilendiren konularda öncelikli olmalıdır. Her çeşit yayın üzerine sert ve eleştirici yorumlar yapılabilir. Ancak bunu yaparken artniyetle görüş bildirmekten kaçınılmalıdır. Böyle bir yorum yazısında kişiye ve kişiliğe dokunulması, basına tanınan hakkın sınırlarını aşmak olur. Kamu hayatının takipçisi olduğu söylenen basında gazetecinin eleştirel bir yazıda gerçekler ve olaylardan başkasına yer vermemesi artniyetten kaçınması daha da önemli hale gelmektedir.[106] Haber yazısında yorum yapılması doğru bulunmamaktadır. Muhabir-gazeteci kendi görüşünü, kuşkusunu ve buna benzer duygularını habere serpiştirmekten kaçınmalıdır. Gazeteciliğin temel kurallarından biri olarak her tür önyargıdan kaçınılması gerekmektedir. Gazetecinin görevi olayı geçtiği gibi anlatmak ve bu konudaki yargıyı okurlara bırakmaktır.[107]

Muhabir gazeteci yazısında elbette bir görüşe dayanacaktır. Görüşsüz bir yazı yazmak mümkün değildir. Ancak bu görüş, yorum olmamalıdır. Çünkü anlatılan olayın

---

102 **Aynı**, s. 187.
103 **Aynı**, s.188.
104 Warren, **a.g.e.**, s. 33.
105 **Aynı**, s. 35, Nail Güreli, "İletişim Olayları İçinde Yazılı Basının Durumu", **İletişim Olayları ve Türk Basının Sorunları**, Ed. Selami Akpınar ve Diğerleri, (Birinci basım, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yayın No: 17, Aralık 1984), s. 87.
106 Warren, **a.g.e.**, s. 100.
107 **Aynı**, s. 35.

ayrıntıları üzerinde durup bir takım sonuçlara varmak görüş sahibi olmak değil, yorum yapmaktır. Olayı belirli bir açıdan ele alıp, haberi bir görüş üzerine oturtmak doğru olmaktadır. Olay veya kişiler üzerine övgü, suçlama, dokundurma yapmak yazının haber özelliğini yok eder ve yazı yorum yazısı olabilir. Yorumlu yazı ise okurların güvenini sarsarak gazetecinin taraf tuttuğunu düşündürebilir.[108] Meslek kuralı olan tarafsız ve yorum yapmaksızın verilen haberin tamamlayıcı çeşitli öğelerini de gözardı etmemek gerekmektedir. Öncelikle haberin bilgi öğeleri tam olmalıdır. İki takımın oynayacağı maçın tarihi, takımların adları, televizyonda oynayacağı kanal belirtilip, hangi ülkenin takımları olduğu belirtilmezse bu haberde bilgi unsuru eksik demek yanlış olmamaktadır.[109]

Kitle iletişiminden ve kitle iletişiminin araçlarından olan gazeteden söz ederken iletişimin karşılıklı yönüne de değinmek gerekmektedir. Her ne kadar kitle iletişim araçları kamuoyunu oluşturuyor ve etkiliyorsa, kitlelerin de kitle iletişim araçlarını etkilemesi mümkündür. Bu karşılıklı, doğal bir iletişimdir. Özellikle yazılı basında bu karşılıklı iletişimin sağlanması gazetenin başarısı içinde önemli bir etkendir. Yoksa gazete kitleden kopuk ve okursuz bir kitle iletişim aracı olarak kalabilir.[110] Bu nedenle okuru haberi okumaktan vazgeçirmemek için, yazılarda açık, düz, kısa ifadeler, okurun seviye ortalamasına dikkat edilmeli, haber yazılarında gereksiz süslü sözler ve tekrarlardan kaçınılmalıdır. Anlatılmak istenen, en yerinde kelimelerle belirtilip, genel anlamlı deyimler; altın kalpli,yıldırım hızıyla, resim gibi güzel, yaprak gibi titremek gibi sözlerden kaçınılmalıdır. Bu yaklaşım habere olan ilginin artmasına neden olmayacaktır.[111]

Gazete haberler verilirken belirli kelimelerin kullanımından kaçmak gerekmektedir. Bunların kullanımından doğacak sonuçlara ayrıca da katlanmak gerekmektedir. Rüşvetçi, yuva yıkan, soyguncu, baştan çıkaran, şantajcı, kalpazan, iki yüzlü, yoldan çıkaran, metres, orospu, şarlatan, şaklaban, sarhoş, suçlu, suikastçı, muhabbet tellalı gibi. Özellikle eleştirel ve kişiye zarar verecek türdeki yazılarda geçen isimlerin kullanımına dikkat etmek gerekmektedir. Eldeki bilgilerin doğruluğundan emin olunmadıkça adres bile yazılsa doğruluğuna dikkat edilmelidir.[112]

---

108 **Aynı**, s. 36.
109 Gürcli, **a.g.e.**, s. 88.
110 **Aynı**, s. 88.
111 Warren, **a.g.e.**, s. 37.
112 **Aynı**, s. 102.

Haberin unsurlarından bu şekilde bahsettikten sonra üzerinde durulmasının yerinde olacağı bir diğer nokta ise haberin yapısıdır.

Gazetede haber yazılarının yapısını etkileyen dört ana faktör vardır. Bunlar, haberin şekli, sütunlarda bu habere ayrılacak yerin uzunluğu, yayın zamanı ve haberin yazarının becerisidir. Haberin unsurlarında da olduğu gibi bu kadar çok değişkenle, haber yazılarının belirli bir şekli olduğunu söylemek pek mümkün görünmemektedir. Daha önce de belirtildiği gibi haber yazma bir sanattır; bir ifade sanatıdır, hayatın kendisidir. Bu nedenle haberin yazılış şekli buna yansıtılmalıdır.[113]

En eski ve uygun haber yazısı yapısı tersine dönüş, piramit şeklidir.[114] Edebi eserlerin yapı piramidinin tersine burada gazeteci haberi yazarken en önemli bilgiyle başlamaya özen göstermektedir. Haberin en ilginç ayrıntıları seçilip henüz başlarken ortaya konulmaktadır. Haber yazıları iki kişinin haberleşmesi değil, herkesi ilgilendiren bir olayın okur kitlesine iletilmesidir. Bu ilgiyi hemen başında gerçekleştirmek için, havadisin en heyecanlı parçası ya da parçalarının kısa bir özeti ile haber yazılarına giriş yapılmaktadır.[115]

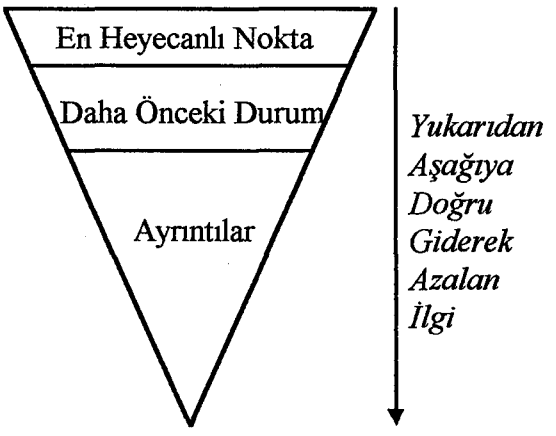

Şekil 4. Haberlerin Yapı Piramidi

Kaynak: Warren, **a.g.e.**, s. 38.

Önemlerine göre sıralanan verilerden en üstte olan en önemli haberdir. Böylece bu haber başlıkta yer alır ve azami ölçüde dikkat çeker. Daha önemsizler ise aşağılardadır

---

113 Hohenberg, **Gazetecilik ...**, **a.g.e.**, s. 73.
114 **Aynı**, s. 73.
115 Warren, **a.g.e.**, s. 39-40.

ki, eğer yer ve zaman darlığı varsa yayın müdürlerinin yetkisiyle kolaca bu son kısımlar çıkarılabilir.[116] Bu kalıpla birlikte sade ve düz bir haber anlatım şekli kullanımı uygun olmaktadır. Ancak kimilerine göre aynı haberin hem başlıkta, hem girişte hem de haberin geri kalan kısmında tekrarlanıyor olması, ters piramidin eleştirilmesi gereken özelliğidir. Buna rağmen eskiden olduğu gibi bugünde kullanılan piramit uygulaması, önemli haberlerin iletilmesinde önemli yer tutmaktadır. Bugün artık olayların özet olarak giriş cümlelerine yerleştirilmesine gerek olmadığı iddia edilmektedir. "Radyo ve televizyon gazetelerden önce haberi duyurmaktadır" görüşü, okurun dinlediği ve seyrettiği olayları aynı zamanda okumak da istemesiyle önemsizleşmektedir. Bir haber gazetenin okunmasından önce gazete ve televizyonda yayınlandı diyerek, halkın olayla ilgili olarak tam bilgi edinmiş olduğunu savunmak ve ilgisinin bu kadar çabuk dağılmış olabileceğini düşünmek doğru bulunmamaktadır.[117] Okurun talebine göre haber yazıları çeşitli şekillerde verilebilir. Ancak kitle haberleşmesinde gazetelerin bu kadar önemli yer tuttuğu düşünülürse, ters piramit önemli yazılar ve özellikle başlık veren yüksek tirajlı gazeteler için en uygun şekil olmaktadır.[118] Bir haberin "ilginç haber" olarak nitelendirilebilmesinde ters piramidin etkisi yüzde doksan ise geri kalan etken muhabirin yıllara dayanan tecrübeleri olmaktadır.[119]

Artık günümüzde gazetede haber okumaya çok fazla zaman ayırmayan insanların çok kısa sürede olup bitenlerden haberdar olmaları gazetenin ilk görevlerindendir. Böylece, gazetedeki her satır, her başlık hemen şöyle bir bakıldığında okura birşeyler anlatabilmelidir. Edebi eser gibi yazılmış bir haber okuyucuyu sıkabilir. Oysa heyecanlı bir giriş okurun ilgisini çeker ve haberin devamını da okutturmayı başarabilir.

Gazetecinin bir olaydan iyi bir haber yazabilmesi; olayın ayrıntılarından önemlilerini seçmek için iyi almak ve okurun gözünde olayı yeniden canlandıracak iyi üslup gibi yeteneklerine bağlı görünmektedir. İyi yazılmış bir haberin önemli noktalarını ortaya koyabilmek kim, ne, ne zaman, nerede, neden, nasıl sorularına verilecek cevaplara bağlı olmakla birlikte, bu sorulardan en önemlisinin cevabıyla ilk olarak yazıya başlamak da önemli olmaktadır.[120]

---

116 Hohenberg, **Gazetecilik...**, **a.g.e.**, s. 74.
117 **Aynı**, s. 76.
118 **Aynı**, s. 78.
119 Warren, **a.g.e.**, s. 41.
120 **Aynı**, s. 43.

Ancak okurun ilgisini sürekli tutmak için gazetecilikte çeşitli anlatım şekilleriyle karşılaşmak da mümkün olmaktadır. Diğer bir anlatım yöntemi, bir kişinin ya da olayın göz önünde canlanmasını sağlayacak şekilde canlı sunulmasıdır. Bir birinin tam tersi iki uç noktanın ele alınmasıyla oluşturulan çelişmeli sunuş da diğer bir anlatım yöntemidir. Okurun hemen ilgisini çekecek, konuya uygun çarpıcı bir soru da bir başka anlatım şeklidir. Sergiler, geçitler, şenlikler vb. olaylar, yerlerin ayrıntıları ve özellikleri ön plana çıkarılarak anlatılabilir ki böylece olayın bir tablosu canlandırılmış olmaktadır.[121] Okurun haberin ilk satırlarında ilgisinin çekilmesi, neşeli sunuş denilen, haberde korku, heyecan, şaşırma, sevinme gibi duyguları yaşattırarak mümkündür.

Bu alt başlıkta bahsedilen haberin yapısıyla ilgili açıklamalar aynı zamanda değişen gazete ve gazetecilik anlayışını da ortaya koymaktadır. Ancak daha önce ve bu anlayışa paralel olarak haberin işlevleri ve önemi de karşımıza bir üçüncü unsur olarak çıkmaktadır. Özellikle de kitle iletişim sürecinde haberin işlevi ve öneminden bahsedilerek, yazılı basına yönelinecektir.

Haberin İşlevleri ve Önemi: İletişim temelde şu üç öğeden oluşur; *Kaynak*, bir konuşmada konuşmacıyı, bir tebliğde sunucuyu, eserlerde yazarı, kitle iletişim sürecinde ise yayının veya mesajın üretimine katılan bir veya birkaç kişiyi kapsar. *İleti*, konuşmacı ile dinleyici veya kaynak ile hedef arasındaki ilişkiyi sağlayan husustur. Ancak iletide işaretler, sinyaller ve alıcıya iletilmek istenen her tür içerik de söz konusudur.[122] *Hedef*, bireysel tek bir kişi olabilir, okuyan veya izleyen bir kişi ya da bir grubun içindeki dinleyici pozisyonundaki bir birey olabilir.[123] Bu kişi, hedef gönderilen iletiyi algılayan ve bunun anlamını bildiğini belirterek iletişimsel eylemin genel amacı olan anlamların ortak paylaşılmasını gerçekleştirmeye çalışan kimse de olabilir.[124]

İletişim sürecinin başlaması, mesajın kodlanmasına bağlıdır. Bir paylaşımın gerçekleşmesi için, bilgi veya düşünce alınıp, yayınlanıp aktarılabilecek bir hale dönüştürülür. Kodlanmamış, beyinlerdeki görüntülerin yayınlanıp aktarılması mümkün olmamaktadır.

---

121 **Aynı**, s. 49-51.
122 Gökçe, **a.g.e.**, s. 52.
123 Ünsal Oskay, **İletişimin ABC'si**, (İstanbul: Simavi Yayınları, ABC Dizisi: 9, 1992), s. 16.
124 Gökçe, **a.g.e.**, s. 54.

Kitle iletişimi kavramı, özellikle "kitle" kavramından dolayı iletişimden farklı bir anlam taşımaktadır. Ayrıca kitle kavramının olumlu ve olumsuz iki anlamı ortaya çıkmaktadır. Olumsuz görüşü savunanlara göre, sanayileşmenin ve medyalaşmanın bir sonucu olarak insanlar da değişikliğe uğramaktadır. Kitle insanında görülen bu değişimlerin belirleyicisi ise şahsiyet zayıflığı olarak açıklanmaktadır. Olumlu görüşü savunanlar ise, kitle kavramı ile çalışan insanların dayanışmasının ve gücünün ifade edildiğini kabul etmektedirler. Kitle iletişimi açısından kitle kavramı ile kitle iletişim araçları kullanılarak iletilen mesajların bir çok insana aynı anda hitap ettiği kastedilmektedir. Ayrıca bu araçların içeriklerine yönelen bütün insanlar ifade edilmek istenmiştir. Bu kitleye dağınık seyirci dinleyici de denilebilir. Bu kitle üyelerinin birbirleri ile genelde doğrudan karşılıklı ilişkileri yoktur. Heterojen olan bu kitlenin üyeleri dağınık sosyal yapıya sahiptir, amaçları, tutumları, yaşam ve düşünce tarzları da farklılıklar göstermektedir.[125]

Kitle iletişiminde teknik araçlar aracılığıyla toplumun bir bölümüne ya da bir gruba değil, toplumun büyük bölümüne hitap edilebilir. Kaynakla hedef arasında gazete okumak veya önceden bir yayını çekip sonra yayınlamak gibi mekansal ayrımlar vardır. Ayrıca kitle iletişim sürecinde akımı doğrudan etkileyen geri bildirimde mesajların algılanması, seyirci veya dinleyicinin psikolojik yapısına ve beklentilerine göre de değişebilmektedir. Diğer bir ifadeyle, kitle iletişim sürecine doğrudan müdahale etmek mümkün değildir. Sadece hedeflenen anlamın istenildiği gibi algılanması ve anlaşılması beklenir. Kitle iletişim sürecinde hedefin kesin olarak belirlenememesi ve nicelik olarak sınırlandırılamaması nedeniyle kitle iletişiminin kamusal boyutu olduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle mesajların kamusal olarak, dolaylı bir şekilde, tek yönlü teknik bir araçla dağınık bir kitleye itildiği sürece kitle iletişimi denilmektedir.[126]

Kitle haberleşmesinde temel kaynaklar bir haberleşme örgütü veya kurumlaşmış bir kişi olabilir. Gazete, radyo yayın istasyonları, film veya bir kitap/magazin basımevi haberleşme örgütüdür. Bir gazetede, gazetenin görüşlerini belirten sütunda bu kurumun sağladığı imkanlarla yazı yazan arkasında kurum olmadan konuşunca fazla önem taşımayacak olan gazete editörü ise kurumlaşmış bir kişidir.[127]

---

125 **Aynı**, s. 78.
126 **Aynı**, s. 80.
127 Ünsal Oskay, **Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş**, (İstanbul: 1992), s. 121.

Kitle iletişiminde kaynak bir haberleşme örgütü ise burada girdi-çıktı oranı bireysel haber bildirişimciye göre daha fazladır. Bu örgütlerde bazen milyonlarca kodlama bir anda yapılıp, aynı anda benzer milyonlarca mesaj gönderilebilir.[128]

Teknik olarak gelişmiş olan bu örgütler, eldeki imkanlarla iletilerin biçimlendirilişinde önemli etkiye sahip görünmektedir. Kitle iletişiminin ikinci unsuru olan ileti, medya organizasyonlarında hedef kitlenin tüketici profiline göre düzenlenir. Kaynakça şekillendirilen iletinin hangi kanallarla görüntü, ses gibi hangi teknolojik unsurla hedefe ulaştırılacağı kitle iletişim sürecinin diğer bir aşamasıdır. Hangi amaç için ne söylendiği ve nerede yayınlanacağı önemlidir. Çünkü televizyon için yapılan bir programın işlenişi gazete haberinin işlenişinden farklı olacaktır.

Kitle iletişim örgütlerinde geri bildirimin alınması dolaylı şekilde gerçekleşmektedir. Hedef kitle tepkisini, yayınlanan dergiyi veya gazeteyi almayarak ya da yayımlanan programı izlemeyerek gösterecektir.

Kitle iletişim sürecinde haber kavramından sonra, ele alınması gereken ikinci konu yazılı basında haberin önemidir.

Toplumsal olarak önemli bir ihtiyaç haline gelen haber, yüzyüze iletişimde ve kitle iletişiminde temel özelliktir. Kitle iletişim araçlarının da doğma sebebi olan haber için diziler, sinema programları, eğlendirme, propagandanın ikna etme işlevleri yüklü iletiler sözkonusu değildir.[129] Çoğu kişi için haber tarafsız ve yeterli ağız özelliği taşır. Ancak haber de diğer ürünler gibi alınır ve satılır.[130] Haber önceden planlanmış bir etkilemeye gereksinim duymaz. Ancak kitle iletişimi sürecinde önemli bir etkiye neden olabilir. Haberi kitle iletişiminde kademeli bir iletişim sistemi olarak düşünürsek, bu sistemin birinci kademesi, haberin oluşumunu, ikinci kademesi de iletişim sürecine girerek yarattığı etkiyi ortaya koyar.[131]

---

128 **Aynı**, s. 122.

129 **Aynı.**

130 Jeanneney, **a.g.e.**, s. 37

131 Nurdoğan Rigel, **Haber Çocuk ve Şiddet: Üretim, Kitle iletişim ve Tüketim Sürecinde Haberin İncelenmesi**, (İstanbul: Der Yayınları 166, Eren Ofset, 1995), s. 160-161.

İletişim Sürecinde Haber

Kaynak Kim (İletişimci)

İleti olarak haberi oluşturmak için gerekli kişiyi bulmak. Bu kişi, kurum kuruluş olabilir. Bir basın bülteni, bir dosya, basılı bir yayın olabilir.

İleti (Ne Söylüyor)

Haber kaynağının verdiği bilgi. Haber kaynağı kişi ise ileti yüzyüze konuşmayla edinilen bilgidir. Veriler yazılı belge ise ileti o belgenin içerdiği bilgidir.

Hedef Alıcı (Kime Söylüyor)

Bilgiyi, kişiden, yazılı bir belgeden veya yayından alan kişidir. Muhabir.

Kanal (İletişim Ortamı)

Bilginin alımını sağlayan kanallar, yüzyüze iletişimde konuşma, telefonla konuşma, faksla yazışma, posta ile basın bülteninin gönderilmesidir.

Geri Besleme (Feed Back)

Kaynaktan gelen bilgilere göre muhabirin bu bilgiyi haber örgüsü içinde planlı bir şekilde yazmasıdır. Gelen bilgiler tekrar bir ileti oluşturur. Bu ileti de haberdir ve yeni bir iletişim süreci başlatır.

Kitle İletişim Sürecinde Haber

Kaynak

Medya kuruluşunun herhangi biriminde görevli, topladığı bilgileri haber formatında düzenleyen muhabirdir.

İleti

İkinci kademede ileti kesinlikle haberdir. İlişkili olduğu medya kurumuna ve o kurumda yayınlanacağı yer ve zamana göre şekillendirilen haberdir.

Hedef Kitle

İkinci kademede hedeflenen "kitle" kavramı, "hedef alıcı" yerine geçmiştir. Kitle iletişim sürecinde amaç çok daha fazla sayıda insana ulaşmaktır. Hedef kitle haberi talep eden tüketicidir.

Kanal

Medya iletinin. Haberin dağıtımının gerçekleştiği yer olarak artık bir kanal durumundadır. Her medya kuruluşu tipografik veya elektronik ortamı kullanarak ileti dağıtım işlevini üstlenmiştir.

Geri Besleme

Tüketici olan hedef kitlenin habere gösterdiği tepkidir.[132]

---

[132] Rigel, **a.g.e.**, s. 160-161.

İletişim sürecinin ve kitle iletişim sürecinin kavramlar ile ilgili değişiklikler, düzenlemeler bu işleyişi etkili sosyal bir güç haline getirebilmektedir. Süreç içindeki kavramlar üzerinde yapılacak düzenlemeler ile istenilen olumlu sonuçlara ulaşılabilecektir. Sistemin işleyişine müdahale etmenin etik kurallara zarar vereceği gözardı edilmemelidir. Bu nedenle çeşitli grupların bilinçsizce ve kötü amaçla kitle iletişim araçlarının gücünden yararlanma çabalarının hukuksal düzenlemelerle giderilmesi gerekir. Konuyla ilgili hukuksal kavramlar, düzenlemeler ve örnek olay incelemesi izleyen bölümlerde ele alınacaktır.

Yazılı basında haber kavramıyla birlikte ortaya konan haberin yeri, haberin unsurları, yapısı, işlev ve öneminden sonra tüm bunlarla yakından ilgili olarak değişen habercilik ve gazetecilikten de bahsetmek yerinde olacaktır.

Gazete Haberi ve Habercilik: Öteden beri bilindiği gibi gazetenin birinci görevi haber vermektir. Bu haberin doğru, eksiksiz ve çabuk ulaştırılması gazetenin amacı olmalıdır. Nezih Demirkent'e göre "insanı insan yapan haberleşmedir. O halde çağın insanı haberleşmeye önem vermeli, bu haberleşme yolunu kullanmalıdır. Bu anlayış sonucu biz her türlü haberleşme aracının yayına girmesine saygı duyuyoruz. Dün iki ev arasında iletilen mesajlar, bugün kıtalar arasına ulaşabilmişse, yarın bunun kapsamı mutlaka daha büyüyecektir. Çünkü insanların haberleşmeye su, ekmek gibi beslenme kadar ihtiyacı vardır."[133]

En iyi yönetim şeklinin parlamenter demokrasi olduğu toplumlarda basın, siyasal toplumsal düzen içinde önemli bir yapıtaşı durumundadır. Basın artık devlet düzenini döndüren yasama–yürütme-yargı kuvvetleri arasında dördüncü kuvvet olarak nitelenmektedir. Vazgeçilmez unsurlardan olan basının, modern demokratik toplumsal düzendeki kamusal görevleri, devletçe gerçekleştirilen kamusal görevlerden ayrılmaktadır. Bugün önemli toplumsal güçlerin, siyasi iradenin oluşmasında katkıları olduğu ve bu katkının kamusal görev niteliğinde olduğu da kabul edilmektedir. Basının da toplumsal yaşantıda önemli kamusal görevleri vardır. Bunlar haber verme, denetim

---

[133] Gürcli, **a.g.e.**, s. 87.

ve eleştiriyi vurgulama, kamuoyuna açıklama ve oluşturma, okuru eğitme, halk, parlamento ve hükümet arasında iletişim kurmaktır.[134]

Özgürlükçü hukuk devletinde güç vatandaşın elindedir. Ülke içinde ve dışında olan olayların sağlıklı şekilde haber olarak ulaştırılması tek yanlı olmayan, doğru haber bireyin seçimini olumlu etkileyecektir. Basın denetim ve eleştiri göreviyle de kamu yaşamındaki yanlışları bulup çıkararak, sahip olduğu uzmanlar yardımıyla devlet mekanizması ve ekonomik hayat üzerinde söz sahibi olmaktadır. Tüm kamusal sorunlarda halkın sesini duyurduğu ölçüde önem kazanan basın, kamuoyunun sesini duyururken kendisi de kamuoyu oluşmasına yardım eder. Elbette kamuoyu oluşurken en önemli etken halkındır. Yoksa kamuoyu önceden hazırlanmış görüşlerin gazetelerle halka dağıtılması anlamına gelmemektedir. Basının görevi belli önyargıların propagandasını yapmak değil, halkın kendi başına bir görüşe, yargıya ulaşmasına yardımcı olmaktır.[135]

Televizyon ve radyo için olduğu kadar gazetelerin de temel amacı günün haberlerini doğru, açık, seçik, ciddi ve tarafsız olarak vermektir. Bu seçim sırasındaki ölçüt, yalnızca haber değeri taşımak olmalıdır. O halde haber için uygulanabilecek tek kıstas, onun yeni, gerçek ve ilginç olmasıdır.[136]

Haber nedir diye tekrar sorulursa, bilimden çok bir sanat olan gazetecilikte haber bilimsel bir terimdir ve kişiye göre de değişkenlik gösterebilir.[137] Herşey veya toplumda konuşulan herşey belirli ölçülerde haber olabilir. O halde haberin değerini belirleyen bir takım özellikler bulunmaktadır. Gazeteler yapılarına göre haber ayrımı yaparken, aynı anlayış okur içinde geçerlidir. Gazete okuru da ilgi alanındaki haberleri tercih ederken, gazeteler de bu ölçüde haber yayınlamayı istemektedir. Haberi yazan, ona kişilik veren muhabirdir. Öyleyse neyi yazmak gerekir sorusuna en iyi cevap; insanın konuştuğunu kağıda aktarıp, sonra da gazetelerin yazdıklarını konuşmaya başlayan insanların konuştuklarını yazmaktır.[138]

---

134 Kayıhan İçel, "Günümüzde Basın Kamusal Görevleri", **Genç Gazeteciler Eğitim Semineri**, Ed. Vedii Evsal ve Diğerleri, (Birinci basım, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yayın No: 19, Mart 1986), s. 17-19.

135 **Aynı**, s. 19–20.

136 **Aynı**, s. 31.

137 John Vivian, **Media of Mass Communication**, (Boston-USA: Allyn and Bacon, 1991), s. 214.

138 Demirkent, **a.g.e.**, s. 220.

Dally Express gazetesinin eski yazı işleri müdürü Derek Jamieson'a göre, gazeteci her haberi yazmalıdır. Observer'ın yazı işleri müdürü O'Srian'a göre ise, hayati önemi olan konularda gazetecinin haberden önce kamu görevlilerine yardım etmesi gerekmektedir. Varsayım olarak ortaya atılan azılı katil ve onun gazeteciye herşeyi itiraf etmek üzere gönderdiği bir mesaj üzerine iki tartışma yaşanmıştır. Jamiesan'a göre, "gazetenin görevi haberi alıp kamuya dürüstçe yansıtmaktır. Polisin görevi katili yakalamaktır. Gazeteci öncelikle kendisine güven duyulduğunu unutmayarak, bunu suiistimal etmemelidir. Belki de bu görüşme sonucu katil kendini savunma imkanı elde edecektir." O'Brian'a göre ise "gazetecilik bir kamu görevidir ve kamu adına görev yapan gazeteci toplumun düşmanı olan suçluyu ihbar edip yakalatarak amme görevi yapmış olur. Haber uğruna katilin kaçmasına göz yummak ahlaki bir davranış değildir."[139]

İnsan duyduğu bir haberi eksik bile olsa diğer arkadaşına aktarmak ister. Bunun gibi haberci gazetelerin haber anlayışını da bu çerçevede ele alırsak, "şu haberi vererek şu dünyayı şaibe altında bırakmak istedi" veya "bu haberle bir başka ortam yaratmak istiyor" ya da "maksatlı haber" gibi ifadeler kullanmak doğru olmamaktadır. Eğer ortada bir olay varsa, onu haber olarak vermeden saklamak ancak basın için mümkündür. Halk için olayın haber değeri ortadan kaldırılamaz. Ancak bazen gazetelerin vermediği haberler toplumda konuşulmakta, yayılmaktadır. O zaman da kendini dördüncü kuvvet olarak gören basın organlarının güçsüzlüğü ortaya çıkmaktadır.[140] Sadece doğru iş yapmakla sorumlu kişilerin, özellikle de toplumda önemli görevler üstlenmişlerse, yapacakları davranış ve ifadelerin birgün haber olarak yazılabileceğini unutmadan hareket etmeleri gerekmektedir.

Haberde doğruluk, sansasyon, tam ve bol haber demokrasisinin ortaya çıkışında ve demokratik ortamlarda ön şartlarda olmaktadır. İnsanoğlu akıllı olmakla birlikte aynı zamanda ikna edilebilir de bir varlıktır. Karşıt görüşlü biri onu objektif çıkarının tersi bir duruma da yöneltebilir. Özellikle de insanlar kitle halinde iken kendini ruhsal durumuna bırakarak, subjektif çıkar kitlesel heyecanlar, sloganlar ve kalıp düşünceler, coşkuyla birleşince aklın yerine geçebilir. Ancak akıllı insanın önüne, önceden saptanmış haberler olmaksızın, seçim yapacağı herşey, karşı görüşle birlikte

---

139 **Aynı**, s. 219.
140 **Aynı**, s. 93.

sunulabilirse, bireysel ve toplu aklının doğruyu görmemesi imkansızlaşmaktadır. Herşeyin adil olarak sunulması, taraflı bir ön seçimin olmaması yazılı basının toplumsal işlevini yerine getirmesine, tek görevi sadece haberi okuyucusuna iletmek olan tek görevinde başarmasına yardımcı olmaktadır.[141]

Gazete haberinde herşeyin aynı değerle okuyucuya iletilip iletilemeyeceği, her haber aynı önemde ele alınırsa gazetede veya televizyonda haberleri ilgi çekici yapmanın mümkün olup olmadığı sorularına en iyi şekilde basının kamuoyunu bilgilendirmesindeki güçlüklerden bahsederek cevap vermek mümkündür.

Umulmadık, hoş olmayan ya da alışılmamış haberler, toplum üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Bu nedenle bu haberlerin toplumda yeretmesi isteniyorsa bıkmadan ve usanmadan sürekli tekrarlanması gerekecektir.

Haberde yorum ne kadar kuvvetle verilirse verilsin, tepki önemsiz kalabilmekte diğer bir ifadeyle insanlar birinci derecede kendilerini ilgilendirdiğini düşündükleri sorunlara ilgi gösterebilmektedir. Üzerinde durulması gereken bir diğer konu da insanların giderek genişleyen ilgi alanlarıdır. Daha önceleri gazeteye haber olarak girmeyecek bir konu bugün ayrıntılarıyla gazetelerde yeralabilmektedir. Haberler ister okurun ilgisi ister gazetenin isteği yönünde belirlensin, gazetelerin kamuoyunu, kamuoyunun da gazeteleri etkilemesi bir kısır döngü olarak düşünülse bile, zaman zaman bunlardan birinin ağır basarak hakim unsur haline geldiği de bir gerçektir. Gazeteler açısından olaya bakıldığında mesleği insanların haber alma hakkına aracılık etmek olan gazeteciler; haberlerin sunuluşu, haberlerin birbiriyle ilgili veya aleyhine abartılmasının önlenmesi, okurun ilgisinin canlı tutulması için yapılması gerekenlerle ilgili yetkili birimlerdir. Ne siyasal olana, ne de ekonomik olana hükmeden, ne de aileyi düzenleyen bu üç dünyanın arasında adeta kan damarı görevi yapıp iletişimcinin işine karışabilir. Eğer karışırsa, işinde usta gazetecinin ilginç olmak için yapacağı seçimin yerine, ekonomik veya siyasal olan ya da geçerli değer yargıları ön planda olacak ve güçlü olanın dediği ortaya çıkacaktır. Ancak işinde usta gazetecinin "herşeyi layıkıyla verme" isteği "benim istediğimi vereceksin" diretmesiyle yer değiştirebilir.[142]

Herşeyi herkesin aynı değerde öğrenebilmesi gazetecilik mesleğinin varoluş nedenidir. Herşeyi tek kişinin verme imkanı olmadığına göre, çeşitli bakış açılarında

---

[141] Oktay Kurtböke, "Yazılı Basında Habercilik", **Genç Gazeteciler Eğitim Semineri**, Ed. Vedii Evsal ve Diğerleri, (Birinci basım, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yayın No: 19, Mart 1986), s. 44.

[142] **Aynı**, s. 49-50.

çok sayıda yayın organı olacak ve herşey böylece eksiksiz halka aktarılacaktır. Yayın organlarının yöneticilerinin, haber seçimindeki mesleki kaygıları mutlaka herşeyi verme bağlamında dengeyi bozacaktır. Bunların sonucu ise, haberin demokratik işlevini yerine getirmesi beklenirse, gazetecilik her türlü yasaklardan uzak olarak, o mesleği icra edenler tarafından gazetecilik mesleğinin kuralları konulmalıdır.[143]

Değişen Gazetecilik Anlayışı: Gazetecilikte "yorum" yazılarının gelişimi II. Dünya Savaşından bu yana sürmektedir. Amerikan basın tarihinde yorum yazıları daha da eskiye, yeni prensiplerle hükümetlerin tavırlarının değişmeye başladığı günlere kadar gitmektedir. O dönemdeki yorum yazıları, düz haber yazılarının yetersizliğini belirtmekteydi. Artık Amerikan basını, basının sorumluluğu karşısında yeni bir anlayışla, bütün dünyaya karşı ufkunu genişletmektedir. Sadece haber vermek değil, haberi açıklama amacı da taşıyan günümüz gazeteleri, öğretme, ölçme ve değerlendirme görevlerini de taşımaktadır. Bunu yaparken radyo ve televizyonda uygulanan pratik tekniklerin gazeteye göre ayarlanmış yöntemlerini kullanmaktadır. Böylece siyasi haberlerin daha sağlıklı yorumlanmasına, gazetenin tavrının belirlenmesi için, kamuoyunu daha net bir şekilde belirlenmesi sağlanabilmektedir. Burada amaç gazeteleri geliştirmek, kamuoyunu aydınlatmak ve daha iyi bir hükümet için çaba harcamaktır. Ancak makale yazarlarının, sütun sahiplerinin ve muhabirlerinin daha tam olarak ayırt edilemediği bir ortamda bu yeni yöneliş akılları iyice karıştırabilmektedir.[144]

Bugün çok yaygın olan siyasi haberlerde, kamuoyunun görüşünün değişmesiyle değişmeye başlamıştır. Eskiden vergi yokken veya düşükken, bugün II. Dünya Savaşı sonrası vergiler yükseldikçe çok ihtiyaç duyulmayan, meskenler, yollar, yeni okullar, hastaneler ve bunun gibi şeyler büyüyen bir toplum için temel ihtiyaçlar haline gelmeye başlamıştır. Yükselen hayat standardı ile haberler daha detaylı verilmeye, en ilgisiz insan bile iç ve dış haberlere karşı daha duyarlı hale gelmiştir. Çünkü kamuoyu artık kendisinin de olaylardan büyük ölçüde etkilendiğini farketmiştir.[145]

Dış haberler ve hükümet haberlerinde yapılabilen yorum yazının içinde veya ayrı da verilebilmektedir. Haber yazısının içinde yapılan yorumlamalarda en iyi yol önce

---

143 **Aynı**, s. 50.
144 Hohenberg, **Gazetecilik ...**, **a.g.e.**, s. 275-276.
145 **Aynı**, s. 277.

haberi vermek ve en uygun yerde de anlamını açıklamaktır. Birkaç anlamı olan durumlarda ise hangisinin doğru olduğunu belirtmeden hepsini vermek gerekmektedir. Eğer yazıya yorumla giriş yapılıyorsa, yorumun açıklaması hemen verilmelidir. Eğer açıklama tam değilse yazının girişine haberle başlanmalı sonra da eksiklik belirtilerek yorum yapılmalıdır. Yazarların kullandığı; güvenilir kaynaklara göre, yetkililerin bildirdiğine göre gibi ifadeler, yorumun tarafsız olduğunu belirtebilir. Olayların geçmişi ile ilgili bilgi vermek, tarih bildirmek, daha önce alınmış kararları hatırlatmak gerekli ise bu bilgiler yorum sayılmaz.[146] Bu yorum şekilleri hükümet haberlerinde de kullanılabilir ve karışık olaylar en ilgisiz okura bile anlatılabilir. Yorum yapıldığı zaman yorumu yapan ister gazete sahibi ister muhabir olsun, verilere dayalı ve dürüst olunmalıdır. Böylece okur verilere dayanarak kendi kendine de bir sonuca varabilir ve muhabire-gazeteciye bağımlı olmaktan kurtulabilir.

2.1.3. Gazeteden Televizyona Haberin Yapısı ve İşlev Açısından Değişimi

Buraya kadar olan bölümlerde yaşamın ve basının önemli unsurlarından olan iletişim hakkı kavramı, bu kavramın hukuksal sınırlılıkları, eleştiri ve yorum hakkının yazılı basının işlevleri açısından ele alınması gibi konular üzerinde durmaya çalıştık. Bu başlık altında ise gazetede habercilik veya başka bir ifadeyle, kitle iletişim aracı olarak gazetelerde haberin önemini ortaya koymaya çalışacağız.

Bugün kitle haberleşmesinin yarısı yazılı basınla diğer yarısı da radyo ve televizyon gazeteciliğiyle gerçekleştirilmektedir. Her devirde özgürlüğün bayrağı olan yazılı basının önce bir haberleşme aracı olduğu gerçeği artık unutulmaya başlanmış, gazetelerin haber vermekten daha çok, belirli düşünceleri yayan ve haberlerle değil, yazıları ile önemli hale gelen kuruluşlar olduğu görüşü yaygınlaşmıştır.[147] Radyo ve televizyon ile gelişen haberleşme teknolojisi gazetecilikte haberde zaman unsurunun önemini daha çok ortaya koymuştur. Gazeteler, radyo ve televizyondan geri kalmamak için bürolar kurmuş, 1964'te ilk ofset gazeteyi basmış, kurşun dizginin yerini foto dizgi, 1981'de elektronik dizgi almıştır.[148] Günümüzde ise, haber ulaşımında uydulardan, bilgisayarlar ve internet ağlarından yararlanılmaktadır.

---

146 **Aynı**, s. 278-279.

147 Demirkent, **a.g.e.**, s. 131.

148 İsmet Giritli, "Çağımızda Haberleşme", **Genç Gazeteciler Eğitim Semineri**, Ed. Vedii Evsal ve Diğerleri, (Birinci basım, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yayın No: 19, Mart 1986), s. 15.

Toplumsal düşünceyi ortaya çıkarmaya çalışan basın rekabetine dayanabilmek için, standart bir okur kitlesi tarafından anlaşılabilmek için haberde olayın temeline inerek bilgi vermesi ve olay ile ilgili yorumların yapılmasının zorunlu olduğunu bilmektedir. İşte bu açıklamalardan ilki *bilgi veren*, ikincisi ise *yorumlayan* gazetecilik kavramları olarak ifade edilmektedir.[149]

Geçmişe bakıldığında çoğu kez otoritenin emrine girmiş olan radyo ve televizyon Sovyetler Birliği'nde devrimle, Almanya'da Nazizm'le, İtalya'da faşizmle, İspanya'da iç savaşla güçlenmiş, özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında devletler tarafından propaganda aracı olarak kullanılmışlardır. Radyo ve teleyizyon haberciliğinde, Amerika'da reklam gücüne dayalı radyo-televizyonlar hariç, radyo-televizyon gazeteciliğinde devletin etkisi hep görülmektedir. Avrupa ülkelerinde ise özgür gazeteler ile otoritenin aracı radyo ve televizyon bir bütün oluşturmaktadır. Ancak devlet gazetelerin özgürlüğüne saygı duyarken, radyo ve televizyon yazılı basının gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bizde ise gazeteler özgür olabilmek için ve televizyon ile radyonun yarattığı rekabet ortamının baskısından kurtulabilmek için sadece kendi kaynaklarıyla yol almaya çalışmaktadır. Otoritenin sesi olması gereği, radyo ve televizyonun geniş kitlelere bu sesi duyurabilmesi için destek olunmakta, özel bir yasa ile korunmaya çalışılan TRT kurumu önce özerk olarak kurulmuş, ancak bu anlayış devlet otoritesini yansıtmada yeterli olamayınca, tarafsızlık ilkesi getirilmiştir. Bu nedenle partiler arasında siyasi alanda radyo ve televizyon sahibi olma kavgası başlamıştır.[150] Aradaki bu rekabet yazılı basınla radyo ve televizyonu zaman zaman karşı karşıya getirmektedir. Olması gereken gazetelerin özgürlüğü ile radyo ve televizyondaki devlet otoritesini dengelemektir. Ancak bu mümkün olmamakta ve gazeteleri kaynak olarak kullanan TRT televizyon kanalları gazeteler arasında ayrıcalık yaparak iktidar yanlılarına taraf olmuşlardır. Özellikle habercilik alanında TRT'nin zaman içinde kendine özgü haber değerleri doğmuştur. Oysa gazeteciliğin ister yazılı basında, ister radyoda olsun belli kuralları vardır.[151]

Gelişen teknoloji ile basın sanayiinin iletişim sanayiine dönüşmesi kaçınılmazdır. Ancak bu yapılırken özgürlüğünde feda edilmemesi gerekir. Çünkü haberde otoritenin

---

149 **Aynı**, s. 16.
150 Demirkent, **a.g.e.**, s. 132.
151 **Aynı**, s. 132-133,

gücü insan gücüyle sınırlı olmalıdır. Toplum anlayışı karşısında otoritenin gücü ise çok küçük kalacaktır.[152]

Haberin çeşitli tanımları daha önce yapılmış ve insan için olan önemi de vurgulanmıştı. Bundan dolayı haber verme yazılı basının en önemli işlevidir. Böylece insanın en temel gereksinimlerinden birisi karşılanmaktadır. Ancak, yaklaşık yarım yüzyıllık bir geçmişi bulunan televizyon teknolojisi de hızlı bir gelişme göstererek bugün kitle iletişiminde ön planda yer almaktadır. Radyonun ve özellikle televizyonun kamuoyu oluşturmada kitleleri büyük ölçüde etkileme gücüne karşın yazılı basının da bugün için kamuoyu oluşturmadaki etkinliği sürmektedir. Yazılı basının kalıcılığı, görselliğin dışında, özellikle düşünce ve yorum alanında daha farklı imkanlara sahip oluşundan kaynaklanmaktadır. Radyo ve televizyon siyasi iktidarların etkisine açık olmakla birlikte yine de kamuoyu oluşturmadaki etkinliğini korumakta, etki altında kaldığı oranda da kamuoyu oluşturmada yazılı basına da önemli ölçüde etki alanı bırakmaktadır.[153]

Televizyon kitle iletişiminde öncelikli olan eğlendirme ve görsel duyulara hitap etme özelliğinin yanısıra gazetelerin "haberde" daha etkin olduğu gözlenmektedir. Televizyonun haberde daha sınırlı kalması ve gazetelerin özgün, değişik haber çıkarma olanakları gazeteleri haberde de televizyona üstün duruma getirmektedir. Gazetelerde haber, yorum, makale, inceleme gibi unsurlar üstünlük yaratmaktadır.[154]

Televizyonun haber programlarında haber, insanda heyecan, nefret, üzüntü, merak yaratan sahnelerle beslenmektedir. Böylece televizyonun haber programları, ölüm, aşk ve duygu olarak özetlenen üç ana temayla doludur. Ne kadar çok şiddet, ne kadar çok ölüm gösterilirse, "duygu" unsuru o kadar çok ön plana çıkartılmaktadır. Sonuçta da bugün Televizyon haberleri giderek daha çok şiddet içermektedir. Amaç insanların düşüncelerine, aklına yön vermekten çıkıp, insanın en zayıf noktası olan duygusallığı ön plana çıkarmaktadır.[155]

Gerçekte temele "haber" kavramı koyulduğunda gazete ile radyo-televizyon haberciliği arasında, haber unsurları açısından çok önemli fark yoktur. Temel ayrılık daha önce de belirtildiği gibi gazete haberinin yazı ve fotoğraflarla, radyo ve televizyon

---

152 **Aynı**, s. 134.
153 Güreli, "İletişim Olayları İçinde...", **a.g.e.**, s. 86-87.
154 **Aynı**, s. 87.
155 Nurdan Rigel, **Medya Ninnileri**, (İstanbul: Sistem Yayıncılık, Yayın no: 009, 1994), s. 111.

Merkez Kü

haberinin ise ses ve görüntüyle kitlelere ulaştırılmasıdır. Televizyonda görüntüye uygun metin yazılır ve haber seyredilen görüntüyle sınırlıdır. Bir deprem haberi gazetede habercinin kendi yeteneğiyle daha da güçlendirilebilirken;. televizyondaki görüntü kendisini zaten anlatmaktadır ve metne bile gerek kalmayacaktır.[156] Televizyonda görüntü ve fondaki müzik düşünceyi etkileme sürecini uzatmak içindir. Bu süreç 15-20 dakika ile sınırlıdır. Bu nedenle başarılı denilen televizyon yapımlarında duygu yükünün ağırlığı önemlidir. Çünkü ilgiyi duygusallık ayakta tutmaktadır. Gazetelerde ise haber değerlendirilirken, sayfalar çevrildikçe şu üç temel duruma dikkat edilmektedir: ilki habere konu olan veya haber kaynağı durumundaki kişinin protokol sıralamasındaki (Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakan, siyasi parti yöneticileri gibi) yerine göre oluşturulmuş, siyasi içerikli haberlerdir. İkincisi ise, rakamsal verilerdir. Bunların büyüklüğü haberin seçilme şansını arttıracaktır. Bir deprem de bir ilde ölenlerin sayısı 3 değil de 33 olduğunda bu haber birinci sayfada hatta manşette yer alabilir. Üçüncü önemli nokta ise haberin içeriğindeki duygusallığın ağırlığıdır. Bu duygusallık, üzülme, güldürme, hayret gibi her tür tepkiyi kapsar.[157] Tüm bu anlatılanlardan duygu unsurunun televizyonda daha çok ortaya çıktığını göstermektedir.

2.2. Yazılı Basında Eleştiri ve Yorum Kavramı

Olayları çarpıtmaksızın yazılacak her tür haber, kişisel değerlendirmelerden ibarettir ama çoğu kere okurun ilgisini fazlasıyla çeker. Nitekim bu tür haberler son yıllarda giderek yaygınlaşmakta, hatta bu da yeterli olmadığı için yoruma ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Özellikle alanında uzman muhabirler olacakları da yazarak ünlerini arttırmıştır. Bu gelişmeler sonucu gazeteler düşünce ürünlerinin açıklandığı yayın organları haline dönüşmüştür.[158] Haberi yorumlamak diğer bir ifadeyle olayları tarihsel süreç içinde verip, hangi nedenle meydana geldiğini anlamak II. Dünya Savaşı'ndan önce başlayan bir yöntemdir. Zaten yorum da ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra yazılı basında yer almaya başlamıştır.[159]

Gazeteler, insanların konuştuklarını kağıda yazmakla doğmuş ve sonra insanlar, gazetelerin yazdıklarını konuşmaya başlamışlardır. O halde en azından insanların

---

156 Ülkü Kuranel, "Radyo ve TV'de Habercilik", **Genç Gazeteciler Eğitim Semineri**, Ed. Vedii Evsal ve Diğerleri, (Birinci basım, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yayın No: 19, Mart 1986), s. 37.

157 Rigel, **Medya ...**, **a.g.e.**, s. 109.

158 Demirkent, **a.g.e.**, s. 240.

159 Hohenberg, **Gazetecilik...**, **a.g.e.**, s. 25.

konuştuklarını yazmakta zorunluluk vardır. Konuşulmayanların yazılması ise bir zaman işidir. Bu zamanı da iyi seçmek gerekmektedir.[160]

Gazeteci bir olayı haber haline getirirken, özetleme ve hikaye etme işlemi gerçekleştirmektedir. Yapılan haber olayla bire bir özdeş değil ancak, olayın genel çerçevesi içinde tekrar kurulmuş durumdadır. Bu durumda gazeteci olayı kendi algıladığı boyutuyla haber haline getirmektedir. Dolayısıyla haberlere kitle iletişim araçlarından ulaşan kişiler haberlerin asıl amacını tahmin edememektedir. Kişilerin haber almaları kendi ilgilerine göre, gazeteci tarafından haber olarak seçilmiş, düzenlenmiş ve yazılmış olayların okunması şeklinde gelişmektedir. Olayı haber haline getiren gazeteci, kendine göre olgular arasında bir seçim yaparak olayı esas sınırları içinde ele almaya çalışır. Bu nedenle olayın gerisindeki gerçeklerle ilgili anlam yaratmaya başlar. Gerçekle haber arasındaki ilişkide haberi yazan kişi olayın mümkün olduğunca aslına bağlı kalmak zorundadır. Olaya bağlı kalma, olayın gerçeklerine dayandırılması diğer bir ifadeyle gerçeği en iyi şekilde yansıttığı ölçüde önemli hale gelmektedir. Ancak haberde gerçek sürekli değişir.[161]

Gazetecilik etiğiyle ilgili konulardan birisi, gazetecilerin karşılaştıkları olayları nasıl yorumladıklarıdır. Ahlaki olarak kabul edilebilir bir haberin, şeyleri gerçekte olduğu gibi sunduğu düşünülebilir. Mahremiyetle ilgili konular bir kenara bırakılırsa, haberin içeriği, öznel bir yorum olmaksızın gerçekte yaşanan olaylara uyuyorsa, haber rahatsız edici olsa da ahlaksız veya haksız sayılmamalıdır.[162]

Haber metni gerçek olaydan mecburen ayrılır. Haber metni olayı okuyucuya yeniden sunar. Haberi okumakla okuyucu gerçek olayın karmaşıklığını veya basitliğini bilemez. Aslında metin gerçek olaylardan öne çıkanları alıp tanımlamalar yaparak gerçek karmaşıklık içinden bir seçme yapar. Okur için olay metinde sabitlenmiş anlam olarak bir varlık kazanır. Bu anlamlar, haberin yapılandırılması ve okurun kendi yorumu aracılığıyla başka metinlerle ve anlamlarla bağlantılı olacaktır.[163]

"Gazetecinin gerçekliği yorumlarken içinde bulunduğu bir gazetecilik ufku belirlenebilir. Bu ufuk gazetecinin hangi olayın haber değeri olduğu konusunda, gazetecinin olduğu gibi sorgulamadan kabul ettiği bilgi birikimi ve becerileriyle

---

160 Demirkent, **a.g.e.**, s. 220.
161 Tokgöz, **a.g.e.**, s. 54.
162 Belsey, **a.g.e.**, s. 142.
163 **Aynı**, s. 147.

oluşur". Bir isteğin yorumu, yazarın amacını yeniden üretecek biçimde gerçekleştirilebilir. Ancak bir edebi metnin yorumlanmasında yazarın amacı önemsenmez. Aralarındaki fark gazetelerde aktarılan eylemlerin sahiplerinin genellikle yazıyor olmaları ve bu yorumlara cevap verebilmeleridir.[164] Buradan şu sonuca varmak mümkündür: Gazeteciliğe sınır konulabilir ancak bir haberi de gerçekleri çarpıttığı için eleştirmek tutarlı olmaz, çünkü en iyi yorum bile gerçekliği çarpıtmak zorundadır.

Hem geçmişte hem de bugün önemli olan haberde dürüstlükten ayrılmamak; doğru ve tarafsız yayın yapmak, ikna ve inandırma işini köşe yazılarına bırakmaktır. Gazetecinin tarafsızlığı en gerçek haliyle ancak böyle gerçekleşebilir. Bunun yanısıra haberi yazan haberin anlamını gerektiği kadar açıklar. Ama bu o haberi makale şekline dönüştürmemelidir. Dr. George Gallup bu konudaki görüşünü şöyle açıklamıştır: "Okuyucular haberleri anlamak, bu haberlerin önemini kavramak için gazetenin yardımını ister. Tarafsızlık istemezler. Zaten okuyucu, gazetenin görüşüne göre haberleri istediği gibi kullandığı görüşündedir. Fakat yorum da haber kadar tarafsız olabilir. Tarafsızlık iddiasında olan haberlerin yazılışında da bazı detayların verilip bazılarının verilmemesiyle zaten tarafsızlık bozulmaktadır."[165]

2.3. Yazılı Basının Haber Verme ve Eleştiri-Yorumda Bulunma İşlevinin Toplumsal ve Siyasal Açıdan Anlamı

Kitle iletişim sürecinin bireyler ve toplum için önemi artık bilinmektedir. Çünkü bu süreç birtakım toplumsal fonksiyonlara sahipken aynı zamanda çeşitli alanlarda da farklı etkilere neden olabilmektedir. Şahsi olmayan ve sosyal bir olay olan sosyal iletişim ile toplum arasında sıkı bir ilişki vardır. Sosyal ve toplumsal değişim sosyal iletişim şekillerindeki değişimle paralel gelişmektedir. Kendine has iletişim şekli olan toplumlarda toplumsal değişimin aşamaları ilkel grupsal yapı, şehirlere yönelik yüksek kültür ve bugünkü karmaşık sosyal iletişim şekillerinde, karmaşık toplumsal sistemlerde önemli değişiklikler yaşanmakta, çeşitli yayın teknikleriyle aynı anda çok sayıda insana ulaşılabilmektedir. Sonuç olarak toplumlar artık kitle iletişim araçları tarafından yönlendirilmektedir.[166] Bu araçların toplumsal fonksiyonları demek, aynı zamanda sosyal sistem ya da uyum için fonksiyonları da demektir. De Fleur'un görüşlerinden de

---

164 **Aynı**, s. 148-149.
165 Hohenberg, **Gazetecilik...**, **a.g.e.**, s. 25-27.
166 Gökçe, **a.g.e.**, s. 82-84.

yararlanarak Orhan Gökçe'de sosyalizasyon fonksiyonları, siyasi, ekonomik ve enformasyon fonksiyonları olmak üzere kitle iletişim fonksiyonlarını dört gruba ayırmıştır. Kitle iletişim araçlarının sosyalizasyon sürecindeki önemli fonksiyonlarından birisi düşünceyi yönlendiren değer sistemleri ile toplumda örnek kişilerin tanıtılmasıdır. Diğeriyse yaşamı kolaylaştıran düşünce ve davranış şeklinin aktarılarak sosyal sistemin devamının sağlanmasıdır. Bir diğer fonksiyonu da sosyal yönlendirmedir. Kitle iletişim araçları günlük yaşantımızı düzenlemede çevreyi algılamamızı sağlarken çevreye de ayak uydurmamızı kolaylaştırmaktadır.[167]

Ağır sorumluluk yüklenen kitle iletişim araçlarından özellikle yazılı basın, gazeteler düzeyinde ele alınırsa, topluma karşı sorumluluk ve siyasal güçlerin baskısına karşı sorumluluk olmak üzere iki başlıkta toplanabilir. Bu iki unsur birbirini tamamlamakla birlikte, zaman zaman ayrılmaktadır. Gazete ekonomik olarak ve kitle ile olan iletişimi açısından güçlendiğinde topluma karşı olan sorumluluğunu yerine getirmesiyle siyasal ve ekonomik güçlere karşı bağımsızlığını sürdürebilmesinin şartları bir ölçüde ayrılabilmektedir. Yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü Kuvvet olan basının zaman zaman siyasal güçle sürtüştüğü gözlenmektedir. Çünkü gazete kamu adına denetim ve eleştiri görevini de üstlenmiştir. Bu işlevden kimi zaman memnun olmayan ekonomik ve siyasal güçler sonucu basın özgürlüğü tartışması gündeme gelmektedir.[168] Bu noktadan hareketle ilk başlarda değindiğimiz gibi yeni dünya görüşü ve savaş sonrası dönemdeki, demokrasi bilincinin iyice kabullenilmesi ve toplumsal sorumluluk kavramına ulaşılmaktadır. Bu kavramın açıklayıcılarından olan Theodore Peterson'un eleştirilerine göre; "basın sahip olduğu gücü kendi çıkarları doğrultusunda kullanmakta, ona sahip olanlarda özellikle siyasi konularda kendi görüşlerine öncelik tanımaktadırlar. Basın, büyük iş sahiplerinden yayın politikasını ve içerik denetimine müdahalesini kabullenmektedir. Kamu ahlakını tehdit eden basın geçerli nedeni olmadan kişilerin özel yaşamlarının sınırlarını ihlal etmektedir."[169]

Ancak bugün gazetede haber verme işlevi ile birlikte daha pek çok toplumsal ve psiko-sosyal işlevler de üstlenilmiş durumdadır.[170] Toplumsal Sorumluluk Kuramına göre de, basın haberleri doğru ve geniş kapsamlı vererek, düşünce ve yorumların

---

167 **Aynı**, s. 86-88.
168 Güreli, "İletişim Olayları İçinde...", **a.g.e.**, s. 89.
169 Murat Özgen, **Kurumsal, Kuramsal ve Tarihsel Açıdan Gazetecinin Etik Kimliği, Tezler Dizisi**, (İstanbul, Haziran 1998), s. 121,
170 Tokgöz, **a.g.e.**, s. 12.

alışverişini sağlayan bir görev üstlenmekte, çeşitli grupların görüş ve düşüncelerini yansıtan, toplumun değerlerini açıklayan, toplumun her bir ferdine ulaşan bir araç olmaktadır.[171]

Bugün kitle iletişim araçları gibi gazetelerde haber verirken topluma, güncel veya genel nitelikteki siyasal, ekonomik, toplumsal, sanatsal, bilimsel enformasyonu çeşitli olgular arasında ilişkiler kurarak sunmaktadır. Kimi zaman olumlu kimi zaman da eleştirel görüşlerle olay ve değerlerin toplumda yer edinmesine yardımcı olmaktadır. Bu işlevlerle birlikte; bilgi verme, değerleri aktarma, eğitim unsuruyla da ilişkilendirilmekte diğer bir ifadeyle haberin toplumsallaşmadaki rolü ortaya konulmaktadır.[172]

Haber vermenin diğer toplumsal işlevlerini ise aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

1) Toplumda kimi fikirlerin savunucusu olarak belirli yönde fikir değişikliği ve yeni tutum kazandırma, kimi zaman da siyasal karar alma yönünde ikna etmek.
2) Toplumun ekonomik yapısı içerisinde, mal tanıtımı ile halkı ekonomi hakkında bilinçlendirmek.
3) Halkı siyasal ve ekonomik açıdan bilgilendirirken aynı zamanda da ikna etmek.
4) Psikolojik ve toplumsal değerleri içeren, eğlendirme, dinlendirme ve ilk defa sansasyonel habercilik ile yazılı basında görülen boş zamanları değerlendirme işlevini yerine getirmek. Özellikle yazılı basında oldukça güçlü olan sansasyon habercilik, televizyon ve radyoda da yapısal özelliklerine göre değişim göstererek oldukça güçlenmektedir.
5) Bireylerin üzerinde düşünmeleri açısından çeşitli sorunları ele alarak gündem belirlemek ve önemli olaylar olmasa bile insanda bilgi birikimini gerçekleştirmektir.[173]

Her kitle iletişim aracı mensubunun olduğu gibi yazılı basında gazeteci veya muhabire de çeşitli görüşlerin aktarıcısı, duygu ve düşüncelerin tercümanı rolünü üstlenmektedir. Bugün giderek karmaşıklaşan toplumsal yapının yanısıra siyasi sistem de gelişmektedir. Bu karışık siyasal sistemde haberin yeri ve amacı, bu sistemi daha anlaşılabilir hale getirirken halkı siyasal bilinçlenmeye götürebilmektedir.[174] Kamuoyu oluşturma görevini de yüklenmiş olan yazılı basın, toplumdaki mevcut görüşleri ayırım

---

171 Özgen, **a.g.e.**, s. 123.
172 Tokgöz, **a.g.e.**, s. 12.
173 **Aynı**, s. 13.
174 Gökçe, **a.g.e.**, s. 89.

yapmaksızın duyurabilir, değişik görüşlere yer verirse haber o ölçüde başarılı olmaktadır. Aksi halde basının bir gruba hizmet ettiği düşünülerek, karşıt kamuoyu için başka kitle iletişim araçları ya da gazete alternatifleri ortaya çıkacaktır.

Bu çerçeveler içerisinde kitle iletişim araçlarından birisi olarak yazılı basının bir diğer görevi olarak eleştiri-yorum ve kontrol gündeme gelmektedir. Bu özellikleri sayesinde dördüncü güç sıfatı kazanan basından da; toplumda yalnız söz sahibi olan kişilerin sözcüsü olması değil, aynı zamanda eleştiren, yorumlayan ve denetleyen güç olması beklenmektedir. Yazılı basındaki eleştiri kavramı gazetelerin yazdıkları haberlerle söz sahibi güçlü kişileri eleştirenlere de söz hakkı tanımayı ve aynı zamanda gazetelerin, gazetecilerin eğer varsa ellerindeki haber ve sahip oldukları görüşleri açıkça belirtmeyi kapsamaktadır.

Bu açıklamalardan sonra denilebilir ki gazetelerde yer alan haberlerin gerçekte yer alan ve özellikle metin içerisinde anlam kazanan birtakım göndermelere sahip olması gerekmektedir. Gazeteci için önemli olan gazeteciliğin gerektirdiği şartlara ve olayla ilgili yorumlara bağlı önyargılar olmaktadır. Bu çerçevelerde yer almayan olayın haber olarak önemi çok fazla olmayacaktır. Her tür yorumda olduğu gibi haber olayı, en son haliyle ve kesin değil ancak belirli bir bakış açısı içinde aktarabilir. Bir olayın haber olarak yorumlanması sırasında gazetecilik dışındaki yaklaşımlar olaya daha çok veya az önem verebilir.[175]

Bir haberde metnin diğer bir özelliği de, metnin yazarın zihnindeki amacından ayrılabilmesidir. Bu olayın ilk yorumu bireye aitmiş gibi görünse de, asıl yorumlama toplumsal gelenekler çerçevesinde gerçekleşmektedir. Kişinin yorumu bir başkası tarafından çürütülmeye çalışılabilir ya da onaylanabilir. Haberi yazan kişi yorumlama sürecinde olayın amacını dile getirerek olaya bir anlam yükleyebilir ancak tek başına çok ayrıcalıklı bir konuma sahip değildir.[176]

Eylemde bulunan kişi eylemle ilgili kendi yorumunu savunabilir ama, yorumlama sürecine katılan diğer kişilerden daha ayrıcalıklı değildir. Çünkü eylemin sonuçları ve başlangıçtaki eylemin ortaya çıkardığı sonraki toplumsal olaylar olayı gerçekleştirenin amacını aşabilir. Eylemin anlamı yorumlanırken hem eylemde bulunanın amaçlarının hem de eylemin amaçlanmayan sonuçlarının tanınması, yorum bilgisel ve etik konuların

---

175 Belsey, **a.g.e.**, s. 148.
176 **Aynı**, s. 149.

bir yere kadar birbirinden ayrılmasını gerektirebilir. Bir yazar ancak kendi eyleminin planlanmış sonuçlarından sorumlu tutulabilirken, yorumcu da bir eyleme keyfi olarak bir anlam yüklemeyecektir. Sonuç olarak eylemde bulunan kişiye doğrulanamayacak bir amaç yüklemek ya da bir eylemin amaçlanmamış sonuçlarını, eylemde bulunanın amacıyla karıştırmak da etik ve yorumbilgisel süreçte çok doğru olmayacaktır.[177]

Gazeteciliğin nesnel olması, bir eylem şeklindeki olayın haber olarak aktarımından önce değiştirilmeyecek şekilde yorumlanmasını gerektirmektedir. Bu nedenle gazetecilik nesnellik taşıyamaz. Gazetecilikle yorum-bilgisi ilişkisi şöyle ifade edilebilmektedir. "Haber aktarımı bir toplumsal olayın anlamını saptar, her ne kadar bu anlam kesinleyici olmasa da. (Haber aktarımı bir yorumlama sürecindeki bir basamaktır ve verilen özgül yorum gazetecilerin ve okuyucuların ufukları, gereğince 'yanlı'dır.) Haber yapılan eylemin icracıları, eylemin yorumlanmasında belli bir rol oynarlar ama yorumları ayrıcalıklı değildir."[178] Aktarılan olaylar başka metinler ve anlamlarla olan ilişkileri aracılığıyla anlam kazanmaktadır. Sonuç olarak, bir olayın potansiyel olarak anlamlandırıldığı ve başkalarına aktarıldığı ölçüde gazeteciliğe konu olabileceğini söylemek mümkündür. Gazeteciliği çok fazla sınırlamak mümkün görünmemektedir. Bir haberi gerçekleri çarpıttığı için eleştirmek çok doğru olmayacaktır. Çünkü en iyi yorum bile gerçekliği çarpıtmak durumunda kalabilir.

Kendi haber değerleriyle ufkunu oluşturan gazeteci gazetecilik yorumbilgisel sürecinde, metinlerden çok olaylara yönelmekle birlikte önyargı sorgulamasına da girmek durumundadır. Bu da gazetecinin ortadaki olayla ilgili önyargılarının potansiyel olarak olayın kendisi tarafından sorgulanabilmesine neden olmaktadır. Burada metin ve toplum arası benzerlikle ilgili bir açıklama yapmak gerekirse; olay yalnızca toplumsal bütünün parçasıdır, metin ve toplumun bağları belirgin değildir. Metnin yorumu dolaysızca elde olan belgeyle sınırlanamaz. Diğer metinlere de başvurulmasını gerektirmektedir. Diğer taraftan da farklı yorumlar farklı bütünlüklere başvuracaktır. Bu da yorumun çarpıtıldığını değil, zenginleştirildiğinin göstergesidir. Önemli noktalardan birisi de, olay bütünlükten ne kadar uzaklaşırsa uzaklaşsın varolan yoruma karşı itirazlara yorumu yapanın açık olması gerekmektedir.[179]

---

177 **Aynı**, s. 150.
178 **Aynı**, s. 151.
179 **Aynı**, s. 158.

İKİNCİ BÖLÜM
BİREY VE KURUMLAR AÇISINDAN ELEŞTİRİ VE YORUM HAKKININ KİŞİLİK HAKLARI BOYUTU

1. KİŞİ AÇISINDAN KİŞİLİK HAKLARI VE ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde kişiler arasında eleştiri ve yorum hakkının kullanımı sırasında doğan ya da özgürlüğü ve kişilik hakları konularına girmeden önce hukuk alanında kısaca kişiyi ve haklarını tanımlamakta yarar görülmektedir. Daha sonra ise ifade özgürlüğünün kullanımı ile ortaya çıkan kişilik hakları ve bunlara saldırı şekilleri üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

Hukuk, kişiler arasındaki ilişkileri, toplu haldeki yaşamı düzenlemektedir. Diğer bir ifadeyle kişiler olduğu için hukuk vardır. Hukuk kuralları toplumdaki malları paylaştırırken, bir takım hak ve yükümlülükler öngörerek toplumda bir düzen oluşturmaktadır. Hukukun öngördüğü bu hak ve yükümlülüklerin bir sahibinin olması gerekmektedir. Bunlar da kişiye yöneltilmiştir. Kişi haklardan yararlanan, hak sahibi olan varlık demektir. Herkes bu haklardan yararlandığı için, her insan hukuki açıdan bir kişi olarak değerlendirilmektedir. Hukuk, kişi olma ve haklara sahip olma özelliğini önce insana tanımaktadır.[180]

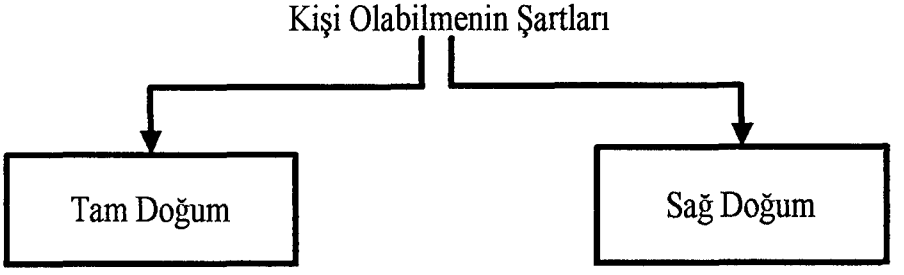

Şekil 5. Kişi Olabilmenin Şartları

Kaynak: Bilge Öztan, **Medeni Hukukun Temel Kavramları,** (Birinci basım, Ankara: Turhan Kitapevi, Ekim 1995), s. 206.

---

[180] Öztan, **a.g.e.**, s. 205.

Hak edinebilme ve borç yüklenebilme yeteneğine sahip varlık olarak her insanın M.K.'un 8. Maddesinde de belirtildiği gibi "hak yeteneği vardır. Böylece bütün insanlar yasa sınırları içinde haklara ve borçlara yetenekli olmada eşit" sayılmaktadır.[181]

1.1. Kişi Açısından Gerçek ve Tüzel Kişilik

Hukukçu olmayanların dilinde "kişi" "insan" anlamına gelmekle birlikte, hukuk düzeninde her insan bir "kişi"dir. Ancak hukuk, insanlardan başka, dernek ve şirketler gibi bazı kuruluş veya vakıf denilen mal topluluklarına da kişi gözüyle bakmaktadır. İnsanlara gerçek kişiler, diğerlerine de tüzel kişiler denmektedir. Dar anlamda kişi, hak ehliyetine sahip olan varlık anlamına da gelmektedir. Buna karşılık bizim hukukumuz, kişi kavramını geniş anlamıyla benimsemiştir. M.K.'un 8. Maddesinde olduğu gibi kişi denilince sadece hak ehliyetine sahip olan kimse değil, M.K.'un 23 ve 24. Maddelerinde belirtilen ve hukuki olarak korunan onur, saygınlık, özgürlük gibi değerlerden oluşan varlık anlaşılmaktadır.[182]

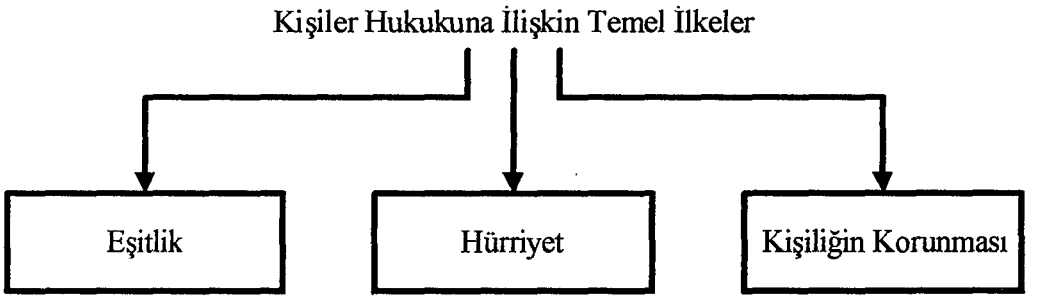

Şekil 6. Kişiler Hukukuna İlişkin Temel İlkeler

Kaynak: Öztan, **a.g.e.**, s.204.

1982 Anayasası'nın 12. Maddesi ile "Herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilemez, vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklere sahiptir" ifadesi ile kişilik hakları anayasal güvenceye alınmıştır.[183]

Toplumsal yaşamda hangi varlıkların "kişi" sayılacağını, kimlerin hak edinebileceğini, insanlardan kimlerin hukuksal anlamda kişi sayılacağını hukuk

---

181 Öngören, **a.g.e.**, s. 15; Mesut Önen'den aktarma, (**Hukukun Temel Kavramları**, İstanbul 1985, s. 203-204.)

182 Selahattin Sulhi Tekinay, **Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku**, (Altıncı basım, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992), s. 201-202.

183 Öngören, **a.g.e.**, s. 15.

belirtmiştir. Yürürlükteki hukuk kurallarının, hak ehliyeti tanıdığı varlıklar "kişi"dir. Bu da her toplumun hukuk düzeninin sorunu olmaktadır. Ancak hukukun bu alandaki düzenlemesi her dönem aynı olmamış ve hak sahipliği, bazı dönemlerde dar bazı dönemlerde de geniş tutulmuştur.[184]

Hakları anayasal güvence altına alınan kişi kavramında hukukta insanı ve diğer varlıkları ayırt eden temel iki başlıkla karşılaşılmaktadır. Bunlardan biri gerçek kişiler diğeri de tüzel kişilerdir.[185]

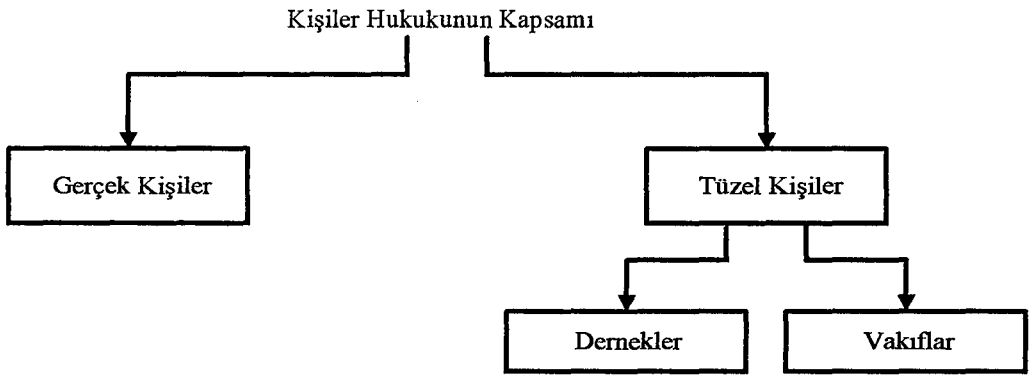

Şekil 7. Kişiler Hukukunun Kapsamı

Kaynak: Öztan, **a.g.e.**, s. 203.

Gerçek Kişiler: Hak ehliyetini kazanmak için insan olmak hem yeterlidir hem de gereklidir, zira insan olmayan canlılar hak sahibi olamamaktadır. Hak ehliyetiyle ilgili olarak insanların eşitliğine ilişkin kural, hukuk tarihinin önemli olaylarından birisidir. Eski hukuk sistemlerinin kabul ettiği "kölelik" tarihe karışmış artık insanlar ırkı, dili, derisi, dini, cinsi, aklı, parası ne olursa olsun birtakım haklara sahip oldukları konusunda eşit sayılmaktadır. M.K. insanların hak ehliyeti konusunda eşit olduklarını açıklarken, Anayasa'nın 10. Maddesinde çok daha geniş çerçevede ele alınan eşitlik ilkesi Özel Hukuk diliyle ifade edilmiştir. Anayasa'nın bu hükmü gereği "herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep vb. sebeplerle ayrım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir."[186]

---

184 Şeref Gözübüyük, **Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları**, (Sekizinci basım, Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları, Ocak 1993), s. 72.

185 Öngören, **a.g.e.**, s. 15.

186 Tekinay, **a.g.e.**, s. 203.

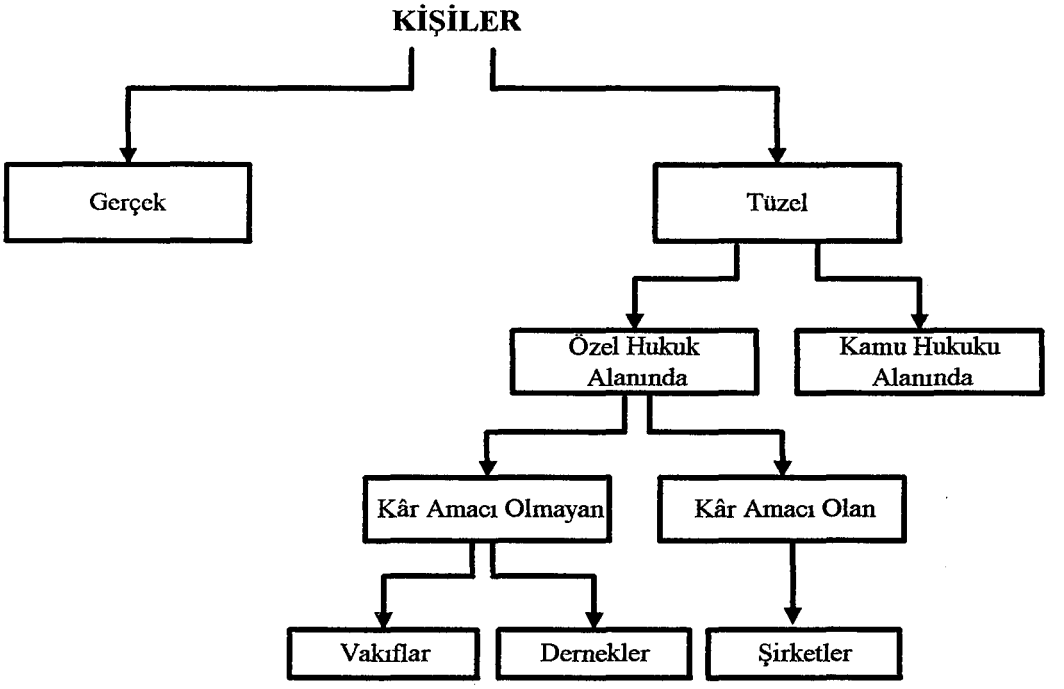

Şekil 8. Kişiler

Kaynak: Öztan, **a.g.e.**, s. 207.

Türk Hukukunda "gerçek kişiliğin" başlangıcı M.K. 27/1'de belirtilmiştir. Buna göre, "şahsiyet çocuğun sağ olarak doğduğu anda başlamaktadır". Bu hükme göre kişiliğin başlaması tam doğum ve sağ doğum olmak üzere iki şartın gerçekleşmesine bağlıdır. Bizim hukukumuzda kişiliğin başlaması için çocuğun yaşama yeteneğine sahip olması gerekirken, insan kökünden gelme ve "sağ olarak tam doğum" koşulları yerine gelmişse insan biçiminde olma koşulu da aranmamaktadır.[187]

Kişiliğin sona ermesi yine M.K. m. 27'ye göre ölüm ve gaiplikle (kayıplık) mümkündür. Ölümle birlikte sona eren kişilik sonunda buna bağlı haklar ortadan kalkarak, diğer haklar mirasçılara geçer. Ölümle hak ehliyeti de sona erer ve toplumun parçası olmaktan çıkar. Bazı durumlarda da kişinin öldüğü kesin olarak bilinmemekle beraber, duyulan şüphe ve ortadaki durum, özellikle mal varlığı hakkı yönünden olumsuzluklar doğurmaktadır. Bu nedenle kişiliğin yargıç kararıyla, gaiplik yoluyla

[187] Mustafa Dural, **Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler,** (Dördüncü basım, İstanbul: Filiz Kitapevi, 1995), s. 13-14.

sona ermesi yöntemi tercih edilmektedir. Kişinin ölümü çok muhtemel görülürse onun kişiliği, yargıcın gaiplik kararıyla sona erdirilebilmektedir.[188] (M.K. 31/1)

Hak ehliyetleri, şahsi durumlar ve şahsiyet(kişi) hakları olmak üzere kişiliği üç kategoride ele almak mümkündür.

Daha önce de belirtildiği gibi kişi, hak ve borç yeteneğine sahip bir varlıktır ve bu da hak ehliyeti olarak adlandırılmaktadır. Hak ehliyeti tüm insanların sahip olduğu genel bir ehliyettir. Bu durum M.K. m. 8/1 de "her şahıs medeni haklardan istifade eder" denilerek belirtilmiştir. Ayrıca herkesin aynı kapsamda hak ehliyetine sahip olması eşitlik ilkesini de beraberinde getirmektedir. Ancak bu ilke yaş, cinsiyet, temyiz kudreti, şeref ve haysiyete aykırılık, yabancılık gibi unsurlarla sınırlandırılabilmektedir.[189]

Fiil ehliyeti de kişiye ait ehliyetlerden olup "bir kişinin kendi fiili ile haklar kullanabilmesi ve mükellefiyet altına girebilmesidir. Fiil ehliyeti belli ölçüde hak ehliyetinin üzerine kurulmuştur. Diğer bir ifadeyle fiil ehliyetine sahip her şahıs hak ehliyetine de sahiptir. Ancak üç aylık bir çocuk hak ehliyetine sahipken, kendi fiiliyle bir oyuncak alma için satış anlaşması yapma ehliyetine sahip değildir. Kısaca hak ehliyetinde iradenin rolü yokken, fiil ehliyetinde önceliği şahsın iradesi almaktadır.[190]

Unsurlardan en sonuncusu olarak kişi hakları ise kişi varlığının en temel unsurudur. İnsana insan olması nedeniyle ve onun korunması için tanınan haklar topluluğudur. Kişilik, kişinin kendisiyle birlikte kişi olduğu için sahip olduğu hak ve fiil ehliyetinin yanında, kişinin hayatı, sağlığı, bedeni bütünlüğü, şeref ve haysiyeti, itibarı, sırları ve diğer değerleri üzerindeki hakların tamamıdır.[191]

Kişinin sahip olduğu bütün, hukukun kapsamına alınmış ve "hak" adı verilmiştir.[192] Bu anlamıyla "hak" hukuk tarafından tanınan ve korunan bir yetkidir. Bu kavramda; hukukun koruduğu bir çıkarı anlatmak ve sahibine bu korumadan yararlanma yetkisi vermek gibi iki öğe bulunmaktadır. Hukuk bir düzeni, hak ise düzen tarafından

---

188 Bilge Öztan, **Şahsın Hukuku Hakiki Şahıslar**, (Altıncı basım, Ankara: Turhan Kitapevi, 1994), s. 30; Dural, **a.g.e.**, s. 20-27.

189 Öztan, **Medeni Hukukun...**, **a.g.e.**, s. 219-220.

190 Öztan, **Şahsın Hukuku...**, **a.g.e.**, s. 53-54.

191 Öztan, **Medeni Hukukun...**, **a.g.e.**, s. 256.

192 "Mesut Önen, **Hukukun Temel Kavramları**, (İstanbul: 1985), s. 203-204" (Öngören, **a.g.e.**, s. 16'daki alıntı).

korunan çıkarı anlatmaktadır. Bu nedenle hukuk genel ve nesnel, hak ise bireysel ve özneldir.[193]

Tüzel Kişiler: Daha önce de bahsedildiği gibi toplumsal yaşamın getirdiği çeşitli gereksinmeler, bireyi aşan örgütlenmeleri zorunlu kılmıştır. Bu nedenle hukuk, sadece gerçek kişileri hak sahibi görmemiş, bunların yanında "tüzel kişilik" dediğimiz, hukuk düzeninin yarattığı belli bir amaca dönük kimi toplulukları da kişilik olarak değerlendirmiştir. Toplumların ihtiyaçları sonucu ortaya çıkan tüzel kişiler, ortak amaca yöneltilmiş kişi toplulukları ya da belirli bir amaca yöneltilmiş mal topluluklarıdır. Tüzel kişilerin her ikisinde de kendilerini oluşturan tüzel kişilerden ayrı, bağımsız kişilikleri vardır. Bu da kendilerine özgü hak ve yükümlülüklere sahip olmaları sonucunu getirmiştir. Belli bir amaca dönük varlıklar olarak tüzel kişiler, tüzel kişiliği meydana getiren ve bundan yararlanacak olanların ortak çıkarlarına dayalı bir örgütlenmedir. Amaca yönelik faaliyette bulunan tüzel kişilerin varlıkları, haklar, yükümlülük ve amaçları arasındaki sıkı ilişki nedeniyle haklar amaçlarla sınırlandırılmıştır.[194]

Toplumda sosyal bir olgu olarak ortaya çıkan gerçek kişilerin hayat sürelerinin ve güçlerinin sınırlı olmasından doğan tüzel kişiler; tek tek bireylerden meydana gelmektedir. Böylece bir insan ömrüne sığmayacak amaçları gerçekleştirmek, güçleri ve imkanları birleştirip, sürekli olması gereken faaliyetleri devam ettirmek istenmektedir. Ancak bu topluluklar, ancak hukuk düzeninin kendilerini tanıması ve onları kişi veya mallardan bağımsız bir varlık olarak kabul etmesi halinde tüzel kişilik kazanmaktadır. Hukuk düzeni tüzel kişiliği kabul ederek, tüzel kişinin de haklara ve borçlara sahip olma ehliyetini, hak ehliyetini (medeni haklardan yararlanma ehliyetini) tanımaktadır. Bu da tüzel kişi olmanın hem şartı hem de tüzel kişilik kazanmanın bir sonucudur. Gerçek kişilerde olduğu gibi tüzel kişilerde hak ehliyeti kişiliğin temelini oluşturmaktadır. Ancak hukuk düzeni, tüzel kişinin bağımsız bir hak unsuru olarak hukuk alanına katılmasında, gerçek kişilerin bu alana katılmalarına göre kimi kısıtlamalar ve şartlar getirmektedir. Bu nedenle çeşitli ülkelerde varolan hukuk düzenine ve egemen siyasi otoritenin tüzel kişilere olan yaklaşımına göre tüzel kişilerin bağımsız olarak

---

193 Gözübüyük, **a.g.e.**, s. 136; Öngören, **a.g.e.**, s. 16.
194 Gözübüyük, **a.g.e.**, s. 77.

doğabilmesi için izin sistemi, serbest kuruluş sistemi ve tescil sistemi gibi sistemler geliştirilmiştir[195].

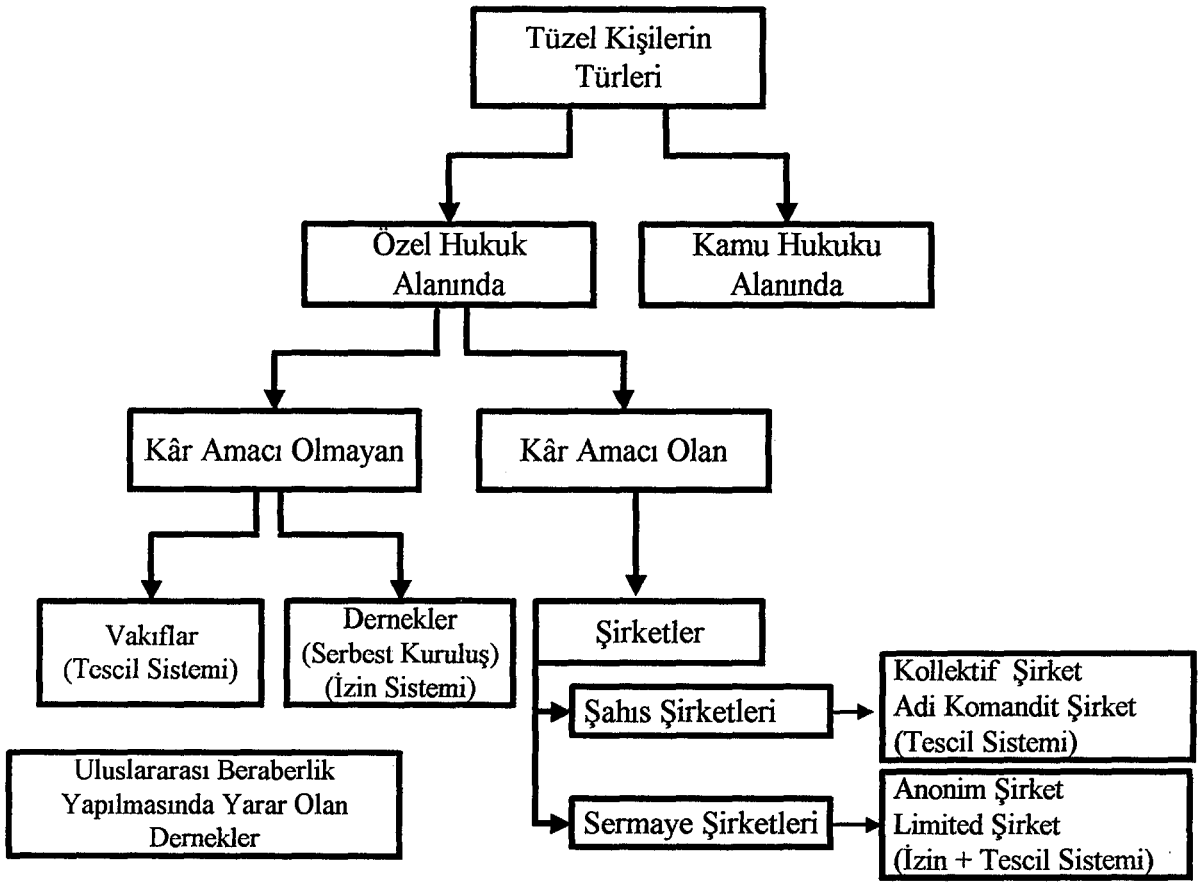

Şekil 9. Tüzel Kişilerin Türleri

Kaynak: Öztan, **Medeni Hukukun ...**, a.g.e., s. 207-311 den alınıp düzenlenmiştir.

Roma Hukukundan bu yana süren kamu hukuku-özel hukuk ayırımına paralel olarak, tüzel kişiler de başlıca iki gruba ayrılmaktadır.

Kamu hukuku tüzel kişileri: kamu gücüyle donatılmış kuruluşlardır. Örneğin, devlet bir tüzel kişidir. Bunlar da kamu idareleri ve kamu kurumları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kamu hizmeti görmek üzere kurulan kamu tüzel kişilerine kamu idareleri adı verilmiştir. Anayasa'nın 127. Maddesine göre mahalli idareler "il, belediye veya köy halkının ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları yine kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan

---

[195] Tcoman Akünal, **Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler,** (İkinci basım, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım Yayın no:500, Hukuk Dizisi: 217, Mart 1995), s. 20.

kamu tüzel kişileri" olarak nitelendirilmektedir. Kamu kurumları ise, tüzel kişiliği olan üniversiteler, hastaneler, TRT gibi kuruluşlardır ve kamu hizmeti görmektedirler.[196]

Özel hukuk tüzel kişileri: Özel hukuk alanında bir hukuki işlem ile kurulurlar. Bunlar kamu otoritesini temsil etmezler ve nasıl kurulacakları kanun hükümleriyle belirlenmiştir. Özel hukuk tüzel kişileri amaçları kar amacı olan ve kar amacı olmayan tüzel kişiler olarak da ikiye ayrılmaktadır.[197]

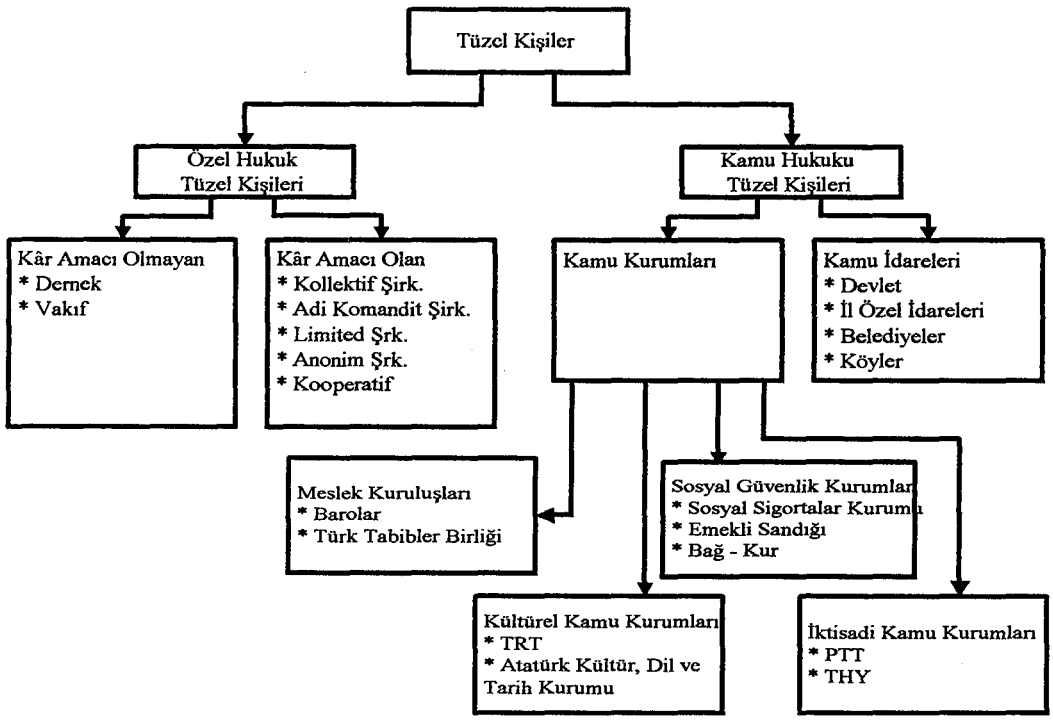

Şekil 10. Tüzel Kişiler
Kaynak: Öztan, **Medeni Hukukun...**, **a.g.e.**, s. 307.

1.2. Kişi Açısından İfade Özgürlüğü

Demokratik düzenlerde özgürlükler sistemi içinde en önemli yeri "düşünce açıklama özgürlüğü" almaktadır. Bugünün anayasal sistemleri kişi hak ve özgürlüklerinin sistemleştirilmesinin üzerinde önemle durmaktadır. Bir ülkenin demokratik nitelik ve ölçüsünün belirlenmesinde özgürlükler sisteminin önemi büyüktür. Bu sistem içinde ise düşünce özgürlüğü, tüm özgürlük türleri ile ilgili olup demokrasinin en önde gelen unsuru ve ölçüsü olarak ortaya çıkmaktadır. Sadece düşünce fonksiyonu, kişinin iç dünyası ile ilgili olmakla birlikte, kişinin düşünme

196 Akünal, **a.g.e.**, s. 7.
197 Öztan, **Medeni Hukukun...**, **a.g.e.**, s. 308.

yetenek ve fırsatının sınırlandırılması mümkün olmamaktadır. Düşünce özgürlüğü, temelde belirli bir düşüncenin açıklanarak bunun etrafında toplanma hakkının kendisidir. Bu nedenle siyasal bilim açısından düşünce özgürlüğü, düşüncenin açıklanması hakkını da içerdiği gibi düşüncenin yaygınlaştırılması, etrafında birleşilmesi hakkını ve düşüncenin açıklanıp, propagandasının yapılması imkanlarını da kapsamaktadır. Bundan dolayı kimi zaman düşünce özgürlüğünü belirlemek için "ifade özgürlüğü" terimi de kullanılabilmektedir.[198]

Bu bakış açısıyla düşünce özgürlüğü, düşüncenin bireysel veya kitle iletişim araçlarıyla toplantılarla, gösteri yürüyüşleri ve demokratik kitle örgütleriyle açıklanması fırsatı verilirse gerçekleşebilir. Çoğulcu, uzlaşmacı siyasal sistemlerde düşüncenin açıklanmasında, kişilerin gerçekleri öğrenmesinde sınır kabul edilemez. Bu sınırların ortadan kaldırılması da kişilerin sağlıklı, siyasal tercihlerde bulunarak demokrasiyi işletme çabalarına bağlı görünmektedir.

Genelde düşünce açıklama özel de ise diğer araçlarla düşünce açıklama özgürlüğü çağımızda halkın bilgilenme, gerçekleri öğrenme hakkının gerçekleştirilmesini sağlayan bir değer olarak düşünülmektedir. Öğrenme hakkının varsayılabilmesi ise özgür, doğru, yaygın bilgi ve haber dolaşımını öven düşünceler etrafında örgütlenebilme hakkını öngören siyasal yapının oluşturulmasına bağlı görünmektedir.[199]

Düşünce özgürlüğü, temel insan hakları içinde de stratejik bir konuma sahip durumdadır. Bu özgürlük, diğer pek çok demokratik hakkın, özgürlüğün, temel insan haklarının kullanılabilmesinde, işlevsel olabilmesinde başlangıç noktası oluşturduğu için de ayrıca önem taşımaktadır. Demokratik katılım, düşünce özgürlüğü olmadan mümkün olmamakta, düşünce yasak olunca eylem daha sert cezalandırılmaktadır. Oysa karmaşıklığın sık sık yaşandığı günümüzde, bilgi ve enformasyon çağında bile bilgi edinme ve haber alma hakkı; bir taraftan düşünme özgürlüğünü ve düşüncenin ifade ve yayılmasını gerektirirken, diğer taraftan da katılım gibi birçok öteki hakların etkin kullanımında da öncelik taşımaktadır.[200]

---

198 Çetin Özek, **Türk Basın Hukuku,** (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları no: 2381, Hukuk Fakültesi No:538, 1978), s. 27.

199 Çetin Özek, "Demokratikleşme Sancısı-Düşünmek Özgürlüğümüz Var mı?", **İfade Özgürlüğü Hapiste,** (Birinci basım, Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayını, Ararlık, 1994), s. 8.

200 Haluk Gerger, "Türkiye'de Düşünce Özgürlüğü (Giriş)", **İfade Özgürlüğü Hapiste,** (Birinci basım, Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayını, Aralık, 1994), s. 3.

Bu bağlamda insan hakları kavramıyla, hukuk ve devlet ilişkisine şöyle bir bakmak gerekirse; Türkiye geleneksel, kültürel, ideolojik ve genel toplumsal yapı olarak "yüce devlet" anlayışına sahip bir ülke durumundadır. Bir diğer ifadeyle insan haklarını, bireyi, toplumu ve şiddeti de aynı anda elinde bulunduran devlete karşı bir korumadan bahsetmek mümkündür. Ancak insan hakları devlet tarafından koruma altına alınmakla birlikte, zaman zaman hem devlet hem de tek tek bireyler tarafından bu haklar ihlal edilebilmektedir. Kimi zaman devletin hakları da ihlal edilmektedir. Ancak, insan hakları herhangi bir ihlal veya olasılık durumundan doğduğu için sürekli devlete ya da egemen güçlerin ihlaline karşı bir mücadele içindedir. Zaten ihlal olmasa bir olgu hak olarak ortaya çıkmayacak ve savunulmayacaktır.[201]

Şu halde insanoğlu hiçbir zaman düşünmekten alıkonulamamıştır. Ancak sadece düşünmek de yetmemektedir. Başkalarına aktarılmayan düşünceler, tek kişinin kafasında kapalı kalan düşünceler bir özgürlük yaratamamaktadır. Düşünce özgürlüğünün bir anlamının olabilmesi için düşüncelerin söz haline gelmesi, ifade özgürlüğü olarak devam etmesi gerekmektedir.[202]

Düşünce açıklama özgürlüğü, toplumun sosyal ve ekonomik gelişimi ile yakın bir ilişki içindedir. Hiçbir grup veya görüş kendi inançlarını diğerlerine zorla kabul ettirme hakkına sahip olmamaktadır. Her görüş kendisinin tercih edilmesi ve tüm sistemin buna göre şekillendirilmesi için demokratik kurallar içinde hareket etme imkanına sahip bulunmaktadır. İfade özgürlüğünün ilişkili olduğu kavramlardan birisi de demokrasinin temellerinden olan eşitlik kuralıdır. Kişiler eşit olarak ve özgürce siyasal yaşama katılabilmekte ve etkinlik sağlayabilmektedirler. Eşitlik ilkesinin işlerliğinin en önemli garantisi de siyasal hayatın oluşturulmasında ve işleyişinde siyasal iktidarların tutumları olmaktadır. Politik tutumun belirlenmesi ve eşitlik kuralının işlenişi kişilerin siyasal iktidar üzerindeki etkinliğine bağlı olmaktadır. Düşünce açıklama özgürlüğünün eşitlik kuralı ile ilişkisi, demokratik düzenlerde belirli bir görüşün "resmi" olarak kabul edilmesi, düşünceyi açıklama fırsatından kişilerin eşit yararlanması ile ilgili olarak; toplanma, basın, örgütlenme gibi özgürlüklerden doğan hakların, düşüncenin türü ne

---

201 **Aynı**, s. 5.

202 Cevdet Perin, **Tarih Boyunca Düşünce ve Basın Özgürlüğü,** (İstanbul: Remzi Kitapevi, 1974), s.17.

olursa olsun her kişinin kullanabileceği yapıda düzenlenmesi demokrasilerin gereği olarak ortaya çıkmaktadır.[203]

Bu açıdan bakıldığında, demokrasilerde en önemli sorun belki de iktidardaki otorite ile düşünceyi ifade etme özgürlüğü arasındaki dengeyi kurabilmektir. Bu denge ancak dile getirilen düşüncenin devlete karşı bir tehdit unsuru oluşturmadığını, buna karşın siyasi sistemin değişmesi için anayasaya uygun olmayan hareketlerin ve özgürlüklerin verdiği hakları kötüye kullanarak, hukuka ters düşüleceği bilinerek kurulmaktadır. Bu nedenle kişiler anayasaya uygun hareket ederken, bu sisteme uygun düşünce yapısı içinde olmak zorunda kalmamaktadır.

1.3. Genel Olarak Kişilik Hakları ve Bunlara Saldırı Şekilleri

Her bireyin kendi bedensel bütünlüğü üzerinde hakları vardır. Bu herkesin sağlığını ve hayatını her türlü haksız saldırılara karşı dokunulmazlığının sağlanmasını isteme hakkıdır. Diğer taraftan insanın isim, şeref, haysiyet, özgürlük, sır, inanç, özgürlüğü gibi manevi varlıkları üzerinde de hakları vardır. Herkes, başkaları tarafından sırlarının açıklanmaması ve şeref-haysiyetinin zedelenmemesini isteme gibi yetkilere sahiptir. Genelde hukuk kuralının verdiği yetkiler olarak ifade edilebilen haklar, özel ve medeni hukukun özünü ve önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Özel hukuk alanında, mülkiyet, alacak, miras gibi haklardan söz edilirken, kamu hukuku alanında da dava hakkı, vatandaşlık hakkı, seçme ve seçilme hakkı gibi haklardan söz etmek mümkündür.[204]

Çeşitli açılardan ayrıma giden haklardan olan şahıs varlığı hakları ise şahıslar üzerindeki şahsa bağlı haklardan sayılmaktadır. Bu hak sahibinin hem kendi şahsı üzerinde hem de diğer şahıslar üzerindeki hakları söz konusudur. Şahsın kendisi üzerindeki en önemli hakkı, mutlak bir hak olan, şahsiyet hakkıdır. Şahsiyet hakkı kapsamında his, namus, şeref gibi haklar olduğu gibi insan vücudu üzerindeki haklar da yeralmaktadır.[205]

Hak sahibi, bu hakları herkese karşı yöneltebileceği gibi, kişisel değerlerine yapılan saldırıların önlenmesinde de talep edebilir (M.K. m. 24). Kişilik haklarının

---

203 Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 30.

204 Zahit İmre, **Medeni Hukuka Giriş, Temel Kavramlar, Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri ve Hakiki Şahıslar Hukuku**, (Üçüncü basım, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın no:2718, Hukuk Fakültesi Yayın no:160, 1980), s. 239.

205 İmre, **a.g.e.**, s. 248; Öztan, **Medeni Hukukun...**, **a.g.e.**, s. 256.

başlıca özellikleri bunların başkalarına devredilememesi, miras yoluyla geçmemesi ve bunlardan vazgeçilememesidir.(M.K. m. 23) Ayrıca kişilik haklarının bir diğer özelliği de, herkesin sahip olması nedeniyle "genel" olması ilkesidir.[206] B.K. m. 49'da ise kişilik hakkı yerine şahsi menfaat ifadesi kullanılmıştır. Bu maddeye göre; "şahsi menfaatleri haleldar olan kimse hata durumunda zarar ve ziyan ve hatanın hususi ağırlığı gerektirdiği şekilde manevi zarar hamile nakdi bir meblağ itasını dava edebilir"denmektedir. M.K.'un 24. Maddesinde ve B.K.'nun 49. Maddesinde de şahsi menfaatler terimi İsviçre M.K. ve B.K.'nun Fransızca "interest personnels" karşılığı olarak kullanılmıştır. Ancak ne "şahsi menfaatler" ne de "kişisel ilişkiler" terimleri uygun olmamaktadır. Çünkü şahsi menfaatten anlaşılan, bir kişinin kişisel varlıklarına duyduğu ilgidir. Oysa bir saldırı durumunda değişikliğe uğrayan, yok edilen kişinin bu varlıklara duyduğu ilgi değil kişisel varlığın kendisidir. Oysa kişilik haklarına saldırıda, saldırıya uğrayan ilişki değil, hak sahibine ait olan kişisel varlıktır.[207]

Kişilik hakkı pek çok şekilde tanımlanmıştır. Bu tanımlar çeşitlilik göstermektedir.

"Kişilik hakkı; kişinin kişiliğine bağlı haklar, kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden varlıkların tümü üzerinde sahip olduklarının bütünüdür."[208]

"İnsana insan olması nedeniyle ve onun korunması için tanınan haklar topluluğudur."[209]

"Her şahsın, esaslı niteliklerinden olan şahsis varlıklarında, hayatı, sağlığı, vücut bütünlüğü, manevi ve fikri değerleri, özgürlük, şeref ve şöhreti özel hayat çerçevesi üzerinde korunmasını gerektiren mutlak bir haktır."[210]

"Bir şahsın kişi olma sıfatıyla sahip olduğu, kişiliğine bağlı haklarıdır."[211]

"Kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden hakların tümü üzerindeki haklardır."[212]

---

206 Ergun Özsunay, **Medeni Hukuka Giriş**, (Dördüncü basım, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın no:2792, İktisat Fakültesi Yayın no:473, 1981), s. 282.

207 Ahmet Kılıçoğlu, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukuksal Sorumluluk,** (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayın no:466, 1982), s. 4.

208 Öngören, **a.g.e.**, s. 16.

209 Öztan, **Medeni Hukukun...**, **a.g.e.**, s. 256.

210 İmre, **a.g.e.**, s. 445.

211 Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II**, (İkinci basım, Ankara: S Yayınları, 1988), s. 388.

212 Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 229.

Kişilik hakkını çok geniş anlamda tanımlamak gerekirse: "kişisel varlıklar üzerinde sözkonusu olan şahsa bağlı bir mutlak haktır. Yaşam, sağlık, özgürlükler, şeref ve haysiyet, özel yaşam, isim, resim, his yaşamı gibi kişisel varlıklar üzerindeki haklar kişilik hakkını ifade etmektedir."[213]

1988 tarih ve 3444 Sayılı Kanunla değişiklik yapılmış olan 1926 tarih ve 743 Sayılı M.K.'un 24. Maddesinde hukuka aykırı olarak şahsiyet hakkına tecavüz edilen kişi hakimden, tecavüzde bulunanlara karşı korunma isteyebilmektedir.[214] "Şahsiyet hakkı ihlal edilenin rızasına veya üstün nitelikte bir özel ya da kamu yararına veya kanunun verdiği bir yetkiye dayanmayan her tecavüz hukuka aykırıdır" denilmiştir. Burada "şahsiyet hakkına tecavüz edilen kişi" ifadesi kullanılmış ancak bu haklara nelerin girdiği tek tek belirtilmemiştir. Kanun koyucu, kişisel varlıkların sayılarının ve bunlara saldırı şekillerinin zaman içinde, teknik gelişmelere paralel olarak ve günün ihtiyaçlarına göre değişebileceğini gözönünde tutarak kişisel varlıkları tek tek belirtmekten kaçınmıştır.[215]

M.K. m. 24'de yargıca her olayda günün şartlarına göre kişisel varlıkları tespit etmeyi sağlayacak, açık bono veren bir hüküm getirilmiştir. Böylece yargıç kişisel varlıkların neler olduğunu tespit edecek, bunu yaparken de bu konuda öğreti ve mahkeme kararlarındaki görüşlerden yararlanacaktır. Buradan hareketle kişisel varlıkları ikiye ayırmak mümkündür. Kişinin insan olması nedeniyle bedensel bütünlüğe ilişkin sahip olduğu, vücut, yaşam, sıhhat ve ruhsal varlıklar üzerindeki hak, özgürlük, kişisel işgücü üzerindeki hakları "iç kişisel varlıklar" olarak sınıflandırmaktadır. Diğeri ise birlikte yaşamanın sonucu olarak doğan ve kişinin toplumdaki durumunu belirleyen isim, meslek ünvanı, şeref, haysiyet gibi varlıklar olarak ifade edilen "dış kişisel varlıklar"dır.[216]

Kılıçoğlu'na göre kişisel varlıklar üç ayrı bölümde değerlendirilmektedir. Bunlardan ilki kişinin duygu, zihin ve irade yaşamının dokunulmazlığının bulunduğu kişinin pisişik alanı, diğeri fizik olarak kişinin bedensel dokunulmazlığı üzerindeki

---

213 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 4.

214 Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 231.

215 Fikret İlkiz, "Kişilik Hakları Özel Yaşam, Gazetecilerin Korunması", **İstanbul Barosu Dergisi,** (istanbul: Mart 1999), Sayı no:1, Cilt no: 73), s. 45; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 5.

216 Ergun Özsunay, **Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu**, (Üçüncü basım, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın no: 2198, Hukuk Fakültesi Yayın no: 499, 1977), s. 106-107; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 6.

hakların olduğu fiziksel alandır. Üçüncüsü ise kişinin toplum içindeki durumunun korunmasına ilişkin varlıkların girdiği sosyal kişilik alanıdır.[217]

Kişilik hakları ile ilgili olarak bu genel açıklamalar sonunda; bu hakkın kişiye, kişi olması nedeniyle tanınmış olmasının onu diğer haklardan farklı kıldığı sonucuna varılmaktadır.

Kişinin korunmasını isteyebileceği hukuki, manevi, ahlaki ve bedensel niteliklerine ilişkin menfaatlerine de kişilik hakları denmektedir. Bunlar mal varlığı haklarının dışında kalan, parayla ifadesi ve başkalarına devri mümkün olmayan haklardır.[218] Bu tanım ve açıklamadan yola çıkarak kişilik haklarının özelliklerinin şunlar olduğunu söylemek mümkündür:

- Manevi varlıklara ilişkindir. Ekonomik değerlerle doğrudan ilişkileri yoktur. Kişilik haklarının sınırları belli değildir. Bu sınır yapılan tecavüze göre değişir. Şahsiyet hakları para ile ölçülememekle birlikte şahsın beden bütünlüğüne yapılacak bir tecavüz şahsın tedavisini gerektirmişse, doğan zararlar para ile ölçülebilir. Aynı şekilde zarar, şahsın şeref ve haysiyetine yapılan bir tecavüz, manevi bir zarar da olabilir.[219]
- Mutlak hak kategorisinde yer almaktadır. İnsana insan olması nedeniyle tanınmıştır. Özel olarak kazanma sebeplerine gerek yoktur.
- Kişiye sıkı sıkıya bağlıdır, miras yoluyla geçemez.
- Kişilik hakları devredilemez, haczolunamaz, iflas masasına girmez.
- Mutlak hak olması nedeniyle herkese karşı ileri sürülebilir.[220]

Kişilik haklarının şahıs varlığı haklarından olması, bunlara saldırı durumunda sadece manevi zararın doğacağı, maddi zararın meydana gelmeyeceği anlamına gelmektedir. M.K. m. 24 böyle bir durumda, manevi ve maddi tazminatın da istenebileceğini belirtmektedir. Bir kimsenin basın yoluyla ticari ve mesleki şeref ve haysiyetine saldırı halinde müşteri ve meslek kaybetme sonucu doğan maddi zararlar bu duruma örnek olabilmektedir.[221]

---

217 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 6.
218 Tekinay, **a.g.e.**, s. 249.
219 Öztan, **Şahsın Hukuku...**, **a.g.e.**, s. 116.
220 Öztan, **Medeni Hukukun...**, **a.g.e.**, s. 257.
221 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 7.

Kamu hukuku alanında, ferdi özgürlüklerin ve temel hakların devlet otoritesi karşısında ezilmemesini sağlayan kurallar kabul edilmiştir. Demokratik rejimlerde insanların özgürlükleri ve temel hakları; keyfi idare ve otoriter eğilimlerin saldırılarına karşı, koruma amaçlı anayasalar, kanunlar ve uluslararası anlaşmalarla güvence altına alınmıştır. T.C.K. ve Anayasa'mızda da bu amaçlı hükümler bulunurken Türkiye Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarihli "Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi"ne de imza atmıştır.[222] Böylece kamu hukukuyla korunmaya çalışılan insan haklarına paralel olarak özel hukukta da kişilik hakları teorisi geliştirilmiştir. Bu da ilk olarak İsviçre Medeni Hukuku'nda yer almıştır. Ancak özel hukuk alanındaki kişisel özgürlüklerin, devlet yönetimindeki keyfiliğe karşı değil, doğrudan diğer kişilere karşı korunması üzerinde durulmaktadır. Bu teorinin aslını da kişisel özgürlükler oluşturmaktadır. Çünkü Medeni Hukuk alanında korunan kişilere ait nitelikler, özgür ve insanca yaşamın da gerekleri olmaktadır.[223] Bu niteliklere karşı yapılan saldırıları ise genel olarak ve teknolojik gelişmeler yoluyla olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

Genel Olarak: Mal varlığı değil de kişisel varlık üzerindeki haklardan olan kişilik hakkı gerçek kişilerde doğumla, tüzel kişilerde kuruldukları anda başlamakta ve ölümle ya da tüzel kişiliğin bitmesiyle son bulmaktadır.[224] Kişilik hakkının bu özelliği ile birlikte hukuk düzenince korunan kişisel değerlerin tümü de hakkın konusu içine girmektedir. M.K.'un 23. ve 24. Maddeleri kişiliğin korunmasına ilişkin genel hükümleri oluşturmaktadır. Çünkü, kişilik hakları kavramı içinde yer alan unsurlar bu hükümlerle belirtilmektedir. Ancak hakkın konusunu oluşturan değerlerin çeşitliliği ve zaman içinde yenilerinin de eklenebilecek olması, bunların sınırlandırılmasını imkansızlaştırmaktadır. Teknik yaşamın gelişimi sonucu daha önce var olmayan yeni kişisel değerler doğabilmektedir. Bununla birlikte kişilik hakkının konusuna girdiği belirtilen değerler gözönünde tutulduğunda, kişisel değerleri maddi (bedensel) değerler, manevi ve mesleki-ekonomik değerler olarak üçe ayırmak mümkündür.[225]

Bu değerlerin bulunduğu kişilik haklarının ihlali M.K.'un 23. ve 24. Maddelerinde hukuksal işlem ve haksız fiille düzenlenmiştir. Kişilik haklarının haksız bir fiille ihlali maddi bir fiile dayanabileceği gibi söz, yazı veya belge gibi maddi olmayan bir fiile de

---

222 27.05.1949 tarihli Resmi Gazete.
223 Tekinay, **a.g.e.**, s. 249.
224 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 7.
225 Aydın Zevkliler, **Kişiler Hukuku Gerçek Kişiler,** (Ankara: Doruk Kitap Yayın Dağıtım, Olgaç Matbaası, 1981), s. 271.

dayanabilmektedir. Bu gibi ağır sözlü hakaret durumlarında da maddi kişisel varlık ihlal edilmiş olabilmektedir. Maddi fiile kişilik hakkının ihlali, öldürme gibi saldırıda bulunan kişinin fiili saldırısına dayanırken böyle bir saldırıda maddi kişisel varlıklar kadar maddi olmayan kişisel varlıklar da ihlal edilebilmektedir.[226]

Maddi bedensel değerleri, yaşam, beden tümlüğü, sağlık; manevi değerleri, özgürlükler, onur ve saygınlık (şeref ve haysiyet, ad üzerindeki hak, resim üzerindeki hak, giz-sır alanı, mahremiyet çevresi), giz alanının belirlenmesi, gizli yaşam alanı, özel yaşam alanı, ortak yaşam alanı; mesleki ve ekonomik değerleri, ekonomik özgürlük ve varlık, mesleki onur ve saygınlık, meslek ve ticari gizler olarak ayırmak mümkündür.[227]

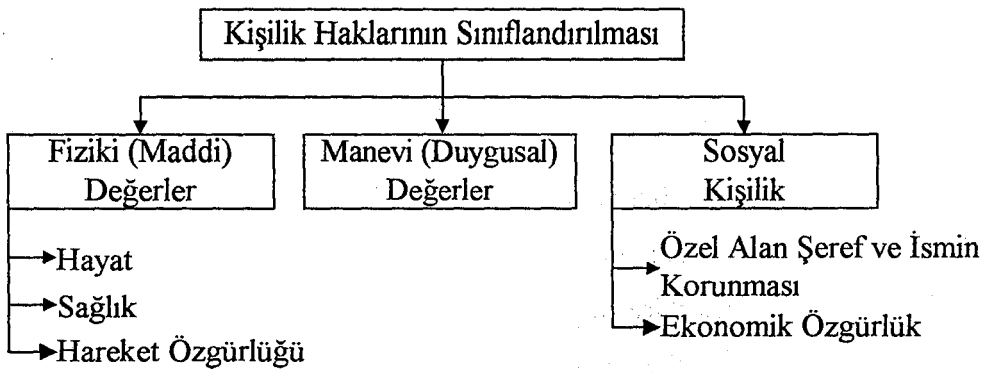

Şekil 11. Kişilik Haklarının Sınıflandırılması

Kaynak: Öztan, **Medeni Hukukun ...**, s. 258.

Sosyal kişilik haklarından olan ve basın yoluyla en çok ihlal edileni, şeref ve haysiyet hakkı ile özel hayat hakkıdır. Şeref ve haysiyet bir kişiye üyesi bulunduğu toplum tarafından zorunlu görülen ahlaki niteliklere sahip olduğu için verilen bir değerdir.[228]

---

226 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 9.
227 Zevkliler, **a.g.e.**, s. 101.
228 Eren, **Borçlar Hukuku...**, **a.g.e.**, s. 389.

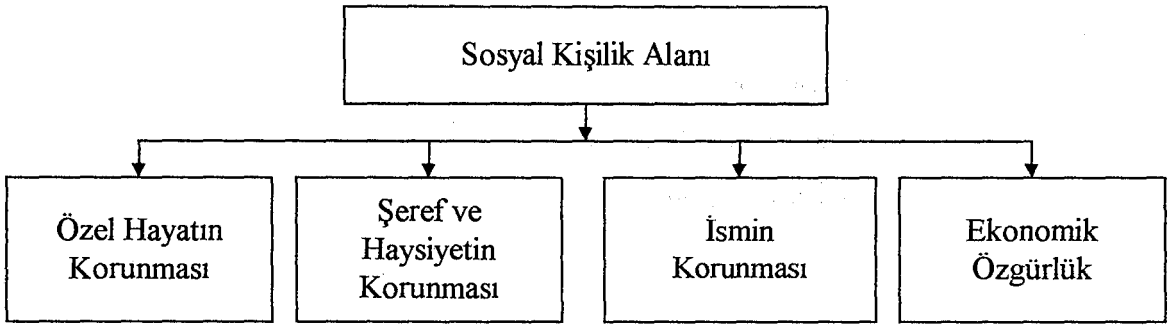

Şekil 12. Sosyal Kişilik Alanı

Kaynak: Öztan, **Medeni Hukukun ...**, s. 260.

Teknolojik Gelişmeler Yoluyla: Çağımızda özellikle toplumsal hayattaki ve teknoloji alanındaki gelişmeler, şeref-haysiyet ve özel yaşam alanını kapsayan kişilik haklarına farklı şekillerde saldırı yollarının doğmasına neden olmuştur. Gerçekten de bugün güncel hayatın temel bir öğesi olarak düşünülen iletişim araçlarının çoğu 18. yy.'ın başında henüz yoktu. 18. yy. sonlarına doğru elektriğe dayalı araştırmalar başlamış ve iletişim teknolojisindeki patlamalara yol açacak buluşların ortaya çıkması sonucunu vermiştir.[229] 1867'de kalem yerini daktiloya bırakmıştır. Teknolojik gelişmelere yol açan bu buluşlar, ister toplumdaki ihtiyaçtan kaynaklansın isterse ekonomik ve toplumsal gelişme sonucu kimi ihtiyaçları yaratmak amacından kaynaklansın[230], özel yaşamın korunması sorununu çağdaş hukukun en önemli konularından biri olarak karşımıza çıkarmaktadır.[231]

Özellikle son yıllarda büyük şehirlere olan büyük göçler sonucu ortaya çıkan mesken sorunu insanların yaşam alanlarını daraltarak, burun buruna yaşama zorunluluğu getirmiştir. Bunun sonucu olarak ise özel yaşam alanında serbestçe hareket etme özgürlüğüne kısıtlamalar gelmiştir.

Sosyal alanda özel yaşama gelen bu olumsuz sınırlılıkların yanı sıra teknolojik alandaki gelişmeler de kişilerin özel yaşamına yeni saldırı yöntemleri getirmiştir. Küçük dinleme aletleri, ses ve görüntü cihazları, teleobjektifler, kişilerin gizli yaşam alanına

---

229 **Aynı**, s. 208.

230 Önder Şenyapılı, **Toplum ve İletişim,** (Ankara: Turhan Kitapevi, Bilimsel Eserler Dizisi, No:8, 1981), s. 211.

231 Şahin, **Yeni İletişim Ortamı...**, a.g.e., s. 54.

girerek başkalarına yayılmasına fırsat yaratmıştır. Sosyal ve teknik alandaki bu gelişmeler, kişiliğin daha etkin şekilde korunması gereğini ortaya koymuştur.[232]

1984 adlı kitapta adı geçen Büyük Birader'in, kalp atışlarını izleyerek bireylerin ne yaptığını öğrenmesini sağlayan araçtan çok daha gelişmişleri bugün kişileri gözetlemeye devam etmektedir. Günümüzde fotoğraf makineleri hiç ışık olmayan yerde fotoğraf çekebilmekte, dinleme aletleri yüzlerce metre uzaklıktaki konuşmaları duyabilmekte, bu aletlerle elde edilen veriler telekomünikasyon ağları ile uzaktaki insanlarla paylaşılabilmektedir.[233]

Sanayi devrimiyle birlikte, gerek girişimcilerin, gerekse sanayi yerleşimlerine yığılan halkın ihtiyaç duyduğu, kapsamlı bilgiyi sağlayabilen ilk aracın gazete olduğu görülmektedir. Gazetenin önemi, sanayi devrimiyle değişikliğe uğrayan, ekonomik toplumsal ve siyasal yapıların ihtiyaç duyduğu geniş düzeydeki bilgilenme ile daha da artmıştır. Ancak 19. yy.'a gelindiğinde bu toplumlarda bile okur-yazar sayısının azlığı gazetenin önemli bir iletişim aracı kimliğini kazanmasında zorluklar yaratmıştır. 1950'lerdeki sorun da buradan hareketle yığınların gazeteyi haber veren bir araç olarak görmeyerek, hayatın hoş, çekici bir öğesi olarak görmeye başlamaları olmuştur. Böylece başarıyla pazarlanan ilk tüketim malında, bol fotoğraf ve kısa haber ön plana çıkmıştır. Tüketime yönelik bir ekonomik düzende ise başarı ön planda tutulmakta, başarı ise "kar"la ölçülmektedir. Burada üzerinde durulması gereken, her tür tekniğin insanın çevresiyle uyum kurmak, yaşadığı çevreyle bütünleşebilmek için geliştirildiğidir. İnsan gücünü arttırmak, daha geniş bir alanı denetim altına alabilecek güç ve hıza ulaşmak için teknolojik gelişmelere önem verilmiştir. Kısaca gazete, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçları, yeni teknik, yürürlükteki ekonomik ve toplumsal yapılarla bütünleşmekte ve ekonomik ilişkilerle özdeşleşmektedir.[234]

Hukuk alanında kişilerin özgür ve insanca yaşamasını sağlayan, korunan kişilere ait niteliklerin eleştiri ve yorumla ihlali kurumsal olarak da mümkün olmaktadır.

---

232 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 10-11.
233 Şahin, **Yeni İletişim Ortamı...**, a.g.e., s. 53-54.
234 Şenyapılı, **a.g.e.**, s. 225-226.

1.4. Yazılı Basın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı

Kişilik hakları kapsamında yer alan şeref ve haysiyete gelecek saldırılar üçüncü şahıslar tarafından sözlü, yazılı ve resim yoluyla gerçekleştirilebilmektedir. Böyle bir durumda isim belirtilmemiş bile olsa, o kişinin kimliği kolaylıkla anlaşılabiliyorsa şeref ve haysiyete bir saldırıdan söz etmek mümkündür. Bu hakkın ihlali ise daha çok kurum kimliği taşıyan basın yolu ile yapılmaktadır.[235] Bu nedenle basının en çok eleştiri aldığı konuların başında kişilik haklarına saldırılar gelmektedir. Çeşitli gazetelerde kimi zaman gözleri bantlı kimi zaman da olduğu gibi fotoğraflarıyla ve çeşitli haberlerle yer alan, mağdur duruma düşürülen insanlar bulunmaktadır. Farklı gazetelerde yayınlanan aynı haberler dikkatlice incelendiğinde her birisinde farklı ayrıntılarla karşılaşmak mümkündür. İnsan hakları kuruluşlarının da önemle üzerinde durdukları; henüz zanlı durumunda iken gazete ve televizyonda bu insanların deşifre edilmeleri, ertesi gün de sanki iddia edilen suçları işlemiş gibi mahkemeye sevk ederek hemen sonra salınıvermeleri ve o insanların mağdur edilmeleridir. Bu durum önemli ve üst düzeydeki insanların da başına gelebilmektedir.[236]

Kişilik haklarına saldırı konusu bugün çoğu demokrasilerin ortak noktası durumuna gelmiştir. "Özgürlükçü demokrasilerde basının görevi; kamuyu ilgilendiren konularda topluma bilgi vermek, kamuya, tüm politik, ekonomik, bilimsel, edebi ve sanat olayları hakkında yol göstermek, genel çıkarlar doğrultusunda kamuoyunun oluşmasını sağlamak, toplumu ilgilendiren herhangi bir olayın çözümü için fikir açıklamak, devlet yönetimi ve toplumdaki suiistimallerle ilgili toplumu aydınlatmaktır. Zamanında, gerekli görülen ayrıntıları ile ve doğru olarak aktarılmasında kamu yararı olan haberlerin toplanıp halka ulaştırılması, toplumun bir yargıya varması ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını sağlayarak, kamu gücünü elinde bulunduranların üzerinde, toplumun denetim aracı rolü üstlenmek T.C. Anayasası'nın 26. Maddesinde basının görevi olarak açıklanmıştır. Ancak bu görevlerin yerine getirilmesi için de basının özgür olması gerekmektedir ve yine Anayasa'da belirtilmiştir.[237]

Her demokraside basın özgürdür ve bu önemli bir değerdir. Ancak kişilerin özel hayatları da tek başına önemli birer değerdir. Bu nedenle demokrasi yargısız infaza

---

235 Öztan, **Medeni Hukukun ..., a.g.e.**, s. 262.

236 Fehmi Koru, "Basın Kendini Sorguluyor", **Paneller Dizisi-Medya ve Kişilik Hakları Konulu Panel, Türk Gazeteciler Cemiyeti Yayınları:43**, 10 Nisan 1995 Pazartesi- (İstanbul 1996), s. 161.

237 Dural, **a.g.e.**, s. 127.

karşı temel haklar arasındaki dengeyi kurabilecek güce sahiptir. Eğer demokrasi insanın güvenli yaşayabilmesi ise, herkesin özel hayatı kendine aittir, kimse dokunamaz, suçsuzluk temel unsurdur, kimse saldıramaz. Bu değerleri korumak için varolan demokrasinin yanında eğer medya bu değerleri bozmaya çalışırsa, aynı zamanda demokrasiyi de zedelemiş olacaktır. Basın özgürlüğü adına medyanın özel hayata saldırma hakkı olmamalıdır.[238]

Bu nedenledir ki basın özgürlüğü sınırsız değildir. Anayasa'nın 28. Maddesinde belirtilen sınırlamalardan birisi de kişinin şeref ve haysiyetiyle ilgilidir. Anayasa 28/1 de basın hürdür, sansür edilemez hükmü getirildikten sonra ikinci fıkrasında, Devletin basın ve haber alma özgürlüğünü sağlayacak gerekli tedbirleri alacağı belirtilmiştir. Basın özgürlüğünün sınırının ne olduğu ise Anayasa 28/IV de Anayasa 26 ve 27'ye atıf yapılarak belirtilmiştir. Bu atıfla basın özgürlüğünün sınırlarından birinin kişilik hakkı olarak kişinin şeref ve haysiyeti olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa 26/II'ye göre basın " ... başkalarının şöhret ve haklarının özel ve aile hayatının veya kamunun öngördüğü meslek sırlarının korunması amaçlarıyla sınırlanmıştır."[239]

Bugün sermayeyle birleşerek tekelleşen kitle iletişim araçları, elde ettiği siyasal ve ekonomik güçle, bilgilenme sürecini olumsuz yönde etkileyerek, demokrasi ve insan hakları açısından tehlikeli ortamlar yaratmaktadır. Çetin Özek'e göre "Bilgilenme en üstün kişilik haklarındandır. Ancak basın; güç, reyting ve kazanç amacıyla kişilik haklarına saldırmakta, habercilik ve gazetecilik ahlak kuralları da göz ardı edilmektedir. Kışkırtıcı ajanlarla, gizli dinleme ve görüntüleme yöntemleriyle habere ulaşmak insan haklarına ve kişilik haklarına saldırıyı oluşturmaktadır. Haber vermek yerini haber yaratmak konumuna bırakmıştır."[240]

Anayasa'da basın, iletişim özgürlüğü, kişilik hakları temel haklardandır ve her zaman da birbirleriyle çatışma halinde olmaları mümkündür. Görevi, toplumun menfaatini ilgilendiren konularda halkı bilgilendirerek kamuoyu oluşturmak olan basın ve diğer kitle iletişim araçları bu görevi yerine getirirken, kamu yararıyla ilgili olayları açıklamak, olaylar hakkında haber vermek, değerlendirme ve eleştiri yapmak

---

238 Turgut Kazan, **Basın Kendini Sorguluyor, Kişi Hakları,** (İstanbul: Türk Gazeteciler Cemiyeti Yayın no: 43, Paneller Dizisi-Medya ve Kişilik Hakları-10 Nisan 1995 Pazartesi-1996), s. 171.

239 Dural, **a.g.e.**, s. 127.

240 Çetin Özek, "Bireyin Kişilik Hakkı", **Basın Kendini Sorguluyor**, (İstanbul: Türk Gazeteciler Cemiyeti Yayın no: 43, Paneller Dizisi-Medya ve Kişilik Hakları-10 Nisan 1995 Pazartesi-1996), s. 61.

durumundadır. Ancak eleştiri ve yorum yapılırken kişinin kişilik değerlerine; şeref ve haysiyetine, özel hayatına, gizlilik alanına isim ve özel resmine, mesleki ve ticari itibarına müdahale edilmiş olabilir ve bu da kişinin maddi ve manevi zarara uğramasına yol açabilir. Bu zarara katlanacak olanların; kişilik hakkına saldırıda bulunulan kişi mi yoksa görevi kamuyu aydınlatma ve oluşturma olan basın mı olacağı sorusuna basında sorumluluk sistemiyle cevap bulmak mümkün görünmektedir.[241]

Basın kamuyu aydınlatırken, kişinin şeref ve haysiyeti ile basın özgürlüğü karşı karşıya gelmektedir. Bu nedenle de basının, kişinin haklarına müdahalesinin hangi hallerde hukuka aykırı sayılmayacağının sınırlarının belirtilmesi gerekmektedir.

Basın görevlerini yerine getirirken ya olay bildirmekte veya değer yargısında bulunmaktadır. Olay bildirmede durumun şeref ve haysiyete saldırı olarak nitelendirilmemesi için, basında açıklanan olayın gerçek olması gerekmektedir. Aksi halde hukuka aykırı bir müdahale yapılmış sayılır. Ancak olayın doğru olması da yapılan müdahalenin hukuka aykırılığını tek başına ortadan kaldırmamaktadır. Haberin ya da yazının uygun bir amaca, uygun bir araçla hizmet etmesi de gerekmektedir. Bu iki kavramın ilişkisi sadece haber vermeyi değil, eleştiriyi de ilgilendirmektedir. "Basının sorumluluğu haberi tümüyle doğru vermektir. Bu nedenle haberin bir kısmına ağırlık vererek diğer yönünü okurun gözünden kaçacak şekilde vermek, haberin doğruluk özelliğini zedelemektedir". Haberin iyi niyetle, doğruluğuna inanarak verilmesi; yanlış haberin, şeref ve haysiyeti hukuka aykırı olarak zedelemesini önleyememektedir. Ancak böyle bir durumda "kusur" olmadığı için maddi manevi tazminat istenememektedir.[242] Sorumluluğu, kusurun varlığına dayandıran "kusur sorumluluğu" sisteminde, basın yoluyla kişilik hakkının ihlalinden doğan zararı, basının tazmin edebilmesi için, basının hatalı olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle bir olayı açıklarken veya eleştirirken kişinin kişilik hakkı ihlal edilip, şeref ve haysiyeti saldırıyla zarara uğratıldıysa ve basın kusurlu değilse basın gerçekleşen zarardan sorumlu değildir. Sebep sorumluluğunda ise sorumluluğun olması için, zararın kusurlu bir davranış sonucu gerçekleşmiş olması zorunlu değildir. Basın yoluyla yayımlanan olay açıklama veya eleştiri ile gerçekleşen zarar arasında uygun bir neden sonuç ilişkisinin olması yeterlidir. Bugün sebep sorumluluğu sistemi, kitle iletişim araçlarının önlenemeyen etkisi karşısında güçsüz

---

241 Öngören, **a.g.e.**, s. 26-27.
242 Dural, **a.g.e.**, s. 128.

kalan kişiyi korumayı gerektirdiği için daha çok benimsenmektedir.[243] Daha önce de belirtildiği gibi, gerçekten de basın görevlerini yerine getirirken zorunlu olarak kişilik haklarına müdahale etmektedir. Bir kamu görevlisinin rüşvet aldığını iddia etmek zorunlu olarak o kişinin şeref ve haysiyetine müdahaleyi gündeme getirmektedir.[244]

Basın yoluyla şeref ve haysiyete müdahalenin ikinci türü ise eleştiridir. Hukuka aykırı olmayan eleştirinin şeref ve haysiyete tecavüz etmemesi için; gereksiz yere onur kırıcı olmaması, gerçekleştiği anda bilinen olaylara dayanması ve eleştirilen olayla birlikte üçüncü kişilerin değerlendirmelerinin de verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle kamuya açılan kişiler belirtilen bu ölçüler içerisinde eleştirildiklerinde, "kişilik haklarımız ihlal ediliyor" diye karşı koyamamaktadır. Bu sert eleştirileri; gerçekleri yansıtması ve haklı bir sebeple topluma iletmesi şartı olması halinde kabul etmek durumundadırlar. Yazının eleştiri sınırları içinde olup olmaması ise, orta seviyeli bir okurun anlayışına göre, tüm metin ölçü alınarak belirlenmektedir. Ancak eleştiri bu amaçtan uzaklaşır ve kişiye saldırı için araç niteliği kazanırsa hukuka aykırılık gündeme gelmektedir. Eserle, o eseri yazan birbirinden ayrılamayacağı için, eser eleştirilirken eseri yazanın fikirleri ve kişiliği de eleştirinin içine girmektedir. Bu nedenle basın amaca uygun; uygun bir araçla hizmet ettiği, kamunun veya üçüncü kişilerin çıkarını, şerefe müdahale etmeye oranla üstün tutmadıkça, şeref ve haysiyete saldırı iddialarından kurtulabilecektir. Verilen haberde veya eleştiride ne zaman üçüncü kişinin çıkarı daha üstündür ve kişiliğe saldırı vardır veya ne zaman yokturun ölçüsü yargıca göre M.K.'un 1. Maddesinden yararlanarak belirlenmektedir. Bu değerlendirme, olayın tüm özellikleri göz önünde tutularak kişinin şeref ve haysiyetinin korunması ve üstün olduğu iddia edilen, çatışan çıkarlar karşılıklı ölçülerek yapılmaktadır.[245]

M.K.'da kişilik hakları hukuki bir işlemle (m. 23), haksız bir fiille (m. 24) ya da borca aykırılık gibi üç yolla ihlal edilebilir denmektedir.[246] Genel olarak sözleşmeye aykırı bir davranıştan dolayı ya da haksız bir fiil nedeniyle ihlal edilebilen kişilik hakları basın açıklamasına ilişkin olarak da iki şekilde ihlal edilebilmektedir. Bunlardan birisi basın açıklamasına ilişkin sözleşmeye aykırılık nedeniyle ortaya çıkan ihlaldir. Bu durum bir kişinin basın yoluyla bir açıklamada bulunmak üzere sözleşmeyle

---

243 Öngören, **a.g.e.**, s. 26-27.
244 Dural, **a.g.e.**, s. 127.
245 **Aynı**, s. 128-130.
246 Tekinay, **a.g.e.**, s. 251

yükümlülük altına girmesine rağmen, bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde doğmaktadır. Diğeri ise basın yoluyla kişilik haklarının ihlalinin en çok görülen şekli, taraflar arasında bir sözleşme olmadığı halde yapılan açıklamayla kişilik haklarına saldırılmasıdır.[247] Daha önce de belirtildiği gibi kişilik hakları ile ilgili kategoriler gözönüne alındığında basın yoluyla kişilik haklarının ihlalini; maddi manevi varlığın ihlali ile mesleki ve ekonomik değerler olmak üzere üç temel başlık altında incelemek mümkündür.[248]

- Maddi varlığın ihlali
- Manevi varlığın ihlali
- Mesleki-ekonomik değerlerin ihlali

1.4.1. Maddi Değerlerin Basın Yoluyla İhlali

Kişilik hakkını oluşturan maddi bedensel değerler, insanın sağlıklı ve eksiksiz bedensel varlığa sahip olmasını ve bunu sürdürmesini sağlayan yaşamı ve hareket özgürlüğüdür.[249]

Basın yoluyla maddi kişisel değerlerin ihlali; basında yer alan gerçek dışı bir haberin kişide şok etkisi yaratıp kalp krizi sonucu ölümüne veya bir basın açıklamasının tavsiyesi üzerine alınan bir ilacın, kişinin sağlığını bozmasına yol açması şeklinde olabilmektedir. Ancak bu durumlarda basın yoluyla açıklamada bulunan veya bu açıklama nedeniyle sorumlu duruma düşen kişilerin sorumluluğu yoluna gidilebilmesi için açıklamanın, meydana gelen zararın uygun sebebi olup olmadığına bakmak gerekmektedir.[250]

1.4.2. Manevi Değerlerin Basın Yoluyla İhlali

Manevi değerler, maddi varlığı olmayan kişisel değerlerdir. Bunlar, kişinin dış yaşamla, toplumla olan ilişkilerinden kaynaklanan ve kişiye kişi olması nedeniyle tanınan, hukuk düzenince de korunan onur, saygınlık, giz çevresi, özgürlük, ad, resim gibi değerlerdir.[251] Bu manevi değerleri hedef almış olan eylemler de kişilik hakkına

---

247 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 35-36.
248 Zevkliler, **a.g.e.**, s. 271; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 36; Öztan, **Medeni Hukukun ...**, **a.g.e.**, s. 258.
249 Zevkliler, **a.g.e.**, s. 271.
250 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 37.
251 Zevkliler, **a.g.e.**, s. 278.

saldırı niteliğindedir. Kitle iletişim araçlarının yayınları yoluyla kişilere metodlu olarak manevi acı çektirmek, sürekli psikolojik baskı ve tehdit altında tutmak, ruhsal yapılarında sarsıntıya yol açmak kişilik haklarını zedeleyici nitelik taşımaktadır[252]. Özellikle de basın yoluyla kişisel varlıkların ihlali, daha çok maddi olmayan kişisel varlıklara saldırı halinde gündeme gelmektedir.[253]

Özgürlükler, manevi kişisel değerlerin en önemlilerinden olarak başta Anayasa'nın 12, 19 ve devamı maddeleriyle güvence altına alınmıştır. T.C.K. 174. Maddeyle siyasal hakları kullanma özgürlüğünü, 175-177. Maddelerinde din özgürlüğünü, 179, 181-186. Maddelerinde bedensel özgürlüğü, 188 ve 191. Maddelerinde korkusuz yaşama özgürlüğünü, 195 ve 196. Maddelerinde haberleşme özgürlüğünü, 198. Maddesinde giz alanına sahip olma özgürlüğünü, 201. Maddesinde çalışma özgürlüğünü güvence altına alıcı düzenlemeler getirmiştir. Bir kişinin hukuk düzeninin çizdiği sınırlar içinde, yaşamını özgür ve kusursuzca sürdürmesi, oturması, yer değiştirmesi, özgürce davranması, gezmesi, dilediği gibi düşünmesi, inanması, toplanması, düşünce ve görüşlerini açıklaması, ekonomik gelişmelerde bulunması gibi durumların hepsi özgürlüğün yansımasıdır. Kişilerin, varolan durumun tersine davranmaya zorlanması kişilik haklarına saldırı niteliği taşımaktadır. Kişinin dinsel, siyasal, düşünsel inançları, kanaat özgürlüğü, toplantı ve gösteri özgürlüğü de kişisel değerlerin içinde yer aldığından, kişinin belli bir dine üye olması ya da belirli bir dini kabul etmesi, belirli bir görüş ya da ideolojiyi benimsemesi yolundaki zorlamalar da kişilik hakkına saldırı niteliği taşımaktadır (M.K. 23/II). Kişi bu zorlamalara kendi razı olsa bile bunlar geçerli değildir. Kişi aşırı gitmeden ve hukuka, ahlaka aykırı olmamak şartıyla özgürlüklerin kısıtlanmasına razı olabilir.[254]

Bugün düşünce açıklama ve yayma özgürlüğü ve yazılı basının kullandığı basın ve yayın özgürlüğü aracılığıyla kişilerin özel ve aile hayatlarına, konut dokunulmazlığına, haberleşmenin gizliliğine, seyahat özgürlüklerine ve şahsiyet haklarına çeşitli müdahaleler yapılmakta ve çoğu zaman bunlar hukuka aykırı nitelikte oldukları için kişi ve toplum tarafından çok kolay kabullenilmemektedir. Kimi zamanda bunun tersine, toplumdaki aykırı durumları, suçları ortaya koyan yazılı basın organları ve çalışanları kamuya hizmet ettikleri için, toplum tarafından sevilmekte ve

---

252 Öngören, **a.g.e.**, s. 65.
253 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 37.
254 Zevkliler, **a.g.e.**, s. 278.

toplum için önemli kişiler haline gelmektedir.[255] Bahsedilen bu hak ve özgürlükler arasındaki dengenin iyi kurulması ve onları herkesin tam olarak kullanabilmesinin sağlanması sorunu karşımıza çıkmaktadır. Bu dengelerin kurulmaması durumunda bir taraftan diğer tarafa devamlı ihlaller olacak ve böylece hak ve özgürlükler ancak tek taraflı olarak kullanılabilecektir.

Daha önce de sıralanan manevi değerlerin basın yoluyla ihlali özel yaşama, şeref ve haysiyetin resimle kişilik haklarının ad üzerindeki hakların olmak üzere birkaç başlık altında toplanmaktadır.

1.4.2.1. Özel yaşamın ihlali

Kamusal hayatı herkesle, aile hayatını ailesiyle paylaşan kişi, özel hayatına giren faaliyetlerinin sadece kendisine ait olmasını isteme hakkına sahiptir. Bundan dolayı özel hayatının gizliliği ve korunması hakkı ile temel özgürlüklerden olan basın özgürlüğü birbirleriyle sınırlayıcı şekilde karşı karşıya gelmektedir. Özellikle de toplumda sosyal ve politik açıdan önemli kişiler, onların kişisel görüşleri, özel hayatları kamuoyu tarafından bilinmek istenir ve bazı durumlarda bunların bilinmesi ve paylaşılması zorunluluğu özel hayatın gizliliği ve korunması, hakların basın karşısında sınırlandırılması sonucunu getirmektedir. Bunun yanısıra özel hayatın gizliliği ve korunması hakkının tamamen ihlale uğramaması için de kamuoyunun öğrenme hakkının sınırı mutlaka bulunmalıdır.[256]

1982 Anayasası'nın ilgili maddelerinde "özel hayatın gizliliği ve korunması" başlığı altında kişinin "özel hayatının gizliliği", "konut dokunulmazlığı" ve "haberleşme özgürlüğü" düzenlenmiştir. Kişisel bir varlık olarak özel yaşamın dokunulmazlığının korunması sayesinde bu kişiler başkalarının takiplerinden ve bakışlarından uzak, isteğine uygun bir yaşam ve kişiliğini geliştirme alanına sahip olmuşlardır. 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 12. Maddesi, 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. Maddesi gibi uluslararası anlaşmalarda ve Anayasa'nın 20, 26. Maddeleri gibi koruyucu hükümlerde de bu hakka yer verilmiştir.[257]

---

255 Ersen Şen, **Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması,** (İstanbul: Hukuk Yayınları No:148, 1996), s. 28.

256 **Aynı**, s. 2.

257 Sevil Aydın, **Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Hukuksal Korunma,** (Ankara: Adil Yayınevi, Yayın no: 61, Hukuk Yayınları Dizisi: 60, 1997), s. 109.

Özel hayatın içeriğinin kesin olarak belirlenmesi, zamana, mekana ve kişiye göre değiştiğinden dolayı bu ayırım oldukça zordur. Bu nedenle özel hayat kavramı çalışmada kişisel ve ailevi hayatı içerecek şekilde ele alınmıştır.

Özel hayat alanında dört çeşit çıkarla karşılaşmak mümkündür. Bunlar, geniş anlamda basın özgürlüğü, kişinin mahremiyetini, özel hayatının gizliliğini korumadaki çıkarı, devletin genel yarar düşüncesiyle özel hayat alanına müdahalesi, karteller, sendikalar gibi gruplar tarafından çıkarlarına ters hareket eden kişilerin özel hayatlarının ihlal edilmesidir. Kuzey Ülkeleri Hukukçuları Kongresi'nde özel hayata saygı; kişilerin haklarındaki zor duruma düşürücü, yanlış ve alışılmışın dışında açıklamalara karşı korunarak dilediği gibi yaşaması şeklinde tanımlanmıştır. Kişinin yaşamında beliren bir durumu, olayı, ilişkiyi, anı veya belgeyi, görüntü ve resmi başkalarının bilgilerinden uzak tutmak istemesi onun en doğal haklarından sayılmaktadır.[258]

Özel hayatın gizliliği ve korunması hakkının müdahaleye uğradığı en önemli alan; 1982 Anayasası'nın 28. Maddesinde düzenlenen "basın özgürlüğü" ve dolayısıyla kitle iletişim araçları kapsamına giren gazetecinin "haber verme" hakkıdır. Çünkü başkası tarafından bilinmesi istenmeyen ve gizli kalması amaçlanan konuları içine alan özel hayatın gizliliği ve korunması hakkı ile kamuoyunun merakı; gerçekleri öğrenme hakkı (1982 Anayasası m. 28/III) ve bu amaçlara hizmet eden ve bu arada da para kazanmayı hedefleyen "basın özgürlüğü" ve "haber verme hakkı" karşı karşıya gelmektedir.[259]

Özel yaşamın "gazete haberleri yoluyla ihlali"; bu yaşam çerçevesi içine giren olayların öğrenilmesi, başkalarına aktarılması ve yaşamından söz edilen kişi hakkında bir değer yargısı içeren bilgilere haberlerde yer verilmesi şeklinde olmaktadır.[260]

Kişinin özel hayatına yapılacak müdahalede, kamuya malolmuş birisiyle, basit bir kişi arasında fark yoktur ve kural olarak bu durum kişilik haklarına müdahaledir. Ancak kamuya malolmuş kişilerde, özel alana giren bazı olayların açıklanması hukuka aykırı bir müdahale sayılmamaktayken, basit bir kişinin, rızası olmaksızın bu alana yapılacak her tür müdahale kural olarak hukuka aykırı kabul edilmektedir. Bu özel hayata müdahalede hukuka aykırı durumlar; özel hayatın casuslarca araştırılması, gazetecilerin kişilerin hayatlarına müdahalesi, kişisel ilişkilerin açıklanması, özel konuşmaların gizlice dinlenmesi, gizli resim çekme gibi durumlar olmaktadır. Kişinin özel hayatına

---

258 Öngören, **a.g.e.**, s. 71-72.
259 Şen, **a.g.e.**, s. 18.
260 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 83.

giren konuların sadece açıklanması değil aynı zamanda bunların hukuka aykırı olarak öğrenilmesi de kişilik hakkı ihlalini yaratmaktadır.[261]

Daha önce de bahsedildiği gibi haber verme hakkı, gazeteciye gazete çıkarma özgürlüğünün tanınmış olmasından doğan subjektif bir hak olduğu kadar, kamuoyunun da toplumda olup biten olaylar hakkında bilgilenmesi konusunda kamusal nitelikli bir haber alma hakkını ifade etmektedir. Kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik bir mesleğin icrası olduğundan dolayı haber verme hakkını kullananlar, bu hakkın uygulayıcıları olarak ifade edilen bir hukuka uygunluk sebebinin kapsamına girmektedirler. Haber verme hakkına ilişkin fiiller de gerek özel gerekse kamu hukuku açısından hukuka aykırı kabul edilmemektedir. Ancak bu hak kamunun bilgilendirilmesi için dahi olsa, kanun koyucunun belirlediği sınırlar içinde kullanılmalıdır. Çünkü bu hak ve özgürlükler, haber verme hakkını kısıtlayıcı rol oynamaktadır. Bunun da nedeni, haber verme hakkını kullananların, başkalarıyla ilgili bilgileri öğrenip ister doğru ister yanlış olsun kamuya aktarmak istemelerine dayanmaktadır. Haberin güncel ve gerçek olması, açıklanmasında kamu yararı olması, kamunun ilgisini çekmesi ve haber verme hakkı sınırlarının aşılmaması, haberi verme hakkını doğurmaktadır. Bu şartlar gerçekleştiği takdirde, ifade ve basın özgürlüklerini kullandığını ileri süren kişinin haber verme hakkına dayanmasından söz edilebilir. Böylece de hukuka uygunluk sebebinin varlığı kabul edilebilir. Kusursuz haber vermeyle birlikte gündeme gelen eleştiri hakkının da bu sınırlar çerçevesinde kullanılması gerekmektedir. Bu iki hakkın ancak çizilen sınırlar içinde kullanılmasıyla, özellikle özel hayatın gizliliği ve korunmasında hukuka uygunluktan bahsedilebilecektir. Kimi zaman da önemli bir konunun veya kişinin açıklanması veya bir olayın daha iyi anlaşılabilmesi için, kişilerin özel hayatlarındaki bazı konuların kamuoyunun bilgisine sunulması gerekebilmekte ve bu da hukuka uygun sayılmaktadır. Ancak yine burada da haber verme hakkının sınırları aşılmadan, habere konu olan kişiler hakkında gereksiz, hakaret içeren açıklamalar yapılmadan bu hak kullanılmalıdır.[262]

Daha önce de belirtildiği gibi özel hayatla ilgili açıklamalar, hukuka uygun elde edildiği sürece kamuoyuna aktarılmasında sakınca olmamakta, hukuka uygun sayılmaktadır. Habere konu olan kişinin kendi rızası, yapılan araştırmada konuyu bilen

---

261 Dural, **a.g.e.**, s. 133.
262 Şen, **a.g.e.**, s. 20-22.

kişilerle görüşme, habere konu olan kişiye bir yerlerde rastlama gibi uygun yolla öğrenilen, kamuyu ilgilendiren kişinin haber yapılması ayrı, kişinin özel ve aile hayatına girilmesi ayrı bir konu, kişinin özel hayatına yönelik yalan yanlış haber yapılması ise ayrı konulardır. Kişilerin başkalarıyla olan ilişkilerine göre özel yaşamları; dar anlamda özel yaşam alanı, ortak yaşam alanı ve sır alanı olmak üzere üç alana ayrılmaktadır.[263]

Dar anlamda özel yaşamın ihlali; bu yaşam alanı da kişilik haklarına ilişkin korumadan yararlanmaktadır. Bu alana haksız müdahale, bu alandaki olaylardan bilgi edinme hukuka aykırıdır.[264] Dar anlamda özel yaşam alanında, kişilerin edindikleri bilgileri başkalarına aktarmaları hukuka aykırı değildir. Özel yaşam sahibi bu alanda paylaştığı kişilerin bilgileri gizli tutmayacağını bilir. Ancak bu tür olayların da basın yoluyla belirsiz kişiler topluluğuna (kamuoyu) açıklaması hukuka uygun olmamaktadır.[265]

Ortak yaşam alanının ihlali; bu alan kişinin toplumsal hayata katılımı sonucu, toplumun diğer üyeleriyle paylaştığı, yaşam alanıdır. Bu alanda oluşan olay ve ilişkileri toplumun diğer bireyleri de görerek, duyarak öğrendikleri için bu alanın öteki kişilerden gizli tutulması mümkün olmamaktadır. Ancak kişilerin ortak yaşam alanına ilişkin, asılsız söylentiler yaymak ya da kişiyi küçük düşürmek amacıyla, ortak yaşam alanına ilişkin bilgileri başkalarına aktarmak kişilik hakkına saldırı şekline dönüşmektedir.[266]

Basın yoluyla kişinin ortak yaşam alanına ilişkin açıklamalar, çok geniş bir kitleye hitap etmektedir. Kişi günlük yaşamın bir zorunluluğu olarak ortak yaşama ilişkin olayların, içinde olduğu toplum tarafından izlenmesini doğal karşılayabilir. Ancak kimseden bu alanla ilgili bilgilerinin geniş kitlelere aktarılmasına razı olması beklenememektedir.[267] Basın yoluyla özel yaşam alanının ihlali, şeref ve haysiyetten farklı olarak saf değer yargılarıyla değil, bu alana giren bazı olayların başkalarına açıklanmasıyla diğer bir ifadeyle basın açıklamalarıyla mümkündür. Özel yaşamı ihlal eden olay açıklama, şeref ve haysiyetin ihlalinde olduğu gibi gerçek veya gerçek dışı bir olaya ilişkin veya değiştirilerek yayımlanmış olabilir. Gazetecilerin hiç yapılmamış bir röportajı yapılmış gibi yayımlamaları gerçek dışı açıklama kapsamına girmektedir. Ayrıca basın açıklamalarında özel yaşam alanının ihlali, şeref ve haysiyetin ihlalinde

---

263 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 83.
264 Aydın, **a.g.e.**, s.109.
265 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 93.
266 Zevkliler, **a.g.e.**, s. 293.
267 Aydın, **a.g.e.**, s. 110.

yazıyla, resimle veya yazı ve resim birlikte kullanılmasına göre daha ağır bir saldırı niteliği taşıyabilmektedir. Resimli açıklamalar daha inandırıcı ve dikkat çekici olduğu için özel yaşam daha fazla koruma gerektirmektedir.[268]

Kişilerin özel yaşamları içine giren ve üçüncü unsur olan sır alanı ise şeref ve haysiyetin, resimle kişiliğin, mesleki değerlerin ihlali başlıkları altında ele alınacaktır.

1.4.2.2. Şeref haysiyetin ihlali

Kişinin şeref, haysiyet ve saygınlığı onun toplum içindeki bütün manevi değerlerinden oluşmaktadır. Bunlar kişinin ahlaki değerleridir. Kişinin şeref ve haysiyetinin ihlali; onun bütün manevi değerlerini zedeleyecek, kişiyi küçük düşürecek, yanlış tanıtacak, zor duruma sokacak, düşmanca bir ortam yaratacak davranışlarda bulunulması sonucu ortaya çıkmaktadır.[269] Şeref ve haysiyet, insanın insan olması sıfatıyla, doğuştan sahip olduğu temel değerlerden birisi olarak kişilik hakkına dahildir ve hukuk tarafından da korunmaktadır. Bu değer Anayasa'da da (17/II) temel haklar arasında sayılmış ve kimseye işkence ve eziyet edilemeyeceği, insan haysiyetiyle bağdaşmayacak ceza verilemeyeceği şeklinde belirtilmiştir.[270]

Toplum kişileri sadece bir insan olarak doğuma ilişkin değerleriyle değil, aynı zamanda davranışları ve yetenekleriyle de değerlendirmektedir. Toplumun kişiler hakkındaki önyargıları zihinsel, bedensel, mesleki ve ticari olabileceği gibi doğumda ve sonradan kazanılanları ahlaka ilişkin de olabilmektedir. Böylece şeref ve haysiyet için bireyin, toplum tarafından objektif olarak değerlendirilerek elde ettiği manevi değerlerin bütünüdür denebilir.

Tüzel kişiler de toplumsal yaşamda önemli yer tutan toplumsal yaşamın bireyleridir. Onların da şeref ve saygınlıkları vardır, aynı değerlere sahiptirler, dolayısıyla da hukuk düzeni tarafından korunmaktadırlar.[271]

Kişilerin şeref ve saygınlığı göreceli bir kavramdır. Bireyin içinde bulunduğu çevreye ve zamana göre değişebilmektedir. Bu nedenle hakim, şeref ve haysiyete bir saldırı olup olmadığını ahlaki ölçülere ve o zamanda, o yerde geçerli olan inançlara göre

---

268 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 98-99
269 Özsunay, **Gerçek Kişilerin ...**, **a.g.e.**, s. 125.
270 Dural, **a.g.e.**, s. 124.
271 Zevkliler, **a.g.e.**, s. 280.

belirleyebilmektedir. Bununla birlikte göreceli olmasına karşın her insan asgari ölçüde insanlık şerefine sahiptir ve bu korunmaktadır.[272]

Kitle iletişim araçlarında, şeref ve haysiyete saldırı niteliğindeki yazılı ve sözlü yayımlar; kişiler hakkında gerçek dışı fikirlere yol açacak açıklamalar yaparak, bilgi ve görüşleri kasıtlı olarak farklı yorum ve imalara yol açabilecek şekilde kelime, mimik ve el kol hareketleriyle aktararak, bir kişi hakkında gerçek dışı suçlama, iftira ve dedikodularda bulunmak ya da bir kişiye açıkça küfredip, hakaret etmek şeklinde karşımıza çıkabilmektedir.[273]

1961 Anayasası'nın 27. Maddesinde düzeltme ve cevap hakkı düzenlenmiş ve böylece kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde bu hakkın herkes tarafından kullanılabileceği öngörülmüştür. Bu hak, kişinin özel hayatına yönelik şeref ve haysiyet kırıcı veya gerçeğe aykırı yapılan yayınlara karşı kullanılabileceğinden, kişinin özel hayat hakkına ilişkin önemli bir anayasal güvencenin 1961 Anayasa'sı ile düzenlenmiş olduğu söylenebilir.[274]

Basın yoluyla şeref ve haysiyetin ihlalinde ise kişiye, toplumun verdiği manevi değerlere saldırının basılmış eserle olması gerekmektedir. Bu da olay açıklamalarla şeref ve haysiyetin ihlali ve değerlendirmeler yoluyla şeref ve haysiyetin ihlali olarak ikiye ayrılmaktadır. Olay açıklaması yoluyla bu hakkın ihlalinde bir olayın basın yoluyla ilk defa açıklanması veya tekrarlanması söz konusudur. Olay gerçek, gerçek dışı bilinen veya gizli bir olay olabilir. Ancak gerçek dışı olay hukuka aykırı olduğu gibi, her gerçek olayın açıklanması da daima hukuka uygun olmamaktadır. Basın, şeref ve haysiyete saldıran bir olayı, kamu yararı olmadıkça açıklama hakkına sahip değildir. "Bilinen bazı gerçek olayların zamanla unutulması ve bu olaylar nedeniyle toplumsal değerlerini kaybeden kişinin yeniden toplumdaki itibarını kazanması mümkündür". Bu nedenle gerçekte bilinen olayların, güncelliğini kaybettikten sonra, açıklanmalarında kamu yararı yoktur ve bu tür açıklamalar hukuka uygunluk nedeninden yararlanamamaktadır.[275]

---

272 Dural, **a.g.e.**, s. 125
273 Öngören, **a.g.e.**, s. 67.
274 Şen, **a.g.e.**, s. 87.
275 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 74-75.

Şeref ve haysiyetin, değerlendirmenin yapıldığı basın açıklamalarıyla ihlalinde; bazen sadece soyut subjektif bir değer yargısının açıklanması bazen de olayla birlikte karışık bir değer yargısının açıklanması söz konusudur. Basında şeref ve haysiyete en ağır saldırılar özellikle değer yargılarına dayanan açıklamalarla olmaktadır. Çünkü burada kişi hakkında olumsuz değerlendirmeler söz konusudur. Kişiye toplum tarafından verilen değerleri inkar eden, kişiyi toplum önünde küçük düşüren; fahişe, piç, zina mahsulü çocuk, eşek, ayı, deve, aptal, kafasız, manyak gibi soyut ifadeler, bir olaya dayanmayan, şeref ve haysiyeti ihlal eden birtakım subjektif değer yargılarıdır. Kimi zaman bu ifadelerin olay açıklamasıyla birlikte kullanımında "başkalarıyla düşüp kalkan kadın, bankaları dolandıran adam, A'yı öldürmekten sanık gibi değer yargıları söz konusu olmaktadır. Bu tür açıklamalarda olumlu ifade kullanılsa bile, tam tersi bir anlamın sezdirilmeye çalışılması da şeref ve haysiyeti ihlal edici nitelik taşımaktadır.[276]

Kişinin şeref ve haysiyetinin korunmasında "eleştiri" (değerlendirme) de önemli unsurlardandır. Bir eleştiri yansız ve objektif olduğu sürece ne kadar sert olursa olsun hukuka aykırı sayılmamakta ve kişilik haklarına saldırı unsuru oluşturmamaktadır. Ancak eleştiride objektif sınırlar aşıldığında, haksız yere kötüleme veya art niyetle küçümseme niteliği kazanırsa hukuka aykırı sayılabilmektedir. Buna göre Yargıtay 4. H. D.'nin 10.10.1958 tarihli, Esas No: 6740, Karar No: 612 Sayılı Kararında "sert bir tenkitte" şahsi çıkarların ihlale uğradığı kabul edilemeyeceğinden manevi tazminata karar verilemeyeceği belirtilmiştir. Eleştirilerde verilen örnekler üzerinde önemle durulmalı, kişinin ekonomik faaliyeti ile ilgili, onur, şeref ve ekonomik saygınlığının gerçeğe uygun olmayan açıklamalarla zarar görmemesine çalışılmalıdır.[277]

Basın açıklamaları yoluyla şeref ve haysiyetin ihlalinde kullanılan araçlar yazı ve resimler olmaktadır. Bu hakkın ihlali çoğunlukla yazı ile mümkünken, hem yazı hem de resim kullanılarak şeref ve haysiyetin ihlali saldırıyı daha da ağırlaştırmaktadır. Daha önce açıklanan özel yaşam ihlalinde olduğu gibi okuru inandırma ve dikkatini çekme gücü böyle bir haberde çok daha fazla olmaktadır. Şeref ve haysiyetin ihlalinin ağırlığı; açıklamada bulunan kişiye, açıklamanın şekli ve kullanılan ifadelere, okuyucu sayısına, saldırıya uğrayan kişiye ve şeref-haysiyetin türüne göre değişebilmektedir. Yapılan basın açıklamasının yer aldığı basın organının ciddiyeti veya yazıyı yazanın güvenilir

---

276 **Aynı**, s.76.

277 Özsunay, **Gerçek Kişilerin ...**, **a.g.e.**, s. 132-133; Aydın, **a.g.e.**, s. 115.

oluşu bu açıklamayı okuyanlar üzerinde daha etkili olacağı için, şeref ve haysiyetin ihlali de o kadar ağırlaşmaktadır. Şeref ve haysiyeti ihlal edici yazıların büyük puntolarla, ilk sayfada veya renkli verilişi de okurun ilgisini daha çok çekeceği için ihlalin ağırlığı bu yolla da artmaktadır. Açıklamalarda kullanılan acemi, yeteneksiz, geri zekalı gibi ifadeler de ihlalin ağırlığına etki etmektedir. Kesin ifadelerle yapılan açıklamalar, metnin gerçek dışı olabileceği ihtimaline yer veren esnek ifadelere göre, okuyucuya daha fazla inandırıcı geleceği için, şeref ve haysiyete daha ağır şekilde saldırıldığı sonucuna varılacaktır. Bir basın açıklaması ne kadar geniş kitleye sesleniyorsa, habere konu olan kişinin şeref ve haysiyeti onca kişinin gözünde küçük düşürülmüş olmaktadır. Bu nedenle büyük tirajlara sahip gazetelerde şeref ve haysiyete yönelen saldırılar, sürekli olmayan diğer basılmış eserlerle yapılan saldırılara göre daha ağır sonuçlar getirmektedir. Açıklamanın konusu olan kişinin, okur tarafından tanınıp tanınmaması da şeref ve haysiyetin ihlalindeki ağırlığı etkileyen faktörlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamuoyunda tanınan kişilerin sahip oldukları otoriteyi de sarstığından dolayı belli bir mevkiye sahip olan kişilere yönelik saldırılar, normal kişilere yönelik saldırılara göre daha ağır bir nitelik taşımaktadır.[278]

"Ahlaksal şeref ve haysiyete yönelen saldırıların toplumsal şeref ve haysiyete; genel şeref ve haysiyete yönelen saldırıların da özel şeref ve haysiyete oranla daha ağırdır"[279] görüşünden yola çıkarak, şeref ve haysiyete yönelen saldırıların bu hakkın türlerine göre farklı ağırlıkta kabul edilmesi güçleşmektedir. Toplumsal şerefe yönelik bir saldırı, ahlaki şerefe yapılan saldırıdan, özel şerefe yapılan saldırı da genel şerefe yapılan saldırıdan daha ağır olabilmektedir.

Özel yaşamın basın yoluyla ihlalinde de şeref ve haysiyete saldırılardaki etkili unsurlar geçerliliğini korumaktadır. Bunların dışında, bir özel yaşam olayının paylaşıldığı kişilerin sayısı ne kadar az ise, bu alana olacak saldırı da o oranda ağırlaşmaktadır. Kişinin sır alanı hiç kimseyle veya çok az kişiyle paylaştığı alan olduğu için, bu alana yönelik saldırılar da dar anlamda özel veya ortak yaşam alanına yönelik saldırılardan daha ağır olmaktadır. Ayrıca özel yaşama yönelik resimli açıklamalar, yalnız yazının kullanıldığı açıklamalara göre daha ağır bir saldırı niteliği taşımaktadır.[280]

---

278 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 76.
279 **Aynı**, s. 80-81.
280 **Aynı**, s. 100.

1.4.2.3. Resimle kişilik haklarının ihlali

Kişinin resmi, onun kişiliğini dış dünyaya yansıtan en önemli araçlardan birisidir. Bu nedenle hiç kimse başkasının resmini yapmaya ya da çekmeye yetkili değildir.[281] Kişilik hakkından doğan bu yetkiye dayanarak kişi resminin çekilmesini, yapılmasını, basılmasını, yayınlanmasını ve dağıtılmasını yasaklayabilir. Kişinin izni olmadan görüntü alınması veya yayınlanması onur ve saygınlığa veya giz alanına saldırı niteliğinde olabilmektedir. Saldırı niteliğindeki bu davranışlara karşı kişi M.K.'un 24. ve 24/a. Maddeleriyle korunmakta; ayrıca, B.K.'nun 49. Maddesi de kişinin resim üzerindeki hakkına koruma getirmektedir.[282]

Kişisel varlıklardan birisi olarak koruma kapsamına giren resim, üzerinde belirginleştiği kart, tuval, kağıt, plastik gibi nesne değil, o nesne üzerinde belirginleşen kişinin ya da içinde bulunduğu ortamın dış görüntüsü üzerindeki hakkıdır. Bir parlamenterin parlamentodaki bir oturumda esnerken ya da uyuklarken resminin çekilmesi ve seçmenler önünde onu küçük düşürme amacıyla yayınlanması, onun onur ve saygınlığını zedeleyici nitelik taşımaktadır. Resim üzerindeki hak, kişinin izni olmayan durumlarda meydana gelebileceği gibi, kişinin izni olduğu halde, kişinin resminin suçlu-özürlü, komik, başka birinin adıyla yayınlanması gibi durumlarda da mümkündür.[283] Ancak bir kişi her zaman resminin çekilmesini ve yayınlanmasını yasaklayamamaktadır. Bunun için resim çekme veya yayınlama eyleminin kişinin kişilik hakkını çiğneyici nitelikte olması gerekmektedir. Toplumsal yaşamın bir sonucu olarak kişi, belirli oranda kişiliğine karşı yapılacak girişimlere göz yummak zorunda kalmaktadır. Toplumun olaylar hakkında bilgi sahibi olma hakkı ve buna karşın basının da toplumu olaylar hakkında aydınlatma görevi bulunmaktadır. Bu görevin sınırları aşılmadığı ve kişilerin özel yaşamlarına, gizlerine saldırı niteliği taşımadığı sürece, kitle iletişim araçlarında resminin yayınlanmasını kişi yasaklayamamaktadır.[284]

Topluma malolmuş kişilerin, tanınan devlet adamlarının, bilimadamlarının, resimlerinin yayımı FSEK. m. 86'da kamu yararı düşünülerek hukuka uygun olarak değerlendirilmiştir. Basın ve televizyonda m. 86/II.b'de kamu yararı düşüncesiyle toplumu olaylar hakkında aydınlatma ve haber verme görevine giren bazı olayların

---

281 Dural, **a.g.e.**, s. 135.
282 Öngören, **a.g.e.**, s. 68-69.
283 Zevkliler, **a.g.e.**, s. 287.
284 Öngören, **a.g.e.**, s. 70.

resimlerinin yayını hukuka uygun olarak değerlendirilmektedir. Haber verme ve kamuoyunu bilgilendirme görevinin sınırları aşılmadığı ve kişilerin özel yaşamlarına saldırı unsuru oluşturmadığı sürece, kitle iletişim araçlarında resmin yayınlanması kişi tarafından yasaklanamamaktadır. Kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanması amacıyla kişilerin resimlerinin yayınlanması kişilik haklarına saldırı niteliği taşımamaktadır. Bilimsel amaçla kişinin resminin çekilmesinde, bilimin de çıkarı olduğu durumlarda, kamu yararı sözkonusu olmaktadır. Dolayısıyla resmin yayınlanması da hukuka uygunluk nedeni olabilmektedir.[285]

1.4.2.4. Ad üzerinde kişilik haklarının ihlali

İsmin korunması özel olarak M.K.'un m. 25'de düzenlenmiştir. Bununla beraber ismin ihtilafa neden olmadığı durumlarda isme yapılan tecavüzlere karşı kişi M.K.'un 24. Maddesi ile de korunmaktadır.[286]

İsim üzerindeki hak kişilik hakkının konusuna giren manevi kişisel değerler içinde yer almaktadır[287] ve kişinin toplumsal ilişkilerinden kaynaklanan bir kişisel değer durumundadır. Yalnızca gerçek anlamdaki isim değil, kişiyi ve ailesini toplum içinde tanıtmaya yarayan ünvan, takma isim, simgeler, ün gibi değerler de kişilik hakkının koruması altındadır. Türk hukukunda insanların taşımaları zorunlu olan özadları ve soyadları vardır. Bunun dışındaki; göbek adı, lakap, ünvan gibi zorunlu olmayan adlar da kullanılabilmektedir.[288]

1.4.3. Mesleki ve Ticari Değerlerin Basın Yoluyla İhlali

Kural olarak "mesleki ve ticari faaliyet" kişinin koruma altındaki "gizlilik alanı"na girmemektedir. Bu nedenle, bireyin ticari ve ekonomik alandaki durumu, başarı veya başarısızlığı ile ilgili gerçek bilgilerin verilmesi o kişinin, kredi isteyen işletmelerin faaliyetleri, borçları, üretim ve kapasiteleri gibi konularda bilgi edinmek istemeleri çok normal görünmektedir.[289] Ancak kişilerin bu faaliyetleriyle ilgili gizler de söz konusu olabilmektedir. Kişinin izni olmadan bu tür sırları öğrenmek istemek, kişinin meslek ve ticaret hayatına ilişkin gizliliğin ihlali anlamına gelmektedir. Bir

---

285 Aydın, **a.g.e.**, s. 118-119.
286 Öztan, **Medeni Hukukun...**, **a.g.e.**, s. 262.
287 Zevkliler, **a.g.e.**, s. 285.
288 Öngören, **a.g.e.**, s. 67-68.
289 Özsunay, **Gerçek Kişilerin...**, **a.g.e.**, s. 148.

bankanın kredi isteyen tüccar hakkında bilgi toplaması meslek hayatına olağan bir müdahaleyken, bankanın olumsuz çıkan araştırma sonuçlarını yetkili olmayan kişilere açıklaması veya başka amaçla kullanması kişilik hakkına saldırı sonucunu getirmektedir.[290]

Belirli bir meslek veya sanata sahip kişinin mesleğinin gerektirdiği sınırlarda sahip olduğu onur ve o mesleği sürdürürken çevreye karşı kazandığı saygınlık ta onun kişisel değerleri içinde yer almaktadır. Kişinin mesleki onur ve saygınlığının çiğnenmesi, onun ekonomik yaşam içindeki varlığına da son verici bir unsur olabilmektedir. Bu nedenle, kişinin mesleki ve bilimsel kişiliği ve özellikleri ile ilgili gereksiz ve ağır eleştirilerle, onun hakkında yersiz suçlama ve söylenti yoluyla toplum içindeki saygınlığını sarsmak ve dolayısıyla ekonomik varlığına zarar vermek kişilik hakkına saldırı niteliği taşımaktadır.[291]

Sahip olduğu mesleğiyle toplum hayatına katılan kişinin özellikle serbest rekabetin hakim olduğu rejimlerde aynı meslekle uğraşan kişinin rekabetiyle karşılaşması oldukça doğaldır. Önemli olan, serbest rekabet kuralları dışına çıkıldığında, hukuka aykırı bir durumda kişinin nasıl korunacağıdır. İlk olarak düşünülen, serbest rekabeti düzenleyen hükümlerden yararlanarak koruma şeklidir. Ancak bu da yeterli olmamaktadır. Çünkü mesleki kişiliğin yok edilmesine yönelik saldırıların mutlaka serbest rekabet alanı içinde olması zorunlu değildir. Mesleğe ve ticari hayata karşı yapılacak saldırılar, rekabet alanı dışında da olabilmekte diğer bir ifadeyle saldırı doğrudan kişinin faaliyetine değil de kişiliğine yapılarak mesleki kişilik hedef alınabilmektedir. Bunun için yine kişiliği koruyan genel hükümler, M.K. m. 23-24 ve B.K. m. 49 devreye girmektedir. Ancak ne zaman haksız rekabet vardır, ne zaman kişilik hakkının ihlali söz konusudur; bunun sınırlarını çizmek güçleşmiştir. Aynı olay bazen haksız rekabet bazen de kişilik hakkının ihlali olarak görülebilmektedir. Bir tüccarın aynı işi yapan diğer tüccarın malını kötülemesi haksız rekabet olarak ifade edilirken, bir gazetenin toplumu, belirli bir tüccarın malına karşı boykota teşvik etmesi kişilik haklarına aykırı kabul edilmektedir.[292]

"Mesleki faaliyetin bir diğer sonucu olarak da karşımıza eleştiri çıkmaktadır. Herkesin, ticari mal, bir fikir eseri veya herhangi bir ürün hakkında fikrini açıklama

---

290 Dural, **a.g.e.**, s. 139.
291 Zevkliler, **a.g.e.**, s. 300.
292 Dural, **a.g.e.**, s. 138-139.

özgürlüğü vardır. Ancak eleştiri sınırları içinde kaldığı ve mesleki varlığı yok etme amacı taşımadığı sürece ticari faaliyete ilişkin kişilik hakkına saldırı gündeme gelmemektedir.[293] Örneğin bir televizyon programında veya gazete haberinde gerçeğe aykırı olarak bir parlamenterin daha önce devlet ve devlet büyükleriyle, siyasi kişilikler hakkında eleştiri sınırını aşan konuşmalar yaptığını söylemek, bir kişinin iş yerinde ahlaksız kişileri çalıştırdığını ileri sürmek, bir kişinin mesleğini iyi şekilde yerine getiremeyecek kadar yeteneksiz olduğunu iddia etmek, o kişinin müşterilerinin azalmasına, yok olmasına neden olmak kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyabilmektedir.[294] Bunun aksine iktisadi hayatta yapılacak müdahalelerde haksızlığı ortadan kaldıran bir durum da başkalarının üstün çıkarının bulunmasıdır.[295] Örneğin gazetede bir firmanın piyasaya sürdüğü bir besin maddesinde sağlığa aykırı maddelerin bulunduğunu açıklama, eğer toplumun çıkarı söz konusuysa (M.K. 24/II) hukuka aykırılık yaratmamaktadır. Bu haber, iddia gerçekse ve kişiliğe saldırı yoksa, kamuyu bilgilendirme görevinin bir sonucudur.

Bunların dışında basın yoluyla mesleki ve ticari gizlerin ihlali de söz konusu olabilmektedir. Bir gazete haberi için kişinin; iç işlerine ilişkin kayıt ve belgelerini, defterlerini, çalışmasına yönelik teknik bilgilerini, müşteriyle olan ilişki durumunu incelemek, görüntüsünü almak, bunlara ilişkin bilgi toplayarak başkalarına iletmek de kişilik haklarına saldırı niteliği taşımaktadır. Kitle iletişim araçlarında özellikle özel hayatın gizliliğine karşı yapılan saldırıların ilk hali bunları öğrenme ve kaydetmedir. Kişinin gizli alanına girerek, gizlerini öğrenme, gizli çekim, gözleme ile kişinin gizli belgelerini okuma şeklinde gündeme gelmektedir. Öğrenilen bu gizlerin ses kayıt cihazlarıyla kaydedilmesi, görüntülerin kamerayla belgelenmesi halinde ise kişinin gizlilik alanına sürekli bir saldırı söz konusu olmaktadır. Bu durumun toplumda yaratacağı korku ve güvensizlik ise toplumsal ilişkileri zedeleyerek kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkını engelleyici bir ortam yaratacaktır.[296]

---

293 Aydın, **a.g.e.**, s. 123; Dural, **a.g.e.**, s. 139.
294 Öngören, **a.g.e.**, s. 77.
295 Dural, **a.g.e.**, s. 139.
296 Öngören, **a.g.e.**, s. 79.

2. YAZILI BASINDA KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİ VE HUKUKA AYKIRILIK

Daha önce de belirtildiği gibi M.K.'un, kişiliğin korunmasına ilişkin 23 ve 24. Maddeleri genel çerçeve hükümleridir. Kişilik hakkının kapsamına giren unsurlar bu hükümlerde belirtilmemiştir. İnsan varlığını belirleyen değerlerin tek tek sayılmasının mümkün olmaması bu çerçeve hükümleriyle yetinilmesini ve kişi varlığı açısından zamanın ihtiyaçlarına göre yeni unsurların da dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır.[297]

Kişilik haklarının ihlali iki yolla gerçekleşebilmektedir. Kişilik hakları hukuksal bir işlemden dolayı ihlal edilebileceği gibi haksız bir fiille de ihlal edilebilmektedir. Bu nedenle M.K.'un 23. Maddesi kişilik hakkının hukuksal bir işlemle ihlalini, 24. Maddesi ise haksız bir fiille ihlalini düzenlemektedir. Maddi bir fiille kişinin kişilik haklarına saldırıda bireyin maddi kişisel varlığı (beden, sıhhat gibi) ihlal edilirken şeref, haysiyet gibi maddi olmayan kişisel varlıkları da ihlal edilebilmektedir. Maddi olmayan bir fiille kişilik haklarının ihlali ise söz, yazı veya belgelerle kişisel varlıklara saldırılması şeklinde gerçekleşmektedir. Böyle bir saldırıda genellikle maddi olmayan kişisel varlıklar ihlal edilirken, bir kişinin uğradığı ağır sözlü bir hakaret sonucu hastalanması gibi durumlarda ise maddi olmayan bir saldırı sonucu maddi kişisel varlıklar da ihlale uğrayabilmektedir.[298]

İşte bu açıklamalar doğrultusunda; insanların içinde yaşadıkları toplumsal ortamı düzenlemesi için kamu gücü tarafından desteklenmesi gereken birtakım kuralların varlığına ihtiyaç doğmaktadır. Böylece toplumdaki ilişkilerin bir düzen içinde yürütülmesi için toplumsal düzen kuralları denilen din, görgü, ahlak ve hukuk kuralları geliştirilmiştir. Bu kuralların amacı, toplum içindeki bireylerin birbirlerine ve topluma, toplumun bireylere karşı tutumu ve davranışlarını düzenlemek, çıkar çatışmaları arasında bir denge sağlamaktır. Bunlar arasında da en etkili ve önemlisi olarak toplum içindeki tutum ve davranışlarımızı düzenleyen ve uyulması devlet zoru ile sağlanan hukuk kuralları karşımıza çıkmaktadır. Hukukun toplum düzenini kurabilmesi için onun ihtiyaçlarını karşılaması, onun koşullarına uyması gerekmektedir.[299]

Hukukta kişilik hakkı denildiği zaman hukukun kişilere tanıdığı yetki anlaşılmaktadır. Bu bağlanmada hukuk nesnel anlamda kuralı, hak ise öznel anlamda

---

297 Aydın, **a.g.e.**, s. 81.
298 **Aynı**, s. 81-82; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 9.
299 Gözübüyük, **a.g.e.**, s. 1-2.

yetkiyi anlatmaktadır.[300] Buradan hareketle kişilik haklarının ihlalinde hukuka uygunluk ve aykırılık kavramlarına şöyle bir bakmak yararlı olacaktır.

2.1. Hukuka Aykırılık Kavramı

Genel olarak hukuka aykırılık, hukuk düzenine ters düşen ve bu düzen tarafından reddedilen bir davranış veya fiili ifade etmektedir. Bu da, hukuk düzeninin bir davranışla ilgili olumsuz değer yargısıdır. Olumsuz bir davranışta bulunan kişi, saldırıya uğrayanın hukuksal varlığını korumak için varolan hukuk düzeninin yazılı veya yazılı olmayan emir yasaklarını ihlal etmektedir. Bu alanda hukuka aykırılık kavramı hukukun bir çok dallarında kullanılmaktadır.[301]

B.K.'nun 3444 Sayılı Kanunla değişik 49. Maddesinde, kişisel varlığa "hukuka aykırı yapılan saldırı sonucu manevi zarara uğrayan kişi, manevi giderim adıyla bir miktar paranın ödenmesi için istemde bulunabilir" denilmiştir.[302] B.K.'nun 41. Maddesinde bulunan hükümde, "haksız bir surette" ifadesi ile belirtilmek istenen bir haksız fiil öğesidir. Hukuk düzeninin bir emrini ihlal eden bir fiil, hukuka aykırı olmaktadır.[303]

Hukuka aykırılığın belirtilen genel anlamı dışında tazminat hukuku alanında da kendine özgü bir anlamı bulunmaktadır. Bu anlamda hukuka aykırılığın bir tanımına ve kişiliğin korunmasıyla ilgili M.K. m. 24'de ne de haksız fiille ilgili B.K. m. 41'de rastlanmaktadır. Hukuka aykırılıkta öğreti ve mahkeme kararlarında iki teoriye rastlanmaktadır.[304]

Hukuka aykırılığı açıklayan subjektif teoride "haksız" teriminden hareket edilmektedir. Bu teoriye göre, başkalarına zarar veren kimsenin bu konuda subjektif bir hakkı olmadıkça fiil hukuka aykırı sayılmaktadır. Diğer bir ifadeyle haksız yere işlenen fiil, hukuka aykırıdır. Bir fiilin hukuka aykırı sayılabilmesi için yetkinin verilmemiş olması gerekmektedir. Kişinin böyle bir yetkiye ve özgürlüğe sahip olmaması veya bunlara sahip olsa bile sınırlarını aşması hukuka aykırı davranış olarak

---

300 **Aynı**, s. 4.
301 Aydın, **a.g.e.**, s. 83-84.
302 Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu ve Terim ve Sözcükler Kılavuzu,** 2. Cilt, (Dördüncü basım, İstanbul: Hünkar Ofset, 1988), s. 596.
303 **Aynı**, s. 592.
304 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 41.

değerlendirilecektir. Kişinin bu durumdan doğan zarardan sorumlu olmaması için hukuk düzeninin kendisine bu fiili işlemesi için yetki verdiğini ispat etmesi gerekmektedir.[305]

Objektif teoriye göre ise hukuka aykırı fiil, yetkisiz olarak işlenen fiil değil, hukukça korunan değerleri ihlal ederek bir hukuk kuralını çiğneyen fiildir. B.K. m. 41 yasakları ve yasak olmayanları kesin belirlememiş sadece hukuk kurallarına gönderme yapmıştır. Zarar verme tek başına fiili hukuka aykırı hale getirmemektedir. Fiilin hukuka aykırı olması için zarar görenin hukuk alanında müdahale edilmiş olması gerekir. Bu teoride de hukuka aykırılığın belirlenmesinde zarar verenden değil zarar görenden hareket edilmektedir.[306]

Hukuka aykırılık hukuk düzenini oluşturan normlar açısından; bir davranış normunun çiğnenmesi, normun koruduğu yararlar açısından yarara zarar verme veya bir yararı tehlikeye atma, normun yüklediği görevler açısından ödeve aykırı olmaktadır. B.K. m. 41'in görevi kişilerin uğradığı zararların tazmin edilmesini sağlamaktır. Bu nedenle hukuka aykırılık, doğrudan zararlı bir sonucu yasaklayan veya bu sonucu önlemek için belirli davranışları yasaklayan hukuk normlarıdır.[307] Kimi yazarlar subjektif teoriyle, hukuka aykırılığı haklar ve hukuken korunan yararlar açısından ele alan objektif teorinin aynı şeyin değişik ifadesi olduğundan hareketle norm teorisine katılmaktadırlar. Bir şahsın hukuken korunan yararı olarak açıklanan her subjektif hak, bir objektif hukuk kuralıyla korunmaktadır. Diğer bir ifadeyle her subjektif hak bir objektif hukuk kuralına dayanmakta ve içeriği ona göre belirlenmektedir. Bu nedenle hukuk normuyla her çatışma aynı zamanda bir subjektif hakkı ihlal etmekte veya bunun tersi de söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle bir hukuk normuyla çatışan ve dolayısıyla bir başkasının subjektif hakkını ihlal eden her davranış hukuka aykırı olmaktadır. Sonuçta hukuka aykırılık teorilerinin aynı şeyin değişik ifadesi olduğu ortaya konmaktadır.[308]

Norm teorisine göre hukuka aykırılıkla, bir fiilin kişilerin mal varlıklarını ve kişilerin doğrudan koruyan yazılı ve yazılı olmayan bir hukuk kuralını ihlal etmesi gerekmektedir. M.K.'un 24. Maddesi kişilik haklarına yönelen saldırıların B.K. m. 41'e göre hukuka aykırı olduğunu şahıs hakları bakımından hükme bağlamıştır. Kişilik

---

305 Aydın, **a.g.e.**, s. 84.; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 42-43.
306 Aydın, **a.g.e.**, s. 84.
307 **Aynı**, s. 86.
308 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 50.

haklarına yönelen saldırıların hukuka aykırılığının mutlaka bir madde içinde aranmaması gerektiğini, böyle bir saldırının hukuka aykırılığının yazılı ve yazılı olmayan bütün hukuk kuralları göz önünde tutularak tayin edilebileceğini belirtmektedir.[309]

Norm teorisine göre B.K. m. 41'in 1. fıkrası anlamında hukuka aykırılık kişilerin mal ve şahıs varlıklarını doğrudan koruyan, emredici hareket tarzının ihlalidir. Bu tanım sonucunda hukuka aykırılıktan söz edebilmek için ihlal edilen normun bir davranış normu olması, ihlal edilen davranış normunun emredici olması, davranış normunun kişilerin mal ve şahıs varlıklarını koruması, ihlal edilen davranış normunun kimi yazarlara göre mal ve şahıs varlıklarını doğrudan doğruya koruması gerekmektedir.[310]

2.1.1. Yazılı Basın Yoluyla Kişilik Haklarının İhlalinde Uygulanacak Normlar

Daha önce de belirtildiği gibi, kişilik haklarına saldırı niteliğindeki fiiller, hukuka uygunluk nedeni olmadıkça "haksız" olarak kabul edilmektedir. Herhangi bir hukuka uygunluk nedeni, fiilin "haksız" niteliğini yok edebilmektedir.

Basın yoluyla düşündüğünü açıklama hakkının da anayasal olarak değer taşıdığı, haber verme ve kamuoyu oluşturmanın demokratik sistemlerde önemli olduğu, bu nedenle de basının fonksiyonlarının yerine getirilmesinin bir "hak" ve "hukuka uygunluk nedeni" oluşturduğu özel hukuk alanında da kabul edilmektedir. Bu nedenle yargıtay kararlarında bile, "kişilik hakkının korunması" amacının yerine göre, kamu görevi olan haber verme hakkından önce geleceği belirtilmiştir. Kişilik haklarının korunması ve düşüncenin basınla açıklanması hakkı açısından ceza hukukundaki; haber verme, inceleme, yorumlama, eleştirme, yaratma gibi hakların aynıları özel hukukta da geçerlidir. Önemli olan bu hakların sınırları içinde kalmış olmasıdır. Sınırların aşılması durumunda ceza hukukundan farklı olarak özel hukuk alanında sorumluluklar doğabilmektedir.[311]

Haber verme hakkı, gazetecinin sadece gazete çıkarma özgürlüğünün tanınmış olmasından doğan subjektif bir hakkı olduğu kadar, kamuoyunun da toplumda olan faaliyetler hakkında bilgi edinmek ve değerlendirmek için kamusal nitelikte bir haber

---

309 Aydın, **a.g.e.**, s. 86.; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 52-53.
310 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 52-53.
311 Özek, **Türk Basın ...**, **a.g.e.**, s. 235-236.

alma hakkını ifade etmektedir. Böylece bu hak kamuoyunu bilgilendirmek için bir mesleğin icrası kabul edildiğinden, haber verme hakkını kullananlar, "hakkın icrası" veya "hakkın kullanılması" olarak ifade edilen bir hukuka uygunluk nedeninin kapsamına girmektedir ve haber verme hakkına ilişkin fiiller, gerek özel hukuk gerekse kamu hukuku açısından hukuka aykırı kabul edilmemektedirler.[312]

Daha önce de açıklandığı gibi, hukuka aykırılık kişilerin şahıs ve mal varlıklarını doğrudan doğruya koruyan, emredici hukuk kurallarının ihlalidir. Basındaki haberlerde kişilik haklarının ihlalinde kişilerin şahıs varlıklarını koruyan kuralların ihlali söz konusudur. Bu kurallar yazılı hukuk normları olabileceği gibi yazılı olmayan hukuk normları da olabilmektedir.[313]

Yazılı Hukuk Normları: Burada basın yoluyla kişilik haklarının ihlali açısından geniş bir uygulama alanına sahip olan bazı yazılı özel hukuk normlarını açıklamaya çalışacağız. 1988 tarih ve 3444 Sayılı Kanunla M.K. 24. Maddesinde yapılan değişiklikle, önce şahsiyetin tecavüze karşı korunmasına ilişkin ilke belirtilmiştir; "Hukuka aykırı olarak şahsiyet hakkına tecavüz edilen kişi, hakimden tecavüzde bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Şahsiyet hakkı ihlal edilenin rızasına veya üstün nitelikte bir özel ya da kamu yararının, kanunun verdiği bir yetkiye dayanmayan her tecavüz hukuka aykırıdır."[314]

Bu madde kişiliğin her tür saldırılara karşı korunmasını sağlayan genel bir hüküm niteliğini taşımaktadır. Bu nedenle kişilik haklarının basın yoluyla ihlalinde de temel bir norm olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu maddenin çok genel ifadesiyle yine kişiliğin korunmasıyla ilgili daha önce de belirtilen B.K. m. 41 ve 49'da olduğu gibi yargıca açık bono veren bir hüküm getirilmiştir. Diğer bir ifadeyle yargıç saldırının hukuka aykırı olup olmadığını ve saldırıya uğrayan varlığın kişilik haklarından olup olmadığını takdir yetkisine sahiptir. M.K. m. 24'deki "haksız tecavüz" ve B.K. m. 41'deki "haksız bir surette" ifadelerindeki "hak" sözcüğü Kılıçoğlu'na göre, subjektif değil objektif hakkı (hukuka aykırılık kavramını) ifade etmektedir. Bunun bir sonucu olarak eğer kişilik haklarına saldırı objektif anlamda ise haksız sayılacak ve sorumluluk

---

312 Şen, **a.g.e.**, s. 19.

313 **Aynı**, s. 55.

314 Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, **Kişiler Hukuku Dersleri-Gerçek ve Tüzel Kişiler**, (Beşinci basım, İstanbul: Filiz Kitapevi, 1993), s. 86-87.

gerektirmeyecektir. Fiilin objektif anlamda hukuka aykırılığı kişilik haklarına ilişkin yazılı olan veya olmayan özel hukuk normlarına aykırılığını ifade etmemektedir.[315]

M.K.'un kişiliği koruyan önemli hükümlerinden birisi de 23. Maddesidir. M.K. m. 24'te kişiliğin rıza dışındaki saldırılara karşı korunması söz konusuyken M.K. m. 23'te ise rızaya dayanan saldırılara karşı korunma söz konusudur.[316]

M.K.'un bahsedilen bu hükümleri dışında, B.K.'nun 41 ve 49. Madde hükümlerinin de basın açıklamalarında hukuka aykırılığın tayini bakımından dikkate alınması gerekmektedir. B.K. m. 41'de haksız fiille başkasına zarar verilmesinden dolayı sorumluluğun genel şartları düzenlenmiştir. Aynı Kanunun 49. Maddesinde ise "şahsiyet hakkı hukuka aykırı şekilde tecavüze uğrayan kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat namıyla bir miktar para ödenmesini talep edebilmektedir. Hakim manevi tazminatın miktarını tayin ederken, tarafların sıfatını, işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumları da dikkate almaktadır. Hakim bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir tazmin şekli ilave ve ikame edebileceği gibi, tecavüzü kınayan bir karar vermekle yetinebilir ve bu kararın basın yoluyla ilanına da hükmedebilir" denilerek, haksız bir fiille kişilik hakları zarar gören kişinin tazminat taleplerini hükme bağlamıştır.[317] Basın yoluyla yapılan saldırılar yönünden manevi giderin (tazminat) takdir edilebilmesi için, B.K. m. 49'un 1. fikrasındaki koşullar gerçekleşmelidir.[318]

B.K. m. 49 maddi ve manevi tazminat davalarının ancak kanunda belirtilen hallerde tanınabileceğini öngören M.K. m. 24'ün özel bir uygulamasıdır. Türk-İsviçre hukuklarında basın yoluyla şeref ve haysiyet ve özel yaşamın ihlalinden doğan maddi ve manevi tazminat talepleri de bu maddeye dayanmaktadır. Bu anlamda B.K. m. 49 manevi tazminatın şartlarının eskiye göre ağırlaştırılması basının etki ve baskılarının sonucudur. Bu yüzden kimi hukukçular bu maddeyi basın maddesi olarak adlandırmaktadır.[319]

Yazılı Olmayan Hukuk Normları: Örf ve adet hukuku ile yargıcın yarattığı hukuk kavramlarını kapsamaktadır. Basın yoluyla kişilik haklarının ihlalinde hukuka aykırılığın belirlenmesinde ve uyuşmazlıkların çözümü konusunda ne İsviçre ne de

---

315 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 56.
316 Şen, **a.g.e.**, s. 155.
317 Hüseyin Hatemi, **Kişiler Hukuku Dersleri**, (İstanbul: Filiz Kitapevi, 1992), s. 109.
318 Şen, **a.g.e.**, s. 160-161.
319 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 57.

Türk kanunlarında bir örf ve adet hukukuna rastlanmaktadır. Bununla birlikte bir hukuk kuralı niteliği taşımasa bile şeref ve haysiyete saldırı hallerinde örf ve adetler önemli yer tutmaktadır. Kullanılan bir ifadenin kişilik haklarına, kişinin şeref haysiyetine saldırı niteliğinde olup olmadığının belirlenmesinde okur kitlesinin anlayışı esas alınarak, o bölgedeki örf ve adetler bir ihlalin olup olmadığı konusunda yargıca yardımcı olmaktadır.[320]

Yargıcın yarattığı hukukun önemi M.K. m. 24 ve B.K. m. 41'in çok genel olan ve yargıca açık bono veren hükümler karşısında basın yoluyla kişilik haklarının ihlalinden doğan uyuşmazlıklarda ortaya çıkmaktadır.[321]

M.K. m. 1/1 "hakim kendisi vazıı kanun olsaydı bu meseleye dair nasıl kanun vazedecek idiyse ona göre hükmeder." Diyerek hakime bir yetki tanımıştır. Ancak hakim bu yetkiyi kullanırken tamamen serbest değildir ve M.K.'nun 1. Maddesinin 2. fıkrasında "Hakim hükümlerinde ilmi içtihatlardan ve kazai kararlardan istifade eder" demekle ona yardımcı hukuk kaynaklarını yön verici olarak göstermiştir. Hakim hukuk yaratırken hukukun genel ilkelerini ve mevcut hukuk düzenini zedelemeyecek şekilde hareket etmek durumundadır. Ancak bu karar gerçek anlamda bir hukuk kaynağı oluşturmamaktadır.[322]

Basın yoluyla şeref haysiyet ve özel yaşamın ihlalinde takdir ve hukuk yaratma yetkisinin olduğu diğer alan hukuka aykırılığın belirlenmesidir. Yargıç saldırıya uğrayan varlığın kişisel varlık olarak korunmaya değer olduğuna karar verdikten sonra, saldırının hukuka aykırı olup olmadığını araştıracaktır. Bunu belirlemek için genel bir ölçü belirlenememektedir. Çünkü kişisel varlıklar gibi bunlara saldırı şekillerini genel olarak sınırlandırmak ve belirlemek de oldukça zordur. Zaman içinde bu ölçüler değişebilmekte, yargıç genel bir ölçüden değil öğreti ve mahkeme kararlarındaki görüşlerden hareket edebilmektedir. Her hukuksal uyuşmazlıkta olduğu gibi basın yoluyla şeref haysiyet ve özel yaşamın ihlalinde, basının serbestçe açıklamada bulunmaya ilişkin yararı ile fertlerin kişilik haklarının korunmasına ilişkin yarar

---

320 Agk., s. 58,. Ayrıca Bkz: Sahir Erman, **Hakaret ve Sövme Cürümleri,** (İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1950), s. 106 vd.

321 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 59.

322 Önen, **a.g.e.**, s. 114-115.

çatışmaktadır. Sonuçta uygun bir amaç için bu amaca (kamu yararı) uygun bir araçla yapılan basın açıklamalarının hukuka uygun olarak değerlendirileceği görülmektedir.[323]

2.2. Hukuka Uygunluk Kavramı

Hukuka uygunluk sebeplerinin sınırlarının ne olduğuna ise "kişilik hakları" kavramının kapsamına giren ve basın yoluyla düşünce açıklanırken zedelenme ihtimali bulunan kişisel haklar yönünden de incelemek doğru olacaktır.

Kişilik hakları genel olarak korunmuş hukuki değerleri ifade etmektedir. Şu da var ki, hiç bir hak sınırsız değildir. Gerçekten de kişilik haklarının sınırları ne kadar geniş tutulursa, uğraşı erkinliği de o ölçü de daralmış olmaktadır. Kişilik haklarının sınırsız korunması kişisel özgürlüğü ve uğraşı erkinliğini önemli ölçüde daraltmakta, bu nedenle kişilik hakkına tanınacak koruma, kişisel özgürlüklerle uzlaşabildiği ölçüde varolmaktadır. Ödevlerin yerine getirilmesi için özgürlük kısılamamaktadır. Kişilik hakları mutlak ve sınırsız bir korumadan yararlanamamaktadır. Bunlara yönelen bazı saldırılar, bu nedenle hukuka uygun sayılmakta, bir başka ifadeyle hak sahibi kişisel varlıklara yönelen bir saldırıyı engelleme yetkisi taşımamaktadır. Bazı hallerde kişinin hukuken korunan varlığı karşısında başkasının daha üstün bir varlığı yer alabilmektedir. Bu durumda saldırıya uğrayan kişinin hakkı diğerinin karşısında geri çekilmek zorundadır. Bu nokta, M.K. m. 24'te "hukuka aykırı olarak şahsiyet hakkına tecavüz", B.K. m. 41'de "haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ika eden şeklindeki" ifadelerden çıkarılabilmektedir. Bu maddeden çıkan anlama göre, kişisel varlıklara yönelen her saldırı değil; sadece hukuka aykırı olan saldırılar sorumluluğu getirmektedir. Yazılı ve yazılı olmayan hukukta, saldırıyı haklı kılan bir sebep varsa, fiil hukuka uygun olarak değerlendirilmektedir.[324] Kişilik haklarının ihlali görünüşünü taşıyan açıklamalar, başkalarının ya da kamunun üstün çıkarlarını korumak amacıyla yapılmışsa doğru amaca yöneldiklerinden hukuka aykırı olmamaktadır.

Erol Çetin'in konu ile ilgili Yargıtay kararlarından alınan örneğe göre bir basın açıklamasında hukuka uygunluğun koşulları M.K.'un 1. Maddesindeki ana kural gereği "çatışan hak ve ihlal edilen çıkarlar arasındaki sınır şeklinde özenle belirlenmiştir. Burada çatışan iki hukuksal değerden biri olarak basın özgürlüğü diğeri de ihlal edilen

---

323 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 59-60.
324 **Aynı**, s. 103; Öngören, **a.g.e.**, s. 82-83.

kişilik hakkına tercih edilmektedir. Bu nedenle hakim olayı değerlendirirken böyle bir görüşe varırsa verilen haber, yapılan eleştiri, kişilik hakkını ihlal etmiş olsa bile bu ihlal hukuka uygun olduğu için açılan dava reddedilebilmektedir. Çünkü bu durumda basın, özgürlüğünden gelen genel yararla ilgili olaylarda toplumu aydınlatarak kamuoyunu oluşturmak görevini yerine getirmekte, kamu hizmeti yapmaktadır. Basının üstünlüğünün korunması, dolayısıyla haberde, eleştiri-yorum yoluyla gerçekleşen ihlalin hukuka uygun olması için daha önce de belirtilen doğruluk, kamu yararı, güncellik ve biçim gibi unsurlar geliştirilmiştir.[325] (H.G.K. 13.01.1988 4-405) Kişilik haklarına saldırıda bulunan kimse, eğer üstün çıkarı korumak için davranmışsa, zarara uğratılan kişilik hakkı korumadan yararlanamamaktadır. Ne var ki hakları ihlal edenin izlediği hedeflerin korunmaya değer bulunması yetmemekte, başvurulan araçlar yönünden aşırı davranılmaması gerekmektedir. Kişilik haklarının ihlali görünümünü taşıyan eylem ve davranışlar, diğer kişilerin ya da kamunun üstün çıkarını korumak amacıyla yapılmışsa, doğru amaca yönelik olduklarından hukuka aykırı sayılamaz" denilmektedir.[326]

Öğretide, başkasının bir hukuksal varlığına yönelen saldırıyı haklı kılan sebebin davranışı hukuka uygun hale mi getirdiği, yoksa doğmuş olan hukuka aykırılığı mı ortadan kaldırdığı tartışma konusudur. Bu görüşe göre, burada hukuka aykırılığı kaldıran sebep söz konusudur. Esasen davranış bir hukuksal varlığı ihlal ettiğinden hukuka aykırıdır. Fakat bu davranışı ortadan kaldıran haklı bir sebep varsa, hukuka aykırılık ortadan kalkmaktadır. Diğer bir görüşe göre, burada hukuka aykırılığı kaldıran sebep varsa, bu onu başlangıçtan itibaren hukuka uygun hale getirmektedir. Hukuka uygunluk sebebi varsa, hukuka aykırılık hiç doğmamıştır ki, bunun kalkması söz konusu olsun. Böyle bir sebebin bulunup bulunmadığı hukuk düzenini oluşturan yazılı ve yazılı olmayan hukuk normları göz önünde tutularak tayin edilebilmektedir. Prof. Kılıçoğlu bu görüşlerin ikincisini savunurken, Kanzig'i izliyor ve "bir davranışın hukuka aykırı sayılmasında olumsuz şart, davranışı hukuka uygun hale getiren sebebin bulunmasıdır. Böyle bir sebep varsa, olumsuz şart gerçekleşmemiştir ve dolayısıyla davranış hukuka uygundur" görüşünü savunuyor.[327]

---

325 Erol Çetin, **Açıklamalı-İçtihatlı Basın Kanunu Basın ve Radyo-Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırıdan Doğan Sorumluluk- Türk Ceza Yasası ve Terörle Mücadele Yasası'ndaki Basın Yoluyla İşlenen Suçlar Medya Mevzuatı**, (Birinci basım, Ankara: Turhan Kitabevi, Ağustos 1999), s. 156.

326 İlknur Serdar, **Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması,** (Ankara: Seçkin Yayınevi, Ekim 1999), s. 132-133.

327 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 104.

Haber verme hakkının bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmesi ve kullanılması sınırlandırılabilmekte ve kanun koyucunun çizdiği sınırlarda haber verme hakkının kullanılmış olması durumunda bir hukuka uygunluk sebebinin varlığından söz edilebilmektedir. Bu hak, kamuoyunun bilgilendirilmesine yönelik olsa bile, kanun koyucunun belirlediği alan içinde kullanılması gerekmektedir. Çünkü özel ve ailevi hayatın gizliliği, haberleşme özgürlüğü 1982 Anayasası'nın güvencesindedir ve bu hak ve özgürlükler, haber verme hakkının sınırlarını belirleyici ve yerine göre haber verme hakkının sınırlarını engelleyici rol oynamaktadır. Çünkü bu engel ve sınırların temeli haber verme hakkını kullananların, devamlı başkaları hakkında birtakım bilgileri öğrenme, doğru ya da yanlış bilgileri kamuoyuna aktarmak istemelerine dayanmakta ve bu anlamda da kişinin özel hayatı daima haber verme hakkını kullananların ilgi alanı içinde kalmaktadır. İşte haber verme hakkını kullananların ilgi alanının sınırlanması ve daha önce üzerinde durulan buna ilişkin normlar, kişinin kendisine ait özel hayatının olur olmaz şekilde tecavüze uğramasının engellenmesi ve korunması amacıyla getirilmektedir.[328]

M.K.'un 24. Maddesinde üç hukuka uygunluk sebebi öngörülmüştür. Bunlar üstün nitelikte özel ya da kamu yararı, kanunun verdiği yetki ve rızadır. Buradaki üstün nitelikte özel yararı genel hukuka uygunluk, üstün nitelikte kamu yararını ve rızayı da özel hukuka uygunluk sebebi olarak değerlendirmek gerekmektedir.[329]

Genel Hukuka Uygunluk Sebebi; saldırıda bulunan kişinin varlığının üstün değerliliği bu ayrımda genel hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmektedir. Burada çatışan iki hukuksal varlıktan hangisinin korunması gerektiği konusunda yazılı hüküm bulunmayan hallerde yargıç, karşılıklı yararları tartarak bir hükme varacaktır.

Özel Hukuka Uygunluk Sebepleri arasında; burada meşru müdafaa, memuriyet görevinin ifası, zaruret hali, rıza, kamu yararı, çıkarı ve iletişim özgürlüğü ile vekaletsiz iş görme yer almaktadır.[330]

Belirtilen hukuka uygunluk nedenlerinin kişisel haklar yönünden yazılı basındaki sınırlarına geçmeden önce yazılı basındaki haberler yoluyla kişilik haklarının ihlalinde hukuka uygunluk sebepleri M.K. m. 24'te belirtilen hukuka uygunluk sebepleri bağlamında ele alınacaktır.

---

328 Şen, **a.g.e.**, s. 20.
329 Öngören, **a.g.e.**, s. 83-84; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 120-121.
330 İçel, **a.g.e.**, s. 236.; Aydın, **a.g.e.**, s. 92; Dural, **a.g.e.**, s. 130.

Şimdiye kadar yapılan sınıflandırmaların hepsinde üstün yararın icrası bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmekte ve yararların tartılması ilkesine değinilmektedir. Basındaki haberler yoluyla kişilik haklarının ihlalinde de üstün yararın icrası bir hukuka uygunluk sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır.[331]

Yararların çatışması konusunda bu yararlardan hangisinin üstün olduğuna karar verilmesi ve bunun hukuken koruma altına alınması konusunda, öğretide ve mahkeme kararlarında yararların tartılması ilkesi getirilmiştir. İsviçre'de ve Alman hukukunda da yararların tartılması ilkesini ve üstün yararın bir hukuka uygunluk sebebi olduğunu kabul eden hükümler bulunmaktadır. Bizde de yargıtayın yararların tartılması ilkesine özellikle basın yoluyla kişilik haklarının ihlalinde yer veren birçok kararına rastlanmaktadır.[332]

Yararların tartılması ilkesiyle ilgili olarak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 13.1.1988 Tarih Esas No: 978/4-405, Karar No: 27 Sayılı Kararında "Basın yoluyla kişilik haklarının ihlal edilmesi ve sonuçta manevi tazminat gerekmesi için, yazı, haber ya da eleştiriye konu olan kişinin kişilik haklarının ihlal edilmesi, bu ihlalden manevi bir zararın meydana gelmesi, ihlal ile gerçekleşen zarar arasında uygun bir nedensellik bağının var olması, kusurun özel ağırlığının bulunması gerekir. Basının manevi zarar altında sorumluluğunu belirleyebilmek için yazı, haber ya da eleştirinin, doğruluk, kamu yararı, güncellik ve biçim öğeleri yönünden basın özgürlüğü ile kişilik hakları tartılmak ve basın özgürlüğüne üstünlük taşımak gerekir" denilmektedir.[333]

Bir varlık, hukuksal bir varlık olarak, hukuk düzeni tarafından korunmaktaysa, bu varlığa yönelen saldırılar, kural olarak hukuka aykırıdır. Bu kuralın istisnası hukuka uygunluk sebeplerinin varlığını göstermektedir. Böyle bir sebebin varlığı bir yararın hukuk düzeni bakımından saldırıya uğrayan yarara göre daha ağır tartılmasını ifade etmektedir. İşte böylece yargıç tüm şartları değerlendirerek ve tarafların yararlarını tartarak saldırının hukuka aykırılığı veya uygunluğu konusunda bir karar verebilmektedir. Bunun için de çatışan varlıklar derecelendirilerek tartılacak, saldırının üstün tartılan bir amaç için uygun bir araç olup olmadığına karar verilecektir. Ancak

---

331 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 110-111.
332 **Aynı**, s. 111.
333 Müftüler, **a.g.e.**, s. 86; Karahasan, **a.g.e.**, s. 1291-1292.

bunun sonunda zarara neden olan yararın üstün olduğuna karar verilirse fiil hukuka aykırı olarak değerlendirilmeyecektir.[334]

Yüksek mahkemenin uygulaması incelendiği zaman, verilen bir haber ya da eleştirinin uygun amaca hizmet ediyor olması, diğer bir ifadeyle hukuka aykırı sayılmaması için; gerçeklik (objektif olaylara dayanma), kamu yararı (üstün çıkar), toplumsal ilgi ve güncellik olmak üzere bu dört unsurun bulunmasının arandığı görülmektedir. Dava konusu haber verildiği andaki görünen koşullara göre gerçeği yansıttığı için hukuka aykırılık oluşmamaktadır. Bu da hukuka uygunluğun ortaya çıkışını ifade etmektedir.[335]

Yargıcın hukuken korunması gereken varlığı tespit amacıyla çatışan yararları tartması bunların belirli bir değer ölçüsüne tabi tutulmasını gerektirmektedir. İki varlık arasındaki ağırlık ilişkisinin tespiti, her ikisi için de ortak bir ağırlık ölçüsünü gerektirmektedir. Yararların tartılmasında böyle bir maddi ölçü söz konusu olamaz. Yararların nitelik ölçüsüne göre önemli olan, çatışan yararların değerler hiyerarşisi içindeki yeridir. Genellikle ideal olan yararlar, maddi yararların üzerinde yer almaktadır. Bu nedenle yaşam, vücut bütünlüğüne oranla daha üst seviyede yer almaktadır. Yargıç, varlıkların değerler hiyerarşisi içindeki yerini belirlerken Ceza Kanunlarının koyduğu ceza ölçüsünden yararlanılmaktadır. Yararların nicelik ölçüsüne göre, varlıkların tartılması sonucu her iki yararın eşit değerde olması durumunda ise, hukukun korunması gereken varlığın tayininde çatışan yararların niceliğini farklı açılardan belirlemek mümkündür. Her şeyden önce saldırının ağırlığı bu konuda bir ölçü olabilmektedir. Buna göre bir varlığı ağır olarak tehdit eden saldırılar karşısında, saldırıya uğrayan yarar daha üstün tutulmaktadır. Kamuoyu önünde bir kimseye hakaret iki kişi arasındakine göre, çok büyük tirajlı gazetede şeref ve haysiyeti ihlal eden açıklama, sınırlı okuyucusu olan bir gazetede veya dergideki açıklamaya göre daha ağır olmaktadır.[336]

Yararların niceliği, yararın sıklığına göre de değişebilmektedir. Bazen aynı kişinin birden çok yararı veya birden çok kişinin bir tek yararı arasında çatışma olabilmektedir. Özellikle böyle bir durumla, fert yararıyla toplum yararının çatışması hallerinde karşılaşılabilmektedir. Böyle bir çatışmada "toplum yararının kişi yararından daha üstün

---

334 Kılıoğlu, **a.g.e.**, s. 113.
335 Dural, **a.g.e.**, s. 130.
336 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 115-116.

olacağı" yolunda bir kural konulamamaktadır. Fert ve toplum yararlarının değerlerine bakan yargıç, çatışan yararların eşit değerde olması durumunda toplum yararına üstünlük tanıyacaktır. Ancak kişinin üstün değerdeki bir varlığıyla (yaşam varlığı) toplum yararı çatıştığında ikincisinin birincisine göre üstün tutulması mümkün değildir.[337]

Burada hukukumuzdaki genel olarak uygunluk sebeplerini incelemeye çalıştıktan sonra basın yoluyla kişilik haklarına yapılacak saldırılarda hukuka uygunluk sağlayan sebepleri M.K. 24. Maddede belirtilen hukuka uygunluk sebeplerinin ayrıntılarıyla ele almaya çalışalım. M.K. m. 24'ün 2. fikrasında "kişilik hakkı ihlal edilenin rızasına, üstün nitelikte özel veya kamu yararına veya kamunun verdiği bir yetkiye dayanmayan her tecavüz hukuka aykırıdır." denilmektedir. Hukuka aykırılığı kaldıran bu sebepler, mağdurun rızası, kamu yararı ve kanunun verdiği bir yetki olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebepleri basın yoluyla kişilik haklarına müdahalelerde genel hukuka uygunluk kavramı açısından daha geniş şekilde incelemeye çalışalım.

2.3. Genel Hukuka Uygunluk Sebebi: Hukuka Aykırılığı Kaldıran Sebepler

Hukuki olaylarda iki yararın birbiriyle çatıştığı ve bunlardan birinin koruma altına alındığı bir önceki başlıkta incelenmiştir. Hangi kişisel varlığın koruma altına alınacağına da yararların tartılma ilkesiyle karar verileceği belirtilmiştir. Her hukuksal varlığın ihlalinde olduğu gibi, basın ve kişilik hakları karşı karşıya geldiğinde, bir yanda anayasayla güvence altına alınmış olan düşünce ve diğer şekli olarak basın özgürlüğü, diğer tarafta ise kişinin sahip olduğu kişilik hakları karşı karşıya gelmektedir.

Düşünce açıklama özgürlüğünün kişisel varlığın bir unsuru olduğu gerçeğinden hareket edildiğinde; düşünce açıklama özgürlüğüyle ilişkili olarak kişisel varlığın korunması yararı da gündeme gelmektedir. Düşüncelerin basın yoluyla açıklanmasına ilişkin yarar karşısında, saldırıya uğrayan kişinin şeref, haysiyet veya özel yaşamına ilişkin yararları yer almaktadır. Bu durumda basın yoluyla düşünce açıklama özgürlüğüne ilişkin kişisel varlık ile şeref, haysiyet veya özel yaşama ilişkin kişisel varlıklar arasında bir çatışma doğmaktadır. Bunlardan hangisine hangi durumlarda üstünlük verileceği; başka bir ifadeyle kişilik haklarına müdahalenin hangi durumlarda hukuka uygun sayılacağı ve yararların tartılması ilkesine gidileceği sorusuna basın

---

[337] **Aynı**, s. 116.

Anadolu Üniversitesi
Merkez Kütüphane

yoluyla kişilik haklarına müdahalede eğer açıklama uygun bir amaca ulaşmak için uygun bir araç ise bireyin kişisel varlığına ilişkin yararına göre üstün tartılacak ve hukuka uygun değerlendirmesi yapılacaktır.[338]

Hukuka uygunluğun sebeplerinden olan mağdurun rızası, muteber olmak şartıyla, haksız fiillerde genellik hukuka aykırılığı kaldıran bir sebeptir. M.K. 24. Maddede belirtildiği üzere, üstün nitelikte bir özel yararın varlığı durumunda şahsiyete tecavüz hukuka aykırı sayılmayacaktır. Bu üstün nitelikteki yarar, bizzat mağdura veya faile veya bir üçüncü şahsa ait olabilir. Hak arama özgürlüğü de kişilik haklarına müdahaledeki hukuka aykırılığı, korunan üstün yarar sebebiyle kaldırmamaktadır. Ancak bu özgürlüğün kötüye kullanılması halinde hak arama özgürlüğü, tecavüzün hukuka aykırılığını kaldırmaktadır.[339]

Kişilik haklarını ihlal eden basındaki bir haberin yayımı üstün bir kamu yararına hizmet etmekteyse, hukuka uygun olarak değerlendirilmektedir. Kamu yararına yönelik açıklamalar bireysel amaç ve yararlara değil, toplumun yararına hizmet eden açıklamalardır. Kişilik haklarına saldırı durumunda kamu yararının kişi yararından üstün tutulduğu hallere pozitif hukukta yer veren hükümlere rastlamak mümkündür. Hakaret cürümleri ile ilgili olarak T.C.K. m. 481 fikra 3'e göre hakaret teşkil eden olayın ispatında kamu yararı varsa mahkeme bunun ispatına karar verebilir. Olayın ispatı durumunda fail sorumlu tutulmayacaktır. Bu hüküm radyo ve televizyon yoluyla şeref ve haysiyetin ihlalinde de geçerli olmaktadır.[340]

Anayasa'da 28. Maddeyle basın özgürlüğü adı altındaki "basın hürdür, sansür edilemez" hükmü ve Basın Kanunu'nun 1. Maddesindeki "basın serbesttir" ifadeleriyle öngörülen bu özgürlük; düşüncelerin basın yoluyla serbestçe açıklanabilmesi olarak tanımlanmaktadır. Basın özgürlüğü, düşüncenin söz, yazı veya başka yollarla serbestçe açıklanabilmesine ilişkin Anayasa'nın 26. Maddesinin bir tamamlayıcısıdır. Basın düşünceleri açıklamak için bir araçken, basın özgürlüğü düşüncelerin basın yoluyla serbestçe açıklanabilme özgürlüğüdür. Bu nedenle düşünce açıklama konusunda geniş yetkilere sahip görünmektedir. Basının görevlerini rahatça yerine getirmesinde kamu yararı olduğu için bu özgürlük tanınmıştır. Çünkü demokratik toplumlarda, yasama, yürütme ve yargı gibi faaliyetlerle sosyal ve ekonomik gelişimden halkı haberdar etme,

---

338 **Aynı**, s. 123.
339 Oğuzman-Selici, **a.g.e.**, s. 88-89.
340 Aydın, **a.g.e.**, s. 127.

bu konudaki yolsuzlukları ortaya koyma konusunda basına önemli görevler yüklenmektedir. İşte basın özgürlüğü de bu aşamada basının görevini yerine getirmesi için ancak bir kamu görevi yaptığı ve bu görevin sınırları içinde kaldığı sürece bir güvence oluşturabilmektedir.[341]

Bütün temel hak ve ödevlerin yasalarla belirlenmesinde kamu düzeni ve kamu yararı sınır oluşturmaktadır. Özellikle iletişim özgürlüğü için Anayasa'nın 11. ve 22. Maddelerinde benimsediği biçimde bir sınırdır. Bu sınırı getiren özel kanun Anayasa'nın benimsediği genel esaslara veya temel hak ve ödevlere aykırı olamamaktadır. Gerek Anayasa'nın gerek özel kanunların koydukları dengeli kamu düzeni ilkelerine aykırı olan yayınlar, kişilerin bunlarla korunmuş olan haklarını zarara uğrattığından, sınırı aşarak ihlal oluşturmaktadır. Bu konuda M.K. 23 ve 24. Maddeler en başta gelen kurallar olarak karşımıza çıkmaktadır. B.K.'nun 49. Maddesinin yasakladığı yayınların yapılması veya kamu düzenine aykırı ve Anayasa'nın kişilere tanıdığı haklara aykırı hareket ve tecavüze ilişkin yayınlar olarak tanımlamak mümkündür. Ancak M.K.'nun 24. Maddesinde hukuka aykırılık kavramına yeterince açıklık getirilmemesi, hangi durumların hukuka aykırı olduğunu takdir yetkisine dayanarak belirleme görevini yargıca yüklemektedir.[342]

Bir gazetede, kasette veya televizyon yayınında verilen bir haberin, yayınlanan bir resmin, sesin, yapılan bir eleştirinin bir kişinin şahsiyetine tecavüz oluşturması halinde basın özgürlüğünün hukuka aykırılığı kaldırıp kaldırmayacağı, her olayda tecavüze uğrayanın şahsiyet hakkının korunmasına ilişkin yararı ile kamunun haber alma ve aydınlatılmadaki yararından hangisinin daha üstün olduğunun belirlenmesi, bu da hakimin takdir yetkisine bağlı bulunmaktadır. Bu yetkiden varılan sonucu hakim objektif gerekçelere dayandırmak durumundadır. Bu konuda daha önceki olaylarda mahkemede benimsenmiş çözümlerden de yararlanılması gerekmektedir.[343]

Kamu yararının ön plana çıktığı durumlarda bir kişinin şahsiyetine tecavüzün hukuka aykırılığı ortadan kalkabilmektedir. Doğrudan doğruya kanunun tanıdığı bir yetki ile şahsiyete yönelik müdahalelerin çoğu üstün kamu yararına dayanmaktadır. Kitle iletişim araçlarıyla şahsiyete tecavüzlerin hukuka aykırı sayılıp sayılmamaları açısından ise konu daha da önemli hale gelmektedir. Anayasa'nın 26. Maddesi, düşünce

---

341 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 125.
342 Aydın, **a.g.e.**, s. 127-128.
343 Oğuzman-Selici, **a.g.e.**, s. 91.

ve kanaatleri, söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına ve toplu olarak açıklama ve yayma özgürlüğünü, 28. Maddesi de basın özgürlüğünü teminat altına almıştır. Basın özgürlüğü kamu yararınadır. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. Maddesine göre "herkes, kişi özgürlüğü ve güvenliğine sahiptir"; 20. Maddesine göre, "herkes özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz; 22. Maddesine göre "herkes haberleşme özgürlüğüne sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır"; 24. Maddesine göre ise "Kimse dini inanç ve kanaatleri nedeniyle kınanamaz."[344]

Genel olarak bakıldığında toplum çıkarlarıyla kişi çıkarları karşılaştığında toplum çıkarı daha üstün gelmekte ve kişi çıkarı daha az korunmaktadır. Anayasa'nın 14. Maddesinde de kamu çıkarı amacıyla, yasayla kişi çıkarlarının sınırlanabileceği belirtilmektedir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 31.10.1978 tarih, Esas No: 11402 ve Karar No: 12234 Sayılı Kararına göre de basın özgürlüğünü, kişilerin kişilik hakları sınırlamaktadır. Kamu yararıyla kişi yararı çatışınca kamu yararı üstün tutulmaktadır. Böyle olunca da basının kamuyu aydınlatma konusundaki yararı kişinin şeref ve haysiyet varlığına oranla daha üstün bir değer taşımaktadır.[345]

Haber verme, kamuyu aydınlatma, oluşturma ve eleştiri basın kapsamında hak olarak yer aldığı oranda basının görevlerini de oluşturmaktadır. Özellikle de kamu idarelerini ve idarecilerini eleştirmek basının hakkı durumuna gelmektedir. Eleştiri sert veya küçük düşürücü olabilir. Ancak haber doğru olduğu sürece ve doğru bir amaca yöneldikçe şeref ve haysiyeti rencide etse bile sorumluluk söz konusu olmamaktadır. Çünkü bu durumda hukuka aykırılık ortadan kalkmaktadır.

Bunun tersine, yayımlanan haber veya eleştiri gerçekleri yansıtmıyor, haber ve eleştiri-yorumda kamuoyunu aydınlatma görevi dışına çıkılarak şeref ve haysiyeti ihlal edici ifadelere yer veriliyorsa hukuka aykırılık ortadan kalkmaktadır. Bunun yanı sıra gerçek olayın yorumu, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinde gereksiz ifadeler şahsiyete, hukuka aykırı tecavüz teşkil edebilmektedir. Bir kişinin özel hayatına ilişkin gerçek olayın açıklanması şahsiyete tecavüz olsa dahi, topluma malolmuş kişilerde farklı sonuca yol açabilmektedir. Siyasetçilerin, oyuncuların, futbolcuların özel hayatlarının yayınlanması diğer şahıslara göre daha geniş imkan bulmaktadır. Ancak burada

---

344 **Aynı**, s. 90-91.
345 Aydın, **a.g.e.**, s. 127-128.

kamuoyunu aydınlatmak adına sınırların aşılması, özellikle o kişiyi küçük düşürme amacı taşınması, hukuka aykırı sayılmaktadır. Nitekim kamuya malolmuş kişilerle ilgili gerçek dışı açıklamalar da hukuka aykırı olmaktadır. Gerçek dışılık; verilen haberin hiç olmamış bir olaya ilişkin olmasından, olayın gerçekte başka şekilde meydana gelmesinden veya bir olaydaki bazı unsurların gizlenmesinden ya da olayın unsurlar ilave edilerek aktarılmasından ileri gelebilmektedir. Yazanın, haberin gerçek dışı olduğunu bilmemesi, bu habere konudan kişiye karşı tecavüzün hukuka aykırılığını etkilemektedir. Ancak mevcut durum sorumluluk açısından haberi yazanda kusurun bulunmadığını göstermektedir.[346]

Yargıtay kararlarında belirtildiği gibi, haber verme hakkı, gerçeklik, kamu yararı ve toplumsal ilgi, güncellik, konu ile ifade arasında düşünsel bağlılık temel kuralları ile sınırlandırılmaktadır. Gerçeklikten, somut gerçek değil, olayın verildiği andaki veriliş biçimine uygunluk şekli anlaşılmaktadır. Gazeteci haberi yayınlamadan önce, özenle haberin ne ölçüde doğru olduğunu araştırıp yayınlaması gerekmektedir. Eğer haber üçüncü kişilere ağır bir zarar verebilecekse, doğruluğunun denetlenme görevinin daha sert ölçülere bağlanması gerekmektedir. Doğru olmayan haberler daima hukuka aykırı kabul edilmektedir. Herhangi bir haber ne derece gerçeğe uygun olursa olsun, haberin verilişinin gerektirmediği, zarar verici bir dilin kullanılması, hukuka aykırılık teşkil etmektedir. Hukuka aykırılığı kaldıran sebeplerden birisi de kamu makamlarının kamu hukukunu düzenleyen kanunlara dayanan yetkilerini kullanmaları, bu yetkinin bir şahsın şahsiyetine tecavüzü oluşturması durumu olmaktadır. Kanunun verdiği yetki açısından da kamu makamlarının kamu hukukunu düzenleyen kanunlara dayanan yetkilerini kullanmaları bu yetkinin bir kişinin şahsiyetine tecavüz teşkil etmesi durumunda hukuka aykırılığı kaldırmaktadır. Bu konuda Anayasa'nın 19. Maddesinde kişinin özgürlüğüne; 20. Maddesinde özel hayatının gizliliğine; 21. Maddesinde konut dokunulmazlığına; 22. Maddesinde haberleşme özgürlüğüne sınırlamalar öngörülmüştür.[347]

Belirtilen bu Yargıtay Kararlarına ve kanunlarda belirtilen düzenlemelere bakıldığında, kamu yararı kişilik haklarını sınırlayan önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanların toplu halde yaşadıkları göz önüne alınırsa toplumun geneli için

---

346 Oğuzman-Selici, **a.g.e.**, s. 92.
347 **Aynı.**

zararlı bir korumanın, tek bir bireyin yararı açısından ele alınması mantıksal açıdan doğru olmamaktadır. Ancak neyin toplumun geneli için yararlı, neyin toplumdaki bireyin hakları için zararlı olduğunu, yararlar ve zararlar arasındaki bu farklılıkları belirtmek, karar verme gücüne sahip olan yargıçlara bırakılmıştır. Kamu yararının ön plana çıkması tehlikeli olmasına karşın, hukuksal olarak da; somut olayda kamu yararının üstün tutulması gerekiyorsa, üstün yarar ilkesi nedeniyle yapılan yayının hukuka uygun olduğunun kabul edilmesi gibi bir gerçek de söz konusu olmaktadır. Burada kamu yararı bir üstün yarar olarak genel hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilecektir.

Hukuka aykırılığı kaldıran sebeplerden olan kamu yararı kavramını biraz daha irdeleyerek basının görevi, görev alanları, haberin konusu ve konu olan kişilerin niteliklerine göre konuya yaklaşmak gerekirse bunları; devlet faaliyeti ile ilgili olarak kamu yararının korunması, kültürel ve siyasal faaliyetlerle ilgili olarak kamu yararının korunması ve kişilerin toplumsal rolleri ve yazılı basındaki haberlerde kamu yararının korunması olmak üzere üç başlık altında toplamak mümkündür.

2.3.1. Yazılı Basındaki Haberlerde Basının Görevi ve Konularına Göre Kamu Yararının Korunması

Kişilerin kamusal hayata katılmasıyla, diğer toplum bireyleriyle paylaştığı bir hayat alanı oluşmaktadır. Bu hayat alanı herkes tarafından izlenebilen ve toplumsal ilişkiler içerisinde açık olarak gerçekleşen faaliyetlerin oluşturduğu kamusal, genel-ortak hayat alanıdır.[348]

Kamu düzeni ve yararı bütün temel hak ve ödevlerin yasalarla belirlenmesinde bir sınır oluşturmaktadır. Özellikle de Anayasa'nın 11 ve 22. Maddelerinde benimsendiği gibi iletişim özgürlüğü için bir sınır teşkil etmektedir. Bu sınırı getiren özel kanun Anayasa'nın benimsediği genel esaslara veya temel hak ve ödevlere aykırı olamamaktadır. Gerek Anayasa'nın gerek özel kanunların koydukları dengeli kamu düzeni ilkelerine aykırı olan radyo ve televizyon yayınları ve basındaki kimi haberler, kişilerin bunlarla korunmuş haklarına zarar verdiğinden sınırı aşmakta ve tecavüz teşkil etmektedir. Bu konu M.K.'un 23. ve 24. Maddelerinde kurala bağlanmış, B.K.'nun 49.

---

[348] Şen, **a.g.e.**, s. 213; Özek, **Türk Basın ...**, **a.g.e.**, s. 260; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 83.

Maddesinin yasakladığı yayımların yapılması da kamu düzenine, Anayasa'nın kişilere tanıdığı temel haklara aykırı ve bunlara tecavüze ilişkin yayım olarak tanımlanmıştır.[349]

Almanya'da bazı eyalet kanunlarında, basının bir "kamu görevi" gördüğü kabul edilmiş ve hükme bağlanmıştır. Basının kamu görevi kavramında kamu sözcüğü, özel ve ferdi olmayan, geniş bir topluluğu ifade etmek için kullanılmaktadır. Basının kamu görevinin içine tek tek nelerin girdiğini belirlemek güç olmakla birlikte, İsviçre Federal Mahkemesi'nin bu konudaki kararına göre basının görevi; okura herkesi ilgilendiren belirli olaylar hakkında bilgi vermek, onu siyasi, ekonomik, bilimsel, edebi ve sanat olayları hakkında bilgi sahibi yapmak; genel çıkarlara ilişkin sorunlarda görüş alışverişinde bulunmaya teşvik etmek; kamuyu ilgilendiren herhangi bir sorunla ilgili pratik çözüm yolları göstermek; devlet idaresi ve kamu paralarının kullanılması hakkında hesap sormak ve suiistimalleri açığa çıkarmak şeklinde belirtilmektedir.[350]

Bu durumda basın, halka ulaştırılmasında kamu yararı olan haberleri zamanında ve gereken ayrıntıları ile ve doğru olarak toplayıp topluma ulaştırarak kamuoyunun serbestçe oluşumunu sağladığı ve kamu gücünü elinde tutanlar üzerinde toplumun denetim aracı olduğu sürece, bir kamu görevi durumundaki fonksiyonunu tam olarak yerine getirmiş olmaktadır.

Basının haber vermek, denetim ve eleştiri yapmak, kamuoyunu oluşturmak, eğitim ve öğretim göreviyle ilgili açıklamalarının her biri farklı alanlarda farklı faaliyetlerle gündeme gelebilmektedir.

Devlet Faaliyetleri Hakkında Kamu Yararı: Kitle iletişim araçlarının haber ve eleştiri şeklindeki açıklamalarının büyük bir bölümü devlet faaliyetleriyle ilişkili olmaktadır. Bu araçların alana ilişkin açıklamaları demokrasi için yapıcı nitelik taşımaktadır. Çoğunluk rejimi olarak demokrasi, halkın devlet faaliyetlerini yakından takip etmeyi[351], devlet faaliyetleri ve bu alandaki eksiklikler, yanlışlar konusunda kamuoyunun oluşturulabilmesini, halkın bilgi edinebilmesini gerektirmektedir. Basına tanınan özgürlüğün temeli, basının devlet faaliyetleriyle ilgili açıklamalarında kamu yararı bulunması düşüncesine dayanmaktadır.[352]

---

349 Öngören, **a.g.e.**, s. 86-87.
350 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 131.
351 Aydın, **a.g.e.**, s. 129.
352 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 134.

1982 Anayasası'nın 6. Maddesinde "Türk milleti egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre ve yetkili organların eliyle kullanır" ifadesi yer almaktadır. Burada yetkili organların klasik ayrımı yasama, yürütme ve yargı olmaktadır. Devlet faaliyetleriyle ilgili olarak basındaki haberlerde kamu yararı kavramını yasama, yürütme ve yargı organları bağlamında ele almak mümkündür.

Yasama Faaliyetleri; basına devletin yasama faaliyetleri ile ilgili olarak halkı bilgilendirme konusunda önemli görevler düşmektedir. Basın parlamento çalışmalarını ve bununla ilgili gelişmeleri okura serbestçe aktarabilmektedir. Bu nedenle parlamenterlerin yasama faaliyetleriyle ilgili konuşmaları basın yoluyla kamuya açıklanabilmektedir.[353]

Basının yasama faaliyetleriyle ilgili açıklamaları doğrudan yasama faaliyeti ile ilgili görevli kişiler hakkında da olabilmektedir. Seçmenlerin siyasal yaşamda rol oynayan kişiler hakkında, bir değer yargısına varabilmeleri için, onların faaliyetleri ve yetenekleri hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bu nedenle konu hakkında kamuoyunun oluşmasında basın önemli bir araç olmaktadır. Bunun için yayın yoluyla politikacılar ve politik kuruluşlar hakkında yapılan açıklamalarda kamu yararının bulunması gerekmektedir. Bu açıklamalar kişi ya da kişilerin siyasi amaçlı toplantı, gösteri ve yürüyüş gibi bütün faaliyetlerini kapsamaktadır. Bu faaliyetler haber veya yorum ve eleştiri olarak da sunulabilmektedir.[354]

Yasama faaliyetlerine ilişkin yayınlarda kişilerin şeref, haysiyet ve özel yaşamlarının ihlali her şeyden önce bir parlamenterin bu nitelikteki konuşmasının yayını halinde gündeme gelebilmektedir. Anayasa'nın TBMM üyelerine verdiği yasama dokunulmazlığına göre, TBMM üyeleri meclis çalışmalarındaki sözlerinden, düşüncelerinden ve bunları meclis dışında açıklamaktan sorumlu tutulmamaktadır. Ancak meclis çalışmaları ile ilgili olmayan açıklamalarda yasama dokunulmazlığından yararlanmak mümkün olmamakta ve hukuksal sorumluluk gündeme gelmektedir.[355]

Yürütme Faaliyetleri; içine devletin ekonomi, ticaret, çalışma, sosyal alanlarda doğrudan veya dolaylı olarak sürdürdüğü faaliyetler girmektedir. Basın bu alandaki

---

353 **Aynı.**
354 Öngören, **a.g.e.**, s. 87.
355 Aydın, **a.g.e.**, s. 130.

kararları, izlenen siyaseti, hataları, yolsuzlukları, hukuka aykırılıkları, devletin parasının nasıl ve hangi amaçla kullanıldığını araştırmak hakkına sahip bulunmaktadır.[356]

Basının yürütme alanındaki faaliyetleriyle ilgili açıklamaları, ilgili idare ve kuruluşu veya bu alanda görevli olan kişileri hedef alabilmektedir. Bunlar arasında radyo, televizyon, basın gibi kitle iletişim organları, güvenlik organları, sağlık kuruluşları, bankalar, eğitim kurumları, dini ve askeri kuruluşlar, belediyeler ve bunların yan kuruluşları, sanayi kuruluşları ve şirketler gibi toplum hayatında önemli yer tutan kuruluş ve idareler olabilmektedir.[357]

Basın yoluyla kişilerin şeref, haysiyet ve özel yaşamının ihlali, açıklamanın yürütme alanında faaliyet gösteren kişileri doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendirmesi halinde ortaya çıkabilmektedir. Kamusal bir görevi olan veya aday olanların bu görevin gerektirdiği güven ve yeteneğe sahip olup olmadığının bilinmesinde kamu yararı bulunmaktadır. Kişilerin meslekle ilgili yeteneklerinin açıklanıp eleştirilmesi hukuka aykırı bulunmamaktadır. Kimi zaman idari kadrodaki bir kişinin kanunlara aykırı olmamakla birlikte geleneklere ve ahlaka uygun olmayan bazı davranışlarının açıklanmasında da göreve layık olma ve beklenen güven açısından kamu yararı olabilmektedir.[358]

Yargı Faaliyetleri; ile ilgili olarak ise basındaki açıklamaları arasında özellikle mahkemelerde görülmekte olan bazı davalara ve verilen kararlara ilişkin haber ve eleştirilere geniş yer verilmektedir.[359]

Yargılamada asıl olan C.M.U.K.'un 373. Maddesine göre duruşmaların herkese açık olmasıdır. Ancak kamu düzeni ve genel ahlakın gerekli kıldığı hallerde duruşmanın bir kısmının gizli olmasına mahkeme karar verebilmektedir. C.M.U.K.'na benzer olarak H.U.M.K.'ndaki 149. Maddeye göre de duruşmanın açık yapılması, umumi ahlaka ve adaba kesin aykırı olacaksa, mahkeme duruşmanın gizli yapılmasına karar verebilmektedir. Hem ceza hem de hukuk mahkemelerinde gizli yapılan duruşmalarda yasamaya ilişkin belgelerin ve yasama faaliyetinin yayımı C.M.U.K.'nun 337. Maddesinde 2. fıkra gereği yasaklanmıştır. Bunun dışında aleni olan bir duruşmada tarafların kişilik haklarına dokunan genel güvenlik ahlak ve adaba aykırı nitelikler

---

356 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 136.
357 Öngören, **a.g.e.**, s. 88.
358 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 137-138.
359 **Aynı**, s. 138; Aydın, **a.g.e.**, s. 133.

görülürse, mahkemece yayın yasağına karar verilebileceği kabul edilmiştir (C.M.U.K. m. 337, f. 3). Yargılamaların gizli olmasını öngören kararlara aykırı olarak yapılan yayınlar, hukuka aykırı olarak değerlendirilmektedir. Bu yasağa aykırı olarak yapılan açıklamalar da, kamu yararına dayanan hukuka uygunluk sebebinden yararlanamamaktadır.[360]

Hukuk mahkemelerindeki duruşmalar kişiler arasındaki özel ilişkilere dayandığından ve bu davalarda genelde toplum adına davacı olan bir iddia makamı bulunmadığından, bunların açıklanmasında ceza davalarına nazaran daha az kamu yararı bulunmaktadır. Ceza mahkemelerinde Basın Kanunu m. 30 f. 1'e göre hazırlık ve ilk soruşturmanın tamamlanmasından önce mahkemenin hükmünün, savcılığın iddianamesinin ve ilgili belgelerin yayımı yasaklanmaktadır. Gerek ön soruşturmaların ve gizli duruşmaların yayımlanması yasağını koyan hükümlere, gerek aleni olan bir duruşmada mahkemenin yayım yasağına ilişkin kararına aykırı olarak yapılan yayımlar hukuka aykırı olmaktadır. Bu yasağa aykırı olarak yapılan açıklamalar kamu yararına dayanan hukuka uygunluk sebebinden yararlanamamaktadır. Çünkü kanun tarafından veya mahkeme kararıyla yasaklanmış olan ve aksine hareketin cezayı gerektirdiği (Basın Kanunu m. 30/3; T.C.K. m. 526) bir yayımın kamu yararı olsa bile hukuka uygunluk sebebinden yararlanması düşünülememektedir. Bu yasaklara aykırı yapılan yayımlar kişinin şeref haysiyet veya özel yaşamını ihlal ettiğinden hukuksal sorumluluğu gerektirmektedir.[361]

Birçok olayda görüldüğü gibi, basında haberlerin yayımlanması; mahkemenin karar vermesinden önce gayri resmi, sorumsuz ancak etkili bir kamu halk hükmünün verilmesine neden olabilmektedir. Bu yol hakimi etkilemekte ve kişileri yargılamadan hükümlü hale getirmektedir. Böylece basın bir kontrol mekanizması olmaktan çıkarak bir tehdit oluşturmaktadır.

Basının olaya konu olan kişileri ve dosyaları inceleyerek yargılama ile ilgili haberlere geniş olarak yer vermesi, belki kamunun haberleri öğrenme hakkı açısından yerinde bir davranış olarak kabul edilebilmektedir. Ancak yargılama ile ilgili olarak belirli sahnelerin verilmesi ve taraflı olarak belirli konuların üzerinde yoğunlaşılması kamuoyunu etkileyerek haksızlık meydana getirebilmektedir. Bu taraflı yayının bir

---

360 Aydın, **a.g.e.**, s. 133-134.
361 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 139-140.

amacı da belki de insanların suça ve suçlulara karşı olan meraklarını sömürerek gelir artışı sağlamak, prestij elde etmek veya kişilerin intikam duygularını tatmin olabilmektedir.[362]

Yargısal faaliyetlerle ilgili olarak Basın Kanunu, ceza soruşturmasının başlamasından hükmün kesinleşmesine kadar geçen sürede yargıç ve mahkeme hükmü, karar ve işlemleri hakkında yorum veya eleştiri yapılmasını yasaklamaktadır (m. 30/2). Bu nedenle hüküm kesinleşinceye kadar ceza mahkemelerindeki duruşmalar hakkında bahsedilen esaslar çerçevesinde, sadece haber şeklindeki açıklamalar yapılabilmektedir. Ancak mahkeme kararı kesinleştikten sonra değerlendirme şeklinde basın açıklamalarının yapılmasında kamu yararı olabilmektedir. Çünkü bu açıklamalar olayla ilgili olarak mahkemenin sonucunu merak edenlere bir bilgi vermekle kalmayıp, bunların kanunlara ve benzer mahkeme kararlarına uygunluğunu değerlendirmeye de yardımcı olmaktadır. Yargısal faaliyetlerle ilgili olarak haber yayımı, faaliyetlere katılan kişilerle de ilgili olabilmekte, bu kişilerin görevleri ile bağlılık içinde olan faaliyet ve kararlar basın yoluyla açıklanabilmektedir.[363]

Kültürel ve Sosyal Faaliyetler Hakkında Kamu Yararı: Basın ve yayın açıklamalarının büyük bölümünü sosyal ve kültürel alandaki faaliyet ve olaylara ilişkin açıklamalar oluşturmaktadır. Bilim, edebiyat, sanat ve sosyal olaylar gibi alanlardaki açıklamalar bunlar arasında sayılabilmektedir. Ülkelerin ilerlemesinde bu alanlardaki gelişme ve olayların kitlelere duyurulmasının büyük etkisi olmaktadır. Basın bilime hizmet amacıyla yaptığı açıklamalarda kamu yararı taşımakta, bu amaçla yapılan yayınlar karşısında ferdin şeref haysiyet ve özel yaşama ilişkin yararı geri çekilmektedir.[364]

Bir kimsenin bu gibi hakları, bilime hizmet için yapılan açıklamalarda saldırı unsuru oluşturabilmektedir. Ancak burada kamu yararı söz konusu olmalıdır ki, bilimsel faaliyetlerle ilgili düşünceler gazetelerde serbestçe açıklanabilsin. Bu amaçla başkalarının kamu oyuna sundukları eserler ve diğer bilimsel görüşler basın yoluyla eleştirilebilmektedir. Eser sahibi bu eleştiriyi hoş karşılamak durumundadır. Sahibine değinmeden bir eserin eleştirisi mümkün olmadığı için eser sahibi de bu eleştirileri

---

362 Öngören, **a.g.e.**, s. 91.
363 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 140-141.
364 Aydın, **a.g.e.**, s. 137.

olağan karşılamalıdır. Önemli olan eleştiride gereksiz yere eser sahibinin kişiliğinin hedef alınmamış olmasıdır.[365]

Sanat ve bilim gibi ülkenin kültür ve medeniyet alanındaki gelişmesine ve insanlığa hizmet eden önemli bir faaliyet alanı durumundadır. İnsanlığın bu konuda bilgilendirilmesinde basına büyük görev düşmektedir. Bir sanatçının çeşitli sanat dallarıyla bağlılık içinde olan haber ve eleştiri şeklindeki basın açıklamaları, sanata hizmet amacı taşıdığı sürece üstün olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle bir sanatçının sanat yeteneği eleştiri konusu olabilmektedir. Ancak böyle bir eleştiri sanat faaliyetleriyle ilgili olduğu sürece, kamu yararına hizmet etmektedir.[366]

Şeref haysiyet veya özel yaşamı ihlal eden bir olayın önemli bir sosyal olay olarak değerlendirilebilmesi ve basın açıklamasına konu olabilmesi için kamuoyunun dikkatini çeken, herkesi ilgilendiren veya alışılmışın dışında toplumsal ilgi uyandıran, üzerinde düşünmeye yönelten, güncel ve haber değeri olan bir olay olması gerekmektedir. Bunlar arasında mağdurlar bakımından, sanıklar bakımından suç işleme; tutuklama, kaza, felaket, toplantı, gösteri yürüyüşü gibi sosyal olaylar ile toplumun sağlık, eğitim, ulaşım, konut gibi sorunlarına ilişkin olaylar da yer alabilmektedir.[367]

Sosyal olay olarak tanımlanan toplantı, gösteri ve yürüyüş gibi bazı olaylarla ilgili basın açıklamalarında da kamu yararı bulunmaktadır. Bu toplantı bir siyasi parti, dernek, kuruluş veya tüzel kişiliğe sahip olmayan kişi veya gruplara ait olabilmekte, toplantılar iki şekilde basına açık olarak yapılabilmektedir. Toplantıya giriş herkese serbesttir. Bu nedenle basın açıklamaları da açık bir toplantı gibi düşünülmektedir. Ya da toplantı sadece belirli kişilere açık olmakla birlikte (siyasi parti kongreleri gibi) toplantı, konusu itibariyle kamuoyunu yakından ilgilendirdiğinden basına da açık olarak yapılabilmektedir. Bir toplantıya herhangi bir kişi olarak katılanlar hakkında basın özel açıklamalar yapamamaktadır. Çünkü bu tür açıklamalarda "kamu yararı" toplantının kendisindedir. Herhangi bir kişi olarak katılanda değildir. Ancak olaya katılanların sayısı, olayın gerçekleşme şekli, gidişi hakkında okuyucuya tam bir bilgi verebilmek için olayın resmi yayımlanabilmektedir. Olaya katılan kişi anonim olsa bile bu tür haberlere ilişkin yarar kişinin özel yaşamına ilişkin yarardan daha üstün tartılacaktır. Ancak açıklamada olay değil de resmedilen kişi ön planda ise kamu yararı

---

365 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 143.
366 **Aynı**, s. 145.
367 Aydın, **a.g.e.**, s. 139; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 150.

bulunmayacaktır. Bir toplantıya ilişkin basın açıklamasıyla şeref, haysiyet veya özel yaşamın ihlali, yapılan konuşmanın şeref, haysiyet veya özel yaşamı ihlal edici nitelikte olması halinde de ortaya çıkabilmektedir. Örneğin bir toplantıda konuşan kişi üçüncü bir kişinin kişilik haklarına saldırmış ve bu konuşma basın yoluyla açıklanmışsa, konuşmanın basın yoluyla aynen tekrarlanmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Çünkü bu tür açıklamaların basının görevine girdiği savunulmaktadır. Başkalarının kişilik haklarını ihlal eden konuşmaları tekrarlamanın basın için sorumluluğu gerektirmemesi, ancak yasama dokunulmazlığından yararlanan TBMM üyelerinin konuşmalarıyla sınırlıdır. Bu dokunulmazlıktan yararlanamayan konuşmaların tekrarı şeref, haysiyet ve özel yaşama basın yoluyla saldırı oluşturmaktadır.[368]

Bu nedenledir ki, basının toplantılar hakkında açıklamalarda bulunmasında amaç, söylenen kişinin şeref, haysiyet ve özel yaşamına saldıran sözlerin daha geniş kitlelere duyurulmasına araç olmak değil, bu tür olaylarla ilgili okura bilgi vermek olmalıdır.

2.3.2. Kişilerin Toplumsal Rollerine Göre Basındaki Haberler ve Kamu Yararı

Basının bir kamu görevi üstlendiği kabul edilmektedir. Basının kamu yararına yönelik açıklamaları ve özellikle bu açıklamaların kapsamı bakımından kişilerin toplumda işgal ettikleri yeri, üstlendikleri görev büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle hem yabancı hukuklarda hem de Türk hukukunda kişiler iki gruba ayrılmıştır. Ancak bu kişiler ifade edilirken terim birliği olmaksızın; kamuya malolmuş kişiler, meşhur kişiler, kamuoyunun dikkatini çeken kişiler, kamuoyunun geçici olarak dikkatini çeken kişiler ve anonim kişiler gibi terimlerle karşılaşılmaktadır.[369] Buradan hareketle Kılıçoğlu da bu kişileri; kamuoyunun devamlı dikkatini çeken kişiler, kamuoyunun geçici dikkatini çeken kişiler olarak iki gruba ayırmıştır. Bu gruba bir üçüncü olarak anonim kişileri de koymak mümkündür.[370]

Kamuoyunun devamlı dikkatini çeken kişiler arasında, sosyal, siyasi durumları, meslekleri ve spor, ekonomi, sanat gibi faaliyetleri basının görev alanına girenler bulunmaktadır. Devlet adamları, milletvekilleri, politikacılar, diplomatlar, sporcular, gazeteciler, bilim adamları gibi kişilerin çoğunun, faaliyetleri devamlı olarak

---

368 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 151-152.
369 Aydın, **a.g.e.**, s. 144.
370 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 154.

kamuoyunun dikkatini çekerek toplumun yakından takip ettiği olaylar içinde meydana gelmektedir. Bu durumda haberin kamuya duyurulmasında özel hayatın kesin açıklığı veya kapalılığı söz konusu olmamaktadır. Basındaki haberlerde eleştiri ve yorumun "hak" konusu olarak kabul edilmesinin nedeni "kamu yararı ve ilgisi" olmaktadır. Özel hayattaki davranış ve kişinin moral değerleri, kamusal yararın bulunduğu durumlarda kamuya açılabilmektedir. Eğer özel hayat kişinin kamusal hayatı ile ilgili ise veya etkili ise, özel hayatın sınırlılığı söz konusu olamamaktadır. Böyle bir durumda özel hayatın açıklanmasında bile kamusal yarar ve ilgi söz konusu olmaktadır[371]. Buna göre bir kimse kamuoyunun gözü önünde olmakla açıkça basının, kendisi hakkında açıklamada bulunmasına rıza göstermiş demektir. Ancak bu görüş kabul edilirse bir devlet adamının basın açıklamasına karşı koyması, rızası olmadan açıklamanın yapıldığını bildirmesi bu açıklamanın hukuka aykırılığını gündeme getirecektir. Oysa kişilerin rızası olmasa bile açıklamada kamu yararı varsa hukuka uygun sayılacaklardır[372]. Bundan dolayı bu tür açıklamaların hukuka uygun olmasının sebebi kamu yararı düşüncesine dayanmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının görev alanı içinde olan devlet faaliyetleri, sosyal, kültürel, ekonomik olaylar ve kamunun dikkatini çeken kişiler hakkındaki açıklamalarda kural olarak kamu yararının olduğu kabul edilmektedir. Yayınlanmasında kamu yararı ve toplumsal ilgi bulunmayan haberler, hukuka aykırı olmaktadır.[373]

Kamuoyunun sürekli dikkatini çeken kişilere yönelik şeref ve haysiyeti ihlal eden bir açıklama, onların görevleriyle bağlılık içinde olduğu sürece hukuka uygun olarak değerlendirilmektedir. Herşeyden önce kamuoyunun sürekli dikkatini çeken kişilerin faaliyette bulundukları alana ve mesleğe uygunluklarına ilişkin açıklamalar yapılabilir. Bu kişiler görevlerindeki yeteneklerine ilişkin eleştirileri diğer kişilere göre daha normal karşılamak durumundadırlar.[374] Özellikle basın bu gibi kişilerin yaşamlarının belirli parçalarını kamuya aktarırken, kamunun öğrenme hakkına bağlı olarak, bir kamu ödevi yerine getirmektedir.[375]

Kamuoyunun devamlı ilgisini çeken kişilere yönelik şeref ve haysiyeti ihlal eden açıklamalar, onların suç işlemek, tutuklama gibi kanunlara aykırı davranışları

---

371 Erhan Günay, **Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Basında Sorumluluk**, (Ankara: Seçkin Yayınevi, Nisan 1999), s. 67-68.
372 Aydın, **a.g.e.**, s. 157.
373 Serdar, **a.g.e.**, s. 157.
374 Aydın, **a.g.e.**, s. 145.
375 Öngören, **a.g.e.**, s. 87.

bakımından da söz konusu olabilmektedir. Ancak bu tür açıklamalar o kişinin makamının saygınlığına gölge düşüreceği için, diğer kişilere yöneltilen aynı nitelikteki açıklamalardan daha ağır sonuçlar meydana getirebilmektedir.[376]

Kamuoyunun sürekli dikkatini çeken kişiler; ahlaksal açıdan yerinde ve dürüst olmayan, üstlendikleri görevin ciddiyetiyle bağdaşmayan davranışları dolayısıyla da basın açıklamalarına konu olabilmektedir. Özellikle politikaya girerek kendilerini kamuoyuna veren kişiler ahlak ve gelenek bakımından yerinde olmayan davranışlarının, politik yetenekleri dışında karakterlerinin de basın tarafından kamuya açıklanabileceğini ve kamuoyu önünde yargılanabileceklerini düşünmek durumundadırlar.[377]

Basında kamuoyunun devamlı dikkatini çeken kişilere yönelik açıklamalar; açıklama konusunun, olayın sınırları içinde kalması (başarısızlık, suç işleme, ahlaksal bakımdan uygun olmayan davranışlarla sınırlı kalma gibi) ve kişinin başka değerlerine saldırı oluşturmaması durumunda, espri ve güldürü sanatına başvurularak da yapılabilmektedir.[378]

Kişiler kamunun haber alma çıkarından daha baskın bir çıkar olmadıkça, onun özel yaşamının bir bölümüne sızılmasına göz yummak durumundadır. Sıradan birinin ne zaman nerede doğduğu, ana babasının kim olduğu, ne iş yaptığı, yaşam öyküsü, izinsiz yayınlanamadığı halde, kamuya malolmuş kişiye ilişkin bu gibi konuların yayınlanabilmesi gerekmektedir.[379] Bunun başlıca gerçekleşme araçlarından birisi olarak basının bu hakkı sınırsız değildir. Kamuoyunun devamlı olarak dikkatini çeken kişilerin diğer kişilere göre, kişilerin görevleriyle bağlı olan ortak yaşam olayları basında konu olabilmektedir. Çünkü kamu bu kişilere faaliyette oldukları alanlara yönelik olarak ilgi göstermektedir. Bunun yanında göreve bağlı olmadan; hastalık, özel uğraşlar, katıldıkları toplantılar gibi kimi ortak yaşam olaylarının da toplum tarafından bilinmesi gerekebilmektedir.[380] Bu anlamda basındaki haberlerin, bireysel amaç ve yararlara değil kamu yararına hizmet etmesi gerekmektedir. Kişisel veya dedikodu amacıyla haber yayınlanmasında kamu yararı söz konusu olmamaktadır. Kamu yararı, kamunun bilgi edinme hakkı olmaktadır. Bilgilenen toplum, davranışlarında tercihini ortaya koyabilecektir. Basının kamuoyunu oluşturma, eleştiri görevlerinin doğal sonucu

---

376 Aydın, **a.g.e.**, s. 145.
377 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 159-160.
378 **Aynı**, s. 160.
379 Öngören, **a.g.e.**, s. 87.
380 Günay, **a.g.e.**, s. 69.

olarak ve bu girişimlerin hukuka uygun olması için haber resim ve kişinin yaşamına ilişkin belgelerin yayınlanması, eleştiri ve yorumlar yapılması, kamuyu aydınlatma amacıyla olmalı ve kamunun bunları öğrenmede bir çıkarı olmalıdır. Bu anlamda yayının öncelikle toplumun ilgisini çekmesi gerekmektedir. Toplumsal ilgiyi çeşitli konular çekebilmektedir. Ancak tek başına, toplumsal ilgi ve merak, hukuka uygunluk için yeterli olmamaktadır. Ayrıca, bu ilginin, sansasyon yaratma veya özel menfaatlerin tatminiyle birlikte değil, kamu yararıyla birarada bulunması, kamunun ilgisinin haklı olması gerekmektedir.[381]

Kamuoyunun sürekli dikkatini çeken kişilerin dar anlamda özel yaşam ve sır alanlarına giren olaylar üstün bir kamu yararı olmadıkça ve göreviyle bağlılık bulunmadıkça basın açıklamalarının konusu olamamaktadır. Bu konuda bir politikacının veya bir kamu görevlisinin görevle bağdaşmayan bir dernek üyeliği, görevle bağdaşmayan gizli toplantılara katılması örnek olarak gösterilebilmektedir.[382]

Kamuoyunda geçici olarak dikkat çeken kişilerle ilgili basın açıklamaları, öncelikle kamunun dikkatini çeken olayla sınırlandırılabilmektedir. Bu olay daha öncede belirtilen basının görev alanına giren, suç işleme, gösteri, toplantı gibi açıklanmasında kamu yararı olan konular olabilmektedir. Örneğin alkollüyken trafik kazası yapan bir şoförün daha önceden de bar gezen bir alkolik olduğu açıklanabilir. Ancak bu kişinin evlilik dışı bir ilişkisi olduğu, kamu yararı olan olayla (kazayla) bağlantılı olmayan bir açıklamadır. Bunun yanı sıra kamuyu geçici süre ilgilendiren kişilere ilişkin basındaki açıklamalar, süre olarak sınırlandırılabilmektedir. Bu tür açıklamalar olay güncelliğini koruduğu sürece yapılabilmektedir. Olayın güncelliğini kaybetmesiyle bu kişiler basına konu olamamakta ve anonim kişi durumuna geçmektedirler.[383]

Anonim kişiler ise açıklanmasında kamu yararı olan bir olayla doğrudan doğruya veya dolaylı olarak ilgili bulunmayan kişilerdir ve basına konu olamazlar. Böyle kişilerin kişilik haklarını ihlal eden açıklamalar hukuka aykırıdır.[384] Belirli nedenlerle kamunun ilgisini çekmeyen, kendileri hakkında bilgi edinme ihtiyacı duyulmayan anonim kişilerin hayatına ilişkin bir konu onun rızası alınmadan öğrenilir veya

---

381 Serdar, **a.g.e.**, s. 156-157.
382 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 162.
383 Aydın, **a.g.e.**, s. 148.
384 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 163.

başkalarına aktarılırsa, bu müdahale kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyacaktır.[385] Bununla birlikte basının alanına giren bir olayın veya yerin resmedilmesinde bir ayrıntı veya dekor olarak görüntülenmeleri mümkündür ve bu durumda haber hukuka uygun sayılmaktadır. Ancak bir kişinin bu durumda görüntülendiği sırada resimde ikinci planda kalması gerekmektedir. Buna rağmen bu yayım kişinin haklarına saldırı teşkil edecekse kişinin tanınmaz hale getirilmesi gerekmektedir.[386]

Buraya kadar kişilik haklarının ihlalinde genel hukuka uygunluk nedeni olarak basındaki haberlerin kapsamı ve habere konu olan kişilerin nitelikleri açısından kamu yararı incelenmiştir. Yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, mahkeme kararlarında kamu yararı kavramı üzerinde önemle durulmuş, korunmuş, kişilik haklarının varlığına ve korunmasına bu kadar özen gösterilmemiştir. Toplumun genelinin çıkarı söz konusu olduğunda, bir kişinin kişilik haklarının korunması daha geri planda kalacaktır. Buna rağmen her olayda da "kamu yararı" kavramı ön planda tutularak kişisel varlıkları ihlal etmek geçerli olmamalıdır. Bunların sınırların neler olduğu daha önce bahsedilmiştir.

Basın iletişim özgürlüğünü kullanırken aynı zamanda kamuyu bilgilendirme görevini de yerine getirmek durumundadır. Ancak basında zaman zaman kişilik haklarına çok ağır müdahalelere rastlanmaktadır. Günümüzde unutturulmaya çalışılan sadece siyasi özgürlükler değil, toplumsal özgürlükler içinde kişilik haklarının korunmaya çalışılması gerçeğidir. Bu haklara müdahaleyi önlemede hukuka aykırılığı kaldıran; rıza, kamu yararı, kanunun verdiği yetki gibi sebepleri aşağıda özel hukuka uygunluk sebepleri olarak kısaca incelemeye çalışalım.

2.4. Özel Hukuka Uygunluk Sebepleri

Basın yoluyla şeref, haysiyet ve özel yaşamın ihlalinde özel hukuka uygunluk sebeplerine nadir rastlansa bile M.K.'un 24. Maddesinde üç ayrı hukuka uygunluk sebebi öngörülmüştür.[387]

Meşru müdafaa basın açıklamaları karşısında, şeref, haysiyet ve özel yaşamı ihlal eden bir yayım hazırlığı veya mevcut yayımın devam etmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Örneğin bir gazetede yarınki sayıda A...'nın adının karıştığı bir rüşvet olayını açıklayacağız şeklinde çıkan bir haberle, kişilik hakları ihlal edilirken, esas

---

385 Şen, **a.g.e.**, s. 244.
386 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 164.
387 Öngören, **a.g.e.**, s. 83.

yayıma ilişkin bir hazırlıkla zarar tehlikesi de yaratılmış olmaktadır. Henüz asıl açıklama ortada olmadığı için bu yayıma karşı cevap ve düzeltme hakkının kullanımı da söz konusu olmamaktadır. Söz konusu A kişisi bir başka gazetede veya bir broşürde bu gazetenin "yalan haber verdiğini", sansasyon gazetesi olduğunu, haberi veren yazar veya muhabirin meslek ahlakı ve bilincinden uzak olduğunu belirterek olayın gerçek yüzünü kamuoyuna açıklayabilir. Burada kişilik haklarını ihlal eden bir açıklamaya karşı, saldırıda bulunanın şerefsizliğini gösterecek yayında bulunarak meşru müdafaa hakkı kullanılmış olur. Ancak, karşı haberdeki söylemin de ilk yayına göre kişilik haklarını daha ağır biçimde ihlal edecek şekilde olmaması gerekmektedir.[388]

Zaruret hali ise B.K.'nun 52. Maddesinde; kendisini veya başkasını zarardan kurtarmak isteyen kişinin, bir üçüncü kişinin sadece mal varlığına verdiği zararlarla sınırlı bir hukuka uygunluk sebebi olarak yer almaktadır.[389]

Bir görevin ifasına dayanan basında hukuka uygunluk sebebi olarak; memuriyet görevinin ifası, yetkili makamın emrini ifa, genel bir yasal yükümlülüğün ifası sayılabilmektedir.[390] Bunlardan yetkili makamın emrini ifa, basın açıklamaları bakımından bir hukuka uygunluk sebebi olarak doğabilir. Bu anlamda mahkemelerin, sıkıyönetim makamlarının; (teslim ol çağrıları, suç faillerinin kimliğinin açıklanması gibi) icra-iflas organlarının, güvenlik kuvvetlerinin bazı emirlerinin basın organları tarafından yayımlanması yetkili makamın emrini ifa niteliğindedir ve bu gibi durumlarda açıklamayı yapanın hukuksal sorumluluğundan söz edilememektedir.[391]

Rıza da üç ayrı hukuka uygunluk sebeplerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Basın yoluyla kişilik haklarına saldırı durumunda mağdurun rızası da bir hukuka uygunluk nedeni olmaktadır. Rıza, basın açıklamasından önce veya en geç açıklama anında verilirse hukuka uygunluk nedeni olabilmektedir. Basın açıklamalarında rızanın hukuka uygunluk nedeni sayılabilmesi için sınırlarının aşılmaması gerekmektedir. Mağdur hangi sözlerin söylenmesine ve hangi yazıların yazılmasına izin vermişse, tahkir edici söz ve yazılar da o çerçevede kalmaktadır.[392]

---

388 Aydın, **a.g.e.**, s. 149.; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 120.
389 Öngören, **a.g.e.**, s. 113.
390 Aydın, **a.g.e.**, s. 150.
391 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 121-122.
392 Çetin, **a.g.e.**, s. 220.

Rıza hukuki bir işlem olduğu için burada da irade beyanlarına ilişkin esaslar uygulanmaktadır. Diğer bir ifadeyle özel hayata ilişkin konulardaki irade açıklamaları açık (sarih) veya örtülü (zımni) olarak verilebilmektedir.[393]

Açık rıza ilgilinin açık beyanıyla verildiği halde, örtülü rıza delalet edici davranışlardan çıkarılabilmektedir. Örneğin foto muhabiri karşısında resminin çekilmesine karşı bir tutum takınacağı halde onu kabul etmek, karşısında poz vermek, sorulan sorulara cevap vermek kapalı rızanın varlığını göstermektedir.[394]

Kılıçoğlu'na göre bir kimsenin hakkına yapılan gerçek dışı yayınlara ses çıkarmaması durumunda bu kişiye tepki gösterme zorunluluğu yüklenememektedir. Hiç kimse Basın Kanunu'nun 19. Maddesi ve Anayasa'nın 32. Maddesinde ifade bulan cevap ve düzeltme hakkını kullanmak zorunda değildir. Bu hakkın kullanılmaması ise yapılan yayına rıza gösterme şeklinde yorumlanamamaktadır.[395]

Temyiz gücünden mahrum kişilerin özel yaşamına giren bazı olayların açıklanmasına ilişkin rızaları da geçerli olmamaktadır. Özel yaşam üzerindeki hak, şahsa bağlı mutlak bir hak olduğundan dolayı böyle bir rıza kanuni temsilcileri tarafından da verilememektedir. Açıklamasına rıza gösterilen özel yaşam olayı birden çok kişiye ait ise, rızanın geçerliliği için birlikte verilmesi şarttır. Rıza bunlardan biri tarafından verilmişse, açıklama diğeri için hukuka aykırı bir açıklama niteliği taşımaktadır.[396]

Özel yaşam olaylarına ilişkin rıza ancak M.K.' nun 23. Maddesi sınırları içinde geçerli olmaktadır. Rızanın kişilik haklarını ihlal eden bir haberde hukuka uygunluk sebebi olabilmesi için açıklama, verilen rızanın kapsamını aşmamalı ve rıza yönünde olmalıdır. Ad ve resim üzerindeki haklar da kişinin rızasına bağlı olarak yapılan saldırılara karşı korunmaktadır. Ancak adın ve resmin belirli bir işte hukuka, ahlaka aykırı olmayacak şekilde kullanılmasına rıza gösterilmesi, bu aşırı bir sınırlama olmadığından geçersiz kabul edilememektedir. Mesleki şeref ve haysiyet de, mesleki sırlar da kişinin kendi rızasına dayanan saldırılara karşı korunmaktadır.[397]

Kamuya malolmuş kişiler icra ettikleri meslek ve sanatları nedeniyle, kendi hayatlarını kamunun bilmesine ve eleştirisine sunmuşlardır. Böylece kişilerin buna

---

393 Şen, **a.g.e.**, s. 246.
394 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 177.
395 **Aynı**, s. 180.
396 Aydın, **a.g.e.**, s. 153.
397 **Aynı**, s. 107.

önceden razı oldukları kabul edilmektedir. Kamuya malolmuş kişilerin şeffaflığı, icra ettikleri mesleğin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Ersan Şen'e göre kişinin rızası sonucu özel hayatına ilişkin konuların öğrenilebilir ve başkalarına aktarılabilir olması ilkesinden uzaklaşılmıştır. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi kamuya malolmuş kişiler, meslekleri nedeniyle özel hayatlarına yönelik bazı konuların öğrenilmesine önceden razı olmuş sayılmaktadırlar. Kamuyu yakından ilgilendiren kişilerin özel hayatı hakkında yapılacak açıklama ve eleştiri-yorumun sınırını ise, şeref ve haysiyete tecavüz edilmesi ve bu nedenle hakaret ve sövme suçları belirlemektedir. Bu kişilerin özel hayatlarına ilişkin konuların açıklanması şeref ve haysiyetlerine tecavüz etmek demektir ve bunun sonucunda ceza hukuku açısından hakaret ve sövme suçu oluşursa, fiilin hukuka uygunluğundan bahsedilememektedir.[398]

3. YAZILI BASINDAKİ HABERLERLE KİŞİLİK HAKLARINA MÜDAHALE VE HUKUKA UYGUNLUK SAĞLAYAN DURUMLAR

Basında yer alan haberler yoluyla kişilik haklarının ihlalinde hukuka uygunluğun gerçekleşmesi için haberin hangi amaçla verilmesi gerektiği önceki başlıkta açıklanmıştır. Yazılı basın yoluyla kişilik haklarına müdahalenin hukuka uygun olması için amacın yanısıra, bir araç olan haberde uyulması gereken bazı unsurların bulunması da gerekmektedir. Yayının hukuka uygunluk nedenlerinden biri olan "mağdurun rızası" daha önce ele alınmıştı. Bu başlık altında ise "haber verme" ve "eleştiri-yorum" hakları incelenecektir

Anayasa tarafından kişinin şeref ve haysiyetinin korunması bir gereklilik yaratmakla birlikte, düşüncenin basın yoluyla açıklanması özgürlüğü de kamusal bir değer taşıyan, belirli toplumsal görevi olan birtakım haklar yaratmaktadır. Böylece kişinin şeref ve haysiyetinin korunması için basın özgürlüğünden doğan hakların korunması yönünde bir ortak görüşe ulaşılması gerekmektedir.[399] Bu da haber verme hakkı ile kişilik haklarının ihlali arasındaki sınırın belirlenmesi anlamına gelmektedir.

"Haber verme niteliği" söz konusu olduğunda buradaki "haber" kelimesi, geniş anlamda kullanılmaktadır. "Haber", haber verme hakkı söz konusu olduğunda, kamuya bir olayın duyurulmasını, "eleştirme hakkı" söz konusu olduğunda, eleştiriye,

---

398 Şen, **a.g.e.**, s. 247-248.
399 Özek, **Türk Basın ...**, **a.g.e.**, s. 161.

incelemeye konu olan bir olayın varlığını, "yaratma hakkı" söz konusu olduğunda da, yaratılan eserle işlenilen somut, gerçek bir olayın yaratma faaliyetine temel teşkil etmesini ifade etmektedir. Hakkın doğuşunun temeli olan haberin varlığı da belirli unsurlardan oluşmaktadır. Bu unsurların bulunmaması veya sınırın azalması durumunda ise fiil hukuka aykırılık niteliği kazanmakta ve bir ceza sorumluluğu ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle basında böyle bir hakkın söz konusu olabilmesi ve kişinin şeref-haysiyeti yönünden doğan sonuç ne olursa olsun fiilin hukuka uygun sayılabilmesi için yayında haber niteliğinin bulunması, haberin gerçeğe uygun olması ve objektif ölçüler içinde verilmesi gibi unsurların aranması gerekmektedir.[400]

Toplumu ilgilendiren konularda gerçeğe uygun haber vermek, olayları ve içinde yer alan kişi ve kurumları eleştirmek ve kamuyu oluşturmakla görevli basının bu işlevini yerine getirmesi onun özgür olmasına bağlı görünmektedir. Anayasa'nın 28. Maddesinin 1. fikrasında basının "özgür" olduğu ve sansür edilemeyeceği kabul edilmiş. 5680 Sayılı Basın Kanunu'nun 1. Maddesinde de basının "serbest" olduğu bildirilmiştir. Diğer taraftan da insanların vazgeçilemez haklarından olan kişilik hakları Anayasa ve yasa hükümleriyle güvence altına alınmıştır.

Basında yapılan açıklama ve eleştiriler kimi zaman kişilik haklarına saldırı oluşturmakta ve sonuçta basın özgürlüğüyle kişilik hakları arasında bir çatışma yaşanmaktadır. Böyle bir saldırı durumunda basın, ceza ve hukuk sorumluluğuyla karşılaşmaktadır. İşte basının bu sorumluluktan kurtulabilmesi için yaptığı açıklama ve eleştirilerde bulunması gereken öğelere hukuka uygunluk nedenleri denmektedir. Bir basın açıklaması ya da eleştiri hukuka uygun ise o yayın suç oluşturmadığı gibi sorumluları aleyhine açılan özel hukuk davası da reddedilebilmektedir.[401] Daha önce de belirtildiği gibi haberlerle kişilik haklarına müdahalede ve hukuka uygunluk sağlayan durumlarda haber verme ve eleştirme haklarının nasıl ele alındığı, hangi durumlarda kişiliğe müdahale oluştuğu ve basın özgürlüğü ile hangi düzeyde çatışmalar yaşandığına aşağıda değinilmeye çalışılmıştır.

---

400 **Aynı**, s. 163.
401 Çetin, **a.g.e.**, s. 128.

3.1. Haber Verme Hakkı

Bir basın açıklamasının amaç için uygun bir araç olup olmadığı çoğu zaman açıkça görülebilmektedir. Bazı durumlarda açıklamada kullanılan ifadelerin şeref haysiyet veya özel yaşamı ihlal edip etmediği ve amaç için uygun bir araç olup olmadığı açıklamanın içerik olarak yorumunu gerektirmektedir. Bunun için açıklamada kullanılan ifadelerin arkasında gizlenen gerçek anlamın araştırılması gerekmektedir. Bir açıklamanın yorumunda açıklamayı yapanın buna verdiği anlamdan hareket edilememektedir. Bu konuda açıklama için kullanılan ifadenin tarzı ve tamamı gözönünde tutulmamaktadır. Basın açıklamaları açıklamayı yorumlayan kişilere göre farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Bu nedenle yapılan açıklamalarda, tarafsız ortalama okuyucuların habere verdikleri anlam ve açıklamanın, orta seviyedeki bir okuyucu üzerindeki etkisi gözönünde tutularak objektif esaslardan hareket edilmelidir.[402]

Basın mesleğinden doğan hakların ve özellikle "haber verme" hakkının varlığı, basında yer alan olayda "haber niteliği"nin bulunmasını gerektirmektedir. Bu unsur ise beraberinde; yapılan yayının kamunun ilgisini çekecek nitelikte olması zorunluluğunu getirmektedir. Haber verme hakkı bir "imtiyaz" değil "görev" olduğu için haberin içeriğinin de, kamuyu ilgilendiren göreve dahil bir içerik olması zorunluluğu söz konusu olmaktadır. Haber niteliği taşımanın bir diğer unsuru kamusal ilgiyi çeken ve ilgilenilmesi haklı olan olayın yayınlanmasında "toplumsal yarar" olmasıdır. Basın halkın "öğrenme hakkı"nın tatmini yanında, onu eğitme, kamuoyu oluşturma gibi görevleri de yerine getirerek kamu yararı oluşturmaktadır. Bir yayının haber niteliği taşıması aynı zamanda aktüel olması şartını da gerektirmektedir. Olayları en kısa zamanda kamuoyuna vermek durumunda olan basın; haberi, olayın olduğu anı izleyen kısa sürede vermesi halinde toplumsal ilgi ve toplumsal yararı oluşturabilmektedir. Bir olayın üzerinden uzun süre geçtikten sonra, haberin yayınlanması durumunda kamu yararı, toplumsal ilgi ve objektiflikten söz etmek de mümkün olmamaktadır. Kamu yararı ve toplumsal ilgi olmayınca kişinin şeref ve haysiyetini ihlal eden yayının ve haber verme hakkının üstün tutulması durumu ortadan kalkmaktadır. Bu durumda kişinin şeref ve haysiyetinin korunması gündeme gelmektedir.[403] Sonuç olarak denilebilir ki, basın açıklamalarında duyulan olayın haber niteliği taşıması ve objektif

---

402 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 164-165.
403 Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 164-165.; Çetin, **a.g.e.**, s. 170.

esaslara dayandırılması gerekmektedir. Aksi halde ortada bir haber olmadan haber verme hakkından bahsetmek mümkün olmamaktadır.

Bir yayının haber olarak hukuka uygun sayılabilmesi için Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 28.4.1987 gün ve 2077/3267 Sayılı Kararına göre[404]; gerçek olması, güncel olması, verilmesinde kamu yararı bulunması, açıklanış biçimiyle konusu arasında düşünsel (fikri) bir bağ bulunması, haberde ölçülülük ve nesnel ölçülere uyulması gerekmektedir.[405]

3.1.1. Haberin Gerçeğe Uygunluğu

Gazetecilik hakkının sınırlarından ilkini ve belki de en önemlisini oluşturan gerçeklik, bir haberin veya bir olaya dayanan eleştiride olayın gerçeğe uygun olması anlamına gelmektedir. Buradaki gerçeklik somut ve maddi gerçeğe değil olayın, haberin verildiği andaki veriliş şekline uygunluk anlamına gelmektedir. Haber niteliği taşıyan yayının içeriğinin, yapılan iddiaların gerçeğe uygunluğu, haber verme hakkının varlığı için zorunlu olmaktadır. Gerçeğe aykırı bir haber, diğer niteliklere sahip olsa bile yine de kişinin şeref ve haysiyetini rencide ettiğinde hukuka aykırı bir fiil işlenmiş olmaktadır. Haberin gerçekliği, hakkın varlığı için yeterli olmadığı gibi, sadece haber niteliğinin varlığı da yeterli görülmemektedir. Haber niteliğindeki yayının gerçeğe uygunluğunun aranması gerekmektedir. Yayının, ancak olayın maddi gerçekliği belirlendikten sonra verilebileceği kabul edilecek olursa, haber verme hakkı sınırlandırılmış olur. Çünkü maddi gerçeğin ortaya çıkarılması zaman almakta ve gazeteci de maddi gerçeği araştırmak ve ortaya çıkarmak göreviyle yükümlü olmaktadır. Ancak haber gerçeğe uygunsa bu haberin yarattığı zarara rağmen fiil hukuka uygun sayılmaktadır. Eğer haber gerçeğe uygunsa, toplumsal ilgi ve kamu yararı gerçekleştirilmişse basın görevini yerine getirmiş sayılabilmektedir.[406] Gerçeklik, hakkın varlığı için yeterli olmayıp, gerçek olan yayının içerik açısından da yayınlanabilir olmasını gerektirmektedir. Böyle bir içerik ise ancak toplumsal ilgi ve kamu yararının varlığı durumunda gündeme gelmektedir.

Gerçek olayları duyurma amacıyla tanınan basın özgürlüğünde, verilen bir haberin hukuka uygun sayılabilmesi için gerçeklik bir ön koşul olmaktadır. Gerçek olmayan bir

---

404 Öngören, **a.g.e.**, s. 105.
405 Çetin, **a.g.e.**, s. 160.
406 Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 165.

olayın gerçek bir haber gibi verilmesi her zaman hukuka aykırı durumlar yaratmaktadır. Gazeteci, öğrendiği bir haberin gerçek olup olmadığını araştırmakla yükümlü bulunmaktadır. Araştırma yapmadan yayımlanan haberde "yanıldım" demek doğru olmamakta, bu mesleki görevin ihmal edildiğini göstermektedir. Basındaki bir açıklamanın hukuka uygun sayılabilmesi için yalnız gerçek olması yetmemekte; güncellik, verilmesinde kamu yararı bulunması, veriliş biçimiyle konu arasında düşünsel bağ bulunması, haberde adı geçenleri küçültücü değer yargılarında bulunulmaması da gerekmektedir. Bu konuda Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 6.7.1995 gün ve 1995/5290-5721 Sayılı Kararına göre "yayınlanmasında kamu yararı bulunan bir haber gerçek ve güncelse ve eleştiride sınırlar aşılmamışsa tazminat sorumluluğu doğmamaktadır." Yine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 15.12.1994 gün ve 1994/8827-11267 Sayılı Kararına göre "gerçek bir habere gerçek dışı eklemeler yapmak yazıyı hukuka aykırı duruma sokmaktadır. Bu konuda kanıt bulunmadığı halde davacıya gerçek olmayan yakıştırmalarda bulunmak tazminat sorumluluğu doğurmaktadır." "Gerçek bir habere gerçek dışı eklemeler yapılması bu bölüm için basının sorumluluğunu gerektirmektedir."[407] Yayınlanmasında kamu yararı olan gerçek ve güncel bir haberin özle biçim arasında denge kurularak verilmesi hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaktadır. Haberin gerçek olması durumunda, yayında eklemeler bulunduğunda bu eklemeler gerçek değilse belirtilen bölüm için basın sorumlu tutulmaktadır. Bununla birlikte eğer olayın tümü gerçek, güncel ve yayınlanmasında kamu yararı varsa, seçilen sözcükler ve anlatım biçimi kaba, nazik değil abartılı ve aşağılayıcıysa basın yalnız bu nedenle de sorumlu tutulabilmektedir. "Gerçekliği kanıtlanmayan iddialar da tazminatı gerektirmektedir."[408]

Basının gerçeğe uygun haber vermesi ve bunun gerekleri Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 19.12.1971 tarih, ve Esas No: 10412, Karar No: 1515 Sayılı Kararına göre "Basın özgürlüğü'nün amacı, kamuyu ilgilendiren işlerde gerçeğe uygun haber vermeyi sağlamaktır." denilerek belirtilmiştir. Basın yoluyla bir kimseye karşı ithamlar ileri sürülürken dayandıkları olayların doğru olması gerekmektedir. Öyleki gazetecinin yayınladığı olayların doğruluğunu araştırma görevi olmaktadır. Sosyal bir görev, yaptığı işin niteliği yönünden bir çeşit kamu hizmeti üstlenmiş olan gazeteci, bir haberi

---

[407] Çetin, **a.g.e.**, s. 160-162.
[408] **Aynı**, s. 162-163.

yayınlamadan önce gereken özeni gösterip, haberin ne olduğunu araştırmalı sonra yayınlamalı ve ilgililere zarar verecek yayınlardan kaçınmalıdır. Basının sosyal açıdan önemi ve burada yayınlanan haberlerin kamuoyunda yaratacağı önemli tepkiler gözönünde bulundurulmalıdır. Haber gerçeğe uygun olduğu ölçüde yayınlanabilmektedir. Şeref, onur gibi değerlerle ilgili, kişiyi toplum önünde gülünç duruma düşüren, hakkında olumsuz duygular beslenmesine ve böylece küçük düşmesine yol açacak nitelikteki haberlerin, ciddi ve iyi niyetle incelenip, araştırılmadan sunulması hukuka aykırıdır.[409]

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 24.3.1978, Esas No: 3578, Karar No: 3908 Sayılı Kararında ise "olay doğrudur, o halde haberin verilme tarzındaki üsluba göre ve haber gerçeğin bir anlatımı olduğundan, haber için gazetenin B.K.'nun 49. Maddesi hükmünce manevi tazminatla sorumlu tutulmasını gerektiren yön yoktur"[410] denilerek olay gerçek olduğunda manevi tazminata gerek görülmemektedir.

Basın mesleğinin sosyal önemi ve haberin kamuoyunda yaratacağı önemli tepkilerden dolayı haberin yayınlanmasından önce özenle; haberin ne ölçüde doğru olduğunun araştırılması ve haberin yayınlanmasında kişilere zarar getirebilecek davranışlardan kaçınılması gerekmektedir. Bu nedenle haber ve eleştirinin veriliş biçiminin kişilik haklarını zedeleyecek tarzda olmamasına, yasa ve ahlak kuralları içerisinde kalınmasına dikkat etmek gerekmektedir. Buradan gazeteciye düşen görevlerden birisinin; haberi yayınlamadan önce doğruluğunu araştırmak, diğerinin ise temelde doğru olan bir haberin verilişinde gerçeği aykırı eklemelerden kaçınmak olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak bir haberin gerçek olması halinde bu haberin yayınlanmasından bir üçüncü kişinin kişilik hakları zarar görüyorsa, bu yayın hakkının kötüye kullanılması niteliğinde sayılmamakta dolayısıyla hukuka uygun olmaktadır. Çünkü gerçeğe uygun bir haberi, üçüncü bir kişinin kişilik haklarını ihlal edeceğinden dolayı yayınlamamak, bu hakkın kullanılmasını sınırlamakta ve bu nedenle hukuki dayanaktan yoksun bırakmaktadır.[411]

Haber objektif oldukça, doğru olaylara dayandırıldıkça, doğru bir amaca yönelik bulundukça, haberle üslup arası ölçüye dikkat edildikçe, şeref ve haysiyet rencide edilse bile sorumluluk sözkonusu olmamaktadır. Çünkü onur, zaten haberin yayımlanması ile

---

409 Aydın, **a.g.e.**, s. 94.
410 Öngören, **a.g.e.**, s. 106.
411 **Aynı**, s. 95-96.

değil olayın ilgili tarafından gerçekleştirilmesiyle ortadan kalkmaktadır. Bu gibi durumlarda hukuka aykırılıktan bahsedilememektedir. Diğer taraftan bir itham yayınlanırken, gerçek dışı olabileceği ihtimalini de hissettirecek bir ifadenin seçilmiş olması hukuka aykırılığı ortadan kaldırmamaktadır. Bir kişinin bir olaya karıştığına dair tahminler, bu şüpheleri, söylentileri dile getirmek, basit ithamlardaki kadar şeref ve haysiyet kırıcı durumlar yaratmaktadır.[412] Haberin verilişi sırasında "gerçeklik" kavramına bağlı olarak ilgili Yargıtay kararlarından aşağıda örnekler verilmektedir.

"Gerçek bir habere gerçek dışı eklemeler yapmak yazıyı hukuka aykırı duruma sokar. Bu konuda kanıt bulunmadığı halde otel sahibi olan davacının kadın satıcısı olarak gösterilmesi tazminat sorumluluğu doğurur." (H.G.K. 08.11.1995 687-930)

"Gerçek bir habere gerçek dışı eklemeler yapılması bu bölüm için basının sorumluluğunu gerektirir." (4. H.D. 17.06.1997 2008-6781)

"a)Gerçekliği kanıtlanmayan iddialar tazminatı gerektirir. b)Hukuksal konularda bilirkişi dinlenemez." (4. H.D. 08.04.1997 13719-3823)

"Gerçek olmayan ve halk arasındaki söylentiye dayalı haberi yayınlamak hukuka aykırıdır." (4. H.D. 09.07.1997 4024-7706)

"Öteki koşulları da taşıyan gerçek haber hukuka uygundur." (4. H.D. 10.02.1998 9087-328)

"Haberdeki gerçeklik somut gerçeğe değil, olayın haber verildiği andaki beliriş biçimine uygunluk şeklinde anlaşılmalıdır." (4. H.D. 27.10.1997 5405-10060)

"Gerçek bir habere gerçek dışı eklemeler yapılması ve özle biçim arasındaki dengenin bozulması hukuka aykırıdır." (4. H.D. 17.06.1997 1941-6780)

"Gerçek habere gerçeğe aykırı hususlar eklenmesi hukuka aykırıdır ve yalnız bu bölüm için tazminatı gerektirir." (4. H.D. 14.12.1995 9172-9759)

" Bir kamu görevlisinin emrinde çalışan kadınla ilişkisi olduğu yolundaki gerçekliği kanıtlanmamış olan haber hukuka aykırıdır." (4. H.D. 03.10.1996 10351-8797)

"Cumhuriyet Savcılığına verilen dilekçedeki iddiaların gerçek olup olmadığı araştırılmadan, bu iddiaların çarpıcı ve incitici bir dille abartılarak gerçek bir habermiş gibi yayınlanması hukuka aykırıdır." (4. H.D. 05.10.1995 6111-6925)

---

[412] Aydın, **a.g.e.**, s. 96.

"Basın özgürlüğünün sınırları Anayasa ve yasalarla gösterilmiştir. Gerçek dışı yayın tazminatı gerektirir." (4. H.D. 15.06.1995 3480-5168)

"a)Yayının hukuka uygunluk nedeni olarak gerçeklik somut gerçeğe değil, olayın haber verildiği andaki beliriş biçimine uygunluk şeklinde anlaşılmalıdır. Haberin, olayın maddi gerçekliği saptandıktan sonra verilebileceğini kabul etmek basının haber verme hakkını sınırlandırmak olur. Gazetecinin böyle bir yükümlülüğü yoktur.

b)Yayının kişilik haklarına saldırı oluşturup oluşturmadığı hususunu hakim kendisi belirlemelidir. Bu hususta bilirkişi dinlenemez." (4. H.D. 03.03.1994 7870-1935)

"Verilen haber gerçek ve güncel ise, haberin verilmesinde kamu yararı varsa ve konu ile anlatım arasında düşünsel bağ mevcut ise haber verme hakkının kullanılmasında hukuka aykırılığın bulunmadığı kabul edilir. Buradaki gerçeklik, somut gerçeğe değil, olayın haber verildiği andaki beliriş biçimine uygunluk şeklinde anlaşılmalıdır." (4. H.D. 18.11.1993 420-13214)

"Gerçeklik, somut gerçeğe değil, olayın verildiği andaki beliriş biçimine uygunluk olarak anlaşılmalıdır." (4, H.D. 10.11.1994 6627-9609)

"a)Yayınlanmasında kamu yararı bulunan gerçek ve güncel bir haberin özle biçim arasındaki denge bozulmadan verilmesi hukuka uygundur. Davacı, bonoda sahtecilik suçundan mahküm olduğuna göre haber gerçeğe uygundur.

b)Yayının kişilik haklarına saldırı oluşturup oluşturmadığının değerlendirilmesi hususu hakimin çözmesi gereken hukuksal bir sorundur. Bu konuda bilirkişi dinlenemez." (H.G.K. 02.02.1994 746-32)

"Basın özgürlüğünün gerçeklik, güncellik, kamu yararı ve toplumsal ilgi, konu ile anlatım arasında düşünsel bağ çerçevesinde kullanılması gerekir. Gerçekliği kanıtlanmayan, dedikodu ve söylentiden öteye gitmeyen olaylara dayanılarak söylenilen sözler tazminat sorumluluğu doğurur." (4. H.D. 01.12.1994 5205-10599)

"Gerçek olmadığı halde, politikacı olan davacının siyasal kişiliğinden yararlanarak ihale alındığını ima eder biçimde yazı yazmak sorumluluğu gerektirir." (4. H.D. 05.05.1994 482-4306)

"Haberin ceza dosyasındaki kanıtları aşar biçimde verilmesi tazminatı gerektirir." (4. H.D. 22.09.1994 3007-7554)

"Gerçeğe uygun olmayan haberin ve içindeki kişilik haklarına saldırı oluşturan sözcüklerin daha önce başka yayın organlarında da yayınlanmış olması davalıyı sorumluluktan kurtarmaz." (4. H.D. 19.04.1994 5053-4991)

"Gerçek bir olaya ana noktalarda gerçek dışı eklemeler yapılması, yazıyı hukuka aykırı duruma getirir." (4. H.D. 22.09.1994 2921-7352)

"Devlet dairesinde çalışan bir kadın olan davacının gerçek olmadığı halde bir erkeğin sevgilisi olduğunun yazılması kişilik haklarını ihlal eden ağır bir savsamadır." (4. H.D. 14.05.1992 2712-6476)

"Davalılar, haberin gerçek olduğunu kanıtlamak için müfettiş raporunun, ağır ceza mahkemesi dosyasının, belediye meclisi tutanaklarının ve İller Bankası kayıtlarının getirilmesini istemiş olmalarına göre, bunlar getirilip incelenmeden karar verilemez." (4. H.D. 30.06.1994 1089-6195)

"Haberin gerçek olması, somut gerçeği değil, haberin verildiği andaki beliriş biçimini anlatır. Böyle bir haberin veriliş biçiminde aşırılık yoksa yayın hukuka uygun olur." (4. H.D. 11.07.1994 4478-6564)

"Eleştirinin gerçek olgulara dayanması gerekir. Gerçekliği kanıtlama yükü de davalıya düşer. Haber ve eleştiri konusu yapılan olayların gerçekliği kanıtlanmamış ise tazminat sorumluluğu doğar." (4. H.D. 12.07.1994 3767-6595)

"Haberin gerçeğe uygun olduğunu ispat davalıya aittir." (4. H.D. 25.02.1988 10907-1827)

"Gerçeklik, olayın varlığının gerçek olması anlamına gelir. Böyle bir olayın verilişindeki üslup ilgisini çekmeye yönelik bir gazetecilik tekniğidir." (4. H.D. 27.03.1984 1134-3067)

"Gerçeği yansıtmayan karısını sahte vekaletname ile boşadı haberi, kişilik haklarına saldırı teşkil eder. Gazetecinin bir haberi yayınlamadan önce, kendinden beklenen özeni gösterip, haberin ne ölçüde doğru olduğunu araştırması, haberin yayınlanmasında ilgililere zarar getirebilecek yazışmalardan titizlikle kaçınması, mesleğinin sosyal önemi ve gazete haberinin kamuoyunda yaratacağı derin tepkiler dolayısıyla ödevlerindendir." (4. H.D. 26.11.1984 8966-8768)

"Gerçek bir habere gerçek dışı eklemeler yapılması yazıyı hukuka aykırı kılar" (H.G.K. 19.01.1983 223-14)

"Hiçbir kanıt bulunmadığı halde, davacıların soygun, gasp ve hırsızlık olaylarına karıştıklarının yazılması hukuka aykırıdır." (4. H.D. 14.06.1988 2485-5958)

"Basın özgürlüğü, gerçek dışı haberciliği kapsamaz. Böyle bir yayın kişisel değerlere ağır saldırı oluşturur." (4. H.D. 28.04.1987)[413]

3.1.2. Haberin Güncel Olması

Gerçeğe uygun yayınların haber niteliği taşıması için gerekli olan güncellik unsuruna daha önce değinilmişti. Ancak, burada güncellik ile beraber kamu yararı unsurunun da gözardı edilmemesi gerekir.

Basın özgürlüğünün amacı, kamuyu aydınlatmak olduğundan halkı ilgilendirmeyen ve bundan dolayı da haber niteliğini taşımayan yayınlar gerçeği yansıtsalar dahi kişilik haklarını zedelediklerinde hukuka aykırı bir durumla karşılaşılmaktadır. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 30.5.1974 tarih, Esas No: 2113, Karar No: 2898 Sayılı Kararında haberin niteliğiyle ilgili olarak şöyle denilmektedir: "Gazeteler meslekleri gereği haber niteliği olan olayları halka duyurma hakkı ve görevini üstlenmiştir."[414]

Bu nedenle bir kişi ile ilgili bir davranış veya olay günlük hayatın akışı içinde o kadar önemlidir ki, kişinin isminin açıklanması, sadece dedikodu alışkanlığını tatmin amacıyla değil ciddi bir genel çıkar gereği yapılmaktadır. Özellikle kaza ve cinayet gibi aktüaliteye giren durumlarda bu olaylara karışan kişi ister istemez kamunun önüne çıkmakta ve bu nedenle onun şahsı hakkında günün önemli olaylarına karıştığı ölçüde bilgi verilmesi mümkün olmaktadır. Ancak bu ölçünün dışında, günlük olaylara adı karışan kişinin özel sahası gene korunmaktadır. Ayrıca dürüstlük kuralları, hayat içerisinde ve basında yerleşmiş adetler de somut olayın veya davranışın yayınlanmasında birer sınır oluşturmaktadır.[415] Güncelliğini kaybetmiş bir olay hakkındaki haber ve eleştiriler, üstün değer olma niteliğini ilke olarak taşıyamamaktadır. Unutulmuş, hatırlanmasında yarar olmayan olayların tekrar gündeme getirilmesinde kural olarak genel menfaat ve kamu yararı bulunmamaktadır.[416]

---

413 Çetin, **a.g.e.**, s. 161-184.
414 Aydın, **a.g.e.**, s. 97.
415 Öngören, **a.g.e.**, s. 174.
416 Eren, **Borçlar Hukuku...**, **a.g.e.**, s. 397.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 17.4.1979 tarih, Esas No: 9042, Karar No: 4935 Karar ile 28.3.1980 tarih Esas No: 750, Karar No: 4138 Sayılı Kararlarında basının haber verme hakkının, güncelliği ile sınırlı olduğu belirtilmiştir. Bir olayın üzerinden uzun süre geçtiği halde yayınlanmasında kamu yararı ve toplumsal ilgi bulunmasının yanı sıra üstelik olayın unutulmasından, güncelliğini yitirdikten sonra yayınlanmasında nesnellik ölçüleri de aşılmış olmaktadır.[417] Kamu yararı ve toplumsal ilgi olmayınca kişilik hakkı ile çatışan haberin üstün tutulmasına bir neden de kalmamaktadır. Böylece kişilik hakkını ihlal eden haber B.K. m. 49 gereğince manevi tazminatı gerektirmektedir.[418]

Güncelliği bulunmayan bir olayın yayınlanması yazının haber niteliği ile bağdaşmamaktadır. Bu nedenle, böyle bir yazının yayınlanması halinde, yayınla şeref ve haysiyeti zedelenen kişiye karşı subjektif davranıldığı sonucuna varılabilmektedir.[419] Ancak kişinin yakın tarihteki bir suçu ile ilgili olarak açıklama yapılırken, geçmişte işlediği ve üzerinden zaman geçmiş başka bir suçunun açıklanması güncel kabul edilebilmektedir. Eski bir olaydan bahsedilmesine neden olan çeşitli olayların ortaya çıkması doğaldır. Ancak bu durum "haber verme hakkının" çerçevesine girmemektedir. Olayın güncel oluşu ile haberin güncel oluşu arasında fark vardır ve bu iki kavramın birbirine karıştırılmaması gerekmektedir. Aksi halde kamuoyunca unutulmuş bir olay, çeşitli fırsatlardan yararlanılarak, tekrar tekrar bir kimseye devamlı olarak hakaret etmek imkanını basına tanımış olmaktadır. Güncel olmaktan çıkmış bir olay artık "haber" değildir ve haber verme hakkının çerçevesinden çıkılmıştır. Diğer taraftan belli görevlere talip olan kişilerin geçmişiyle ilgili açıklamalar yapılmasında gerçek olmak koşuluyla, geçmişlerinin eleştirilmesinde hukuka aykırı bir yön olmaması gerekmektedir. Kişi ile ilgili geçmişteki olayın güncelliğini kaybettiği kabul edilse bile, kişinin yeniden toplumsal olayların muhatabı olmasının güncelliğinden dolayı geçmişteki olay gündeme gelebilmektedir.[420] Diğer bir anlatımla geçmişe ait, güncelliği biten olay kişinin, şimdi güncellik kazandığı ortamda eskiden karıştığı olayın açıklanmasını da gerektirebilmektedir.

Konu ile ilgili örnek Yargıtay kararları şöyle sıralanabilir:

---

417 Aydın, **a.g.e.**, s. 99.
418 Öngören, **a.g.e.**, s. 174.
419 İçel, **a.g.e.**, s. 279; Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 243.
420 Çetin, **a.g.e.**, s. 185.

"Güncel olaya güncelliğini yitirmiş eklemeler yapmak ve özle biçim arasındaki dengeyi bozmak hukuka aykırıdır. Televizyondaki açık oturumda güncelliğini yitirmiş ve unutulmuş bir olayı açıklamak hukuka aykırıdır." (4. H.D., 28.3.1996, 2110-2393)

"Güncel olmayan bir olayın aktarılmasında toplumsal ilgi ve kamu yararı bulunamaz. Ancak, güncel olan bir durum nedeniyle aynı nitelikteki eski olayların sergilenmesinde kamu yararı varlığının kabulü gerekir." (4. H.D., 26.01.1989, 6431-424)

"Gerçekliği dahi kanıtlanmamış olan 1983 yılındaki bir iddiayı 1987 yılında yayınlamak hukuka aykırıdır."[421] (4. H.D., 19.01.1988, 8085-334)

3.1.3. Haberde Kamu Yararı Bulunması

Gerçeğe uygun yayınlardaki haberlerin taşıması gereken niteliklerden ve bir yayının haber olarak hukuka uygun sayılmasındaki etkenlerden diğeri de kamusal yarar ve toplumsal ilgi olmaktadır. Haber niteliği taşımayan yayınların kişilik hakkını zedelemesi durumunda, fiilin hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmaktadır. Kamu yararına yönelik bir haber, objektif olarak gerçek olayları yansıttıkça hukuka uygun sayılmaktadır.[422]

Basın açıklamalarıyla kişilik haklarına yapılan saldırılarda kişilik hakları ve basın özgürlüğü karşı karşıya gelmektedir. Bunlardan hangisi daha üstünse onun korunması gerekmektedir. Somut olayda bireyin mi yoksa toplumun yararının mı daha üstün tutulduğuna hakim karar verecektir. Kamu yararının üstün tutulması gerekiyorsa, üstün yarar ilkesi nedeniyle yapılan yayının hukuka uygun olduğu kabul edilirken, değilse saldırının gerçekleşmiş olduğu sonucuna varılacaktır.[423] Eğer bir haberin verilmesinde kamu yararı yoksa ya da çok azsa, haber verme hakkından söz etmek mümkün olmamaktadır. Basındaki bu açıklamada kamu yararı olup olmadığına ise karar verecek olan hakim haberin, okurun merakını tatmine mi, yoksa üstün ahlaki ve hukuki değerlerin korunmasına mı yönelik olduğunu araştırmak ve buna göre olaydaki kamu yararının varlığına veya yokluğuna karar vermek durumundadır.[424]

---

421 **Aynı**, s. 185-187.
422 İçel, **a.g.e.**, s. 279.
423 Çetin, **a.g.e.**, s. 188.
424 **Aynı.**

Kamu yararı ve toplumsal ilgi yönünden, kişinin kamuya açıldığı oranda ve alan çerçevesinde, toplumsal ilgiyi çekeceği ve bu açıdan hakkındaki haberlere hoşgörü göstermesi gerekeceği kabul edilmektedir. Devlet memurları ve siyaset adamlarının eleştirilmeleri, bir ölçüde özel yaşantılarının da eleştirilmesi hakkını yaratmaktadır. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 16.12.1978 tarih, Esas No: 9419, Karar No: 12048 Sayılı Kararında da "Basın ... kamu yararı, genel çıkar gereği ayrıca kendilerine geniş ölçüde kamunun ilgi ve dikkatine sunmuş kişilere özellikle kamu görevleri ve kamuya malolmuş ünlü yöneticileri, politikacıları da izleyip bunların özel yaşantılarını yasaların elverdiği ölçüde kamuya yansıtmakla görevlidir. Çünkü, kamu görevlisinin ve kamuya malolmuş kişilerin mevkileri gereği özel hayatlarına müdahale bir çok hallerde zorunludur ve özellikle kamuyu aydınlatma görevi gereği, bunu yapmak zorundadır."der. Basın gerçeklerden ayrılmamak şartıyla devlet yöneticisini eleştirerek, kamunun üstün çıkarı gereğince görevlilerin kişisel davranışlarını kınayabilme hakkına sahip bulunmaktadır.[425]

Ancak bu karara tümüyle katılmayan Sevil Aydın'a göre siyaset adamları ve zamanın diğer meşhurları olan kişilerin özel hayatlarına ait sırların açıklanması için, önce haberde sosyal bir yarar olup olmadığına, yapılan ihlalin ağırlığı ile yayından meydana gelecek faydanın arasında bir dengesizlik olup olmadığına bakılarak buna göre, ihlalin hukuka aykırılığı veya uygunluğu belirlenmelidir.[426]

Kamu yararına yönelik bir haber objektif ve gerçek olayları yansıttıkça hukuka uygun olmaktadır. Örneğin, bir kamu hizmetinde görülen yolsuzluklar eleştirilirken, hizmetlerin daha iyi yürütülmesi amacı izlenmelidir. Bu yapılırken görevlilerin kişiliklerini gereksizce ihlal eden ifadelerin kullanılması kamu yararı amacıyla bağdaşmamaktadır.[427]

Siyasetçilere, sanatçılara karşı toplumsal bir ilgi olduğu için bu kişilerin özel yaşantıları ile ilgili haberleri hoşgörü ile karşılamaları gerekmektedir. Ancak hukuka uygunluğun diğer sınırlarının, özellikle gerçeklik ve ifade ile olay arasındaki fikri bağlantı bulunması zorunluluğunun bu gibi durumlarda da aranması gerekmektedir[428].

---

425 Öngören, **a.g.e.**, s. 164.
426 Aydın, **a.g.e.**, s. 98.
427 İçel, **a.g.e.**, s. 279; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 174.
428 Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 242-243.

Toplumsal ilgi var diye, sözü geçen kişiler hakkında tamamen uydurma ve tamamen küçük düşürücü yayın yapılması uygun olmamaktadır.[429]

Konu ile ilgili Yargıtay kararlarına göre;

"Yayınlanmasında kamu yararı bulunan gerçek ve güncel olayın, özle biçim arasındaki dengeyi bozmadan verilmesi hukuka uygundur." (4. H.D., 19.11.1989, 4042/7972)

"Özel yaşam türlerinin tanımı, kamuya malolmamış bir emekli öğretmenin göğüs protezi kullanıyor olması toplumsal ilgi dışında kalır ve özel yaşama bu tür bir saldırı tazminatı gerektirir." (4. H.D., 27.04.1995, 3303-3717).

"Kamuya malolmamış bir kimsenin sevgilisi olup olmaması toplumsal ilgi dışında kalır, açıklamasında kamu yararı bulunmayan böyle bir haber hukuka aykırıdır." [430] (4. H.D., 30.04.1990, 3342-3591)

3.1.4. Haberin Veriliş Biçimiyle Konu Arasında Düşünsel Bağ Bulunması

Haberin veriliş şekli ile konu arasındaki fikri bağın dengeli olması ve kişilik hakkını zedeleyecek tarzda olmaması haberin hukuka uygunluğunu belirleyen unsurlardan bir diğeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada kullanılan ifade, cümle ve kelimelerin incitici, küçük düşürücü, aşağılayıcı nitelikte olmaması gerekmektedir. Haber doğru olsa ve kamu yararı bulunsa bile, üslup, uygun ve nazik değilse özellikle amacı aşan yada abartıcı nitelikte ise, haber bu yönü ile de hukuka aykırı olabilmektedir.[431]

Konu ile ilgisiz ifadelerle kişinin şeref ve haysiyetine saldırıda bulunulması durumunda, gazetecilik hakkının kullanımından söz etmek mümkün olmamaktadır.[432] Olayın açıklanmasında dil ve sözcüklerin orta düzeydeki bir okuyucu üzerinde başka bir anlama gelecek şekilde yer almamasına dikkat etmek gerekmektedir. Bunların yayın ve haber bütünü ile ele alınması, yazı içindeki kimi sözcüklere göre yorumlanmaması da gerekmektedir. Ayrıca yazının bütünü ile yorumundan, gerçek olmayan bir sonuç çıkarılmaması için kullanılan sözcüklerin kafalarda başka sorular yaratacak şekilde olmamasına özen gösterilmelidir. Örneğin kamunun, bir olay hakkında bilgi edinmesi

---

429 İçel, **a.g.e.**, s. 279.
430 Çetin, **a.g.e.**, s. 189-190.
431 Eren, **a.g.e.**, s. 398; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 172.
432 İçel, **a.g.e.**, s. 279; Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 245.

açısından, kamu görevlisinin işlediği güncel bir rüşvet suçuyla ilgili olayda rol alan kişilere sövülmesi gerekli olmamaktadır. Hakaret suçu yönünden hukuka uygunluk nedeni olan haber verme hakkı, sövme suçları açısından bu sonucu doğurmamaktadır. Bir kimseye karşı, onun şeref ve itibarını lekeleyici bir söz söyleyen veya yazı yazan kimse bir hakkını kullandığını iddia edememektedir. Çünkü kimsenin böyle bir hakkı yoktur ve failin sövmeden dolayı da cezalandırılması gerekmektedir.[433]

İngiltere'de Basın Şikayet Komisyonu, doğruluk başlığı altında gazete ve dergilerde gerçeğe aykırı çarpıtılmış haberin yayınlanmamasına özen gösterilmesini, ABD'de ise Profesyonel Gazeteciler Derneği suçlanana cevap hakkı tanımadan, kişinin onuruna veya ahlaki karakterine yönelik suçlamalara gidilmemesini ilke olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla gazetelerin suçlanan kişiye etik olarak cevap hakkı tanımak, daha önceden suçlamaların doğruluğunu araştırmak gibi Basın Konseyi'nin geliştirdiği ilkelere uymak gerekmektedir.[434]

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 15.1.1975 tarih ve 970/8551-366 Sayılı Kararında temelde haber verme hakkının bulunduğunu kabul ettiği durumlarda, tahkir edici ifadelerin kullanılmış olmasını, hakkın sınırlarının aşılması olarak kabul etmektedir. Ancak Yargıtay sınırın objektif açıdan aşılmasını, bir araştırmaya girmeksizin "kusurluluk" olarak görmektedir. Oysa bir gazeteci kusuru olmaksızın, yanlış istihbarata dayanarak aldığı bir haberi, habere konu olan olayla düşünsel bağlantı içinde ifadeler kullanarak yayınlarsa; yayınlanan haberin gerçek olmadığı ortaya çıkarsa, fiil hakkın sınırlarını objektif açıdan aşmış olmaktadır. Ancak failin kusuru olmadığı için sorumluluk gündeme gelmemektedir.[435]

Konu ile ilgili Yargıtay kararlarına göre;

"Kişilik haklarına saldırılmadan yazı başlığını cazip duruma getirebilme bir gazetecilik hüneridir. Dava konusu yazının başlığındaki "Tükürülecek ihale" sözündeki niteleme kişi ile ilgili değil, beğenilmeyen ihale ile ilgili olduğundan, bu başlık özle biçim arasındaki dengeyi bozmaz ve manevi tazminat gerektirmez." (4. H.D., 28.06.1998, 946-4080)

---

433 Çetin, **a.g.e.**, s. 191.

434 Süleyman İrvan, "Bağımsız İletişim Ağı Yerel Medya Eğitim Projesi Seminer Notları", (Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, 11-12 Ekim 1997), s. 2-3.

435 Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 244.

" Bir televizyon programına telefonla katılan davalının, bir siyasal partinin genel başkanı olan davacı hakkında söylediği eleştiri sınırlarını aşan sözler kişilik haklarına saldırı oluşturur." (4. H.D., 06.10.1998, 3625-7495)

"Gerçekliği dahi kanıtlanmamış olan yazıdaki "skandal" sözcüğü yayını hukuka aykırı duruma getirir." (Hukuk Genel Kurulu, 05.03.1997, 892-156)

"Açıklansmasında kamu yararı bulunan gerçek ve güncel bir haberde geçen sözcükler aşağılayıcı, küçük düşürücü, incitici, abartılı değilse yayın hukuka uygun olur." (H.G.K., 08.11.1995, 733-951)

"Yayınlanmasında kamu yararı bulunan gerçek ve güncel bir olay verilirken kullanılan "rüşvet olayına adının karıştığı, dolandırıcılık yaptığı" gibi sözcükler konu ile biçim arasındaki dengeyi bozar." (4. H.D., 26.05.1997, 1421-5649)

"Yazıdaki davacı hakkında kullanılan "virüs" sözcüğü yayını hukuka aykırı duruma getirir ve tazminat sorumluluğu doğurur." (4. H.D., 09.03.1998, 9969-1476)

"Yazıda geçen "hain", "hıyanet sacayağının üyesi" gibi aşağılayıcı sözcükler konu ile biçim arasındaki dengeyi bozar ve tazminatı gerektirir." (4. H.D., 29.04.1997, 13951-4413)

"Davacı hakkında açılan soruşturma zimmet suçuyla ilgili olmadığı halde, yazıya "zimmetçi müdüre dava" başlığı atılması özle biçim arasındaki dengeyi bozar ve tazminat sorumluluğu doğurur." (4. H.D., 08.05.1997, 1053-4877)

"Basın özgürlüğü basına sert eleştiri yapma hakkı da verir. Ancak okuldaki olayları okul müdürüne para yedirilmesine dayandıran anlatım çok ağır bir ithamdır, tazminatı gerektirir." (4. H.D. 05.06.1997, 3104-6165)

"Yazıdaki davacıyı "kıvıran, çeviren, çarpıtan kişi" olarak tanıtan sözler konu ile biçim arasındaki dengeyi bozar ve tazminatı gerektirir." (4. H.D., 30.10.1997, 5813-10223)

"Yazıda geçen "parti faresi", "cin", "kendini bir halt sanan", "partiye ihanet eden" sözcükleri eleştiri sınırlarını aşan, konu ile biçim arasındaki dengeyi bozan sözcüklerdir." (4. H.D., 27.05.1997, 181-5716)

"Haber ve eleştiri doğru olsa ve verilmesinde kamu yararı bulunsa bile, yazıda kullanılan üslup kişileri aşağılayıcı, küçük düşürücü ise yazı hukuka aykırı duruma düşer. Yazıdaki davacıyı da hedefleyen "aylak" ve "asalak" sözcükleri özle biçim arasındaki dengeyi bozar." (4. H.D., 25.09.1995, 5801-6424)

"Basın yalnızca olay açıklamasıyla yetinmeyip, durum değerlendirmesi de yapabilir. Verilmesinde kamu yararı bulunan gerçek ve güncel bir haber, özle biçim arasındaki denge bozulmadan verilmişse tazminata hükmolunmaz." (4. H.D., 03.07.1997, 3762-7374)

"Televizyon yayınındaki gerçek dışı ekleme ve canlandırmaların, ekleme ve canlandırma olduğu belirtilmemişse, özle biçim arasındaki denge bozulur ve yayın hukuka aykırı duruma gelir." (4. H.D., 09.02.1998, 8647-250)

"Televizyondaki açık oturumda davacı hakkında söylenen "yarı aydın", "haset", "kıskanç" gibi sözler ve yönetsel davranışlarıyla ilgili "Bizans Oyunu" nitelemesi tazminatı gerektirir." (4. H.D., 27.05.1997, 202-5704)

"Davacının resminin de bulunduğu bir grup fotoğrafının altına "şantaj şebekesi" diye yazmak hukuka aykırıdır, tazminatı gerektirir." (4. C.D., 21.03.1996, 1576-2179)

"Yazının içinde geçen "otel ayısı" sözü kişilik haklarına saldırı oluşturur." (4. H.D., 14.04.1997, 1457-4019)

"Yazıda geçen, "devleti, hazineyi soyan soyguncu, sahte rapor düzenleyen, okuru enayi müşteri yerine koyan, Türkiye'yi istismar eden" sözleri yazıyı hukuka aykırı duruma sokar." (4. H.D., 15.09.1997, 3347-8296)

"Hukuksal sorumluluğun doğması için yazının hakaret kastıyla yazılmış olması şart değildir. Konu ile biçim arasındaki denge bozularak kaleme alınan ve eleştiri sınırlarını aşan yazı sorumluluğu gerektirir." (4. H.D., 24.03.1994, 9609-2597)

"Gerçeklik, güncellik, toplumsal ilgi (kamu yararı) hukuka aykırılığı ortadan kaldıran durumlardır. Ancak yazıda kullanılan sözcüklerin aşağılayıcı, küçük düşürücü, incitici, abartılı olmaması da gerekir. Dava konusu yazıda geçen "iktidara ve hanedana çıkar sağlayan iş bitirici, yazık, yazık" gibi sözcükler özle biçim arasındaki dengeyi bozucu nitelikte değildir." (H.G.K., 08.11.1995, 733-951)

"a) Gazetenin sahibi olan şirket hukuken sorumludur. b) Eleştiri sınırlarını aşan incitici, abartılı, nezaket dışı ve tehdit içeren sözler tazminatı gerektirir." (4. H.D., 25.01.1996, 9690-530)

"Konu ile anlatım arasında düşünsel bağ yoksa, haber gerçek dahi olsa tazminat sorumluluğu doğar." (4. H.D., 19.09.1994, 2292-72939)

"Davacılar için kullanılan "asalak" sözcüğü yazıyı hukuka aykırı duruma getirir." (4. H.D., 03.10.1994, 5309-9105)

" Yazıda geçen "sözleriniz seviyesizlik anıtıdır, ihanettir, yalan söylüyorsunuz, sanıksınız" sözleri eleştiri sınırlarını aşan, tazminatı gerektiren sözlerdir." (4. H.D., 16.02.1995, 1246-1417)

"Polis bülteninden alınan haber abartılı biçimde verilirse konu ile biçim arasındaki denge bozulur ve yayın hukuka aykırı duruma gelir." (4. H.D., 25.04.1995, 2202-3649)

"a) Yazıdaki dil ve anlatım, yapılan niteleme ve yorum, haberin verilişinin gerektirdiği biçim ve ölçüyü aşarsa konu ile anlatım arasındaki denge bozulur ve tazminatı gerektirir. B) Genel müdüre husumet yöneltilemez." (4. H.D., 05.10.1995, 57770-6927)

"Bir yayının hukuka uygun sayılabilmesi için verilen haberin gerçek ve güncel olması, verilmesinde kamu yararı ve toplumsal ilgi bulunması, konu ile anlatım arasında düşünsel bağ bulunması gerekir. Yazıda geçen "sen adamı rezil ettin, ben de seni rezil kepaze ettim" sözleri konu ile anlatım arasındaki düşünsel bağı bozan eleştiri sınırlarını aşan sözlerdir." (4. H.D., 11.07.1994, 1275-6514)

"a) Birleştirilerek görülen davanın davalısı hakkında da bir karar verilmemiş olması usul ve yasaya aykırıdır. b) Profesör olan davacı hakkında kullanılan "Prof. Yaftalı cahil, kifayetsiz" sözleri eleştiri sınırlarını aşan, konu ile anlatım arasındaki düşünsel bağı bozan sözlerdir." (4. H.D., 12.07.1994, 287-6604)

"Basının haber verme fonksiyonunu yerine getirirken kullanacağı hakkın özel hukuk alanında sınırı a) Gerçeklik, b) Kamu yararı ve toplumsal ilgi, c) Güncellik, d) Konu ile ifade arasında düşünsel bağlılık kuralları ile belirlenmiştir. Bu kuralların sonuncusu, haber gerçeği yansıtsa bile kullanılacak dil ve ifadenin, yapılacak yorumun, haberin verilişinin gerektirdiği ve zorunlu kıldığı biçim ve ölçüde bulunmasını öngörür." (4. H.D., 11.07.1994, 1123-6518)

"Bir yazının kişilik haklarına saldırı bakımından değerlendirilmesi yapılırken bütünüyle göz önünde tutulması gerekir. Yazıdaki küçültücü sözler tazminat sorumluluğu doğurur." (4. H.D., 10.03.1994, 8208-2282)

"Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü söz konusu olduğunda basın özgürce eleştirme ve bilgi verme hakkına sahiptir. Eleştiri hakkıyla kişilik hakkının çatışması durumunda kamu yararı üstün tutulur. Davacının Anayasa düzenine aykırı ve ulusal birliği bozucu nitelikteki sözleri üzerine yazıya "sakallının

yediği nane" başlığının konması hukuka aykırı değildir ve tazminat istemeye hak vermez." (H.G.K., 18.03.1992, 628-173)

"Yazının yazılış nedeni ve bütünü değerlendirildiğinde, buradaki "yazar taslağı" deyimi eleştiri sınırlarını aşar." (4. H.D., 26.01.1987, 8216-423)

""Köşe yazısıyla eleştirideki sertlik, onur ve saygınlığı kırıcı nitelikte olmamalıdır. Yazıdaki "çıbanbaşı", "kindar" ve "kiralık asker" sözleri konu ile anlatım arasındaki düşünsel bağı bozar ve tazminatı gerektirir. Davacının önceki saldırısı ortak kusur olarak değerlendirilmelidir." (4. H.D., 29.05.1986, 3424-4371)

"Polisin basın bültenindeki bir haberi abartmadan ve özle biçim arasındaki dengeyi bozmadan veren gazetenin eylemi hukuka uygundur." (4. H.D., 09.05.1988, 3982-4771)

"Bir yazının kişilik haklarına saldırı bakımından değerlendirilmesi yapılırken kural olarak bütünüyle göz önünde bulundurulması gerekir." (4. H.D., 21.06.1988, 2788-6219)

"Eleştirinin söz konusu olabilmesi için, haberin gerçek olgulara dayanması gerekir." (4. H.D., 22.12.1987, 9354-9430)

"Verilmesinde kamu yararı bulunan gerçek ve güncel bir haberde geçen "utanmaz adam", "kursağındaki haram para" sözcükleri kişilik haklarına saldırı oluşturur ve tazminatı gerektirir." (4. H.D., 12.05.1987, 2257-3774)

"Kaymakamı iftira ve tertipçilikle suçlayan ve objektif olmayan yazı tazminatı gerektirir." (H.G.K., 02.07.1980, 187-2110)

"Haber verme özgürlüğü kalkanı arkasına gizlenerek kişileri karalamak, lekelemek, aşağılamak, kötülemek, küçük düşürmek, asılsız suçlamalarla ölçüsüz biçimde kınamak basın özgürlüğünü amacından saptırmak olur ki bu davranış açıkça bu hakkın kötüye kullanılması demektir." (4. H.D., 26.12.1977, 9260-12506)[436].

3.1.5. Gerçeğe Uygun Haberde Ölçülülük ve Nesnel Ölçülere Uyulması

Haberin "ölçülü" olması da gazetecilikte haber verme hakkının sınırlarından birisini oluşturmaktadır. Belirli durumlarda haberin içeriği, diğer kurallar açısından hakkın sınırı içinde kaldığı halde, olayın abartılması, gereksiz yere genişletilerek kamuyu etkileyecek şekle dönüştürülmesi bu hakkın kötüye kullanıldığını

[436] Çetin, **a.g.e.**, s. 192-216.

göstermektedir. Olayların yayın organının genel tutumunun dışında, gereksiz yere büyütülmesi, kamuyu etkileyecek şekilde verilmesi, haberin gereğinden büyük ve önemli bir boyutta sunulması, kişinin daha ağır bir kişisel zararla karşılaşmasına, toplumsal ilgi ve yarar ölçüsünü aşan bir haber sunuşuna yol açabilmektedir. Bu durumda kamu yararı ve kişisel hakların korunması dengesi, kişi aleyhine bozularak hukuka aykırı bir durum ortaya çıkmaktadır.[437] Bu nedenlerden dolayıdır ki genelde haberin veriliş şekli ile olayın haber niteliğinin önemi ve kamu yararı arasında ölçülülüğün varolduğunu kabul etmek gerekmektedir. Bu nedenle gazetecinin, hukuka uygunluk sebebinden yararlanabilmesi için, haberin veriliş biçimi ile haberin önemi ve kamusal yarar arasındaki ölçüye uygun davranması gerekmektedir.[438]

Gerçeğe uygun haberlerin yayınlanmasında basının "sansasyon"dan kaçınarak, objektif ölçülere başvurması gerekmektedir. Bunun tersi ise kişilik haklarını zedeleyen, doğru bir haber yayınının hukuka aykırı sayılması sonucunu yaratabilmektedir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 21.4.1972 tarih, Esas No: 2833, Karar No: 3665 Sayılı Kararında haberin yayınında uyulacak ölçüleri şöyle belirtmektedir:[439]

"Yasaların basına verdiği haber verme hakkı, kapsamı yönünden, değeri miktarınca ölçümlenmek gerekmektedir. Her haberin gazetecilik mesleği yönünden belli bir değeri vardır. Bu değer her gazete için, gazetecinin kişiliğine göre değişik olarak yorumlanabilmektedir. Ancak bu yorum farkı gazetecinin ve müessesede çalışanlarla sahibinin, diğer gazetedeki aynı durumda olan kişilerin anlayış ve yorum farkından ileri gelebilen değişikliklerden öteye gidememektedir. Böylece haber verme ödevi, meslek anlayışının objektif, genel ölçü ve sınırları içinde, fakat belirtilen kişilik ve anlayışa bağlı yorumlar nedeniyle birbirinden çok farklı olmayan bir uygulama göstermektedir. Haber vermede ölçü; yasanın getirdiği, hak ve hukukun sağladığı sınırlar, eylemli ve maddi olanaklar, meslek kuralları, görev ciddiliği gibi yaptırımlarla ortaya çıkmaktadır. Bu ölçülerin dışında haberde kullanılan sözler, resimler, sunuluş ve sayfaya konuluş biçimi, gireceği sayfa, birbirinden çok az farklılık gösterebilmektedir. Bu normal ölçüler dışında bir haberin, öneminden ve ciddilik duygularından uzak, meslek anlayışına göre konulacağı yer bakımından ve konulan sözlerin niteliği ve toplam tutarı ve dengeli bir biçimde sunuluşu açısından belli bir amaca yönelince, görevden özellikle hukukun

---

437 Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 246.
438 İçel, **a.g.e.**, s. 280.; Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 246.
439 Aydın, **a.g.e.**, s. 100.

sağladığı görevden söz edilememektedir." Bu yargısal inanca göre, "öneminin çok üzerinde" abartılı şekilde sunulan ve kişilik haklarını zedeleyen haber, gazetecinin kamuyu aydınlatma görevinin dışında bir amaca yöneldiğinden hukuka aykırı duruma düşmektedir.[440]

Haber niteliğini içeren ve gerçeğe uygun bir yayın yapıldığında temelde hak doğmuş, sadece bütün hukuka uygunluk sebeplerinin, bu uygunluk sebebinin sınırları içinde kalması durumunda etken olması mümkün olmaktadır. Haberin gerektirmediği aşağılayıcı ifadelerin kullanılması halinde kamu yararı ve toplumsal ilgi de ortadan kalkarak kişisel hakların korunması baskın hale gelmektedir. Bu durumda fikir unsuru dolayısıyla düşüncenin açıklanması özgürlüğünden doğan haklar da ortadan kalkmaktadır. Hukuk Genel Kurulu'nun 09.10.1985 tarih, Esas No: 4/96, Karar No: 790 Sayılı Kararında da "... Haber gerçeği yansıtsa bile kullanılacak dil ve ifadelerin, yapılacak niteleme ve yorumun, haberin verilişinin gerektirdiği ve zorunlu kıldığı biçim ve ölçüde bulunması öngörülmüştür. Eğer haberin verilişinde gerekli, yararlı ve ilgili olmayan beyan ve değerlendirmelere gidilecek, haberin içeriği ile uygun düşmeyen tahrik edici yakın bir okuyucu ya da toplumda kuşku yaratıcı dil ve ifade kullanılacak olursa, kişilik haklarıyla çatışan basın özgürlüğüne üstünlük tanınması imkansız hale gelir" denmektedir.[441]

Haberin veriliş biçimi yönünden ölçülü olunmasına yönelik Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 7.7.1975 tarih, Esas No: 8254, Karar No: 7889 Sayılı Kararında, haberin veriliş biçiminde hakkın kötüye kullanılışı ve sınırın aşılması şöyle belirtilmektedir: "Davaya konu olan haber, davacının vekar ve haysiyetine bir saldırı teşkil eder niteliktedir. Özellikle haberin gazetenin ilk sayfasında ve sağ yukarı köşesine iri puntolu harflerle basılmış olması ve gereği yokken, özel bir çaba ile sağlanmış fotoğrafın aynı yerde haberle birlikte yayınlanmış olması, saldırıya ve uğranılan zarara ağırlık vermektedir."[442]

Basın özgürlüğünün kapsamı içinde haber verme, kamuyu aydınlatma oluşturma ve eleştiri de yer almaktadır. Bunların basının hak ve görevleri olduğundan daha önce de bahsedilmişti. Ancak basında yayınlanan haber, doğru vakalara dayanmalı, doğru bir

---

440 "Feridun Müderrisoğlu, **Medeni Hukuk Açısından Basın Özgürlüğü ve Kişisel Hakların Çatışması, Çözüm Yolları**, (Ankara Barosu Staj Konferansı, 1947), s. 32-33" (Öngören, **a.g.e.**, s. 175'deki alıntı).

441 Aydın, **a.g.e.**, s. 102.

442 Öngören, **a.g.e.**, s. 177.

amaca yönelik olmalıdır.[443] Bu nedenle, gazetecinin hukuka uygunluk sebebinden yararlanabilmesi için haberin veriliş biçimi ile haberin önemi ve kamusal yarar arasındaki ölçüye uygun davranması zorunlu hale gelmektedir. Basın yoluyla kişilik hakkına yöneltilen saldırılarda manevi tazminata gerek duyulması için "kusur"un (kast, ihmal ve tedbirsizlik) bulunması gerekmektedir. Böylece basın yoluyla kişilik hakkına saldırının manevi tazminat sorumluluğuna neden olabilmesi için meydana gelen zararın gazetecinin kusurundan doğması gerekmektedir. Herhangi bir kasti haber yayımı durumunda, hukuka aykırı fiilin kusurlu olduğunu söylemek mümkün olmaktadır. Ancak haberde kasıtlı bir hakaret varsa hakim takdir yetkisi kullanabilmekte ve bunu kullanırken de çağımızda gerekli olan çabuk haber verme zorunluluğunu, gazetecinin çalışma koşullarını ve olayın tüm özelliklerini dikkate alması gerekmektedir.[444]

Gazetecinin kusurluluk durumunun belirlenmesi için ise Basın Kanunu'nun 33. Maddesi ile T.C.K.'nun 38. Maddesinin içerdiği hükümlerin etkilerine bakmak gerekmektedir. Daha önce de bahsedildiği gibi Basın Kanunu'nun 33. Maddesi, fucur, ırza tecavüz, ırza tasaddi, alacağım diye kızlık bozma, kaçırma, fuhuş, zina fiillerine ait haberlerde mağdurun kişiliğinin açıklanması suç sayılmıştır. İşte bu maddeyi ihlal eden bir haber söz konusu ise ve bu yayın aynı zamanda kişilik hakkına saldırı niteliğini göstermekte ise gazetecinin kusurlu olduğu kabul edilebilmektedir.[445]

T.C.K.'nun 38. Maddesine göre ise "... bir şahsın veya bir ailenin şeref ve haysiyetini ihlal eden her nev'i cürüm ve kabahatlerde bir güna maddi zarar vukua gelmesi bile mahkeme mağdurun talebine mebni manevi zarar mukabili olarak mayyen tazminat itasına da hükmedilebilir" denmektedir. Yargıtay bu maddeyi, B.K.'nun 49. Maddesi karşısında özel bir hüküm olarak kabul etmekte ve maddenin uygulanabileceğini belirtmektedir. Örneğin genel affa uğramış bir suçtan dolayı manevi tazminat davasında 38. Maddenin uygulamasına bir engel bulunmamaktadır. Ancak ceza davası beraatle sonuçlanmış veya daha önce soruşturmanın açılmasına gerek olmadığı kararına varılmışsa, artık 38. Maddeye dayanılarak manevi tazminat davası açılamamaktadır. Bu durumda B.K.'nun 49. Maddesinden yararlanılabilmekte, Yargıtay

---

443 "EGGER, **İsviçre Medeni Kanunu Şerhi Giriş ve Kişinin Hukuku**, (Volf Çerniş, Çevirisi), 1947, s. 297" (Öngören, s. 176'daki alıntı).

444 İçel, **a.g.e.**, s. 268; Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 268-269; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 249.

445 İçel, **a.g.e.**, s. 281; Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 268-269.

tarafından bu maddenin aradığı koşulların "ağır kusur" koşulunun gerçekleşmesinin gerekli olmadığı görüşüne de ulaşılabilmektedir.[446]

3.2. Eleştiri

Daha önce de bahsedildiği gibi haber verme hakkından söz edilebilmesi için, olayın öncelikle haber niteliği taşıması gerekmekte ve eğer ortada bu nitelikte bir haber yoksa haber verme hakkının varlığından da bahsetmek mümkün olmamaktadır. Açıklanan olay gerçek ve güncel değilse, kamu yararı taşımıyorsa, kamunun ilgisini çekmiyor ve haber verme hakkına ait sınırları aşıyorsa, gazetecinin veya ifade ve basın özgürlüğünü kullandığını ileri süren bir kişinin haber verme hakkına dayandığından söz edilememekte ve hukuka uygunluk sebebinin varlığı kabul edilebilmektedir.[447]

Basın yoluyla düşünce açıklama özgürlüğünün kapsadığı bir hak ve yayının hukuka uygunluk nedenlerinden bir diğeri de eleştirme hakkıdır.[448]

Basının eleştirme hakkı ve sınırları, kişinin şeref ve itibarı M.K.'nun 24. ve B.K.'nun 49. Maddeleri gereğince korunması gereken kişilik haklarındandır. 1961 Anayasası'nın 20. Maddesinde, herkesin düşünce ve kanaat özgürlüğüne ve bunları söz, yazı, resim veya başka yollarla açıklanabileceği açıklandıktan sonra 22. Maddede de basının hür olduğu belirtilmiştir. Ancak bu özgürlük de sınırsız değildir ve basın özgürlüğünün sınırlarını, kişilerin kişilik haklarının sınırları (M.K.'nun 24. ve B.K.'nun 49. Maddeleri) çizmektedir. Ancak kamu yararı olan durumlarda kişilik haklarının sınırları da aşılabilmekte çatışan kişi ve kamu yararı karşısında kamu yararı ön planda tutulmaktadır. Basının kamuyu bilgilendirmesi, habere konu olan kişinin şeref ve haysiyetinden daha üstün tutulmakta, böylece özel hukuk bakımından bile hukuka aykırılık kalkmaktadır. Haber verme, kamuyu aydınlatma, oluşturma ve eleştiri basın özgürlüğünden doğan haklar olduğu kadar basının görevleridir. Özellikle kamu yönetimleri ve yöneticilerinin eleştirilmesi basının en doğal hakkıdır. Basında

---

446 İçel, **a.g.e.**, s. 281, Ayrıca bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 25.11.1964 tarih, Esas no: 1021, Karar no: 677 Sayılı Kararı.

447 Şen, **a.g.e.**, s. 20. (Kanun koyucunun öngördüğü yasaklara uyulmalıdır. 5680 sayılı Basın Kanunu'nun 30. Maddesi ile getirilen, ceza kovuşturmasına ilişkin yasakları veya 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu'nun Ek Madde 2'si ile getirilen 18 yaşından küçüklerin maneviyatını korumaya yönelik yasaklar örnek olarak gösterilebilir. Verilen haberle ilgisi olmayan ve habere konu olan kişileri küçültücü, onların ahlaki ve manevi kişiliğine yer verilmemelidir. Bu gibi durumlarda haber verme hakkının sınırlarının aşıldığı ve hukuka aykırı davranıldığı gerçektir.

448 Öngören, **a.g.e.**, s. 178; Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 36.

yayınlanan haberler objektif ve doğru amaca yönelik olduğu sürece, eleştiri sert, küçük düşürücü, şeref ve haysiyeti rencide etse bile sorumluluk söz konusu olmamakta ve hukuka aykırılık ortadan kalkmaktadır.[449]

Düşüncenin rahatça ifade edilmesi özgürlüğü, kişisel hakları ihlal etmeden gerçekleşmelidir. Böylece kişiye toplumda layık olduğu yeri veren, kişiye yasanın tanımış olduğu özgürlük ve inanç değerlerine saygılı bir düzenin kurulmasına yardımcı olunacaktır. Fikir tartışmaları özgür ortamlarda kamuoyunun bilinçlenmesi için yapılmalıdır. Ancak fikir özgürlüğü de, fikri eleştirme hakkı da sınırsız değildir. Bu nedenle iki davranış da; yasalar ve ahlak kuralları çerçevesinde bilimsel yaklaşımla, olumlu bir kamuoyu oluşturmak ve toplumu ileri götürmeye yardımcı bir anlayışla yapılmalıdır.[450]

Basında yer alan açıklamalar, konularına göre olay açıklamalar ve değer yargıları olarak ikiye ayrılmaktadır. Günlük basında yer alan haberler, "olay açıklaması" adını alırken, değer yargısı şeklindeki basın açıklamalarına ise, "eleştiri" denmektedir. Diğer bir deyişle belli bir olayın objektif olarak aktarılması olay açıklaması iken değer yargıları bir olay veya durum hakkındaki kişisel (subjektif) düşüncelerin açıklanması olarak ifade edilmektedir.[451] Haber verme hakkı, eleştiri hakkını da gerektirmektedir. Eleştiri hakkı da basının en önemli hakkı olup, haber, fikir, kanaat ve bu kavramların kapsamına giren tüm konuları yorumlamak ve analiz edebilmektir.[452] Eleştiri sayesinde toplumdaki tüm aksaklıklar ortaya konarak bunların giderilmesi için çözüm yolları önerilebilmektedir. Eleştiri hakkı, somut bir olayın kamuoyuna duyurulmasının dışında, olayla ilgili düşünce ve değerlendirmelerin açıklanması, yorumlanması ve öncelenmesi olanaklarını da ifade etmektedir. Bu nedenle, hukuka uygunluk sınırları içinde kalındıkça "eleştiri hakkı" kişi açısından, olumsuz fikir ve sonuçların bile açıklanabilmesi ihtimalini kapsamaktadır.[453]

Süleyman İrvan'ın da belirttiği gibi Türk Medyası'nda en çok eleştirilen ve Basın Konseyi'ne yapılan başvurulardan da anlaşılan; haberde, kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadeler kullanılmaktadır.[454]

---

449 Günay, **a.g.e.**, s. 63.
450 **Aynı**, s. 64.
451 Çetin, **a.g.e.**, s. 217; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 26-27.
452 Şen, **a.g.e.**, s. 20-21.
453 Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 36.
454 İrvan, **a.g.e.**, s. 5.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 13.10.1975 tarih ve 11129/10592 Sayılı Kararında "mizahın"da bir gazetecilik hakkı olduğu kabul edilmiş, sadece mizah adı altında kişinin iğrenç, tiksindirici, düşmanlık çekici bir biçimde kamuya tanıtılması hakkın sınırları dışında bırakılmıştır.[455] Bununla birlikte Basın Konseyi'nde de eleştiri sınırları konusunda bazı ilkeler yer almaktadır. Örneğin Ahmet Vardar 16 Eylül 1994 tarihli Sabah gazetesinde çıkan ve İETT otobüs şöförünü ele alan yazısından dolayı Konsey tarafından kınanmıştır. Haber yazısı şöyle verilmiştir: "O otobüs babanın malı mı ulan senin ha ... Şunun içinde beyin olduğundan şüphe ettiğim kellenin içine yerleştir... Eğer bir daha böyle bir halt etmeye kalkarsan sana bir çakarım bir de yer çakar. Anladın mı?"[456]

Belirli bir olay, eser veya davranışla ilgili tartışmalar, kanunun incelenmesi, bir değerlendirmeyi ifade ettiğine göre bir eleştiri ve eleştirilen görüşe karşı bir görüşün savunulması da inceleme hakkıyla benzeşmektedir.[457] Eleştiri ve inceleme, siyasal, ekonomik, bilimsel, sanatsal konularda olabilmektedir. Dinsel görüş açıklamaları ve siyasal eleştiriler de temelde eleştiri ve inceleme kapsamına girmektedir.[458]

Eleştiri (tenkit) bir övgü olmadığından "sert" olması doğaldır. Ancak bunun da bir sınırı olmalıdır ve bu sınır "kamu yararı" kavramıyla ilgilidir. Kamu hayatı için önemli sayılan bir olay ya da davranışın sert eleştirisi haklı görülebilirken, o kadar önemli olmayan olayların sert şekilde tenkit edilmesi ölçüsüz sayılabilmektedir. Bunun yanında eleştiri sırasında, tenkit edilen kişiyle alay edilerek, gülünç duruma düşürecek, ticari itibarını zedeleyecek, hor görülmesine yol açacak ifadelerin kullanılması da sınırın aşılması olarak algılanmaktadır.[459]

Daha önce haber verme hakkıyla ilgili olarak yapılan açıklamalar eleştiri hakkı yönünden de geçerli olmaktadır. Bu nedenle, eleştiriye konu olan durum gerçek olmalı, güncel olmalı, yapılmasında kamu yararı bulunmalı ve yapılan eleştiriyle olay arasında düşünsel bağ bulunmalı ve olayda yer alan kişiler hakkında küçük düşürücü değer yargılarında bulunulmamalıdır. Bunlardan birisinin bile yokluğu, eleştiriyi hukuka aykırı duruma getirmektedir. Eleştiri hakkı da ancak hakaret suçu yönünden bir hukuka uygunluk nedeni olmaktadır. Bir kimsenin karıştığı herhangi bir olay eleştirilip

---

455 Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 245.
456 Ahmet Vardar kınandı, (Basın Konseyi Aylık Bülteni, Özgür Basın, Kasım-Aralık 1994, s.3).
457 Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 36.
458 Aydın, **a.g.e.**, s. 103.
459 Çetin, **a.g.e.**, s. 217.

yorumlanırken küçük düşürücü değer yargılarında bulunarak sövmek de her zaman hukuka aykırı durumlar yaratmaktadır.[460] Çünkü sövme hakaretten farklı olarak bir kişinin haysiyet ve şerefine dokunacak bir fiil isnat etmesi değil, namus ve şerefine taarruz etmektir. Kişinin onuru, saygınlığı, kanunlarla korunmakta hem hakaret hem de sövme niteliği taşıyan sözler suç olarak değerlendirilmekte ve cezalandırılmaktadır. Eleştiri hakkıyla yakından ilgili olan hakaret suçunun özellikle politik alandaki en etkili ve çarpıcı örnek olay, Avrupa İnsan Hakları Divanı'nın politik eleştiri kavramı ile ilgili "Lingens davasında" verdiği karar oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu sözleşme T.C. Anayasası'nın 90. Maddesinde ulusal bir kanun olarak karşımıza çıkmaktadır.[461]

Küçük düşürücü bir eleştiri, sanat eleştirisi, mesleksel veya siyasal eleştiri olarak kaldıkça hukuka aykırı olmamaktadır. Eğer eleştiren, sanat eleştiri alanından çıkarak, genel olarak kişiliğin ve insanın eleştirilmesi alanına girmiş ise eleştiri hukuka aykırı hale gelmektedir. Sanat eleştirisi, eleştirilenin sanat uğraşısı ve yetenekleri hakkındaki değer yargılarına dayanmakla birlikte, eleştirilene karşı kin ve düşmanlık duygularının yaratılmaması gerekmektedir. İster sanat eleştirisi, ister siyasal eleştiri isterse diğer alanlardaki eleştiriler olsun, ilgili kişinin insan olarak şeref ve onurunu küçük düşürdüğü ölçüde hukuka aykırı sayılmaktadır.[462]

Siyasal kişilerin siyasal eleştirilmesinde kamu yararı bulunmaktadır ve genelde yayının hukuka uygun sayılabilmesi için yapılan yayının haber-eleştiri özelliği taşıması gerekmektedir. Yargıcın haberdeki kamu yararını belirleyebilmesi de, yayında "kamu yararı bulunmaması", kişinin tamamen özel yaşamına giren, kamunun ilgisini çekmeyen, kişiliğe saldırı amacı taşıyan objektif ölçülerden yararlanması gerekmektedir. Siyasal kişilerle ilgili haber ve eleştirilerin yapılmasında kamu yararı olduğu kesin bir varsayım olarak kabul edilirse, böyle bir yayının hukuka aykırılık objektiflik değerlendirilmesinde, kamusal yarar, haber-eleştiri niteliğinin bulunup bulunmadığının araştırılmasına bile gerek olmamaktadır. Özellikle siyasal konularda halkın bilgi edinme hakkı sınırlanamayacağından her türlü haber-eleştirinin özgürce dolaşabilmesi demokrasinin koşullarındandır. Ayrıca bu kişiler siyasal kişilikleriyle kendilerini kamunun denetimine de sunmuş-ön rıza göstermiş , özel yaşamın sınırlılığı da kabul edilmiş olmaktadır. Siyasal kişilerle ilgili incelemeler tarihsel olaylara ve

---

460 **Aynı**, s. 217-218.
461 Gölcüklü, s. 8-9.
462 Öngören, **a.g.e.**, s. 178; Özek, **Türk Basın...**, **a.g.e.**, s. 180-196 vd.

objektif temellere dayandırıldığında, incelemeyi yapanın yorumu ve ortaya konulan olgular ne olursa olsun, yayının uygun sayılması gerekmektedir.[463]

Bu hakkın sınırlarını toplumsal yarar ve ilgiyle gerçeklik ve objektiflik oluşturmaktadır. Siyasal haberler ve eleştiriler demokratik ortamlarda kamu yararı ve ilgi unsurlarına sahipken, objektiflik, haberin verilişinde gerçeğe uymak ve haberin veriliş şekli, eleştiride kullanılan ifade yönünden amaca uygunluk söz konusu olmaktadır. Bu nedenle haber verme ve eleştirinin fonksiyona yönelik nitelik taşıması gerekmektedir. Demokratik düzenin çoğulcu niteliği belli ölçülerde, siyasal ve idari düzendeki yöneticilerin denetimini gerekli kılarken, çoğulculuk aynı zamanda göreceli bir değer de taşımaktadır. Eleştirip haber verirken, belirli bir siyasal görüşe karşıt bir program önermeyi gerektirirken eleştiri ölçüsünün, öne sürülen program açısından karşı çıkılan tutumların ve programın eleştirilmesi çerçevesiyle sınırlandırılması gerekmektedir. Siyasal haber ve eleştiri sınırları aşılıp, kast unsuru oluşursa hukuka aykırı bir fiil ortaya çıkmakta, bu fiilin varlığı ile, ilgili kişinin sorumluluktan kurtulması ise ispat hakkını kullanmakla ilişkili olmaktadır.

Basının idari ve iktisadi mekanizmayı eleştirmesine yönelik 4. H. D. 19.02.1980-666/2007 Sayılı Yargıtay Kararında daha önce bahsedilen, basının kişilik hakkına müdahale ölçüsü; dengeli uygun bir amaç ve araç ilişkisinde olmak, meşru bir amaca yönelik bulunmak koşulu ile kamu yararına olmayan idari sistemi sert dille eleştirmeye hakkı olduğu ve bu durumun hukuka uygun olduğu şeklinde belirtilmiştir.[464]

Daha önce bahsedilen Avusturya Mahkemelerinde ele alınan Lingens davası ve mahkeme tarafından verilen mahkumiyet kararıyla örnek davada geçen unsurlar bir ölçüde uyum göstermektedir. Benzer bir örnek olay ise Oberschlick-Avusturya Davası ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi karar-sonuçlarında yaşanmıştır. (Bkz. Ek-1) Avusturya'da geçen Lingens olayının siyasi kişisi M. Kreisky hakkında yazılan bir makaleden dolayı M. Lingens adlı gazeteye hakaret davası açar. Söz konusu makalede geçen; en iğrenç oppurtunizm, gayri ahlaki, onurdan yoksun deyimleriyle M. Lingens para cezasına çarptırılır ancak, hakaret suçu söz konusu olduğunda, siyaset adamlarının daha fazla hoşgörüye sahip olması gerektiği düşüncesi ile cezada indirime gidilir. Bunun üzerine M. Lingens Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesinin ihlal

---

463 Özek, **Türk Basın ...**, **a.g.e.**, s. 10.; Çetin Özek, **Basın Özgürlüğünden Bilgilenme Hakkına**, (Birinci basım, Yayın no:578, Hukuk Dizisi no:103, Eylül 1999), s. 346-347.

464 Günay, **a.g.e.**, , s. 68-72.

edildiğini öne sürerek komisyona başvurur ve bu hükmün çiğnendiği sonucuna varılır.[465] Olay Divan önüne getirilir. Divan'a göre basın özgürlüğünün Kullanılması sonucu kişinin suçlanarak mahkum edilmesi bu özgürlüğe "müdahale"dir. Bu müdahale eğer 2. fikrasındaki şartlara uygunsa madde hükmü ihlal edilmemiştir. Aksi takdirde sözleşme hükmü ihlal edilmiştir ve devlet bundan sorumludur. Şikayette bulunan yazara göre kendisi demokratik toplumda faaliyet gösterdiği için, siyasi ortamdaki olaylarla ilgili görüşünü söylemenin demokrasinin gereği olduğunu savunmaktadır. Komisyonda saldırıya ve saldırılmaya alışık siyaset adamının eleştirileri yadırgamaması gerektiği görüşünü paylaşmıştır. Hükümete göre ise yazarın kullandığı "en iğrenç oppurtunizm, gayri ahlaki, onurdan yoksun" gibi deyimler siyasi eleştiriyi aşmıştır. İfade özgürlüğüyle özel yaşama saygının çatıştığını belirlenen komisyon ifade özgürlüğü kavramını mübalağalı şekilde yorumlamıştır. Divana göre yazarın kullandığı deyimler kamu göreviyle ilgili açıklamalardır ve özel yaşamla ilgisi yoktur. Divan, itiraza neden olan müdahalenin, güdülen meşru amaçla orantılı olup olmadığını ve bu müdahaleyi meşru kılmak için Avusturya Mahkemelerince öne sürülen gerekçelerin yeterli olup olmadığını belirlemekle sorumludur.

10. Maddeye göre ifade özgürlüğü; demokratik toplumun temel taşlarındandır ve bireyin ilerlemesinde önemli şartlardandır. İkinci fikra ise yalnız zararsız haber ve fikirler için geçerli değil, aynı zamanda kırıcı, aykırı olanlar içinde geçerli olmaktadır. Basın için önem taşıyan bu ilkelerle başkalarının şerefini korumak için konan sınırları aşmamak amaçlansa da, siyaset alanında tartışılan konularla ilgili haber ve düşünceleri iletmek basının başta gelen görevlerindendir. Halkın haber ve bilgi alma hakkı da olduğu düşünülerek Divan, Avusturya mahkemelerinde ifade edilen; basının görevinin

---

[465] 1997'de alınan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 10. Maddesi, DEHAES ve GIJELS/BELÇİKA DAVASI, 24 Şubat 1997 (7/1996/626/809) Avrupa Konseyi İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni No:1-2/97 Dış Politika Enstitüsü, Kararlar Bülteni, Cilt:1, Sayı:1, s. 65-121.; İlgili madde:
"1. Her fert ifade ve izhar hakkına maliktir. Bu hak içtihat özgürlüğünü ve resmi makamların müdahalesi ve memleket sınırları mevzubahis olmaksızın, haber veya fikir almak veya vermek serbestisini ihtiva eder. Bu madde, devletlerin radyo, sinema veya televizyon işletmelerini müsaade rejimine tabi kılmalarına mani değildir.
2. Kullanılması vazife ve mesuliyeti tazammun eden bu özgürlükler, demokratik bir toplulukta, zaruri tedbirler mahiyetinde olarak, milli güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya amme emniyetinin, nizamı muhafazanın, suçun önlenmesinin, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret veya haklarının korunması, gizli haberlerin ifşasına mani olunması veya adalet kuvvetinin üstünlüğünün ve tarafsızlığının sağlanması için ancak ve kanunla, muayyen merasime, şartlara, tehditlere veya müeyyidelere tabi tutulabilir."

Anadolu Üniv
Merkez Kü

yalnız haber vermek olduğu, bunların yorumunun ise okuyucuya kaldığı yolundaki görüşünü benimsememiştir.

Avusturya mahkemelerinde mahkumiyete neden olan makalenin bazı bölümleri tenkit edici bulunmuş fakat yazar ise ifade özgürlüğünü kullanarak değer yargılarında bulunduğunu savunmuş, Divan'da buna katılmıştır. Çünkü M. Lingens'in eleştirileri o tarihte başbakan olan M. Kreisky'nin tutumuna yöneliktir ve söz konusu olan, yazarın haberi yayma hakkını kullanmış olması değil, kanaat özgürlüğü ve düşünceyi iletme hakkını kullanmış olmasıdır. Yazara verilen bu ceza ile, düşüncesini makalelerinde açıklayarak bunların yayılmasından alıkonulamamış, ancak bundan sonra bir anlamda bu tür yeni eleştirilerde bulunmasını engelleyerek sansür etkisi yaratılmıştır.

Avusturya Mahkemeleri M. Lingens'in yaptığı açıklamaları ispatlayıp ispatlayamadığını da incelemiş ve yazarın davranışını değerlendirmede çeşitli yollardan birisinin bile doğru olduğunu mantıken ispatlamanın mümkün olmadığı görüşünden dolayı onu hakaretten suçlu bulmuştur. Oysa Divan'a göre maddi olayla değer hükümleri birbirinden ayrılmalıdır. Değer hükümlerinde ispat hakkını kullanmanın mümkün olmadığını belirten Avrupa İnsan Hakları Divanı, böyle bir ihtiyacın bulunmasının da 10. Madde ile korumaya alınan hakkın temelini oluşturan düşünce özgürlüğüne ters bulmaktadır.

Sonuç olarak Divan demokratik toplumlarda başkalarının şöhretini korumak için, ifade özgürlüğüne müdahale yapılmasının M. Lingens'in cezalandırılmasının zorunlu olmadığı ve Avusturya Hükümeti'nin sözleşmenin 10. Maddesini ihlal ettiği sonucuna varmıştır.[466]

4. Hukuk Dairesi'nin 9.2.1968 tarih, Esas No: 1968/11771, Karar No: 1531 Sayılı Kararına göre herkesin, sahip olduğu belirli yöndeki ekonomik görüşten hareketle içinde yaşanılan ekonominin işleyiş tarzının eleştirilebilme imkanı olmaktadır. Bu gibi eleştiriler, yürürlükteki yasaların belirlediği sınırlar içinde yapılabilmektedir. Ancak eleştirilerde verilen örnekler üzerinde özenle durulmalı ve kişilerin ekonomik saygınlığına, gerçeğe aykırı açıklamalarla saldırılmamalıdır. Kural olarak belirli bir ekonomik alandaki belli bir kişiyi hedef alarak, onun ekonomik uğraşları eleştirilirken gerekli açıklamayı yapma imkanı varsa da; bu açıklamaların gerçeğe aykırı olması

---

[466] Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 9-13

durumunda, onun bu yüzden kırılan şeref ve onurunun gerektirdiği sorumluluğun göz önünde tutulması zorunlu olmaktadır.[467]

Basının kişilik hakkına müdahalesinde; dengeli uygun bir amaç ve araç ilişkisinde olmak, meşru bir amaca yönelik olmak koşulu ile kamu yararına işlemeyen "idari ve iktisadi mekanizmayı" sert bir dille eleştirmeye hakkı vardır ve bu durumda hukuka aykırılıktan söz edilememektedir.[468]

İnsanlığın gelişimi, düşünce ürünlerinin herkese yayılabilmesi imkanının bir hak olarak kendilerine tanınabilmesine bağlı bulunmaktadır. O halde insan ister kişisel ister toplumsal alanda ele alınsın, tüm diğer hak ve özgürlükler yanında serbestçe düşünme ve bunu ifade etme imkanına sahip olmalıdır. Ancak ne fikir özgürlüğü ne de fikri eleştirme hakkı sınırsız değildir. O halde her iki tutumun da yasalar ve ahlak kuralları içinde ve özellikle kamuoyunun olumlu yönde oluşması için, toplumun ilerlemesi amacı ve özellikle bilimsel bir yaklaşımla yapılması, karşı fikirlerin bu anlayışla dışa vurulması gerekmektedir. Eğer bir düşünce bu gibi esaslara aykırı olarak ileri sürülürse, bu düşünceler yine aynı sınırlar içinde eleştirilip kınanabilecektir. Bu nedenle bir düşünceye karşı yöneltilen eleştirinin normal sınırlar içinde kalıp kalmadığı, ancak ileri sürülen fikir ve eleştirinin, kınama yazısının birlikte incelenip değerlendirilmesinden anlaşılabilmektedir.[469]

Eleştiri ile ilgili örnek Yargıtay kararlarına göre;

"Fotomontaj yoluyla da olsa, kamuoyunu ilgilendiren gerçek ve güncel olaylar nedeniyle siyasal parti başkanlarını eleştirmek hukuka uygundur. Kamuya malolmuş kişiler, kendilerine yönelen alkışlar kadar, gerçeği yansıtan eleştirilere de katlanmak zorundadırlar." (4. C.D. 04.06.1998 5063-5930)

"Politika alanında yer alıp ülkeyi yönetme isteğinde olanlar, toplum içinde edindikleri imajdan kolay sıyrılamazlar. Bu yüzden sık sık tartışma ve eleştirilerin odağını oluştururlar. Siyaset sahnesinin kişileri kendilerine yönelen alkışlar kadar, gerçeği yansıtan eleştirilere de katlanmak zorundadırlar." (4. H.D. 11.11.1998 765-801)

"Bakanın yurt dışı gezisine katılan heyetin harcamalarının şaibeli olduğu yolunda basına demeç veren eski bakanın bu sözleri eleştiri sınırları içindedir ve hukuka uygundur." (4. H.D. 14.07.1994 3313-6788)

---

[467] Aydın, **a.g.e.**, s. 104; Öngören, **a.g.e.**, s. 178.

[468] Öngören, **a.g.e.**, s. 179; Ayrıca bkz. 4.H.D., 18.2.1980 T. 666 E, 2007 K.

[469] Aydın, **a.g.e.**, s. 105; Ayrıca bkz. 4.H.D. 23.6.1977 tarih, Esas no: 10844, Karar no: 7295 Sayılı İlamı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ELEŞTİRİ VE YORUM HAKKININ YAZILI BASINA YÖNELİK BOYUTLARI

1. GENEL OLARAK KİŞİLİK HAKLARINA SALDIRIDAN KORUNMA

Mutlak ve vazgeçilmez haklardan olan kişilik hakkının korunması hem kamu hukuku hem de özel hukuk kurallarıyla sağlanmaktadır.

Daha önce ele alındığı gibi kişilik hakkının konusuna giren maddi, bedensel, manevi, mesleki ve ekonomik değerlerin hepsi kişiliği oluşturmaktadır. Kişilik bir bütün olarak korunduğu için, kişiliği oluşturan değerlerin her biri bu korumadan yararlanabilmektedir. Bundan dolayı da kişisel değerlerden birine yapılan saldırı, kişiliğe yapılmış sayılmaktadır.[470] Bugün iletişim alanında ulaşılan teknik gelişme sayesinde insanların sır alanlarına daha kolay girilebilmekte, bu nedenle de kişiler her an kişilik alanlarına yapılacak bir saldırıyla karşılaşabilmektedirler. Ancak toplumsal yaşamın bir gereği olarak da kişiler kimi saldırılara belli oranda katlanmak durumunda kalmaktadır. Bu nedenle de kişilik hakkıyla toplumsal çıkarlar arasında bir dengenin kurulabilmesi için kişiliğin korunması yönünde düzenlemelere gereksinim duyulmaktadır.

Özgürlükçü demokratik düzenlerde kişilere tanınan özgürlükler bazen kişinin, kişilik hakkını ortadan kaldırıcı yönde kullanılabilmektedir. Bu nedenle kişiye özgürlük tanınırken, diğer taraftan da bu özgürlüğün amacı dışında kullanılarak kişiye zarar vermesine karşı da koruma yolları getirilmiştir.[471]

Daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi T.C. Anayasası'nda kişilik haklarının koruması ile ilgili hukuk kurallarına yer verilmiştir. Bunlar; herkes kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklere sahiptir, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı bulunmaktadır, özel

---

470 Zevkliler, **a.g.e.**, s. 301.
471 **Aynı**, s. 302-303.

yaşamın gizliliğine dokunulamaz, herkesin düşünce, bilim ve sanat özgürlüğü vardır, basın özgürlüğü başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının korunması amacıyla sınırlandırılabilir, kişilerin şeref ve haysiyetine dokunan ve gerçek dışı olan yayınlara karşı cevap ve düzeltme hakkı vardır.

Kişilik haklarının Ceza Hukuku kurallarıyla korunan hükümleri arasında da; T.C.K.'nun meşru müdafaaya ilişkin 49. Maddesinin 2. fıkrası, kişilerin siyasi (m. 174), din (m.175), iş ve çalışma özgürlükleri (m.201) aleyhine cürümlere, konut ve sır dokunulmazlığı aleyhine cürümlere (m. 193, 195), ölüler aleyhine cürümlere (m. 178), şeref ve haysiyet aleyhine işlenen hakaret ve sövme cürümlerine (m. 480, 482) ilişkin hükümler yer almaktadır.[472]

Özel hukuk kurallarıyla korunan hükümler ise M.K.'nun 24., 24/a ve B.K.'nun 49. Maddeleridir. M.K.'un 3444 sayılı Kanunla eklenen 24/a Maddesinde, kişilik hakkına saldırılarda "... sona ermesine rağmen etkisi devam eden tecavüzün hukuka aykırılığının tespiti ..." nin istenebileceği düzenlenmiştir. 3444 sayılı Kanunla 24/a Maddesi eklenmeden önce de, kişilik hakkına karşı yapılan saldırılarda, isim hakkı için M.K.'un 26. Maddesinde öngörülen tespit davasına dayanılarak, diğer kişilik değerleri için de, tespit davası açılabileceği kabul edilmekteydi. M.K.'un 25. Maddesinde, isim, 24/a Maddesinde kişilik hakkı T.T.K.'nun 58/a Maddesinde, haksız fiille ilgili tespit davalarını düzenleyen özel kanun hükümleri mevcut olmasına karşın, kanunlarımızda genel nitelikte bir tespit davası düzenlenmiş değildir.[473]

M.K.'nun 24/I. Maddesi kişiliğin hukuka aykırı tecavüzlere karşı korunacağı ilkesini benimsemiştir. 24/II Maddesi ise kişiliğe yapılan saldırılarda hukuka aykırılıktan ne anlaşılması gerektiğini diğer bir ifadeyle hangi hallerde kişiliğe müdahalenin hukuka aykırı olmayacağını saymıştır. Bunlardan birinin bulunmaması halinde tecavüzün hukuka aykırı olacağını kabul etmiştir. M.K.'nun 24/a Maddesi ise, 24/I. Maddesindeki ilkeden nasıl yararlanılacağını ve hangi davaları açma imkanının olduğunu düzenlemiştir. Bugün M.K.'un gerek 23. gerek 24. Maddeleri kişiliği dıştan gelen saldırılara karşı korumaktadır. Aralarındaki fark; M.K.'nun 23. Maddesi kişiliğin, kişinin rızasıyla (hukuki işlem sonucu) ihlalini önlemeye yönelmiştir. M.K.'nun 24.

---

472 Çetin, **a.g.e.**, s. 222.
473 Serdar, **a.g.e.**, s. 245-246.

Maddesi ise kişiliğe, kişinin rızası dışında saldırılmasına, diğer bir ifadeyle hukuki işlem dışı saldırılara karşı korumaktadır.[474]

Bu bölümde kişilik haklarına yazılı basındaki haberler yoluyla yapılan saldırılara karşı koruma şekilleri incelenmeye çalışılacaktır. Bu koruma şekilleri incelenirken, hukuksal koruma boyutu (özel hukuk kurallarıyla) hem Türk hukuku hem de yabancı ülke hukukları açısından ele alınacaktır. Ayrıca uluslararası düzenlemelere de değinilecek ve mesleki otokontrol sistemlerinin bu alandaki işlevleri incelenecektir.

1.1. Yazılı Basında Kişilik Haklarına Saldırılarda Koruma

Kitle iletişim araçları, adından da anlaşılacağı gibi yayılma alanı çok geniş olduğundan dolayı bu araçlarla kişilik haklarının ihlali de o oranda ağır olmaktadır. Bir kitle iletişim aracının yayılma alanı ne kadar geniş olursa olsun, ihlalin kuvveti de o ölçüde artacaktır. Ayrıca kitle haberleşme araçlarındaki haberlerde, inanmasalar da halkın gözünde yaratacağı; "ateş olmayan yerden duman çıkmaz", "biraz da olsa gerçeklik payı vardır" görüşünü küçümsememek gerekmektedir.[475]

Bir kitle iletişim aracının toplumun gözünde itibarı ne kadar büyükse, onun tarafından kişilik haklarına yapılacak ihlallerin, halkın gözünde yaratacağı etki de o kadar güçlü olacaktır[476]. Radyoda, televizyonda ve gazetede yayınlanan haber, program veya yorumlarla kişilik hakları saldırıya uğrayan kişiler, Anayasa'nın 2. Maddesindeki Hukuk Devletinde yaşama sebebi ile çeşitli yollarla bu saldırılara karşı kendini koruyabilmektedir. Bu yollar kişisel, idari ve hukuksal (Ceza Hukuku Kurallarıyla) koruma olarak sıralanabilmektedir.[477]

A- Kişisel Koruma: Bu korumada saldırıya uğrayan kişi ve onun bu hakkını savunmaya yetkili kişiler saldırıdan meşru müdafaa ve cevap-düzeltme hakkı olmak üzere iki şekilde korunmaya çalışabilmektedirler.[478]

aa- Meşru Müdafaa şeklindeki savunma hakkı, genellikle B.K.'nun 52. Maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiş olan genel yasal savunma hakkından

---

474 Dural, **a.g.e.**, s. 141-142.
475 Öngören, **a.g.e.**, s. 115.
476 Oskay, **Kitle Haberleşme ...**, s. 204; Ünsal Oskay, **Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri,** (İstanbul: 1993), s. 217; Öngören, **a.g.e.**, s. 115.
477 Öngören, **a.g.e.**, s. 116.
478 Aydın, **a.g.e.**, s. 163.

kaynaklanmaktadır. Bu nedenle yasal savunmanın koşulları; kullanılan karşı güç, kişiliğe yönelik haksız bir saldırıyı defetme amacı taşımalıdır. Burada ifade edilen saldırıdan daha ağır bir güç kullanılmayıp, saldırıyı defetmeye yeterli derecede bir gücün kullanılmasıdır.[479]

Kişiliğe yönelik haksız saldırılara karşı, kişiye savunma hakkının tanınması gerekmektedir ki aksi halde ağır sonuçlarla karşılaşılabilir. Örneğin bir kişinin isminin veya resminin sürekli olarak bir suçla ilgili olarak tekrar tekrar anonslarla yayımlanıp, ertesi gün basında bu konunun detaylarının verilecek olduğu duyuruluyorsa ve olay doğru değilse, bu kişi devlete başvurmadan oluşturduğu, tüm maddi ve manevi varlığını yitirme tehdidi altındadır. Bu sonucu engellemek için de kişiye savunma hakkı, bu hakkın koşullarıyla sınırlı kalmak şartıyla tanınmalıdır.[480]

Kişilik haklarını korumak üzere kişisel değerlerine yönelen saldırılara güç kullanan kişi B.K.'nun 52. Maddesinin 2. fikrasına göre, bu yolla saldırgana zarar verdiği durumlarda, bu durumu ödeme zorunluluğu yoktur ve T.C.K.'nun 49. Maddesi gereği de cezalandırılmaz.[481]

ab- Cevap ve Düzeltme Hakkı: Haberleşme özgürlüğünün kitle haberleşme araçları tarafından kötüye kullanılmasını önlemek amacı taşıyan cevap ve düzeltme hakkı, Anayasa'nın 32. Maddesi 1961 Anayasası'nın 27. Maddesinde olduğu gibi anayasal bir hak haline getirilmiş ve düzenlenmesini kanunlara bırakmıştır. Bu maddenin 1. fikrasına göre "düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması halinde tanınır ve kanunla düzenlenir." Maddenin 2. fikrası ise, "düzeltme ve cevap yayınlanmazsa, yayınlanmasının gerekip gerekmediğine hakim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir" diyerek, savcıların cevap hakkı konusunda son söz sahibi olmalarını önlemiştir. 32. Maddenin önemli özelliği, sadece basına karşı değil, tüm kitle haberleşme araçlarının yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkına imkan vermesidir. Bu hüküm gereğince hem Basın Kanunu (m. 19), hem de Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu (m. 27) cevap ve düzeltme hakkını düzenlemiştir.[482]

---

479 Öngören, **a.g.e.**, s. 116.
480 **Aynı**, s. 117; Aydın, **a.g.e.**, s. 164.
481 Öngören, **a.g.e.**, s. 117.; Ayrıca Bkz.:Faruk Erem, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler Cilt II,** (Ankara 1974), s. 21-36 vd.
482 İçel, s. 171-172.

Süreli yayınlarda cevap ve düzeltme hakkı Anayasa'nın 32. Maddesi ile güvence altına alınmış olup öncelikle bu madde metni ile maddenin gerekçesi verilerek 5680 sayılı Kanunun 19. Maddesi açıklanacaktır. Anayasa'nın 32. Maddesi şöyledir: "Düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileri ile ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir. Düzeltme ve cevap yayınlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hakim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir."[483]

Basın Kanunu'nun 19. Maddesinin birinci fıkrasına göre (Değişik: 11. 05. 1988 m. 3445/7); bir kişinin haysiyet ve şerefine dokunan veya kendisi ile ilgili gerçeğe aykırı hareketler, düşünceler ve sözler izafesi suretiyle açık veya kapalı şekilde bir mevkutede yapılan yayımdan dolayı ilgili veya yetkili temsilcisi yayının yapıldığı tarihten itibaren iki ay içinde imzasını taşıyan cevap veya düzeltme yazısını mevkutenin sorumlu müdürüne verebilir.[484] Anayasa'daki bu hükme paralel olarak Basın Kanunu'nun 19. Maddesinin yanı sıra, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Kanunu'nun 27. Maddesi ve Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un 28. Maddesi de cevap ve düzeltme hakkını düzenlemiştir.[485]

Cevap ve düzeltme hakkıyla ilgili iki temel sistem bulunmaktadır. Bunlardan birisine göre, kendisiyle ilgili yayın yapılan kişiye mutlak cevap hakkı tanınmıştır. Bu durumda yapılan yayın gerçeğe uygun olsa ve kişiye bir zarar vermese bile o kişiye cevap hakkı tanınmaktadır. Daha yaygın olan diğer sisteme göre ise; cevap hakkının doğuşu; yayında gerçeğe aykırı haber verilmiş olması ve kişinin vekar'ına zarar vermesi gibi koşulların varlığına bağlı bulunmaktadır.[486]

1950-1960 yıllarında cevap ve düzeltme hakkının, hakkın kötüye kullanılmasına neden olacak şekilde düzenlenmiş olması, basın özgürlüğünü sınırlayıcı uygulamaya yol açmıştır. Bunun sonucu olarak da bu yıllarda Anayasa'da cevap ve düzeltme hakkı basın özgürlüğü çerçevesinde bir hak olarak düzenlenmiştir.[487]

---

483 Cevat Özel, **Türk Medya Hukuku,** (Birinci basım, İstanbul: Alfa Yayın no:599, Hukuk Dizisi no:106, Ekim 1999), s. 23.
484 Çetin, **a.g.e.**, s. 37.
485 Özel, **a.g.e.**, s. 359.
486 Özek, **Türk Basın ...**, **a.g.e.**, s. 96.
487 **Aynı**, s. 94.

Basın özgürlüğünün her şeyden önce devlet ile basın arasındaki ilişkileri düzenlemesine karşılık, cevap ve düzeltme hakkı kuramı basın ile okuyucu arasındaki ilişkilerle ilgili olmaktadır. Özgür basın haber verme fonksiyonunu yürütürken kimi zaman kişi ve kuruluşlarla çelişkiye düşer ve basının gücü nedeniyle bu çelişkiler tehlikeler doğurabilir. Bu tehlikeler ancak ilgili hakkında bir haber yayınlanır yayınlanmaz, aynı basın organında ve gecikmeden ilgiliye cevap ve düzeltme hakkı tanınarak önlenebilir. Aksi halde habere konu olan kişi ile ilgili bilgilerin kanıtlanmış varsayılması ihtimali doğmaktadır.[488]

Basının giderek etkinliğinin artması ile bireylere ve kuruluşlara cevap ve düzeltme hakkıyla bir tür savunma imkanı tanınmıştır. Böylece bu hak bir denge unsuru niteliği ile kamu çıkarına da uygun düşmektedir. Çünkü bu sayede habere konu olan kişinin de sesini duyurması fırsatı yaratılmış ve halkın doğruları öğrenme ihtiyacı karşılanmış olmaktadır.

Basın özgürlüğünden doğan hakları kullanan kişinin, bu hakkı kullanırken başka birinin menfaatlerini zedeleyici, gerçeğe aykırı yayında bulunması durumunda, aynı düşünce açıklama arasında habere konu olan kişinin de yararlandırılması, ona da aynı konuda görüşlerini açıklama imkanı tanınması, basın özgürlüğünün bir unsuru olarak görülmektedir. Cevap ve düzeltme hakkının belirli kurallara bağlanmaması durumunda basın yoluyla ifade özgürlüğünü sınırlayıcı etki taşıması da mümkün olmaktadır. En doğru haber bile, ilgili kişi tarafından yalanlanabiliyorsa, bu durumda basın kendi haklarını kullanamaz duruma düşmektedir. Dolayısıyla basından beklenen doğru haber verme, kamuoyunu oluşturma görevi yerine getirilemeyecektir. Basının haklarını kötüye kullanması durumunda ise kötüye kullanmaya konu olan kişiye basından yararlanma hakkı tanınarak, bir tür yaptırım(kural, müeyyide) uygulanmaktadır. Bu yaptırımın kabulü, basın özgürlüğünün mantığına uygun işleyişi gerçekleştirmektedir. Ancak diğer taraftan cevap ve düzeltme hakkının kullanımındaki sınırsızlık da bir hakkın kötüye kullanılması olarak algılanıp, basın özgürlüğünü sınırlayabilmektedir. İşte bu nedenle cevap ve düzeltme hakkıyla ilgili daha önce belirtilen iki sistemin varlığı söz konusu olmaktadır.[489]

---

[488] İçel, **a.g.e.**, s. 169.

[489] **Aynı**, s. 170.; Ayrıca Bkz.: Özek, **Türk Basın ...**, **a.g.e.**, s. 94-95.

Özek'in de belirttiği gibi kimilerine göre cevap ve düzeltmeye konu olan içerik sadece *haber*dir. Diğer taraftan bir haberle ilgili olarak, basının eleştiri ve yorum hakkını kullanması halinde, eleştiri ve yorumun cevaplandırılması hakkı olmamaktadır. Düzeltilmesi gibi bir şeyin mümkün olmadığı "kişisel görüş" eleştiri ve yorumdan oluşmaktadır. Ancak, eleştiri ve yoruma temel olan haberin gerçeklere ters olduğunun ileri sürülerek düzeltilmesi mümkün olmaktadır.[490]

B- İdari Koruma: Birinci bölümde belirttiğimiz gibi, Basın Kanunu'nun 19. Maddesinde cevap ve düzeltme hakkı ayrıntılı olarak düzenlenmiş; ve bu düzenlemelere uyulmaması durumunda sorumlu müdürler hakkında uygulanabilecek yaptırımların neler olduğu kanunun 29. Maddesinde belirlenmiştir.

Haber verme hakkının sınırlarının aşılması durumunda bu sınırları aşan basın mensubu için uygulanabilecek çeşitli yaptırımlar arasında olan cevap ve düzeltme hakkının kullanımı, ilgili basın organı açısından da bir zorunluluktur.[491]

Basın yoluyla en çok saldırıya uğrayan alanlardan biri de şeref ve haysiyettir. Konu burada öncelikle hakaret ve sövme suçları açısından daha sonra da kişilik haklarının özel hukuk kuralları ile korunması kapsamında ele alınacaktır.

Kişilik haklarının Anayasa ve çeşitli kanunlarda güvence altına alındığını daha önce ifade etmiştik. Bu nedenle Anayasa ile ilgili düzenlemeleri burada tekar etmeyeceğiz. Ancak kanunlardaki düzenlemeleri kısaca ele almak konunun anlaşılmasına yararlı olacaktır.

Haysiyet ve şerefe dokunacak yayınlar, genellikle Ceza Kanunu'ndaki hakaret ve sövme suçlarını ortaya çıkarmaktadır. Ancak hakaret ve sövme suçlarını meydana getirebilecek nitelikte olmasalar bile, kişinin şeref ve haysiyetine dokunacak her türlü yayına karşı cevap hakkı kullanılabilmektedir. Bu nitelikteki yayının gerçeğe uygun olması da cevap hakkının doğmasını önlememektedir. Hatta Ceza Kanunu'nun 481. Maddesindeki ispat hakkıyla ilgili koşulların bulunması, cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasına engel değildir. Bunun gibi, yayının objektif haber verme niteliğine sahip olması ve başka bir kaynaktan aktarılmış bulunması da cevap hakkının doğması yönünden önemsizdir.[492]

---

490 Özek, **Türk Basın ...**, **a.g.e.**, s. 96.
491 Özel, **a.g.e.**, s. 24.
492 İçel, **a.g.e.**, s. 173.

Basındaki haberlerde kişilik haklarına saldırılar en çok hakaret ve sövme olarak görünse de, bu yayınlar yoluyla; Türk Bayrağını, devleti, milli renkleri taşıyan şeyleri tahrik, Cumhurbaşkanı'na hakaret ve sövme, Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisi'ni, Hükümetin Manevi Şahsiyetini, Bakanlıkları, devletin askeri ve emniyet kuvvetlerini, Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarını, Büyük Millet Meclisi kararlarına sövme, dini ve ruhanileri tahrik, ölünün kemiklerini tahrik, sövme, adli, idari, siyasi ve askeri bir heyete hakaret ve sövme de ortaya çıkabilmektedir. Bu kişilik hakları Özel Hukuk davaları ile korunduğu gibi Ceza Hukuku açısından da korunmaktadır. Çünkü, maddi kişilik kadar manevi kişiliğin de korunması gerekmektedir. Yasalar, kişilerin ve toplumun değer verdiği, hayat, sağlık, vücut, mal gibi maddi ve şeref gibi manevi varlıkları korumakla görevlidirler. T.C.K. kişilik haklarından olan şeref ve haysiyete saldırı eylemlerini T.C.K.'nun 480. (hakaret suçu) ve 482. (sövme suçu) Maddelerinde hükme bağlamıştır. Konumuz basın yoluyla işlenen hakaret ve sövme suçları olduğu için dört fıkradan oluşan bu maddelerin 1. fıkrası mağdurun "yokluğunda" ve 4. fıkrası 1. fıkralarındaki suçların "yayın yoluyla" işlenmeleri cezayı ağırlaştırıcı neden olmaktadır.[493] Bu tür saldırılar cezalandırılmazsa, insan kişiliği tam olarak korunmuş sayılmayacaktır.[494]

T.C.K.'nun 38. Maddesindeki " ... bir şahsın veya bir ailenin şeref ve haysiyetini ihlal eden her tür cürüm ve kabahatlerde bir güna maddi zarar vukua gelmesi bile mahkeme mağdurun talebine mebni manevi zarar mukabili olarak muayyen tazminat itasına da karar verebilir" hükmüyle, ilgililerin hapis ve para cezası yanında manevi tazminat imkanının da olabileceğini belirtmiştir.[495]

1. fıkraya göre mağdurun yokluğunda hakaret suçunun oluşması için;

a) belirli bir fiil isnat etmelidir. Örneğin sanığın mağdura (Mağdur: Bu suçların mağduru herhangi bir kimse olabilir. a- akıl hastaları, küçükler; b-dilenci, serseri, fahişe gibi; şerefsizler (katile katil, fahişeye fahişe demek suç değilse de bunlara hırsız ya da dolandırıcı demek suçtur); c-Ölüler; ç-resmi kurullar aa-Adli kurul, bb-Siyasi kurul, cc-İdari (yönetsel) kurul, dd-Askeri kurul; d-siyasi bir parti; e-amme menfaatine hadim bir cemiyet veya müessese; f-tüzel kişiler; g-memur[496]) "hırsız" dediği varsayılsa, mağdur

---

493 Çetin, **a.g.e.**, s. 223.
494 Aydın, **a.g.e.**, s. 180.
495 İçel, **a.g.e.**, s. 281.
496 Çetin, **a.g.e.**, s. 224-227.

hakkında subjektif bir değerlendirmeyi içeren bu sözde belirli bir fiil gösterilmediğinden hakaret değil sövme suçu vardır. Belirli bir kişiye yönelmiş hakaret diğer bir kişinin şerefini de zedeleyebilir. Hakaretin yönelik olduğu kimseye akrabalık veya evlilik yolu ile bağlı bulunan kimseler şeref ve itibar bakımından birlik içindedir. Eşlerden birine zina fiilinin isnadı, diğerinin şerefini lekeleyebilmektedir.

b) Fiilin halkın hakaret ve husumetine maruz bırakacak veya namus ve haysiyetine dokunacak nitelikte olması gerekmektedir. T.C.K.'nun 480. Maddesinde "halkın hakaret ve husumetine maruz kalacak" ibaresi kullanılmakla, örf ve adete atıfta bulunulmaktadır. Mağdurun kişisel durumu, mesleği ve siyasi kariyeri de göz önünde tutularak bu maddenin örf ve adetçe tahkir edici sayılıp sayılmadığı tespit edilmelidir.[497]

c) İsnadın toplu veya dağınık iken çok kimse ile birlikte bulunarak yapılması durumunda hakaret suçu oluşmaktadır.

1. fikraya göre mağdurun yokluğunda sövme suçunun oluşması için mağdura,

a) "her ne suretle olursa olsun" denerek bu suçta belirli bir fiil isnadının gerekli olmadığı anlatılmak istenmiştir.

b)namus veya şöhret veya vakar ve haysiyetine taarruzda sanığın yaptığı hareket ve söylenen sözün örf ve adetçe ve kamuoyunca mağdurun şeref ve haysiyetini sarsacak nitelikte olması gerekmektedir.

c)Toplu veya dağınık ikiden çok kimse ile birlikte görüşmede sövme suçunun oluşması hakaret suçunun gerekleriyle benzer özellikler taşımaktadır.

4. fikrada yayın yoluyla hakaret ve sövme suçları;

a)Yazı veya resmin herhangi bir elverişli vasıta ile çok sayıda şahısların bilgisine ulaşmasını sağlayacak şekilde para ile veya ücretsiz dağıtması (umuma neşir) ya da umumi bir halde, herkesin veya belirli şartları yerine getiren bir kısım halkın görebileceği şekilde, yazı veya resmin devamlı veya geçici olarak asılması veya gösterilmesi (umuma teşhir) ile işlenebilmektedir.

b)Hakaret veya sövme suçunun yazı veya resimden başka; örneğin bir dükkandan veya evden çalınan bir teyp bandının hoparlörle sokaktakilere duyurulması şeklinde işlenmesiyle ortaya çıkmaktadır.[498]

---

497 **Aynı**, s. 228-229.
498 **Aynı**, s. 231.

T.C.K.'nda hakaret ve sövme suçlarını düzenleyen maddelerinde sanığın amacına yer verilmediği için bu suçlar genel kasıtla işlenebilmektedir. Bu da "söylenen veya yazılan sözlerin küçük düşürücü nitelikte olduklarını bilerek söylemek ve yazmaktan" ibarettir. Basındaki hakaret ve sövme suçlarında da durum bunları inceleme yeri olan 4. Ceza Dairesi'nde çoğunlukla aynı olduğu halde olayların mağdurları hakkında küçültücü sözler kullanılmasına rağmen, bunların hakaret-sövme kastıyla yazılmadığı ve suçun manevi öğesinin oluşmadığı gibi yasal olmayan gerekçelerle beraat kararları verildiği görülmektedir. Diğer taraftan haber verme ve eleştirme hakları özel hukuku ilgilendiren tüm davalarda hukuka uygunluk nedeni oluşturmasına karşın, ceza hukuku alanında yalnız hakaret suçu yönünden geçerli olmaktadır. Sövme suçları yönünden failin bu haktan yararlanması düşünülemez. Bu nedenle verilen haber ya da yapılan eleştiride sözü edilen kişiler hakkında küçük düşürücü değer yargılarında bulunarak, sövülmesi her zaman hukuka aykırıdır ve cezayı gerektirmektedir. Kamunun bilgi edinmesi için olayda rol alan kişilere sövülmesi gereksizdir. Hakaret suçu olarak hukuka uygunluk nedeni olan haber verme ve eleştirme hakları sövme suçunda hukuka uygunluk nedeni olmaktadır.[499]

Bu nedenlerle; basındaki yazılarda geçen, soyguncu, korkak, aciz, kişiliksiz, hain, yüzsüz, kafir, çapulcu, yüzkarası gibi sözler haber verme ve eleştirme hakları sınırını aşan, kişileri küçük düşüren değer yargısı niteliği taşımaktadır.[500]

C- Özel Hukuk Kurallarıyla Koruma: Kişilik haklarını özel hukuk kurallarıyla koruyan hükümler M.K.'nun 23, 24, 24/a ve B.K.'nun 49. Maddelerinde düzenlenmiştir.[501] Basın yoluyla yapılan yayınlarla ilgili olarak yargıya çeşitli başvuru yolları olduğu daha önce de belirtilmişti. Bunlardan ilk akla gelen ve en kısa sürede sonuçlanan cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasıyla ilgili karar talepleridir. Kişilik haklarına saldırıdan dolayı tazminat ve ceza davalarına engel oluşturmayan bu yasal başvuru yolunun yanı sıra M.K. ve B.K.'nda bir takım maddelerle çeşitli hukuk davaları ile saldırılara karşı korunma oluşturulmuştur.[502]

Kişilik haklarının saldırıya uğraması durumunda, açılacak davalar özellikle M.K.'un 24, 24/a ve B.K.'nun 49. Maddesinde belirtilmiştir. Şeref haysiyet veya özel

---

499 **Aynı**, s. 234.
500 **Aynı**.
501 **Aynı**, s. 262.
502 Öngören, **a.g.e.**, s. 129.

yaşamı ihlal eden basın açıklamalarına karşı açılabilecek olan davalar kusuru şart taşımayan davalar; saldırının önlenmesi, saldırının durdurulması, saldırının saptanması, nedensiz zenginleştirme, vekaletsiz iş görme olarak ayrılırken kusuru şart koşan davalar ise maddi ve manevi tazminat davalarıdır.[503]

Saldırının önlenmesi davası: Kişilik haklarının saldırıya uğraması ihtimali olan veya uğradığı halde bunun devam edeceği anlaşılan durumlarda kişi, bu saldırının durdurulmasını, tedbir olarak hakimden isteyebilir. Örneğin ilk yayında, bir saldırı gerçekleşmiş ve devam edeceği anlaşılmışsa, bunun durdurulması istenebilir. Karar hakime aittir. Böylece zararın artması önlenmiş olur. Yargıç, yayının gerçekliği kanaatine varırsa, itiraz durumunda H.U.M.K.'ndaki ilkeler gereğince kaldırma yetkisine sahiptir.[504]

Saldırının durdurulması davası: Kişilik değerlerine yönelik saldırının başlamış ve sürmekte olduğu durumlarda açılır. Saldırı başlamamış veya bitmişse açılamaz. Hakların etkin olarak korunabilmesi için sürekli hukuka aykırı sonuçlara yol açan saldırının kaynağının kurutulması durdurma davasıyla sağlanabilir. Bu davanın açılabilmesi için kişilik haklarına yapılan saldırının devam etmekte olması ve yapılan yayının hukuka aykırı olması gerekmektedir.[505]

Saldırının saptanması davası: M.K.'a 3444 sayılı Kanunla eklenen 24/a Maddesinde, kişilik hakkına saldırılarda " ... sona ermesine rağmen etkisi devam eden tecavüzün hukuka aykırılığının tespiti ..." nin istenebileceği düzenlenmiştir. Bu dava ile saldırıya uğrayan kişi saldırının hukuka aykırılığının tespitini ve gerektiğinde bu aykırılığı saptayan yargı kararının yayınlanmasını hakimden isteyebilecektir.[506]

Nedensiz zenginleştirme davası: M.K.'un 24 ve 24/a Maddesinde yer alan bu düzenleme ile amaç, kişilik hakkına yapılan saldırı sonucu, zarar verenin mal varlığında zarar görenin aleyhine bir çoğalma olmuşsa, bundan dolayı zenginleşme haklı bir nedene dayanmadığından, bunun zarar görene iadesi gerekmektedir. Bu isimdeki davanın yasal dayanağı B.K.'nun 61. Maddesidir.[507]

Vekaletsiz iş görmeden doğan dava: Bu davanın hukuki nedeni, zarar verenin sanki zarar gören adına hareket etmiş ve bunun sonucunda sağladığı haksız kazancın

---

503 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 87.; Çetin, **a.g.e.**, s. 263.; Günay, **a.g.e.**, s. 113-116.
504 Günay, **a.g.e.**, s. 114.
505 Çetin, **a.g.e.**, s. 264.
506 Serdar, **a.g.e.**, s. 246.
507 Günay, **a.g.e.**, s. 115.

zarar görene iadesi esasına dayanmaktadır. Bu davanın açılabilmesi için öncelikle başkasına ait bir işin görülmesi, işin görülmesi sonucu işi görenin mal varlığı ile ilgili bir kazanç elde etmesi gerekmektedir. Bir önceki maddeye göre farklı olarak işi görülenin fakirleşmesinin sonucu olup olmaması önemli değildir.[508]

Maddi tazminat davası: Kişilik haklarına yapılan saldırılarda bu davanın açılacağı doğaldır. Miktarın belirlenmesinde, davacının aktifindeki azalma, pasifindeki çoğalmanın toplamı, onun maddi zararını oluşturmaktadır. Bu davalarda aranan ilkeler, hukuka aykırı olma, zarar olmuş olması, zararla eylem arası uygun bir ilişki olması ve davacının bu zararı kanıtlamış olmasıdır.[509]

Manevi tazminat davası: Aynen maddi tazminat davasında olduğu gibi, manevi tazminat davası bakımından da M.K.'un 24. Maddesinin 3444 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki metninde, manevi tazminat davasının, ancak kanunda öngörülen hallerde açılabileceği öngörülmekteydi. Ancak eklenen 24-a/2 Maddesiyle artık manevi tazminat davasının, kanunda öngörülen hallerde açılabileceği hükmü bulunmamakta, sadece maddi ve manevi tazminat davalarının saklı tutulmuş olduğu belirtilmektedir. Buna göre, manevi tazminat davası açılacak haller, M.K.'un 25. Maddesi[510] ile B.K.'nun 47. Maddesi'nde[511] özel olarak belirlenmiştir. B.K.'nun 49. Maddesi [512], bu özel haller dışında, manevi tazminatla ilgili genel bir hüküm içermektedir. Bu maddeye göre, kişilik hakkı, hukuka aykırı olarak tecavüze uğrayan kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adıyla bir miktar para ödenmesini isteyebilmektedir.

Manevi zararla ifade edilen, saldırı sonucu manevi acı duyan, ruhsal dengesi bozulan, zevklerinde ve sevincinde azalma duyan kişidir. Manevi zararın somut ölçümü mümkün değildir. Yargıç bunun ölçümünde takdirini kullanarak, saldırıya uğrayanın iş

---

508 Aydın, **a.g.e.**, s. 217.

509 Günay, **a.g.e.**, s. 116.

510 M.K. m. 25: "İsmi ihtilafa mahal veren kimse, hakimden hakkının tanınmasını talep edebilir. İsmi gasp olunmasıyla mutazarrır olan kimse, bunun menini ve taksir vukuu takdirinde maddi tazminat talebi hakkına halel gelmemek üzere maruz kaldığı haksızlığın mahiyeti icap ediyorsa manevi tazminat namıyla bir meblağ itasını da talep edebilir."

511 B.K. m. 47: "Hakim, hususi halleri nazara alarak cismani zarara düçar olan kimseye yahut adam öldüğü takdirde ölünün ailesine manevi zarar namıyla adalete muvafık tazminat verilmesine karar verebilir."

512 B.K. m. 49: "Şahsiyet hakkı hukuka aykırı bir şekilde tecavüze uğrayan kişi, uğradığı ma-nevi zarara karşılık manevi tazminat namıyla bir miktar para ödenmesini dava edebilir.
Hakim, manevi tazminatın miktarını tayin ederken, tarafların sıfatını, işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarını da dikkate alır.
Hakim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir tazmin sureti ikame veya ilave edebileceği gibi tecavüzü kınayan bir karar vermekle yetinebilir ve bu kararın basın yolu ile ilanına da hükmedebilir."

gücünü kaybetmesi, yakınlarıyla görüşmemesi, mesleğinden soğuması, ruhsal bunalım içine girmesi gibi dıştan somut olarak gözlenebilen bazı olaylardan yararlanır. Gerçek dışı açıklama, güvenlik kuvvetlerince ihbar kabul edilip, ilgili kişinin göz altına alınması, tutuklanması, disiplin soruşturmasına tabi olması gibi dolaylı olarak manevi zarara yol açarsa, bunlar da değerlendirilmektedir. Yargıç B.K. 49. Maddenin 2. fıkrasında maddi tazminat miktarını belirlerken, ilgililerin, makamlarını, sıfatlarını, diğer sosyal ve ekonomik durumlarını da dikkate almaktadır. Yargıç paranın yanı sıra manevi tazminat olarak; kişilik hakları saldırıya uğrayan kişiden özür dileme, saldırıda bulunanın sözlerini geri alması, mahkeme kararıyla failin davranışının kınanması, açıklamaya karşı cevap ve düzeltme hakkının kullanılması, mahkeme kararının yayınına da karar verebilmektedir.[513]

Ancak Yargıtay, "özür dileme" ve "sözlerini geri almaya" ilişkin ilamların uygulanabilirlik niteliği olmadığı için bu yönde bir manevi tazminat kararı verilemeyeceği görüşündedir.[514] Kılıçoğlu'na göre, manevi tazminat tatmin edici bir nitelik taşımamakta; amaç faili cezalandırmak değil saldırıya uğrayan kişinin duyduğu, acı ve elemi ortadan kaldırmak, telafi ve teselli etmek, bozulan dengesini yeniden kurmaktır.[515]

Türk hukukunda kişiliğin hukuksal olarak korunması ile ilgili mevcut duruma ve dava yollarına baktıktan sonra ardından da hem uluslar arası hem de ulusal düzeyde uluslar arası sözleşmelerde saldırılardan korunma mesleki oto kontrol sistemleri yoluyla kişilik hakkına saldırılarda koruma yollarına bakmak yerinde olacaktır.

1.2. Uluslararası Sözleşmelerde Kişilik Haklarına Saldırılarda Koruma

Kişilik haklarına yapılan saldırılarda koruma ile ilgili uluslararası düzeyde üç temel çalışma karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi ile İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi' dir.

---

513 Çetin, **a.g.e.**, s. 269-270.
514 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 260.
515 **Aynı**, s. 259.

1.2.1. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi[516]

10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen bildirinin amacı "İnsanlık topluluğunun bütün bireyleriyle kuruluşlarının bu Bildirgeyi her zaman göz önünde tutarak eğitim ve öğretim yoluyla bu hak ve özgürlüklere saygıyı geliştirmeye, giderek artan ulusal ve uluslararası önlemlerle gerek üye devletlerin halkları ve gerekse bu devletlerin yönetimi altındaki ülkeler halkları arasında bu hakların dünyaca etkin olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlamaya çaba göstermeleri amacıyla tüm halklar ve uluslar için ortak standartları belirlemektir."

Bildiride kişilik hakları ve bu haklara saldırılardan korumaya ilişkin düzenlemeler şunlardır:

Bildirgenin 12. Maddesi, kimsenin özel yaşamına, ailesine, konutuna yada haberleşmesine keyfi olarak karışılamayacağını, şeref ve adına saldırılamayacağını; bu gibi karışma ve saldırılara karşı herkesin yasa tarafından korunmaya hakkı olduğu hüküm altına alınmıştır.

Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı olduğu bildirgenin 18. Maddesinde ifade edilmiştir.

Bildirgenin 19. Maddesinde, herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğü hakkı olduğu kabul edilmiştir. Bu hak düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın bilgi ve düşünceleri her yoldan araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını içermektedir.

1.2.2. Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi

16 Aralık 1966 tarihinde imzaya açılan ve kabul dilen bu sözleşme, 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ndeki temel temel felsefeden hareket edilerek hazırlanan bu sözleşmede konumuzla ilgili üç madde yer almaktadır.[517]

Bunlardan birincisi hiç kimsenin özel hayatına, ailesine, evine ve haberleşmesi ile şeref ve adına keyfi veya yasal olmayan bir şekilde müdahale edilemeyeceğidir. Aynı

---

516 **Universal Declaration of Human Rights**, Resolution 217 A (III), 10 Aralık 1948, http://www.un.org/Overview/rights.html, (26.03.2000).

517 **International Covenant on Civil and Political Rights,** U.N.T.S., No:14668, Vol 999, 1976, http://www.hrweb.org/legal/cpr.html, (21. 02. 2000).

zamanda herkes böyle müdahale ve saldırılara karşı yasaların koruması hakkına sahiptir.(m. 17)

İkinci düzenleme m. 18'de yer almaktadır. Bu madde de herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğü olduğu belirtilmektedir.

Son olarak 19. Maddeye bakıldığında:

"Herkesin hiçbir müdahale olmaksızın düşünce sahibi olma hakkı olduğu,

Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak; hiçbir sınırlama olmaksızın her türlü fikir ve bilginin yazılı, basılı, sanatsal biçimde veya seçilen herhangi bir araçla araştırılması, alınması veya paylaşılması haklarını içermektedir. Ancak bu hakkın kullanımında (a) diğer kişilerin haklarına ve kişiliklerine saygı gösterilme, (b) ulusal güvenlik, kamu düzeni veya kamu sağlığı ile ahlaki değerlerinin korunmasına ilişkin belirli sınırlamalar getirilebilir."

1.2.3. İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi[518]

Sözleşmenin amacı, Avrupa Konseyi Üyesi Devletlerin Hükümetleri'nin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 tarihinde ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni de dikkate alarak, bu bildiride belirtilen hakların her yerde tanınmasını ve etkili bir biçimde uygulanmasını güvence altına almaktır.

Konseyin amacı sözleşmede, "...kendi üyeleri arasında yoğun bir birlik meydana getirmek olduğunu ve bu amaca ulaşmak için izlenecek yollardan birinin insan haklarını ve temel özgürlüklerini korumak ve gerçekleştirmek olarak belirlenmekte..." ve konumuzla ilgili olarak üç nokta karşımıza çıkmaktadır.

Özel ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı

Sözleşmede herkesin özel ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip oluğu ve bu hakkın kullanımına devlet tarafından müdahale edilemeyeceği belirlenmiştir. Bu hakkın kullanımının sınırlandırılması tek bir şarta bağlanmıştır ki, o da " ...ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, suçun veya düzensizliğin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması,

---

[518] **İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya dair Avrupa Sözleşmesi** [11. Protokol ile Değişik Metin] (Avrupa Sözleşmeler Seri no. 5) 4.11.1950 tarihinde Roma'da imzaya açılmış, 03.09.1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, hukuka uygun olarak yapılan ve demokratik bir toplumda gerekli bulunan müdahalelerdir."[519]

Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü

Herkesin düşünce, din ve vicdan özgürlüğü hakkına sahip olduğu sözleşmenin 9. Maddesinde güvence altına alınmıştır.

İfade Özgürlüğü

Bir görüşe sahip olma, haber ve düşünceleri elde etme ve bunları ulaştırma özgürlüğünü de içeren ifade özgürlüğü hakkına herkes sahiptir. Bu hak kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ulusal sınırlarla kısıtlanmaksızın kullandırılmalıdır. (m. 10)

Ancak bu özgürlüklerin kullanılması da sınırsız değildir. Bu özgürlükler kullanılırken herkes sorumluluk içinde hareket etmelidir. Bu amaçla unutulmamalıdır ki, ulusal güvenlik, ülke bütünlüğü veya kamu güvenliği, suçun veya düzensizliğin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması, başkalarının şeref ve haklarının korunması, gizli bilgilerin açığa vurulmasının önlenmesi, yargı organının otorite ve tarafsızlığının korunması amacıyla, demokratik bir toplumda gerekli bulunan ve hukukun öngördüğü formalitelere, şartlara, yasaklara ve yaptırımlara tabi tutulabilir.

1.3. Mesleki Oto Kontrol Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırılarda Koruma

İlk bölümden buraya kadar ele alınan iletişim ve özgürlükleri, kişilik haklarına yazılı basın yoluyla yapılan saldırılar bağlamındaki hukuki düzenlemelerle açıklanmaya çalışılmıştır. "Çağdaş ve demokratik ülkelerde, medya demokratik sistemin yardımcı öğeleri içinde belki de en önemli aracı olarak karşımıza çıkmakta, temel görev olan haber vermek ise gazetecinin birinci derecede sorumluluğu altında bulunmaktadır. Dolayısıyla demokratik sistem içinde, böylesine önemli bir mesleki faaliyetin hukuki ve ahlaki boyutları önemli duruma gelmektedir."[520]

Buraya kadar Kanunun incelenmeye çalışılan hukuki boyutuna bu denli geniş yer verilmesi de bir kitle iletişim aracı olan gazetenin ve habercilik faaliyetinin kamuoyu üzerindeki yadsınamaz etkisinden kaynaklanmaktadır. Burada incelenen düzenlemelerle

---

519 **Aynı**, m. 8.

520 Murat Özgen, "Haberin Metalaştırılması Bağlamında Basın Ahlakı", **Çapraz Bakış**, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Institut Français d'İstanbul Ortak Yayını, 20 Mart 1998), s. 15.

hem kişilik hakları hem de iletişim özgürlüğünü sınırlayan hükümler incelenmiştir. Ancak bunlar toplumda düzeni, ahengi korumaya ve işletmeye yönelik, kişiler ve basının oluşturduğu kurallar dışında varolan, eleştirel gözle bakılsa dahi gerekli olan hükümlerdir. Ancak medya ve kişilik haklarının karşı karşıya geldiği durumlarda hangisinin üstünlük sağlayacağı ve kimi zaman kitle iletişim araçlarının müdahale ve etkilerine "sınır" konulması için yine kitle iletişim araçlarının kendilerinin mesleğe yönelik oto kontrol çalışmalarıyla işlerlik kazandırılması gözardı edilmemelidir.

Giderek herkesi ilgilendirmeye başlayan ve gündeme yerleşen kişilik hakları kavramına yönelen saldırılar oldukça fazladır. Oysa bu kadar hassas bir kavrama karşı yapılan haksız saldırıların maddi tazmini, daha önce de değinildiği gibi hukuksal yollarla mümkün olsa bile, toplumda bu hakkı zarar gören kişinin manevi zararlarının giderilme imkanı olmamaktadır. Bu nedenle baştan habere konu olan kişilerin, kişilik haklarına yapılacak haksız saldırılar mesleki oto kontrol mekanizmalarıyla önlenebilecektir.

Bu konuda Türkiye'de hukuktan insan haklarına ve bunların zorunlu bir şartı olarak da ahlaki ölçülerde yeniden yapılanma ihtiyacı söz konusu olmaktadır. Yazılı basında varolan oto kontrol mekanizmaları içerisinde gazetecilerin basın ahlakına bağlılıkları demokratik bir ortamda en kutsal kavramlardan birisi durumundadır. Çünkü tıp öğrencisi için mezuniyetteki doktor yemini insan hayatı için nasıl değerliyse, oto kontrol mekanizmaları içinde basın ahlakına bağlılık da ise demokrasi önem taşımaktadır.[521] Bu nedenle gazetedeki habercilik konusunda mesleki oto kontrol sistemlerinin oluşturulması, batıda örneklerini gördüğümüz ahlak kurallarının kabul edilmesi ve uygulanması yolunda çalışmaların yapılması üzerine öneriler getirilmektedir.

---

[521] Sedat Ergin, "Basın Ahlakı Konusunda Amerika'dan Örnekler ve Türk Basınında Durum", **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı**, (İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayını, Eylül-Ekim 1996, S:11, Y:2), s. 11.

1.3.1. Uluslararası Düzeyde Oto Kontrol Çalışmaları

Bu başlık altında Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun Meslek İlkeleri Deklarasyonu ile Profesyonel Gazeteciler Birliği'nin etik kuralları incelenecektir.

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu Meslek İlkeleri Deklarasyonu

25-28 Nisan 1954 tarihlerinde yapılan Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun II. Dünya Kongresi'nde onaylanan ve 2-6 Haziran 1986 tarihlerinde yapılan Onsekizinci Dünya Kongresi'nde düzeltilen bu deklarasyonda amaç, haber ve bilgiyi toplayan, yayımlayan, dağıtan ve yorum yapan ve olayları açıklayan gazetecilerin mesleki davranış standartlarını belirlemektir.[522]

Gazetecinin doğru davranış kuralları olarak ta ifade edebileceğiniz bu standartlar şöyle sıralanmıştır.

- Gazetecinin ilk görevi doğruya ve kamunun doğruyu bilmesine saygıdır.
- Görev sırasında tarafsız yorum ve eleştiri hakkını ve haberin dürüst toplanması ve basımında özgürlük ilkesini her zaman savunur.
- Gazeteci sadece, aslını bildiği gerçeklere uygun olarak haber verir. Gazeteci, temel bilgiyi saklamaz ve belgeyi tahrif etmez.
- Gazeteci haber, fotoğraf ve belge toplamakta dürüst yöntemler kullanır.
- Gazeteci, yanlışlığı kesinlikle ispat edilen basılı bir bilgiyi düzeltmek için elinden gelen tüm çabayı gösterir.
- Gazeteci, güvene bağlı olarak elde edilmiş bilginin kaynağına ilişkin mesleki gizliliğe uyar.
- Gazeteci, iletişim araçları ile artırılan ayrımcılığın tehlikesinin farkında olmalıdır ve toplumsal, ulusal, siyasi ve diğer görüşlere, din, dil, ırk, cinsiyete dayalı ayrımcılığa olanak sağlanmasından kaçınmalıdır.
- Gazeteci, aşağıdaki hususları ciddi mesleki hatalar olarak ele almalıdır:
  - Haber çalma (intihal),
  - Kötü niyetli yanlış açıklamalar,
  - İftira, onur kırıcı yayın, temelsiz suçlama,
  - Yayın ya da baskı yapma bağlamında herhangi bir biçimde rüşvet kabul etme.

---

522 **Declaration of Principles on The Conduct of Journalists**, International Federation of Journalists, http://www.uta.fi/ethicnet/itj.html. (21.03.2000)

- Bu ada layık olan gazeteciler, belirtilen ilkelere sadık kalmayı görev bilirler. Her ülkenin genel kanunları çerçevesinde, gazeteciler profesyonel konularda sadece meslektaşlarının yargılarını kabul ederler ve yönetim veya diğer yerlerden gelecek müdahaleleri kabul etmezler.

Profesyonel Gazeteciler Birliği Etik Kuralları

Birliğin etik kuralları ile ilgili çalışmalarının başlangıcı 1926 yılına kadar dayanmaktadır. 1926 yılındaki bu çalışma Amerikan Gazete Editörleri Birliği tarafından yayımlanmış, 1973 yılında Sigma Delta Chi kendi etik kurallarını belirlemiş ve 1984, 1987 yıllarında da gözden geçirilmiştir. Eylül 1996 tarihinde de kurallara son şekli verilmiştir.[523]

Bu düzenlemede, kamunun aydınlatılmasının adalet ve demokrasinin gelişmesi için öncü güç olduğu ifade edilmektedir. Gazetecinin görevi, gerçeği araştırarak ve olaylarla ilgili doğru ve kapsamlı açıklama yaparak belirtilen bu amaçların geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Medyada yer alan dürüst gazeteciler, doğruluk ve dürüstlükle kamuya hizmet etmelidirler. Mesleki dürüstlük gazetecinin kredibilitesi için köşe taşıdır.

Etik kurallar dört ana başlıkta ele alınmıştır.[524]

- Doğruyu Araştırmak ve Raporlamak

  Gazeteciyi bilgi toplamada, raporlamada ve yorumlamada dürüst ve cesur olalıdır

- Zararı En Aza İndirmek

  Gazeteciler kaynaklara, konulara ve çalışma arkadaşlarına insan olmanın gerektirdiği saygı içinde davranmalıdır.

- Bağımsız Davranmak

  Gazeteciler kamuoyunun doğruyu bilme hakkı dışında herhangi bir yükümlüğün altına girmemelidir.

- Sorumluluk Sahibi Olmak

  Gazeteciler okuyucularına, dinleyicilerine, izleyicilerine ve birbirlerine karşı sorumluluk içinde olmalıdırlar.

---

523 "Letters to the Editör". **Quill Magazine**, Cilt 85, Sayı 8, Ekim, 1997, s. 16. http://www.spj.org/quill/, (10.10.1999).

524 Society of Professional Journalist, **Code of Ethics**, http://www.spj.org/ethics/code.htm, (16.07.2000).

1.3.2. Türkiye'de Basın Alanında Oto Kontrol Çalışmaları

Dünyada varolan küreselleşmeyle birlikte, bu ortam içindeki iletişimi sağlayan basına önemli sorumluluklar düşmektedir. Öncelikle toplumun resmi organlarına karşı kanuni sorumluluk taşıyan basın devlet tarafından denetlenmekte, diğer bir ifadeyle devletin kolu sayılmaktadır. Ancak en geçerli ortam devletin basına, kendi özdenetimini sağlayacak şekilde; gerçek dışı olmayan, özel hayata saygılı olma sorumluluğunu tanımasıyla gerçekleşmektedir.[525]

Daha önceki bölümlerde de bahsedildiği gibi ifade özgürlüğü düşünce özgürlüğünün bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Basın özgürlüğü tartışması, yazılı basının ortaya çıkmasıyla başlamıştır. Ancak bu özgürlüğün temelinde yatan düşünce özgürlüğünün geçmişi İtalya'da başlayıp, daha sonra Rönesans'ın düşünceyi kilise baskısından kurtarmasına kadar gelmektedir.[526] Dolayısıyla gazeteciler de kamuoyunun bağımsız temsilcileri olma görevini üstlenmiş durumdadırlar. Gazeteciler, gerçekleri söyleme hakkına sahipken insanlar da bilgi edinme hakkını kullanmaktadır. Bu özellikler nedeniyle çoğu zaman mesleki sorunlarla karşılaşılmakta, kanuni sorumlulukları nedeniyle resmi müdahale olmadan sorunu çözmek için bir takım kurallar ve yöntemler geliştirilmiştir. İşte basının sorumluluğu denildiğinde; gazetecilerin hiçbir yasal yaptırıma maruz kalmadan, mesleki bir takım ahlak kuralları etrafında kendi kendilerini denetlemeleri akla gelmektedir.[527]

Özdenetim hiçbir Yasaya göre suç olmadığı halde, ahlak kurallarına aykırı sayılan yazılardan dolayı gazetecilerin sadece mesleki açıdan denetlenmesidir. Basında özdenetim; gazetecilerin kendi kendilerine kontrol anlamının yanı sıra, basın çalışanlarının ve organlarının da kendi istekleriyle oluşturdukları kuralların uygulanmasını sağlayan organ anlamı taşımaktadır. Gazetecilerin hak ve sorumluluklarını belirleyen ve basın ahlakı, basının kendi kendini denetimi ve bunların uygulanmasını gözeten bakın konseyi, medya konseyleri, ombudsmanlar veya gazeteci odaları olarak karşımıza çıkmaktadır.[528]

---

525 Suat Gezgin, "Basının Sorumlulukları", **İletişim Fakültesi Dergisi,** (İstanbul, 1997, Sayı no: 4), s. 5.

526 Perin, **Tarih Boyunca ...**, s. 37.; Cevat Derin, "Basın Özgürlüğü Kuramları", **İletişim Fakültesi Dergisi**, (İstanbul: İletişim Fakültesi Yayınları No:19, 1997, Sayı no: 5), s. 74.

527 Zeynep Alemdar, **Oyunun Kuralı, Basında Özdenetim**, (Birinci basım, Bilgi Yayınevi, Bilgi Dizisi: 77, Kasım 1990), s. 13.

528 Faruk Uğurlu, "Basında Özdenetim", **İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi,** (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, A.Ü. Yayın no: 779, İletişim Bilimleri Fakültesi Yayın no:19, Aralık 1993, Sayı no: 12 / 283-297, 1993), s. 283-284;

Kamusal yarar için çalışan basın, günlük yaşamda sık sık karşılaşılan ahlaki sorunlara, çelişkilere çözüm bulmak durumundadır ki özdenetim mekanizmaları ortaya çıkmaktadır. Bunun yanısıra basının çalışmalarının sınırlandırılıp sınırlandırılmadığı konusu da gündeme gelmektedir. Mesleki saygınlığı sağlamak; doğru güvenilir haber vermek, yorumları inanılır kılmak, okur görevini sağlamak ve sürdürmek için yapılması ve yapılmaması gerekenlerin hepsi özdenetim (oto kontrol) adı altında toplanmaktadır. Ancak özdenetim veya basın ahlakı ile ilgili konular farklı etkenlerle ilişkili olduğundan tek bir özdenetim yöntemi değil pek çok model geliştirilmiştir.[529]

1.3.2.1. Basın şeref divanı

Basında özdenetim modeli 1960'lardan önce üzerinde durulan bir fikir olarak karşımıza çıkmaktadır. 1946 yılına kadar gelen tek parti döneminde basın genelde hükümet sözcülüğünü yerine getirirken, karşıt görüşlerin gelişmesiyle diğer taraftan da basın özgürlüğü mesleki dayanışma güçlenmiştir.[530] Ancak zaten gazete Osmanlıya gecikmeli olarak girerken, yakın ve uzak çevresinden haber öğrenmeye hevesli bir burjuvazi yoktu; din ve devlete zarar vermemek koşuluyla kurulmuştur. Gazeteler haber değil, fikir gazetesi olmuşlardır. Ancak böylece kitabın yerine geçen gazete, düşünce üretip, bilgi taşıyarak; devleti zedeleyecek eleştirilerde bulunmaya başlamıştır. Bu nedenle basını kontrol 1845'te Zaptiye Nizamnamesi'ne kadar gitmektedir. Böylece basın gelişirken sansürün de gelişmesine yol açmıştır.[531]

1950'de basın mevzuatında yapılan değişiklikle sağlanan özgürlüklerin sonradan kısıtlanmasında sorumsuz yayınlar da rol oynamıştır. Böylece basın özgürlüğünden rahatsız olan iktidarın yasalarla kısıtlamalar getirmesinin yanılıra, meslekte itibarı zedeleyen ve tedbir alınmasına fırsat veren gazeteci ve gazetelerin meslek kuruluşları tarafından da sınırlandırılması düşünülmüştür. Ancak kurulacak bu tür oluşumların, zaten baskıcı olan iktidarın elinde güç oluşturması endişesi, konunun üzerinde durulmasına neden olmuştur. 27 Mayıs inkılabının ardından devletin baskısının sona ermesi ile yanlı yayın dönem başlamış ancak iktidarın yanlı yayın yapılması konusunda

---

529 Alemdar, **a.g.e.**, s. 24.

530 Nezih Demirkent, **Yeni Türkiye Cumhuriyeti Özel Sayısı**, (Part: 4, C: 23-24, Eylül-Aralık 1998), s. 2817.

531 Uygur Karabaşoğlu, "2000'lere Doğru Türk Basını", **İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi**, (Yıl: 1, S: 2, 1995), s. 94.

basının karşısında önlem almasının yanında, basında kendi kendini kontrol fikri de ortaya atılmıştır.[532]

İhtilalin ardından milli birlik komitesinin tüm mevzuatı uygulamalarını durdurmasıyla, serbestleyen gazeteler, özellikle düşürülen iktidarın üyeleri ile ilgili sorumsuzca yayınlar yapmışlar böylece özgürlükler suiistimal edilmeye başlanmış, tekrar kısıtlayıcı tedbirlere başvurulması gibi bir tehlike doğmuştur. Bu tehlike karşısında Gazeteciler Cemiyeti kendi kendini kontrol sistemine hemen geçilmesi için bir komisyon oluşturarak Milletlerarası Basın Enstitüsü'nden yardımcı bir uzman isteğinde bulundular. İsveç Basın Konseyi'nden gelen uzman, Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu ve Gazeteciler Cemiyeti Hukuk Müşaviri Hasan Refik Ertuğ ve ayrıca Ankaralı gazetecileri temsilen Bülent Ecevit, Altan Öymen, Seyfettin Turhan, Nilüfer Yalçın'la birlikte Basın Ahlak Yasası hazırlanmıştır. Bu yasayı yürütmekle görevli Basın Şeref Divanı'nın tasarıları 18 Temmuz 1960'ta İstanbul'da toplanmıştır. 24 Temmuz'da bu yasaya uymayı kabul eden gazete yönetici ve mesleki kurum başkanları taahhütnameyi imzalamakla oto kontrol sistemi Türk basınını kapsayan bir nitelik kazanmış olmuştur.[533]

Basın Ahlak Yasası'nı yürütmekle görevli bu Divan'ın amacı şöyle belirtilmiştir: Özgürlüğe liyakatin başta gelen şartının özgürlük içinde kendi kendini kontrol edebilmek olduğuna inanan Türk kuruluşları, demokrasinin temel unsurlarından olan basın özgürlüğünün topluma ve demokratik düzene en yararlı bir yoldan işlemesini sağlamak için belirledikleri "Ahlak yasası" na ve bu yasayı yürütmekle görevli "Basın Şeref Divanı" nın kararlarına uymayı kabul ve taahhüt ederler.[534] Belirtilen taahhütlere uymama cezası teşhir olarak belirlenmiştir. Basın Ahlak Yasası'ndaki on maddelik yasaklayıcı nitelik taşıyan hükümler şöyledir:[535]

Basın Ahlak Yasası

- Bir kamu müessesi olan gazetecilik mesleği, bu mesleğin dışında kalan özel ve ahlaka aykırı amaç ve menfaatlere alet edilemez ve kamu menfaatlerine zarar verici bir şekilde kullanılamaz.

---

532 Demirkent, **Yeni Türkiye ...**, **a.g.e.**, s. 2817.

533 Alemdar, **a.g.e.**, s. 80-81.; Mahmut İhsan Özgen, **İnsanlık ve Sosyolojik Boyutuyla Basın Meslek Ahlakı ve Yasalar**, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994), s. 134.

534 Mahmut İhsan Özgen, **a.g.e.**, s. 135.

535 Murat Özgen, **Gazetecinin Etik ...**, **a.g.e.**, s. 225.

- Yazı, haber ve fotoğraf vesair şekillerde yapılacak yayınlarda şu konulara riayet edilir:
  - Ahlaka aykırı veya müstehcen yayında bulunulamaz.
  - Şahıs, müessese ve zümreleri hedef tutan yazılarda galiz kelimler kullanılmaz, şeref ve haysiyetlere karşı haksız yayın yapılamaz.
  - Kamu menfaatini ilgilendirmeyen hallerde kişilerin özel hayatları küçük düşürücü şekilde teşhis edilemez.
  - Şahıslar, müesseseler veya zümreler aleyhinde iftira ve isnatta bulunulamaz.
  - Din istismar edilemez
- Haberlerde ve olayların yorumunda hakikatlerden, tahrif veya kısaltma yoluyla maksatlı olarak ayrılınamaz, doğruluğu şüphe uyandırabilen ve gerçek gazetecilik olanakları içinde bulunan haberler, incelenmeden ve doğruluğuna emin olunmadan yazılamaz.
- Gazetenin ve gazetecinin şahsi veya taraf tutan kanaatlerine haberlerin metninde yer verilemez.
- Haber başlıklarında haberin ihtiva ettiği konular tahrif edilemez.
- Kamu menfaati mutlak lüzum göstermedikçe, "mahrem" kaydı ile verilen malumat yayımlanamaz.
- Gazeteci kaynaklarının mahremiyetini koruyacak ve kendisine verilen sırlara saygı gösterecektir.
- Haber, yazı veya resim kaynaklarının, yayın tarihi için koydukları zaman kaydı ihlal edilemez.
- İlan, reklam mahiyetindeki haber, resim veya yazıların, ilan veya reklam olduğu tereddüde yer bırakmayacak şekilde belirtilir.
- Mevkutelerin verdikleri yanlış bilgilerden dolayı yollanacak haklı cevap veya tekzipler, cevap veya tekzibe sebep olan yazının tesirini tamamıyla giderecek şekilde en kısa zamanda yayımlanır.

Basın Ahlak Yasası'nda kişilik haklarına müdahale konusunda konulmuş yasaklar yer almaktadır. Bunlar:

- İftira ve isnatta bulunmak
- Şahıs ve kurumları hedef alan yazılarda küçük düşürücü kelimeler kullanmak ve haysiyete karşı haksız yayın yapmak

- Kamu yararı mutlak gerekli olmadıkça "gizli" kalmak şartı ile verilen bilgi yayınlanamaz
- Yayınlanmış olan yanlış bilgiden dolayı verilmesi gereken cevap ve düzeltmelerin kısa zamanda verilmesi ve yanlış bilginin tesirini giderecek şekilde yayınlamak.

Yapılan çalışmalarda Basın Ahlak Yasası'nın 8 yıl içinde en çok ihlal edilen 2. Maddesi olmuştur. Özellikle bu maddenin; şahıs müessese ve zümreleri hedef tutan yazılarda galiz kelimeler kullanılamaz, şeref, haysiyetlere karşı haksız yayın yapılamaz hükmü koyan b bendi ile iftira ve isnatları yasaklayan d bendine aykırı yayınlarla sık karşılaşılmıştır.[536] Sonuçta, özgür ortamda gelişmeyen basın, siyasi gücü elinde bulunduranlarca baskı ve denetim altında tutulmaya çalışılması, gazetecilerin cezalarla karşılaşması gibi durumlar nedeniyle farklı gelişim göstermiştir. O dönemde basının varlığı için kendi kendine yetecek geleneksel çizgisi olmaması, eleştirel yaklaşımı, iktidara karşı, halk için elinde tuttuğu 4. güç anlayışından gelen bir etkisinin az oluşu, özdenetim mekanizmasında başarısızlığa yol açmıştır. Ayrıca, divanın denetleme ve basın ahlak yasasına uymayanları teşhir görevinin yanı sıra haklarını da koruyacak bir mekanizmayı oluşturamaması Basın Şeref Divanı'nın başarısızlığıyla sonuçlanmıştır. Böylece basın ahlak kurallarının uygulanmasında, gazetecilerin ahlak kurallarını benimsemelerinde yalnızca maddelerin yeterli olamayacağı, eğitim, alt yapı, geleneksel anlayış ve demokrasi düşüncesinin de önemli olduğu ortaya çıkmıştır.[537]

1.3.2.2. Ombudsman

Basının kendi kendini denetlemesi yollarından bir tanesi de ombudsmanlıktır. İsveç uygulamasından yola çıkılarak geliştirilen ombudsman, okurların basınla ilgili şikayetlerini yönelttikleri kişilerdir. Hükümetle hiçbir ilişkisi olmayan bu modelde şikayette bulunacak kişinin yapacağı tek harcama postalama olmaktadır. Ombudsman'ın maaşı İsveç yayıncılar Derneği'nin gazeteci üyeleri tarafından ödenmektedir.[538]

İsveç'ten örnek alınan ombudsmanlığın bir başka şekildeki uygulaması; her basın organının kendi ombudsmanını belirlemesi biçiminde ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle isteyen basın kuruluşu, özdenetim amacıyla, sadece kendi yayınlarının içeriğini

---

536 Alemdar, s. 87.
537 Murat Özgen, **Gazetecinin Etik ...**, s. 176-181.
538 Tokgöz, **a.g.e.**, s. 63.; Alemdar, **a.g.e.**, s. 28-29.

izleyecek, kurum içi yazılı eleştiriler yayınlayacak, gazetelere mesleki sorumluluklarını hatırlatacak bir ombudsman bulundurabilmektedir. Bunun yanısıra gazetede yayınlanan haber ve yorumlarla ilgili okur şikayetlerini değerlendiren bu kişi yanlışları izleyip tekrar edilmesini önlemeye çalışmaktadır. Ombudsman tarafsızlığını koruyabilmek için gazetenin hazırlanma aşamasına katılmamakta, gazeteyi bir okuyucu gibi ancak çıktığı zaman görmektedir. Bu nedenle yapılacak yanlışların yayından önce önlenebilmesi mümkün olmamaktadır.[539]

ABD'de bu model ilk defa 1967'de etik konusunda duyarlı iki gazete tarafından uygulanmıştır. İsveç'te ise bu gelişme 1969 yılında başlamıştır. Biri basın temsilcisi olan 3 kişilik özel bir komite tarafından seçilen basın ombudsmanlığı, daha önce basın konseyine yapılan şikayetleri almaya başlamıştır. Basın ahlakına aykırı bulunan her yazıyı basın ombudsmanına şikayet etme hakkı olan kişi veya kuruluşlar ancak ombudsmanın haksız bulduğu veya gazetenin düzeltme yayınlamayı kabul ettiği şikayetlerin kimisini reddedebilmektedir. Şikayetin ciddi olması durumunda konuyu Basın Konseyine götürebilmektedir. 1977 yılındaki 420 şikayetin 36'sı ombudsman tarafından gerçekleştirilmiştir. 1988 yılında ombudsmana 391 şikayet yapılmıştır.[540]

1990 yılında ABD'de 1500 kadar gazetenin sadece 35'inde ombdusman bulunmaktaydı. Bu konuda çekingen davranılmasındaki nedenler, Washington Post gazetesinin eski ombdusmanı tarafından şöyle açıklanmaktadır: "Genellikle deneyimli gazetecilerden seçilen ombdusmana ödenen yüksek ücret yetersiz görülmekte, onun yerine her yere koşturacak iki genç muhabir tercih edilmektedir. Diğer neden ise gazetecilerin başlarında onları gözlemleyecek bir eleştirmen fikrinden hoşlanmamalarıdır."[541]

Ombdusmanı yazı işleri üyelerinden ayıran özelliği bağımsızlığı olmaktadır. Çalışmalarında kendini ne patrona ne de genel yayın müdürüne karşı sorumlu hissetmektedir. Ombdusman eleştirilerini, okur şikayetlerini bazen de beğenisini her hafta kurum içinde bir mektupla gazetecilere ve yazı işlerine duyurmaktadır. Ancak bu kişilere eleştirilerin tehditkar olmadığı konusunda da güvence verilmekte, herkes

---

539 Alemdar, **a.g.e., Oyunun Kuralı,** sf.29.
540 Mahmut İhsan Özgen, **İnsanlık ve Sosyolojik ...**, **a.g.e.**, s. 115-116.
541 Alemdar, **a.g.e.**, s. 29.

kendine düşen sorumluluğu anladıktan sonra bir daha aynı yanlışları yapmamaya özen göstermektedir.[542]

1.3.2.3. Türkiye gazetecileri hak ve sorumluluk bildirgesi[543]

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından yayımlanan bu bildirgenin giriş bölümünde amaç "her gazeteci ve basın-yayın organı, gazetecinin haklarını savunmalı ve meslek ilkelerine uymalı ve uyulmasını gözetmelidir. Basın yayın organları yöneticileri; genel yayın yönetmeni yahut müdürü, yazı işleri müdürleri yahut sorumlu müdürler, sıfatları ne olursa olsun, kuruluşlarında görevli gazetecilerin meslek ilkelerine uygun hareket etmesinden sorumludur. Gazetecinin hakları, halkın haber alma hakkının ve ifade özgürlüğünün; meslek ilkeleri ise dürüst ve doğru iletişimin temelidir. Meslek ilkeleri gazetecinin ve basın-yayın organlarının özdenetimini öngörür ve değerlendirme mercii öncelikle vicdanlardır" şeklinde ifade edilmektedir.

İnsan ve yurttaş hakkı: Herkes, bilgi edinme ve haber alma, özgür düşünce ve çeşitli iletişim yollarıyla bunu ifade ile serbest eleştiri hakkına sahiptir. Düşünce ve ifade özgürlüğünün kullanılmasının temel yolu olan basın ve yayın özgürlüğü temel insan haklarındandır. Bu hakların demokratik hukuk devletinde anayasal güvence altında olması esastır.

Gazeteci tanımı: Düzenli bir şekilde, günlük yahut süreli bir yazılı, görüntülü, sesli veya elektronik basın ve yayın organında, kadrolu, sözleşmeli ya da telif karşılığı, haber alma, işleme, iletme veya görüş, fikir belirtme görevi üstlenen ve asıl işi ile başlıca geçim kaynağı bu olup, çalıştığı işletme ile ilgili yasalar karşısındaki konumu bu tanıma uygun olanlar gazetecidir. Basın ve yayın alanındaki her işletme, bu tanıma uygun çalıştırdıkları gazetecileri, kanunların gazetecilere tanıdığı haklardan yararlandırmak zorundadır.

Gazetecinin sorumluluğu: Gazeteci, basın özgürlüğünü, halkın doğru ve dürüst haber alma, bilgi edinme hakkı adına dürüst biçimde kullanır. Bu amaçla her türlü sansür ve otosansürle mücadele etmeli, halkı da bu yönde bilgilendirmelidir. Gazetecinin halka karşı kamusal sorumluluğu, başta işverenine veya kamu otoritelerine karşı olmak üzere,

---

542 **Aynı**, s. 30.

543 http://www.tgs.org.tr/documents/belgeler/belge/bmi04.html

diğer tüm sorumluluklardan önce gelir. Bilgi ve haber ile özgür düşünce, herhangi bir ticari mal ve hizmetten farklı olarak toplumsal bir nitelik taşır. Gazeteci, ilettiği haber ve bilginin sorumluluğunu taşır ve paylaşır. Gazetecinin özgürlüğünün içeriğini ve sınırlarını, öncelikle sorumlulukları ile meslek ilkeleri belirler.

Gazetecinin hakları:

Gazeteci tüm bilgi kaynaklarına serbestçe ulaşma ve kamu yaşamını belirleyen, halkı ilgilendiren tüm olayları izleme, araştırma hakkına sahiptir. Kamusal ve özel tüm işlerde, gazetecinin karşısına çıkarılacak gizlilik ve sır gibi engeller, açık ve ikna edici gerekçelere sahip olmalıdır.

- Gazeteci, çalıştığı basın ve yayın organının kendisiyle yaptığı sözleşmede de kaydedilen temel çizgisini dikkate alır. O temel çizgi dışındaki ve onunla çelişen yahut orada açıkça belirtilmemiş olan tüm telkin, öneri, istek ve talimatları reddetme hakkına sahiptir.
- Gazeteci, inanmadığı bir görüşü savunmaya veya meslek ilkelerine aykırı bir iş yapmaya zorlanamaz.
- Gazeteciler, özellikle de yazı işleri çalışanları, basın-yayın işletmesinin işleyişini belirleyen, etkileyen önemli kararlardan haberdar edilmeli ve gereğinde kararların alınmasına katılmalıdır.
- İşlevi ve sorumlulukları ışığında, gazeteciler örgütlenme hakkının yanısıra görevinin maddi ve manevi güvencesini sağlayan bir kişisel sözleşme yapma ve ekonomik bağımsızlığını garantiye alacak şekilde, toplumsal rolüne ve emeği ile yeteneğine uygun bir ücret alma haklarına sahiptir.
- Gazeteci, kaynakların gizliliği ilkesi uyarınca, kaynağını açıklamaya ve tanıklık yapmaya zorlanamaz. Kaynağı tarafından açıkça yanıltıldığı durumlar bunun istisnasıdır.

Gazetecinin temel görevleri ve ilkeleri:

1. Halkın gerçekleri ve doğruları bilme hakkı adına, gazeteci kendi açısından sonuçları ne olursa olsun, gerçeklere ve doğrulara saygı duymak ve uymak zorundadır.
2. Gazeteci bilgi ve haber alma, yorum yapma ve eleştirme özgürlüklerini ne pahasına olursa olsun savunur.
3. Gazeteci, başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Irk, etnisite, cinsiyet, dil,

milliyet, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci, her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtıcı yayın yapmamaya özen gösterir.

4. Gazeteci, kaynağını bilmediği bilgi ve haberleri yayınlamaz; kaynak açık olmadığında, yayınlamaya karar verdiği durumlarda da kamuoyuna gerekli uyarıları yapmak zorundadır. Ajanslardan alınan özel haberler kullanılırken kaynak belirtilmesine özen gösterilir.
5. Gazeteci temel bilgileri yok edemez, görmezlikten gelemez ve metinlerle belgeleri değiştiremez, tahrif edemez. Yanlış, yanıltıcı ve tahrif edilmiş yayın malzemesi kullanmaktan uzak durur.
6. Gazeteci, bilgi, haber, fotoğraf, görüntü, ses, belge elde etmek için yanıltıcı yöntemler kullanamaz.
7. Gazeteci, kamuya malolmuş bir şahsiyet bile olsa, halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiç bir amaç için, izin verilmedikçe özel yaşamın gizliliği ilkesini ihlal edemez.
8. Gazeteci, basılmış, yayınlanmış her yanlışı en kısa sürede düzeltmekle yükümlüdür. Gazeteci, cevap hakkına saygılı olmalıdır.
9. Gazeteci, kendisine güvenilerek verilmiş bilgilerin, belgelerin kaynaklarını, kendileri izin vermediği sürece, mesleki gizlilik ilkesi uyarınca, hiç bir şekilde açıklamaz.
10. Gazeteci, intihal (aşırma), iftira, hakaret, lekeleme, saptırma, manipülasyon, söylenti, dedikodu ve mesnetsiz suçlamalardan kesinlikle uzak durur.
11. Gazeteci, bir bilginin, haberin yayını yahut yayınlanmaması karşılığı hiçbir maddi veya manevi avantajın peşinde olamaz. Gazeteci, devlet başkanından milletvekiline, iş adamından bürokratına kadar haber kaynağı olarak da kabul edilen kişi ve kurumlarla iletişimini meslek ilkelerini gözeterek yürütür.
12. Gazeteci, gazetecilik mesleğini, reklamcılıkla, halkla ilişkilerle veya propagandacılıkla karıştıramaz ve ilan-reklam kaynaklarından herhangi bir telkin, tavsiye alamaz, maddi çıkar sağlayamaz.

13. Gazeteci, ne konuda olursa olsun, elde ettiği bilgileri geniş biçimde yayın konusu yapmadan kendi menfaati için kullanamaz. Mesleğini, ne şekilde olursa olsun, (kanunların ve yönetmeliklerin kendisine tanıdığı hakların dışında) ayrıcalıklar kazanmak amacıyla kullanamaz.
14. Gazeteci, her ne amaçla olursa olsun, tehdit ve şantaj gibi yöntemlerle mesleğini ve kendisini kullandırmaz, bunlara başvurmaz.
15. Gazeteci her türlü baskıyı reddeder ve çalıştığı basın-yayın organındaki yöneticileri dışında kimseden işiyle ilgili talimat alamaz.
16. Gazeteci sıfatını taşımayı hak eden herkes meslek ilkelerine de en yüksek seviyede uymayı taahhüt eder ve ülkesindeki kanunlara saygılı olmakla birlikte, hükümet ve benzeri kurumların müdahalelerine kapalıdır. Mesleki olarak sadece meslektaşlarının ve kamuoyunun değerlendirmeleri ile bağımsız yargı organlarını dikkate alır. Gazeteci, devleti yönetenlerin belirlediği ulusal ve uluslararası politikalar konularında bazı önyargılara değil, halkın haber alma hakkına öncelik verir. Onu meslek ahlakı, gazeteciliğin temel ilkeleri ve özgürlükçü demokrasi kaygıları yönlendirir.

Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları[544]

Haber-Yorum: Salt haberle yorum ve görüş ayrımı açık yapılmalı, okurun ve izleyicinin neyin haber, neyin yorum olduğunu kolayca seçebilmesini sağlamalıdır.

Fotoğraf-Görüntü: Fotoğraf yahut görüntünün güncel olup olmadığı açık biçimde belirtilmeli, canlandırma görüntülerde de bu, seyircinin fark edebileceği biçimde ifade edilmelidir.

Haber-İlan (Reklam): Haber ve yorum metinleri yahut görüntüleri ile İlan-Reklam amaçlı metinlerin ayrımı hiç bir karışıklığa yer bırakmayacak ölçüde yapılmalıdır.

Yargı: Hazırlık soruşturması sırasında soruşturmayı zaafa uğratan, yönlendiren tarzda haber verilmesinden kaçınılmalıdır. Yargılama sürecinde de haberler her türlü ön yargıdan uzak ve kesinlikle doğruluğundan emin olunarak sunulmalıdır. Gazeteci yargı sürecinde taraf olamaz. Ne haberin verilişinde, ne de başlık ve benzeri sunuşlarda mahkeme kararı kesinleşmedikçe, bir zanlı veya sanık suçlu ilan edilemez. Haberlerde ve yorumlarda suçluymuş gibi değerlendirmeler yapılamaz.

---

544 **Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumlulukları Bildirgesi**, http://www.tgc.org.tr/, (27.07.2000).

Çocuk: Çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yayınlanamaz. Çocuğun kişiliğini ve davranışlarını etkileyebilecek durumlarda, gazeteci, bir aile büyüğünün yahut çocuktan sorumlu bir başkasının izni olmaksızın çocukla röportaj yapmaz ve görüntüsünü almaya çalışmaz.

Cinsel saldırılar: Cinsel saldırı mağdurlarının fotoğrafları, görüntüleri veya kimlikleri, açık kamu yararı olmadıkça yayınlanamaz.

Kimlik veya özel durum: Açık kamu yararı olmadıkça ve olayla doğrudan ilgisi, bağlantısı bulunmadıkça, bir insanın davranışı veya işlediği suç, onun ırkına, milliyetine, dinine, cinsiyetine, cinsel eğilimine, hastalığına yahut fiziksel, zihinsel özürlü olup olmamasına dayandırılamaz. Kişinin bu özel durumu, alay, hakaret, önyargı konusu yapılamaz.

Sağlık: Sağlık konusunda sansasyondan kaçınmalı, insanları umutsuzluğa yahut sahte umutlara sevkedecek yayın yapılmamalıdır. İlaç tavsiyesinde mutlaka uzmana danışmalıdır. Hastanelerde araştırma yapan, bilgi ve görüntü almaya çalışan gazeteci, kimliğini belirtmek ve girilmesi yasak bölümlere ancak yetkililerin izniyle girmek zorundadır. Aynı şekilde yetkilinin, hastanın yahut yakınının izni olmaksızın hastane ve benzeri kurumlarda her türlü yolla ses ve görüntü alınmamalıdır.

Hediye: Kararlarla ve yayınlarla ilgili önyargı, kuşku yaratacak her cinsten kişisel hediye ve maddi menfaat reddedilmelidir.

Müessese Çıkarı: Gazetecinin bir basın-yayın organındaki işlevini Hak ve Sorumluluk bildirgesindeki hakları, sorumlulukları ve görevleri belirler. Gazeteci, bu mesleki çerçeve ile yayın organının çizgisi dışında, müessese çıkarı söz konusu olsa dahi, hiçbir faaliyete gönüllü yahut zorla katılamaz.

Özeleştiri: Gazeteci ile basın-yayın organları, tekzip ve cevap hakkı gibi zorunlulukların dışında da, yanlışları düzeltmek ve özeleştiri yapmakla yükümlüdür.

Taraf olma: Gazeteci ve yayın organı, her ne nedenle ve her ne biçimde olursa olsun, taraf oldukları bir olaydaki konumlarını kamuoyuna açıkça belirtmelidir. Yayın organı yahut yorumcu, siyasi, ekonomik ve toplumsal tercihlerinin doğrultusunda yayın yapabilir. Bu durumda da bu tavır açıkça ortaya konulmalı, ayrıca haber-olay ayrımı kesin biçimde yapılmalıdır.

Özel hayat:Çerçeveyi, Bildirgenin ilgili maddesi çizer. Asıl olan kamu yararıdır. Özel hayatın gizliliğinin geçersiz sayılabileceği başlıca konular şöyle sıralanabilir:

- Büyük bir suç yahut yolsuzluk üstüne araştırma ve yayın,
- Toplumu kötü etkileyici bir tutumla ilgili araştırma ve yayın,
- Toplumun güvenliğinin veya sağlığının korunması,
- İlgili kişinin sözleri yahut eylemleri sonucu halkın yanılmasının, yanıltılmasının veya yanlış yapmasının engellenmesi.

Bu durumlarda dahi özel hayatın kamuya açılan kesiti mutlaka konuyla doğrudan ilgili olmalı veya ilgili kişinin özel hayatının onun kamusal faaliyetini de etkileyip etkilemediği gözetilmelidir.

Bilgi-Belge: Doğrudan kamu yararı olmadıkça, sahibinin izni dışında belge, fotoğraf, ses yahut görüntü alınamaz. Kamu çıkarı söz konusu olduğunda dahi, bu bilgi ve belgelerin başka hiçbir şekilde elde edilemeyeceğine kesin kanaat getirilmiş olması gerekir. Yıldırma, tehdit, ısrar :Gazeteci, bilgi veya görüntü almak için tehdit, şantaj gibi yıldırma yolları ile hırpalama, zorlama gibi yöntemlere başvurmaz. Açık kamu yararı olmadıkça, gazeteci bilgi, ses ve görüntü için, muhatabı istemediği halde zorlayıcı olamaz ve özel hayatla ilgili mekanlarda izinsiz bulunamaz.

Haber için para: Açık ve kesin kamu yararı olmadıkça, gazeteci belge yahut görüntü temini amacıyla, bir başka suçla ilgili sanık, tanık veya onların yakınlarına para veremez.

Sarsıcı durumlarda: Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanlar söz konusu olduğunda gazetecinin olaya yaklaşımı ve araştırması insani olmalı ve gizliliklere riayet edilerek duygu sömürüsünden kaçınılmalıdır.

Suçlu yakınları: Gazeteci, sanıkların yahut suçluların akrabalarını, yakınlarını, olayla ilgileri olmadıkça veya olanın doğru anlaşılması için gereği bulunmadıkça teşhir etmez.

Ekonomik, mali bilgi: Kanunlarla yasaklanmış olmasa dahi, gazeteci elde ettiği ekonomik-mali bilgileri geniş biçimde yayınlamadan önce kendisinin yahut yakınlarının menfaati için kullanamaz. Gazeteci, kendisinde ve yakınlarında bulunan hisse senedi ve benzeri mali araçlar konusunda, yayın organındaki sorumluları bu menkul kıymet sahipliği hakkında doğru bilgilendirmediği sürece yayın yapamaz. Gazeteci, hakkında haber yahut yorum yazdığı ya da yakında yazacağı menkul veya gayri menkul kıymetlerin doğrudan veya dolaylı alım satımını yapamaz.

Ambargo: Gazeteci, kendi çabasıyla elde etmedikçe, bir kaynağın verdiği bilgi veya belgenin yayınlanma tarihi konusunda onun arzusuna uyar. Gazeteci, röportaj, haber, yorum veya görüntü, yayın şekli ne olursa olsun, hazırladığı yayın organındaki sorumlular dışında, kaynağı da dahil kimseye denetlettirmekle yükümlü değildir.

Rekabet: Gazeteci, rekabet nedeniyle de olsa, bir başka gazeteciye bilinçli ve açık, mesleki zarar vermekten kaçınır. Bir meslektaşının yayınını engelleyici davranışlarda bulunamaz.

Özdeşleşme: Gazeteci, ihtisas alanı ne olursa olsun öncelikle gazetecidir. Polis muhabiri, polis yahut sözcüsü, spor muhabiri kulüp yöneticisi yahut sözcüsü, herhangi bir partiden sorumlu muhabir onun üyesi yahut sözcüsü gibi davranamaz, yayın yapamaz.

1.3.2.4. Basın meslek esasları[545]

195 Sayılı Basın İlan Kurumu Oluşturulmasına İlişkin Kanun'un 49. Maddesinde yer alan"basın ahlak esasları" 1994 yılında yeniden düzenlenmiştir.[546]

Bu düzenlemede bir kamu hizmeti olan gazeteciliğin:

- Kişisel ve ahlaka aykırı amaç ve çıkarlara âlet edilemeyeceği ve kamu yararına aykırı bir şekilde kullanılamayacağı,
- Haberlerde ve olayların yorumunda gerçeklerden saptırma, çarpıtma veya kısaltma yoluyla amaçlı olarak ayrılınamayacağı,
- Doğruluğu kuşku uyandırabilen ve araştırılması gazetecilik imkânları içinde bulunan haberler, araştırılıp doğruluğuna emin olunmadan yayınlanamayacağı, ifade edilmiştir.

Bu hizmetin görülmesinde şu Basın Ahlâk Esasları'na uyulması gerekir:

- Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ve Cumhuriyet'in insan haklarına dayalı, demokratik, laik, hukuk devleti niteliği, Atatürk ilke ve inkılâpları ve Anayasa'nın 174. Maddesinde yazılı "İnkılâp Kanunları" aleyhine yayın yapılamaz.
- Haberler hukuka aykırı yollardan elde edilemez ve yayınlanamaz.

---

545 **Basın İlan Kurumu Basın Ahlak Esasları Hakkındaki Genel Kurul Kararı-1994**, http://www.gazetecilersendikasi.org.tr/documents/belgeler/belge/bmi01.html, (05. 10. 2000).

546 30 Kasım 1994 tarihli Resmi Gazete.

- Hiç kimse, suçlu olduğu kesin yargı kararıyla belirtilmedikçe suçlu olarak ilân edilemez; cezai soruşturma aşamasında veya devam eden davaların konusu olan olaylarla ilgili haber veya yorumlarda "Suçsuzluk" ilkesi ihlal edilemez; soruşturma ve yargılamanın doğal ve yasal akışını, özellikle hakimlerin kararını etkileyecek beyan ve yorumlarda bulunulamaz.
- Suça tahrik veya teşvik edecek ve suç ile mücadeleyi etkisiz kılacak yayın yapılamaz.
- Şiddet ve terörü özendirecek; uyuşturucu maddeler ve her türlü örgüt suçları ile mücadeleyi etkisiz kılacak yayın yapılamaz.
- Küçüklerin ve gençlerin toplum içinde, kişiliklerinin gelişmesini ve korunmasını olumsuz etkileyecek veya onlara yönelik cinsel tacize teşvik eden ve şiddeti özendiren yayın yapılamaz.
- Kadınların, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlardaki bütün hak ve yetkilerden eşit olarak yararlanmasını engellemeye özendiren, kadın-erkek ayrımcılığını öngören, kadını sadece bir "cinsel nesne" olarak gösteren yayınlar yapılamaz.
- Gazete ve dergiler verdikleri yanlış bilgilerden dolayı, yollanacak cevap ve düzeltme metinlerini, bunların gönderilmesine sebep olan yazının etkisini bütünüyle giderecek şekilde, en kısa zamanda yayınlar.
- Gazete veya dergiler kadro, baskı, dağıtım veya fiili satış miktarı konusunda yanlış veya yanıltıcı bilgi veremez.
- Ahlâka aykırı yayın yapılamaz.
- Kişi, kurum ve toplum katmanlarına yönelik yayınlarda, eleştiri sınırlarını aşan aşağılayıcı sözcükler kullanılamaz; hakaret edilemez, sövülemez, iftira ve haksız isnat yapılamaz.
- Kamu yararını ilgilendirmeyen durumlarda bireylerin özel hayatlarının gizliliği ihlal edilemez.
- Din istismar edilemez.
- Yayınlarda hiç kimse ırkı, cinsiyeti, sosyal düzeyi ve dini inançları sebebiyle kınanamaz, aşağılanamaz. Vicdan, düşünce ve anlatım özgürlüklerini hukuka aykırı şekilde sınırlayıcı, sarsıcı veya incitici yayın yapılamaz.

- Haber başlıklarında, haberin içeriği saptırılamaz ve çelişki yaratılamaz.
- Gazeteci, kaynaklarının gizliliğini korur, kendisine verilen sırları ve kaynağını açıklayamaz.
- İlan veya reklam niteliğindeki haber, resim ve yazıların, tereddüde yer bırakmayacak şekilde ilan veya reklam olduğu belirtilir.

Gazete ve dergilerin Basın Ahlâk Esasları'na aykırı davrandığına ilişkin ihbar ve şikayetler, kendilerini ilgilendiren hallerde gerçek ve tüzel kişilerce, genel olarak da 195 sayılı Kanun'un 5. Maddesinde[547] temsili öngörülen kurum veya kuruluşlarca Basın İlan Kurumu Yönetim Kurulu'na yapılır. Yönetim Kurulu gerekli görürse, söz konusu aykırılığı doğrudan doğruya da ele alabilir.

Bir yazı, haber, resim ve benzeri yayının, Basın Ahlak Esasları'na aykırı olduğu yolundaki başvurular, yayın tarihinden itibaren 30 gün içinde yapılmamış ise dikkate alınmaz. Süresi içinde yapılan başvurular, Genel Müdürlükçe ilgili gazeteye tebliğ edilerek, 10 gün içinde savunmalarını vermeleri istenir. Süresi içinde savunma verilmezse, savunma hakkından vazgeçilmiş sayılır. Bu husus, savunma istemini içeren yazıda açıkça belirtilir.

---

[547] "Genel Kurul: a) Kurumun idaresine katılmayı kabul eden gazete ve dergi sahiplerinin kendi aralarında seçecekleri; satışı 100 binin üzerinde olanlardan 2, satışı 99 999-50 bin arasında olanlardan 1, satışı 49 999-10 bin arasında olanlardan 1,satışı 10 binin altında olanlardan 1, İstanbul, Ankara, İzmir dışında kalan Anadolu gazete sahiplerinden 1, en çok üyeye sahip gazeteciler sendikasından 3, İstanbul, Ankara ve İzmir'deki en fazla sarı basın kartlı üyeye sahip gazeteci derneklerinden 1'er olmak üzere toplam olarak 12 temsilci, b)Cumhurbaşkanınca görevlendirilecek 1, (1) Hükümetçe görevlendirilecek: Baş- bakanlık 2, Adalet Bakanlığı 1, Milli Savunma Bakanlığı 1, İçişleri Bakanlığı 1 Maliye ve Gümrük Bakanlığı 1, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı 1, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1, Kültür ve Turizm Bakanlığı 1, Basın Yayın Genel Müdürlüğünden 1, olmak üzere 11 (1) temsilci ile Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları İşletme- si Genel Müdürlüğünden (SEKA) 1, temsilci olmak üzere toplam olarak 12(1) temsilci, c) İstanbul, Ankara ve Ege Üniversiteleri Hukuk Fakülteleri ile Ankara Üniversiteleri Siyasal Bilgiler Fakültesinden 1'er, İstanbul, Ankara ve Ege Üniversitelerinden Basın Yayınla ilgili eğitim yapan yüksekokul yada enstitülerden 1'er öğretim üyesi, ticaret siciline kayıtlı ilan prodüktörlerinden 1, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinden 1, Türkiye Barolar Birliğinden 1, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğünden(TRT) 1, Anadolu Ajansı T.A.O.'dan 1, olmak üzere toplam olarak 12 temsilci. Böylece 36 (1) üyeden oluşur. Genel Kurul üyeleri iki yıllık süre ile seçilirler. Süresi dolan üye yeniden seçilebilir. Boşalma halinde,yerine,boşalan üyenin süresini doldurmak kaydıyla yeni atama ve seçim yapılabilir. Gazete ve dergi sahipleri temsilcileri arasında, satışları kendi kategorilerinin altına düşenlerin durumu altı ay sürdüğü takdir- de üyelik haklarını yitirirler ve yerlerine yeniden seçim yapılır. Genel Kurul üyeleri ilgili teşekküllerin, fakültelerin,yüksekokul ve enstitülerin yönetim kurullarınca,Cumhurbaşkanlığı temsilcisi Cumhurbaşkanınca, (1) Bakanlık Temsilcisi ise, Hükümetçe iki yıllık süre ile seçilirler. Anadolu gazete sahiplerinin Genel Kurula katılacak temsilci üyesi Basın-Yayın Genel Müdürlüğünde kayıtlı tüm Anadolu gazete sahiplerinin yada bu gazetele rin ayrı ayrı gösterecekleri temsilcilerinin Basın-Yayın Genel Müdürlüğünün çağrısı üzerine katılacakları toplantıda seçilir."

Yönetim Kurulu süresi içinde yapılan başvurular hakkında, savunmanın geldiği veya savunma hakkından vazgeçilmiş sayıldığı tarihten itibaren altmış gün içinde kesin kararını verir.

Gazete ve dergilerin, Basın Ahlâk Esasları'na uymadıkları Yönetim Kurulu'nca, kendiliğinden veya başvuru üzerine tespit edildiğinde, Kurum tarafından o gazete veya dergiye verilecek ilan ve reklamlar, kesinleşen Yönetim Kurulu Kararına dayanılarak, Kurum Genel Müdürlüğünce, iki ayı geçmeyecek bir süre ile kesilir. Ayrıca, bu kanunla temin edilen menfaatlerden de aynı şekilde faydalandırılmaz.[548]

1.3.2.5. Basın meslek ilkeleri[549]

Gazetecileri, iletişim özgürlüğünü ülkede insanca yaşamanın, saydam bir yönetime kavuşmanın ve demokratik sistemin temel koşulu sayan basın konseyi bu amacın başarılabilmesi için öncelikle:

- Kanun koyucunun veya öteki kurum ve kişilerin, İletişim Özgürlüğünü kısıtlamalarına, her zaman ve her yerde karşı çıkılacağını,
- İletişim Özgürlüğünü, Halkın Gerçekleri Öğrenme Hakkı'nın bir aracı sayarak; Gazetecilikte temel işlevin, gerçekleri bulup bozmadan, abartmadan kamuoyuna yansıtmak olduğunu,
- Basın Konseyi'nin kendi çalışmaları üzerinde hiç bir dış müdahaleye izin verilmeyeceğini benimsemiştir.

Bunlara ilave olarak meslek mensubu ve kuruluşlarının uymaları gereken meslek ilkeleri şu şekilde belirlenmiştir.

- Yayınlarda hiç kimse; ırkı,cinsiyeti, sosyal düzeyi ve dini inançları nedeniyle kınanamaz, aşağılanamaz.
- Düşünce, vicdan ve ifade özgürlüğünü sınırlayıcı; genel ahlak anlayışını, din duygularını aile kurumunun temel dayanaklarını sarsıcı ya da incitici yayın yapılamaz.
- Kamusal bir görev olan gazetecilik, ahlaka aykırı özel amaç ve çıkarlara alet edilemez.

---

548 195 Sayılı Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair Kanun, m. 49/a.

549 **Basın Meslek İlkeleri**, http://www.gazetecilersendikasi.org.tr/documents/belgeler/belge/bmi.html, (18. 02.2000).

- Kişileri ve kuruluşları, eleştiri sınırlarının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan veya iftira niteliği taşıyan ifadelere yer verilemez.
- Kişilerin özel yaşamı, kamu çıkarlarının gerektirdiği durumlar dışında, yayın konusu olamaz.
- Soruşturulması gazetecilik olanakları içinde bulunan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanamaz.
- Saklı kalması kaydıyla verilen bilgiler, kamu yararı ciddi bir biçimde gerektirmedikçe yayınlanamaz.
- Bir basın organının dağıtım sureci tamamlanmadan o basın organının özel çabalarla gerçekleştirdiği ürün, bir başka basın organı tarafından kendi ürünüymüş gibi kamuoyuna sunulamaz. Ajanslardan alınan özel ürünlerin kaynağının belirtilmesine özen gösterilir.
- Suçlu olduğu yargı kararıyla belirlenmedikçe hiç kimse "suçlu" ilan edilemez.
- Yasaların suç saydığı eylemler, gerçek olduğuna inandırıcı makul nedenler bulunmadıkça kimseye atfedilemez.
- Gazeteci, kaynaklarının gizliliğini korur. Kaynağın kamuoyunu kişisel, siyasal, ekonomik vb. nedenlerle yanıltmayı amaçladığı haller bunun dışındadır.
- Gazeteci görevini, taşıdığı sıfatın saygınlığına gölge düşürebilecek yöntem ve tutumlarla yapmaktan sakınır.
- Şiddet ve zorbalığı özendirici yayın yapmaktan kaçınılır.
- İlan ve reklam niteliğindeki yayınların bu nitelikleri, tereddüde yer bırakmayacak şekilde belirtilir.
- Yayın tarihi için konan zaman kaydına saygı gösterilir.
- Basın organları, yanlış yayınlardan kaynaklanan cevap ve tekzip hakkına saygı duyarlar.

2. YAZILI BASIN VE TOPLUMSAL YAŞAMA YÖNELİK AMAÇLAR DOĞRULTUSUNDA BASIN AHLAK İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE ETİK YAKLAŞIM

2.1. Genel Olarak Etik ve Gazete Haberciliği

Medya ve etik tartışması bir meslek etiği tartışması durumundadır. Ortada varolan, medyanın ve gazetecilerin kendi dışlarında mevcut olan bir etik karşısındaki durumları değil, bir meslek olarak gazeteciliğin kendi etiğidir.

Gazeteciliğin, dünyanın her yerinde gittikçe yoğunlaşan bir etik bunalım yaşadığı gözükmektedir. Bundan dolayı son yıllarda Batı da medya etiği üzerine çalışmalarda bir artış gözlenmektedir. Gazetecilikte etik sorunların önemli hale gelmesinden veya etik sorunların batıcı hale gelmesinden olsa gerek 1990'larda verilen gazetecilik ödüllerinin çoğunda etik değerlere bağlılık en başta gelen kriter olmuştur.[550]

Burada etik kavramını; yazılı basındaki habercilik anlayışı ve toplumsal yaşam bağlamında kişilik hakları açısından sorgulanmaya geçmeden önce bu kavramı tanımlamak yararlı olacaktır.

Etik, Ana Britannica'nın onbirinci cildinde "insanlar arasında yer alan değerleri, ahlaki bakımdan iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış olanın niteliğini ve aslını araştıran felsefe dili" olarak tanımlanmaktadır.

Yüzyıllardır uğraşılan felsefenin bir disiplini olan etik, kendini ahlaki eylemin bilimi olarak değerlendirmektedir.[551]

Etik, nasıl yaşamamız gerektiğiyle, hangi hareketin daha doğru olacağıyla, amaçlarımızın neler olabileceğiyle ilgilidir.[552]

Günlük hayatta etiğin konusu olan; dikkatsiz çalıştığımızda kendimize kızmamız, kasada öne geçmeye çalışan birini saygısızlıkla suçlamak, siyasal gelişmelere sinirlendiğimizde, komşuya yardımından dolayı teşekkür ettiğimizde, günlük gazetedeki yorum doyurucu olduğunda, tüm bu onaylayan veya reddeden ifadelerde ahlaki değer yargısı bulunmaktadır. Her şeyi ahlaki açıdan değerlendirmeden, ahlaki olanın aslında

---

550 L. Doğan Tılıç, **Utanıyorum Ama Gazeteciyim Türkiye ve Yunanistan'da Gazetecilik**, (Birinci basım, İstanbul: İletişim Yayınları 494, Bugünün Kitapları 44, 1998), s. 341.

551 Annemarie Pieper, **Etiğe Giriş**, Çeviren: Veysel Atayman, Gönül Sezer, (Birinci basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları: 265, İnceleme Dizisi:145, 1999), s. 22.

552 Peter Singer, "Introduction", **Ethics**, Ed. Peter Singer (Birinci basım, Oxford University Press, Great Britain, 1994), s. 3.

ne olduğunu, ahlaki eylemin bir anlamı olup olmadığını, böyle bir eylemi nasıl açıklayıp, temellendirebileceğini soran kişi etik yapmaya başlamış demektir.

Etik iyi olanı değil, bir şeyin iyi olduğu kararına nasıl varıldığını söylemektedir. Bir diğer ifadeyle etik ahlak üretmeyip ahlak üzerine konuşmaktadır. Ahlaki yargılar ve ahlaki yargılara ilişkin önermeler, farklı dil ve nesne düzeyinde ikili bir durum yansıtmaktadır. Bir şey kavranıp, bilgi olarak dile mi getiriliyor yoksa sadece bu bilgi üzerine mi konuşuluyor: Birinde soru, bilginin nesnesine ilişkinken, diğerinde bir şeyin nasıl bilindiğine yöneliktir. Burada söz konusu olan artık teke ilişkin bilgi değil "nasıl" dır. Dolayısıyla tek tek eylemlere ilişkin ahlaki yargılarda bulunmayan etik; eylemlere ilişkin ahlaki yargıların nasıl oluştuklarını çözümlemektedir.[553]

Ancak insan ilişkilerindeki ahlaki değerin yargılanmasında; bir kültürün dini inançları, sosyal normları, tarihsel koşulları ve ekonomik felsefeleri önemli olmaktadır.[554] Bu nedenle etik ilkelerin uygulanması gereken durumlarda, mevcut sistemin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Çünkü tüm toplumlar ve zamanlar için tek bir ahlaki değerler bütünü olduğunu düşünmek yaşayan, gelişen toplumu gözardı etmek demektir.

Prof.Dr.Coşkun Can Aktan'a göre toplumsal yapının tümünde önemli bir ahlak krizi yaşanmaktadır. En başta siyasal kültürün dejenerasyonu demokraside ve toplumun diğer alanlarında da ahlak sorunlarını gündeme getirmektedir. Bunun yanısıra çağdaş demokrasilerde dördüncü kuvvet olan medyada da bir ahlak krizi yaşanmakta, medyanın gücü ve toplumsal yaşam üzerindeki olumsuz etkileri hızla sürmektedir.[555] Aktan tüm mesleklerde ve organizasyonlarda ahlaki ilke ve kurallara uygun davranışlarda bulunmak ve toplumda ödev ve sorumluluk ahlakını kurumsallaştırmak için toplam ahlak yönetimini üç temel boyutuyla ele almaktadır.[556] Şekil 13 ve 14' te bu ilişkiler verilmiştir.

---

553 Pieper, **a.g.e.**, s. 28-29.

554 Marlyn Matelski, **TV Haberciliğinde Etik**,Çeviren: Bahar Öcal Düzgören, (Brinci basım, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Mart 1996), s. 11.

555 Aktan, **a.g.e.**, s. 9.

556 Aktan, **a.g.e.**, s. 17-19.

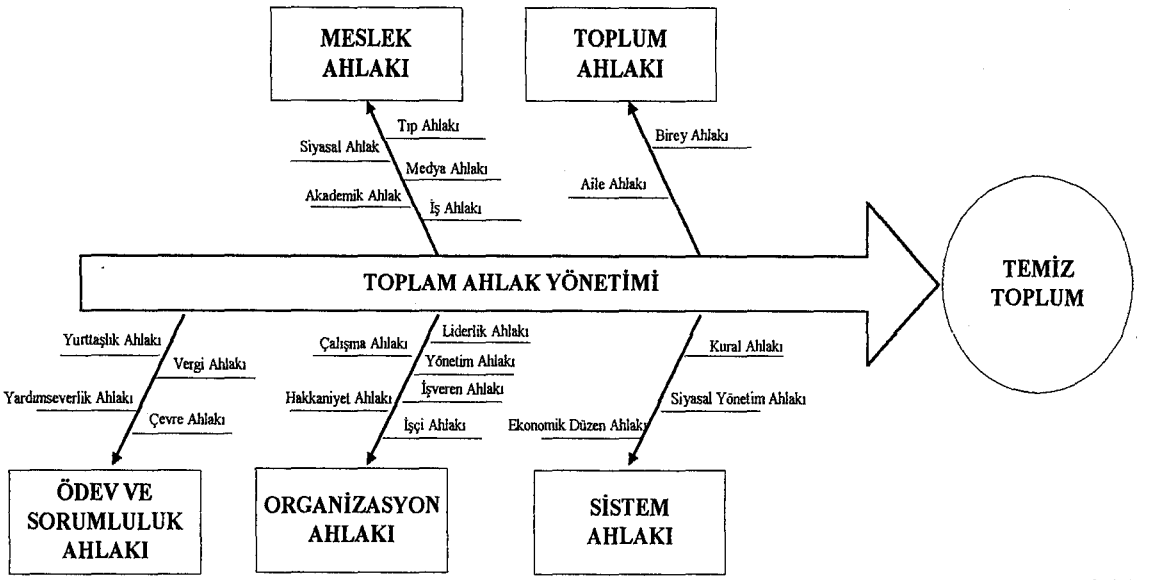

Şekil 13. Temiz Toplum İçin Toplam Ahlak

Kaynak: Coşkun Can Aktan, **Ahlaki Yeniden Yapılanma ve Toplam Ahlaka Doğru: Toplam Ahlak Yönetimi**, (İstanbul: Arı Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği, Aralık 1999), s. 17.

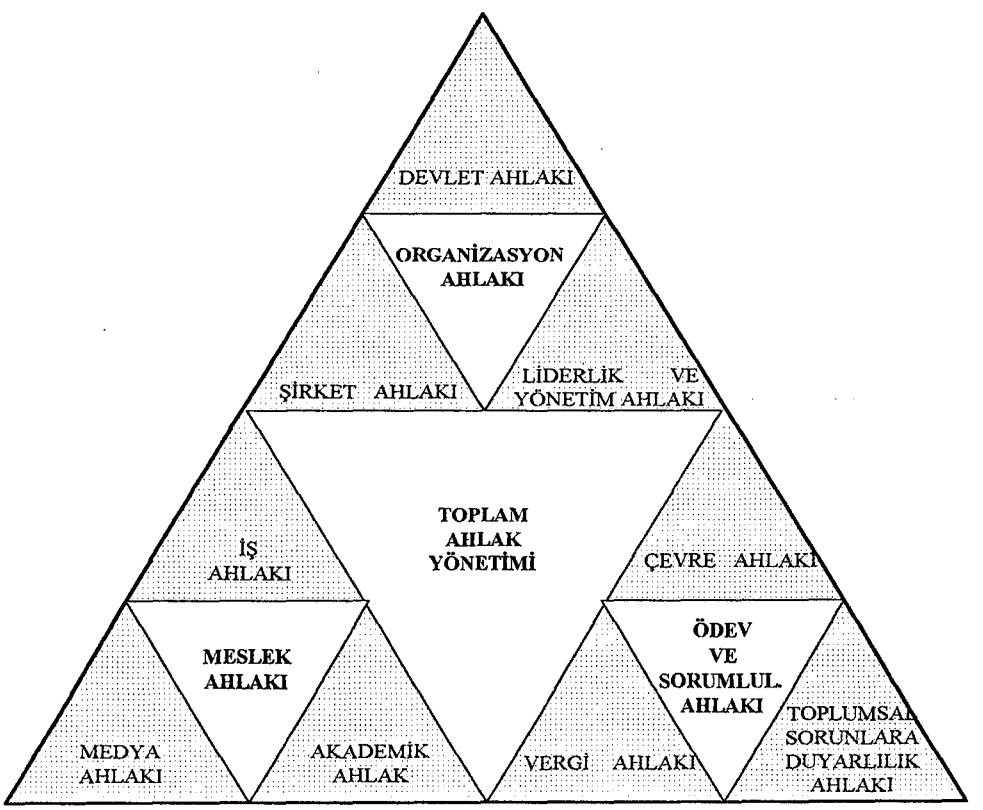

Şekil 14. Toplam Ahlak Yönetiminin Üç Boyutu

Kaynak: Aktan, **a.g.e.**, s. 19.

2.2. Yazılı Basına Yönelik İlkeler

Basın özgürlüğü onun toplumsal görevlerini yerine getirmesinde önemli bir unsur olmaktadır. Maddi bağımsızlık kadar yasal zorlamalardan da muaf olmak bir gazetenin toplumsal görev yapması açısından önem taşımaktadır. Gazetenin kendi satışı ve reklam gelirleriyle maddi bağımsızlık sağlanırken, yasalar ve hükümetlerin kontrolünden uzak olarak otokontrol sağlanmaktadır. Basında etik anlayış yaklaşımıyla, bu otokontrol mekanizmasında ortaya çıkan bir takım idealleri veya görüşleri somut hale getirerek kurallar dizisi oluşturma çabaları sonucu çıkan ahlak kurallarına ve içerdikleri fikir ve görüşler ortaya çıkmaktadır. Bunların yasa maddeleri gibi zorunlu olarak uyulması gereken kurallar veya ilkeler gibi düşünülmesi basın özgürlüğünde sıkıntılara yol açabilmektedir. Örneğin basın ahlak yasaları gazetecilere görevlerini yaparken karşılaşacakları olaylarda nasıl davranmaları gerektiği konusunda yardımcı olmaktadır. Hukuk yasaları gazeteciyi bağlayıcı olabilmektedir. Ancak bu yasalar bazı kısıtlamalar getirirken, birtakım hakları da gazetecilere tanımaktadır. Oysa basın ahlak kuralları gazetecileri ancak, hangi şekilde davranmaları gerektiği konusunda uyarmaktadır. Maddi yaptırımlar hukuk yasalarından kaynaklanırken meslek yasaları manevi sorumluluk doğurmaktadır.[557]

Dolayısıyla ahlak, yapısı itibariyle hür, vicdana kalmış bir seçim şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin ahlaki sorumluluğunun ancak özgür bir ortamda olabileceği dolayısıyla gazetecinin mesleki ahlakından bahsedebilmek için gazetecinin baskılardan uzak, vicdanıyla baş başa kalabilmesi önemli olmaktadır. Buradan hareketle de mesleki ahlak ilkeleri üzerinde durmak ve bu ilkelerin yol gösterici olmasını sağlamak, gazetecilere geniş hareket özgürlüğü tanımak gerekmektedir. Bu konuda Washington Post gazetesinin doğru habercilik alanında ortaya koyduğu kurum içi ilkeler 3 kasım 1998'de Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin "Türkiye Gazetecileri Hak ve sorumluluk Bildirgesi" başlıklı toplantısında sunulan çalışmada şöyle ele alınmıştır:

Doğruluk, birkaç basit uygulamanın sonucudur:

- İçinden önemli ve etkinliği olan gerçeklerin çıkarıldığı hiçbir anlatım doğru değildir. Bu durumda doğruluk, bütünlüğü gerektirir.

---

[557] Murat Özgen, "Basın Özgürlüğü Kavramı", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, (Sayı no: 7, 1998), s. 55-56.

- Asıl önemli olan gerçeklerin zarar görmesine neden olacak biçimde, önemsiz ve olayla ilgisiz olan bilgileri içeren hiçbir anlatım doğru olamaz. Öyleyse doğruluk, olayla anlatım arasında bağlantı olmasını gerektirir.
- Okuyucuyu, bilerek ya da bilmeyerek yanlış yönlendiren ya da aldatan hiçbir anlam doğru olamaz. Bu durumda doğruluk, okuyucuya karşı dürüst olmayı gerektirir.
- Muhabirlerin kendi ön yargılarını ve duygularını, "reddedildi", "buna karşın", "itiraf etti" ve "olağanüstü" gibi sözcükler ardına kurnazca saklayarak, ortaya koydukları anlatımlar, doğru değildir. Öyleyse doğruluk, gösteriş ve abartıdan çok, basit ve açık bir anlatımı gerektirir.

Bütün muhabirler ve yazı işleri müdürleri her haberin sonunda kendilerine şu soruyu sormalıdır: "Acaba yeterince doğru olabildim mi?"[558]

Doğan Tılıç, etik ve gazeteciliğin bağdaşmayacağını ileri sürenlerden bir gerçeği gözardı ettiklerini belirtmektedir. "Gazeteciler her zaman mesleki standartlara uygun davranmayabilirler. Ama bu, o mesleğin etikle bağdaşmadığının kanıtı olamaz. Gazetecilik pratiği büyük ölçüde özgürlük, nesnellik, doğruluk, dürüstlük, özel yaşamın dokunulmazlığı gibi ahlaki kavramlar etrafında sürdürür. Medya tartışmalarının merkezi kavramlarından demokrasi bile ahlaki bir kavramdır." Bu durumda etik, gazetecilikten ayrılmaz ve etik tartışması, gazeteciliği, onun pratiğini ve sorunlarını anlama çabasının bir parçası olmak durumundadır.[559]

2.3. Toplumsal Yaşama Yönelik İlkeler

Basın, toplumu yönlendirme ve doğru bilgilendirmedeki önemi dikkate alınarak, yasama, yargı ve yürütmenin ardından dördüncü güç olarak kabul edilmektedir. Teknolojik gelişmelerin hız kazandığı günümüzde basının önemi giderek artarken etik değerlerin korunması da "vazgeçilemez" bir unsur durumuna gelmiştir. Çünkü basının kamuoyunu bilgilendirmek gibi önemli bir görevi ve bunun sonucu olarak da önemli bir etki gücü bulunmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle toplumun bilgi alma hakkı ile kamuoyunun yönlendirilmesinin gerçekleştirilebilmesi için, hukuki hükümlerin yanısıra daha önce de belirtildiği gibi ahlaki ilkelere ihtiyaç duyulmaktadır.

---

[558] "Edmund B. LAMBERT, **Committed Journalism An Ethic For The Profession,** Indiana University Press, Bloomington, 1986, s. 31-32" (Murat Özgen, "21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye'de Medya Gerçeği ve Basın Meslek İlkeleri", 3 Kasım 1998'de Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi toplantısında sunulan bildiri, s. 6-7'deki alıntı).

[559] Tılıç, **a.g.e.**, s. 348.

Bu ilkeler çerçevesinde basının toplumsal yaşama yönelik etik ilkelerini birkaç başlık altında incelemek mümkündür.

2.3.1. Kamusal Yarar İlkesi

Demokratik hukuk devleti anlayışında seçim temel öğe olmakla birlikte, özgürlükçü demokrasilerde, demokratik devlet düşüncesinin, tüm önemli toplumsal ve siyasal güçlerin katkısıyla gerçekleşebileceği, seçimden sonrada bu kamusal görevin devam etmesi gerektiği kabul edilmektedir. Çünkü devletin yönetimindekilerin, toplumsal ve siyasal güçler tarafından sürekli denetlenmesi ile gerçek demokrasi düzeninin kurulabileceği düşünülmüştür. Bu durumda basının etki altında kalmadan hür demokratik rejimin gerekleri doğrultusunda getireceği eleştirel yaklaşımlar rejimin sağlığı açısından önem taşımaktadır. Halkın eleştirileri demokrasilerin güvencesi, halkın sözcüsü ise basın olmaktadır. Bu nedenle basının en önemli kamusal görevi, kamu yaşamının kontrolü ve eleştirisidir. Kontrolün etkin olabilmesi ise, kamusal hayatın bağımsız kurumlarınca yapılmasıyla mümkün olabilmektedir. İktidar partilerinin bu kurumlara olan etkilerinin bahsedilen denetim mekanizmasının kendi sınırları içinde kalması için en önemli ve etkili denetim organının basın olduğu kabul edilmektedir. Öyleyse demokrasi için özgür ve her tür baskıdan uzak bağımsız bir basın gerekmektedir. Bu nedenle de basın ahlakı (etiği) konusundaki çalışmaların özellikle devletin müdahalelerinden bağımsız hale getirilmesi önemli hale gelmektedir.[560]

Demokratik devletlerde de basının bu tür bir fonksiyonu bulunmaktadır ve bu fonksiyonun yerine getirilmesi basın için hem hak hem de bir görev sayılmaktadır. Örneğin Almanya'da basının haberleri toplayıp yayınlayarak sorunlar karşısında önlem alarak, eleştirerek, görüşlerin oluşmasına katkıda bulunarak bir kamusal görevi yerine getirdiği belirtilmiştir. Böylece toplumun kamusal görevleri üstlenme yetkisinin olmadığı bu yetkinin sadece devlette bulunduğu görüşü ortadan kaldırılmıştır.[561]

Basının kamusal görevinin önem kazanması devletin basın faaliyetine ne derecede az katıldığına bağlı bulunmaktadır. Kamu görevinin tam anlamıyla, gerçeğe uygun olarak gerçekleşebilmesi için basının, devletin her türlü baskısından uzak kalması gerekmektedir. Basın faaliyeti kamusal bir görev olduğu için devletin kendi politik

---

560 Murat Özgen, "Basının Kendi Kendini Denetimi (Basında Otokontrol)", **İletişim Fakültesi Dergisi**, (İstanbul 1997, Sayı no: 5) , s. 62-63.

561 İçel, **a.g.e.**, s. 90.

çıkarlarına uygun şekilde basına görev yüklenmemesi gerekmektedir. Çünkü demokratik sistemin işlerliğinin devam etmesi halkın bu sürece katılabilmesi için basının kamu adına gözetimci rolü üstlenmesini gerektirmektedir. Bu işler çoğunlukla siyasal iktidarın gözetiminde düşünülmektedir. Diğer bir işlev ise görevlere yer vererek serbest düşünce pazarını oluşturmaktadır. Demokratik işlev de denilen bu işlevin yararı Süleyman İrvan'ın çalışmasında şöyle belirtilmektedir: Bir yurttaş, sorunun tüm taraflarını, özellikle de farklı görüşü sıkı bir şekilde savunan taraflarını dinleyebilmeli, tüm alternatifleri düşünmeli, kendi fikirlerini karşıt fikirlerle karşılaştırmalı, yanlışı bırakıp doğruyu bulabilmek için farklı düşünceleri tam olarak değerlendirmelidir. Bilgi akışının, tartışmanın, fikir çatışmalarının bastırılması en doğru karara ulaşmayı, yeni düşüncelerin oluşumunu engeller ve yanlışları sürekli hale getirir. Bu nedenle demokratik işlevler çerçevesinde basının, siyaset ile ilgili, haberlerde ve programlarda yönlendirici değil, alternatif sunarak bilgi verici olması gerekmektedir. Parti seçmenleri için basında partilerin görüşlerine yer verilmesi, tarafsız, nesnel, farklı görüş ve düşüncelere eşit ölçülerde açıklanma imkanı tanınması gerekmektedir.[562]

Basının kamu görevinin içine nelerin girdiğini tek tek belirlemek zor olmakla birlikte, hukuksal olduğu kadar etik değerler açısından da basının görevleri şöyle belirtilmektedir: Toplumun genel yararlarını ilgilendiren olaylar hakkında halkı, objektif olarak, gerçekleri yansıtarak aydınlatmak, sorunlar hakkında kamuoyunu düşünmeye yönlendirecek şekilde tartışmalar ortaya atmak; siyasal ve toplumsal olaylarla ilgili doğru bilgi aktarmak, yöneticileri eleştirmek, uyarmak ve bireyleri hem toplumun hem de tüm insanlığın sorunları hakkında bilinçlendirmektir. Böylece basın kamu yararı bulunan haberleri zamanında ve ayrıntılarıyla, doğru olarak toplayıp topluma ulaştırdığı ve kamu gücünü elinde bulunduranlar üzerinde toplumun denetimine aracı olduğu sürece kamu görevi fonksiyonunu gerçekleştirebilmektedir.[563] Bununla birlikte araştıran, haber veren, bilgi ileten, dolayısıyla insanları bilinçlendiren, lehte veya aleyhte kamuoyu oluşturan basın etik ilkeleri açısından da cezalandırmaya veya suçsuz göstermeye çalışabilmektedir. Bu konuda medyadan davacı olan eski Rize Milletvekili Şevki Yılmaz, devletten yardım istemiş, RTÜK'a bir dilekçe vererek; hakkında yerli

---

562 Süleyman İrvan, "Medya ve Siyaset Meydanı (Demokratik Sistemde Medyanın Rolü), **Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi**, (Sayı nı: 68-69, Aralık-Ocak 1995), s. 76-80.

563 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 131-132.

yersiz yapılan yayınlardan yıprandığını, toplumda yanlış tanındığını belirterek şikayette bulunmuştur.

RTÜK verilerine göre yapılan şikayetlerin konularına göre ayırımı ise şöyle sıralanmaktadır:

	Sayısı
1. Kişilik haklarına aykırı yayın	220
2. Genel ahlak, aile yapısına aykırı yayın	131
3. Bölücülük ve şiddeti teşvik edici yayın	47
4. Çocuk ve gençlerin ruhsal gelişimini olumsuz etkileyici yayın	30
5. Cevap ve tekzip hakkına saygısızlık	16
6. Anayasa ve demokratik ilkelere aykırı yayın	5
7. Haber olaylarının doğru aktarılmaması	5
8. Mahkeme kararı olmadan suçlayıcı Yayın (30.06.1996, RTÜK)	3[564]

Buradan genelde şikayetlerin kişilik haklarına saldırı ve genel ahlak ilkesi ile bölücülük ve şiddete teşvik konularından geldiği ve kamuoyunun bu konularda artık daha duyarlı olduğu görülmektedir.

2.3.2. Genel Ahlak İlkesi

Gerçekten de anayasalar değişik özgürlük türlerinin kamu yararını sağlamak gerekçesiyle sınırlandırılabileceğini kabul etmektedir. Ancak sınırlama "kamu yararı" amacıyla yapıldığı durumlarda, bu sınırlamanın Anayasa'ya uygunluğuna bakılırsa "kamu yararı" kavramının ne anlama geldiği konusu da daha tam olarak belirlenememiştir.

Çetin Özek'e göre kamu yararının farklı anlamlarıyla ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır:

Bir görüşe göre kamu yararı toplumun moral yapısını sağlayan normlar bütünüdür ve genel ahlak ile kamu yararı birbiriyle örtüşmektedir. Diğer bir görüş ise kamu yararı kavramını; toplumda mevcut uyulması zorunlu, siyasal toplumsal ve yasal kurallara aykırı, bu kuralların oluşturduğu düzene aykırı tüm fiiller, kamu düzenine de karşıdır şeklinde açıklamaktadır. Özellikle otoriter düzende, devlete bağlılık ilkesiyle

---

[564] Yavuz Kır, "Medya Terörü Kamuoyu Oluşturma veya Oluşturmama", **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı**, (İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayını, Eylül-Ekim 1996, S:11, Y:2), s. 191.

bağdaşmayan, kişilerin özgürlüklerini kullanma düzenlemelerine aykırı olan tüm hareketler kamu yararıyla ters düşmektedir. Bu nedenle de özgürlüklerin, özellikle de düşünce açıklama özgürlüğünün kamu düzenini bozucu, kamu yararına aykırı görülerek sınırlandırılması mümkündür. Üçüncü görüş ise kamu yararının bağımsız bir kapsamda olduğunu düşünenler; kamu düzeninin sadiece "hukuki" bir kavram olmayıp aynı zamanda "politik" bir kavram olduğunu kabul etmektedir. Toplumsal barış, birlikte yaşama imkanları, kamusal güvenlik, disiplin ve barışa karşı eylemler, kamu yararıyla ters düşmektedir.[565]

Basın alanında kamu düzeni içinde hangi tür suçların, kamu disiplin, sükun ve güvenliğini bozacağını belirlemek subjektif bir değerlendirmeyi ifade etmektedir. Toplumsal yarar ilkesinin, kamu güvenliği, geniş ve kişiden kişiye değişebilecek terimler olarak politik ilkelere göre içeriği saptanabilmektedir. Bu nedenle de "kamu yararı" nın içeriği anayasal, siyasal kurallara ve rejimin ilkelerine göre belirlenebilmektedir.[566] Daha önce de belirtildiği gibi "kamu yararı"na yüklenen farklı anlamlar içerisinden ilkine göre moral yapıyı sağlayan normlar ve genel ahlak bu kavrama karşılık gelmektedir. Hukukta olduğu kadar felsefede de derin anlamı olan ahlaki belirli kurallar koyan felsefi bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı metafizik kuralları olan ahlak düşüncesinde, binlerce yıl önceden gelen, kimi fiillerin iyi kimilerinin de kötü olduğuna dair inanışlar bulunmaktadır. Bunlar kendilerini bazı görevlerle bağlı sayan insanın kendi nefsine, kendi vicdanına karşı olan görevlerle doludur. Yalan söylememek, başkasına iftira etmemek, kötülük düşünmemek gibi. İnsanın kendine, vicdanına karşı olan görevleri kapsayan ahlak kuralları başkalarına ve topluma karşı da görev gibi görünmektedir.[567]

Kolayca tanımlanabilirmiş gibi görünen ahlak kavramı yaşam süreci içinde hem toplumsal hem de kişisel vicdanı ilgilendirmektedir. Göreceli bir kavram olan ahlak anlayışı toplumdan topluma ve zaman içinde değişim göstermektedir. Doğru ve yanlış, iyi ve kötü, erdem ve kusur ile, yaptıklarımızı ve yaptıklarımızın sonuçlarını değerlendirme ile ilgili olan ahlak alanında düşünmek, felsefe yapma sürecinin insana kazandırdığı etkinlik ise etik olarak anılmaktadır. Etik ahlakın bir disiplin altında

---

565 Özek, **Türk Basın ...**, **a.g.e.**, s. 324-325.
566 **Aynı**, s. 327.
567 İmre, **a.g.e.**, s. 17-18.

çözümlenmesi ve bunun sonucunda elde edilen veriler yardımıyla bir senteze ulaşarak, ahlaki yaklaşım elde edilmesi çabasıdır.[568]

Daha önce de üzerinde durulduğu gibi, herhangi bir profesyonel grup üyesi, gazeteciler gibi, her zaman mesleki standartlara uygun davranmayabilmektedir. Ancak buradan gazeteciliğin etikle bağdaşmadığı görüşünü çıkartmamak gerekmektedir. Nasıl medya tartışmalarındaki temel kavramlardan demokrasi bile toplumsal siyasal örgütlenmenin "en iyi" şekliyle ilgiliyse, gazetecilik de; özgürlük, nesnellik, doğruluk, dürüstlük, özel yasanın dokunulmazlığı gibi ahlaki kavramlar etrafında dolanmaktadır. İyi ve kötü zaman içinde toplumdan topluma değiştiği gibi, bu kavramlar mesleklere ve alt toplum gruplarına göre de değişebilmektedir. Bir doktor için hastasını soymak doğrudur ve kimse onu yadırgamazken, bir gazetecinin röportaj yaptığı kişiye soyun demesi olay yaratabilmektedir. Bunun yanısıra, mesleklerin içinde kendi etik değerleri olsa bile, bu değerlerin de içinde olduğu toplumsal etiğin tamamen dışında kalması düşünülmemektedir.[569]

Belirli otoriteler tarafından zorunlu olarak konulamayan etik değerler insan ilişkilerinin ve insan aklının süreç içerisindeki deneyimlerinden ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de mesleki etik, mesleki kurallar bütünü; dışarıdan zorlanmadan, ancak gazetecilikte olduğu gibi o meslek mensuplarının ortak pratiğinin sonucu ise geçerli olabilmektedir. Etik bireyin kendisine ve topluma karşı kişisel görevlerini tanımlamaktadır. Bu nedenle de özgürlüklerle doğrudan ilişkilendirilmektedir.

Etik ve ahlak ikisi birbirini tamamlayan, diğer taraftan da ayrı olarak düşünülmesi gereken konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Etik veya ahlak felsefesi anlak üzerinde düşünmeyle ortaya çıkmaktadır. Ancak üzerinde düşünülmeden önce ve en ilkel toplumlarda bile ahlak vardı. Etik olarak adlandırılan ahlak felsefesi çalışmalarındaki tutum ve davranışların genel özelliği, ahlakın da özelliği olmaktadır. Kendine baskı altında kalmadan yapılan eylemleri seçen etik çalışma alanında, eğer bir gazeteci verdiği kararlar ve eylemlerle ilgili olarak denetim hakkına sahip değilse, burada etikten bahsetmek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle zorlama altında ortaya konulan tutum, davranış ve eylemler ahlakın çalışma alanında yer almazken, etik çalışmaların da bu

---

568 Murat Özgen, **Kurumsal, Kuramsal ve ...**, **a.g.e.**, s. 19.
569 Tılıç, **a.g.e.**, s. 349.

ilkeye bağlı kalması şartını gündeme getirmektedir.[570] Buradan hareketle ahlak ve buna bağlı olarak etik anlayışın göreceli olduğunu toplumdan topluma, bölgeden bölgeye değiştiğini söylemek mümkündür. Görülmektedir ki ahlak anlayışı somut bir dayanak olmaksızın kendi görüşlerini kesin doğru kabul etmektedir. Oysa hukuk kurallarının uygulanması için somut bilgilere gerek olmaktadır ve yasalar çoğu zaman toplumun etik kurallarından ortaya çıkmaktadır. Etik ise öznel olarak belirlenip uygulanmaktadır. Gazetecilerin yapacakları eylemler doğru-yanlış, iyi-kötü, sorumlu-sorumsuz şeklinde değerlendirilirken gerekli temel ilkeler etik tarafından sağlanmaktadır.[571] Hem hukuk hem de ahlak insan davranışlarını düzenleyici kurallar koymaktadır. Ahlak ilkeleri, bir şeyin yapılması veya yapılmaması için insanın vicdanına emredilen görevlerden, hukuk ise dış görünüşten hareketle insan davranışlarını objektif olarak inceleyerek ölçmektedir. Yasalar gibi zorlayıcı yaptırıma sahip olmayan, toplum yaşamında kabul gören etik kurallar, hukuksal yasalara temel oluşturmaktadır.[572] Gazetecilikte bu tür kuralları olan ilk mesleklerden birisi olarak diğer mesleklere örnek olarak görülmektedir.

Bir ülkede bir ya da birden fazla gazetecilik ilkeleri varsa, bunların genel amacı çoğunlukla; o ülkedeki yasal düzenleme sistemleri tarafından belirlenmektedir. Baskıcı rejimlerde bu ilkeler, mağdur gazetecilere ahlaki destek vermenin ve mesleki dayanışmayı güçlendirmektedir. Daha liberal rejimlerde ise bu ilkeler gazeteciler yerine daha çok halkı korumaya öncelik tanımaktadır. İlkelerin içeriği onu hazırlayan cemiyete bağlı olacağı için; gazeteciler sendikası üyelerinin çıkarları her zaman onlara işveren durumunda olan gazete yayınlarının çıkarlarıyla aynı olmayacaktır. Dolayısıyla gazete yayıncılarının hazırladığı ilkeler, yayıncıların görüşüne ters düşse bile gazetecilerin görüşlerini yayımlama hakları olduğunu kabul eden bir hükmün bulunması beklenmeyecektir.[573]

Günümüzde klasik gazetecilik faaliyetinin anlamı ve kapsamı değişmiştir. Yüzyıllar boyunca gazeteler ve dergilerle sürdürülen gazetecilik mesleğine bugün radyo ve televizyon da katılmış, gazetecilik fonksiyonu olan haber verme artık radyo ve televizyon tarafından da gerçekleştirilen bir fonksiyon olmuştur. Radyo ve

---

570 Murat Özgen, **Kurumsal, Kuramsal ve ...**, **a.g.e.**, s. 40-41.
571 **Aynı**, s. 52-53.
572 **Aynı**, s. 54.
573 Belsey, Chadwick, **Medya ve Gazetecilik**, **a.g.e.**, s. 86.

televizyonunda gazeteciliğin temel ilkelerine uyması sonucu "yazılı basın"ın yanısıra "sözlü veya elektronik basın" gündeme gelmiştir. Yazılı basın kavramıyla gazeteler ve dergiler, sözlü veya elektronik basın ile ise radyo ve televizyon kastedilmektedir.[574] İfade edilmeye çalışılan basın kavramı yazılı basın olarak ele alınmıştır.

Bugün gazetecilere yönelik ahlak ilkelerinin çoğu hem elektronik medya gazetecileri için hem de basın gazetecileri için düzenlenmiştir. Haber materyalinin kalitesi ve haberlerin toplanmasıyla ilgili olarak bu iki medyanın sorunları yakın zamana kadar çok farklı olmamıştır. Kendine başta basın gazeteciliğini örnek alan elektronik medya artık farklılaşmaya başlamış ve kendisi ile ilgili farklı ilkelere ihtiyaç duyulmuştur. Gazetelerde haberin dışında pek çok şey bulunmaktadır ancak basındaki etik ilkelere daha çok haberlerle ilgili kısımlar ve muhabirlerin çalışmaları konu olmaktadır. Davranışları belirleyen bu ilkeler belki de gazetecilerin içinde bulundukları düzenleyici çerçevenin en küçük parçası durumundadır. Muhabirler ve editörler çeşitli yollarla etik dışı davranmaktan uzak tutulabilmektedir.[575]

Gazeteciler işlerini güvenceye almak için patronuna karşı geleceği şeyleri yapmamaya çalışmaktadır. Gazetelerin çoğu reklam gelirine dayandığı için, reklam verenin ve okurun küstürülmemesi gerekmektedir. Basın Konseyi gibi düzenleyici kurumlar şikayetler hakkında karar verirken yalnızca etik ilkeleri yorumlamaz aynı zamanda nelerin kabul edilir olup olmadığına kendi yargılarıyla karar verebilmektedir. Bu yargı sistemi içindeki gazeteci, kendisine yönelik şikayetleri önleyebilmek için bu kurum kararlarını ve kararın verilme nedenlerini gözönünde tutmak durumundadır.

Kısıtlayıcı ve önemli faktör yasa olmakla birlikte, dava konusu olayların kimisinde yasaya aykırı şeyler aynı zamanda etik dışı da sayılabilmektedir. Bazen de kanuni sonuçlarından korkulduğu için etik açıdan doğru olsa bile bazı şeylerden kaçınılmaktadır. Bunun gibi gazeteci hakaret suçu işlememek için, bir kişinin kamu görevine uygun olmadığına ilişkin görüşlerini açıklamaktan kaçınırsa, ortaya olumsuz durumlar çıkabilir.

Gazeteciler için konulan meslek ilkeleri doğrudan üç grubu ilgilendirmektedir. Bunların ilgi, gazetecilerin çalıştıkları gazete ve dergilerin okuyucularıdır. Okurların böylece haberin doğru, geçerli ve objektif olmasını öngören hükümlerden korunup,

---

574 İçel, **a.g.e.**, s. 89.
575 Belsey, Cahdwick, **a.g.e.**, s. 87-89.

yönlendirilmesi önlenirken, kendi günlük kararlarını vererek bu haberlerdeki bilgilerden yaralanmaları düşünülmektedir. Diğer grup ise gazetecilerin malzeme temin ettikleri kişilerdir ve bilgi veren bu kişinin adının açıklanmaması, güvenin kötüye kullanılmaması istenebilmektedir. Üçüncü olarak ise, gazetecinin araştırdığı hikayeye konu olan kişiler gelmektedir. Bunlar için de ilkelerde gazetecinin hakkında yazdığı kişi veya kişilerin mahremiyetine girmemesi istenebilmektedir.[576]

Kodun varlığı gazetecilik standardını yükseltmeye yardımcı olurken, konu dışında kalanlar bile etik açıdan daha iyi davranışlara yöneleceklerdir. Meslektaşlarının geliştirdiği standart etik davranışları gören gazeteci ona göre davranacak ve böylece halkın saygısı artacak, gazetecilerin de birbirlerinin dürüstlüğüne güvenmeleri sağlanabilecektir.

Tıp ve hukuk gibi kimi mesleklerde hukuki olmayan davranış ilkeleri zorunlu hale getirilmiştir. Bu kuruluşlar ciddi bir yaptırım gücüyle, kuralları ihlal edenleri meslek üyesi olmaktan çıkarıp çalışmalarına son verme, davranış kurallarını zorunlu kılma gücüne sahip bulunmaktadır. Bu mesleklerde böyle zorunluluklar; bu alanda çalışabilmek için meslek birliğine üye olmak hukuki gereklilik olduğundan yürütülebilmektedir. Ancak aynı sistem, uyulması gereken davranış ilkelerine aldırmayan muhabirlere uygulanabilir mi sorusu akla gelmektedir. Etik dışı davranış disiplin cezası verilen doktorların çoğunluğunda gerçekten yaptıkları öne sürülen yanlışların siyasi bir boyutu yoktur. Gerçekten de gazetecilikte ünlü sanatçıların özel yaşamlarına girmek gibi, genelde uygun görülmeyen davranışların kimisinin siyasetle ilgisi bulunmamaktadır. Ancak araştırmacı gazetecilerin çoğu aksayan yönlerle ilgili haber toplarken mesleki etik ilkeleri ihlale çok yaklaşmaktadır. Gazetecilik için tıp ve hukukta işleyen sistemin getirilmesi; bu sistemi yönetenlerin, kendi haklarında araştırma yapan gazetecileri listeden çıkarmak için baskı yapan siyasetçi ve bürokratların baskısına boyun eğme ihtimalini getirmektedir.[577]

Haberi alan okuyucu ve izleyicideki zevk dürtüsü ne kadar güçlü olursa olsun, kendine sunulanın güvenilir olmasını beklemektedir. Bu nedenle de gazetecilik etik ilkeleri genellikle muhabirden niteliği belirli malzemeleri; doğru ve objektif yazı yazmasını, gerçekleri çarpıtmadan, ayırmadan, yanlış sunmadan aktarmasını, tarafsız

---

576 **Aynı**, s. 89.
577 **Aynı**, s. 92-93.

olarak varsayımları ve görüşleri gerçeklerden ayırmasını beklemektedir. Haberi çarpıtma ve örtbasetme üçüncü kişilere; reklam verene, gazeteciye yarar sağlayacak birilerine çıkar sağlayacağı,haberin çarpıtılmasından yana olan tarafın ise normal olarak okur ve izleyicinin çıkarına ters düşen durumlarda böyle bir yola başvuracakları düşünülürse, bu işe karışan gazeteci halkı yanlış yönlendirmiş olmaktadır.[578]

Kendi hakkında yayımlanan şeylerden dolayı korunmayı hak eden kişilerle ilgili olarak da etik ilkelerde cevap hakkı tanınmasıyla ilgili hükümler yer almaktadır. Cevapların orijinal habere verilen yere benzer yerde yorumlanması önemlidir ve eğer haberin yol açtığı zararın cevabın yayımlanmasıyla yeterince giderilemeyeceği düşünülüyorsa etik ilkelerde bununla ilgili yapılabilecek daha başka bir yaptırım bulunmamaktadır. Editörler açısından ise özellikle ABD'de suçluların masum olan yakınlarının ve arkadaşlarının ismini vermek yasal olduğu halde etik ilkelerde bunlardan kaçınılması önerilmektedir. Bununla birlikte etik ilkelerde ayrımcı dil kullanmak, anlatılan haberle doğrudan ilgili olmadığı halde kişinin ırkı, rengi, dini, cinsiyeti veya cinsel tercihleriyle ilgili ayrıntı vermek onaylanmayan hükümlerden sayılmaktadır.[579]

2.3.3. Devletin Bölünmezlik ve Bütünlük İlkesi

Basının toplumsal yaşama yönelik etik ilkelerinden bir diğeri ise devletin bütünlük ve bölünmezliğidir.

Öncelikle modern demokratik toplumsal düzende kamusal görevlerin, devlet tarafından gerçekleştirilen resmi devlet görevlerinden ayrılması böylece de kamusal görevlere yönelik tekelcilik iddialarının bırakılması gerekmektedir. Çünkü bugün özgürlükçü demokrasilerde tüm önemli toplumsal güçlerin siyasal iradenin oluşmasında katkılarının olduğu ve bu görevin kamusal özelliği olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı da kamusal özellik taşıyan basın faaliyetleri aynı zamanda resmi devlet görevi sayılmamaktadır.[580]

Buradan yola çıkarak siyasal partilerin devlet düzeni içindeki yerleri ile basının devlet ve toplum düzeni içindeki yeri arasında bir benzerlik bulunmaktadır. Basın gibi siyasal partiler de kamu kuruluşu niteliği olmayan örgütlerdir. Ancak, demokrasilerde

---

578 **Aynı**, s. 94-95.
579 **Aynı**, s. 98.
580 İçel, **a.g.e.**, s. 96.

siyasal partilerin bu düzenin öğeleri olduğu öngörülmektedir. Böylece özgür kuruluşlar olarak siyasal partiler, aynı zamanda da anayasal yapıya ait bir kuruluş olarak da kamusal faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bunun gibi özgür basın da haber verme, denetleme ve kamuoyu oluşturma görevlerini yerine getirirken partiler gibi kamusal bir görev yapmaktadırlar. Özgür ve bağımsız nitelikteki siyasal partiler nasıl kamusal nitelikli uğraşlarını sürdürebiliyorlarsa, özgür basının fonksiyonunun da kamusal algılanmasını engellememektedir. Basın da partiler de siyasi iradenin oluşmasında etkili olmakta ancak siyasal partiler parlamento, hükümet gibi devlet organlarına katılabilirken, basın devlet karşısında özgürlükçü bir gücü oluşturmaktadır. Ancak basın da toplumun bir parçası olarak her vatandaş gibi hukuk düzenine bağımlı durumundadır.

Fiillerin suç sayılması, belli hukuki değerlerin korunması amacını taşımaktadır. Bu hukuki değerlerin korunması devletin görevi olduğundan bütün suçlar devlete karşı işlenmiş sayılmaktadır. Hukuken korunması gereken değerler arasında doğrudan devletin kendine özgü yapısal menfaatleri bulunmaktadır. Devlet belirli bir ülke parçası üzerinde yaşayan ve millet denilen insan topluluğu içinde şekillenmiş, belirli bir siyasal iktidar kullanarak fonksiyonları gerçekleştirmektedir. Bu şekilde ülkeye, millete, siyasi iktidara, yasama, yargı ve yönetim fonksiyonlarına karşı yapılan hareketler doğrudan devlete karşı işlenen suçları oluşturmaktadır ve devletin varlığını sürdürebilmesi için menfaatlerin korunması amacıyla cezayı gerektirmektedir.[581]

Devlet denilen bu siyasal organizasyon, varlığını ve ilkelerini hukuka aykırı fiillere karşı korumak durumundadır. Bu da korumaya yönelik ceza normlarını gündeme getirmektedir. Belirtilen kurallar devletin korunmasına yönelik, ağır yaptırımlar içeren normlar hem önemli bir fonksiyonu gerçekleştirmekte hem de kişi hak ve özgürlüklerinin korunması amacı bulunmaktadır. Bu iki değer arasında, otoriter ve totaliter sistemlerde devlet üstün ve dokunulmaz kabul edilmiş, liberal-klasik demokrasilerde ise kişi üstün tutulmuştur. Çağdaş demokrasilerde ise devletin korunması amacı ve zorunluluğunun yanısıra kişi özgürlükleri ve hakları da gözönünde bulundurulmaktadır.[582]

Anayasa'mızda basın yoluyla düşünce açıklama konusunda 22. Maddede olduğu gibi, devletin ülkesi ve milletin bütünlüğünün korunması, milli güvenliği ve milli

---

581 Özek, **Türk Basın ..., a.g.e.**, s. 405-406.
582 **Aynı**, s. 408.

güvenliğin gerektirdiği gizliliği sağlamak gibi ifadelerle devleti korumaya yönelik düşünce açıklamayı sınırlayıcı unsurlar bulunmaktadır.[583] Öyleyse düşünce açıklamanın basın yoluyla yerine getirildiği durumlarda devletin korunması amacıyla da olsa bir sınır getirmek mümkün olmamaktadır. Anayasa'nın 22. Maddesinin sınırlayıcı ilkeleri ancak düşünce sınırını aşan davranışlar için söz konusu olabilmektedir. Anayasa'nın 20. ve 21. Maddeleri sınırsız bir düşünce açıklama özgürlüğünü, 22. Madde de düşüncenin basın yoluyla açıklanması özgürlüğüne bir düzen getirdiğine göre düşünceyi açıklama özgürlüğünün sınırsızlığı ilkesi basın için de gündeme gelmektedir. Bu nedenle Anayasa'nın 22. Maddesindeki, "devletin varlığının korunmasına" yönelik sınırlamaları, düşünce kavramını aşan açıklamalar şeklinde algılamak gerekmektedir.

2.4. Basın Ahlak İlkelerine Yönelik

Yazılı. Sözlü ve görsel kavramlarının tümünü kapsayan medya kavramı son 20-25 yıldır "yeni dünya iletişim düzeni" konusunda uluslararası tartışmalarda kendine yer edinmiştir. Resmi adı "Yeni Dünya İletişim ve Enformasyon Düzeni" (YDİED) olan (The New World Information and Communication Order) tartışması 1970 yılındaki UNESCO Genel Kurulu'na kadar gitmektedir. Dünya iletişim araçlarında savaş ve ırkçılık propagandası yapılmasını yasaklamak amacıyla öne sürülen ama tüm dünya iletişim düzenindeki dengesizliklerin düzeltilmesi için bir savaş çağrısına dönüşen bu tartışma 1980'li yılların ortasına kadar özellikle UNESCO toplantılarında sıkça değinilmiştir.[584]

YDİED tartışması sırasında başta UNESCO ve daha önce bahsedilen bir çok uluslar arası gazetecilerin statüsü, gazetecilerin lisansa bağlaması veya gazetecilerin korunması gibi konularda tartışmalar girmiştir. Batı ülkeler ve kuruluşlar gazetecilik mesleğinin her tür kısıtlamadan uzak, tam serbestlikle gerçekleri duyurma gereğini savunurken, ikinci ve üçüncü dünyalı devlet ve kuruluşlar ise gazetecilerin de insanların doğruları öğrenme hakkını yerine getiren profesyoneller olarak bir takım uluslar arası kurallara uyma gereğini belirtmiştir. Birinci grup diğerini basın özgürlüğünü yoketmekle suçlarken, ikinci grup da birincileri insanlığın temel ilkelerine karşı gelmekle suçladılar. Bu tartışmalar sonunda UNESCO'nun 20 Genel Kurulda bir

---

583 **Aynı**, s. 409.

584 Haluk Şahin, **Yeni İletişim Ortamı Demokrasi ve Basın Özgürlüğü**, (İstanbul: Anadolu Matbaası, 1991), s. 70.

uzlaşma metni olarak İletişim Araçlarının Temel İlkeleri Bildirgesi ve bu belgeden yola çıkılarak değer taşıyan Gazetecilikte Uluslararası Meslek Ahlak İlkeleri metni kabul edilmiştir. İnsan haklarının ilerletilmesine, ırkçılık ve savaş kışkırtıcılığı ile savaşımına katkına ilişkin Temel İlkeler Bildirgesi olan belge kurallara uygun, resmi ve bir tavsiye niteliği taşımaktadır. Ancak devletler veya basın-yayın organlar için bağlayıcılık oluşturmamakta, fakat uluslararası topluluk için çok önemli olan bir konuda genel kabul gören bir yaklaşım ortaya koyması açısından değer taşımaktadır.

İletişim Araçlarının Temel İlkeleri Bildirgesi'nin 1. Maddesine göre İletişim araçlarının barışın ve uluslararası anlayışın güçlendirilmesinde haberin, ele alınan kanunun değişik yönlerini içermesi önemli katkı sağlayacaktır. Aynı Bildirgenin 2. Maddesinin 2. fıkrasında ise; kamunun habere ulaşabilmesinin kamunun kullanabileceği haber kaynakları ve araçlarının çeşitliliğiyle sağlanabileceği belirtilmiş, böylece herkesin haberin doğruluğunu araştırarak, olayları tek başına değerlendirebilmesi, haber sürecine kamunun katılımı özendirilmiştir. Madde 5'de ise düşünce, anlatım ve haber özgürlüğüne saygı ile haberde her tür görüşün yansıtılmasının gereği belirtilmiştir.

İletişim Araçlarının Temel İlkeleri Bildirgesi

Bildirgenin birinci maddesinde barışın ve uluslararası anlayışın güçlendirilmesi, insan haklarının geliştirilmesi, ırkçılıkla ve savaş kışkırtıcılığı ile mücadele, özgür bir dolaşımı ve daha yaygın ve daha dengeli bir haber dağılımını gerektirdiği ifade edilmekte; bu amaca ulaşmak için de kitle iletişim araçlarının yapabileceği çok önemli katkılar bulunduğu belirtilmektedir. Haberin, ele alınan konunun değişik yönlerini içermesi oranında bu hakkı daha etkin olacaktır.

İkinci Madde;

1. İnsan haklarının ve temel özgürlüklerin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen düşünce, anlatım ve haber özgürlüğünün kullanılması barışın ve uluslar arası anlayışın güçlendirilmesinde çok önemli bir öğedir.

2. Kamunun habere ulaşmasının güvence altına alınması, kamunun kullanabileceği haber kaynakları ve araçlarının çeşitliliği ile olur. Böylece herkesin gerçeklerin doğruluğunu araştırabilmesi ve olayları yalnız olarak değerlendirebilmesi sağlanır. Bu amaçla gazetelerin, haber verme özgürlüğü ve habere ulaşmak için her türlü olanakları bulunmalıdır. Aynı biçimde kitle iletişim araçlarının, halkların ve

bireylerin kaygılarına duygusuz kalması da önemlidir, böylece haber sürecine kamunun katılımı özendirilmiş olur.

3. Barışın ve uluslar arası anlayışın güçlendirilmesi, insan haklarının aşamalara ulaşması, ırkçılıkla, apartheid"e ve savaş ırkçılığı ile savaşım için dünyanın her yerinde iletişim araçları, oynadıkları rolün gereği olarak, insan haklarının gelişmesine, özellikle sömürgeciliğe ve yeni sömürgeciliğe, yabancı işgaline ve ırk ayrımcılığı ile baskının her türlüsüne karşı savaşım veren baskı altındaki halkların ve kendi ülkelerinde seslerini duyurma olanağından yoksun olanlara durumlarını anlatma olanağı tanımakla insan haklarına katkıda bulunmaktadır.

4. Kitle iletişim araçlarının bu Bildirge'nin ilkelerini aşamalara ulaştırabilmesi için tüm gazetecilerin ve iletişim araçlarında çalışan her kişinin, gerek kendi ülkelerinde gerek başka ülkelerde mesleklerinin gereğini yerine getirirken kendilerine en iyi güvenlik koşullarını sağlayan bir korunmadan yararlanmaları zorunludur.

Üçüncü Madde

1. Barışın ve uluslar arası anlayışın güçlendirilmesine ve ırkçılık ve savaş kışkırtıcılığına karşı savaşımlarda kitle iletişim araçlarının önemli bir katkısı vardır.

2. Önyargıların ve bilgisizliğin doğurduğu saldırı savaşlarına, ırkçılığa ve insan haklarının diğer ihlallerine karşı savaşımlarda iletişim araçları, halkların amaçları, beklentileri, kültürleri ve gereksinimleri konusunda haber yayarak, halklar arasında birbirleri hakkında bilgisizliğin ve yanlış anlamaların ortadan kaldırılmasına, bir ülkenin halkını diğer halkların gereksinim ve arzuları konusunda duyarlı hale getirmeye, tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin, hakları ve onurlarına ırk, cinsiyet, dil, din ve ulus farkı gözetilmeksizin saygı duyulmasını sağlamaya ve yoksulluk, yetersiz beslenme ve hastalıklar gibi insanlığa acı veren dertlere dikkati çekmeye katkıda bulunurlar. İletişim araçları böylece devletlerin, uluslararası gerginliklerin azaltılmasını ve uluslar arası anlaşmazlıkların barışçı ve hakça çözümlere ulaştırılmasını en iyi sağlayabilecek politikaların oluşturulmasını sağlar.

Dördüncü Madde

Bir barış, adalet, özgürlük, karşılıklı saygı ve karşılıklı anlayış havası içinde, insan haklarının bütün insanlar ve uluslar arasında sosyal ilerlemeyi geliştirmek için gençlerin eğitilmelerinde iletişim araçlarının önemli bir rolü vardır.

Beşinci Madde

Düşünce, anlatım ve haber özgürlüğüne saygı göstermek ve haberlerde her türlü görüşlerin yansıtılmasını sağlamak gerekir. Yayınlanan ya da dağıtılan bir haber barışın ve uluslar arası anlayışın güçlendirilmesine, insan haklarının aşamalara ulaşmasına, ya da ırkçılık ve savaş kışkırtıcılığına karşı çıkılması konusundaki çabalara ciddi ölçüde zarar veriyorsa bu haberde söz konusu olan kişilerin kendi görüşlerinin de yayınlanması gerekir.

Altıncı Madde

Haberin dolaşımında yeni bir dengenin ve daha iyi bir karşılıklılık ilkesinin yerleştirilmesi adaletli ve kalıcı bir barışın kurulmasına ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve siyasal bağımsızlıklarına yardımcı olur. Bunun için de gelişmiş ülkelerle gelişme yolundaki ülkeler arasındaki haber dolaşımında ve bu ülkelerin kendi aralarındaki haber dolaşımında varolan eşitsizlikleri düzeltmek gereklidir. Bu amaca ulaşabilmek için bu ülkelerdeki haberleşme araçlarının güçlenmelerine, yayılmalarına ve bütün ülkelerdeki kitle haberleşme araçları ile işbirliği yapmalarına olanak sağlayacak koşullar ve kaynaklara sahip olmaları gerekir.

Yedinci Madde

Birleşmiş Milletlerin çeşitli organları tarafından alınan kararların temelini oluşturan, evrensel çapta kabul edilmiş amaç ve ilkeler konusundaki tüm bilgileri daha geniş bir alana dağıtmakla kitle iletişim araçları barışın ve uluslar arası anlayışın güçlenmesine, insan haklarının aşamalara ulaşmasına, daha doğru ve hakça bir uluslar arası ekonomik düzenin kurulmasına etkin bir biçimde katkıda bulunurlar.

Sekizinci Madde

Mesleksel örgütler gazetecilerin ve kitle haberleşme araçlarında çalışan başka kişilerin eğitiminde rol alan ya da bunların işlevlerini sorumlu bir biçimde yerine getirmelerine yardım eden kişiler ahlak yasalarını hazırlarken ya da uygulanmalarını sağlarken bu Bildirge'nin ilkelerine özel bir önem vermelidirler.

Dokuzuncu Madde

Bu Bildirge'nin ruhuna uygun olarak haber dolaşımının daha özgür ve haber dağılımının daha yaygın ve daha dengeli olmasına yönelik koşulların yaratılması, gazetecilerin ve kitle iletişim araçlarında çalışan başka kişilerin mesleklerini uygularken

korunmalarını sağlayacak koşulların yaratılması uluslararası topluluğun görevidir. Bu alanda UNESCO değerli katkılar sağlayabilecek bir konumdadır.

Onuncu Madde

1. Haber özgürlüğünü ve bununla ilgili belge ve anlaşmaları güvence altına alan anayasal koşullara saygı gösterilmesi için bütün dünyada iletişim araçlarına ve kendilerini mesleksel olarak haber dağıtımına adamış kişilere bu Bildirge'nin amaçlarını gerçekleştirmeleri sağlayacak koşulların yaratılması ve yaşatılması gerekir.

2. Özgür bir dolaşım, daha yaygın ve daha dengeli bir haber dağıtımının özendirilmesi önemlidir.

3. Bu amaçla Devletlerin gelişmekte olan ülkelerdeki kitle iletişim araçlarının güçlenmesi ve yayılmasını sağlayacak yeterli koşul ve kaynakları, bunlar tarafından elde edilmesini kolaylaştırması, ayrıca bunların hem kendi aralarında hem de gelişmiş ülkelerdeki kitle iletişim araçlarıyla işbirliği yapmalarını desteklemeleri zorunludur.

4. Aynı biçimde, hak eşitliği, insanlığın ortak mirasını oluşturan değişik kültürlere saygı ve karşılıklı yarar temeli üzerinde tüm Devletler arasında iki yönlü ve çok yönlü haber alışverişinin özellikle birbirinden farklı ekonomik ve toplumsal sistemleri olan devletler arasında özendirilmesi ve geliştirilmesi zorunludur.

Onbirinci Madde

Bu Bildirge'nin tam etkili olabilmesi için, üye ülkelerin yasama ve yürütmeye ilişkin yasa ve kararnameleri ve diğer yükümlülüklerini gözönünde tutarak, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilkelerini ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1966 yılında kabul ettiği Sivil ve Siyasal Haklar Konusunda Uluslar arası Anlaşma'nın ilgili ilkeleri uyarınca iletişim araçlarının çalışabilmesi için uygun koşulların güvence altına alınması zorunludur.[585]

Gazetecilikte meslek ahlakının uluslar arası ilkeleri çerçevesinde ise aşağıdaki başlıkların önemi vurgulanmıştır.

---

[585] Şahin, **Yeni İletişim Ortamı...**, **a.g.e.**, s. 96-98.

Gazetecilikte Meslek Ahlakının Uluslararası İlkeleri

İlke I: İnsanların Doğru Bilgi Alma Hakkı

İnsanlar ve bireyler doğru ve kapsamlı enformasyon ile gerçekliğin nesnel bir görünümünü edinmek hakkına sahip oldukları gibi kendilerini çeşitli kültür ve iletişim medyaları ile özgürce ifade etme hakkına sahiptirler.

İlke II: Gazetecinin Nesnel Gerçekliğe Bağlılığı

Gazetecinin ne başta görevi halkın doğru ve gerçek haber alma hakkına nesnel gerçekliğe dürüstçe bağlı kalarak ve olguları uygun bağlamında, asıl bağlantılarına işaret ederek amaca saptırmalara yol açmadan titiz bir biçimde ileterek ve gazeteciye özgü yaratıcı kapasiteden yararlanarak hizmet etmektir; ki, toplumun dünya hakkında doğru ve kapsamlı bir görünüm oluşturmasına yardımcı olacak yeterli malzeme sağlanabilsin ve olayların, süreçlerin ve durumların kaynağı, niteliği ve özü olabildiğince nesnel biçimde anlaşılabilsin.

İlke III: Gazetecinin Toplumsal Sorumluluğu

Gazetecilikte haber bir emtia olarak değil toplumsal bir malolarak değerlendirilir. Diğer bir ifadeyle gazeteci iletilen haberin sorumluluğunu paylaşır ve bu nedenle yalnızca medyayı kontrol edenlere değil, çeşitli toplumsal çıkarlar dahil genel olarak kamuya karşı sorumludur. Gazetecinin toplumsal sorumluluğu onun her durumda kişisel ahlaki bilincine uygun olarak hareket etmesini gerektirir.

İlke IV: Gazetecinin Mesleki Dürüstlüğü

Gazetecinin toplumsal rolü nedeniyle en yüksek dürüstlük ölçütlerine göre davranması zorunludur; kendi inançlarına aykırı işler yapmamak, enformasyon kaynaklarını açıklamaktan kaçınmak ve çalıştığı iletişim kurumundaki karar süreçlerine katılmak bunlar arasındadır. Mesleki dürüstlük gazetecinin herhangi bir rüşvet almasına ya da kamu çıkarlarıyla çatışan herhangi bir özel çıkarı kollamasına izin vermez. Aynı şekilde, fikri haklara saygı göstermek ve özellikle intihalden kaçınmak meslek ahlakının gereğidir.

İlke V: Toplumsal Erişim ve Katılım

Mesleğin niteliği nedeniyle gazeteci toplumun enformasyona erişmesine ve medyalara, düzeltme ve cevap hakkı dahil, çeşitli yollarla katılımda bulunmasına destek olur.

İlke VI: Özel Yaşam ve İnsanlık Onuruna Saygı

Bireylerin özel yaşamına ve insanlık onuruna saygı, hakaret, iftira, lekeleme ve karalamayı yasaklayan ve başkalarının haklarını ve şöhretlerini korumaya ilişkin uluslar arası ve ulusal yasaların maddelerine uygun olarak, gazetecinin mesleki ölçütlerinin ayrılmaz bir parçasıdır.

İlke VII: Toplum Çıkarına Saygı

Gazetecinin mesleki ölçütleri onun demokratik kurumları ve toplum ahlakı ile ulusal topluluğa layık olduğu saygıyı göstermesini buyurur.

İlke VIII: Evrensel Değerlere ve Kültürlerin Çeşitliliğine Saygı

Gerçek bir gazeteci, başta barış, demokrasi, insan hakları, toplumsal ilerleme ve ulusal kurtuluş olmak üzere, hümanizmin evrensel değerlerini destekler; her kültürün kendine özgü kişiliğine, değerine ve onuruna ve aynı zamanda her halkın kendi siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel sistemini özgürce seçip geliştirmesine saygı gösterir. Böylece gazeteci toplumun demokratik iyileşme yönünde toplumsal dönüşümüne etken olarak katkıda bulunur; diyaloglar kurarak her yerde barışa, adalete, detanta, silahsızlanmaya ve ulusal kalkınmaya uygun düşen bir güven iklimi yaratılmasına destek olur.

İlke IX: Savaşın ve İnsanlığın Karşısındaki Diğer Kötülüklerin Yokedilemesi

Gazetecinin evrensel değerlere duyduğu ahlaki bağlılık onun aşağıda sayılanları haklı göstermekten ya da kışkırtmaktan kaçınmasını gerektirir; saldırganlık savaşları ve özellikle nükleer silahlarla silahlanma yarışı, diğer her çeşit şiddet, nefret ve ayrımcılık ve özellikle ırkçılık ve apartheid, despotca rejimlerin baskısı, sömürgecilik, yeni-sömürgecilik ve yanısıra yoksulluk, kötü beslenme ve hastalıklar gibi insanlığın başına bela olan diğer büyük kötülükler. Böylece gazeteci halklar arasındaki bilgisizliğin ve yanlış anlamaların ortadan kaldırılmasına yardımcı olabilir, bir ulusun yurttaşlarını ötekilerin ihtiyaç ve isteklerine karşı daha duyarlı hale getirilebilir, tüm ulusların hakları ve onuruna, tüm halklara ve tüm bireylere ırk, cinsiyet, dil, uyrukluk, din ve felsefi inanç farkına bakılmaksızın saygı gösterilmesini sağlayabilir.

İlke X: Yeni Dünya Bilgi ve İletişim Düzeninin Desteklenip Geliştirilmesi

Gazeteci çağdaş dünyada, genel olarak yeni uluslar arası ilişkiler, özel olarak da yeni iletişim düzeni çerçevesinde çalışır. 'Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen'in ayrılmaz bir parçası sayılan bu yeni düzen enformasyon ve iletişim alanının hem ulusal

hem de uluslararası düzeyde sömürgecilikten arındırılıp, halklar arasında barış içinde birarada yaşama ilkesine uygun olarak ve kültürel kimliğe tam saygı duyarak demokratikleştirilmesi hedefini taşır. Özellikle devletler ve halklar arasında barışçı ve dostane ilişkileri koruyup geliştirerek enformasyon alanındaki uluslararası ilişkilerde demokratikleşmeyi desteklemek gazetecinin özel mesleki borcudur.

Uluslararası düzeyde ahlak ilkelerinde olduğu gibi bizdeki basın ahlak ilkelerinde de basın özgürlüğü olmadan doğru haber alma hakkının gerçekleşebilmesi mümkün olmamaktadır. Ancak bu özgürlük sınırsız ya da her akla gelinin yazılıp çizilmesi demek değildir.[586]

2.4.1. Haberin İçeriğine Yönelik Ahlaki İlkeler

Bilgi ve haber demokratik toplumun temelini oluşturmaktadır. Bilgi ve haber sadece olaylara dayanan haberler değil, demokrasinin sağlıklı, toplumun özgür ve adil olması için gereken düşünce yorum, eleştiri, spekülasyon, tartışma ve görüşmeler olarak anlaşılmalıdır. Demokratik toplumda haber ve ifade özgürlüğüne olan ihtiyaç; halkın demokratik vatandaş olmak için bilmesi gereken haber ve bilgileri sağlama konusunda basına büyük görevler yüklemektedir. Ancak buradan halkın politik olarak aktif olması veya basının yalnız siyasi bir rolü olduğunu çıkarmamak gerekmektedir. Rolü haber verici, bilgilendirici, eğlendirici ve siyasi olan basının rolü şahsiyetlerin yaşamlarıyla ilgili önemsiz ayrıntılar değil, adil ve demokratik toplumun sorumsuz iktidarlar gibi düşmanları olmalıdır. Demokratik bir toplumda iktidarların kötüye kullanımını araştırmak özel yaşamların ihlali olmayacak ve halkın mahremiyeti korunacaktır.[587]

Demokratik sistemlerde halkın devlet yönetiminde söz hakkını kullanabilmesi için iç ve dış olaylarla ilgili detaylı ve güvenilir bilgi edinmesi gerekmektedir. Bu konuda önemini koruyan basındaki haberlerle halk öğretilmekten çok bilgilendirilmekte ve elde edilen bilgileri kendisi yorumlamak istemektedir. Daha önce de açıklandığı gibi kişilik haklarının ihlali açısından bir olayın haber olarak değerlendirilmesi için haber niteliği taşıması diğer bir ifadeyle toplumsal ilgi uyandırması kamuoyunu düşünmeye sevketmesi, belli bir sorunu aydınlatması, çözüm yolları önererek olayların açıklanmasında kamu yararı bulunması gerekmektedir.[588] Neyin haber olduğu ya da

---

586 Şahin, **Yeni İletişim Ortamı ...**, **a.g.e.**, s. 131.
587 Belsey, Chadwick, **a.g.e.**, s. 118-119.
588 Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 132.

haberin ne olduğu sorusuna farklı cevaplar vermek mümkün olmaktadır. Çoğulcu ve liberal yaklaşıma göre, demokratik toplumlarda her ideoloji ve düşüncenin serbestçe dolaştığı düşünüldüğünde, haber içeriklerinin de dengeli olduğu varolan tüm çıkar gruplarının düşüncelerinin medya aracılığı ile yansıtıldığını öne sürmek mümkün olmaktadır. Böylece medya yasama, yürütme ve yargıyı izleyip denetleyen dördüncü kuvvet olarak görülmektedir. Haberin içeriğine yönelik olarak haber üretiminde ideolojilerin etkisi örgüt içi düzey, örgütler arası ve hegamanik düzey olarak ayrılmıştır.

Genelde gazetecilerin haberin ne olduğu konusunda ortak yargılar taşıdıkları düşünülmektedir. Gazetecilik, aynı zamanda gazetecinin binlerce olay arasından haber değeri olanları bulup çıkarması demektir. Kimi gazetecilerin ise medya örgütleri içinde örgüt içi eğitimle haberi değerlendirmede kendilerini geliştirmeleri, onları birbirine benzetme ve özerkliğin nesnellik ve özerklik normlarına uyan profesyoneller olduğu çoğulcu yaklaşımda haber nesnel gerçeklik gazeteci de bu nesnel gerçekliğin ayna gibi yansıtıcısı olmaktadır. Ancak gazetecinin öznel fikirlerinin haber üzerindeki olumlu etkisini de gözardı etmemek gerekmektedir. Haberin oluşumunda haberin yaratıcılarının isteği değil haber üretimini sürekli tutma baskısı önemli olmaktadır. Ancak bunda da halka sürekli bir şey verme çabası içindeki medyanın haber üretim sürecini rutinleştirerek izleyici-okur kaybetme riski doğmaktadır.[589]

Haber üretim sürecinde gazeteciler ve kaynakları arasındaki ilişkinin de incelenmesi gerekmektedir. Sürekli haber akışı için belli zengin kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak kimi medya kuramcıları bu kaynakların bürokrat ve devlet adamlarından olması nedeniyle, sürekli haber akışı yanında, haber içeriğinin bu kaynakların fikirleri doğrultusunda oluşması tehlikesini gündeme getirmektedir. Böylece, yoksul-kaynak durumundaki örgütsüz kitlenin düşünceleri basında yer alamayacaktır. Üçüncü olarak da hegamanik düzeyde, gazetecinin haberi oluşturma konusundaki yeteneği vardır ve bu haber üretme sürecini etkilemektedir. Bunun dışında bu süreci etkileyen politik faktör de bulunmaktadır. Örneğin azınlıkların medya tarafından, hem gazetecilerin önyargıları, hem de siyasal tercihler nedeniyle taraflı olarak ele alınması mümkün olmaktadır.[590]

---

589 Tılıç, **a.g.e.**, s. 53-54.
590 **Aynı**, s. 55-56.

Bunların yanısıra gazeteciler, haberde dürüstlük, denge ve objektiflik konusunda bazı kurallar da geliştirmişlerdir. Bunlardan birisi nitelik kuralıdır. Bu kural gazetecinin haberde kaynak göstermesini gerektirmektedir. Sürekli kaynak göstermek haberin akışını bozup, yavaşlatabilmekte ancak okura gerçeğin nereden geldiğini belirtmektir. Örneğin ABD'de 1981'de Washington'un bir kenar mahallesinde yaşayan yedi sekiz yaşlarındaki uyuşturucu müptelası kurbanın dramı. Washington Post'da yayınlanmış ve muhabir, Pulitzer ödülüne layık görülmüştü. Ancak Jimmy adlı çocuğun kimliğini araştırmayı akıl edenler böyle bir çocuğa ulaşamamışlar ve ödül geri alınarak, gazetecinin meslek hayatı son bulmuştur. Bunun gibi haberler, tarafsızlık, dürüstlük, denge gibi kavramları araştırmaktan çok haberin doğruluğunu sağlam temellere dayandırmaktan bile uzak olmaktadır.[591]

Bu nedenle öncelikle muhabirin ve sonra da haber yönetmenlerinin estetik, mesleki, mantıklı ve ahlaki değerlerin ortak noktasında buluşan etik anlayış çerçevesinde habere nasıl yaklaşılacağı ile ilgili tutumu belirlemeleri gerekmektedir. Özellikle de görsel basın için haber yönetmenlerini kanal politikasının ilkelerini belirlemeden önce (gerçeği yayınlamak, kişilik haklarına saygı, para için reklam zamanı satmak gibi) önceden belirlenmiş değerlerle çatışabilecek kendi etik değerlerini belirleme sürecini yaşamaları gerekmektedir.[592]

2.4.2. Haberin Yöneldiği Kişilere veya Kurumlara Yönelik İlkeler

Haber üretiminin ideolojilerle olan ilişkisinden bahsedilirken geçen örgüt içi düzey ilişkisinde; Doğan Tılıç, Calturg ve Ruge'un görüşlerini, bir şeyin hangi koşullarda haber olabileceğine ilişkin ölçüler oluşturarak, bir olayın haber değerinin onun elit şahsiyetlerle olan ilişkisinin derecesine, olumsuzluğuna, yeniliğine ve şaşırtıcılığına bağlı olduğu şeklinde belirtmektedir. Bu ilişki içerisinde gazeteci; öznelliğini ve medya örgütünden doğan sınırlılıkları gözardı ederek demokratik toplumlarda her tür düşünce sahibinin görüşünün yansıtıldığını, gazetecilerin özerk, nesnel ve doğruyu söyleyen kişiler olarak varsayılmaktadır. Oysa kimi akademisyenler ise, gazetecilerin haber içeriklerine müdahalesinin mevcut dengeyi güçlendiren nitelikte

---

591 Nurdoğan Rigel, **Kağıt Kaplanlar Gazetecilik Düşüncesi ve Meslek İlkeleri**, (İstanbul: Der Yayınları:125, 1993), s. 114-115.

592 Uğur Demiray, "İletişim Özgürlüğü ve Medya Etiği", **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı**, (İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayını, Eylül-Ekim 1996, S:11, Y:2), s. 269; Matelski, **a.g.e.**, 1991, s. 49.

olduğunu vurgulamaktadır. Kimi eleştirel ekonomi politikçilerine göre ise haberin oluşumunda sahiplik özelliğinin önemli etkileri bulunmaktadır.[593]

Haberin yöneldiği kişiler veya kurumlarla ilgili olarak gazetecilerin oluşturduğu kurallardan bir diğeri ise haberde dengedir. Bir görüş üzerine oluşturulan haberde karşıt görüşlerin olduğu unutulmamalı ve iddia üzerine zor durumda kalacak tarafın savunmasına yer verilmesi gerekmektedir. Objektif haber için standart olan, karşıt görüşlere de haberde yer verebilmektir. Taraf tutmak: görevi her zaman doğruyu, sosyal sorumluluk kuralı içinde vermek olan gazeteciyi, belli bir grup veya görüşün sözcüsü haline getirerek, ona olan güveni ve talebi azaltmaktadır. Bundan çıkan sonuç ise haberde iki bakış açısı olması gerektiğidir. Oysa kimi zaman haberde birçok bakış açısı bulunabilmektedir. Denge bir tarafın lehine doğru ağır basmayacak şekilde üçüncü ve dördüncü görüşlerle de desteklenebilmelidir. Örneğin gazeteler iktidarla muhalefetin görüşlerine ağırlık vererek, bu iki uç arasında başka kimse yokmuş gibi davranabilmektedir. Gazetelerde haberin içeriği kadar ona ayrılan alan da belli bir mesaj taşımaktadır. Gazetenin vitrini olduğu düşünülen birinci sayfada, okunması, fark edilmesi istenen haber ve fotoğraflara sürmanşet ve manşet olarak rastlamak mümkündür. Haberi bu alanlarda kullanılış şekline göre incelersek, çeşitli iddia ve karşıt görüşlerde, iddia sahibine, savunma yapacak kişiye aynı yerde ve eşit yer hakkı tanınması gerekmektedir.[594]

Her gazete ve gazetecinin en genel kabul gören hedefi, doğru ve dürüst haber vermektir. Gazeteci hergün her haberle, her yazı ve fotoğrafla okurunun güvenini tazelemek zorundadır. Gazeteciler, işlevinin gereği, büyük güç merkezleriyle, siyasal ekonomik güçlerle hem iç içe hem de karşı karşıya bulunmaktadırlar. Büyük olaylarda gazeteciler üzerinde bu güçler daha sıkı baskı uygulamaktadır. Gazeteciye hava su kadar gerekli olan şey özgürlük, özgür yaşamak isteyen halka gereken de yine özgürlük olmaktadır. Güç merkezleriyle yakından ilişkide olan gazete ve gazeteciler kolay para kazanmak için, zor rekabet koşullarını bahane ederek asparagası gündeme getirmektedir.[595] Haber kaynağı ile haberi yapan arasındaki maddi ilişki iki yönlü olarak

---

593 Tılıç, **a.g.e.**, s. 55.

594 Rigel, **Kağıt Kaplanlar ...**, **a.g.e.**, s. 116-117.

595 Okay Gönensin, **Gazetecinin Anayasası**, Demokrasi Özgürlük ve Basın (Ödül Alan Yazılar), (Birinci basım, İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları 48, Mayıs 1997), s. 34.

karşımıza çıkmaktadır. İlki haber kaynağının istediği haberin ortaya çıkması, diğeri ise habercinin istediği haberin ortaya çıkmasıdır.

Haluk Şahin'e göre basının demokrasi ilişkisi içinde işlevini yerine getirebilmesi için özgür olduğu kadar bağımsız olması da gerekmektedir. Bunun için basın çalışanlarıyla haber kaynakları arasında mesafe olmalıdır. Gazeteci kaynaktan aldığı bilgiyi doğrudan yayımlayamaz, onu mesleki deneyimi içinde değerlendirerek doğrulatır. Kaynağıyla arasındaki ilişkiyi kaybeden muhabir, manipüle edilmek, birinin maşası olmak tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Kaynağıyla sıkı fıkı olan muhabir, haberi yazarken okurunu bilgilendirmek yerine kaynağını kollamaya başlar. Hatta gazeteler tüm olaya kaynağın gözüyle bakar.[596]

Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nail Güreli de, gazetecinin kaynağıyla sorumlulukla bağdaşmayacak şekilde çıkar içerisinde olmasının telaffuz edilmesi, düşünülmesi bevahim bir sorumsuzluk olarak belirtmektedir.[597]

Bunun gibi, gazetecinin duygusal haberlerde objektiflik ilkesinden ayrılmaması gerekmektedir. Olay yerinde yaşayan gazeteci, olayı yaratanlarla mümkün oldukça arada mesafe bırakmak durumundadır. Bu nedenle bir gazeteci hem olayı yaşamak, hem olayın kenarında kalmak ve objektif olmaya çalışmakla sorumludur. Örneğin, Almanya'da Türk bir gazeteci olarak, uyurken yakılan Türklerin acılarını yakınlarıyla birlikte yaşarken, habere Türk olarak değil, gazeteci olarak yaklaşmak gerekmektedir. Gazeteci için ister siyasi, ister dini, ister duygusal her ne tür haber olursa olsun meslek ilkeleri ona yol göstermektedir.[598]

Diğer bazı meslek grupları gibi belirli çalışma saatleri ve iş mekanı kavramı olmayan gazetecilerin meslek ilkelerine bakıldığında, genel kuralların gazetecilik anlayışı etrafında birleştiği görülmektedir. 1918 yılında Fransa'da Gazeteciler Ulusal Sendikası, gazetecilik mesleğinin ve gazetecinin itibarını yükselten bir anayasa hazırlamıştır. Bu anayasanın bugün güncellenmiş kısa hali şöyledir.[599]

Okuyuculara doğru ve dürüst haber vererek güvenini kazanmak. Her gazete ve gazetecinin en genel kabul görmüş hedefi budur. Gazete ve gazeteci, okuyucusunun

---

596 Haluk Şahin, "Basında Sorumluluğun Çeşitli Boyutları", **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı**, (İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayını, Eylül-Ekim 1996, S:11, Y:2), s.230.

597 Nail Güreli, "Basında Sorumluluğun Çeşitli Boyutları", **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı**, (İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayını, Eylül-Ekim 1996, S:11, Y:2), s.253.

598 Rigel, **Kağıt Kaplanlar Gazetecilik ...**, **a.g.e.**, s. 118-120.

599 Gönensin, **a.g.e.**, s. 34-35.

Anadolu Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi

güvenini her haberle, her yazıyla, her fotoğrafla ve her gün tazelemek, yenilemek zorundadır. Tek tek haberle sınanan bu güven, büyük olaylarda büyük sınavlardan geçer. Gazete ve gazeteci, işlevinin gereği büyük güç merkezleriyle, siyasal ve ekonomik güçlerle hem iç içedir hem de karşı karşıya. Ve büyük olaylarda bu güç merkezleri, gazete ve gazeteciyi daha sıkı bir etkilenme altında tutmak isterler. Gazete ve gazeteciye hava kadar gerekli olan şey özgürlüktür. Özgür yaşamak isteyen tüm insanlara gereken de haberdir, bilgidir. Bu ağır baskıların ortasındaki gazete ve gazeteci de günün dalgalarına kapılıp sürüklenmedikçe herkesin ihtiyacı olan haber-bilgi akışını doğru ve dürüst olarak sürdürür. Gazete ve gazeteci kavramlarının yakın dönemde çeşitli nedenlerle belli bir yıpranmaya uğradığı doğrudur. Güç merkezleriyle fazla iç içe geçen gazete ve gazeteciler, kolay para kazanmak için ya da gelişen ağır rekabet koşullarını bahane ederek "asparagas"ı hem gazetecilerin hem de okurların başına bela edenler bir yanda, bu fırsattan yararlanarak gazete ve gazetecileri egemenlik altına almaya çalışan güç merkezlerinin bitmez çabaları diğer yanda basının itibar kaybını sağlayabilmişlerdir.

1918 yılında Fransa'da Gazeteciler Ulusal Sendikası, gazetecilik mesleğinin ve gazetecinin itibarını yücelten bir anayasa hazırlamıştır.

Gazeteci,

- Bu adı hak ediyorsa imzasız da olsa yazdığı bütün yazıların sorumluluğunu taşır;
- İftira, kanıtsız suçlama, belgelerde tahrifat, olayların değiştirilmesi ve yalan haberi en ağır meslek suçu sayar; en temel meslek onuru olarak yazdıklarının yayımlanmasını görür;
- Yalnızca meslek onuruyla bağdaşan işleri yapmayı kabul eder, hayali unvan ve nitelik kullanmaz, haber almak ya da herhangi bir kişinin iyi niyetinden yararlanmak için dürüst olmayan yollara başvurmaz;
- Gazetecilik niteliğinin, etkinlik ve ilişkilerinin sömürülebileceği kamusal ya da özel kuruluşlardan para almaz;
- Ticari, mali ya da reklam niteliğindeki makalelerin altına imza atmaz;
- Fikir hırsızlığı yapmaz, alıntı yaptığı metnin kaynağını belirtir;
- Meslek sırrı saklar;
- Çıkar amacıyla basın özgürlüğünden yararlanmaz;
- Haberlerini dürüstçe yayımlama özgürlüğünü talep eder;

- Adil olma kaygısı ve özenini temel kurallardan biri olarak benimser;
- Kendi rolünü polisin rolüyle karıştırmaz.

Bu düzenlemelerde olduğu gibi gazete, gazetecilik niteliğinin, ilişki ve etkinliğinin sömürülebileceği kamusal veya özel kuruluşlardan para almaz ilkesi, hak etmediği halde zarar gören insanları korumaya yönelik hükümlerden farklı olarak, haksız kazancı önlemeye yönelik olarak getirilmektedir. Halka malolmuş kişilerin eski eşlerin yanlarında çalışanların eski patronları hakkında yaptıkları açıklamalar için ödemeler yapılabilmektedir. Bu tür haberlerde ücreti arttırmak için kanunun abartılması gibi bir tehlike de doğmaktadır. Bu konu etik ilkeler yanında gerçekte halkın kendi ahlaki standartları arasında da önemli yer tutmaktadır. Bu tür haberlerin kin duygusuyla basına verilmesi ve basılması yanlış olmakla birlikte, gazeteler bir yere kadar halkın istediğini vermek durumundadır. Zaten etik ilkelerin hazırlanmasında da etkilenmesi beklenenler bu tür şeyleri basmayı reddetmeyecek gazeteciler olmaktadır.[600]

2.4.3. Basının Toplumsal Sorumluluğuna Yönelik İlkeler

Haberin yöneldiği kişilere veya kurumlara yönelik açıklamalarla ilişkili olarak basının toplumsal sorumlulukları konusu gündeme gelmektedir.

20. yüzyıl başlarında, ekonomik ve toplumsal yaşamda önemli değişimlerin meydana gelmesi gazetelerin pek çok açıdan toplumsal yaşamda önemli hale gelmesine neden olmuştur. Bundan dolayı da gazete ve gazeteciler görevlerini yerine getirirken, uyulmasının doğru olacağı düşünülen ve onlara mesleki faaliyetleri sırasında yol gösterici olacak basın mesleği ahlak kuralları gündeme gelmiştir. Bu sonucun ortaya çıkışında, basının gerek birey gerekse toplum yaşamı üzerindeki etkisinin önemli ölçüde artması önemli bir faktör oluşturmuştur.

Doğal hayatın bir gerçeği olarak insan, hem bireysel hem de toplumsal bir varlıktır. Her bir birey bağımsız birer varlık olsa dahi, yaptığı eylemlerle kendi dışındaki diğer insanları da etkilemektedir. Bu da bize diğer insanlara karşı da sorumlu olduğumuz gerçeğini hatırlatmaktadır. Toplumsal yaşamla birlikte anlam kazanan kişisel sorumluluğun ve bu gücün diğer insanları etkileme gücü ne kadar büyükse, kişilere düşen ahlaki sorumluluk da o derece büyük olmaktadır. Ahlaki ve toplumsal açıdan bakıldığında, gazetecilerin de topluma karşı sorumluluk hissiyle ellerindeki gücü

---

[600] Belsey, Chadwick, **a.g.e.**, s. 100-101.

kullanmaları gerekmektedir. Çünkü basının kabul ve değer görmesi, toplumsal yaşama bulunduğu olumlu katkı ölçüsünde olmaktadır. Basında diğer meslekler gibi toplum için yararlı oldukları ölçü ve alanda meşrulaşmaktadır. Topluma verilecek bir zarar karşısında, toplumun kendini savunma hakkı doğmaktadır.[601]

1960'da Basın Şeref Divanı'nın belirlediği on maddelik ahlak yasasında da olduğu gibi, gazetecilik mesleğini ahlaka aykırı özel amaçlarına alet etmek, kamuoyuna zarar verecek şekilde kullanmak, şeref ve haysiyete karşı haksız yayın yapmak, kamu yararı olmadığı halde kişilerin özel hayatlarını küçük düşürecek şekilde teşhir etme, iftirada bulunmak, dini istismar etmek, gerçeklerden bilerek ayrılmak, kişisel görüşlerine haber metinlerinde yer vermek, kamu yararı gereklilik göstermediği durumlarda gizli kaydıyla verilen bilgileri yayınlamak, haber başlıklarında haberin içerdiği konuları tahrif etmek etik açıdan doğru bulunmayan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.[602]

Basının toplumsal açıdan içerdiği anlam düşünüldüğünde basının, kimi yasalar veya basın özgürlüğünü korumak amacıyla düzenlenmiş olan ahlak kuralları ile sınırlandırılması söz ve basın özgürlüğü açısından Batıdaki ilk yasal nitelikli belgeler olan 1776 Virginia Haklar Bildirisi, 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ve 1791 Amerikan Anayasası ilk değişiklik maddesindeki anlayışlara ters düşmektedir.[603]

Toplum içerisindeki mesleklerden olan doktorluğun, halkın sağlığını korumaya yönelik olduğu, avukatların sorumluluğunun adalet sistemini korumak olduğu ve politikacıların sorumluluklarının ise ülkeyi halk adına yönetmek olduğu bilinmektedir. Ancak gazetecilik mesleğinde toplumun gazetecilerden hangi fonksiyonları yerine getirmelerini istedikleri, onlara hangi sorumlulukları yükledikleri, ciddi bir gazeteciden hissetmesi beklenen sorumlulukların neler olduğu konusu üzerinde bugün hala durulmaktadır.

Gazetecilerin idealist bir yaklaşımla bir haber organizasyonu içinde olma istekleri beraberinde sorumluluk hissini de getirmek durumundadır. Gazeteci kendine bu mesleği seçtikten itibaren, "Ben ne ile ilgiliyim? Eğer mesleğimi iyi yerine getirirsem, daha iyi

---

601 Murat Özgen, **Gazetecinin Etik Kimliği, a.g.e.**, s. 50-51.

602 Aslı Yapar, "Basında Etik", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, (Sayı no:4, İstanbul 1997), s. 31.

603 Murat Özgen, **Gazetecinin Etik Kimliği, a.g.e.**, s. 52.

bir toplum oluşumuna katkım olabilir mi? Okur-toplum benden ne bekliyor?" gibi sorumaları sormakla yükümlüdür.

Basın Şeref Divanı'nın ahlak yasasına göre gazetecilerin sorumlulukları; doğruluğundan emin olmadan haberleri yayınlamamak, haber kaynağını gizli tutmak, ambargolara uymak, ilan niteliğindeki yayınların ilan olduğunu tereddütsüz belirtmek, verilen yanlış bilgiden dolayı haklı düzeltmeleri ve cevapları en kısa zamanda, etkili şekilde yayınlamak şeklinde belirtilmektedir.

Yetkisiz sorumluluk, sorumluluk verilmemiş bir yetki olamayacağına göre, basında bu sorumluluk duygusunun kaldırılması, gücünün de yokolmasına neden olacaktır. Bu nedenle bir gazeteciye işe başladığı anda sorumluluk yükleyen iki sözleşme bulunmaktadır. Bunlardan birisi, bağlı olduğu haber kuruluşu ile yaptığı hukuki sözleşmesi, diğeri ise okuyucusu ile arasındaki mesleki ve manevi sözleşme olmaktadır.[604]

Haberin başına oturan gazeteci, bağlı olduğu haber kuruluşuyla olan sözleşmesini düşündüğünde o haberi baş sayfada yayınlatarak; mesleki yükselmeler veya maaş artışı elde etmek, ünlü olmak amacıyla çeşitli yazım hilelerine başvurabilmektedir. Bu temeller üzerine oturan mesleğin, sosyal sorumluluğunu ve okuyucuyla yapılan ikinci tür sözleşmenin varlığını önemsememek anlamına gelmektedir. Oysa gazetecilikte sosyal sorumluluk sözkonusu olduğunda önemli olan okurla gazeteci arası toplumsal sözleşme olmaktadır. Bu sözleşme ile basının sorumluluklarını yerine getirebilmesi için gerekli birtakım fonksiyonlar sözkonusudur. Bunlardan ilki eğitim alanındadır ve bu fonksiyon gereği, bilgiler kamuoyuna açıklanarak, eğitim konusundaki düşünce ve görüşlerin kamuoyunda tartışılması özendirilmeye çalışılmaktadır. Bu tartışma ortamı gerçeklerin ortaya çıkmasına ve sosyal düzene katkıda bulunurken, görüş belirten kişi kamuoyunun oluşumuna katkıda bulunmaktadır. İkinci fonksiyon ise basının sosyal sorumluluğu açısından toplumda gündem belirleme göreviyle ortaya çıkmaktadır. Diğer bir fonksiyonu ise basının toplumun aynası olmasıdır. Toplumu oluşturan bireyler, kahramanlar, kötü adımlar ve paylaşılan bu aynaya yansıtılmaktadır. Basının toplumsal sorumluluğunu yerine getirmesinde önemli ve son fonksiyonlarından diğeri de siyasi fonksiyonu olmaktadır. Hükümet içindeki kimi odakların ne yaptıkları konusunda halkı

---

[604] Rigel, **Kağıt Kaplanlar ...**, **a.g.e.**, s. 82-83.

bilgilendirmek; siyasi güç odaklarını sürekli gözlerin altında tutup, kontrol görevini yerine getirmek basının sorumluluklarının ayrılamaz parçası olmaktadır.[605]

Daha önce de belirtildiği gibi kitle iletişim araçları olarak adlandırılan, yazılı, görsel ve sesli medya; dikkat çekme, zayıf davranışları etkileme, etkinin kalıcılığı, esnek oluşu ve aktüaliteyi takip kolaylığı olmak üzere birtakım özellikler taşımaktadır. Bu özellikler nedeniyle medya her yönüyle konuşulan ve aranan bir konum bulunmaktadır. Kar elde etmek için çaba harcayan özel sektör özellikle basının gücünün farkına varıldığı yatırımlara ağırlık vermiştir. Böylece basın kamuoyunu oluşturan etkili araçlardan birisi olarak toplumdaki yerini belirlemiştir. Dolayısıyla basının bu gücü karşısında siyasi parti ve kuruluşlar onu fazlasıyla önemsemekte ve siyasi müdahalede en önemli silahlardan birisi durumuna gelmektedir.[606] Ancak haber içeriği ve haber üretimi konusunda da bahsedildiği gibi hegemonik düzeyde kuramcılara göre gazeteciliğin sıradışı davranışları gözönüne sererek bir tür uyarı sistemi kurduğu ve toplumda sapkın davranışları yansıtarak doğru davranışların kabulünü kolaylaştırdığı belirtilmektedir. Özellikle de televizyon haberlerinde gerçek yaşamlar basitleştirilerek, çelişkiler abartılmakta böylece iktidar güçlerine, gösterilen toplumsal çalışmaları düzenlemesi için çağrıda bulunulmaktadır. Sürece ve olayın genel çerçevesine hiç değinilmeden, bütün toplumsal koşullarından koparılmış halde olaylara odaklanmaktadır. Bu nedenle toplumsal gerçekliğin dramatik olaylara dönüştürülmesine, toplumsal ve siyasal kurumların kişiselleştirilmesine özellikle televizyon haberlerinde rastlanmaktadır.[607]

---

605 **Aynı**, s. 84-85.

606 Veysel Gani, "Medya ve Eğitim", **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı**, (İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayını, Eylül-Ekim 1996, S:11, Y:2), s. 1364,

607 Tılıç, **a.g.e.**, s. 56.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜRK BASININDA KİŞİLİK HAKLARI VE ELEŞTİRİ-YORUM HAKKININ KULLANILMASINA YÖNELİK ŞEVKİ YILMAZ OLAYININ İNCELENMESİ

1. GENEL BİLGİLER

Siyaset bilimci Harold Lasswell'e göre; kitle iletişim araçlarının; ülkede ve uluslararası düzeyde oluşan olayları izlemek, bu olayları yorumlamak ve bireylerin toplumsal kurallara uyum sağlamasına yardım etmek gibi üç farklı ve temel fonksiyonu vardır.[608] Ancak kitle iletişim araçlarının fonksiyonlarına bir dördüncüsünün eklenmesi gerekirse bunun; kitlelere yansıtılan haberlerin politik kaygılarla, kamuoyu oluşturmak amacıyla ve bilinçli olarak, medyanın kullanımına sunulduğu söylenmektedir.

O halde kamuoyunu bilgilendirirken halkın neyi bilmesi ve bilmemesi gerektiğine karar verebilen kamu iletişim araçlarının, sunulan haberlerdeki eleştiri-yorum hakkı, kişilik haklarını kullanma boyutuyla ele alınırsa etkileri nasıl olacaktır? Kitle iletişim araçları eleştiri-yorum hakkını belirli sınırlılıkta kullanabilmekte midir? Bu sınırlılıklar nelerdir? Olayın boyutu daha da özele indirgendiğinde, eleştiri-yorum hakkının kullanımından doğan, kişilik haklarının alt unsurları tek tek ele alınırsa, toplumsal ve siyasal açıdan önemli kişilerin özel yaşamlarına yapılacak müdahalelerin ve yazılı basını sınırlandırıcı etkenler olarak etik yaklaşımlar ve hukuksal yapının ilişkisi hangi düzeydedir?

Ancak kitle iletişim araçları ve özellikle de basın bahsedilen bu fonksiyonlarını yerine getirirken birtakım olanak ve ayrıcalıklara sahip olmanın yanısıra, kendisine yasal hükümler getirerek de özgürlüklerini sınırlandırmaktadır. Basın kendine tanınan imkanların sürekliliğini koruyabilmek ve yasalardaki cezai yaptırımlardan korunabilmek için kendi kendilerini denetlemeye olanak verecek düzeyde kısıtlamalara gitmiştir. Kamuoyunun

---

[608] Doris A. Graber, **Media Power in Politics**, (İkinci basım, Washington D:C.: CQ press., 1990), s. 4.

sesini oluşturma ve başkalarına duyurma görevini yerine getirirken; siyasi iktidarla hergün karşı karşıya bulunan, yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet olarak kabul edilen basının, özellikle kitle iletişim ortamlarındaki diğer araçlar içerisinde bu rolü gözardı edilememektedir.[609]

Genel olarak medya diye adlandırılan bu araçlar, politik açıdan ciddi ve kritik bilgileri büyük bir hızla, geniş okuyucu kitlesine ulaştırma gücüne sahiptirler. Bu kitle arasında sıradan vatandaşlar olduğu gibi, politikacılar sanatçılar ve toplumun karar mekanizmalarını ellerinde tutanların da olduğu bir gerçektir. Bu konumda basın, eldeki bilgiyi geniş kitlelere ulaştıran aracı kurum olarak ön plana çıkmaktadır. Her kitle iletişim aracında olduğu gibi yazılı basında da basın çalışanları, gazete okuyucusu adına bilginin ne kadarının, nasıl ve hangi bakış açısıyla sunulması konusunda karar verirken aynı zamanda, okuyucuya ulaştıracağı bilgiyi yorumlayarak değer yargılarını da aktarmaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi kitleleri yönlendiren bu araçlar içerisinde basını ele alırsak, demokratik sistemlerdeki yasama, yürütme ve yargının yanında "dördüncü güç" olarak etkili bir unsur oluşturmaktadır. Basın kamuoyunun açıklanmasında ve oluşturulmasında temel bir rol üstlenmektedir. Basın bir yandan toplumun özgür iradesini açıklarken, öte yandan da toplumsal hayatın işleyişinin hemen her alanında kitlelere yön vermeye çalışarak bir anlamda kendisi de kamuoyu oluşturmaktadır. Ancak bunu yaparken kendini denetlemeyi de ihmal etmemektedir. Böylece devlet otoritesinin basına müdahalede bulunmasını önlerken, hem de kamuoyu karşısında saygın bir basın yaratma düşüncesini uygulamaya çalışmaktadır.[610]

Basının bu farklı iki fonksiyonu gözönüne alınacak olursa, olayları işleyiş biçimiyle kamuoyu oluşturma ve bunu yansıtmada, oldukça önemli bir görev üstlenmektedir. İşte basının bu işlevlerinden yola çıkarak özellikle yazılı basının, olayları kitlelere aktarırken kullandığı üslubun, yorumun, izlediği yayın politikalarının ve tercihlerin kamuoyunun değerlendirmesinde ne kadar etkili olduğunu araştırmak gerekmektedir. Dolayısıyla haber kamuya aktarılırken, habere konu olanların özel yaşamlarıyla ilgili alana ne kadar girilebileceğinin, hangi sınırlar aşıldığında kişilik haklarına müdahale olarak

---

609 Mahmut İhsan Özgen, **Basın Ahlak Kuralları ...**, a.g.e., s. 11.

610 **Aynı**, s. 11-12

değerlendirileceğinin de bir problem olarak ele alınması gerekmektedir. Kişi ve kurumlar açısından kişilik haklarına tecavüzün oluşmaması için ise yazılı basında çıkan haberlerin haber niteliği taşıyor olması gerekmektedir. Ayrıca bu durum iletişim sistemi içinde değerlendirildiğinde, medya kurumlarından biri olarak yazılı basını oluşturan öğeler; haber, haberi yazanlar, habere konu olanlar ve okuyucular-izleyiciler biçiminde sınıflandırılabilmektedir.

Kamu olarak adlandırılan izleyici ya da okur toplumsal çevresiyle dolaysız bir ilişki içindedir. Ancak bu çevreyle ilgili iletileri, genellikle etkili medya kişilikleri (gazeteciler, yazarlar, sunucular) aracılığı ile dolaylı olarak elde etmektedirler. Bu ilişki Şekil 15'deki öğeler yardımı ile şöyle ifade edilebilir.

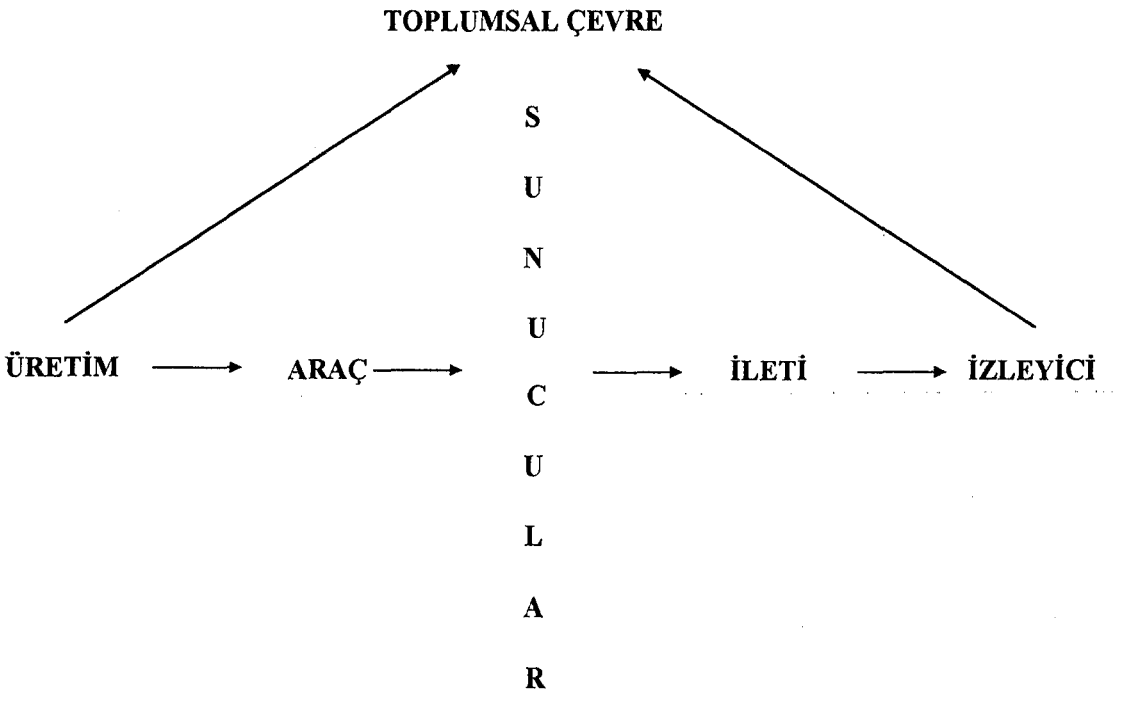

Şekil 15. Medya Aracılığıyla İletişim

Kaynak: Graeme Burton, **Görünenden Fazlası: Medya Analizlerine Giriş**, Çeviren: Nefin Dinç, (İstanbul: Alan Yayıncılık Yayın no: 161, 1995), s. 35.

Dolayısıyla, yazılı basının kamuoyu oluştururken ya da haberi verirken kişilerle, olaylarla ilgili eleştiri ve yorumları yansıtırken kullandığı yazım şekli, üslup ve kullanılan kelimelerle ifadelerin önemi ortaya çıkmaktadır. Kurumsal ve kişisel açıdan yazılı basındaki yayınlarda, kişilik haklarının ihlal edildiği yönündeki eleştiri ve sorunların yaşanmaması için ise gazetelerde çıkan yayınlarda; haberi haber yapan unsurlara ve sınırlamalara özen gösterilmesi söz konusu olmaktadır. Basın; ön sayfada bulunan manşetten, köşe yazısına kadar her satırda habere konu olan kişi veya kişilerle ilgili eleştiriyi-yorumu yansıtma çabası içindeyken, bu tür haberlerin incelenmesi, gazetelerde yer alan toplumsal, siyasal haber ve özellikle topluma malolmuş ünlü ve siyasi kişiliklerin gazetedeki haberlerde nasıl yer aldıklarının, hangi düzeyde özel yaşamlarına girildiğinin ve şeref ve haysiyetlerine bir saldırı varsa bunun ne tür ifadelerle gerçekleştirildiğinin belirlenmesine de yardımcı olacaktır.

Kitle iletişim araçlarını anlamak, kamuoyuyla nasıl iletişim kurduğunu açıklayabilmek, nasıl işlediği ve kimlerin yönettiği hakkında bilgi sahibi olmak için bu araçların esas gücünü nereden aldığını bilmek gerekmektedir. Medyanın asıl gücü, dünya görüşümüzü şekillendirebilmesi, düşüncelerimizin temel kaynağı olabilmesi, gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Düşünce ve davranış biçimimize etki edebilen bu güç, tüm iletişim eylemleri gibi bir süreçtir. Bu süreçte bir kaynak, bir ileti ve bir de iletiyi alan vardır. Kitle iletişim araçları izleyicisiyle ya da okuruyla iletişimde bulunulduğunda bu süreç de işler duruma gelmektedir.[611] Dolayısıyla basında yer alan haberlerle ilişkili olarak kişilik hakları incelenirken, sistemi oluşturan; haber-yazı (eleştiri-yorum), haberi yazanlar (gazeteci,muhabir ve köşe yazarları), habere konu olan kişilikler, kamuoyu ve karşılıklı tepkileri yansıtan bir haberi ve bu haberle ilgili belgeleri dikkate almak bir seçenek olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktada eleştiri-yorum hakkının kullanımından doğan kişilik hakları ve Şevki Yılmaz örneğinde, toplumsal ve/veya siyasal açıdan önemli kişilerin özel yaşamlarına, şeref ve haysiyetlerine yapılacak müdahalelerin, yazılı basını sınırlandırıcı nitelikteki etik ve hukuksal yapının boyutlarının irdelenmesi bir problem konusu olarak görülmektedir. Bu nedenle araştırmaya; okurlar, habere konu olan kişilikler, kişilik hakları,

---

611 Burton, **a.g.e.**, s. 33.

şeref, haysiyet,özel yaşam ve eleştiri-yorum hakkını kullanan basının kamuoyunu bilgilendirme görevi açısından bakıldığında problemi; toplumsal sosyal ve siyasal alanda gerçek ya da tüzel kimlik ve kişilikleriyle gündeme gelen, habere konu olan kişilerle ilgili olarak, yazılı basın yoluyla, kişilik haklarının, özel yaşamın, şeref ve haysiyetin ihlal edilip edilmediği, haberlerin gazetelerde nasıl yansıtıldığı, yapılan eleştiri ve yorumlarla kamuoyunun nasıl bilgilendirilmeye çalışıldığını saptayabilmek biçiminde ifade edilebilir. Ayrıca eleştiri-yorum hakkının kullanılmasıyla gazete yayınlarında kişilik haklarının ihlal edilip edilmediği ve eğer ihlal varsa bunun hangi ifadelerle gerçekleştirilip, yargı tarafından nasıl çözümlenip, cezalandırıldığını gösteren resmi belgeler, mahkeme kararları da çalışmanın probleminin bir başka boyutunu oluşturmaktadır. Buna göre çalışmada eleştiri-yorum hakkının kullanımı çerçevesinde kişilik hakları ve Şevki Yılmaz örneğinde, birbirleriyle karşı karşıya gelen, Türkiye'de yazılı basını sınırlandırıcı nitelikteki etik ve hukuksal yaptırımlar, eleştiri-yorum hakkının kullanımından doğan, kişilerin özel yaşamlarına, şeref, haysiyete yapılacak müdahalelerin ne düzeyde olduğunun belirlenmesi ve yazılı basında bu durumun nasıl yer aldığı temel problem konusu olarak ele alınmıştır. Problemin çözümüne; "basındaki haberlere konu olan sosyal, toplumsal ve siyasal haber ve kişiliklerin sunum şeklinin; kişilik hakları, özel yaşam, basın özgürlüğü ve hakların ihlalini ortadan kaldıracak biçimde, haberi haber yapan (güncellik, ilgi, gerçeklik, bilgi) diğer öğelere ilişkin bireylerin, basına ve siyasi sisteme, basının bireylere ve devlet kurumuna yönelik eleştiri-yorumda bulunma hakkının nasıl bir yapı içinde olduğu, bu hakkın kullanımının habere, yargıya (mahkeme kararlarına) nasıl yansıdığı ve olması gerektiği" açılarından yaklaşılacaktır.

1.1. Amaç

İfade özgürlüğü bireylerin olduğu kadar basının da temel hakları arasında yer almaktadır. Bugün yazılı basındaki haberlerde eleştiri-yorum hakkı kitle iletişim hukukunun önemli unsurlarından biri haline gelmiştir. Basında kişilik hakları bağlamında eleştiri-yorumda bulunma hakkının kullanımından doğan sorunların giderilmesi; kişilerin, grupların, devletin, kurumların ve özellikle de medyanın varolan hukuksal yapıyı iyi bilmelerinin yanısıra, toplumsal ve siyasal sorumluluklara sahip olmalarına, buna bilinçli

bir biçimde sahip çıkmalarına ve ortak kamusal yaşantıya yönelik etik kaygılar taşımalarına büyük ölçüde bağlı görünmektedir. Bilinçlenme dolaylı olarak sorumluluğu da beraberinde getirecektir. Bu çalışma yazılı basındaki eleştiri ve yorum hakkının kullanımından doğan dolayısıyla özel yaşama, şeref-haysiyete, isme, giz çevresi, mesleki ve ekonomik değerlerden oluşan kişilik haklarının ihlali gibi sorunları ortaya koymaya yönelik olarak, sözkonusu hakkı toplumsal, siyasal ve hukuksal olarak betimlemeyi ve bu betimleme doğrultusunda örnek teşkil eden somut olayı irdeleyerek, alana yeni bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır.

Bu genel amaç doğrultusunda basında yer alan olayların haber niteliği taşıması için gerekli unsurlara sahip olup olmadığı araştırılarak eleştiri-yorum hakkının kullanımından doğan kişilik haklarının ihlalinin boyutları belirlenmeye çalışılacaktır. Sorunun giderilmesine yönelik ise bu hakkın toplumsal siyasal ve hukuksal olarak betimlenebilmesi için farklı dönemlerde medyada gündeme gelmiş olan siyasetçi Şevki Yılmaz'ın başka siyasetçiler, resmi kurum ve kuruluşlar hakkında yazılı basında yayınlanmış olan ve çeşitli televizyon kanallarında da yer verilen olaylı konuşma metinleri ele alınarak incelenmeye, çalışılacaktır. Bu somut örnek olayla ilgili yazılı basındaki haberler üzerende dururken, eleştiri-yorum hakkının; kişiler, siyasi kişilikler yazılı basın tarafından nasıl kullanıldığı, yorumlandığı ve kişilik haklarının ihlal edilip edilmediği, hangi düzeyde karşılıklı müdahalede bulunulduğu gibi sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılacaktır.

Belirtilen bu amaç doğrultusunda aşağıda sıralanan şu sorulara cevap aranacaktır.

1. İletişim hakkının sınırları açısından eleştiri-yorum hakkının kapsamı nelerdir? Hukuki açıdan iletişim hakkını düzenleyen kanunlar içerisinde eleştiri-yorum hakkının yeri nedir?
2. Kişilik haklarının boyutlarını ortaya koyabilmek açısından eleştiri-yorum hakkının haber kavramı içindeki yeri nedir? Haberin işlevi, unsurları, önemi nelerdir? Gazetede haberin değişimi nasıl olmuştur?
3. Kişilik hakları ve özellikleri nelerdir? Eleştiri-yorum hakkı kullanımının kişilik hakları ile ilişkisi hangi boyutlardadır? Yazılı basında kişilik haklarına saldırı hangi yollarla

gerçekleştirilmektedir? Kişilik haklarının yazılı basında hukuka aykırılık ve hukuka uygunluk sağlayan unsurları nelerdir?

4. Yazılı basında kişilik haklarına saldırılarda koruma uygulamaları nelerdir? Kişilik haklarına saldırılarda oto kontrol çalışmalarıyla korumanın uluslar arası düzeyde ve Türkiye'deki uygulamaları nasıl yürütülmektedir?
5. Eleştiri ve yorum hakkının yazılı basındaki kullanımı sırasında etik kavramına yönelik ilkelerin neler olduğu belirlenirken, basının toplumsal sorumluluklarının; haberde yeralan kişi veya kurumlara karşı nasıl yerine getirildiği sorusuna cevap aranacaktır.
6. Kişilik hakları ve eleştiri-yorum hakkının kullanımında haber içeriği, haberin yöneldiği kişiler ve basının sorumluluğu nelerdir? Basın etik ilkeleri çerçevesinde nasıl sınırlandırılmaktadır?

Bu kuramsal yapıya dayalı olarak çalışmanın uygulama aşamasında alt amaçlar olarak aşağıdaki sorular cevaplanmaya çalışılacaktır:

1. Şevki Yılmaz olayı nedir? Şevki Yılmaz konuşmasının televizyonlarda yayınlanması nasıl olmuştur? Konuşmasının ardından gazetelerde haberin yer alması nasıl olmuştur? Olay mahkeme boyutunda nasıl yer almıştır? Şevki Yılmaz'a yönelik açılan davalarla ilgili gazete haberleri nasıl ele alınmıştır? Şevki Yılmaz'ın açtığı davalara yönelik gazete haberleri nasıl ele alınmıştır?
2. Gazetelerde eleştiri-yorum hakkının kullanımından doğan kişilik haklarının unsurlarına saldıran ifadeler var mıdır? Hangi unsurların ihlalinden dolayı mahkemeye başvurulmuştur? Şevki Yılmaz'a savunma hakkı tanınmış mıdır?
3. Yazılı basının eleştiri-yorum hakkını kullanması sonucu, kişilik haklarını oluşturan unsurlar açısından Şevki Yılmaz'a gazeteler de saldırmış mı?
4. Şevki Yılmaz tarafından siyasi ve resmi kimlik sahibi kişilerin kişilik değerlerine, ailevi onur ve saygınlıklarına hakarette bulunulmuş ve kamuoyu önünde küçük düşürülmüş mü? Hükümetin ve T.B.M.M.'nin manevi şahsiyetine, saldırıda bulunulmuş mu? Şevki Yılmaz tarafından din ayrımı, gazetelerde kin ve düşmanlığa tahrik ve halkı devlete karşı isyana teşvik etmek suçu işlenmiş midir?
5. Basın toplum yönetiminden sorumlu olanlardan biri olarak Şevki Yılmaz'ın konuşmasını yayınlayarak kamuoyunu oluşturma ve eleştiri-yorum görevini de yerine getirmiş midir?

Örnek olay bireylerin,özellikle toplumun gözü önünde olan kişilerin siyasal sisteme yönelik, medyanın bireylere ve devlet kurumuna yönelik eleştiri-yorum hakkının kişilik hakları bağlamında yazılı basında nasıl dile getirildiği sorusuna cevap aramak üzere incelenecektir. Böylece kişilerin, siyasal kişiliklerin medyada eleştiri-yorum haklarını nasıl kullandıkları ele alınmaya çalışılırken. diğer taraftan da medyanın bireylere yönelik eleştiri-yorumda bulunma hakkının kişilik hakları çerçevesinde nasıl ortaya konulduğu incelenmeye çalışılacaktır Aynı zamanda etik ilkeler ve hukuk düzeni içerisinde basın özgürlüğünün sınırlarıyla ilgili sorulara cevaplar aranacaktır.

1.2. Önem

Demokratik rejimle gündeme gelen başlıca kuruluşlardan birisi olarak basın, önemli kamusal görevlerle sorumlu hale getirilmiştir. Bu görevler hem basının kendi faaliyetlerinden kaynaklanmakta hem de demokratik yaşamın bir özelliği olarak ortaya çıkmaktadır. Basının görevlerini yerine getirebilmesi, demokrasinin şartlarından olan basın ve haberleşme özgürlüğüne kavuşmasıyla doğru orantılı gözükmektedir. Özgürlük kadar önemli bir diğer özellik olarak basının bağımsızlığı ise sadece siyasi iktidarlar açısından değil, çeşitli gruplar ve dış etkenler karşısında kaybedildiği takdirde, bu tür yayınlar toplumu tek yönlü etkilerken, gerçeği yansıtmayan bir eleştiri ve yorumun etkisi altına sokabilmektedir.

Her alanda olduğu gibi basında da haberleşme özgürlüğü birtakım sorumlulukları beraberinde getirmek durumundadır. Bunlar; yazılı basına bırakılan serbest alanın, basın mensuplarının bu alanda istediği gibi hareket etme fırsatının suiistimal edilmesi, ifade özgürlüğünün sınırlarının veya konu ile ilgili özgürlük sınırlarının aşılması gibi sorumlulukları içermektedir. Bu durum ise ortaya basın yayın suçlarını gündeme getirdiğinden dolayı araştırmanın, uygulamada mevcut durumun görülmesi ve irdelenmesi açısından basın çalışanlarına ve basın kuruluşlarına yararlı olacağına ve sorunlara birtakım çözüm önerileri getireceğine inanılmaktadır.

Kamusal hayatını herkesle, meslek hayatını iş çevresiyle paylaşan kişilerin çoğu özel hayatının kendisine ait olmasını isteyebilir. Bu durumda temel özgürlüklerden olan "basın özgürlüğü" ile kişinin özel hayatını oluşturan faaliyetlerle ilgili olarak gündeme gelen özel

hayatın gizliliği ve şeref, haysiyetin, ismin, ekonomik özgürlüklerin korunmasını kapsayan "kişilik hakkı" birbirlerini sınırlandıracak şekilde karşı karşıya gelebilmektedir. Özellikle de toplumda sanatsal, sosyal veya politik kimlikleriyle gözönünde olan kişilerin fikirlerinin, özel hayatlarının kamuoyunca bilinmek istenmesi veya bazen bunun zorunlu hale gelmesi, özel hayatın gizliliği ve kişilik haklarının korunması hakkının basın özgürlüğü karşısında sınırlandırılması sonucunu getirmektedir. Ancak buradaki öğrenme(bilgilenme) hakkının kamuoyunu ilgilendiren bir sınırı olmalıdır ki, yayınlardaki eleştiri-yorumlarla kişilik hakları; özel hayatlar, isim, şeref ve haysiyet tamamen ihlal edilmesin.

Bugün yeni işlevsel anlamda toplumsal yaşamımıza ve medya gündemine giren basında eleştiri-yorum hakkı kavramlarının farklı kişiler, gruplar ve kurumlara göre değil de sosyal, siyasal, toplumsal, hukuksal kurallar ve etik kaygılar doğrultusunda yeniden düzenlenebilmesi için ayrıca haber iletmede daha etkili, objektif eleştiri ve yorum hakkına sahip bir basın için, örnek olaylar içerisinde bu kavramların ele alınması gerekmektedir. Literatür incelendiğinde somut örnek olay çözümlemeleriyle birlikte basında eleştiri-yorum hakkının kullanımı ve kişilik haklarının sınırlarını inceleyen bir çalışmanın bugüne kadar yapılmadığı görülmektedir. Bu nedenle tanımlayıcı nitelik taşıyan araştırmanın sonuçları; yazılı basında kişilik haklarının ihlali ile birlikte ortaya çıkan eleştiri-yorum hakkı kavramlarının; bireyler, siyasi kişilikler ve yazılı basın arasında nasıl ve hangi sınırlarda ele alındığının belirlenmesi, ayrıca kamuoyu üzerindeki etkisini vurgulaması, ilgili konular üzerinde çalışmalarda bulunacak araştırmacılara kaynak oluşturması açısından önem taşımaktadır.

Ayrıca bu çalışmanın, basın çalışanları ve basın kuruluşları için haber eleştiri ve yorumlarında, temel hak ve özgürlüklerin korunarak, kişilik haklarının sınırlarının karşılıklı olarak belirlenmesinde; basın kuruluşları ve örgütleri açısından olduğu kadar, hakları ihlal edilen kişiler, siyasal ve toplumsal kurum ve kuruluşlar açısından hem de Anayasa'daki haklar ve özgürlüklerle ilgili kanunlar arasında hassas bir dengenin kurulması açısından, basın ve onun temel ilkeleri ön planda tutularak, eleştiri-yorum hakkının, medya ve kişiler bağlamında, kişilik haklarının ihlali ve korunması unsurlarının da yer aldığı hukuk biliminden de yararlanılarak yazılı basın alanında yol gösterici ve sorunların çözümünde bir parça da olsa yardımcı olması umut edilmektedir.

Yapılacak olan bu tanımlayıcı çalışmanın; basındaki eleştiri ve yorum hakkının kullanımına ilişkin, sistemi oluşturan kurumlar, kişiler, devlet veya yargı makamlarının nereye kadar hareket alanı bulabilecekleri doğrultusunda bilgi verip, aksayan yönlerin giderilerek, düzeltilmesi yönünde, sorunların çözümüne katkı sağlayabilecek öneriler geliştirebileceği de düşünülmektedir.

1.3. Varsayımlar

Bu araştırmada; yazılı basındaki haberlerde eleştiri ve yorum hakkının kullanımı doğrultusunda ortaya çıkan kişilik hakları boyutundan hareketle, aşağıda belirtilen noktalar birer varsayım olarak kabul edilmiştir:

1. Basında eleştiri-yorum hakkının sınırlandırılması kişilik haklarının; maddi, manevi ve mesleki değerlerin ihlalinin hukuka uygun yada hukuka aykırı olarak belirlenmesini gerektirmektedir.
2. Kamuoyunun haber alma (basının haber verme) ve habere konu olan kişilerin kişilik haklarının sınırları çakıştığında basında yer alan haberlerin haber özelliği (güncellik, ilgi, bilgi, gerçeklik gibi unsurlar) taşıdığı belirlenmiştir.
3. Basındaki kişilik hakları kapsamında eleştiri-yorum hakkının; medyada varolan hukuksal yapıyı iyi bilmekle, toplumsal ve siyasal sorumluluklara sahip çıkmak ve ortak bir kamu ahlakı taşımakla sınırlandırılabileceği kabul edilmiştir.
4. Somut örnek olaylarla ilgili eleştiri ve yorum hakkı kullanımının; konu yazılı basında yer almaya başladığı andan itibaren mahkeme kararlarında ve kamuoyunun gündeminde yarattığı etkinin farklılık göstermediği birer varsayım olarak kabul edilmiştir.
5. Çalışmanın odak noktası olan, toplum yönetiminde sorumlu, kamuya malolmuş ve ünlü bir kişi olarak Şevki Yılmaz konuşmasının gazetelerde yayınlanması, kamuoyu oluşturma, eleştiri-yorum, basın özgürlüğü kavramlarını kişilik hakları ile karşı karşıya getirmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Her araştırmada olduğu gibi bu çalışmada da bir dizi sınırlılık bulunmaktadır. Öncelikle bir tez çalışmasının gerektirdiği kurallar ve süreye bağlı kalınarak gerçekleştirilen bu araştırma; kişilik hakları çerçevesinde yazılı basında eleştiri-yorum hakkının kullanımıyla ilgili olarak sınırlandırılmıştır. Araştırmanın konusu kapsamında hukuk, iletişim, kitle iletişimi, yazılı basın, insan hakları ve basın meslek ilkeleri gibi kavramlardan yararlanılarak bir bütünlük içinde sınırlar çizilmeye çalışılmıştır.

Yazılı basında eleştiri-yorum hakkının kişilik hakları boyutu, araştırmanın yöntemi bağlamında aşağıdaki gibi sınırlandırılmıştır:

1. Çalışma eleştiri-yorum hakkı kavramlarının, dolayısıyla özel yaşamla şeref ve haysiyet gibi kişilik haklarının bireyler, siyasi kişilikler, medya ve devletin yargı organları arasında karşılıklı kullanımını yansıtacak boyutta basında yer almış bir örnek olay ve bununla ilgili yeterli sayıda haber, yazı ve resmi belgelere ulaşabilmekle sınırlıdır.
2. Çalışmada kişilik hakları ile eleştiri-yorum hakkının kullanımına yönelik, yazılı basında çıkmış ve mahkemelik olmuş, konu ile ilgili haberlere, yazıların yer aldığı günlük gazeteler ve televizyonda yayınlanan Şevki Yılmaz Konuşmasının deşifrelerinin yapıldıktan sonra RTÜK tarafından gerçekliği kanıtlanan metin haline getirilmiş belgelerle, mahkeme tarafından alınmış karar ve değerlendirmelere ait resmi belgelere başvurulacaktır.
3. Çalışma, Şevki Yılmaz'la ilgili örnek olay temel alınmak üzere haberin gündeme geldiği tarihlerde basında yer alan haber ve yazıların (30.05.1997), televizyon kanallarında ilk izlendiği tarihteki (29.05.1997) yayın kasetlerinin veya bunların deşifre edilerek delil olarak kullanılmak üzere metin haline getirilmiş resmi belgelerine ulaşabilmekle sınırlanmıştır.
4. Yazılı basında kişilik haklarının, eleştiri-yorum hakkı açısından ortaya konabilmesi için ele alınan çalışma, Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu konuşmaların televizyon kanallarında yayınlanması üzerine gazetelerde çıkan haber ve yazılardan dolayı basın kuruluşlarına karşı açılmış olan dava dilekçeleriyle sınırlandırılmıştır. Milliyet, Hürriyet, Ateş, Radikal, Gözcü, Yeni Yüzyıl, Takvim, ve Cumhuriyet gazetelerinde örnek olayla ilgili Mayıs ayının 29'undan başlamak üzere yayınlanan haberler taranıp haberin yer

aldığı bu basın kuruluşları adına sahiplerine, yazarlara ve yazı işleri müdürlerine açılan davalar tanımlayıcı çalışma kapsamında incelenecektir.

Ayrıca çalışmada T.B.M.M. Başkanlığı adına eski başkan Mustafa Kalemli'nin Cumhuriyet Başsavcılığı'na, ADD'nin Kemal Paşa, Kırıkkale, Edirne Şube Başkanları'nın T.C. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'na, 1989'da Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı olan Celal Doğan ve eşi Aysel Doğan'ın Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi'ne yaptıkları dava başvuruları ile kararları içeren resmi belgeler de incelenerek çalışmada destek alınmıştır.

1.5. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın evren ve örneklemine, araştırmada kullanılan değerlendirme ölçüsüne, araştırma ile ilgili verilerin toplanması ve yorumlanması hakkında açıklamalara yer verilmektedir.

İlk olarak araştırmada literatür taraması ile bilgilere ulaşılmış, daha sonra ise uygulamaya yönelik bulgularla birlikte bunlar değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Kuramsal bölümde ilk olarak iletişim kavramı açısından eleştiri-yorum hakkı genel olarak ele alınmıştır. Buradan hareketle iletişim hakkının genel bir sınırı belirlendikten sonra Temel insan haklarından olan iletişim hakkının gelişim sürecinden bahsederek bu hakkın uluslararası düzeyde hangi anlaşmalarda ele alındığına değinilmiştir. Daha sonra ise; Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi, Birleşmiş Milletlerin kabul ettiği Medeni ve Siyasi Haklar yanında T.C. Anayasası, Basın Kanunu, T.C.K., Askeri Ceza Kanunu, Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma, Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu ile Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları hakkındaki kanunlarda iletişim hakkının nasıl sınırlandırıldığı üzerinde durulmuştur.

Bu bölümle bağlantılı olarak yazılı basında şeref, haysiyet, özel yaşam, ticari değerlerle, giz alanını ihlali gibi kişilik haklarının alt unsurlarını gündeme getiren eleştiri-yorum hakkına; haber, habercilik ve haberde unsurlar, işlevleri açısından haberin önemi, gazeteden televizyona yapı, işlev açısından değişen habercilik ve toplumsal açılardan yaklaşılarak birinci bölüm tamamlanmıştır.

Diğer bölümde ise eleştiri-yorum hakkına öncelikle, maddi, manevi ve mesleki ilkeler gibi kişilik hakları bağlamında yaklaşıldıktan sonra yazılı basında kişilik haklarının hukuka aykırı ve hukuka uygun yönlerinden yola çıkarak haber verme hakkını hukuka uygun hale getiren; gerçeğe uygunluk, güncellik, kamu yararı ve konu ile haberin verilişi arası bağ kurulması gibi unsurlarıyla konuya yaklaşılmıştır

Yazılı basına yönelik boyutlarıyla eleştiri-yorum hakkının ele alındığı üçüncü bölümde genel olarak kişilik haklarına saldırıda korumadan bahsettikten sonra cevap ve düzeltme hakkının geniş olarak ele alındığı hukuksal korumalara değinilmiştir. Ayrıca kişilik haklarına saldırılarda Uluslararası Sözleşmelerle Koruma ve yazılı basının kendi içinde oluşturduğu koruma çalışmalarından bahsedilerek konuya basın meslek ilkeleri bağlamında yaklaşılmış, yazılı basındaki haberlerde eleştiri-yorum hakkının etik boyutu irdelenmiştir.

Araştırmada kuramsal boyutun ardından eleştiri ve yorum kavramının kişilik hakkı boyutunun araştırma uygulamasına geçilmiştir. Bunun için önce eleştiri-yorum hakkı, politik eleştiri ve hakaret-sövme suçu açısından,belirlenmiş, ardından da örnek olay konuşma basın meslek ilkeleri çerçevesinde ortaya konulmuştur. Bu bağlamda ulusal basında yer alan siyasi kişiliğiyle gündemde olan, tüm kamuoyunu ilgilendiren eski milletvekili Şevki Yılmaz'ın siyasi kişiler, kamu kurum ve kuruluşları ile siyasilerin eşleri hakkındaki konuşmalarıyla ilgili olarak yazılı basında yeralan haberler ve Kanal D, Show TV gibi kanallarda yayınlanmış olan konuşmaların deşifreleriyle konuyla ilgili Şevki Yılmaz'ın basın kuruluşlarına ve siyasilerin, kişilerin, kurumların ona karşı açmış oldukları davaların resmi belgelerinden yararlanılmıştır.

Kaynak taramasından sonra konu ile ilgili olarak Mayıs ayının 29'undan itibaren haber ve yazıların yer aldığı gazetelere açılan davalar ilgili haberlerin de yardımıyla taranmaya çalışılacaktır. Araştırma kapsamında Şevki Yılmaz'ın dava açmasına neden olan haberlerin yayınlandığı, daha önce de belirtilen sekiz gazete ele alınmıştır.

Ayrıca ilk olarak 29.05.1997 günü saat 19:[50]'de Kanal D ana haber bülteninde yayınlanan konuşmanın metni, 29.05.1997 tarihinde Kanal D'de yayınlanan Arena adlı Haber Programı kasetinin deşifre edilmiş metni, Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından kaydedilip gönderilen kasetin deşifresi, 29.05.1997 tarihinde Show TV

kanalında saat 19:[48]'de Ana Haber Bülteni'nde yayınlanan haber metni ve 30.05.1997'de yine Show TV kanalında yayınlanan Show Haber metinleri de incelenerek çalışmanın araştırma bölümü oluşturulmuştur. Bulgular bölümünde gazetede yayınlanmış olan örnek olayla ilgili seçilen gazetelerin ilgili tarihlerindeki haber ve yazılar tek tek okunarak tarama gerçekleştirilmiş, yazılı basındaki eleştiri-yorum hakkı bağlamında kişilik haklarının sınırları arsındaki ilişkiler gazete haberleri ve mahkeme kararları aracılığıyla yorumlanmaya çalışılmıştır. Böylece herbir gazetedeki haberler için Şevki Yılmaz'ın açmış olduğu davalardaki veriler yorumlanmıştır. Sonuçta eleştiri-yorum hakkının kullanımının, kişilik haklarının unsurları açısından gazetelerde nasıl yer aldığı; yayınlanan habere karşı açılan davalardan, bu davalarda olayın ele alınış biçiminden ve alınan kararlardan hareketle ortaya konulmuş, bunlar arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir.

Bu örnek olayla ulusal basında Şevki Yılmaz tarafından diğer bireylere, siyasi kişiliklere ve kurumlara karşı söylenmiş olan sözlerin, kişilik haklarına saldırı açısından nasıl değerlendirildiği, medyada yeralan bu haberlerin kişilik hakları ve basında eleştiri-yorum hakkının kullanımı açısından basın özgürlüğü kapsamında hangi sınırlılıkları gerektirdiği belirlenmeye çalışılmıştır. Yazılı basında kişilere, özellikle toplumun dikkatini çeken ünlülere, sanatçı ve siyasilerle ilgili yazılan yazılarla, bu kişilerin yazılı basına karşı yaptıkları açıklama, eleştiri-yorumlarda kişilik haklarının ihlal edilip edilmediği,ihlalin varlığının onaylandığı mahkeme kararlarında ise nasıl saldırıda bulunulduğu, cezaların şekli ve caydırıcılığı araştırılmıştır.

Araştırmanın temel örneğini oluşturan somut olayla ilgili yazılı basındaki haber metinleri ve yazılar kişilik haklarıyla eleştiri-yorum hakkı kapsamında değerlendirilirken Şevki Yılmaz'ın basına karşı dava açmasına neden olan gazete yayınları, kişi, kurum, kuruluş ve siyasi kişilerle bu siyasetçilerin eşlerinin Şevki Yılmaz'a karşı açmış oldukları davaların mahkeme kararları ile davaya neden olan, özel kanallarda yayınlanan Şevki Yılmaz konuşmasının deşifreleri dikkate alınmıştır.

2. ŞEVKİ YILMAZ OLAYI

Yazılı basın, haber ve kişilik hakları bağlamında daha önceki bölümlerde ele alınan kuramsal bilgiler kullanılarak, bu bölümde somut bir olay değerlendirilmeye çalışılacaktır. 29 Mayıs 1997 tarihinde yayınlanan "Arena" adlı haber programında yer alan bir konuşma ve bu olaya bağlı olarak yazılı basında çıkan konuyla ilgili haberler araştırmanın temel noktasını oluşturmaktadır. Kanal D televizyon kanalında yayınlanan Arena programı ve Show Ana Haber bülteni içinde yer alan Şevki Yılmaz'la ilgili dosya, yazılı basında çıkan haberler kapsamında ele alınacaktır.

Bu program ve dolayısıyla ilgili haberin yazılı basındaki yansımalarını çalışmamız açısından ele almamızdaki temel neden, ilk defa görsel basında ortaya çıkarılan görüntülerden yola çıkılarak yazılı basındaki haberler ve eleştiri-yorum içeren yazılarda kişilik haklarına saldırıda bulunulup bulunulmadığı konusunda gündeme gelen tartışmalardır. Bu tartışmada basın etiğinden, kişilik haklarına saldırılarda hukuksal korumaya, eleştiri-yorum hakkı ve mahkeme kararlarındaki gerekçelere kadar pek çok sorun gündeme gelmiştir. Bu bölümde örnek olay açıklanan kuramsal bilgiler ışığında değerlendirilerek, yazılı basında ve yargıda haberin nasıl yeraldığı tanımlayıcı bir çalışma şeklinde ortaya konulmaya çalışılacaktır.

2.1. 29 Mayıs 1997 Tarihli Şevki Yılmaz Konuşması ve Yayınlandığı Televizyon Programları

Örnek olayla ilgili gazetelerdeki haberlerden önce 29 mayıs 1997 tarihinde ilk olarak Şevki Yılmaz'ın 1990 yılında Etimesgut'taki bir toplantıda yaptığı belirtilen konuşması Kanal D Ana Haber bülteninde yayınlanmıştır. Ayrıca Uğur Dündar'ın hazırladığı Arena Programında da Şevki Yılmaz'ın konuşması daha detaylı olarak verilmiş, aynı dosya içinde yine Şevki Yılmaz'ın bir gün önce Sakarya Milli Görüş Vakfı'nın düzenlediği bir toplantıdaki konuşması da yayınlanmıştır. Aynı konuşmayla ilgili olarak ise bir diğer program Show Ana Haber Bülteni'nde aynı akşam yayınlanmıştır. 30 mayıs

tarihinde de Şevki Yılmaz konuşmasıyla ilgili görüntüler Reha Muhtar'ın Show Haber programında tekrarlanmıştır.[612]

2.2. Olayın Gelişimi

Ele alınan örnek olayla ilgili olarak haberlere ve eleştiri yazılarına ve daha sonra da bir çok davaya konu olan sözlerin yer aldığı konuşmalar 1990 yılında Etimesgut da düzenlenmiş bir toplantıda yapılmıştır. Konuşmanın yapıldığı salonda Refah Partisi (RP) poster ve afişleri ile RP adayı N. Çimen'in posterleri görülmektedir. Ayrıca Sakarya Milli Görüş Vakfi'nın düzenlediği bir toplantıda yapılmış olan konuşmalar da bantlarda yer almıştır. Şevki Yılmaz'ın yaptığı konuşmaları içeren bant 29.05.1997 tarihinde Kanal D televizyonunun Arena Programında yapımcının değerlendirmeleri ile programa katılanların görüşleri doğrultusunda yayınlanmıştır. Aynı bant Show TV'nin 29.05.1997 tarihli 19.[48] haberlerinde de haber olarak verilmiştir. Böylece olay yaratan konuşmaların 1990 yılında yapıldığı ancak 29.05.1997 tarihinde televizyonda haber olarak yayınlanmasıyla kamuoyu tarafından bilinir hale geldiği açıktır. Nitekim bu konuşmaları televizyonda izleyen Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan 24.06.1997 tarihinde manevi tazminat davası açmıştır. Davalı olan Şevki Yılmaz ise konuşmanın 1990 yılında yapıldığını, 1997 yılında dava açılmış olmakla zamanaşımı nedeniyle usul yönünden davanın reddini istemiştir. Ancak mahkeme kişilik haklarının zedelendiği iddiasıyla zarar gördüğü için manevi tazminat talebinde bulunan Belediye Başkanı'nın kendisine zarar veren konuşmalarla fiili olarak hakaret edildiğini televizyon yayını ile öğrendiğini, yayının yapıldığı tarih üzerinden bir yıl geçmediği için ve ayrıca "konuşmanın yapıldığı tarih" üzerinden de 10 yıl geçmediği gerekçesiyle usule yönelik davalı Şevki Yılmaz itirazını B.K.'nun 60. Maddesine göre kabul etmemiştir.

Şevki Yılmaz'ın konuşmaları televizyonda yayınlanmış ve ardından da yazılı basında yer almıştır. Şevki Yılmaz televizyonda yayınlanan bu konuşmanın çarpıtıldığını ve kendisine komplo yapıldığını açıklamış, böyle bir konuşma. yapmadığını savunma olarak öne sürmüştür. Şevki Yılmaz yapmış olduğu bu konuşmalarla ilgili olarak kendisini haklı

---

612 T.C. Ankara 15. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından Kanal D ve Show TV Yayın Kuruluşlarından istenen 29. 05. 1997 ve 30. 05. 1997 tarihli Şevki Yılmaz konuşmalarına ait programların deşifreleri.

çıkaracak nedenler öne sürerek konuşmasında ileri sürdüğü görüşlerdeki haklılığını ortaya koymaya çalışmıştır. Yayının yapılmasından sonra basına haklılığı yönünde açıklamalarda bulunmuştur. Şevki Yılmaz olay yaratan konuşmalarına karşı açılan davalarda 30.05.1997 tarihli Hürriyet, Milliyet ve Cumhuriyet Gazetelerinde yayınlanan "Genelevi Kurban Keserek Açtılar" başlıklı gazete haberlerini delil olarak göstererek Celal Doğan ve eşine yönelik hakaret içeren konuşmanın haklılığını kanıtlamaya çalışmıştır. (Bkz. Ek-2)

Diğer taraftan televizyonda ve gazetelerde daha önceden yapmış olduğu konuşmalarla ilgili hakkında açılan davaya karşı Şevki Yılmaz şu gerekçelerle kendisini savunmaya çalışmıştır; Celal Doğan'ın dava açarak manevi tazminat talebinde bulunduğu konuşmaların yayınlanacağından haberdar olduğu, bunların kamuoyuna duyurulmaması için engel olmadığı, böylelikle Celal Doğan ve eşinin kişilik haklarına, kendisinin değil de aslında bu görüntü ve haberleri yayınlayıp yazan televizyon ve yazılı basının kendi kişilik haklarına saldırıda bulunduğu, yapılmış olan bu konuşmaların yapıldığı yerde kalarak, televizyon ve gazetelerle halka duyurulmaması halinde bir sorun olmayacağı şeklinde savunmalarda bulunmuştur.[613]

Dolayısıyla örnek olayla ilgili olarak yazılı basın boyutu çalışma alanının kapsamına girmektedir.

2.3. Olayın Yer Aldığı Gazeteler

Şevki Yılmaz'la ilgili olay görüntülerin Kanal D, Arena ve Show Haber Ana haber bülteninde yayınlanmasının hemen ardından pek çok gazetede konuyla ilgili haber ve köşe yazıları yeralmıştır. Öncelikle çalışmaya bir zemin oluşturması açısından, basın ilan kurumunun aylık bülteninden de yararlanarak yüksek tirajlı ve farklı kategorilerdeki, farklı gruplara ait gazeteler genel olarak taranmıştır. Bunlar Türkiye, Yeniyüzyıl, Cumhuriyet, Sabah, Hürriyet, Milliyet gibi gazeteler olup, çalışmada gerekli görülen yerlerde ilgili gazetelerin ilgili haberlerinden yararlanılmış ve dipnotlarda bu gazeteler ad ve gün olarak yer almıştır. Daha sonra ise çalışmanın bir sınırlılığı olarak ele alınan örnek olay ve konu edilen Şevki Yılmaz konuşması üzerine basının Şevki Yılmaz'a, Şevki Yılmaz'ın basına karşı dava açmasını gerektirecek haberlerle bu haberlerin yayınlandığı günlerdeki gazeteler

---

[613] Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi, Esas No: 1997/394, Karar No: 1997/948Sayılı İlamı.

ve ilgili yazılar üzerinde durulmuş, yazılı basında kişilik hakları ve eleştiri-yorum hakkının kullanımına ilişkin tanımlayıcı bir çalışma ortaya konmaya çalışılmıştır.

2.4. Şevki Yılmaz Olayı ile İlgili Gazete Haberleri

Dava konusu olan haberler ve yayınlandığı gazetelere ulaşmak amacıyla öncelikle Şevki Yılmaz'ın davalı ve davacı olduğu mahkeme tutanaklarına ulaşılmıştır. Buradan hareketle Şevki Yılmaz'ın davacı olmasına neden olan yazıların yeraldığı Hürriyet, Gözcü, Cumhuriyet, Radikal, Yeniyüzyıl, Takvim, Ateş gazetelerine ve Şevki Yılmaz'ın davalı olduğu Olay Gazetesi 02.06.1997'de Interstar logosuyla yayın yapan televizyon kanalında yayınlanan konuşması, 25.05.1997 tarihli Kanal D Arena Haber programında Dünya Gazetesi'ne yönelik 25.05.1997 tarihli konuşmaları, konuşmanın 31.05.1997 tarihli Show TV Ana Haber Bülteni'nde; 07.04.1991 tarihli Sakarya Milli Görüş toplantısında yapılmış olan konuşmalarına ve kaset deşifrelerine ulaşılmıştır.

Ayrıca Haziran ayı içinde yine Kanal D ve Show TV'deki 30 Ağustos ile ilgili aşağılayıcı konuşmaları üzerine Marmaris Asliye Hukuk Mahkemesi'nde, Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden'in Ankara Asliye 17. Hukuk Mahkemesi'nde, Aysel ve Celal Doğan'ın Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesin'de, TRT Genel Müdürü'nün Ankara 29. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde, Semra Özal'ın ve Mesut Yılmaz'la birlikte 1990 yılında 18. dönem milletvekillerinden 80 kişinin açmış olduğu dava tutanaklarına da ulaşılmıştır.

2.4.1. Şevki Yılmaz'ın Davalı Olduğu Mahkeme Kararları

Bu amaçla on adet dava dosyası ve iki adet savcılıklara yapılan şikayetlere ulaşılmıştır. Şevki Yılmaz aleyhine açılan davalar:

1. Mahkeme : Ankara 24. Asliye Hukuk Mahkemesi
   Davacı : Murat Karayalçın
   Davalı : Şevki Yılmaz

1994 yılında yapılmış olan konuşmanın Interstar logosuyla yayın yapan televizyon kanalının anahaber bülteninde 2 Haziran 1997 tarihinde yayınlanması.

2. Mahkeme : Bursa Asliye 3.Hukuk Mahkemesi
Davacı : 1990 yılı TBMM'nde Milletvekili Mehmet Gedik
Davalı : Şevki Yılmaz Rize Milletvekili

Kanal D Arena Programında yayınlanan 29.05.1997 tarihli konuşmanın 23.11.1998 günlü bant çözümü 30.05.1997 günlü Olay Gazetesi'nde yayınlanmıştır.

3. Mahkeme : Ankara 27. Asliye Hukuk Mahkemesi
Davacı : Gülderen Taşar
Davalı : Şevki Yılmaz

07. 04. 1991 tarihli Sakarya Milli Görüş Vakfı toplantısında yapılmış konuşmanın 31.05.1997 tarihinde Show TV 19.^{30} Haber Bülteni'nde yayınlanmasıyla haberdar olmuştur.

4. Mahkeme : Marmaris Asliye Hukuk Mahkemesi
Davacılar : Adile Serpil Kol ve 8 kişi
Davalı : Şevki Yılmaz

24. 12. 1995'de Rize Milletvekili seçildiğinde andiçti. Haziran ayı içinde Kanal D ve Show TV'deki konuşmalarından dolayı 30 Ağustos ile ilgili aşağılayıcı sözleri üzerine dava açılmıştır. Konuşma 1994'de yapılmış aradan 3 yıl geçmiştir. Konuşma Sivas'ın Ulaş ilçesinde yapıldığından davanın ya konuşmanın yapıldığı yer mahkemesinde ya da davacıların ikametgah adresinde açılması gerekmiştir. Davacılar da M.K.'un 24. Maddesine göre oturdukları yer olan Marmaris'te dava açmışlardır.

5. Mahkeme : Ankara Asliye 17.Hukuk Mahkemesi
Davacı : Yekta Güngör Özden
Davalı : Şevki Yılmaz
Dava İhbarı : Kanal D Televizyonu
Uğur Dündar ve Defne Samyeli

03.06.1997 günü Kanal D televizyonu 20.^{00} haber programının sonunda Şevki Yılmaz'ın Ankara'da yaptığı konuşmanın kaseti yayınlanmıştır. Anayasa Mahkemesi Başkanı ile ilgili sözleri üzerine Anayasa Mahkemesi Başkanı dava açmıştır

Gazetede yazılan yazıların kişilik haklarına saldırı oluşturduğu gerekçesiyle açılan karşı davada ise davalı Şevki Yılmaz bu lafları söylemediklerini belirtmiş, davacı da bunu ispat edememiştir. Her iki tarafın da toplumda dikkat çeken kişiler olması ve ayrıca haber doğru olsa bile davalının kendi konuşmaları ve davranışlarıyla bu olaya neden olması karşı davanın reddedilmesi sonucunu doğurmuştur.

6. Mahkeme : Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi
   Davacı : Aysel ve Celal Doğan
   Davalı : Şevki Yılmaz

29.5.1997 Kanal D Arena Programı'nda Şevki Yılmaz'ın 1989'dan beri Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı olan Celal Doğan ve eşi ile ilgili olan konuşmaları yayınlanmış ve bu konuşmalar 30.05.1997 tarihli gazetelerde de haber olarak verilmiştir.

7. Mahkeme : Ankara 29. Asliye Hukuk Mahkemesi
   Davacı : TRT Genel Müdürü
   Davalı : Şevki Yılmaz

29.05.1997 tarihinde televizyonda yayınlanan Şevki Yılmaz konuşması nedeniyle TRT dahil çeşitli kamu kurum ve kuruluşları tarafından davalar açılmıştır

8. Mahkeme : Ankara 21. Asliye Hukuk Mahkemesi
   Davacı : Semra Özal
   Davalı : Şevki Yılmaz

31.05.1997 ATV Ana Haber Bülteni'nde Şevki Yılmaz'ın yaptığı konuşma yayınlanmıştır. Semra Özal ve Turgut Özal'ın ruhunu taciz eden konuşma üzerine dava açılmıştır.

9. Mahkeme : Ankara Asliye 13. Hukuk Mahkemesi
   Davalı : Şevki Yılmaz
   Davacılar : Mesut Yılmaz ve 80 milletvekili

1990 yılında 18. dönem milletvekili olarak TBMM'de hizmet vermekte olan milletvekilleri, 29.05.1997 tarihli Kanal D Arena Programı'ndaki konuşmadaki TBMM üyelerine yönelik hakaretler, Ankara Etimesgut ilçesindeki parti toplantısındaki konuşmada hakaret sözcükleriyle vekiller ve temsil edilen milletin şahsiyetine saldırıldığı gerekçesiyle dava açmışlardır.

10. Mahkeme : Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesi
    Davacı : 1. Dünya Süper Web Ofset A.Ş.
             2. M. Nezih Demirkent
    Davalı : Şevki Yılmaz

29.05.1997 tarihli Kanal D Arena haber programında Dünya Gazetesi'ne ve Nezih Demirkent'e yönelik zedeleyici konuşma ve iddialar üzerine dava açılmıştır.

Savcılıklara yapılan şikayetler ise şunlardır.

1. Sanık : Şevki Yılmaz
   Suç : TBMM'nin Manevi Şahsiyetini Alenen Tahkir ve Tezyif
   Suç Tarihi : 1990 yıl içerisi
   Suç Duyurusunda Bulunanlar : Mustafa Kalemli/TBMM başkanlığı adına TBMM eski başkanı ve 8 Milletvekili
   Dosya No: : Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Hazırlık No: 1997/39366-39346
2. Sanık : Şevki Yılmaz
   Suç : Ahaliyi Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nı ilgaya cebren teşebbüse alenen tahrik etmek (T.C.K.'nun 172. Maddesine muhalefet)
   Suç Tarihi : 12.8.1990
   Müştekiler : 1. Nazif Önelge,
   2. Mükremin Zulkadiroğlu (ADD Kemal Paşa Şubesi Başkanı)
   3. Abdurrahman Altuner (ADD Kırıkkale Şubesi Başkanı)
   4. Prof.Dr.Ahmet Saltuk (ADD Edirne Şubesi Başkani)

2.4.2. Şevki Yılmaz'ın Davacı Olduğu Mahkeme Kararları

Olayla ilgili olarak Şevki Yılmaz'ın çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlara karşı onüç dava açtığı belirlenmiş ve bunlar aşağıda verilmiştir.

1. Mahkeme : (İstanbul 7.Asliye Hukuk Hakimliği
   Davacı : Şevki Yılmaz
   Davalılar : Takvim Gazetesi imtiyaz sahibi Bilgin Yayıncılık A.Ş. adına Dinç Bilgin
   Muhammet Şahintaş
   Süleyman Yağız
   Dava Konusu Gazete : 31.05.1997 / 02.06.1997 Takvim Gazetesi
2. Mahkeme : İstanbul 1.Asliye Hukuk Mahkemesi
   Davacı : Şevki Yılmaz
   Davalılar : 1. Takvim Gazetesi imtiyaz sahibi Bilgin Yayıncılık A.Ş. adına Dinç Bilgin
   2. Muhammet Şahintaş
   3. Halit Çapın
   Dava Konusu Gazete : 04.06.1997 Takvim Gazetesi "Bunlarla mı Mezara Kadar?"
   31.05.1997 Takvim Gazetesi "Yine Tek Milli Birden Şevki Yılmaz Filmi" şeklindeki yazılar

3. Mahkeme : İstanbul 2. Asliye Hukuk Hakimliği
Davacı : Şevki Yılmaz
Davalılar : 1- Radikal Gazetesi imtiyaz sahibi Aydın Doğan
2- Salim Alpaslan
Dava Konusu Gazete : 14. 07. 1997 Salim Alpaslan imzalı "Samuray ahlakı" adlı yazı.

İstanbul 2.Asliye Hukuk Mahkemesindeki bu davada yerel mahkeme önce manevi tazminata karar vermiştir. Yargıtay'ın bozma kararı üzerine yeniden yargılama yapılmış ve ikinci hüküm kurulmuştur.

4. Mahkeme : İstanbul Asliye 8. Hukuk Mahkemesi
Davacı : Şevki Yılmaz
Davalılar : 1. Takvim Gazetesi imtiyaz sahibi Bilgin Yayıncılık A.Ş. adına Dinç Bilgin
2. Muhammet Şahintaş
3. Tayfun Talipoğlu
Dava Konusu Gazete : 31.05.1997 tarihli Takvim Gazetesi "Hangisi daha çirkin" "Bir çirkin adam var mecliste" başlıklı köşe yazıları.

5. Mahkeme : İstanbul 2.Asliye Hukuk Hakimliği
Davacı : Şevki Yılmaz
Davalılar : 1. Yeniyüzyıl Gazetesi imtiyaz sahibi Bilgin yayıncılık A.Ş. adına Dinç Bilgin
2. Kerem Çalışkan
3. Gülay Göktürk
Dava Konusu Gazete : 3 Haziran 1997 Gülay Göktürk'ün "Münferit bir insan" başlıklı köşe yazısı

6. Mahkeme : İstanbul 2.Asliye Hukuk Hakimliği
Davacı : Şevki Yılmaz
Davalılar : 1. Yeniyüzyıl Gazetesi imtiyaz sahibi Bilgin Yayıncılık A.Ş. adına Dinç Bilgin
2. Kerem Çalışkan
3. Gülay Göktürk
Dava Konusu Gazete : 3 Haziran 1997 Yeniyüzyıl, Pislik, ... gibi bir tenkit yazısının temyizi.

7. Mahkeme : Bağcılar 2.Asliye Hukuk Mahkemesi
Davacı : Şevki Yılmaz
Davalılar : 1. Gerçek Yayıncılık A.Ş. adına sahibi Mehmet Ali Yalçındağ-Gözcü Gazetesi
2. Uğur Sarı
Dava Konusu Gazete : 02.06.1997 tarihli Gözcü Gazetesi'nde, daha önce 03. 11. 1994'te Akşam Gazetesi'nde yayınlanmış olan Cenk Koray' a ait ."Şevki Yılmaz üç yıl önce de bazı kişilere peze... dediği için ....." şeklindeki ifadelerin bulunduğu yazı üzerine dava açılmıştır.

8. Mahkeme : İstanbul Şişli 3.Asliye Hukuk Mahkemesi
   Davacı : Şevki Yılmaz
   Davalılar : 1. Ateş Gazetesi imtiyaz sahibi bilgin Yayıncılık A.Ş. adına Dinç Bilgin
   2- M. Kazım Aydın
   Dava Konusu Gazete : 31.05.1997/01.06.1997/02.06.1997/04.06.1997/06.06.1997/14.06.1997 tarihli Ateş Gazetesi'ndeki yazılar.
   31.05.1997 "Yediği küfür köprü olur"
   01.06.1997 "Şevki korkuttu bavulu hazır"
   02.06.1997 "Şevki akşamında endülüs"
   04.06.1997 "İnek mi Şevki mi?"
   06.06.1997 "Top Şevki"
   14.06.1997 "İlk Şevki Kaçtı Gibi" yazıların yer aldığı sayıları.

9. Mahkeme : İstanbul 7.Asliye Hukuk Mahkemesi
   Davacı : Şevki Yılmaz
   Davalı : 1. Hürriyet Gazetesi sahibi Doğan Yayın Holding A.Ş. adına Aydın Doğan
   2. Doğan Satmış
   3. Fatih Altaylı
   Dava Konusu Gazete : 31.05.1997/03.06.1997/04.06.1997/11.06.1997/17.06.1997/25.06.1997/07.08.1997 tarihli Hürriyet Gazetesi Fatih Altaylı Teketek isimli köşe yazıları

10. Mahkeme : İstanbul 3.Asliye Hukuk Mahkemesi
    Davacı : Şevki Yılmaz
    Davalılar : 1. Yeni Gün Haber Ajansı Baş Yayıncılık A.Ş. adına Cumhuriyet Gazetesi imtiyaz sahibi Berin Nadi
    2. İbrahim Yıldız
    3. Hikmet Çetinkaya
    Dava Konusu Gazete : Cumhuriyet Gazetesi Politika Günlüğü başlıklı Hikmet Çetinkaya'nın köşe yazıları
    31.05.1997 Uyanın ...
    01.06.1997 Bu adam hasta mı?
    07.06.1997 Be Hey Dürzü

11. Mahkeme : İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesi
    Davacı : Şevki Yılmaz
    Davalılar : 1. Doğan yayın Holding A.Ş. adına sahibi Aydın Doğan
    2. Doğan Satmış
    Dava Konusu Gazete : 31.05.1997/02.06.1997/03.06.1997/04.06.1997 tarihli Hürriyet Gazetelerinde yayınlanmış yazılar.
    "Küfürbaz Şevki, İnek mi?" gibi inekli yazılar

12. Mahkeme : İstanbul Hukuk Mahkemesi
Davacı : Şevki Yılmaz
Davalılar : 1. Doğan Yayın Holding A.Ş. adına Aydın Doğan
2. Doğan Satmış
3. Emin Çölaşan
Dava Konusu Gazete : 31.05.1997/03.06.1997/04.06.1997/17.06.1997 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde çıkan Emin Çölaşan imzalı köşe yazıları.

13. Mahkeme : Bağcılar 1. Asliye Hukuk Mahkemesi
Davacı : Şevki Yılmaz
Davalı : Uğur Sarı (Gözcü Gazetesi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü)
Dava Konusu Gazete : 01.06.1997/02.06.1997/03.06.1997 tarihli Gözcü Gazetesi'nde yayınlanmış olan "Seçmeler Saçmalar Cemil Tosun" başlığı altındaki yazılar.

2.5. Şevki Yılmaz Haberlerine Yönelik Genel Değerlendirme

Basında kişilik hakları ve eleştiri-yorum hakkının kullanımı üzerine gerçekleştirilen genel tarama uygulaması kapsamında Şevki Yılmaz'la ilgili haberlerin 1995 yılından 2000 yılına kadar olan bölümü gözden geçirilerek; çalışmaya konu olan haberlerden ve yayınlanan eleştiri yazılarından dolayı gündeme gelen Şevki yılmaz ve basınla aralarındaki davalardan kaynaklanan mahkeme kararları üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

Aşağıda sadece Şevki Yılmaz'la ilgili haberlerin yeraldığı gazeteler ve bunlarda çıkan haberlerin sayıları verilmiştir. Gazeteler arasında haberin veriliş şekli, üslubu, açısından farklar gözönünde bulundurulmayacağından dolayı haberlerle ilgili olarak yayınlandığı gün, gazete adı, haberin yayınlandığı sayfa, haberin boyutu ve başlıklarına yer verilmemiştir.

1995-1996 yılı itibariyle Şevki Yılmaz; Hürriyet, Günaydın, Posta, Yeni Yüzyıl, Milliyet, akşam, Sabah, Milli Gazete, Meydan, Tan, Gün, Yeni Şafak, Günaydın, Gözcü, Ortadoğu, Son Havadis gibi gazete ve dergiye konu edilmiş ve bu gazetelerde hakkında toplam 59 haber yayınlanmıştır.[614] Bu haberlerin yayınlandığı gazeteler ve haber sayıları Tablo 4'te verilmiştir.

[614] Cumhuriyet Gazetesi Arşivi.

1995-1996 senesi içinde yayınlanmış olan haber ve yazılar Şevki Yılmaz'la ilgili olmakla birlikte, çalışmanın asıl sınırları içine girmemektedir. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi Şevki Yılmaz farklı zamanlarda farklı yerlerde konuşmalar yapmış, gazetelere haber konusu olmuştur. Ancak medyada yoğun bir şekilde kişilik hakları ve eleştiri-yorum hakkı kullanımından söz edilmesini gerektirecek durum, Şevki Yılmaz'ın 29. 05.1997 ve 30.05.1997 tarihlerinde Kanal D ve Show TV ekranlarında daha önce 1990 yılında Etimesgut'ta ve Sakarya Milli Görüş Vakfı'nın toplantısında yapmış olduğu konuşmaların bantlarının yayınlanması ve ilgili yazıların basında yeralmaya başlamasıyla gündeme gelmiştir.

Tablo 4. 1995-1996 Yılları Şevki Yılmaz'a ait Haber Sayıları ve Yayınlandığı Gazeteler

Hürriyet	:	17
Günaydın	:	3
Posta	:	1
Sabah	:	3
Son Havadis	:	3
Yeni Yüzyıl	:	2
Macro Mayıs 96 söyleşi	:	1
Aksiyon Siyaset	:	1
Milliyet	:	6
Akşam	:	6
Milli Gazete	:	8
Meydan	:	1
Tan	:	1
Gün	:	1
Yeni Şafak	:	2
Gözcü	:	1
Ateş	:	1
Orta Doğu	:	1
Toplam		59

1997 yılına gelindiğinde ise Şevki Yılmaz'la ilgili haberleri kendisine konu olarak seçen gazete ve dergilerin sayıları değişirken haber sayısında da belirgin bir artış gözlenmiştir. 24 gazete ve dergide toplam 176 haber yayınlanmıştır. 1997 senesinde Şevki Yılmaz'la ilgili basındaki haberlerin sayısındaki artış, örnek olay olarak ele alınan Şevki Yılmaz konuşmasının 1997 Mayıs ayının son günlerinde yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 5. 1997 Yılı Şevki Yılmaz'a ait Haber Sayıları ve Yayınlandığı Gazeteler

Sabah	:	15
Hürriyet	:	27
Yeni Yüzyıl	:	18
Selam	:	8
Akşam	:	25
Güneş	:	8
Posta	:	11
Yeni Şafak	:	4
Milli Gazete	:	3
Türkiye	:	1
Radikal	:	18
Öncü	:	1
Milliyet	:	19
Bizim Gazete	:	1
Günaydın	:	7
Ateş	:	7
Hergün	:	2
Emek	:	3
Barometre	:	1
Dünya	:	1
Son Havadis	:	9
Cumhuriyet	:	1
Gündüz	:	2
Yeni Asya	:	2
Toplam		176

1998-1999 yıllarında ise çalışmanın temel konusunu oluşturan örnek olayla direk ilgili haberlerin ve yayın sayılarının azalarak da olsa devam ettiği belirlenmiştir.

Tablo 6. 1998-1999 Yılları Şevki Yılmaz'a ait Haber Sayıları ve Yayınlandığı Gazeteler

Yeni Mesaj	:	2
Türkiye'de Akşam	:	1
Hürriyet	:	8
Milliyet	:	8
Yeni Yüzyıl	:	8
Milli Gazete	:	
Ülkede Gündem	:	4
Posta	:	3
Radikal	:	2
Akit	:	2
Akşam	:	1
Cumhuriyet	:	1
Ateş	:	1
Hürses	:	1
Yeni Şafak	:	1
Toplam		43

2000 yılına gelindiğinde yine Şevki Yılmaz'la direkt ilgili haberler azalmış ve konu dinle, terörle ilgili yan unsurlara kayarak devam etmiştir. (Bkz. Ek-3)

1997 yılında Şevki Yılmaz'ı kişilik hakları ve eleştiri-yorum hakkı kavramı bağlamında gündeme getiren olay konuşma ve hemen arkasından basında çıkan haber ve yazılardan genellikle köşe yazarlarının eleştiri yazılarından dolayı açılan davalara neden olan bu haberlerle ilgili verilere bakmak yerinde olacaktır. Çünkü çalışmanın odak noktası Şevki Yılmaz gibi bir siyaset adamının yapmış olduğu konuşmalarla meydana gelen ortamda, bir başka deyişle Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu konuşmaların televizyon kanallarında duyurulmasından sonra yayınlanan haber, eleştiri-yorum yazılarından dolayı açılan davalarla yargıdan sonra devlet sistemi içerisinde 4.güç olarak anılan basın tarafından kişilik hakları ve eleştiri-yorum hakkının unsurlarının nasıl tanımlanıp kullanıldığını; ahlaki, mesleki ve uluslararası düzeydeki etik çalışmalarla birlikte mahkeme kararlarından da yararlanarak ortaya koymaktır.

Şevki Yılmaz'ın basına dava açmasına neden olan gazetelerdeki haber ve eleştiri yazılarının yanısıra Şevki Yılmaz'a karşı, televizyonlardaki konuşmalarından ve bunların basında yer almasından, böylece kişi, kurum ve kuruluşların da kişilik haklarına saldırıldığı iddiasıyla açılan davalara neden olan konuşma ve yazılar da bulunmaktadır. Ancak burada üzerinde önemle durulacak konu Şevki Yılmaz'ın açmış olduğu davalara neden olan ve yazılı basında yayınlanmış haber ve yazılardır. Bu yayınlarla haber veya yazıların sahipleri hakkında bilgiler aşağıda verilmiştir.

Olay Gazetesi
29.05.1997 tarihli Kanal D'de yayınlanan konuşmanın görüntü bandı deşifreleri
30.05.1997 Olay Gazetesi'nde yayınlanmıştır.

Hürriyet Gazetesi (Emin Çölaşan)
31.05.1997 Kim Bu Şevki
03.06.1997 Memleketin Birinde Hoptirinam
05.06.1997 Şevki'li Vesaireli Beddua
17.06.1997 Yarın Çekiliyuuur

Gözcü Gazetesi (Cemil Tosun Seçmeler Saçmalar)
01.06.1997
02.06.1997
03.06.1997

Cumhuriyet Gazetesi (Hikmet Çetinkaya Politika Günlüğü)
31.05.1997 Uyanın Soytarı Sahnede
01.06.1997 Bu Adam Hasta mı?
07.06.1997 Be Hey Dürzü

Radikal Gazetesi (Selim Alpaslan Samuray Ahlakı)
14.07.1997 Samuray Ahlakı

Hürriyet Gazetesi
31.05.1997
02.06.1997
02.06.1997
03.06.1997
04.06.1997 Küfürbaz Şevki İnek miş? İnekli yazılar

Yeni Yüzyıl Gazetesi (Gülay Göktürk köşe yazıları)

03.06.1997 Pislik, Sırtlan ifadeleri taşıyan tenkid yazısı

Takvim Gazetesi (Süleyman Yağız yazıları)

31.05.1997

02.06.1997

04.06.1997 Bunlarla mı Mezara Kadar?

31.05.1997 Yine Tekmili Birden Şevki Yılmaz filmi)

31.05.1997 Hangisi Daha Çirkin? Bir Çirkin Adam Var Mecliste

Hürriyet (Fatih Altaylı Teketek isimli köşe yazıları)

31.05.1997 O Adamı Yazmayacağım

02.06.1997 Midem Bulanıyor

03.06.1997 Yüzsüzlerin Yüzü

04.06.1997 Kaç Bakalım Tansu Nereye Kadar

11.06.1997 Her Şeyi Kendilerine Benzetemezler

17.06.1997Brifing İsteyene Bakın

25.06.1997 Seçim Aralık 98'de

07.08.1997 Şeytan Aldı Götürdü

Gözcü Gazetesi

02.06.1997 Cenk Koray'a ait yazı "Şevki Yılmaz üç yıl önce de bazı kişilere peze.. dediği için ..."

Ateş Gazetesi

03.05.1997 Yediği Küfür Köprü Oldu

01.06.1997 Şevki Korkuttu Bavulu Hazır

02.06.1997 Şevki Akşamında Endülüs

04.06.1997 İnek mi Şevki mi?

06.06.1997 Top Şevki

14.06.1997 İlk Şevki Kaçtı başlıklı yazılar

3. MAHKEME KARARLARINDA ŞEVKİ YILMAZ OLAYI

Basında Şevki Yılmaz olayının nasıl gündeme geldiği ve gelişerek kişilik hakları eleştiri-yorum hakkının kullanımı bağlamında televizyon dolayısıyla gazete haberlerinde nasıl yer aldığını inceledikten sonra bu aşamada bir de yargıda ne şekilde ele alındığını ortaya koymak yerinde olacaktır.

Eski Rize Belediye Başkanı olan Şevki Yılmaz'ın 1997 yılında milletvekilliğini sürdürdüğü sırada, 29.05.1997 gecesi Kanal D televizyonunda yayınlanan Arena programında; 12.08.1990 tarihli Refah Partisi Etimesgut İlçe Başkanlığı toplantısında ve ayrıca yine aynı programda yayınlanmış olan 28.05.1997 tarihli Sakarya Milli Görüş Vakfı gecesinde yapmış olduğu konuşmaları 30.05.1997 tarihli gazeteler ve ayrıca 29.05.1997 tarihli 19.[48] Show TV haberlerinde de yayınlanarak, kişilik hakları, eleştiri-yorum hakkının basında nasıl yer aldığı ve bu hukukun hangi düzeyde kullanıldığı sorusunu gündeme getirmiştir.[615]

Öncelikle televizyon ekranlarında yer alan olay konuşmalar 30 Mayıs tarihli gazetelerde haber ve eleştiri yazılarına konu olmuştur. Olayın başlangıcında Şevki Yılmaz'ın ekranda gördüğümüz 1990 yılında yapmış olduğu konuşmalara dayanarak 1989'dan bu yana Gaziantep Belediye Başkanlığı yapmakta olan Celal Doğan ve eşi olmak üzere pek çok kişi ve bazı kurumlar tarafından kişilik haklarına tecavüz edildiği iddiasıyla davalar açılmıştır Ardından da bu görüntülerde geçen konuşmalar; mahkeme tarafından da hakaret ve kişilik haklarına saldırı olarak kabul edilen kimi ifadeler nedeniyle tepkisiz kalamayan basın, karşı yazı ve haberlerle tekrar kişilik hakları ve eleştiri-yorum hakkının kullanımı bağlamında bu kez Şevki Yılmaz tarafından dava edilmiştir.

Buradan hareketle basında kişilik haklarının kullanımı, haber verme, eleştirme yorumda bulunma gibi haklardan doğan tartışmaların da açılan bir dizi manevi tazminat davasıyla yargıya iletildiği bilinmektedir. Bu çalışmada da yer alan hakların nasıl, ne zaman ve hangi sınırlarda kullanılabileceğini belirten basın meslek ilkeleri, ulusal ve uluslararası düzeydeki mesleki oto kontrol sistemlerinin yanısıra mahkemelerde incelenen davalar

---

615 T.C. Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/394, Karar No: 1997/948; T.C. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı Hazırlık No: 1997/213, Karar No: 1997/100.

sonucunda manevi tazminat isteklerinde, yanların haklı olup olmadığı ve kişilik haklarına saldırı bulunup bulunmadığı konusunda alınan mahkeme kararlarının gözden geçirilmesinin yerinde olacağı düşünülmüştür. Böylece yapılan yayınların meslek_ilkeleri ve anayasal düzende, hukuki mevzuata göre kişilik hakları ihlal edilse bile eleştiri-yorum hakkının kişilik haklarına tercih edildiği veya bu hakkın kullanımında kişilik haklarının ihlal edildiği veya her iki açıdan da hukuka aykırı davranıldığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Öncelikle Şevki Yılmaz'a kişi, kurum, kuruluş ve basın tarafından açılan davaları; nedenleri, cevapları, kanıtları ve gerekçeli kararlarıyla birlikte ele almakta yarar bulunmaktadır.

3.1. Kişi, Kurum ve Kuruluşların Açmış Olduğu Davalar

Şevki Yılmaz'a kişi, kurum ve siyasi kimlikleri bulunan kişiler tarafından açılan dava sayısı on, savcılıklara yapılan şikayetler ise ikidir. Davalar ya talep,istem aşamasında veya cevap ve kanıtlar bölümünde direk ya da dolaylı olarak basında yer almış (gazetelerde) haber ve yazılarla da ilişkilendirildiği için sadece Şevki Yılmaz'ın basına açmış olduğu davalar değil basınla ilgisi olması açısından kişi kurum ve kuruluşların da Şevki Yılmaz'a açtığı davalar çalışma kapsamı içine alınmıştır.

Bunlardan birisi Murat Karayalçın'ın Şevki Yılmaz'a açmış olduğu manevi tazminat davasıdır. 11.06.1997 tarihli dava sırasında Murat Karayalçın Samsun Milletvekili olup, DYP-SHP hükümetinde Başbakan yardımcısı ve Dışişleri Bakanlığı görevini sürdürmektedir. Şevki Yılmaz'ın 12.06.1997 günkü Interstar televizyon kanalının ana haber bültenindeki konuşması üzerine Karayalçın, kişi olarak kendisine hakaret edildiği; kendisinin ve Şevki Yılmaz'ın düşüncesi dışındaki insanların topluma din düşmanı olarak gösterilmeye çalışıldığı, dolayısıyla kişilik haklarına haksız saldırı olduğunu belirterek dava açmıştır.

Dava edilen Şevki Yılmaz ise ileri sürülen bu iddiaya ve davaya verdiği yanıtta; o toplantının halka açık alanda, izinli olarak gerçekleştirildiğini, konuşmalardan davacı Karayalçın'ın daha önce de haberdar olduğunu, karşılıklı olarak üç yıldır aralarında birtakım beyanatların verildiğini, dava konusu olan bu sözleri davacının yeni duyuyormuş gibi davranıp dava açmasının gereksiz olduğu belirtilmiştir. Davaya konu olan Trabzon'daki konuşmanın 1994-1995 yıllarında basında ve medyada yeraldığını ve

kamuoyunun zaten haberdar olduğu bu konuşmaların 1997 yılında Şevki Yılmaz'ın muvafakatı ve yayını engellemesi mümkün olmadığı halde elinde olmadan yayınlanmasının Karayalçın'a dava açma hakkını vermediği, dava konusu yapılan bu olayda, ayrıca konuşmanın yapıldığı tarih dikkate alınacak olursa zaman aşımına uğradığı, konuşmanın montaj olarak verildiği, amacın halkın aydınlatılması değil kendisinin küçük düşürülmek istenmesi olup, yapılan yayının ve açılan davanın siyasi boyut taşıdığı şeklinde bir cevap verilmiştir.[616]

Yine bir diğer dava konusu, 1990 yılında Konya Belediye Meclisi'nin genelevi kapatmak üzere alınan karar ve kararın TBMM tarafından engellenmesi üzerine, davacı Mehmet Gedik'in de o dönemde içinde bulunduğu TBMM'yi ve kişiliğini hedef alarak hukuka aykırı, genel ahlak kuralları dışında şeref ve haysiyetini küçük düşürücü konuşmalardır. Davalı Şevki Yılmaz'ın cevabında ise, zaman aşımı süresinin bir yıl olmasından dolayı sürenin geçtiği ve davanın düşmesi gerektiği, yaptığı iddia edilen konuşmanın her hangi bir basın organına bir demeç veya söyleşi olarak verilmediği ve davaya Bursa mahkemelerinin değil Şevki Yılmaz'ın ikametgahı olan Ankara mahkemesinin bakmakla yetkili olması nedeniyle davanın reddedilmesi istenmiştir.

Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu konuşmanın bant çözümü 30.06.1997 günlü Olay Gazetesi'nde yayınlandığından, dava da 12.06.1997 de açıldığından mahkeme tarafından Olay Gazetesi'nin yayın tarihi esas alınarak Şevki Yılmaz'ın zaman aşımı iddiası kabul edilmemiştir. Ayrıca davacının kişilik haklarına saldırı yapıldığını Bursa Olay Gazetesi'nden öğrenmesi, davacının ikametgahının da Bursa olması dolayısıyla davaların, davacının ikametgah mahkemesinde de açılabilmesi nedeniyle davalı Şevki Yılmaz'ın itirazlarının reddedilmesine neden olmuştur.[617]

Üçüncü dava konusu da manevi tazminat isteğidir. Davacı Mustafa Taşar'ın eşidir. Bu davanın konusu ise; körfez savaşı sırasında eşi Mustafa Taşar için birtakım basın organlarında "otel ayısı" sıfatıyla yayınlar yapıldığı ve Şevki Yılmaz'ın da 07. 04. 1991 tarihli Sakarya Milli Görüş Vakfı toplantısında yine eşi hakkında hakaretlerde bulunduğu ve bu görüntülerin 31.05.1997 tarihli Show TV 19.[30] Haber Bülteni'nde yayınlanmasıyla

---

616 T.C. Ankara 24. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/377, Karar No: 1998/143 Sayılı İlamı.

617 T.C. Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/497, Karar No: 1998/1035 Sayılı İlamı.

konuyla ilgili bilgi sahibi olduğu belirtilmiştir. Hatta devletin başındaki siyasilere, kurumlara ve TBMM'ye hakaret ederek bu durumu ilke haline getirdiği, kişilik haklarına saldırdığı gerekçesiyle dava açılmıştır.

Ancak gerekçeli kararda Şevki Yılmaz'ın 07.04.1991 tarihli "Otel ayısı bir bakan. İsmi gazetelerde geçiyor. Ne ayısı? Tam pe... ayı ..." diye devam eden konuşmasının yer aldığı televizyon görüntülerinin montaj olmayıp, gerçek çekim olmasından dolayı davalı Şevki Yılmaz'ın savunmasına itibar edilmemiştir.

Davacının kocası Mustafa Taşar'ın bu konuşmaları 1991'de duyduğu ve davacının da bunu bildiği ispat edilemeyeceğinden ve belki de yakınlarının bu hakaretleri duymasını engellemek için duyurulmamış olabileceğinden zaman aşımı süresinin dolmadığı ve davacının olayı 31.05.1997 tarihinde öğrendiği kabul edilmiştir. Davalı Şevki Yılmaz'ın, konuşma kasetinin Show TV kanalında bilgisi dışında yayınlandığı itirazı uygun bulunmamış, o günlerde Mustafa Taşar'ın "otel ayısı" lakabıyla anılmasından dolayı bu sıfatın kullanılmasıyla bizzat davacının kocasının kastedilmiş olduğu sonucuna varılmıştır.[618]

Bir diğer dava ise Marmaris Mahkemesi'nde 9 kişi tarafından; Şevki Yılmaz'ın bir milletvekili olarak Anayasa'nın 81. Maddesi gereğince "hukukun üstünlüğüne, demokratik laik Cumhuriyete ve Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı kalacağına" dair and içmekle yükümlü olup buna Haziran ayı içersindeki Kanal D ve Show TV kanallarında yayınlanan konuşmasında 30 Ağustos Zafer Bayramı törenlerini aşağılayıp "o put önünde niye duruyorsunuz" gibi sözlerle kamuoyunda hezeyan yaratıp anda (yemine) uymaması dolayısıyla açılmıştır. Ancak davaya konu olduğu ileri sürülen konuşmanın 1994 yılında Sivas'ın Ulaş ilçesinde yapılmış olması diğer bir ifadeyle haksız fiilin orada gerçekleşmesi nedeniyle mahkemenin ya Sivas'ta veya davalının ikametgahı olarak Ankara mahkemelerinde yapılabileceği gerekçesiyle, mahkeme davaya bakmaya yetkili olmadığına hükmederek yetkisizlik kararı vermiştir. Ayrıca Şevki Yılmaz savunmasında 1994'de yapıldığı söylenen konuşmanın üzerinden üç yıl geçmiş olması nedeniyle zaman aşımına uğradığı ve böyle bir konuşmanın adı geçen televizyon kanallarında yayınlanmasına izin verilmediği belirtilmiştir.[619]

---

618 T.C. Ankara 27. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/368, Karar No: 1998/798 Sayılı İlamı.
619 T.C. Marmaris Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/789, Karar No: 1998/120 Sayılı İlamı.

20.06.1997 tarihli bir dava da Yekta Güngör Özden'in açmış olduğu tazminat davasıdır. 03.06.1997 günü Kanal D televizyonunda saat 20.^{00}'deki haber programında yayınlanan"... laik olmayan hayvansı Atatürk 56 yıl hayvan olarak yaşadı." "Bir Anayasa mahkemesi başkanı var, milletin parasıyla milletin dinine sövüyor. Savcılar, hakimler nerdesiniz? Anayasa Mahkemesi Başkanı Ata'nıza hayvan diyor ..." gibi şahsiyet haklarına hakaret taşıyan ifadeler üzerine açılmıştır.

Davalı Şevki Yılmaz'ın cevabı ise, konu edilen bandın RTÜK'ndan alınıp bilirkişi incelemesi yapılarak kasetin montaj olup olmadığının incelenmesi gerektiği ve davanın haksız olduğu yolunda karar verilmesi şeklinde olmuştur.

Mahkemenin değerlendirmesine göre bantta kullanılan küçültücü ifadelerin montaj olmadığı dolayısıyla davacı Yekta Güngör Özdenin, Şevki Yılmaz'ın yaptığı konuşmada kamuoyu önünde küçük düşürülerek kişilik haklarına saldırıldığı kararına varılmıştır. Karşı davada ise davalı taraf olan Şevki Yılmaz bu lafları sarf etmediklerini belirtirken davacı Yekta Güngör Özden de bu ifadelerin kullanıldığını kanıtlayamamıştır. Diğer taraftan her iki kişinin de toplumda dikkat çeken kimseler oluşu ve olaylara davalı Şevki Yılmaz'ın kendisinin neden olmasından dolayı Özden'e karşı açılan dava reddedilmiştir.[620]

29.05.1997 tarihinde Kanal D televizyonu Arena programında Şevki Yılmaz'ın konuşmaları yayınlanmıştır. 30.05.1997 günlü gazeteler Arena programındaki Yılmaz'ın sözlerine geniş yer ayırmış ve birinci haber olarak vermiştir. 1989 yılından beri Gaziantep Belediye Başkanlığı görevini sürdüren Celal Doğan ve eşi Aysel Doğan 29.05.1997 günlü televizyon programında ve 30.05.1997 günlü gazetelerde yayınlanan haberlerde yer alan ve yayınların yapıldığı tarihte milletvekili olan Şevki Yılmaz'ın sözlerinde şeref, haysiyet ve aile birliğine haksız saldırıda bulunduğu için 26.06.1997 tarihinde Yılmaz aleyhine dava açmışlardır.

Yapılan yayınlar üzerine aleyhine dava açılarak kendisinden manevi tazminat istenen davalı Şevki Yılmaz dava dilekçesine verdiği yanıtında; 1990 yılında yapılan konuşmanın üzerinden 7 yıl geçtikten sonra yayınlanmış olduğunu ve bu nedenle dava açabilmek için zaman aşımı süresinin dolduğunu, hakaret içeren sözleri yayınladığı için asıl hakkında dava

---

620 T.C. Ankara Asliye 17. Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/398, Karar No: 1998/524 Sayılı İlamı.

açılması gereken kişinin program yapımcısı Uğur Dündar olduğunu, yayınlanan televizyon haberindeki sözlerinin montaj olduğunu, sarfettiği iddia edilen sözleriyle Celal Doğan ile eşini hedef almadığını ve onları kasttetmediğini ileri sürmüştür. Ayrıca davalı bu programın yayınlanmasına karşı çıktığını, ama davacılardan Celal Doğan'ın karşı çıkmayarak bu sözlerin topluma yayılmasına izin verdiğini; aksine, söylemiş olduğu iddia edilen bu sözlerin yayınlanmasına Celal Doğan'ın izin vermesiyle kendisinin kişilik haklarına saldırılmış olduğunu, bu yayının güncel olmadığını, objektif olma ölçülerinin gözardı edilerek güncellik ve objektiflik ilkelerinin ihlal edildiğini belirtmiştir. Haberleri veren yayın kuruluşlarının siyasi yönden milletvekili olarak Şevki Yılmaz'ı hedef aldıklarını ve kendisini kamuoyu önünde olumsuz etkilemek amacıyla bu tür yayınlar yapıldığından davanın reddini istemiştir.

Mahkeme delillerin değerlendirilmesi aşamasında M.K.'nun 24., 24/a ve B.K.'nun 49. Maddelerine göre kişilik haklarına saldırıdan kaynaklanan manevi tazminat davasında dava konusu konuşmaların 1990 yılında Etimesgut'ta yapılan bir toplantıda söylenmiş olmasına rağmen 29.05.1997'de Kanal D Arena programıyla Show TV 19.[45] haberlerinde bu konuşmalar yayınlanmış olmakla 1997 yılında. aleniyet kazandığını kabul etmiştir. Bu nedenle yayınların yapıldığı tarihten itibaren bir yıl ve konuşmaların yapıldığı toplantıların üzerinden on yıl süre geçmediği için davalı Şevki Yılmaz'ın zamanaşımı itirazı reddedilmiştir. Davalı Yılmaz yapmadığını ileri sürdüğü "... Gaziantep Belediye Başkanı'na o gün diyeceğim. Allah'ın izni ile .... madem eşitlikten yanasın pe... adam önce hanımını gönder de bu eşitlik sağlansın." konuşmasını savunamamış, 30.05.1997 tarihli Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet Gazetelerindeki haberlere savunmasında yer vermiştir. Davalı Şevki Yılmaz Hürriyet Gazetesi'ndeki "Genelevi kurban keserek açtılar" başlıklı haberi göstererek, dava konusu edilen kendi konuşmasına karşılık bu haberi savunma ve konuşmasındaki haklılığına kanıt olarak sunmuştur. Şevki Yılmaz dava konusu edilen bu konuşmaların yayınlanmasına davacı Aysel-Celal Doğan'ın izin verip kamuoyuna duyurulmasına karşı çıkmadıkları, böylece onların kişilik haklarına kendisinin değil, bu konuşmaları haber olarak verenlerin saldırmış olduğu şeklinde savunma yapmıştır. Ayrıca savunmasında; açılan davanın hukuk devleti olma, demokratik toplum olma ilkeleri yanında Basın Kanunu, M.K., B.K., T.C. Anayasası ve Evrensel Hukuk kurallarına da

aykırılık oluşturduğunu belirtmiştir. Ancak kişilik haklarının gözetilmesi yanında basının; sorumluluk taşıyan mevkilerde bulunanların davranışlarını topluma duyurmak, kamuoyu oluşturmak, denetim görevi yapmak, kamuoyunu düşünmeye yönelten tartışmalar açmak, kamuoyunun serbestçe oluşumunu sağlamak gibi görevleri olduğu da bu dava hakkındaki mahkeme kararında ele alınmıştır.

Mahkeme dava konusu olayın yayınlanmasıyla, basının kamuoyuna olayları duyurma görevinin yanısıra eleştiri görevinin de yerine getirildiğini gerekçeli kararında açıklamış ve milletin vekilinin toplumsal konularda ve TBMM konusundaki düşüncelerinin topluma duyurulmasında kamu yararı bulunduğunu kabul etmiştir.

Davalı Şevki Yılmaz davacı Celal Doğan için "pez... adam", eşi içinse; eşini geneleve göndererek eşitlik sağlamasını söylemiştir. Toplumumuzdaki değer yargılarına göre bu suçlamalar kadın ticareti yapmak, namussuzluk anlamına gelmektedir. Bu sözlerle davacının kişilik hakları, ailevi değerleri, şeref-haysiyetine saldırılıp toplum önünde küçük düşürülmüştür. Bu nedenle davacılar yararına manevi tazminat ödenmesi gerektiğine karar verilerek tazminat bedeli günün ekonomik koşullarına göre belirlenmiştir.[621]

Resmi bir kurum olarak TRT'nin Şevki Yılmaz'a açmış olduğu dava dilekçesindeki iddiaya göre, davalı Yılmaz'ın çeşitli tarihlerde TBMM gibi davacı TRT'nin de kişilik haklarına saldırı niteliğindeki sözleri 29 Mayıs 1997 tarihinden itibaren hemen hemen bütün televizyon kuruluşlarının haber bülteninde yer almıştır. "TRT'yi kahpe ilan ediyorum..." diyerek anayasal özerk bir kurumun tüzel kişiliği ve saygınlığına tecavüzde bulunulmuştur.

Davalı Yılmaz savunmasında televizyon kanallarında yayınlanan banttaki sözlerin kendisine ait olmadığını, zamanaşımı nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerektiğini ileri sürerek; davanın, konuşmalarını yayınlayan medya ve basın organlarına ihbar edilmesini istemiştir.

29.05.1997 tarihli Kanal D ve Show TV yayın kuruluşlarının ana haber bültenlerinin yayın kopyaları çözümlenmiş, (Bkz. Ek-4) Şevki Yılmaz'ın TRT ile bazı milletvekillerine, Cem Boyner'e ve Gaziantep Belediye Başkanı'na küfrettiği ve suçlamalarda bulunduğu

---

621 T.C. Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/394, Karar No: 1997/948 Sayılı İlamı.

belirlenmiştir. Sonuç olarak davacı kurum TRT'nin kişilik haklarına yapılan ağır saldırının telafisi için manevi tazminata karar verilirken, karar metninin radyo ve televizyonlarda yayınlanma isteği reddedilmiştir.

31.05.1997 günkü ATV Ana Haber Bülteni'nde yayınlanan bir kasette Şevki Yılmaz'ın "... geçtiğimiz haftaki gazeteler şu adam kime benziyor? Özal mı Papaz mı? Papaz mı? Özal mı? Şu hale bakın, şu rezalete bakın, ... Benim ülkemin başbakanına bakın, şu küçülmeye bakın, papaz elbisesi giyiyor ..." gibi nitelendirmeleri olan konuşması yayınlanmıştır. Semra Özal, bu tür konuşmalarla eşi Turgut Özal'ın ruhunun taciz edildiğini; bir kimsenin ölmüş bile olsa aile çevresindekilerin ve yakınlarının şahsi menfaatlerinin korunması gerektiği görüşüyle Şevki Yılmaz aleyhine manevi tazminat davası açmıştır.

Davalı Şevki Yılmaz bu davaya verdiği cevabında, konuşmaların kendisine ait olmayıp, televizyon'da yapılan konuşma tarihinin belli olmadığını, sözlerin hedef aldığı Turgut Özal'ın sağlığında konuyla ilgili dava açmadığını ve Özal'ın ölümünden altı yıl sonra (dava tarihi: 15.07.1997) bu davanın açılamayacağı gibi gerekçeler ortaya koymuştur. Ayrıca davacı Semra Özal'ın ve Turgut Özal'ın hedef alınmadığı olayda, yapılan yayında gerçeklik; kamu yararı, güncellik, konu ile anlatım arasında düşünsel bağlılık bulunmadığı ve hukuka uygun olmadığı, davaya neden olan sözlerin televizyonda yayınlanmasına davacı Semra Özal'ın izin verdiği bu nedenle de davanın reddi istenmiştir.

Mahkemenin gerekçeli kararında ise davacının dava konusu edilen konuşmayı televizyondan yapılan yayınla öğrenmiş olması nedeniyle davalı Şevki Yılmaz'ın zaman aşımı itirazı reddedilmiştir. Ayrıca ölmüş bir kişiye yapılan tecavüzün hayatta kalanlara da bir saldırı oluşturduğu öğretide ve uygulamalarda da kabul edilmiş, basın yoluyla bir kimsenin şeref ve itibarına yapılan tecavüzün onun eşine de yapılmış sayılacağı kabul edilerek M.K.'un 24., B.K.'nun 49. Maddesine göre kişisel haklara saldırıdan kaynaklanan manevi tazminat uygun bulunmuştur.[622]

Şevki Yılmaz'ın 29.05.1997 tarihli Uğur Dündar'ın Arena programında yayınlanan Ankara Etimesgut ilçesinde bir parti toplantısında yapmış olduğu konuşmada, TBMM

---

[622] T.C. Ankara 21. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/459, Karar No: 1998/191 Sayılı İlamı.

üyelerine ve temsil edilen milletin şahsiyetine hakaret ettiği gerekçesiyle Mesut Yılmaz ve 80 milletvekili tarafından manevi tazminat davası açılmıştır. Davalı Şevki Yılmaz ise bu istem karşısında; söylendiği iddia edilen sözlerin 1990 yılında bir toplantıda yapılmış olması nedeniyle zaman aşımı süresinin dolduğunu, sözlerin kendisine ait olmadığını, konuşmanın medyada yayınlanmak üzere kendisi tarafından verilmediğini, bu sözlerin incelendiğinde hedefin davacılar olmadığını, topluluğa yapılan konuşmayla basın organlarında yer alan konuşmaların etkisinin aynı olmadığı cevabını vermiştir.

Mahkeme yayın yoluyla kişilik haklarına saldırı nedeniyle manevi tazminat istenilmesine ilişkin bu davada; davalı Şevki Yılmaz'ın siyasi kişi olarak bir kısım medya ile ilgili yapmış olduğu konuşma bandının Arena programında yayınlanmasıyla bu programda yayınlanmış olan sözlerinin eleştiri niteliğinde olduğunu; ülkede değişik siyasal, sosyal ve ekonomik görüşlü kişi ve kurumların olduğu, bu görüşlerin yasa ve ahlak kuralları içinde ve sertçe de eleştirilebileceğini, eleştirilerin meşru amaç taşıyıp, aksi görüştekileri küçük düşürücü, hakaret, saldırı niteliği taşımaması gerektiğini, olayda davalı Şevki Yılmaz'ın siyasi kimliğiyle yaptığı konuşmanın her ne kadar ahlak ve eleştiri sınırlarını aştığı görülse de, bu sözlerin genel nitelikte ve bir kısım medya için söylendiğini, konuşmanın davacıların onur, saygınlık ve kişiliklerini rencide etmediği gibi doğrudan saldırı niteliğinin de bulunmadığını, dolayısıyla davacıların kişilik haklarına saldırıdan söz edilemeyeceği sonucuna vararak açılan manevi tazminat davasının reddedilmesine karar vermiştir.

Ayrıca davayı reddeden mahkeme gerekçesinde; dava konusu somut olayla ilgili söylenen sözlerin hangi dönemde ve tarihte olduğu kesin belli olmamakla birlikte, Şevki Yılmaz siyasi kimliğiyle yaptığı kimi beyanların ahlak ve eleştiri ölçülerini aştığının da bir gerçek olduğunu kabul etmek gerektiğine hükmetmiştir. Ancak konuşma metninin genel nitelik taşıyıp, davacıları doğrudan hedef almadığı gerekçesiyle kişilik haklarına yapılmış bir saldırıdan söz edilemeyeceği görüşüyle Mahkeme davacıların manevi tazminat ödenmesi talebini kabul etmemiştir.[623]

---

[623] T.C. Asliye 13. Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/405, Karar No: 2000/222 Sayılı İlamı.

Şevki Yılmaz'a Dünya Gazetesi ve sahibi Nezih Demirkent tarafından açılan manevi tazminat davası nitelik olarak yazılı basın tarafından doğrudan açılan bir davadır. Dünya Gazetesi gibi bir yayın kuruluşu ve sahibi Demirkent yine 29.05.1997 günlü Kanal D Televizyonu'nda yayınlanan Arena programında Rize Milletvekili Şevki Yılmaz'ın konuşmalarında geçen sözlerle itibarlarının kamuoyu önünde zedelendiği yayın kuruluşunun ve Nezih Demirkent'in kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu savıyla dava açılmıştır. Şevki Yılmaz'ın konuşmalarında "bu tür medyanın bağırsak gürültüsü olduğu, bunların Bakırköylük ve şeytani bir kahpe oldukları, halkı sömürdükleri" gibi ifadeler geçmektedir.

Davalı Şevki Yılmaz ise, bu sözlerin kendine ait olmadığını, bir kısmının yayınlanma amacının siyasi olup, kamuoyu önünde itibarının küçük düşürülmesinin hedeflendiğini bu nedenle davanın Kanal D kuruluşuna ihbar edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca söylenildiği iddia edilen sözlerin incelendiğinde; vatanı, milleti, marşı, bayrağı korumaya yönelik sözlerin verildiğinin ve kardeşliği bozmaya çalışanları kınayan ifadelerin yer aldığının görüleceği ileri sürülmüştür.

7. Asliye Hukuk Mahkemesi eliyle Ankara'da açılan bu dava dosyasına verilen 22.06.1998 günlü bilirkişi raporuna göre Şevki Yılmaz'ın iddia ettiği gibi; 25.05.1997 Kanal D Arena programında ve 06.06.1997 günü Kanal D Laf Lafi Açıyor programında yayınlanan konuşma bandının montaj olmadığı belirtilmiştir. "Bağırsak Gürültüsü" şeklindeki nitelemeyle televizyon yayınlarında halka ulaşacak şekilde alaycı ve küçültücü ifadenin onura saldırı oluşturduğu, bu konuşmalarıyla basın kuruluşlarını ve sahiplerini hedef alan Şevki Yılmaz'ın onların kamuoyu önünde onur ve itibarlarını zedelemeye yolaçacak şekilde ithamlarda bulunurken gerçeği saptırıp, bağımsız bir gazeteyi ve sahibini başka bir yayın organının, Doğan Medya kuruluşunun uzvu gibi göstermeye çalıştığı da ifade edilmiştir.

Bu davadaki mahkeme gerekçeli kararında; düşünce özgürlüğünün ve eleştiri hakkının sınırsız olmayıp, bu iki hakkın yasalar ve ahlak kuralları içinde ve kamuoyunu olumlu yönde oluşturup, ileri götürecek şekilde kullanılması, karşı fikirlerin de aynı şekilde dışa vurulması gerektiği belirtilmiştir. Aksi halde düşüncenin belirtilen bu esaslar çerçevesi dışında ortaya atılması, aynı sınırlar içinde eleştirilme ve kınamayı gerektirecektir. Zaten

eleştirinin; gerçekleri yansıtması, zorunlu ve yararlı bir amaç taşıması Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 08. 12. 1997 gün 1942-11730 sayılı ilamında da belirtilmiştir. Gerekçeli kararda Şevki Yılmaz'ın bu yayın kuruluşunu ve sahibini eleştirmesini haklı kılacak bir neden bulunmamış ayrıca davacı Nezih Demirkent ve yayın organının Şevki Yılmaz'ın bu hakkını kullanmasına yol açacak herhangi bir tahriki veya kışkırtmasının da olmadığı belirtilmiştir. Eleştirinin mazur görülmesi için; gerçek olgulara dayanıp, güncellik ve kamu yararı taşıması gerektiği belirtilen davada, içinde küçültücü ifadeler bulunan eleştirinin manevi tazminat gerektireceği ancak tazminatın zenginleşme aracı olmadığı ilkesinden hareketle tarafların tanınmışlık derecesi, şöhreti, haksız konuşmanın etki derecesi, davacının üzüntüsü ve itibarının zedelenmesinin boyutu, tarafların mali durumları da gözönüne alınarak mahkemenin belirleyeceği tazminatın ödenmesine karar verilmiştir.[624]

Şevki Yılmaz hakkında savcılıklara yapılan şikayetler: Savcılığa verilen bir şikayet dilekçesinde ise TBMM başkanlığı adına TBMM eski başkanı sıfatıyla Mustafa Kalemli tarafından, Milletvekili Şevki Yılmaz'ın yaptığı konuşma ile TBMM'nin Manevi Şahsiyetini Alenen Tahkir ve Tezyif ettiği gerekçesiyle hakkında hazırlık soruşturması başlatılarak cezalandırılması istenilmiştir. Şikayet üzerine Savcılık Sanık Şevki Yılmaz'ın milletvekili seçilmeden olayın geçtiği 1990 yılında yapmış olduğu konuşmaların 29 Mayıs 1997 günü Kanal D televizyonunda Uğur Dündar'ın sunduğu Arena programında yayınlandığını ve çözümleri yapılmış ses ve görüntü kasetinde de bulunduğu, farklı zaman ve yerlerde yapılmış konuşmalardan birisinin de Etimesgut'ta "Bu pe...lerin oluşturduğu Türk Parlamentosundan..., Türkiye'nin başı da parlamentosu da ihanet içindedir. Bu ülke hainlerin elindedir. Bu ülke alçakların idaresindedir." şeklindeki konuşması olduğunu ve kendisinin de daha sonra seçilip görev yaptığı TBMM'nin manevi şahsiyetine alenen tahkir ve tezyifte bulunduğunu, 10.06.1997 tarihinde sanık Şevki Yılmaz hakkında Rize Cumhuriyet Savcılığı'ndan alınan bilgi ve gönderilen belgelere göre, bu tür suçları daha önce de işlediği yolundaki iddianame ve açılmış dava örneklerinden anlaşılacağı üzere sanık Şevki Yılmaz 'ın ve amacının hakaret etmek olduğu anlaşıldığından 159/1. Maddesi gereğince Şevki Yılmaz'ın cezalandırılması isteğiyle ceza davası açılmıştır.[625]

---

624 T.C. Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/454, Karar No: 1999/40 Sayılı İlamı.
625 T.C. Cumhuriyet Başsavcılığı Hazırlık No: 1997 / 39366-39346.

Diğer taraftan Şevki Yılmaz'a Ahaliyi T.C. Anayasası'nı ilgaya cebren teşebbüse alenen tahrik etmekten[626] Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nda yürütülen soruşturma takipsizlik kararı ile sonuçlanmıştır.[627]

Ankara DGM Başsavcılığı tarafından; Rize Milletvekili davalı Şevki Yılmaz'ın 12. 08. 1990 tarihinde Refah Partisi Etimesgut İlçe Başkanlığı'nda yaptığı, 29.05.1997 günü Kanal D Arena programında yayınlanan konuşması nedeniyle televizyon ve gazete haberleri ihbar kabul edilerek soruşturma başlatılmıştır. Ancak Etimesgut konuşmasının T.C.K.'nun 172. Maddesine göre cezasının iki ile dört yıla kadar ağır hapis olduğu ancak olay konuşmanın 12. 08. 1990 tarihinde işlenmesinden dolayı T.C.K.'nun 102/4 bendine göre zaman aşımı süresinin beş yıl olması nedeniyle bu sürenin dolmuş olduğu gerekçesiyle bu suçtan dolayı takipsizlik kararı verilmiştir.

Ankara DGM Savcılığı ayrıca Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu eylem T.C.K.'nun 149. Maddesine göre "halkı devlete karşı isyana teşvik etmek ve halkı din farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik etmek suçu" (T.C.K. m. 312/2) olarak kabul edilse bile olayda boğucu, yakıcı, patlayıcı madde gibi silah unsuru bulunmadığından eylemin halkı devlete karşı kışkırtma suçu oluşturmadığı ve zaman aşımı süresinin beş yıl olması nedeniyle olayın suç tarihi itibariyle zaman aşımına uğradığı kararına varılmıştır. (Bkz. Ek-5)

Kişi, kurum ve kuruluşların açmış olduğu, özellikle de bir basın kuruluşu tarafından kişilik hakları ve eleştiri-yorum hakkı kapsamında Şevki Yılmaz'a açılmış olan bu davalardan, şikayet dilekçelerinin içeriklerinden bahsettikten sonra basın kuruluşlarının yayınlarında bu hakların Şevki Yılmaz'a karşı kullanımından doğan durumların yer aldığı davaların mahkeme kararlarında nasıl sonuçlandırıldığına bakmak yerinde olacaktır.

3.2. Şevki Yılmaz'ın Açmış Olduğu Davalar

Şevki Yılmaz'ın basına karşı açmış olduğu davalardan ilki 18. 09. 1997 tarihli olup, Takvim Gazetesi'nin 31.05.1997 ve 02.06.1997 tarihli sayılarında kişilik haklarına saldırı niteliğindeki kelimelerin kullanıldığını iddia ettiği haberlerdir. Davalılar Takvim Gazetesi

---

626 T.C.K. m.172.

627 T.C. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı Hazırlık No: 1997 / 213, Karar No: 1997 / 100.

adına Dinç Bilgin, Muhammet Şahintaş, Süleyman Yağız'dır ve davanın reddini istemişlerdir. Verilen kararda da, her ne kadar haberlerde eleştiri yapılırken kelimelerin dozu kaçırılmış ise de çıkan haberlerin davacı Şevki Yılmaz'ın toplumun tüm değerlerini karalar nitelikteki beyanları karşısında tartışmayı başlatan tarafın üslubunun eleştirisi olduğu sonucuna varılmış ve dava reddedilmiştir.[628]

Şevki Yılmaz'ın kişilik haklarına, saygınlık ve onuruna haksız kasıtlı saldırı olduğu gerekçesiyle açılan dava yine Takvim Gazetesi'nin 04.06.1997 tarihli "Bunlarla mı mezara kadar", "Bu Şevki Yılmaz çok kerhaneci adam. Hangi meyveli ağaç" vb. haberlerle, 31.05.1997 tarihli "yine tekmili birden Şevki Yılmaz filmi ..." "adamın dilini alıp ..." şeklindeki yazıları içermektedir. Mahkemede Davacı Şevki Yılmaz hakkında yayınlanan bu yazıların sahibinin seviyesini gösterdiği, ifadelerin tenkit yazısı niteliğini aşarak kişilik haklarına haksız ve hukuka aykırı saldırı oluşturduğu ifade edilmiştir.

Davalının cevabına göre ise öncelikle, davalı yayın organının dava dilekçesine yanıtında Takvim Gazetesi imtiyaz hakkı sahibi olmayan davalılardan Dinç Bilgin açısından davanın reddedilmesi gerektiği belirtilmiştir. Basının görevinin, genel yararlar açısından toplumun ilgilenmesi gereken konularda halka gerçekleri objektif ölçülerde anlatarak eleştiri-yorum ve uyarılarla halkı düşünmeye sevk etmek, kamu görevlilerini harekete geçirmek, Anayasa'nın 28. Maddesindeki basın özgürlüğü gereğince toplumun denetim aracı olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle yazıda yeralan olayların gerçek ve kamu yararı olduğu, eleştiri sınırının aşılmadığı öne sürülerek davanın reddi istenmiştir. Sonuçta davalıların tümünün basın yasası gereğince sorumlu oldukları, 04.06.1997 ve 31.05.1997 tarihli sayılarda Halit Çapın imzalı yazılarla; her ne kadar bu yazıların yazılmasına davacı Şevki Yılmaz sebep olmuşsa da, davacının kişilik haklarına M.K.'nun 24. Maddesinde belirtildiği şekilde saldırıda bulunulduğuna, zenginleşme aracı olmayan manevi tazminatın, hakaret ifadelerinin ağırlığı, tarafların mali durumu, toplumdaki durumları, yazılara neden olan davacının konuşma ve davranışları dikkate alınarak davalılar Takvim Gazetesi adına Dinç Bilgin, Muhammet Şahintaş ve Halit Çapın'dan dayanışmalı olarak hükmedilen manevi tazminat bedelinin alınıp davacıya verilmesine karar verilmiştir. (Bkz. Ek-6)

---

[628] T.C. İstanbul 7. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/439, Karar No: 1998/159 Sayılı İlamı.

Üçüncü bir dava ise Radikal Gazetesi'nin 14. 07. 1997 tarihinde Salim Alpaslan tarafından yazılmış olan "Bir ülke düşünün ki, kendilerine pe... diyen deyusu ekber için silahına sarılacak kadar gözü dönmüş....." gibi sözleri üzerine Şevki Yılmaz tarafından açılmıştır. Davalılar ise yayının davacının kişilik haklarına saldırma amacı taşımadığı, hukuka aykırı olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir. Deliller ve gerekçede ise olaylar mahkeme tarafından tarihi sırada ele alınmıştır. Mahkeme gerekçeli kararında açıklandığı üzere o sırada halen Rize Milletvekili olan Şevki Yılmaz gazetedeki yayından önce TBMM üyelerine karşı pe... diyerek ağır küfür ve hakarette bulunmuş, daha sonra meclis genel kurulunda bir milletvekilinin üzerinde deyusu ekber yazılı pankart göstermesiyle kavga çıkmış, silah çekilmeye çalışılmıştır. Bu olaylar karşısında dava konusu olan yazıda Salim Alpaslan'ın Türkiye'deki yönetim tarzını anlatırken; pankart gösteren milletvekiline karşı silaha sarılacak kadar gözü dönmüş milletvekilinin Türkiye'yi yönetmekte olduğunu belirttiği, deyusu ekber ifadesi ile davacının kastedildiği anlaşılmıştır. Sonuçta gazetedeki yazı ile davacının kişilik haklarına saldırı; bu olayda haksız fiilin hukuka aykırılığı, kusur ve zarar ilkeleri gerçekleşmiş olmaktadır. Manevi tazminat ise bir zenginleşme aracı olmadığından ayrıca davacının TBMM üyelerine gazetedeki yayından önce pe...ler meclisi diyerek hakaret niteliğinde ifadeler kullanmış olması davacı yönünden kusur oluşturmuş dolayısıyla davalılardan talep edilen tazminat miktarı azaltılmıştır. (Bkz. Ek-7)

Karar davalı yayın organı tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 4.Hukuk Dairesi manevi tazminata karar veren mahkeme hükmünü bozmuştur. Bozma kararından sonra yeniden yapılan yargılama sonucunda gazetenin 14. 07. 1997 tarihli sayısındaki "Samuray Ahlakı" başlıklı yazı üzerine "Deyusu ekber" şeklinde bir hakaret ifadesinin kullanılmış olmasından dolayı davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Davalılar Radikal Gazetesi adına Aydın Doğan ve Salim Alpaslan'ın temyizi üzerine Yargıtay manevi tazminat ödenmesine dair mahkeme kararını Basın özgürlüğü çerçevesinde bozmuş ve dava konusu yazının yazılmasına neden olan ortamı davacı Şevki Yılmaz yarattığından dolayı bu ortama duyulan tepkinin dile getirildiği yazının "eleştiri" olarak kabulüne karar verilmesi gerektiğini, yazıda esas eleştirilenin davacı Şevki Yılmaz'ı korumak için eylemde bulunan bazı milletvekilleri olduğunu ve bu nedenle davanın reddedilmesi gerektiğine karar

vermiştir. Yargıtay'dan dönen dava bu kez yapılan yargılama sonucunda davacı Şevki Yılmaz'ın manevi tazminat isteminin reddiyle sonuçlanmıştır. (Bkz. Ek-8)

Şevki Yılmaz'ın açmış olduğu manevi tazminat davalarından birisi de 31.05.1997 tarihli Takvim Gazetesi'nde Tayfun Talipoğlu'nun "Hangisi daha çirkin" başlığı ile davacıyı hedef alan yazısıdır. Davacı bu yayınla kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu belirtmiştir. Davalılar ise yayınlanan yazıda yeralan olayların gerçek olduğunu ve yazının kamu yararı taşıdığını belirterek davanın reddedilmesini istemişlerdir.

Gerekçede ise dava konusu olan haber-yazıda yer alan olayların gerçek olduğu, Şevki Yılmaz'ın düşüncelerinin kamuoyu tarafından bilindiği, bunları TBMM'de ve televizyon programlarında da dile getirerek saklama gereği hissetmediği, gazetenin de bu yazıyı gazetecilik ilkeleri, haber alma-verme görevi açısından ele alarak yayınladığı savunulmuştur.

Şevki Yılmaz'ın yasama dokunulmazlığı dosyalarında isnat edilen suçlara ilişkin hakkında dokuz ayrı dosya bulunmaktadır. Şevki Yılmaz'ın adliyenin, askeri kuvvetlerin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif ettiği, TBMM ve bakanlıkları alenen tahkir ve tezyif suçunu işlediği, Atatürk'e hakaret, halkı suça teşvik etmek, yasanın suç saydığı eylemi övmek suçlarını işlediği anlaşıldığından dolayı Adalet Bakanlığı'ndan gelen bilgiye göre hakkında Asliye ve Ağır Ceza Mahkemesinde görüşülmek üzere sekiz ayrı dava ve halen süren hazırlık soruşturmaları olduğu belirtilmiştir. Türkiye Cumhuriyetine, kurumlarına, halkı temsil edenlere ve ailelerine hakarette bulunduğu yazılı ve görsel yayın organlarından sürekli izlenmiştir. Bir topluma ve diğerlerine ağır dille tecavüz edilmesi bir eleştiri olarak kabul edilemeyeceğinden, davacı Şevki Yılmaz'ın ağır tahriki, ortak kusuru davalının eyleminin hukuka aykırılığını ortadan kaldıracak yoğunlukta olduğundan tazminata gerek görülmemiş ve dava reddedilmiştir.[629]

Yeni Yüzyıl Gazetesi'nin 03.06.1997 tarihli sayısında Gülay Göktürk'ün "pislik, sırtlan" başlıklı köşe yazısı üzerine Şevki Yılmaz'ın açmış olduğu davada da; tenkit yazısının sınırları aşılıp kişilik haklarına, onur ve saygınlığa haksız saldırı ve kasıt olduğu ileri sürülmüş, manevi tazminat isteğinde bulunulmuştur. Davalılar ise ilgili yazının her

---

[629] T.C. İstanbul 8. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/409, Karar No: 1999/430 Sayılı İlamı.

yönüyle doğru olup, kişilik haklarını zedeleyici ifadelerin ve kastın bulunmadığını, haberde kamu yararı olduğunu ileri sürmüş ve davanın reddini istemişlerdir.

Dava hukuki olarak M.K. 24. ve B.K. 49. Maddelere dayandırılmıştır. Basın yoluyla hakaretin varlığını kanıtlayabilmek için Anayasa'nın 22., 26., B.K. 49. ve M.K. 24. Maddelerinin birlikte yorumlanması gerekmektedir.

- M.K. 24/a "kişilik hakkı hukuka aykırı olarak saldırıya uğrayan veya bir saldırı tehlikesi karşısında bulunan kişi saldırıya son verilmesini veya saldırı tehlikesinin önlenmesini isteyebileceği gibi sona ermesine karşın, etkisi devam eden saldırının hukuka aykırılığının saptanmasını ve gerekiyorsa kararın yayınlanmasını ya da üçüncü kişilere bildirilmesini isteyebilir,
- 1982 Anayasası 22. Madde, herkes haberleşme özgürlüğüne sahiptir,
- 1982 Anayasası 26. Madde, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünü düzenlemiştir,
- B.K. 49. Madde, şahsi menfaatleri haleldar olan kimse hata vukuunda zarar veya ziyan icap ettiği surette manevi zarar namıyla nakdi bir meblağ itasına dava edebilir" hükmünü getirmiştir.

Bu maddelere göre, gazetelerin asıl görevi gerçekleri halka duyurmaktır. Yasaların kişilere, meslek gruplarına, kamu kuruluşlarına ve devlet yönetimine yüklediği ödevlerin gereği gibi yapılmamasından, yasalara uygun davranılsa bile bu görevlerin kamu yararına aykırı şekilde yapılmasından, kendi doğru bildikleri açıdan veya kanunun doğruluğunda birleştiği açıdan ağır biçimde de olsa eleştirme ve kınama hakkına sahiptirler.

Basın temel hak ve ödevlerini yerine getirirken kişiler, gruplar, kamu kuruluşları çalışanları zarar görmüş olabilir. Yayın, yasaların sağladığı hak ve ödevlerin yerine getirilmesi amacı taşıdığı sürece bu zararın giderilmesi istenmez. Ancak bu hak ve ödevlerin sınırları;

a) tazminat borçlusunun kusurunun ağır olması,
b) tazminat alacaklısının da zararının ağır olması ve
c) her iki halin ağır kusur ve zararın birlikte meydana gelmesi gibi durumlarda aşıldığı takdirde tazminat istenebilmektedir.

Bir hakkın yasalara uygun olarak kullanılması halinde amaç aşılsa bile ağır kusurdan bahsedilememektedir. Manevi tazminatın, tecavüzün şiddetine ve tarafların ekonomik

durumlarına göre belirlenmesi gerekmektedir. Sonuç olarak ilgili yazıyla Şevki Yılmaz'ın kişilik haklarına, hukuka aykırı olarak tecavüzde bulunulduğu, davalı Dinç Bilgin adına açılan davanın reddine, diğer davalıların manevi tazminatı ödemelerine ve hüküm özetinin aynı gazetede üç gün süre ile yayınlanmasına karar verilmiştir. (Bkz. Ek-9)

Bu davanın ardından mahkeme kararı temyiz edilmiştir. Yargıtay kararında daha önce açılan davanın kabulüne karar verilmiş, kural olarak basın yoluyla kişilik haklarının ihlali halinde eylem hukuka aykırı kabul edilip zararın tazmini yoluna gidilmişse de, ortada bir hukuka uygunluk sebebi vardır ve tazminat isteği reddedilmelidir gerekçesiyle manevi tazminat ödenmesine dair mahkeme kararı bozulmuştur.

Yargıtay bozma kararından sonra yapılan yargılama sonucunda mahkeme tarafından Şevki Yılmaz'ın tazminat isteği reddedilmiştir. Mahkeme gerekçesinde şu konulara ağırlık vermiştir: Kamu yararına yönelik basın açıklamaları bakımından kişilerin toplum içindeki konumları önem taşımaktadır. Bir davranışı veya konumu itibariyle kamu gündeminde yeralan kişi ile ilgili basında açıklamalar yapılması doğru bulunmaktadır. Bu kişi kendisine verilen önemi umursamaz bir tavır takınırsa, basının onu eleştirmesinde kamu yararı olacağından, haber veya eleştiri hukuka uygun hale gelecektir. Şevki Yılmaz olayında da olduğu gibi, bu kişi daha sonra kapatılan Refah Partisi Rize Milletvekili olup, Atatürk ve laiklik aleyhine hakaretlerle medyada gündeme gelmiş, bu durum davalılardan Gülay Göktürk tarafından gazetedeki köşesinde; davacının toplumda geniş tepki uyandıran ağır hakaretlerle dolu konuşmalarından dolayı, dengeli olmayan davranışlarda bulunan birinin, üyesi olduğu partisinden de uzaklaştırılmasını gerektirmiştir şeklinde eleştiri yapıldığından, bu açıklamaların içerik olarak eleştiri sınırları içinde yer almasından, eleştiri sert bile olsa, bu yayınlara davacı Şevki Yılmaz'ın davranışlarının neden olmasından, dolayı hukuka aykırılık bulunmadığından dava reddedilmiştir. (Bkz. Ek-10)

Şevki Yılmaz tarafından Gözcü Gazetesi Gerçek Yayıncılık A.Ş. adına sahibi Mehmet Ali Yalçındağ, Uğur Sarı ve Cenk Koray'a açılan bir davada ise Cenk Koray tarafından 24. 09. 1997 tarihinde hala Milletvekili olan Şevki Yılmaz'a 03. 11. 1994 tarihli daha önceki bir yazısında hakaret edildiği belirtilmiştir. Davalılar Gözcü Gazetesi adına Mehmet Ali Yalçındağ ve Uğur Sarı ise bu yazıya davacının söz ve hakaretlerinin neden olduğunu, 02.06.1997 tarihli yazıdaki amacın küfür değil, Şevki Yılmaz'ın yanlışını daha

önceki bir yazıya atıfta bulunarak ortaya koymak olduğunu, kamu yararı bulunduğunu, güncellik taşıdığını belirtmiştir. Davalılardan Cenk Koray ise ilk yazısının 03.11.1994'de yayınlanmasından dolayı zamanaşımının gerçekleştiğini ve "Cumhuriyet Balosu'na katılanlar pe...lerdir" diye konuşarak kamuoyunda tepki oluşması bunun üzerine Şevki Yılmaz'ın "pe... kötü bir şey değildir, yol gösterici anlamına gelir" diye açıklama yapmasıyla bu yazının kaleme alındığını ve kendi kazdığı kuyuya kendisinin düştüğünü belirterek davanın reddedilmesini istemiştir.

Gerekçeli kararda da Cenk Koray'ın alıntı yapılan 03. 11. 1994 tarihli yazısından, davacının kendi ifade ve üslubunu kullanarak tenkit ve yorumda bulunulmuş, sınır aşılmamış, biçimle öz arasında düşünsel bağ korunmuş ayrıca bu yazının yazılış tarihi gereği güncelliğin kalmadığı belirtilmiştir. Davacı Şevki Yılmaz'ın pe... lafını yol gösterici olarak açıklayıp, anlamazdan gelir bir yorum yapmasıyla kendi kazdığı kuyuya kendi düşmüş sayılmaktadır. Esas yazının üç yıl sonra başka bir gazetede yine davacının sözleri üzerine yayınlanması hakaret sayılmamaktadır. Ayrıca yazının ilk yayınlanmasından dava tarihine kadar davacı Şevki Yılmaz'ın hiçbir şikayeti olmamıştır. Böylece bahsedilen olayda güncellik olmaması, biçimle öz arası düşünsel bağın aşılmamış olması, tenkit sınırında kalınması, davacının kendi kullandığı kelimelerle ondan bahsedilmesi gibi gerekçelerle dava reddedilmiştir.[630]

24. 09. 1997 tarihinde basına karşı açılan davalardan birisi de Ateş Gazetesi'ne açılan manevi tazminat davasıdır. 27. 03. 1994'de mahalli seçimlerde Rize Belediye Başkanı, 24. 12. 1995'de de milletvekili seçilen Şevki Yılmaz Ateş Gazetesi'nin 31.05.1997/01.06.1997/ 02.06.1997/04.06.1997/06.06.1997 ve 14.06.1997 tarihli sayılarında hakkında çıkan çeşitli yayınlara; haber değeri olmadığı, gerçek dışı olduğu, şahsını toplum önünde aşağılamayı amaçladığı, kişilik haklarına haksız ve hukuka aykırı olarak saldırıldığı gerekçesiyle dava açmıştır.

Davalıların cevabında ise dava konusu haber-yazıda yeralan olayların gerçek olduğu, davacı Şevki Yılmaz'ın düşünce yapısının kamuoyu tarafından bilindiği, yazının kişilik haklarını zedeleyici olmadığı, hakaret kastı taşımadığı, kendilerinin haber verme görevini

---

630 T.C. Bağcılar Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/245, Karar No: 2000/659 Sayılı İlamı.

yerine getirdiği, yazıda kamu yararı bulunduğu, bir milletvekili olarak yapmış olduğu yemini yerine getirmediği, T.C. Anayasası'na aykırı davranışta bulunduğu için Anayasa'nın 28. Maddesinde olduğu gibi basın özgürlüğünden hareketle davacının sözlerinin kamuya yansıtılması gerekmiştir. Dava konusu haberde güncellik ve konu ile ifade arası fikri bağ öğelerinin olduğu, yazının haber içeriğine uygun olarak sunulduğu ve tazminat davası açılamayacağı kararının verilmesi istenmiştir.

Sonuçta mahkeme Ateş Gazetesi imtiyaz sahibinin Bilgin Yayıncılık A.Ş. adına Dinç Bilgin olduğu ve basın kanunu 16. Maddede de belirtildiği üzere basın yoluyla işlenen suçlarda ceza sorumluluğunun yazı sahibi ile sorumlu yazı işleri müdürüne ait olduğu kararını vermiştir. Ancak ilgili yazıların davacı Şevki Yılmaz'ın şahsiyet haklarına saldırı niteliği taşımadığı, sadece Şevki Yılmaz'ın yazılı ve görsel basındaki beyanlarının eleştirildiği, küçük düşürücü amaç taşımadığı, davalıların anayasal hakları gereği, kamuoyunu aydınlatma görevini yerine getirdiği bunda da toplumsal yarar olduğu, milletvekili olarak davacının milletvekillerine pe... demesi ile toplumda oluşan tepkilerin güncel ve ilgi çekici olduğu, yazının gerçeklere uygun bulunduğu belirtilmiştir. 6 Haziran 1997 tarihli sayısındaki yayında geçen Top Şevki sözcüklerinin homoseksüel anlamda değil en üstteki anlamında kullanıldığı böylece M.K. 24 ve B.K. 49. Maddelerindeki şartların gerçekleşmediği anlaşılmış ve davanın reddine karar verilmiştir.[631]

31.10.1997 tarihli davada ise Şevki Yılmaz; Hürriyet Gazetesi'nin 31.05.1997, 02.06.1997, 03.06.1997, 04.06.1997, 11.06.1997, 17.06.1997, 25.06.1997 ve 07.08.1997 tarihli sayılarında Fatih Altaylı tarafından yazılan Teketek isimli köşe yazılarında, hakaret içeren kelimelerle saldırıldığı gerekçesiyle manevi tazminat isteminde bulunmuştur. Davalılar ise bu davanın reddini istemişlerdir. Mahkeme de dava konusu yayınların; davacının medyaya yansıyan ve toplumun tüm değerlerini karalar şekilde küfürlü beyanları üzerine kaleme alınmış yazılar olup, bu tarzın eleştirisi niteliğinde bulunduğu, eleştiri sırasında kelimelerin dozu kaçırılmışsa da, bu seviyedeki tartışmayı başlatanın davacının

631 T.C. Şişli 3. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/787, Karar No: 1999/917 Sayılı İlamı.

kendisi olması nedeniyle eleştirildiği, bundan dolayı da Şevki Yılmaz'ın kişilik haklarına saldırı niteliği taşımadığı sonucuna varılmış ve tazminat isteği reddedilmiştir.[632]

Onuncu mahkeme ise, Yenigün Haber Ajansı Basın Yayıncılık A.Ş. adına Cumhuriyet Gazetesi imtiyaz sahibi Berin Nadi, İbrahim Yıldız, Hikmet Çetinkaya'ya Şevki Yılmaz tarafından açılan manevi tazminat davasını kapsamaktadır.

Davaya konu 31.05.1997 tarihinde Cumhuriyet Gazetesi'nde Politika Günlüğü adlı Hikmet Çetinkaya imzalı "Uyanın soytarı sahnede; maskeni Uğur Dündar bir kez daha düşürdü" şeklindeki yazı, 01.06.1997 tarihli yine aynı sütunda "Bu adam hasta mı?" gibi sözleri içeren yazı ve 07.06.1997 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin yine aynı sütununda aynı kişi tarafından yazılan "Be hey dürzü Şevki Yılmaz'ın kasetlerini izliyor musunuz?" gibi ifadelerin yer aldığı köşe yazılarıdır. (Bkz. Ek-11)

Davacı Şevki Yılmaz basın yoluyla kendisine ağır şekilde hakaret edildiğini, aşağılandığını, bu yazıların haber olmayıp hakaret amacıyla yazıldığını ve M.K. 24 ile B.K. 49. Maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Davalıların cevabında ise 31.05.1997 günlü "uyanın" ve 07.06.1997 günlü "Be hey dürzü" başlıklı yazıların Hikmet Çetinkaya'ya ait olup, 01.06.1997 günlü "Bu adam hasta mı?" başlıklı yazının ona ait olmayıp gazetenin başyazısı olduğu belirtilmiştir. Hikmet Çetinkaya'nın yazılarının, davacı Şevki Yılmaz'la ilgili konuşma bantlarının televizyonlarda gösterilmesinden sonra yayınlandığı, davacının Gaziantep Belediye Başkanına, Dinç Bilgin'e, Aydın Doğan'a ve daha pek çok kişiye "kahpe, pe...ler" gibi ifadelerle hakarette bulunması üzerine Hikmet Çetinkaya'nın "Uyanın" başlıklı eleştiri yazısını yayınlamak zorunda kaldığı şeklinde bir savunma yapılmıştır.

Bunun gibi davacının, yazıların yayınlandığı tarihteki gazete başlıkları;

- Meclis'e hakaret eden Refah Partisi Rize Milletvekili'ne soruşturma
- DSP ve CHP'den suç duyurusu. Şevki Yılmaz'a yargı kıskacı
- Refah'ın gerçek yüzü göründü
- Medyanın komplosu
- Pe... için soruşturma açıldı.

---

632 T.C. İstanbul 7. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/538, Karar No: 1998/226 Sayılı İlamı.

- Yılmaz'a tepki yağdı
- Yılmaz; kaset tamamen montaj, şeklindedir.

Davalılar cevaplarında davacı Şevki Yılmaz'a Adalet Bakanı ve Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı tarafından da dava açıldığını, TBMM'ye hakaret niteliğindeki konuşmaların gerçek olduğunu, kendi yarattığı ortamda kullandığı küfürler nedeniyle dava açma hakkı olmadığı, yapmış olduğu açıklamaların Cumhuriyet Başsavcısı'nın Refah Partisi'nin kapatılması ile ilgili iddialarında da yer aldığı ifade edilmiştir. Hikmet Çetinkaya yazısında DYP'lileri şeriatçılar karşısında iktidar ortağı olarak uyarmış, Refah Partisi'nin demokrasi adını kullandığını ileri sürerek eleştirildiğini, ayrıca davacının küfür ederek kendisinin oluşturduğu ortamdaki eleştirilere katlanması gerektiğini belirtmiştir. Haberin güncel olduğu, kamu yararı ve toplumsal ilgi yarattığı, konu ile ifade arasında fikri bağ bulunduğu, haksız fiil ve kusur unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle de davanın reddi istenmiştir.

Deliller ve Gerekçe bölümünde ise dava konusu yazıların yayınlandığının gerçek olduğu ancak Şevki Yılmaz'ın gerek Rize Belediye Başkanı gerekse milletvekili olduğu ve hatta politika hayatı öncesinde yurt içi ve dışı konuşmalarında Cumhuriyet ve Atatürk'e ters düşün yazılı ve sözlü basında pek çok açıklamalarda bulunduğu, milletvekili andını ihlal eder şekilde sözlü ve fiili davranışlarla kanunun dikkatini çektiği, bağlı olduğu parlamentoya bile hakaret ettiği belirtilmiştir. Bu davranışlarının bir kısmı nedeniyle Şevki Yılmaz bağlı olduğu siyasi partiden çıkarılmış ve buna rağmen bu siyasi partinin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasında Anayasa'ya aykırılığın yanısıra davacının bu davranışları da nedenler arasında yeralmıştır.

Anayasa ve Basın kanunu tarafından belirlenmiş görevleri yerine getiren gazetecilerin haber verme, kamuoyu oluşturma, kamuoyunu tehlikelere karşı uyarma gibi unsurlar nedeniyle ve bu haber-yazıda kamu yararı, toplumsal ilgi, güncellik, konu ile ifade arasında düşünsel bağın bulunduğu düşüncesiyle M.K. 24. ve B.K. 49. Madde unsurlarının da olmadığı gerekçesiyle dava reddedilmiştir.

Davanın reddi üzerine davacı Şevki Yılmaz hükmü temyiz etmiştir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi kararı bozmuştur. Bozma gerekçesinde ise "Ancak dava konusu yazılarda davacı için kullanılan soytarı-pe..., kan içici gibi ifadelerin hakaret niteliğinde olduğu ve

basının varoluş nedeni olan toplumu bilgilendirme ve yönlendirme göreviyle bağdaşmadığı, özle biçim arası dengenin bozularak eleştiri sınırları aşıldığına" karar vermiştir. Bozmadan sonra yerel mahkemede yeniden yapılan yargılamada ilk verilen kararın doğru olduğu, davacının manevi tazminat talebinin reddi gerektiği ve kullanılan sözcüklerde sınır aşılmışsa da davacının önceki açıklamaları tahrik oluşturmuş ve önceki kararda direnilmesi gerekmiştir. Mahkemenin gerekçesi şöyledir: Köşe yazısı incelendiğinde "uyanın partililer, uyanın.....yarın çok geç olacak son pişmanlık fayda etmez" gibi ifadelerle siyasi partilerin Atatürk İlkelerine sarılıp korunması temasının işlendiği anlaşılmıştır. Cumhuriyetçilik, Demokrasi, Laiklik ve Sosyal adalet gibi toplumun ortak değerlerine saldıran bir zihniyete karşı sadece basın mensupları değil her yurttaşın karşı gelmesinin gelecek için en doğru hak olduğu belirtilmiştir. Bir başka basın yoluyla kişilik haklarına saldırı adıyla açılan davanın bozma ilamının gerekçesinde de belirtildiği gibi ".....hırsızlıkların, yolsuzlukların önlenmesi, toplumun çürümüş yanının biran önce temizlenmesi artık zorunlu hale gelmişse, düzeltilmesinde gecikildikçe siyasal partilere, iktidarı elinde bulunduranlara eleştirilerin artması, sertleşmesi kaçınılmazdır. Ülkenin toplumun içinde bulunduğu koşulların ve yaşanan olayların olumsuzluğu, sistemdeki tıkanma başta politikacılar olmak üzere herkesin birleştiği ortak durumun belirtileridir. Bu nedenle kişinin üstlendiği görevin ve kanunun toplumdaki önemine göre yapılacak eleştiriler çoğalabilmekte ve sertte olabilmektedir." Dolayısıyla davaya konu edilen yazının özle biçim arası dengeyi sağladığı görülmüş manevi tazminat talebi reddedilmiştir. Bu red kararının da temyizi üzerine dava dosyası Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından incelenmiş ve mahkemenin direnme kararındaki gerekçe oy çokluğuyla kabul edilerek mahkemenin red kararı onanmıştır.[633]

Doğan Yayın Holding A.Ş. adına sahibi Aydın Doğan ve Doğan Satmış aleyhine Şevki Yılmaz tarafından açılan bir başka dava da 31.05.1997/02.06.1997/02.06.1997/ 03.06.1997/04.06.1997 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde yayınlanan küfürbaz Şevki, küfürbaz Şevki değil, inekmiş yazıları ve diğer inekli yazılara karşı açılan manevi tazminat davasıdır. Yazılan hakaret küfür ve isnatların ağır ve haksız olduğu kişilik haklarının ihlal edildiği gibi nedenlerle Şevki Yılmaz tarafından açılan davaya davalının cevabı ise bu konuşmaların yapılmasıyla kamuoyunun gündeminin, oluştuğu bu olayın ortaya çıkmasıyla

---

633 T.C. İstanbul 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, Esas No: 1999/138, Karar No: 1999/226 Sayılı İlamı.

laiklik ve demokrasiyi savunan herkesin tepki gösterdiğini, bu tepkinin ve okur mektuplarının yayınlandığını, yazılarda küfür değil, halkın ve siyasilerin nasıl tepki gösterdiğinin anlatılmaya çalışıldığı şeklinde olmuştur. Gazetelerin halkın sesi olduğu, kamu yararı taşıdığı, dava dilekçesinde Şevki Yılmaz'ın bu sözleri söylemediklerini belirtmelerine rağmen Kanal D televizyonunda yayınlanan Arena programı hakkında hiçbir dava açmadıklarını, dava konusu yayınların güncel, gerçek, yayınlanmasında toplumsal ilgi ve kamu yararı taşıdığı, hukuka uygun yayınlandığı gibi gerekçelerle davanın reddi istenmiştir.

Gerekçeli kararda da haber verme hakkının; gerçeklik, kamu yararı, toplumsal ilgi, güncellik ve konu ile ifade arasında düşünsel bağ gibi kurallarla sınırlı olduğu, basının bu hakkını kullanırken yayınlara konu olan bazı kişilerin kişilik haklarına da zarar verebileceği belirtilmiştir.

Davacı Şevki Yılmaz'ın kendisinin yarattığı olaylı konuşmasında halkı birbiriyle çatışmaya yönelttiği, saygın ve erişkin olmayan birinin dahi böyle sözler söylemeyeceği bir şekilde amaçlı olarak yaptığı kamuoyu tarafından bilinmektedir. Milletin üzüntüsü ve ağır ithamların verdiği sonuç olarak halkın eleştirisi ve basının kamuoyunu bilgilendirme gerçekleri dava konusu haber-yazılarla ayrıntılarıyla topluma ulaştırılmıştır. Davacının söylediği hakaret ve küfürlerin kabul görmediği tepkili şekilde, yayınlarda belirtilerek söyleyene ait olduğu açıklanmıştır.

Şevki Yılmaz'ın bilinçli olarak kendi sözlerindeki ağır kusurlu ifadeler ve davranışlar bu sonucu yaratmış ve manevi tazminat kararını ortadan kaldırarak davanın reddedilmesi sonucunu getirmiştir.[634]

Şevki Yılmaz'ın bir diğer manevi tazminat davası ise Emin Çölaşan tarafından Hürriyet Gazetesi'nin 31.05.1997/03.06.1997/04.06.1997/05.06.1997 ve 17.06.1997 tarihli sayılarında yayınlanmış olan ve kişilik haklarına hukuka aykırı olarak saldırıldığı ileri sürülen yazılardan dolayı açılmıştır.

Davacılar ise cevaplarında davanın haksız olduğunu, bu yazıların davacının yapmış olduğu konuşmalardan kaynaklandığını, bu konuşmaların kamuoyunun gündemini

---

634 T.C İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1987/495, Karar No: 1999/184 Sayılı İlamı.

oluşturduğunu, bunların haber değil köşe yazısı olduğunu, yazarın bu duruma tepkisiz kalamayacağını ve yazıların kişilik haklarına tecavüz oluşturmadığını belirtmiş ve davanın reddini istemişlerdir.

Dava M.K. 24, B.K. 49. Maddeler gereği açılmış olup yayın yoluyla davacı Şevki Yılmaz'ın kişilik haklarına yapıldığı ileri sürülen hukuka aykırı saldırı sebebiyle manevi tazminat isteğidir. Davacının gerek Belediye Başkanı gerekse milletvekili iken yurt içinde ve yurtdışında Cumhuriyet'e Atatürk'e ve İlkelerine ters düşen beyanatlarının yazılı ve sözlü basında sık sık kamuoyunun dikkatine sunulduğu ve bunların rahatsızlık verdiği, milletvekili yeminini ihlal eden nitelikteki davranışlarının aşırılığı nedeniyle üyesi olduğu siyasi partinin kapatılma sebepleri arasında gösterildiği, örnek kişi olması gerekirken toplumda kavga ortamı yarattığı kanıt ve gerekçelerde de belirtilmiştir.

31.05.1997 tarihli Emin Çölaşan'ın yazısında, davacı Şevki Yılmaz'ın Gaziantep Belediye Başkanı ve karısının genelevde çalışmasını söylemesi üzerine toplumun sesi olan yazar, toplumun da tepkisini çeken bu konuşmalara tepki göstermiştir. Davacı başkalarına rahatça hakaret ederken kendisine gelen tepkileri kabullenememektedir. Cumhuriyet, Demokrasi, Laiklik ve Atatürkçülük gibi toplumun ortak değerlerine saldıran ve ortaçağ zihniyetini yaşam tarzı haline getirmeye çalışan bir düşünceye toplumun sesi olarak basın mensuplarının tepki göstermesi doğaldır.

Gerekçeli kararda Emin Çölaşan'ın saygın bir kimliği olan, tarafsızlığı bilinen, olayların üstüne cesaretle giden bir gazeteci olarak Şevki Yılmaz'a toplumun duyduğu tepkiyi, davacının konuşmalarına uygun şekilde cevap verdiği ve hatta yazarın yazılarının davacının konuşma üslubunun yanında daha kibar ve zarif kaldığı sonucuna varılmıştır. Karşıdan örnek davranış beklemek için örnek insan olmak gerektiği, bunun için de huzur ortamı yaratacak, iyi ahlaklı örnek politikacılara ihtiyaç duyulduğu bir ortamda Şevki Yılmaz'ın kamuoyu önüne kavgacı üslupla çıkıp, saldırır şekilde beyanatlar verdiği, halk önünde kendini zor durumda bıraktığı gibi politik hayatını da bitirdiği ve dolayısıyla asıl kusurlu tarafın davacının kendisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Ayrıca davacının haksız ve kamuoyuna yansıyan davranışları karşısında ağır eleştiri biçiminde, aynı kendisinin üslubuyla yazılan yazıların manevi tazminata konu edilemeyeceği, yazarın toplumun tepkisini dile getirdiği, üsluba uygun yazı yazdığı, eleştiri

sınırları içinde kaldığı, davacı Şevki Yılmaz'ın tutum ve davranışlarının yazarı bu şekilde yazı yazama sevk ettiği ve sonuç olarak davanın reddedilmesi gerektiği kararına varılmıştır. (Bkz. Ek-12)

Son olarak bahsedilecek mahkeme kararlarından bir diğeri de Şevki Yılmaz'ın Gözcü Gazetesi sorumlu yazı işleri müdür Uğur Sarı'ya gazetenin 01.06.1997/02.06.1997 ve 03.06.1997 tarihli sayılarında Seçmeler Saçmalar Cemil Tosun başlığı altındaki yazıları nedeniyle basın yolu ile hakaret suçundan asliye ceza mahkemesine şikayeti üzerine açılan ceza davasıdır.

Ancak bu dava sanıkların hukuksal durumlarının, yazının yayınlanmasından sonra yürürlüğe giren "erteleme" yasası hükümlerine göre yeniden değerlendirilmesinde yasal zorunluluk bulunması nedeniyle, kararın bozulması üzerine yapılan ikinci bir yargılama sonunda, Uğur Sarı hakkında basın yoluyla hakaret suçundan açılan kamu davasının ertelenmesi, ertelenme tarihinden itibaren 3 yıllık süre içinde işlenen kasıtlı bir suç nedeniyle sanık mahkum olduğundan ertelenen suçtan dolayı davaya devam edilmesi ve davanın yenilenmesi için karardan bir örneğin Cumhuriyet Savcılığına gönderilmesine karar verilerek hüküm kurulmasının ertelenmesine karar verilmiştir.[635]

Şevki Yılmaz'ın basın kuruluşlarına ve basın çalışanlarına açmış olduğu davaların nedenleri; davalıların cevapları ve gerekçeli kararlarıyla birlikte mahkeme kararlarını özetledikten sonra daha önce bahsedilen Şevki Yılmaz'a basın tarafından açılan davaları, gerekçeli kararlarıyla birlikte gözden geçirmekte yarar olacaktır.

3.3. Mahkeme kararlarına Yönelik Genel Değerlendirme

Şevki Yılmaz'a kişi, kurum ve basın tarafından açılmış olan davaların toplamı on olup, iki de savcılıklara yapılan şikayet vardır. Bu şikayetlerden birisi TBMM Başkanlığı adına TBMM eski Başkanı Mustafa Kalemli ve sekiz Milletvekili tarafından yapılan suç duyurusudur. 1990 yılı içerisinde TBMM'nin Manevi Şahsiyetini Alenen Tahkir ve Tezyif suçundan dolayı T.C.K.'nun 159/1. Maddesi gereğince yapılan şikayet üzerine Şevki Yılmaz'ın cezalandırılmasına karar verilmiştir.

---

635 T.C. Bağcılar 1. Asliye Ceza Mahkemesi, Esas No: 1999/6692, Karar No: 2000/274, Cumhuriyet Savcılığı Esas No: 1997/954.

Yine T.C.K.'nun 172. Maddesine muhalefetten, Ahaliyi Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sını ilgaya cebren teşebbüse alenen tahrik etmek suçundan açılan bir diğer Savcılık hazırlık soruşturması sonucunda her ne kadar olay T.C.K.'nun 312/2. Maddesinde halkı din farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik etmek suçu olarak adlandırılsa da C.M.U.K'nun 164. Maddesi gereğince takipsizlik kararı verilmiştir.

Diğer davalar manevi tazminat isteğiyle açılıp M.K. 24 ve B.K. 49. Maddelerine dayanılarak açılmıştır. Bu davaların yedisi Murat Karayalçın, Mehmet Gedik, Celal Doğan, Mesut Yılmaz başkanlığında seksen Milletvekili, Mustafa Kalemli ve siyasi kişil'kleri olan sekiz milletvekili tarafından, yine bir siyasi olan Mustafa Taşar ve eşi Gülderen Taşar, Eski Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın eşi Semra Özal tarafından açılan davalardır.

Diğer taraftan bu bölümde Anayasa mahkemesi başkanı Yekta Güngör Özden, Marmaris Hukuk Mahkemesinde Marmaris halkından bir grup, bir kurum olarak TRT Genel Müdürü, ADD Kırıkkale Şubesi Başkanı, ADD Edirne Şubesi Başkanı, ADD Kemal Paşa Şubesi Başkanı gibi siyasi ve kitle örgütleri üyeleri tarafından açılmış davalar da ele alınmıştır.

Murat Karayalçın'ın açmış olduğu dava İnterstar televizyon kanalının 02.06.1997 günkü anahaber bülteninde yayınlanan Şevki Yılmaz konuşmasıyla ilgilidir.

Milletvekili Mehmet Gedik'in dava açmasına sebep de 29.05.1997 tarihli Kanal D Arena Programı'nda Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu konuşmalarda ve ertesi gün tüm basın kuruluşlarında diğer milletvekilleriyle birlikte kendisinin de kişilik haklarına saldırılmış olmasıdır.

Yine benzer yayınlar nedeniyle kanal D Arena programındaki konuşmalara dayanarak Mesut Yılmaz ve seksen milletvekili tarafından bir başka dava açılmıştır. Celal Doğan, Aysel Doğan ve Gülderen Taşar'ın açmış olduğu davalar da Şevki Yılmaz konuşmasının Kanal D Arena programında yayınlanmasından sonraya dayanmaktadır. Ancak Gülderen Taşar'ın açmış olduğu manevi tazminat davasının bir kolu Şevki Yılmaz'ın 07. 04. 1991 tarihinde Sakarya Milli Görüş Vakfı toplantısında eşi Mustafa Taşar için yapmış olduğu konuşmaların 31.05.1997 tarihinde Show TV 19.[30] Ana Haber Bülteni'nde yayınlanmasına kadar gitmektedir. Yekta Göngür Özden'in Şevki Yılmaz'a açmış olduğu dava konusu ise

yine 3.6.1997 günkü Kanal D televizyonu 20.^{00} haber programında yayınlanın davalının Anayasa Mahkemesi Başkanı olarak Yekta Göngör Özden'e ve Atatürk'e yapmış olduğu hakaret ve saldırı yüklü konuşmalardır.

Semra Özal tarafından açılan dava ise 31.5.1997 günü ATV adlı özel televizyon kanalının Ana Haber Bülteni'nde Şevki Yılmaz'ın Turgut Özal hakkında yapmış olduğu hakaret dolu konuşma üzerinde yoğunlaşmıştır.

Kamu kurum ve kuruluşlarına yönelik hakaret dolu konuşmalardan etkilenerak TRT kurumu adına da TRT Genel Müdürü; 29.05.1997 tarihinden itibaren bütün televizyon kanallarının haber bültenlerinde ve basında yayınlanan tüzel kişiliğin saygınlığına yönelik yapılmış olan konuşmalar üzerine dava açmıştır.

Marmaris Mahkemelerinde bir grup vatandaşın açmış olduğu dava konusu Şevki Yılmaz'ın 1994 yılında Sivas'ın Ulaş ilçesinde gerçekleştirdiği konuşma ve bu konuşma bandının Haziran ayı içinde Kanal D ve Show TV gibi televizyon kanallarında yayınlanarak davalıların Şevki Yılmaz'ın Atatürk ilkeleri ve Cumhuriyet rejimine yönelik saldırılarından haberdar olmalarıdır. Bir basın kuruluşu ve sahibi olarak Nezih Demirkent'in Şevki Yılmaz'a karşı açmış olduğu dava konusu da 29.05.1997 tarihli kanal D televizyonunda yayınlanan ve davalının yapmış olduğu bir konuşma bandında yer alan Nezih Demirkent'in kişilik haklarını zedeleyici tarzdaki ifadelere dayanmaktadır.

Şevki Yılmaz'a karşı kişilerin ve kurumların açmış olduğu davaların tümü gözden geçirildiğinde çıkış noktasını; televizyon kanalları ve Şevki Yılmaz'ın farklı zamanlarda farklı yerlerde yapmış olduğu konuşmaların oluşturduğu görülmektedir. Ancak açılan davaların temelini Show TV ve Kanal D olmak üzere iki televizyon kanalında yayınlanan programlardaki Şevki Yılmaz'ın Etimesgut'ta ve Sakarya Milli Görüş Vakfı toplantısında yapmış olduğu konuşmalar oluşturmaktadır. Buradan hareketle basın kuruluşları ve çalışanları tarafından ele alınan bu görüntüler üzerine çeşitli haber ve köşe yazılarıyla kamuoyunu daha detaylı bilgilendirmek amacıyla yapılan yayınlar, Şevki Yılmaz tarafından kişilik haklarına saldırıldığı gerekçesiyle farklı davalara ve mahkeme kararlarına konu edilmiştir. Davacı Şevki Yılmaz'ın basına karşı açmış olduğu toplam onüç davanın gerekçesini manevi tazminat istemi oluşturmaktadır. Davalar farklı gazeteler, sahipleri,

sorumlu yazı işleri müdürleri ve haber-yazıyı yazan kişilere karşı açılmış olup, davacının zedelenen şeref, haysiyet ve kişilik haklarının onarılması amacını taşımaktadır.

Takvim Gazetesi İmtiyaz Sahibi Bilgin Yayıncılık AŞ adına Dinç Bilgin'e Şevki Yılmaz tarafından açılan dava sayısı üçtür. Takvim Gazetesi'nin 31.05.1997 ve 02.06.1997 tarihli sayılarında Süleyman Yağız tarafından yazılan haber-yazılara karşı yine aynı gazetenin 04.06.1997 ve 31.05.1997 tarihli sayılarındaki "Bunlarla mı mezara kadar" ve "Yine Tekmili birden Şevki Yılmaz filmi" başlıklı Halit Çapın tarafından hazırlanan yazılara ve "Hangisi daha çirkin" başlıklı Tayfun Talipoğlu'nun 31.05.1997 tarihli yazısına karşı davalar açılmıştır. Bu arada basın yasası gereği sorumlu müdür olarak Muhammet Şahintaş da davalı duruma düşmüştür. Mahkemenin gerekçeli kararına göre 31.05.1997 ve 02.06.1997 tarihli haberlerle 31.05.1997 tarihli Tayfun Talipoğlu'nun yazısında davacının manevi tazminat talebi kabul edilmemiştir. Ancak 04.06.1997 ve 31.05.1997 tarihli Takvim Gazetesi'ndeki haberlerle ilgili olarak mahkeme Şevki Yılmaz lehinde karar vermiş, kişilik haklarına saldırı nedeniyle uğranılan ve davacı Şevki Yılmaz tarafından talep edilen manevi tazminat miktarının azaltılarak davalılardan alınıp davacıya verilmesi uygun bulunmuştur.

Şevki Yılmaz'ın basın kuruluşlarından Radikal Gazetesi imtiyaz sahibi Aydın Doğan'a 14. 07. 1997 tarihli Radikal Gazetesi'ndeki yazısından dolayı Salim Alpaslan hakkında açtığı dava da kişilik haklarına tecavüz nedeniyledir. Dava sonunda "Samuray Ahlakı" başlıklı yazı içinde geçen " Deyusu Ekber" kelimesi gibi hakaret içeren ifadeler üzerine davacının kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu bu nedenle de tazminat isteğinin kabulüne karar verilmiştir. Ancak gazetedeki yayından önce Şevki Yılmaz'ın "Pe...ler meclisi" şeklindeki ağır hakaret kabul edilecek olan sözler sarfetmiş olması nedeniyle manevi tazminat miktarı azaltılmıştır. Hükmün bir özetinin gazetede yayınlanmasına gerek olmadığına karar verilmiştir. Bu kararın davalılar ve davacı Şevki Yılmaz tarafından tekrar temyiz edilmesi sonrasında ise Yargıtay tarafından Salim Alparslan'ın bu yazısında eleştirinin asıl hedefinin davacıyı koruma amaçlı eylemde bulunan bazı milletvekilleri olduğu ve Şevki Yılmaz'ın kişilik haklarına saldırı sözkonusu olmadığı ve davanın reddedilmesi gerektiği kararına varılmıştır. Şevki Yılmaz tarafından temyize gidilen bir başka dava da Yeni Yüzyıl Gazetesi İmtiyaz Sahibi Bilgin Yayıncılık AŞ.adına Dinç Bilgin

sorumlu müdür Kerem Çalışkan ve 03.06.1997 tarihli sayıda " pislik sırtlan" gibi bir tenkit yazısı yazan Gülay Göktürk'e karşı açılmıştır.

Dava, Dinç Bilgin'in her makul insanın zorunlu sayacağı tedbirleri ihmal etmediği gerekçesiyle onun açısından reddedilmiştir. Dava konusu yazının kişilik haklarına hukuka aykırı olarak tecavüzde bulunduğu gerekçesiyle de istenen manevi tazminat miktarının davalılar tarafından ortak olarak davacıya ödenmesine, hükmün aynı gazetede üç gün yayınlanmasına karar verilmiştir.[636]

Davalılar tarafından temyiz edilen bu karar sonunda ise mahkeme; toplumun dikkatini çeken bir konumda olan davacı Şevki Yılmaz'ın kendisine kamuoyunun verdiği önemi yadsır duruma gelmiş olması, yazıda yapılan eleştiriler sert olsa bile davacının davranışlarıyla bu yayına neden olmasının da durumu hukuka uygun hale getirmiş olması gibi nedenlerle Şevki Yılmaz'ın manevi tazminat davasının reddedilmesi kararını benimsemiştir.[637]

Şevki Yılmaz'ın Gözcü Gazetesi'ne yönelik olarak açmış olduğu dava sayısı ise ikidir. Bunlardan birisi Gözcü Gazetesi Gerçek Yayıncılık AŞ adına Sahibi Mehmet Ali Yalçındağ, sorumlu müdür Uğur Sarı ve 02.06.1997 tarihli Gözcü Gazetesi'nde yayınlanan Cenk Koray'ın yazısı, diğeri ise yine aynı gazetenin 01.06.1997 ve 03.06.1997 tarihli sayılarında "Seçmeler Saçmalar Cemil Tosun" başlığı altında yayınlanan yazılardır. Bu yazılar dolayısıyla sorumlu müdür Uğur Sarı'ya Şevki Yılmaz tarafından 1. Asliye Ceza Mahkemesi'ne kamu davası açılmıştır ancak sanık Uğur Sarı hakkında basın yoluyla hakaret suçundan açılan kamu davasında, 4454 sayılı yasa karşısında sanıkların hukuksal durumlarının yeniden ertelenmesine, (1/son Madde) yine aynı yasanın 2/3. Maddesi gereğince ertelenme tarihinden itibaren üç yıllık süre içinde işlenen ve aynı kanunun 1. Maddesi kapsamına giren kasıtlı bir suç nedeniyle sanık mahkum olduğundan daha sonra davaya devam edebileceği ve temyiz yolunun açık olduğu yönünde karara varılmıştır.[638]

Cenk Koray'a ait olduğu belirtilen Şevki Yılmaz üç yıl önce de bazı kişilere "Pe..." dediği için .....şeklinde başlayan ve "vay pe... vay" gibi bir takdir duygusuyla bitirildiği

---

636 T.C. Şişli 2. Asliye Hukuk Hakimliği Esas No: 1997/780, Karar No: 1998/1064 Sayılı İlamı.

637 T.C. Şişli 2. Asliye Hukuk Hakimliği Esas No: 1999/1218, Karar No: 2000/63 Sayılı İlamı.

638 T.C. Bağcılar 1. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1999/6692, Karar No: 2000/274, Cumhuriyet Savcılığı Esas No: 1997/954 Sayılı İlamı.

savunulan yazı ile ilgili olarak Şevki Yılmaz kendisine hakaret edildiği gerekçesiyle manevi tazminat davası açmıştır.

Davanın asıl konusunu Cenk Koray'ın 03. 11. 1994 tarihinde Akşam Gazetesi'nde yayınlanan yazısından yapılan alıntılar oluşturmuştur. Mahkeme yazısında ilgili haberde tenkit ve yorumda bulunulduğu, özle biçim arasındaki düşünsel bağın korunduğu ve bu yazının yayın tarihi itibariyle güncelliğinin kalmadığı gibi nedenlerle dava uygun bulunmamıştır. Haberin 1994 yılında Cenk Koray'ın yazmış olduğu bir yazının tekrarı olması, o günkü yayınla ilgili atıfta bulunulması ve Şevki Yılmaz'ın pe... kelimesinin kötü bir şey olmayıp yol gösterici anlamına geldiğini açıklaması da davanın davalılar lehinde sonuçlanmasını gerektirmiştir.

Ateş Gazetesi'nde Şevki Yılmaz tarafından açılan manevi tazminat davasında ise davalılar Ateş Gazetesi imtiyaz sahibi Bilgin Yayıncılık AŞ adına Dinç Bilgin ve sorumlu müdür M. Kazım Aydın'dır. Gazetenin 31.05.1997/01.06.1997/02.06.1997/04.06.1997/ 06.06.1997 ve 14.06.1997 tarihli sayılarında yayınlanmış Şevki Yılmaz'la ilgili haberler dava konusu olmuştur.

Davada Dinç Bilgin'in bu haberlerden dolayı bir sorumluluğu olmadığı kabul edilmemiş, Basın Kanunu'nun 16. Maddesinde belirtildiği üzere basın yoluyla işlenen suçlarda sorumluluğun yazı sahibiyle birlikte sorumlu yazı işleri müdürüne ait olduğu kararına varılmıştır. Ayrıca dava konusu yazılar incelendiğinde bunların şahsiyet hakkına saldırı niteliğinde olmayıp, davalıların kamuoyunu bilgilendirme amacı taşıdığı, eleştirilen şeylerin davacı Şevki Yılmaz'ın yazılı ve görsel basında yayınlanan beyanatları olduğu anlaşılmıştır. Böylece yine M.K. 24 ve B.K. 49. Maddesindeki şartların gerçekleşmediği gerekçesiyle dava reddedilmiştir.[639]

Bir başka basın kuruluşu ve yazarlarına açılan davalardaki istem ise davacıya hakaret ederek kişilik haklarını zedeleyici saldırıda bulunulduğu yolundaki manevi tazminat davasıdır. Hürriyet Gazetesi sahibi Aydın Doğan, sorumlu müdür Doğan Satmış ve yazar Fatih Altaylı'ya karşı açılan davada Hürriyet Gazetesi'nin 31.05.1997/02.06.1997/

---

639 T.C. 3 Asliye Hukuk Mahkemesi, Esas no: 1997 / 787, Karar no: 1999 / 917 Sayılı İlamı.

03.06.1997 / 04.06.1997 / 11.06.1997 / 17.06.1997 / 25.06.1997 ve 07.08.1997 tarihli sayılarındaki teketek isimli köşe yazıları mahkemelik olmuştur. (Bkz. Ek-13)

Delilleri inceleyen mahkeme; her ne kadar doz aşılmış olsa da yazıların davacı Şevki Yılmaz'ın toplumun değerlerini karalar nitelikte, medyada yer alan açıklamalarına karşı bir eleştiri niteliği taşıdığı ve Şevki Yılmaz'ın kişilik haklarına saldırı teşkil etmediği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

Bunun benzeri bir dava da yine Doğan Yayın Holding AŞ adına sahibi Aydın Doğan, sorumlu müdür Doğan Satmış ve yazar Emin Çölaşan'a karşı açılmıştır. Hürriyet Gazetesi'nin 31.05.1997 / 3.06.1997 / 04.06.1997 / 05.06.1997 ve 17.06.1997 tarihli sayılarındaki yazılara karşı yine M.K. 24 ve B.K. 49. Madde hükümlerine dayalı olarak açılan davada Şevki Yılmaz'ın basında ve televizyonlarda yapmış olduğu beyanatlar nedeniyle bu ortamı kendisinin hazırladığı gerekçesiyle dava haksız bulunmuş ve manevi tazminat talebi uygun görülmemiştir.[640]

Aydın Doğan'a ve sorumlu müdür Doğan Satmış'a açılan bir başka davada ise konu yine Hürriyet Gazetesi'nin 31.05.1997 / 02.06.1997 / 03.06.1997 ve 04.06.1997 tarihli sayılarında Şevki Yılmaz hakkında kullanılan küfürbaz Şevki ve "inekli" ifadelerin bulunduğu haberlerdir. Dava nedenini yine kişilik haklarına hakaret küfür ve haksız saldırı oluşturmuştur.

Gerekçeli kararda ise yine daha önceki kararlarda da olduğu gibi davaya konu olan davacı Şevki Yılmaz hakkında ağır hakaretler yapıldığı ileri sürülen yayınlardan yine Şevki Yılmaz'ın sorumlu olduğu ve kendisinin yaratmış olduğu durum nedeniyle kamuoyunun tepkisini çektiği ifade edilmiştir. Görevi kamuoyunu bilgilendirme ve gerçekleri halka anlatma olan basın, halkın eleştirisini dile getirmiş böylece davacının hakaretlerinin söyleyene ait olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak yine Şevki Yılmaz'ın açmış olduğu manevi tazminat davası reddedilmiş ve masraflar diğer gerekçeli kararlarda olduğu gibi kendisine yüklenmiştir. (Bkz. Ek-14)

Son olarak ise Cumhuriyet Gazetesi imtiyaz sahibi Berin Nadi, sorumlu müdür İbrahim Yıldız ve yazar Hikmet Çetinkaya adına basın yoluyla haksız şekilde ağır ve onur

---

640 T.C. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas no: 1998/77, Karar no: 1999/669 Sayılı İlamı.

kırıcı kelimelerle hakaret, toplum önünde küçük düşürülme ve M.K. 24 ve B.K. 49 Maddesini ihlal suçlarından yine Şevki Yılmaz tarafından manevi tazminat davası açılmıştır. Hikmet Çetinkaya'nın Cumhuriyet Gazetesi'nin 31.05.1997/01.06.1997/ 06.06.1997 ve 07.06.1997 tarihli sayılarında "Politika Günlüğü" başlıklı köşe yazılarından dolayı açılmış olan dava; yine bir siyaset adamı ve milletvekili olan Şevki Yılmaz'ın Cumhuriyet, Atatürk ve ilkelerine karşı yazılı sözlü basında verdiği beyanatlar üzerine kamuoyunun dikkatini çekmesinden, böylece basının sert eleştirilerine neden olmasının yadırganmayacak bir durum olmasından dolayı reddedilmiştir. Davacının bu tip davranışlarıyla üyesi bulunduğu siyasi partiden çıkarılması ve buna rağmen partinin kapatılmasında Şevki Yılmaz'ın hareketlerinin de sebepler arasında olması ve görevini Anayasa, Basın Kanunu ve diğer yasalardan alan gazetecilerin haber verme, kamuoyu oluşturma, kamuoyunu uyarma gibi görevlerinin bulunması, eleştirilerin kanunun ve kişinin önemine göre sert bir şekilde yapılabileceğinin belirtilmesi de davanın Şevki Yılmaz aleyhinde sonlanmasını gerektirmiştir. (Bkz. Ek-15)

İlgili kişi, kurum ve basının Şevki Yılmaz'a açmış olduğu davalarla Şevki Yılmaz'ın basın kuruluşlarına açmış olduğu davalar genel bir değerlendirme çerçevesinde ele alınmıştır. Bundan sonra iki ayrı gruptaki mahkeme kararlarının, kişilik hakları bağlamında eleştiri yorum kavramının kullanımına yönelik ilişkisi üzerinde durmak, yayınların haber değeri, mahkeme kararlarındaki maddi-manevi değerler, uluslararası sözleşmeler ve mesleki ilkelerle oto kontrol sistemlerindeki durumlar açısından ele almak yerinde olacaktır. Böylece davalarda kişilik hakları ve eleştiri-yorum hakkı kullanımının bu unsurlarla birlikte ele alınmasıyla ulaşılan gerekçeli kararlar çerçevesinde içeriğin farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak mümkün olacaktır.

4. BASINDA VE MAHKEME KARARLARINDA ŞEVKİ YILMAZ HABERLERİNİN KİŞİLİK HAKLARI BAĞLAMINDA ELEŞTİRİ–YORUM HAKKI KULLANIMINA YÖNELİK DEĞERLENDİRİLMESİ

Kişilik hakları açısından ele alınan eleştiri-yorum hakkı kullanımının şu andaki durumunun belirlenmeye çalışılacağı bu başlık altında, basında çıkan örnek olayla ilgili haberler ve bu yayınlardaki haberlerin kararlarındaki sonuçları arasındaki uygulama görülmeye çalışılacaktır. Araştırmanın sınırlılıklarında da belirlendiği gibi olayın yeraldığı gazeteler ve ilgili yayınlar birinci bölümde bahsedilen habercilikte "haber değerinin" unsurları çerçevesinde ele alınacaktır. Daha sonra ise kişilik hakları kapsamına giren maddi ve manevi değerlerin ihlalinin bir örnek olay çerçevesinde, açılan davalarda nasıl ele alınıp hangi yönde kararlara varıldığı üzerinde durulacaktır. Buradan hareketle, davalara neden olan gazetelerde Şevki Yılmaz'la ilgili örnek olaya yönelik yayınlanmış haberler ve mahkeme sonunda ulaşılmış gerekçeli kararlar hem uluslararası hem de meslek ilkeleri ve oto kontrol sistemleri kapsamında gözden geçirilecektir.

4.1. Şevki Yılmaz'ın Olay Konuşmasıyla İlgili Yayınların Haberin Unsurları Açısından Değerlendirilmesi

Bu örnek olayın çalışma açısından ele alınmasının nedeni basın haberciliği yoluyla kişilik haklarına yapılan saldırılar konusunda başlattığı geniş boyutlu tartışmadır. Bu tartışmada basın etiğinden kişilik haklarına saldırılarda hukuksal korumaya, adalet sistemine kadar pek çok sorun gündeme gelmiştir. Gazetelerde bu konuda haberler ve yazılar yayınlanmış eleştiriler yapılmıştır. Bu bölümde farklı gazetelerde farklı zamanlarda çıkmış örnek olayla ilgili haber ve yazılardan da yararlanarak konu, kuramsal bilgiler ışığında değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Güncel ve ilginç bir olayın olduğunca nesnel ve gerçeğe uygun bir şekilde sunulması haber olarak değerlendirilirken [641] haber olarak tanımlanan bir başka yaklaşım da haberin

---

[641] Hermann Schlapp, **Gazeteciliğe Giriş**, Çeviren: Işık Aygün, (Dördüncü basım, Ankara: Lurzern Medya Eğitim Merkezi Yayını, 2000), s. 17.

içinde yer alan bazı temel öğeler olan haber değerlerine önem vermektir.[642] Çeşitli olay ve olguların haber haline gelmesinde kimi temel değerlerin yer alması gerekmektedir. Haber değeri denilen bu unsurların hepsinin veya bir kısmının haber yapılırken kullanımı ise haber ilkelerine uyulup uyulmadığını göstermektedir. Bu açıdan haberciliğin ilkelerini oluşturan haber değerleri, haber yapma yönünden vazgeçilemeyen temel etkenlerdir.[643] Daha önce birinci bölümde haber tanımlanırken bir olayın haber değeri taşıyabilmesi için gerekli unsurlar belirtilmişti. Bunlar gerçeklik, güncellik, bilgi, ilgi, iş olarak sıralanmıştı. Bu unsurlar bağlamında örnek olay, ele alınan Şevki Yılmaz konuşmasının mahkeme kararları ve davalara neden olan gazetedeki yayınlar, haber değeri açısından incelenecektir.

Gerçeklik: Basının Üstünlüğünün korunması dolayısıyla haber ve eleştiri-yorum yoluyla gerçekleşen ihlalin hukuka uygun olması için geliştirilmiş unsurlardan birisi de doğruluk, gerçeğe uygunluktur.[644]

Bu durumlarda basının haber verme hakkıyla hakkın konusunu oluşturan olayın kahramanı kişi veya kuruluşlar karşı karşıya gelebilmektedir. Yapılan yayının tahkir edici olduğu, haber verme hakkının suiistimal edildiği, sınırların aşıldığı iddia edilebilmektedir. M.K.'nun 24 ve B.K.'nun 49. Maddesi altında yer alan Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesinin gerekçeler içeren içtihatlarında da belirtildiği gibi bir yayında haber verme hakkının kullanımından bahsetmek için öncelikle haberin gerçek olması gerekmektedir.[645]

Öyleyse bir olayın haber değeri taşıması için temel unsurlardan olan gerçeklik, hukuk öğretisinde de haberde olması gereken özellikler arasında yer almaktadır. Bir olay gerçeklik unsurunu taşımıyorsa ne hukuksal açıdan ne de basın açısından haber değeri taşımamaktadır.

Ele alınan örnek olayda ise gerçeklik unsuru hem davalı hem de davacı tarafların iddia ve savunmalarında ele alınmakta, davacı olarak Şevki Yılmaz'ın basına karşı açmış olduğu davalarda, davacı tarafın dilekçelerinde bu olayların başlangıcı sayılan Şevki Yılmaz'ın yaptığı iddia edilen konuşmaların yapılmadığı ve hepsinin montaj olduğu ifade

---

642 **Aynı**, s. 175.
643 Oya Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, (Dördüncü basım, Ankara: İmge Kitabevi, Mart 2000), s. 176.
644 Özek, **Basın Özgürlüğünden...**, **a.g.e.**, s. 193.
645 Özel, **Türk Medya ...**, **a.g.e.**, s. 189.

edilmektedir. Davalılar ise Şevki Yılmaz'ın kişilik haklarını ihlal nedeniyle kendilerine karşı açılan davaları haksız bularak haber-yazılara konu olan olayların gerçek olduğunu belirterek, haklarında açılan davaların haksız ve dayanıksız olduğu gerekçesiyle davaların reddini istemişlerdir. Davalılar yapılan yayınlarda olayların gerçekliğini; Şevki Yılmaz'ın sahip olduğu düşünce şeklinin tüm kamuoyu tarafından bilindiği ve zaten kendisinin de görüşlerini hem televizyondan hem de TBMM toplantılarında dile getirip ortaya koyduğunu belirterek ispatlamaya çalışmışlardır.

İlk defa Şevki Yılmaz'ın 29.05.1997 ve 30.05.1997 tarihlerinde Show TV ve Kanal D yayın kuruluşlarında gösterilmiş olan konuşmalarının gerçek dışı olduğu yolunda davacının ifadeleri üzerine, bu program kasetlerinin bilir kişiler tarafından deşifreleri yapılmış ve herhangi bir montaj belirtisine rastlanmamıştır. Böylece hukukta sözü edilen gerçeklik unsuru basın açısından yeni boyutlar kazanmıştır. Daha önce de belirtilen Yargıtay kararları ışığında basının tüm ayrıntılarıyla olayları bilemeyeceği ancak haberin gerçek olup olmadığının yayın tarihindeki olgular, bilgi, belge ve uzmanlar tarafından değerlendirilmesi gerektiği konusu üzerinde durulmuştur.[646] Gerçeklik Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 12. 04. 1979 tarih, Esas No: 9042, Karar No: 4935 Sayılı İlamında somut gerçeklik değil olayın haberin verildiği andaki beliriş biçimine uygunluk olarak açıklanmaktadır. Öyleyse bir anlaşmazlık durumunda gazeteci haberin gerçek olduğunu ispat etmek durumundadır.[647] Şevki Yılmaz'la ilgili gazete haberlerinin doğruluğu da Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu konuşma kasetlerinin incelenmesiyle ortaya konmuştur. Açıklamanın gerçek olduğunun kanıtlanması açıklamayı yapana düşerken bu açıklamanın doğru olmadığını kanıtlama sorumluluğu saldırıya uğrayana düşmemektedir.[648]

Güncellik: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 10. 10. 1984 tarih ve Esas No: 1985/4-823, Karar No: 1984/795 Sayılı Kararında olduğu gibi yayın eyleminin hukuka uygun olup haber verme eleştirmek hakkının üstün kamusal değerden sayılabilmesi için gerekli koşullardan bir diğeri de güncelliktir.[649]

---

646 **Aynı.**
647 Günay, **a.g.e.**, s. 83.
648 **Aynı**, s. 108.
649 Özek, **Basın Özgürlüğünden ...**, **a.g.e.**, s. 294.

Görevi, gerçek olanı açıklamak ve o konuda halkı bilgilendirmek olan basın gerçek olan olguyu açıklamakla hiçbir zaman kişilik haklarına saldırıda bulunmamaktadır. Böylece gerçek olanın aynı zamanda güncel de olması gerekmektedir.[650]

Hukuksal açıdan güncellik olarak tanımlanan bu unsur haberin zamanlı olması gibi bir değeri yansıtırken ne zaman ortaya çıktı sorusuna da cevap verebilmektedir. Zamanlılık haber kavramının içinde yeralmakla birlikte haberin diğer enformasyondan farklılaştırılabilmesi için öğrenildiği anda belirtilmesi temel şart olmaktadır. Bu nedenle her haber için zaman unsuru, haberin yayınlanması ve yayın zamanının belirlenmesi temel etken olmaktadır. Böylece haberde yer alan dün, bugün, geçen sene gibi ifadelerin kullanımı haberi oluşturan olayın ne kadar zaman önce meydana geldiğini vurgulamaktadır.[651]

Haberde zaman unsuru yenilik anilik ve geçerlilik olmak üzere üç alt başlıkla birlikte düşünülmektedir. Haberde yenilik haberi oluşturan olayın yeni olması değil yeni bildirilmesini ifade etmektedir. Bunun yanısıra ihmal edilmiş enformasyonun ortaya çıkarılması da olaya yenilik kazandırmaktadır. Gerçeklik ise anilikle bağlantı olarak ele alınmaktadır ve insanın ilgisine dayanan geçerlilik habere haber değerini vermektedir. Diğer bir ifade ile haber mutlak gerçeklilik ise görelidir. Gazetelerde de gerçeklilik ön plana çıkmaktadır. Çünkü gazeteler anilik ve yeniliğe önem verirken bu öğelerin geçerli olmasına dikkat etmek durumundadır.[652]

Özellikle günlük gazetelerin varoluş nedenlerinden birisi olayları hemen okuyucuya iletmektir. Böylece kamunun ilgisi habere yönelecektir. Kamuoyu oluşturmak için de haberin yayınlanmasında kamu yararı bulunmaktadır. Haberin güncelliğini kaybetmesinden çok sonra, aynı konunun tekrarlanmasının haber verme hakkının kullanılmasından başka amaçlar taşıdığının araştırılması da doğaldır.[653]

Kamu yararı ve toplumsal ilginin olması yayının hukuka aykırı olmadığını gösteren bir unsur olmakla birlikte bu olayın sadece güncel olması durumunda geçerlidir. Ayrıca

---

650 Günay, **a.g.e.**, s. 108.
651 Tokgöz, **Temel Gazetecilik** (dördüncü basım), **a.g.e.**, s. 177.
652 **Aynı**, s. 178-179.
653 Özel, **Türk Medya ...**, **a.g.e.**, , s. 190.

yayını hukuka uygun hale getiren bir diğer yayın ilkesi de haber veya eleştiri-yorumun güncel olmasıdır.[654]

Daha önce de belirtildiği gibi olayla ilgili açıklama örnek olayda da olduğu gibi anında yapılmamış olabilir. Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu konuşmalar unutulup üzerinden zaman geçmiştir ve artık hatırlatılmasında kamu yararı olmayabilir. Bu durumda yapılan açıklamanın altında başka bir amaç aramak doğaldır ve sırf o kişinin kişilik haklarına saldırı nedeniyle yapıldığı kabul edilebilir. Şevki Yılmaz'ın TBMM'sindeki konuşmaları üzerine yıllar önce Etimesgut'ta bir parti toplantısında yapmış olduğu konuşmalar gündeme gelmiştir. Bunun gibi kişinin yakın geçmişteki bir suçu ile ilgili olarak açıklama yapılırken geçmişte işlediği ve üzerinden uzun zaman geçen başka bir suçun açıklanması güncel kabul edilmektedir. Ayrıca Şevki Yılmaz'ın baş kahraman olduğu bu örnek olaydaki gibi sade vatandaş olmayıp belli görevlere talip kişilerin geçmişleri ile ilgili açıklama yapılmasında, gerçek olması şartı ile geçmişlerinin eleştirilmesinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.[655]

Şevki Yılmaz'a karşı açılan davalarda da davalının savunmalarının, olay konuşmanın üzerinden çok zaman geçtiği ve zaman aşımına uğradığı, yayın organlarının asıl amacının kendisinin kişilik haklarına saldırı şeklinde olduğu görülmektedir. Şevki Yılmaz'ın yayın kuruluşlarına ve kişilere açmış olduğu davalardaki davalıların savunmaları da yine aynı şekilde Şevki Yılmaz'la ilgili olan geçmişteki olayın güncelliğini kaybettiği kabul edilse bile o kişinin yeniden toplumsal olayların muhatabı olması ve güncelliği dolayısıyla geçmişteki olayı gündeme getirmektedir. Geçmişe ait olan ve güncelliği kaybolan olay konuşmaları Şevki Yılmaz'ın şimdi güncellik kazanan ortamda eskiden yapmış olduğu konuşmaların da açıklanmasını gerekli hale getirmiştir.

Toplum İlgisi (Kamu Yararı): Şevki Yılmaz'ın basına karşı açmış olduğu davaların hepsinde davalıların vekili tarafından verilen cevapta sürekli yazılan yazı ve eleştiri-yorumlarda kamu yararı olduğu belirtilmiştir. Basının görevinin; genel yararlar açısından toplumu ilgilendiren konularda halka gerçekleri yansıtmak, objektif biçimde eleştiri-yorum ve uyarıları yaparak kişileri düşünmeye sevketmek olduğu belirtilen cevap dilekçelerinde

---

654 Serdar, **a.g.e.**, s. 189.
655 Günay, **a.g.e.**, s. 107-108.

toplumun denetim aracı olarak basının, haber-yazıdaki olayların gerçek olduğu ve kamu yararı bulunduğu üzerinde durulmaktadır.[656]

Haber verilirken kamunun bu haberle ilgilenmesinin yanısıra haberin öğrenilmesinde kamunun yararının olması gerekmektedir. Sadece halkın merak duygusunu tatmin edip ilgisini çekmek için yapılan yayınlarda bu hakkın kullanıldığını savunmak doğru olmamaktadır.[657]

İnsanın ilgisini çeken olaylar herkesin karşılaşabileceği durumlarda duyulan ilgiden kaynaklanmaktadır. Her haberde insanların ilgisini çeken kişiye göre değişen bir çekicilik olabileceği gibi bazı haberler de diğerlerine göre daha çok ilgi çekebilmektedir. Ayrıca hergün "yeni konular insanın ilgisine yöneliktir" gerekçesiyle haber değeri kazanmakta, insanın ilgisinin nasıl çekileceği sorusuna ise "kamu yararına yönelerek" şeklinde cevap getirilmektedir.[658]

Basına tanınan özgürlüğün temel dayanağı kamu yararı olmaktadır. Kamu yararı ise kişisel çıkarlar değil toplumun çıkarlarının üstün tutulması olarak tanımlanmaktadır. Hukuk düzeninde korunan ferdin ve toplumun yararı karşı karşıya geldiğinde hangisi daha üstün gelirse o korunmaktadır. Bu somut olayda da Şevki Yılmaz'ın mı yoksa toplum yararının mı üstün tutulacağı hakimler tarafından belirlenmiştir. Şevki Yılmaz'ın basına karşı açmış olduğu davaların üçünde mahkeme, basının toplum yararı taşıyan haberle kamuoyunu bilgilendirirken, bu kişiye karşı kullanılan sözlerle kişilik haklarına saldırıda bulunduğu gerekçesiyle Şevki Yılmaz'ın yararını toplum yararından üstün tutacak şekilde karar vermiştir. Ancak bu davalardan (Bkz. Ek-7) Radikal Gazetesi'ndeki 14. 07. 1997 tarihli sayısının ikinci sayfasındaki Samuray Ahlakı başlıklı yazıyı içeren davada, yazıda kullanılan kelimelerden dolayı önce Şevki Yılmaz'ın kişilik haklarına saldırıda bulunduğu şeklinde karara varılmış sonra da davalıların temyizi sonucu dava konusu yazının tümünde güdelen amacın saldırı olmayıp esas eleştirilenin Şevki Yılmaz'ı korumaya çalışan milletvekilleri olduğu sonucuna ulaşılmış ve daha önceki mahkeme kararı bozularak dava reddedilmiştir. (Bkz. Ek-16)

---

656 T.C. İstanbul 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, Esas No: 1997/407, Karar No: 1999/176 Sayılı İlamı. Ayrıca bkz. Ek-5.

657 Özel, **Türk Medya ...**, **a.g.e.**, s. 190.

658 Tokgöz, **Temel Gazetecilik** (dördüncü basım), **a.g.e.**, s. 181-182.

Yeni Yüzyıl Gazetesi adına Dinç Bilgin ve Gülay Göktürk'e açılan davada da önce Şevki Yılmaz'ın yararı üstün tutulmuştur. (Bkz. Ek-9) Ancak davalıların temyize gitmesi sonucu Yeni Yüzyıl Gazetesi'nin 03.06.1997 tarihli Gülay Göktürk'ün "pislik sırtlan" gibi kelimelerin kullanıldığı köşe yazısıyla basının açıklama yaptığı ve Şevki Yılmaz'ın toplumu hiçe sayarak yaptığı açıklamaları eleştirmesinde kamu yararı bulunduğu kararına varılmış ve Şevki Yılmaz tarafından açılan dava reddedilmiştir. (Bkz. Ek-17)

Bu nedenle kamu yararı toplumun kendisini ilgilendiren konularda bilgilendirilmesini, ancak bu sayede davranışlarında tercihini ortaya koyabileceğini belirtmektedir. Basın da ancak bu şekilde görevini yerine getirmiş olacaktır. İşte bu açıklamalar sonucu yetkisini kullanan basın, bireylerin kişilik haklarına müdahale edebilmektedir.[659] Şevki Yılmaz olayında da kamu yararının üstün tutulması gerekmiş, üstün yarar ilkesi nedeniyle yapılan yayanların hukuka uygun olduğu kabul edilmiştir. Edilmediği durumlarda ise saldırının gerçekleşmiş olduğu sonucuna varmıştır.(Bkz. Ek-6)

4.2. Şevki Yılmaz Haberlerinin Yargıda Kişilik Hakları Açısından Değerlendirilmesi

Daha öncede de belirtildiği gibi kişilik hakkı mal varlığı olmayıp kişisel şahıs varlığı üzerindeki haklardan olup kişiye bağlı olmaktadır. Fikret İlkiz de bu hakkı kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden öğelerin tümü üzerindeki haklar olarak tanımlamaktadır. Kişinin onur ve saygınlığını toplumda zedeleyen tüm saldırılar kişilik hakkına saldırı olarak kabul edilmektedir. Kişinin korunan tüm haklarının, değerlerinin ve varlıklarının bütünü olan kişilik hakkı kavramı, hukuken korunan ve kişiyle ilgili tüm değerleri de kapsamaktadır. Kişilik haklarının temel kaynağı ise demokratik sistemden doğan ve Anayasal kural durumuna gelen kişi hak ve özgürlükleri olmaktadır.[660]

---

659 Günay, **a.g.e.**, s. 107

660 Fikret İlkiz, "Yerel Gazeteciliğe İlişkin Hukuki Kurallar, Cezalar ve Haklar", **Türkiye ve Almanya'da Yerel Gazetecilik**, (Antalya: Konrad –Adenauer-Vakfı Yayını, 1999), s. 36.

Bu çalışmada maddi değerlerin basında çıkan yazı-haberler yoluyla, manevi değerlerin basın yoluyla, mesleki ve ticari değerlerin basın yoluyla ihlali olmak üzere üç başlık altında ele alınmasına çalışılmıştır.

29.05.1997 ve 30.05.1997 tarihlerinde Show TV ve Kanal D televizyon programlarında Şevki Yılmaz konuşmasıyla ilgili ilk görüntülerin yayınlanması üzerine başlayan örnek olay bu aşamada daha önce belirtilen başlıklar çerçevesinde incelenmeye çalışılacaktır. Ancak olayın aslını, bu görüntüler üzerine yazılı basında çıkan haber ve yazılarda kişilik haklarının kullanımından doğan saldırılar ve eleştiriler oluşturmaktadır. Bu nedenle Şevki Yılmaz konuşması sonrasında basındaki yayınlarla kişilik haklarının ihlali, gazeteler açısından incelenmeye çalışılacaktır.

4.2.1. Maddi Değerlerin Yazılı Basındaki Haberlerle İhlali

Daha önceki bölümlerde bahsedilen kişilik haklarına saldırı olarak nitelendirilen maddi bedensel değerlerin ihlaline Şevki Yılmaz olayında rastlanmamıştır. Çünkü burada Şevki Yılmaz'ın daha önceden yapmış olduğu konuşmaların görsel basında yayınlanmasının ardından, konuyla ilgili haber ve yazıların gazetelerde yeralmasıyla Şevki Yılmaz'ın maddi bedensel değerlerine karşı herhangi bir saldırı oluşturulmamıştır. Örneğin bir doktorla hastası arasında yaşanın bir taciz olayının medya tarafından öğrenilip bu haberi yayınlaması durumunda doktorun kendisini öldüreceğini ifade etmesi ve buna rağmen haberin yayınlanması, maddi bedensel değerlerin ihlaline girmektedir. Zaten Şevki Yılmaz'ın basına karşı açmış olduğu davaların hepsinde maddi bedensel değerlerin ihlalinden değil, kişilik haklarına saldırıdan dolayı manevi tazminat isteminde bulunulmuştur.

4.2.2. Manevi Değerlerin Yazılı Basındaki Haberlerle İhlali

İkinci bölümde de belirtildiği gibi kişinin manevi değerleri maddi varlık olmayan kişisel değerlerden olup kişinin toplumla ilişkilerinden kaynaklanan ve hukuk düzeninde korunan hayatı, ruhi dengesi, onuru, saygınlığı, namusu, özel ve toplumsal yaşamı ile ailesi dostlarıyla olan yakın ilişkilerini içermektedir. Şimdi de örnek olayı mahkeme kararından

yararlanarak kişinin manevi değerlerinden olan özel yaşam, şeref ve haysiyetin ihlali bağlamında incelemeye çalışalım.

4.2.2.1 Özel yaşamın ihlali

Kamu hayatını herkesle paylaşan kişi, özel hayatını oluşturan faaliyetlerin sadece kendisine ait olmasını isteyebilmektedir. Özel yaşamın ihlali de; bu yaşamın sınırları içine giren olayların öğrenilmesi, başkalarına aktarılması ve konu edilen kişi ile ilgili değer yargıları içeren haber eleştiri-yorumların yayınlarda bulunması şeklinde olmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi kişinin özel yaşam alanı, kişilerin toplumdaki kimlikleri ve rolleri ile bağlantılı olarak değişmektedir. Özellikle de toplumda sosyal ve politik açıdan önemli kişiler, görüşleri, özel hayatları kamuoyu tarafından merak edilmektedir.

Örnek olayda da Şevki Yılmaz'ın kimliği, onun özel yaşam alanını diğer kişilere göre daha da genişletmektedir. Çünkü kitleleri etkileyen, onlara yön veren, halkın oyuyla halkı temsil etmek için seçilmiş bir siyasetçi ve milletvekilidir. Kamunun sesini, isteklerini dile getirip düzenin aksayan yönlerini düzelterek halka örnek olması gereken kişidir. Bu açılardan olduğu kadar Şevki Yılmaz mesleki faaliyeti yönünden de gözönünde bulunan kimseler arasına girmektedir. Bundan dolayı Şevki Yılmaz ona karşı açılan ve basına açmış olduğu davalarda tartışılmıştır. Bunun dışında halkın gözü önündeki bir siyasetçi olarak basın mensuplarının kişinin rızası dışında onun hakkında bilgi edinmeleri, bu bilgi ve görüntüleri kamuoyuna açıklamaları özel hukuk açısından sorumluluk getirebilmektedir. Şevki Yılmaz'ın Yeni Yüzyıl Gazetesi'ne açmış olduğu bir davada da belirtildiği gibi (Bkz.Ek-9 ve Ek-10) Anayasa'nın 22 ve 26.; B.K.'nun 49., M.K.'nun 24. Maddelerine göre gazetelere meslekleri gereği haber niteliği olan olayları halka aktarma görevi yüklenmiştir. Ayrıca Yasanın devlet yönetimine yüklediği görevlerin gereğince yapılmaması, kamu yararına aykırı biçimde yapılması ağır biçimde de olsa eleştirme hakkın vermektedir. Basın düşüncelerini özgürce açıklama hakkını kullanırken kişiler, gruplar, kamu kuruluşu çalışanları zarar görebilir denilmektedir.

Şevki Yılmaz'ın Yeni Yüzyıl Gazetesi'ne açmış olduğu davada yayın yasalarının sağladığı hak ve ödevlerin yerine getirilmesi doğrultusunda hareket edilmediği, dava

konusu yazının davacının kişilik haklarına hukuka aykırı olarak tecavüzde bulunduğu gerekçesiyle dava edilen yazının yazarı Gülay Göktürk'ün tazminat ödemesi gerektiği kararına varılmıştır. Ancak hemen ardından açılan temyiz davasında kamu yararına yönelik basın açıklamalarında kişilerin toplum içindeki konumlarının önem taşıdığı, kamu yararının dikkatini çeken bir kişi için basının açıklamalar yapmasının doğal olduğu, basının Şevki Yılmaz'a toplumun verdiği önemi yadsıyan bir davranışı eleştirmesinde kamu yararı olup bu durumda haber veya eleştirinin hukuka uygun hale geldiği kararı kabul edilmiştir. (Bkz. Ek-9)

Yine Şevki Yılmaz'ın Doğan Yayıncılık ve Hürriyet Gazetesi'nin 31.05.1997/ 03.06.1997/04.06.1997/05.06.1997 ve 17.06.1997 tarihli Emin Çölaşan'ın yazılarına karşı açtığı davada da karar Şevki Yılmaz aleyhine olmuştur. Milletvekilinin örnek olması gerektiği halde Şevki Yılmaz'ın toplumda huzuru bozup kavga ortamı yarattığı, Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan ve eşi hakkında aşağılayıcı eleştiriler yaptığı bu nedenle de toplumun sesi olarak yazarın tepkisini çeken yazının Şevki Yılmaz lehinde hukuken manevi tazminat gerektirmeyeceği kararına varılmıştır.(Bkz. Ek-12 ve Ek-18)

Diğer taraftan Şevki Yılmaz'a karşı açılan davalar kişilik haklarına saldırı gerekçesi taşımaktadır. Bunlar içerisinde daha önce de özetlediğimiz gibi siyasi kişiler, kurumlar, siyasi kişilerin eşlerinin de açmış olduğu mahkemeler yer almaktadır. Özellikle Şevki Yılmaz'ın Aysel Doğan ve Celal Doğan'la Semra Özal ve ölen eşi hakkındaki konuşmaları üzerine açılmış olan davalarda (Bkz. Ek-19) sarfedilen sözlerin davacıların kişilik değerleri ve varlıkları ile ailevi onur ve saygınlıklarına doğrudan dil uzatarak hakarette bulunduğu, kamuoyu önünde aile kurumlarının iffet ve namusun küçük düşürüldüğü gerekçeleriyle davalı Şevki Yılmaz'ın manevi tazminat ödemesi hükmüne varılmıştır. Semra Özal'ın eşi hakkında Şevki Yılmaz'ın ATV kanalında 31.05.1997 tarihinde sarfetmiş olduğu sözler üzerine açılan davada davalı Şevki Yılmaz'ın cevabı; kişilik haklarının ölümle sona erdiği, bundan sonra ölümün şeref haysiyet veya özel yaşamın ihlalinden sözedilemeyeceği, yapılan yayın ve konuşmaların gerçeklik, kamu yararı, düşünsel bağ taşımasından dolayı hukuka uygun olduğu şeklindedir. Ancak mahkemenin kararında sarfedilen sözlerin, davacının ölen eşinin kişisel haklarına saldırı teşkil ettiği ve saldırılardan davacının büyük üzüntü duyduğu, basın yoluyla yapılan kişilik haklarına, özel yaşama saldırının, sözkonusu

davacının ölmüş eşini de kapsayacağı belirtilmiş ve davalının manevi tazminat ödemesi sonucuna varılmıştır.

4.2.2.2. Şeref ve haysiyet

Kişiler toplum içerisinde sadece bir insan olarak doğumuna ilişkin değerleriyle değil, davranış, tavır ve yetenekleriyle de ele alınmaktadır. Şahsın kendi varlığı ve bu varlığın unsurları üzerindeki mutlak haklar içerisine insanın vücudu ve sağlığı üzerindeki hakları gibi namus, şeref, şöhret, isim, kişiye ve ailesine ait sırlar da girmektedir.[661]

Bireyin toplum tarafından objektif değerlendirilerek, kazandığı ahlaka ilişkin manevi değerleri olarak da ifade edilen şeref ve haysiyet hem hukuk düzeninde hem de etik kurallar çerçevesinde korunmaktadır. Daha önce ikinci bölümde de bahsedildiği gibi şeref ve haysiyet kişinin içinde bulunduğu çevre ve zamana göre değişebilen göreceli bir kavramdır. Bundan dolayı hakim şeref ve haysiyete yapılan saldırıları, ahlaki ölçülere ve o yerde geçerli olan inançlara göre belirleyebilmektedir. Değişen yer, zaman ve ahlaki genel geçer inançlara göre değişebileceği belirtilen şeref ve haysiyetin ihlali; kişiler hakkında gerçek dışı önyargılar uyandırmak, bilgi ve görüşleri kasten farklı yorumlara yol açacak şekilde aktarmak, kişilerle ilgili dedikodu ve asılsız suçlamalarda bulunmak şeklinde gerçekleşmektedir.

Şevki Yılmaz'ın konuşmalarıyla ilgili olarak yapılan televizyon yayınları ve hemen ardından yayınlanan gazete haberlerine bakıldığında ise Şevki Yılmaz'ın bu yayın organlarına ve yazarlara açmış olduğu davaların hepsinde konu şeref ve haysiyetin ihlali olmuştur. Şevki Yılmaz'a karşı kişi ve kurumların açmış olduğu davalarda da konu öncelikle şeref ve haysiyete, özel hayata diğer bir ifadeyle kişilik haklarına saldırı niteliğinde olup mahkeme kararlarında bu kişi, siyasi kişilerle, kurumların manevi değerlerine şeref ve haysiyetlerine yapmış olduğu konuşmalarla davalı Şevki Yılmaz'ın saldırıda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Daha önce basında çıkan yayınlarla şeref ve haysiyetin ihlalinin kişiye, toplumun kişiye verdiği manevi değerlere saldırının, olay açıklamalarla bir de değerlendirmeler

---

661 İmre, **a.g.e.**, s. 255.

yoluyla mümkün olduğu belirtilmişti. Örnek olaya bakıldığında olay konuşma ve ilgili gazete haber ve yazılarının konu edildiği mahkeme kararlarında her iki durumu da görmek mümkündür.

Olay açıklama yoluyla bu hakkın ihlalinde bir olayın ilk defa açıklanması veya tekrarı sözkonusudur. Örnek olayda da Şevki Yılmaz'ın 1990 yılında Etimesgut'da yapılan bir toplantıdaki ve Sakarya Milli Görüş Vakfı'nın düzenlediği bir toplantıda yapmış olduğu konuşmalar 29.05.1997 tarihinde Kanal D Arena Programı'nda ve aynı tarihte Show TV haberlerinde yayınlanmıştır. Olay konuşmanın gerçek olduğu bilirkişi raporlarında saptanmış yapıldığı kesinleşen konuşmanın aleniyet kazanması da 29.05.1997 tarihinde olmuştur. Şevki Yılmaz'ın bu konuşmaların yayınlanmasından sonraki gazete yayınları üzerine açmış olduğu davalarda yapıldığı ileri sürülen konuşmanın gerçek olmayıp montaj olduğu, gerçek dışı olaylar hukuka aykırılık oluşturacağından dolayı kararın, basının manevi tazminat yoluyla cezalandırılması yönünde olması isteminde bulunulmuştur. Ancak yapılmadığı ileri sürülen konuşma bantlarının gerçek olduğu ve konuşmanın gerçekleştiği RTÜK ve bilirkişi raporlarıyla belirlenince, gerçek olduğu ispatlanan olay nedeniyle mahkeme Şevki Yılmaz'ın açmış olduğu davaları hukuka aykırı olarak değerlendirmiştir.

Böylece gerçek olayın açıklanması, kamu yararı da sözkonusu olunca hukuka uygun ve basın bu yayınlarında haklı bulunmuştur. Ancak Şevki Yılmaz'ın Takvim Gazetesi'nde Halit Çapın'ın 31.05.1997 tarihli "... yine tekmili birden Şevki Yılmaz filmi.....adamın dilini alıp vücudundaki en münasip kılıfa sokacaksın ..." şeklindeki yazısı üzerine açmış olduğu (Bkz. Ek-6) dava, davacının onur saygınlık ve kişilik haklarına ağır saldırı da bulunulduğu ve hukuka aykırı saldırının kasıtlı yapıldığı kabul edilerek dava Şevki Yılmaz lehine sonuçlanmıştır.

Yine daha önce olay açıklamalarda şeref ve haysiyete saldıran bir olayın kamu yararı olmadıkça açıklanması hakkının olmadığı üzerinde durulmuştur. Buradan hareketle Şevki Yılmaz'ın Yeni Yüzyıl Gazetesi'nin 03.06.1997 tarihli Gülay Göktürk imzalı "pislik sırtlan" yazısına karşı açmış olduğu davada da (Bkz. Ek-9) önce mahkeme davacının onur saygınlık ve kişilik haklarına ağır saldırıda bulunduğu kararına varmıştır. Davalılar ise davacı Şevki Yılmaz hakkında yazılanların doğru olup hakaret amacı taşımadığı ve gerçekte bilinen olayın açıklanmasında kamu yararı olduğu cevabını vermişlerdir. (Bkz.

Ek-10) Ancak davanın temyizi sonucu, davacı Şevki Yılmaz'ın toplumda önemli bir konumda bulunmasının, kamuoyunun dikkatini çeken bir kişi olması, bu olaylara öncelikle kendisinin yapmış olduğu hakaret dolu konuşmaların neden olmasının haberi hukuka uygun hale getirdiği ve basının bu davranışı eleştirmesinde kamu yararı olduğu kararına varılmıştır.

Şeref ve haysiyetin basın açıklamaları yoluyla ihlali konusu ise örnek olayda, gazetelerde çıkan haber, eleştiri-yorum yazılarında subjektif ve karışık değer yargılarının açıklanmasıyla ortaya çıkmıştır. Basında şeref ve haysiyete en ağır saldırıların, özellikle değer yargılarına dayanan açıklamalarla meydana geldiğinden daha önce bahsedilmişti. Çünkü bu yolla kişi hakkında olumsuz değerlendirmeler yapılmakta, kişiyi toplum önünde küçük düşüren fahişe eşek, ayı, deve, kafasız, manyak, pe... gibi şeref ve haysiyeti ihlal eden soyut ifadeler kullanılmaktadır. Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu konuşmalar üzerine Gaziantep Belediye Başkanı'nın açmış olduğu davada da kişilik hakkını zedeleyici kelimeler kullanılmış ancak şeref ve haysiyet basın değil siyasi bir kişilik olan Şevki Yılmaz tarafından ihlal edilmiştir. Bu konuda ise Şevki Yılmaz ona karşı açılan davalarda suçlunun kendisi değil, hakaret dolu kelimelerin yeraldığı konuşmayı yayınlayan televizyon kuruluşları olduğu gerekçesiyle kendini savunmuştur. (Bkz. Ek-19)

Şevki Yılmaz'ın basına, kişilik hakları şeref ve haysiyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle gazetedeki haber ve yazılara karşı açtığı davalarda da hakaret taşıyan kelimeler bulunmaktadır. Bununla birlikte Cumhuriyet Gazetesi'nin 31.05.1997 tarihli Hikmet Çetinkaya'nın Politika Günlüğü adlı köşe yazısında "uyanan soytarı sahnede, ...sakallı yobaz ağızlarından pe..., kahpe kelimeleri eksik olmayan karayobaz çeteleri ..., birileri çıkıp soytarıya aynı üslupla yanıt vermelidir" "Sensin pe... artık kibar ve ağırbaşlı olmanın zamanı değildir" şeklindeki ifadeler kullanılmış olmasına rağmen Şevki Yılmaz'ın açmış olduğu dava mahkeme tarafından reddedilmiştir. Mahkemede davacının kendi yarattığı ortamda kendisinin kullandığı küfürlerin varlığı nedeniyle dava açma hakkı olmadığına karar verilmiştir. Ayrıca şeref ve haysiyetin korunmasında eleştiri objektif olduğu sürece ne kadar sert olursa olsun hukuka uygun sayıldığı için bu davada da (Bkz. Ek-15) herkese küfür ederek davacı Şevki Yılmaz'ın oluşturduğu ortamdaki gerçeğe uygun, kamu yararı bulunan eleştiri yazılarına katlanılması gerektiği belirtilmiştir.

Yine Şevki Yılmaz'ın Hürriyet Gazetesi'nde 31.05.1997/02.06.1997/03.06.1997 ve 04.06.1997 tarihlerinde yayınlanan kendisiyle ilgili yazılarda kullanılan "Küfürbaz Şevki Küfürbaz Şevki Değil, İnekmiş" ifadeleri ile diğer "inekli" ifadelerin kullanıldığı haberler dava konusu edilmiştir. (Bkz. Ek-14) Bu yazıların hakaret ve küfür dolu olduğu, kişilik haklarının haksız yere ve ağır şekilde ihlal edildiği gerekçesiyle Şevki Yılmaz'ın açmış olduğu dava sonunda; davacının bilinçli olarak yaptığı konuşmalarıyla, kendi ağır kusurlu davranışıyla bu sonucu doğurduğu, yapılan yayınlarda davacının hakaret ve küfürlerinin kabul edilmeyerek geri iade edildiği belirtilip Şevki Yılmaz'ın televizyon kanallarında daha önce yapmış olduğu konuşmaların yayınlanması üzerine açılan davalarda da konu, kişilerin ve kurumların şeref, haysiyet ve aile birliğine hakaret ve küfürlerle haksız saldırı olarak belirtilmiştir.

Şevki Yılmaz'ın 1990 yılında yapmış olduğu bir konuşmada kişilik haklarına saldırıldığı gerekçesiyle Aysel Doğan ve Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan'ın açmış olduğu davada da şeref ve haysiyete saldırı gündeme gelmiştir. Olay konuşmaya 29.05.1997 tarihinde Kanal D Arena programında yer verilmesi ve 30.05.1997 tarihli gazete ve televizyon haberlerinde çeşitli hakaret ve küfürlerin yayınlanması üzerine açılan davaya Şevki Yılmaz asıl suçlunun kendisi değil, söylediği iddia edilen uydurma sözlerin yeraldığı, güncellik ve objektiflikten uzak, kasetleri yayınlayan yayın kuruluşları olduğu, siyasi kimliğinin kamuoyu önünde küçük düşürülmeye çalışıldığı şeklinde cevap vermiştir. (Bkz. Ek-19)

Basın açıklamaları ile şeref ve haysiyetin ihlali yazı ve resimle olmaktadır. Daha önce özel yaşamın ihlali konusunda da belirtildiği gibi okuru inandırma, dikkat çekme hem resim hem de yazı ile daha güçlü hale gelmektedir. Bunun gibi örnek olayda televizyon hem olayın başlangıç noktası olmuş hem de mahkeme kararlarının hemen her aşamasında olaya dahil olmuştur. Çünkü hukukta şeref ve haysiyet ihlalinin ağırlığı açıklamada bulunan kişiye, açıklamanın şekline kullanılan ifadelere okur sayısına, saldırıya uğrayan kişiye göre değişebilmektedir. Örnek olayda olduğu gibi Şevki Yılmaz hakkında yazıların yeraldığı gazete ve haberlere açmış olduğu davalar sonunda haklı olduğunun kanunular tarafından onaylanmasından sonra, lehindeki kararların Türkiye çapında büyük gazetelerde yayınlanması isteminde bulunmuştur. Bu da hukuk düzeninde yapılan basın açıklamalarının

yeraldığı basın organının ciddiyetinin yazıyı okuyanlar üzerinde ne kadar etkili olduğu, dolayısıyla şeref ve haysiyet ihlalini de o kadar ağırlaştırdığı gerçeğini tekrar ortaya koymaktadır. Ayrıca şeref ve haysiyet gibi kişilik hakları ihlallerinin büyük tirajlı gazetelerde ve yayın kuruluşlarında gündeme gelmesi belli mevkiye sahip olan kişilere yönelik olması, kamuoyunda tanınan kişilerin Şevki Yılmaz, Celal Doğan, Murat Karayalçın, Semra-Turgut Özal, Yekta Göngör Özden, Mustafa Taşar gibi sahip oldukları otoriteyi sarsmakta, normal kişilere yönelik saldırılara göre daha ağır nitelik taşımaktadır.

Kişilik hakları kapsamında şeref ve haysiyetin ihlalinin yanı sıra resimle ad üzerinde ve mesleki, ticari değerlerde kişilik haklarının ihlali de manevi değerlerden sayılmaktadır. Ancak hem araştırmanın asıl konusu gereği hem de olay konuşmalar üzerine hem televizyondaki görüntüler hem de basındaki yayınlar nedeniyle açılan davalardan dolayı şeref, haysiyet ve özel yaşam ihlali üzerinde durulmuştur.

Şevki Yılmaz'ın basına diğer kişi ve kurumların da Şevki Yılmaz'a karşı açmış olduğu davalarda kişilik haklarının ihlali çerçevesinde resimle kişilik haklarına saldırı konusu gündeme gelmemiştir. Daha önce mesleki ve ticari değerlerin basın yoluyla ihlali başlığı altında da değinildiği gibi örnek olayda, Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu konuşmaların görüntü bantlarının televizyon kanallarında yayınlanması ve bu görüntülerin Şevki Yılmaz tarafından montaj olduğunun belirtilmesi de kişilik haklarına saldırı oluşturabilmektedir. Ancak televizyonda veya gazetede yayınlanan bu haberin gerçeğe aykırı olup olmadığının belirlenmesi önemli hale gelmektedir. Örnek olayda da Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu konuşmalara ait görüntü kasetlerinin gerçek olduğu bilirkişi raporları ile onaylandığı için basında çıkan ilgili yazılara karşı Şevki Yılmaz'ın açmış olduğu davalar ikisi dışında (Bkz. Ek-6 ve Ek-9) hukuka aykırı olarak değerlendirilmiş ve manevi tazminat isteği kabul edilmemiştir.

4.3. Uluslararası Sözleşmelerde Kişilik Hakları ve Eleştiri Yorum Hakkının Değerlendirilmesi

Birinci bölümde kişilik hakları konusuna geçmeden önce T.C. Anayasası'ndaki ve Basın Kanunu'ndaki iletişim hakkı, haberleşme hakkı kapsamında yeralan basın özgürlüğü, kamuoyunu bilgilendirme gibi kavramların varlığından bahsedilmiştir. T.C. Anayasası

kapsamında yer alan basın hürriyeti özgürce haber alma, edinilen düşünceleri kanaat özgürlüklerini de kullanarak başkalarına aktarma ve böylece kamuoyu oluşturma özgürlüğünü beraberinde getirmiştir. Basın organlarının devreye girmesiyle haberlerde şeref, haysiyet ihlalleri ele alınmıştır. Gerçek dışı yayınlar karşısında ise düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne cevap ve düzeltme hakkı tanınmıştır. Sınırlandırıcı anlamda Anayasa'nın 26, 27 ve 28. Maddeleri ile yine Anayasa'nın 32. Maddesi düzenlenmiştir. 32. Madde haber düşünce ve kanıları öğrenebilme, toplayabilme hakkı ile bunları serbestçe yayabilme hakkını düzenleyen şartların bulunması halinde sınırlandırılacağını belirtmektedir. İşte bu sınırlılıklardan olan cevap ve düzeltme hakkı da (Basın Kanunu 19. Madde ve Anayasa 32. Madde) kişilik haklarına, şeref, haysiyete gerçeğe aykırı sözler, düşüncelerle yapılmış olan bir yayın karşısında kullanılabilmektedir. Örnek olayda da bu hak Şevki Yılmaz'ın açmış olduğu davalarda hakkında yapılmış olan yayınların gerçek dışı şeref, haysiyet ve kişilik haklarına saldırı niteliğinde, küçük düşürücü hakaretlerle dolu ifadeler taşıdığının onaylanması halinde, basına verilecek cezanın Türkiye'deki büyük tirajlı gazetelerde yayınlanması istemiyle kullanılmaya çalışılmıştır.

Özgürlükleri sınırlandırma anlayışının benimsendiği 1982 Anayasası'nda 26, 27, 28, 30 ve 31. Maddelerle düşünceyi açıklama, yayma, bilim sanat, basım ve yayımla ilgili özgürlükler düzenlenmeye çalışılmıştır. Gizlilik, yasak, sır gibi kavramlar, Anayasa maddesi haline getirilen milli güvenlik, kamu düzeni, genel ahlakın korunması gibi çok kesin olmayan kavramlar basın özgürlüğünü düzenleyen madde içinde yeralmıştır. Basın özgürlüğünün düzenlendiği 28. Maddeye "dil" yasağı getirilerek sınırlamalar için 26. ve 27 Maddelerin uygulanacağı maddeleştirilmiştir. 26. Madde düşünce açıklama ve yayma özgürlüğünü düzenlerken basın özgürlüğünü düzenleyen 28. Madde ile ise bu maddelere atıf yapılarak basın özgürlüğünün sınırlandırılmasında 26. ve 27. Maddelerin uygulanacağı belirtilmiştir. Buradan hareketle sınırlandırmaların hangi ölçüte göre yapılacağı tartışılarak demokratik toplum düzeni ilkelerinin belirlenmesi gerekmiştir.[662]

Araştırmanın üçüncü bölümünde bahsedilen sözleşmeler içi hukukla birlikte uygulanabilir nitelikte olup örneğin Anayasa'nın 26. Maddesindeki sınırlamalara yönelik

---

[662] Fikret İlkiz, **İletişim Mevzuatı (Ders Notları)**, (İstanbul, 1997), s. 4-5.

tutum Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10/2. Maddesinde açıklanmıştır. Bu maddeye göre ifade özgürlüğü ulusal güvenlik, ülke bütünlüğü, kamu güvenliği, suçun önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması, başkalarının şeref ve haysiyetinin korunması, gizli sırların açıklanmasının önlenmesi, yargının otorite ve tarafsızlığının korunması amacıyla demokratik bir toplumda uygulanan sınırlamalara uymak durumundadır. Daha önce de bahsedildiği gibi uluslararası sözleşmelerden olan İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi ile iç hukukumuzda çözümlenmeye çalışılmış olan örnek olay karşılaştırıldığında pekçok konuda ortak noktalara ulaşılmaktadır. Örneğin Şevki Yılmaz konuşmasıyla ilgili olarak daha sonradan basında çıkmış olan yazılar karşısında Şevki Yılmaz'ın açmış olduğu davalarda şeref ve haysiyete aileye özel yaşama ve düşünme özgürlüğüne saygı temel alınmıştır. Buradan hareketle Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu konuşmaların öncelikle olayı başlattığı ve bundan dolayı da çeşitli kişi, kurumlara, aileye, özel yaşama, kişilik haklarına saldırıda bulunduğu gerekçesiyle açmış olduğu manevi tazminat davalarının çoğunu kaybettiği görülmektedir.

Bahsedilen üç anlaşmada da düşünce, düşündüğünü ifade edebilme, haberleşme özgürlüğü ortak değerleri kapsamına alınmıştır. Ancak Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşme ile İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi'nde ayrıca ulusal güvenlik, kamu düzeni, kamu sağlığı ve güvenliği, genel ahlak, şeref haysiyetle kişilik haklarının korunması yolunda yaptırımların uygulanabilirliği ilkeleri de benimsenmiştir. Şevki Yılmaz olayında da mahkeme kararlarında; ülkenin birlik beraberlik ve ulusal güvenliğini tehdit edici, kamu düzenini bozucu genel ahlak kurallarına ters konuşma ve tavırların sergilendiğinin daha önceden bilinmesi gibi gerekçelerle davalar Şevki Yılmaz aleyhinde sonuçlanmıştır.

Tablo 7. Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Hak ve Özgürlüklerin Karşılaştırılması

T.C. ANAYASASI	BASIN KANUNU	İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SİYASİ HAKLAR ULUSLAR ARASI SÖZLEŞMESİ	İNSAN HAKLARI VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERİ KORUMAYA DAİR SÖZLEŞME
• Basın Özgürlüğü				
• Haberalma Özgürlüğü	• Haberleşme Özgürlüğü	• Haberleşmeye Saygı		
• Düşünce ve Kanaat Özgürlüğü		• Düşünce ve İfade Özgürlüğü	• Düşünce ve İfade Özgürlüğü	• Düşünce ve İfade Özgürlüğü
• Kamuoyu Oluşturma Özgürlüğü				
• Şeref ve Haysiyetin Korunması		• Şeref ve Haysiyetin Korunması	• Şeref ve Haysiyetin Korunması	• Şeref ve Haysiyetin Korunması
• Gerçek Dışı Yayın				
• Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü				
• Düşünceyi Yayma Özgürlüğü	• Haberi Yayma ve Öğrenme Özgürlüğü	• Bilgi Yayma ve Paylaşma Özgürlüğü	• Bilgi Yayma ve Paylaşma Özgürlüğü	• Bilgi Yayma ve Paylaşma Özgürlüğü
• Cevap ve Düzeltme Hakkı	• Cevap ve Düzeltme Hakkı			
		• Özel Yaşama Saygı	• Özel Yaşama Saygı	• Özel Yaşama Saygı
		• Aileye ve Konuta Saygı	• Aileye ve Konuta Saygı	• Aileye ve Konuta Saygı
		• Vicdan ve Din Özgürlüğü	• Vicdan ve Din Özgürlüğü	• Vicdan ve Din Özgürlüğü
		• Bilginin Araştırılması Özgürlüğü	• Bilginin Araştırılması Özgürlüğü	

4.4. Oto Kontrol Sistemleri ve Meslek İlkeleri Açısından Örnek Olayın Değerlendirilmesi

Demokratik sistem içindeki en önemli yardımcı unsurlardan birisi olarak karşımıza çıkan basının habercilik faaliyetinin kamuoyu üzerindeki etkisinden kaynaklanan durumu, hukuki boyutuyla inceleyip örnek olayla birlikte ele aldıktan sonra bir de bu durumu oto kontrol ve meslek ilkeleri açısından incelemekte yarar bulunmaktadır.

Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu konuşmaların ekranlarda gösterilmesi ve hemen ardından gazetelerde ilgili haber ve eleştirilerin yeralmasından sonra zaten gündeme yerleşmiş olan kişilik hakları kavramlarını ve saldırıları daha da ön plana çıkarmıştır. Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu öğrenilen bu konuşmalara kişi ve kurumların açmış olduğu ve Şevki Yılmaz'ın basında çıkmış olan haber, yazı ve yazarlara karşı açmış olduğu davalarda karşılıklı yapıldığı iddia edilen haksız saldırıların maddi tazmini mahkemenin verdiği kararlarla mümkün olmuştur. Ancak toplum içinde bu hakkı zarar görenlerin Şevki Yılmaz'ın ve diğerlerinin birbirlerine karşı söyledikleri kelimeler, hakaretler, ifadelerle kişilik haklarına karşı haksız saldırıların önlenmesinde mesleki oto kontrol mekanizmaları devreye girmektedir. Özellikle yazılı basını kapsayan ve gazetecilikte varolan oto kontrol mekanizmaları içerisinde gazetecilerin basın etik kurallarına bağlılıkları önemli hale gelmektedir. Mevcut basın etik ilkeleri içinde oldukça düzenleyici kurallar bulunmakta ve bunlar da basının kendi içlerinde özdenetim mekanizmasını çalıştırıcı nitelik taşımaktadır. Uluslararası düzeyde oto kontrol çalışmalarının alt unsurları Şevki Yılmaz olayı bağlamında ele alınacak olursa karşımıza iki farklı ilkeler bütünü çıkmaktadır.

Tablo 8. Oto Kontrol Sistemleri ve Meslek İlkeleri Açısından Örnek Olayın Değerlendirilmesi

ULUSLARARASI GAZETECİLER FEDERASYONU MESLEK İLKELERİ DEKLARASYONU	PROFESYONEL GEZETECİLER BİRLİĞİ ETİK KURULLARI
Haber-bilgi toplama, yayma, dağıtma, yorum yapma, olayları açıklamada mesleki davranış standartlarını açıklar. • *Doğru Davranış Kuralları* Doğru-tarafsız yorum ve eleştiri Dürüst haber toplama Haber basımında özgürlük Gerçeğe uygun haber Bilginin saklanmaması ve tahrif edilmemesi Basılmış yanlış haberin düzeltilmesi Bilgi kaynağının gizliliğine uymak Toplumsal, ulusal, siyasal, din, dil, ırk ve cinsiyet ayırımı yapmamak • *Mesleki Hatalar* Haber çalma Yanlı açıklama İftira Onur kırıcı yayın Rüşvet	**Doğruyu Araştırmak** Haber yazarken, yorumlarken dürüst ve cesur olmak **Zararı En Aza İndirmek** Kaynağa, konulara ve iş arkadaşlarına saygı **Bağımsız Davranmak** Kamuyu doğru bilgilendirmek ve yükümlülük altına girmek **Sorumluluk** Okura, dinleyiciye, izleyiciye ve arkadaşlarına sorumluluk

Şevki Yılmaz örnek olayında Şevki Yılmaz'ın basına karşı açmış olduğu davalarda çoğunlukla manevi tazminat isteminin reddedilmesinde öne sürülen gerekçe, hep bu olayları ilk başlatanın davacının kendisi olduğu ve yazarların buradan yola çıkarak halkı bilgilendirip bir anlamda halkın tepkisini aynen Şevki Yılmaz'ın kullanmış olduğu ifadelerle dile getirmiş olmalarıdır. Hukuk açısından Şevki Yılmaz'ın kişilik haklarına saldırıda bulunulmadığına, aksine yapılmış olan yayınların güncellik, ilgi, kamu yararı taşıdığı bu yüzden de asıl kişilik haklarına, özel hayat şeref ve haysiyetine saldırıların Şevki Yılmaz'ın konuşmalarında adı geçen kişi ve kurumlara karşı yapılmış olduğuna karar verilmiştir.

Her ne kadar daha önce sıralanmış olan Uluslararası Gazeteciler Federasyonu Deklarasyonu'ndaki Meslek İlkeleri'ne göre haber toplama, yayma, tarafsız yorum, eleştiri yapma, gerçeğe uygun haber, toplumsal, siyasal din, dil, cins ayırmamak gibi mesleki davranış kurallarına Şevki Yılmaz örnek olayında basın uymuş olsa bile meslek hatalarından sayılan onur kırıcı yayın ilkesi etik

açıdan ihlal edilmiştir. Diğer bir etik yaklaşım içeren Profesyonel Gazeteciler Birliği Etik kuralları kapsamında ise Şevki Yılmaz'la ilgili gazetelerde yeralan haber, yorum ve eleştirilerde kamuoyunu bilgilendirme, okura karşı sorumluluğunu yerine getirme uğruna fazlaca cesur davranılıp hakaret derecesinde ifadelerle Şevki Yılmaz'ın şeref haysiyet özel yaşam ve kişilik haklarına saldırılmıştır. Nitekim bunun saldırı olduğu hukuk düzeni tarafından da Şevki Yılmaz'ın Takvim Gazetesi'ne 04.06.1997 ve 31.05.1997 tarihli yazılarda geçen ifadeler dolayısıyla açmış olduğu davalarda da yargı tarafından kabul edilmiş ve basının manevi tazminat ödemesi kararına varılmıştır. (Bkz. Ek-6) "Bu Şevki Yılmaz çok kerhaneci adam ve adamın dilini alıp vücudundaki en münasip kılıfa sokacaksın" şeklindeki cümlelerle saygı ve tenkit yazısının sınırları her iki etik ilkeler kapsamında da aşılmıştır.

Türkiye'de ise basının oto kontrol çalışmaları deyince önce Basın Ahlak Yasası, Türkiye Gazeteciler Hak ve Sorumluluk Bildirgesi, Basın Meslek Esasları, Basın Meslek İlkeleri gelmektedir. Bunlar Tablo 9'da karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Basın Şeref Divanı'nın düzenlediği Basın Ahlak Yasası kapsamında olaya bakacak olursak gazetecinin ahlaka aykırı şeref haysiyete haksız, kamu yararı olmadan, özel hayatı, ismi küçük düşürücü yayın yapamayacağı, haberde şahsi kanaate yer veremeyeceği belirtilmiştir. Ancak Şevki Yılmaz'ın olay konuşmaları üzerine gazetelerde çıkan haberlerde kamu yararı sözkonusu olduğu için mahkeme basın lehinde karar vermiştir. Ancak olaya ahlak yasası sınırları içinde bakıldığında; ahlaka aykırı ifadeler, hakaret dolu kelimelerle yazılmış, şahsi kanaat içeren haberler gazetecilerin doğru davranış kurallarında da bahsedilmiş olan önyargılı haber-yorum ayrımı ilkesine dikkat edilmediğini göstermektedir.

Basın Meslek Esasları doğrultusunda örnek olay ele alındığında mahkemede hukuk düzeninin Şevki Yılmaz'la ilgili olumsuz yönde verdiği kararda, bu esasların da olması gerektiği yönde kullanıldığı ve hem yargının hem de meslek ilkelerinin birbiriyle örtüştüğü bir gerçektir. Çünkü bu esaslara göre devletin bütünlüğüne, Cumhuriyete, demokratik laik hukuk devletine, Atatürk ilke ve inkılaplarına aykırı yayın yapılamaz. Ancak örnek olaya basın tarafından

Tablo 9. Türkiye'de Oto Kontrol Çalışmalarının Karşılaştırılması

Basın Ahlak Yasası'na Göre	*Türkiye Gazeteciler Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'ne Göre*
Gazeteci;	**Gazeteci Hakları;**
Menfaat elde edemez Kamu menfaatine zarar veremez Ahlaka aykırı yayın yapamaz Şahıslara galiz kelimeler kullanamaz Şeref ve haysiyete haksız yayın yapamaz Kamu yararı olmadan özel hayatı teşhir Edemez İftirada bulunamaz Din istismar edemez Haberde ve yorumda doğrudan ayrılamaz Haberde şahsi, taraftar kanaat olmaz Haber başlıklarının içeriği bozulamaz Kamu menfaati olmadıkça gizli bilgi Yayınlanamaz Kaynak gizlenir ve sırlara saygı duyulur Haber yayını için konulan zamana uyar Tekzipleri kısa sürede yayınlar	Kamuyu ilgilendiren olayları izleme Bilgi kaynaklarına serbestçe ulaşma Sözleşme dışındaki öneri ve istekleri reddedebilir İnanmadığı görüşü savunmaya zorlanamaz Meslek ilkelerine aykırı iş yapmaya zorlanamaz Kaynağı açıklamaya ve tanıklık yapmaya zorlanamaz
Kişilik Haklarını Korumak İçin; İftira Küçük düşürücü kelimeler Şeref ve haysiyete haksız yayın Gizli bilgi yayınlamak Geç ve uygunsuz zamanda tekzip yayınlamak yasaklanmıştır.	**Temel Gazetecilik Görev ve İlkeleri;** Doğrulara bağlı kalmak Gerçeklere saygı duymak Haber alma özgürlüğü Eleştiri ve Yorum Özgürlüğü Barış, demokrasi ve insan haklarına saygı Kaynağı bilinmeyen haber yayınlanamaz Bilgiler yok edilip, değiştirilemez Bilgi için yanlış yöntemler kullanılmaz Kamuya malolmuş bile olsa kamuoyunun haberalma hakkıyla ilişkisiz bir amaç için özel yaşamı ihlal etmez Cevap hakkına saygı gösterir Mesleki gizliliğe uyar Bilginin kaynağını açıklamaz İftira, hakaret ve lekelemeden kaçınır Haberde maddi getiri aramaz Mesleği ayrıcalık elde etmek için kullanmaz Tehdit ve şantaja başvurmaz Kimseden talimat almaz Kanunlara saygılıdır Hükümet müdahalesine kapalıdır

Tablo 9 devamı

Basın Meslek Esasları	*Basın Meslek İlkeleri*
• Haber, kamu yararına aykırı kullanılmaz • Haber ve yorumda gerçekten uzaklaşılmaz • Haber doğrulanmadan yayınlanmaz **Bunun için şu Basın Meslek Esaslarına uyulur;** Devletin bütünlüğü, Cumhuriyet, insan hakları, demokratik, laik hukuk devleti, Atatürk ilke ve inkılaplarına aykırı yayın yapılamaz Hukuka uygun yoldan haber elde edilmeli Hiçkimse suçlu ilan edilemez Suça teşvik eden yayın yapılamaz Şiddet özendirilmez Kadın-erkek ayırımı yapan yayın yapılamaz Düzeltme yazısı kısa sürede ve etkili şekilde yayınlanır Ahlaka aykırı yayın yapılamaz Kişi, kurum ve topluma yönelik eleştiri sınırını aşan aşağılayıcı sözcüklerle hakaret ve iftira edilemez Kamu yararı yoksa özel yaşam ihlal edilemez Din istismar edilemez Cinsiyet, ırk ve din farkı nedeniyle kimse aşağılanamaz Haber başlığında haberin içeriği çarpıtılamaz Haber kaynağı ve sırlar korunur.	Basın Konseyi; Kanun koyucunun iletişim özgürlüğünü sınırlamasına karşı çıkar Gerçekleri abartmadan kamuoyuna aktarır Gazetecinin çalışmalarında dış müdahaleye izin verilmeyeceğini benimsemiştir. **Meslek İlkeleri;** Cinsiyet, din ve sosyal düzey nedeniyle kimse kınanamaz Genel ahlakı, din duygularını ve aile kurumunu sarsıcı yayın yapılamaz Meslek, ahlaka aykırı özel amaca alet edilemez Kişi ve kurumları küçük düşürücü, aşağılayıcı iftiralara yer verilemez Kamu yararı yoksa özel yaşam yayınlanamaz Doğruluğu kanıtlanmayan haber yayınlanmaz Kamu yararı yoksa saklı bilgi yayınlanmaz Yargı suçlu bulmadıkça kimse suçlu ilan edilemez Kaynak gizli tutulur Uygunsuz yöntem ve tutumda bulunmaz Şiddet ve zorbalığa özendirici yayın yapmaz Yayın tarihi için konan süreye saygı gösterir Yanlış yayından doğan cevap ve tekzip hakkına saygı duyar

bakıldığı zaman Şevki Yılmaz'ın yapmış olduğu konuşmalar ve bu görüntülerin televizyonlarda yayınlanmasıyla basın meslek esasları Şevki Yılmaz'ın bizzat kendisi tarafından ihlal edilmiştir. Şevki Yılmaz'ın kendini basına karşı savunması sırasında ise özellikle üzerinde durduğu konu da hukuk düzeni karşısında asıl suçlunun, bu konuşmaları kamuoyuna duyuran yayın kuruluşlarının olduğudur. Ancak örnek olaya mesleğin esasları açısından da bakıldığında, asıl konuşmaları yapanın televizyon veya gazetelerin değil Şevki Yılmaz'ın olması nedeniyle yayın kuruluşlarının meslek esaslarını ihlali gibi bir durumun söz konusu olmadığı da gerçektir. Her ne kadar hukuk kurallarına göre mahkemede Şevki Yılmaz'ın olayların bu duruma gelmesinde kendisinin suçlu olduğu ve yapmış olduğu, hakaret dolu küçük düşürücü ifadelerden sorumlu olduğu kararına varılmış olsa da gazetedeki haber ve yorumlarda kişileri eleştiri sınırının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin kullanılamayacağını belirten Basın Meslek Yasası İlkelerine aykırı davranılmıştır.

Ayrıca basın meslek ilkelerine göre doğruluğu kanıtlamayan haberin yayınlanması uygun değildir. Şevki Yılmaz'a açılan davlardaki savunmasında bu görüntülerin montaj olduğunu iddia etmiş ancak 1997 yılının 12. ayında bu görüntülerin gerçek olduğu, yayın kuruluşlarından istenen görüntü bantlarının RTÜK tarafından incelenmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu tarihe kadar basında çıkan eleştiri sınırlarını aşan, şeref haysiyete karşı yapılan saldırılar, daha yargıda suçlu bulunulmadan suçluymuş gibi basında varılan yargılar yine basın meslek ilkeleriyle ters düşmektedir.

Sonuç olarak bu bölümde incelenen örnek olayla ilgili mahkemeye yansımış olan Şevki Yılmaz'ın basına ve diğer kişi, kurumların Şevki Yılmaz'a karşı açmış oldukları davalar ele alınmıştır. Mahkemelerin vermiş olduğu kararlar ve özellikle davaya konu olan gazete haberleri üzerinde kişilik hakları bağlamında durulmuştur. Özel yaşam, şeref, haysiyet gibi kişilik haklarına karşı basındaki haberlerde eleştiri-yorum hakkının kullanımı ile ortaya çıkan durumlar arasındaki ilişkiler hukuki ve etik boyutuyla tanımlanmıştır. Bütün bu bulgular; davalardaki istem, cevap, gerekçeler, dava konusu haberler ve konu ile ilgili uluslararası ve ulusal düzeydeki etik kurullar ve basındaki oto kontrol mekanizmalarını oluşturan kurum ve kurulların meslek ilkeleri biraraya getirilerek genel bir çerçevede değerlendirilmiştir.

Bundan sonraki bölümde ise sonuç ve öneriler üzerinde durulacaktır. Böylece çalışmanın uygulama boyutu da tamamlanmış olmaktadır.

SONUÇ

Basında çıkan haber ve yazılarda eleştiri-yorum hakkının kullanımına ilişkin olarak gündeme gelen kişilik hakların; özel hayat, şeref ve haysiyet gibi kavramların kanunlar ve ahlaki düzeyde sorgulandığı bu çalışmada, elde edilen sonuçlar ve öneriler burada değerlendirilecektir.

Çalışmaya başlarken kişilik hakları ile eleştiri ve yorum hakkına öncelikle iletişim hakkı açısından yaklaşılmış, buradan hareketle de iletişim hakkının sınırları belirlenmiştir. Temel insan haklarından olan iletişim hakkının gelişim süreci ele alınarak, bu hakkın uluslararası hangi sözleşmelerde yer aldığı ortaya konulmuştur.

İzleyen bölümlerde; haber, düşünce ve kanıların öğrenilmesi, toplanması, açıklanabilmesi ve yayılabilmesi diğer bir ifade ile ifade özgürlüğünü kapsayan iletişim hakkının hukuk düzenindeki sınırlarını belirleyen kanunlardan bahsederek; basın mesleği ve bununla ilgili olarak gazeteci, haber , habercilik anlayışı konuları incelenmiştir.

Çalışmanın kuramsal bölümünde de vurgulandığı üzere, iletişim özgürlüğü demokratik toplumların vazgeçilmezlerinden olup; doğru ve objektif bilgi almak toplumda önemli hale gelmektedir. Ancak iletişim özgürlüğü kadar önemli bir diğer unsur da, kişisel varlıklar üzerindeki haklar olmaktadır. Hukuk düzeni içinde kendisinden vazgeçilemeyen, başkasına devredilemeyen ve herkese karşı ileri sürülebilen mutlak haklardan olan kişilik hakları, hem ülke hukuku hem de uluslararası sözleşmelerce korunmuştur.

Türkiye'de kişilik hakları anayasal güvence altına alınmakla birlikte, Türkiye bu hakları güvence altına alan uluslararası sözleşmelere de imza atmıştır. İşte bu nedenle de başlangıçtan beri varolan basın eyleminin zaman içerisinde uluslararası belgelerde, temel hak ve özgürlüklerle ilgili bildirilerde yer almasıyla özellikle özgürlükçü demokratik sistemler için çok önemli bir rolü üstlendiği ve önemli bir kurum olduğu görülmektedir.

Çalışmaya başlarken de belirtildiği üzere; iletişim, yaşayan dünya ve canlılar arasında olmazsa olmaz unsurlardandır. Kitle iletişimi ise, kitlesel boyuttaki iletişim şeklidir. Kitle iletişim bilincinin ve teknolojilerin hızla geliştiği bir iletişim şeklinin etkilerinin veya sonuçlarının ön plana çıktığı günümüzde ise basının demokratik düzenlerdeki dördüncü kuvvet ve kamuoyu oluşturucu kimliği kabul görmektedir. Basının önemi duygu ve

düşüncelerin açıklanmasında toplumsal davranışların ve duyarlılığın yönlendirilmesinde ortaya çıkmaktadır. Basın haber alma, haber verme, araştırma, eleştiri ve denetim gibi halk adına yerine getirdiği görevleriyle demokratik ortamlarda vazgeçilmez kurum haline gelmektedir. Bunun yanısıra, bu sistem içerisinde belirtilen görevlerin özgür bir ortamda yerine getirilmesi için kanunlar çerçevesinde bir dizi güvencelerin ve basın özgürlüğü kavramının yerleştirilme çabası da görülmektedir.

Ancak şunun da göz ardı edilmemesi gerekir ki; basın özgürlüğü ilkelerinin ve sınırlarının gerektiği gibi düzenlenmemesi ve denetim fonksiyonunun yerine getirilmemesi, geri dönüşü olmayan toplumsal zararlara yol açabilmektedir. Bu durum ise, hem hukukun korunduğu değerler hem de kamu yararı açısından önemli hale gelmektedir. Bu çalışmada üzerinde durulan uluslararası insan hakları belgelerinde de görüldüğü gibi basına hem özgürlük tanınmış hem de birtakım sınırlamalar getirilmiştir. Hukuksal düzenlemelere bakıldığında ise, basın özgürlüğüne getirilen sınırlamaların özgürlüklerin kullanılması sırasında ortaya çıkacak bu toplumsal zararın önlenebilmesi amacına yönelik olduğu görülmektedir. Ancak bu sınırlamaların objektif ve hukuksal çerçevede olduğu sürece kabul edilebilir olduğu, aksi durumda ise tartışmaların her zaman varolacağı kaçınılmazdır.

1876 Teşkilat-ı Esasiye' den bu yana basının kanunlar çerçevesinde serbestliği önceleri devletin bütünlüğü, genel sağlık, ahlak, temel hak ve özgürlükler gibi unsurları içermiş; basın özgürlüğü kişilik hakları ve kamu çıkarı gibi özellikli alanların hukuksal düzende doğru şekilde yeralması çabası içine girilmiştir. Ancak çok geniş tutulduğu düşünülen basın özgürlüğüne 1961 Anayasası' ndan sonra 1980 Müdahalesi ve 1982 Anayasası ile sınırlamalar getirilmiş, özellikle de basın kanununda değişikliklere ihtiyaç duyulmuştur. Basınla ilgili etkili denetim mekanizmalarının kurulması veya basın meslek kuruluşlarının önerdiği özdenetim mekanizması bunlara örnektir. Ancak 1960 sonrası kurulan Basın Şeref Divanının ve basın ahlak yasasının, basını denetleme ve hakları korumadaki yetersizliği bugün basın konseyi ve basın kanununda duyulan değişiklik ihtiyacında olduğu gibi yaşanmıştır. Ancak bugün basın üzerinde kurulacak aşırı baskıcı bir denetim demokratik hukuk devletiyle bağdaşmayacaktır.

Daha önce de bahsedildiği gibi kitle iletişimdeki gelişmelerle birlikte temel özgürlüklerin kullanımının bir başka özgürlüğün sınırının zedelenmesine de neden olduğu

hukuksal yapının da bu değerlerin çatışmasını önlemeye karşı yetersizlikler taşıdığı görülmüştür.

Demokrasinin varolduğu düzenlerde basın yoluyla düşünceyi açıklama özgürlüğü diğer özgürlüklerden önde gelmekte; ancak diğer tüm özgürlüklerde olduğu gibi düşünceyi basın yoluyla açıklama özgürlüğü de yasalar çerçevesinde sınırlandırılmaktadır. Çünkü her hürriyet gibi basın hürriyeti de şahsiyet hakkının gelişmesi için bir amaç değil araçtır ve tüm hürriyetlerin amacı Anayasanın 5.maddesine göre insanın maddi ve manevi varlığını geliştirmeye yöneliktir. Türkiye'de de bahsedilen sınırlamalar; kişinin şeref, haysiyet, genel ahlak, genel sağlık, kamu düzeni, devletin birlik, beraberlik ve siyasal varlığını korumaya yönelik olarak gündeme gelmektedir. Yine yasalarca güvence altına alınan demokratik sistemlerde kamu yararı ve düzeni açısından önemli görülen bir hak olarak eleştiri-yorum hakkı da sınırlılıklar taşımaktadır. Eleştiri-yorum hakkının sınırı Şevki Yılmaz' la ilgili örnek olayı irdelemeye çalıştığımız mahkeme kararlarında ve her somut olayda olduğu gibi sınırın belirlenmesi hakimlere bırakılmıştır. Olaya bağlı olarak hakim özel hukuk yaratarak eleştiri hakkının sınırını, kişilik hakkının başladığı yerde veya bu haklara saldırı durumunda belirleyecektir. Diğer bir ifadeyle gazetede yayınlanan bir haber hukuka uygunsa, olayda kamu yararı varsa ve başka bir hakkı ihlal etmişse; eleştiri-yorum hakkı diğerlerinin hakkına üstün tutulacaktır. Buradan hareketle de demokratik toplumlarda basın özgürlüğü ve eleştiri-yorum hakkı vazgeçilmez duruma gelmiştir.

Açık ve katılımcı toplum anlayışında herşeyin halkın gözü önünde olabilmesi de bu mekanizmaların varlığına bağlı görünmektedir. Öyleyse hukukun ve toplumun görevi çatışan değerlerin dengelenmesidir. Toplumların gelişmesinde gazetecinin en önemli görevi; toplumun aydınlatılması, yanlışlıkların ortaya konulması ve eleştiri-yorumla halkın gelişmesine katkıda bulunmaktır. Ayrıca görevini ve özgürlüğünü temel kişilik haklarıyla ve kamu yararıyla karşı karşıya getirmeden dengeli şekilde devam ettirmektir.

Hukuk düzeninde basın yoluyla yapılan saldırılar hayat, sıhhat, vücut bütünlüğü gibi maddi (fiziki) şahıs varlıklarıyla; şeref, haysiyet, isim, resim, özel yaşam gibi manevi varlık değerlerine karşı olmaktadır. Bir basın açıklamasının kişilik hakkına tecavüz oluşturması için yapılan açıklamasının hukuka aykırı olması, açıklamanın bir zarara neden olması, basın açıklamasında bulunan kişinin kusurlu olması gerekmektedir. Bugün gelişmiş kitle iletişimi

ortamında, bir anayasal hak veya değerin kullanımı sırasında kişilik değerlerinin zedelendiğinin örnekleri çok sık yaşanmaktadır. Hukuk tarafından korunan kişilik hakları ve basın özgürlüğü veya haber alma-verme hakkı ile diğer kişisel değerler arasında sınırlılıklar, çatışmalar ve bir denge sorunu yaşanmaktadır.

Demokratik sistemlerdeki anayasalarda karşılıklı olarak korunan, birbirine geçmiş değerler ve bunların etkileşimi sırasında basın özgürlüğü kadar kişilik haklarının korunduğu da görülmektedir. Hukuk düzeninde yasal güvenceyle korunan basın özgürlüğüne rağmen, daha önceki bölümlerde adı geçen ulusal ve uluslararası belgelerde yer verilen basın ve basının hakları ile özgürlüklerine ilişkin kısıtlamalarla kişilik hakları koruma altına alınmıştır. Bununla birlikte Uluslararası Gazetecilik Meslek Ahlakı ve İlkeleri gibi belgelerde de kişinin kişilik haklarının korunmasına yönelik basın özgürlüğüne kısıtlamalar yer almıştır. Bir haberin içeriğine yönelik olarak; haber değeri taşımak, toplumsal ilgi uyandırmak, kamuoyunu düşündürmek, soruna çözüm getirmek, kamu yararı sağlamak, haber değeri olan haberi bulmak, haberi olduğu gibi aktarmak şeklindeki etik ilkeler basına sınırlılıklar getirirken; kişilik haklarını koruma amaçlı olmaktadır. Bunun yanısıra haber kaynakları ve haberin yöneldiği kişiler veya kurumlara yönelik Ahlaki İlkeler açısından basının sınırlılıkları ortaya konabilmektedir.

Devlet adamı veya bürokratlar hem haber kaynağı olurken hem de haber değeri yaratabilmektedir. Sürekli ve ilgi çekici bu tip önemli kişilerden gelen haber ve bu kişilerle ilgili haberlerde etki altında kalma gibi bir risk doğmaktadır. Önemli olan haberde karşıt görüşe de yer verip gazetecinin bizzat belli bir görüşün sözcüsü olmadan olayı kenardan objektif olarak incelemesi, haberi aktarması güveni ve talebi arttıracağından, kişilik hakları ve basının özgürlüğü arasında denge kurabilmektedir. Bunların yanısıra eğitim açısından bilgiyi kamuya açıklaması, görüşlerin kamuoyunda tartışılmasının özendirilmesi, böylece görüş bildirenin kamuoyunun oluşumuna katkıda bulunması, gündemi belirlemesi, toplum aynası olması ve siyasi güç odaklarını gözetim altında tutarak kontrol etme ve siyasi fonksiyonunu yerine getirme gibi toplumsal sorumluluklarına yönelik ilkeler açısından da basın bir yandan sınırlandırılırken bir yandan da kişilik haklarının korunmasına yönelik de çaba sarfetmektedir. Tüm bu haklar ve çatışan değerlerin korunmasında kamu yararı ve

kamuya malolmuş kişiler özel durumların ve özel hukuk yaratmak gibi durumların da dikkate alınması gerekmektedir.

Basın özgürlüğü ve kişilik hakları ile birlikte günümüzde basın alanındaki teknik gelişmeler sonucu ortaya çıkan güçlü basın işletmeleri karşısında kişileri korumaya yönelik yasalar, sorumsuz kâr amaçlı sansasyon yaratma amaçlı basın kuruluşları için caydırıcı rol üstlenmektedir.

Basın, Anayasa ve yasaların kendine tanınmış olduğu haklar etrafında kamuoyu adına gerçekleştirdiği görevinde; haberin gerçek olması, haber niteliği taşıması, nesnel, uygun bir şekilde verilmesi gibi ilkeler kapsamında hareket ettiği sürece herhangi bir kişilik hakkı ihlalinden sözetmek mümkün olmayacaktır. Herhangi bir olayda yayının hukuka aykırı olması kişilik haklarının korunmasını gerektirirken eğer yayın hukuka aykırı olduğu halde kamu yararı taşıyorsa kişilik hakkı üstün tutulmayacaktır.

Daha önce çalışmanın başında da bahsedildiği gibi insanların çevrelerini araştırıp merak etmeleri ünlü kişiler sözkonusu olduğunda aşırı bir ilgiye dönüşebilmektedir. Ancak kamuoyunun bu kişiler hakkında herşeyi bilme isteği ne kadar demokratik bir haksa, bu ünlü kişilerin kişilik haklarının özel ve gizli yaşamlarının, şeref ve haysiyetinin korunması da anayasal bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır. Ünlü kişilerin kişilik haklarının korunma sınırının diğer halktan olan kişilere göre çok daha daraldığı da bir gerçektir. Böyle olunca basın bu kişileri kamuya mal oldukları ölçüde araştırıp halka duyurmada kendisine verilmiş olan bir anayasal hakkı kullanmış olacak ve kişilik haklarına saldırı sözkonusu olmayacaktır. Ancak özel yaşama bu kadar girmek, müdahale etmek, şeref haysiyeti zedeleyecek boyutta kişilik haklarına saldırıda bulunmak da basın için sonsuz sınırlar taşımamaktadır. Demokratik bir hak olan basın özgürlüğü ve kamu yararı ile anayasal bir hak olan kişilik haklarının dengeli şekilde korunması arasındaki ortak çizgi oluşturulacaktır. Bu açılardan bakıldığında aslında kişilik hakları ve gazete haberciliği konusunda çatışan yararlar aynı anda kişilik hakları, iletişim özgür, basın özgürlüğü, şeref haysiyet, özel yaşam, siyasal haklar, kamu yararı, haber alma verme gibi pekçok alt başlığı kapsamaktadır. Bu yararların hepsinin birden ortak bir noktada uzlaşmasının hukuksal yolla olmasının mümkün olmadığı yerde, devreye medyanın kendi içinde kurduğu ve geliştireceği özdenetim sistemi girmektedir. Ayrıca hukuk ve yasalar açısından böyle bir

çözüm beklemek toplumun haber alma, basının kamuoyunu olup bitenlerden haberdar ederek kamuoyu oluşturma, kamuoyunun görevini üstlenme dolayısıyla demokratik sistemin işleyişindeki özgürlük kavramlarına bir darbe getirebilecek kısıtlamaları göze almak demektir.

Sonuçta basın özgürlüğü ve kişilik hakları ilişkisinin bireyler bazında ve toplumsal düzeyde varılan duyarlılığa sağlanan özgürlüklerin basın kuruluşları ve çalışanlarıyla birlikte hakka saygı duyar bir tutum ve tanınan bu hakları kullanabilme becerisiyle, anayasa ve yasaların korunması altında çalışır hale getirilmesiyle, daha sağlıklı sağlam ve karşılıklı etkileşimin bulunduğu bir ortama varılacağı görülmektedir. Bu değerlerin ve sürmekte olan işleyişin; demokratik ve yasal ortamdan gelen vazgeçilemeyen unsurlar kapsamında gerçekleştirilen görevler, birbirini tanıma, haklara saygı, kamu yararı ve vicdanı ile birlikte siyasi, ticari, kişisel çıkarlar düşünülmeksizin varolan sisteme toplumsal gelişmişliğe katkısı kaçınılmaz olacaktır.

Siyasi bir kişilik olarak çalışmaya konu olan Şevki Yılmaz örneğinde de basın özgürlüğü ve kişilik hakları karşı karşıya gelmiş ve olay mahkeme kararlarından da yararlanılarak hem hukuksal hem de uluslararası ve ulusal basın meslek ilkeleri çerçevesinde ele alınmıştır.

Siyasi bir kişilik olarak Şevki Yılmaz ile basın arasında mahkemelere yansıyan ilişkide her iki taraf ta ifade özgürlüklerini kullanma hakkı açısından kendilerini haklı görmektedir. Her iki tarafta akıllarına geleni söyleme özgürlüğü istemektedirler. Ancak basın hem yapılan ve söylenenleri hem de yapılmayan ve söylenmeyenleri ortaya çıkarıp, teşhir etmek peşindedir. Bununla birlikte, özel gereksinimlere cevap vermeyi hedefleyen belirli ahlak ilkeleri tarafından yönlendirilen basının sorumlu gazetecilik ilkelerini gözönünde tutarak yayın yapması gerektiği de bir gerçektir.

Tartışma

Buradaki ana nokta, kitle haberleşmesinin önemli bir kısmının gerçekleştirildiği yazılı basında çıkan haberlerde şeref, haysiyet, özel yaşam, giz alanı, ticari ve mesleki değerler gibi unsurların kişilik hakları çerçevesinde nasıl ele alındığı sorusu gündeme gelmektedir.

Güncellik, ilginçlik, yenilik, toplumsal önem gibi unsurları taşıyan haberlerin kalıcılığı, görsellik dışında, düşünce ve yorumda farklı bakış açıları yaratabilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu da, basın etiği ile ilgili olarak gazetecinin olayları aktarırken eleştiri ve yorum hakkını haberde nasıl kullandığını göstermesi açısından önem taşımaktadır.

İnsanların bilgi edinme hakkı, kişinin ifade özgürlüğü dolayısıyla; gazetecinin haberleri, gerçekleri halka aktardığı basın ortamı ile kişi ve kurum yararı karşı karşıya gelmektedir. Bu olumsuzluğun aşılmasında çatışan değerlerden hangisinin üstün tutulacağının belirlenmesinde hukuki düzenlemelerle birlikte mesleki etik ilkelere uyulması da bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ilkeler gazetecinin çevresiyle olan ilişkilerini düzenlemektedir. Gazetecilerin, mesleki etik ilkeler çerçevesinde yaptığı yayınlar basında eleştiri-yorum hakkını kapsayan oto kontrol sistemlerini gündeme getirmiştir. Atatürk' ün 1924 yılında Meclisi açış konuşmasında ifade ettiği gibi, "Basın özgürlüğünden doğan sakıncaların giderilme aracı yine basın özgürlüğüdür."[663]

Oto kontrol, bir gazetecinin herhangi bir güç tarafından gelecek zarardan korkarak yazması gereken şeyleri yazmamasını kapsarken, kendi kendini denetlemeyi içeren basın meslek ilkeleri ve etik kurallar; sorumlu gazetecilik ilkeler uygun yayın yapmayı, tarafların tüm görüşlerini almayı, tam olarak yansıtmayı, insanların şeref ve haysiyetleriyle oynamaya hakkı olmadığını bilerek yazı yazmayı içermektedir.

Basında oto kontrol ile kendi kendini denetlemenin birbiri ile karıştırılmaması gerekmektedir. Bu ayırım şöyle ifade edilmektedir. [664] "... Basında oto kontrol siyah ile ifade edilirken, kendi kendini denetlemenin rengi beyazdır. Oto kontrol ancak korku ortamlarının kavramıdır, kendi kendini denetleme ise sadece özgür iklimlerde yaşayan ve açan güzel bir çiçektir. ..."

Konuya örnek olay açısından yaklaşıldığında, Şevki Yılmaz' ın kişi ve kuruluşlara söylemiş oluğu sözler, Türk toplum yapısı ve değer yargıları ele alındığında, kişilik değerleri ve varlıkları ile ailevi değerlere doğrudan dil uzatarak, şeref ve haysiyete hakarette bulunmuş, kamuoyu önünde kişi ve kurumları aşağılayıp yıpratmış, küçük

---

663 "M. Kemal Atatürk ve Basın Özgürlüğü", **Özgür Basın**, (İstanbul: Basın Konseyi Aylık Bülteni, Yıl: 3, Sayı no: 30 31, Ekim – Kasım 1991), s. 6.

664 Oktay Ekşi, "Oto Sansür Ancak Korku Ortamının Kavramıdır", **Babıali Magazin Dergisi**, (İstanbul, Sayı: 35, Haziran 1992), s. 2.

düşürmüş ve dolayısıyla suç oluşturmuştur. Olayla ilgili mahkeme kararlarında da bir çok davada Şevki Yılmaz suçlu bulunmuş ve tazminat ödemeye mahkum edilmiştir.

Ancak, uluslararası ve ulusal düzeyde ele alınan mesleki etik ilkeler çerçevesinde basının da kendine tanınan özgürlükleri kullanırken, yaptığı yayınlarda kişilik haklarının sınırlarını aştığı görülmektedir.

Basında çıkan haber-yazılar daha önce de belirtilen hukuka uygunluk şartlarını taşıyorsa uğranılan zarar ne kadar büyük olursa olsun herhangi bir cezaya veya tazminata gerek duyulmamaktadır. Diğer bir ifadeyle açıklama özel amaçlar ve ardniyet gözetilmeksizin durumun gerektirdiği bir üslupla kamuoyuna aktarılmışsa, bu açıklamada kamu yararı bulunmak üzere, kişilik haklarına saldırıda bulunulmuş bile olsa olay hukuka uygun olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak ortada ikisi de hukuk tarafından korunan, çatışan değerler sözkonusudur. Hukuki açıdan hangi değerin hangi durumlarda diğerlerine üstün tutulacağı hukuka uygunluk veya aykırılık açısından ortaya konulsa bile hangi değerin kamu yararı bakımından ön plana çıktığı esas alınmaktadır. Burada kamu çıkarlarını gerçekleştiren değer, diğerinin üstünde tutulmaktadır. Kapsamlı ve esnek olan kişilik haklarının sık sık başkalarının hakları veya başka özgürlüklerle karşı karşıya gelmesi çatışan haklardan birinin üstün tutulup korunması, üstün tutulmayanın ise haklardan ve korumadan yararlanamaması gibi bir sonuç ta kaçınılmazdır. Çıkar çatışmalarında denge kurma görevi üstlenen hukuk, hakim olayda anlaşmazlığı ortadan kaldıracak yasaya uygun bir kural bulamazsa, yasa boşluğuna düşecektir. Hakimin görevi bu boşluğu çatışan iki değeri tartarak doldurmak olacaktır.

Öneriler

Gücünü halktan alan ve bu gücü halk için kullanan basının özgürlüğü ve bunun karşısında kişilik haklarının korunmasında hukuki düzenlemeler ön plana çıkmaktadır. Böylece yasalarda ifade bulan sınırlılıkları da dikkate alarak, basın özgürce hareket edebilecek, basın çalışanlarının işlevlerini serbestçe yerine getirebileceği bir ortam yaratılmış olacaktır.

Bu hukuki düzenlemeler basın ve basın çalışanlarının özgür çalışmaları için önemli olmakla birlikte, burada karşılaşılan sorun basın özgürlüğünün sınırlarının neler olması gerektiğidir. Bu amaçla getirilebilecek sınırlamalar tartışmalı olmakla birlikte, şu başlıklar altında ele alınabilir:

• Düşünce eyleme dönüşmediği sürece sınırlandırılamaz. Düşünceyi açıklama özgürlüğünde sınırlandırma noktası, eyleme dönüşme anıdır. Ancak, eyleme dönüştüğü anın belirlenmesi kişisel algıya göre değişebilmesinin yasa konusu edilmesinin de tartışmaları devam etmektedir. Ancak, bu özgürlüğün kullanılırken kasıtlı olarak veya ihmalle kişilik haklarına saldırı yapılmasının bu kapsamda ele alınmaması gerektiği açıktır. Bu durumlar için ayrı hukuki sorumluluklar getirilmeli ve bunun basın özgürlüğü kapsamında ele alınmaması gerekir.

• Demokrasi ve kamu yararı açısından gerekli olan basın özgürlüğünün kullanılabilmesi; şeref, haysiyet, özel yaşama saygı gibi kişilik haklarının korunabilmesi arasındaki ilişki önem arzetmektedir. Bu amaçla; basın, birkaç sınırlama dışında anayasa ve yasalarla korunurken, kişilik hakları da T.C. Anayasası, M.K.'nun 23-2/a ve 45. Maddeleri ile B.K.'nun 47. ve 49. Maddelerinde güvence altına alınmış ve manevi tazminat yaptırımı getirilmiştir. Bu durumda ise aynı anda hem çatışan hem de korunun iki değerden hangisinin üstün tutulacağı sorunu ön plana çıkmaktadır.

Tüm meslek gruplarının varolan sorumluluğu gibi basının sorumluluğu da doğru ve tarafsız bilgi vermektedir. Gazeteci bu sorumluluğu yerine getirirken gerekli özeni göstermek zorundadır. Bunun başarılabilmesi için basın çalışanlarının kişilik haklarını ihlal etmeyecek bir kültür ve eğitimden geçmiş olmaları bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, bu tip olaylarda karar verme durumunda olan diğer bir ifade ile hukuku uygulayacak olan hakimlerin işini kolaylaşacaktır

Çalışmanın uygulama bölümünde incelenen mahkeme kararlarında da görüldüğü gibi amacı ceza vermek olmayıp, caydırıcı rol üstlenmek olan kanunlarla, tazminat miktarı üzerinde yapılacak değişiklikler basın yoluyla yapılan saldırılara karşı etkili bir koruma aracı olarak uygulanabilir. Ancak, şunu da belirtmek gerekir ki, yaptırımların artırılması mevcut düzenlemeler içinde değil, az önce ifade edildiği gibi gerek düzenlemeler yapıldıktan sonra düşünülmelidir.

Basın ile ilgili bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması hukuki yaptırımlar ile ortadan kaldırılabileceği gibi, buradaki esas nokta Atatürk'ün de ifade ettiği gibi yine basın özgürlüğü ile basının, basın konseyine sahip çıkarak uluslararası meslek ilkelerinden de örnek alarak konsey kararlarını önemsemesiyle mümkün olabilir. Bu amaçla basın meslek örgütlerinin etkin ve işlevsel olması bir zorunluluktur.

Demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla çalıştığı ortamlarda bile basın özgürlüğü aynı zamanda basın meslek ilkelerinin içerdiği tüm unsurlar dikkate alınmak zorundadır. Bu da basın etiğini oluşturan ilkelerin hukuka uygunluğunu gerektirmektedir.

Basın meslek ilkelerinin hukuk kuralı niteliğinde olması durumunda; cevap–düzeltme hakkı, yayımın durdurulması, kişiye zarar veren durumlarda maddi veya manevi tazminat gibi yaptırımlar sözkonusu olacaktır. Böyle bir durumda meslek ilkelerine aykırı davranışlar; hakaret, sövme, özel yaşamın ihlali de suç kapsamında ele alınacaktır. Ancak mevcut durumda ihlale ilişkin yaptırımlara yargıç karar verirken bu ilkeleri dikkate almamakta; T.C.K., Basın Kanunu, B.K., M.K. ve diğer kanunlardaki hükümlerden hareket etmektedir. Bu nedenle Tıp veya Serbest Muhasebeci Mali Müşavir-Yeminli Mali Müşavirlik mesleklerinde olduğu gibi basın ile ilgili meslek ilkelerine işlerlik kazandırılmalı; meslek mensuplarının yetki, hak ve sorumluluklarına ilişkin yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Böylece herhangi bir çatışma durumunda hakim yasal hükümlerden ve ilgili meslek yasalarından hareket ederek boşluğa düşmeden daha sağlıklı kararlar verecektir. Bu da subjektifliği ortadan kaldıracaktır.

Gazetecilik mesleğini düzenleyen kurallar ve meslek ilkeleri aynı zamanda toplumsal yaşam içersinde insan faaliyetlerini de düzenlediği için hukukçular tarafından "toplumsal davranış kuralı" olarak kabul edilmektedir. Ancak, hukuki düzenlemelerin amacı ise, "yaptırım" öğesinden kaynaklanmaktadır.

Kısaca belirtmek gerekirse, basın meslek ilkeleri toplumsal yaşantıdan dolayı ortaya çıkan ilişkileri düzenleyen, toplumsal davranış kuralları olup, hukuk kuralları ile de paralellik gösterir. Ancak, hukuk kurallarını meslek ilkelerinden farklı yapan kapsam, uygulama şartları ve yaptırımlarıdır.

EKLER

Ek-1 Oberschlick-Avusturya Davası 328

Ek-2 "Genelevi Kurban Keserek Açtılar" Başlıklı Gazete Haberi 331

Ek-3 Şevki Yılmaz Olayı İle Direkt İlgili Olmayan Haberler 332

Ek-4 29.05.1997 Tarihli Televizyon Programlarının Deşifre Metni 337

Ek-5 T.C. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Hazırlık No: 1997/123, Karar No: 1997/100 Sayılı Takipsizlik İlamı ve İlgili Gazete Haberleri 361

Ek-6 T.C. İstanbul 2. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/407, Karar No: 1999/176 Sayılı İlamı 370

Ek-7 T.C. İstanbul 2. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/422, Karar No: 1998/17 Sayılı İlamı 372

Ek-8 T.C. İstanbul 2. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1999/365, Karar No: 1999/445 Sayılı İlamı 374

Ek-9 T.C. Şişli 2. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/780, Karar No: 1998/1064 Sayılı İlamı 376

Ek-10 T.C. Şişli 2. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1999/1218, Karar No: 2000/63 Sayılı İlamı 378

Ek-11 Cumhuriyet Gazetesi, "Politika Günlüğü" başlıklı Hikmet Çetinkaya'nın köşe yazıları 380

31.05.1997 Uyanın ...

01.06.1997 Bu adam hasta mı?

07.06.1997 Be Hey Dürzü

Ek-12 T.C. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1998/77, Karar No: 1999/669 Sayılı İlamı 383

Ek-13 T.C. İstanbul 7. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/538, Karar No: 1998/226 Sayılı İlamı; ve
Hürriyet Gazetesi "Teketek" başlıklı
Fatih Altaylı'nın köşe yazıları 386
31.05.1997 O Adamı Yazmayacağım
02.06.1997 Midem Bulanıyor
03.06.1997 Yüzsüzlerin Yüzü
04.06.1997 Kaç Bakalım Tansu Nereye Kadar
11.06.1997 Her Şeyi Kendilerine Benzetemezler
17.06.1997 Brifing İsteyene Bakın
25.06.1997 Seçim Aralık 98'de
07.08.1997 Şeytan Aldı Götürdü

Ek-14 T.C. İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/495, Karar No: 1999/184 Sayılı İlamı 395

Ek-15 T.C. İstanbul 3. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1999/138, Karar No: 1999/126 Sayılı İlamı 397

Ek-16 Radikal Gazetesi "Samuray Ahlakı" başlıklı
Selim Alpaslan' ın Köşe Yazıları 400
14.07.1997 Samuray Ahlakı

Ek-17 Yeni Yüzyıl Gazetesi
Gülay Göktürk Köşe Yazıları 401
03.06.1997 Münferit Bir İnsan

Ek-18 Hürriyet Gazetesi
Emin Çölaşan Köşe Yazıları 402
31.05.1997 Kim Bu Şevki
03.06.1997 Memleketin Birinde Hoptirinam
05.06.1997 Şevki'li Vesaireli Beddua
17.06.1997 Yarın Çekiliyuuur

Ek-19 T.C. Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/394, Karar No: 1997/948 Sayılı İlamı 406
T.C. Ankara 21. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/459, Karar No: 1998/191 Sayılı İlamı

Ek-1: Oberschlick-Avusturya Davası

I- OLAY

Bay Jörg Haider Avusturyanın güneydeki Carinthia eyaletinin Valisi ve sağcı "Özgürlük" partisinin lideridir.1991 yılının Mart ayında bir söylev verir. Tahrik edici bir uslüpla sunduğu bu söylevinde " II Dünya savaşında yaşamını tehlikeye atmış olanlar dışında kimseye düşünce özgürlüğü tanınmaması gerektiğini" söyler ve söylevini benzer düşüncelerle bitirir. Böyle bir söyleve çeşitli tepkiler gösterilir.

Forum adlı derginin editörü Bay Gerhard Oberschlick de Vali Haider'in bu söylevine karşılık tepki olarak bir makale yazar. Makalenin başlığı "Trottel" dir. Makalenin bir yerinde de , Bay Haider'in bu sözleriyle Trottel olduğunu gösterdiğini yazmıştır. Trottel sözcüğü Almanca'da "Ahmak", "geri zekalı", "idiot" gibi anlamlar taşımaktadır.

II- AVUSTURYA MAHKEMELERİNİN KARARI

Vali Bay Haider, Forum Dergisi Editörü Oberschlick aleyhine kişisel ceza davası açar. Viyana Ceza Mahkemesi, yazarı hakaretten suçlu bulur. Gündelik 200 Avusturya Şilini (yaklaşık 3 milyon lira) üzerinden 20 günlük para cezasına mahkum eder. Ceza Mahkemesi "Trottel" (Ahmak) sözcüğünün ancak hakaret etmek ve küçük düşürmek amacıyla kullanılabileceğini kararında belirtir. Ayrıca, mahkeme kararına göre bu sözcüğün nesnel eleştiri (Objektif kritisizm) amacıyla kullanılmış olması kabul edilmez.

Yazar Oberschlick mahkumiyet kararını temyiz eder. Viyana Temyiz Mahkemesi 1992 yılı Mart ayında mahkumiyeti onar. Ancak para cezası tutarını günlük 50 Avusturya Şilinine indirir. Temyiz mahkemesinin görüşüne göre; parti lideri ve Vali Bay Haider'in konuşma metni ile yazar Bay Oberschlick'in makalesini bir arada okumayan okurlar açısından "trottel" sözcüğünün anlamı, yazarın kastdetmiş olduğu biçimde değil, okurların kendi anlayışına göre değerlendirilecektir. Böylece mahkumiyet kararı Avusturya'da kesinleşir.

III- İNSAN HAKLARI KOMİSYONUNA BAŞVURU VE SONUCU

Yazar/gazeteci Oberschlick Eylül 1992'de Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna başvurur. Hakkında verilmiş mahkumiyet kararının AİHS'nin çeşitli maddelerinin ihlali anlamına geldiğini ileri sürer.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu (Birinci Daire) 6 Nisan 1995 tarihinde verdiği kararla, Oberschlick'in başvurusunu AİHS'nin 10.maddesi açısından dinlenebilir (admissible) bulur. Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilir. Dostane çözüm yolları sonuç vermez. Komisyon 29 Kasım 1995 tarihli raporunda başvuruya ilişkin olguları saptar ve 14'e karşı 1 oyla yayın yoluyla hakarette bulunduğu gerekçesiyle yazar Oberschlick'e ceza verilmesinin AİHS'nin 10.maddesini ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Sözleşmenin ek olan 9 Numaralı Protokol Avusturya tarafından onaylanmış olduğundan, gazeteci/yazar Oberschlick davasını Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine götürür. Komisyon kararı lehine olmakla beraber yazar Mahkemede daha kesin bir yargı kararı elde etmek istemiştir.

Ek-1 Devamı

IV- AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARI VE SONUÇ

4.1- 10.MADDE İHLAL EDİLMİŞTİR

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 1 Temmuz 1997 günlü kararıyla davayı sonuçlandırır. Mahkeme 7'ye karşı 2 oyla verdiği kararda, gazeteci / yazar Bay Oberschlick'in makalesinde Parti lideri ve Vali Bay Haider'e hakaret ettiği gerekçesiyle mahkum edilmesini, Sözleşmenin "düşünceleri açıklama" özgürlüğünü güvence altına alan 10.maddesine aykırı bulur.

Kararında, 10.maddenin 2. paragrafında belirtilmiş koşullara bağlı olarak düşünceleri açıklama özgürlüğünün sadece hoşnut edecek, kimseyi rahatsız etmeyecek ya da ilgi çekmeyecek bilgileri ya da düşünceleri açıklamak demek olmadığını; bu özgürlüğün kızdırıp, gücendirici, sarsıcı ya da rahatsız edici bilgi ve düşüncelerle yazıları da kapsadığını belirtir. Divan kararında; bu ilkelerin basın açısından önemini vurgular. AİHS'nin 10/2 de gösterilen "başkalarının şöhretinin/itibarının korunması" gibi sınırların aşılmaması koşuluyla; siyasal konular ve kamuoyunu ilgilendiren sorunlar hakkında bilgilerin ve görüşlerin yayılmasının basının temel görevi olduğunu belirtir.

4.2- GAZETECİ POLİTİKACI SERT BİÇİMDE ELEŞTİREBİLİR

Mahkeme, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının belirlenmesinde, sıradan bir bireyle, kamusal kimliğiyle davranışta bulunan bir politikacı arasında farklı ölçütler kullanılması gerektiğine işaret eder. Bir politikacının eleştirilmesinde, eleştirinin sınırları daha geniştir. Siyasal yaşamda yeri olan kişi, sert eleştirilere hedef olmaya hazır bulunmalıdır.

4.3- YAZININ HANGİ AMAÇLA YAZILDIĞI SAPTANMALIDIR

Bu önemli ilkeleri belirtmekle kalmayan İnsan Hakları Mahkemesi, bireysel başvuru sahibi gazeteci yazar Oberschlick'in makalesinin başlığında ve içinde Bay Haider'in bir trottel olduğunu yazmış bulunduğunu ve bu yüzden Viyanadaki mahkemelerde mahkum olduğunu saptadıktan sonra; sorunun bir bütün olarak ele alınması gerektiğini belirtir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre Viyana Mahkemelerinin kararlarının, 10. madde açısından değerlendirilmesinde; başvurucu yazarın makalesi ile bu makalenin hangi bağlamda yazılmış olduğu birlikte düşünülmelidir. Dikkate alınması gereken olguların en önemlisi, makaleye konu olan Bay Haider'in konuşmasıdır. Bay Haider önce, hangi tarafta olursa olsun II Dünya Savaşına katılmış bütün askerlerin, barış ve özgürlük için savaşmış olduklarını ve bugünkü demokratik toplumun kurulmasına katkıda bulunduklarını söylemiş ve bunun ardından da, düşünce özgürlüğünün sadece bu savaşta yaşamını tehlikeye atmış olanlara tanınması gerektiğini ileri sürmüştür. Mahkeme; bir politikacı olarak Bay Haider'in bu konuşmayı yaparken tahrik edici olmayı ve dolayısıyla sert tepkiler uyandırmayı amaçlamış bulunduğunun da açıkca belli olduğunu belirtmektedir. İnsan Hakları Mahkemesinin görüşüne göre, yazarın makalesi ve özellikle de Trottell (Ahmak; geri zekalı) sözcüğü elbette polemik niteliğindedir ama makalenin bütünü ve sözcüğün bu bütün içindeki yeri dikkate alındığında şunlar da saptanmalıdır : Bay Haider'in konuşması kendi başına tahrik edici bir niteliktedir ve buna yanıt niteliğindeki makalede yazar bu sözcüğü yersiz bir kişisel saldırı olarak değil, Bay Haider'in konuşması karşısında objektif olarak anlaşılabilir bir açıklamanın

sonucu olarak kullanılmıştır. Olaya böyle bakılınca varılan sonuç şudur: Gerek makale, gerek kullanılan Trottell (geri zekalı, ahmak) sözcüğü, Bay Haider'in konuşmasıyla tahrik ettiği siyasal tartışmanın bir parçası olarak ortaya çıkmıştır ve kanıtlanmaya elverişli olmayan bir "görüş" (opinion) niteliğindedir.

4.4- TAHRİK EDİCİ KONUŞMA İLE YAZILAN YAZININ İÇERİĞİ ARASINDA DENGE VARDIR

Mahkeme ayrıca şu noktaları belirtmiştir: Özellikle olgusal temelleri bulunmayan durumlarda, böyle bir görüş aşırı olabilir ama yukarıda belirtilen gerekçeler karşısında, bu dava bakımından böyle bir durum söz konusu değildir. Konuşma ile ona makale ile verilmiş yanıt, yani konuşma ile bu konuşmaya verilmiş karşılık arasında denge vardır. Mahkemeye göre; politikacıya Trottell (geri zekalı, ahmak) demek, onu kamunun gözünde küçük düşürebilecektir. Ancak, bu davada Bay Haider'in bilerek yarattığı öfke ve kızgınlık duygularıyla bu sözcüğün kullanılması arasında bir denge vardır.

4.5- 10.MADDE İLE GÖRÜŞ VE BİLGİLERİN İLETİLİŞ BİÇİMİ DE KORUNUR

Mahkeme vermiş bulunduğu kararın, dava konusu makalenin polemikçi tavrının Mahkemece uygun görüldüğü biçiminde anlaşılmamasını gerektiğini bildirmekle birlikte AİHS'nin 10.maddesinin açıklanan görüşlerin ve bilgilerin özünü değil iletiliş biçimini de korumayı kapsadığını anımsatmıştır.

4.6- YAZARIN MAHKUMİYETİ İLE 10.MADDE İHLAL EDİLMİŞTİR

AİHM, başvuran gazeteci/yazar Oberschlick'in düşüncelerini açıklama özgürlüğünü kullanmasına müdahale için yeterli neden bulunmadığı sonucuna varmış ve yazara verilmiş cezanın AİHS m. 10'u ihlal ettiğini hükme bağlamıştır. Dokuz Yargıçtan oluşan Mahkemenin Başkanı İzlandalı ve Avusturyalı yargıçların karşı oyuyla kabul edilen bu kararla AİHS'nin 50.maddesi uyarınca gazeteci/yazar Oberschlick'e maddi tazminat verilmesi hükme bağlanmıştır. Yazarın maddi zarar ve giderlerinin karşılanması için yazarın ödemiş olduğu para cezalarının ve Bay Haider'in mahkeme masrafları ve avukatlık ücretinin geri ödenmesi ve ayrıca kendi masrafları için de yazara 150.000 Avusturya Şilini (yaklaşık 2 milyar TL) ödenmesi kararlaştırılmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu kararıyla önceki içtihatlarına uygun karar vermiştir. Bir siyasetçi veya politikacı kamu önündeki sözleri ve davranışları ile ilgili olarak sert ve ağır eleştirilere tahammüllü olmalıdır. Yöneltilen sert ve ağır eleştiriler ancak onun karakteri ve kişisel itibarı açısından ciddi kuşkular uyandıracak nitelikte ise, hakaret sayılabilir.

Ek-2: "Genelevi Kurban Keserek Açtılar" Başlıklı Gazete Haberi

Şevki kin kustu

RP Milletvekili Şevki Yılmaz'ın Türk Devleti'ne ve yüce Parlamento'ya hakaretler yağdırdığı yeni bir kin bandı ortaya çıktı. Dün gece Arena'da ekrana gelen bantta, Ankara'da bir toplantıda konuşan Yılmaz, CHP'li Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan ve eşine de küfür etti.

RP Rize Milletvekili Şevki Yılmaz'ın dün Kanal D'de yayınlanan Arena Programı'nda ekrana getirilen konuşması infial yarattı. Türkiye Devleti'nden Anayasa'ya, TBMM'den basına kadar çağdaş devletin kurumlarına hakaretler yağdıran Yılmaz, Gaziantep'in CHP'li Belediye Başkanı Celal Doğan ve eşi hakkında da ağza alınmayacak sözler sarf etti.

TÜRK DEVLETİ HIRİSTİYAN

Türk Devleti'nin Hıristiyanlıkla yönetildiğini, üniversite öğrenci ve profesörlerin papaz cüppesi giydiğini iddia eden Yılmaz, şunları söyledi:

"Milli Eğitim Bakanlığı 'Halk Müslüman'dır, devlet dinsizdir' dedi. 'Halkın dini Müslümanlıktır, devletin dini yoktur' diyor. Türk Devleti'nin dini vardır o da Hıristiyanlıktır. 1 Ocak İncil'e göre tatildir. Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Muamelat Kanunu İncil'e göredir. Devleti dine karıştırma diyorsun, ama devlet dini tatbik ediyor, ama senin dinini değil Hıristiyanlığı."

PARLAMENTO'YA HAKARET

Konya'da RP'li belediyenin kentteki genelevi kapatmak isteğinin TBMM tarafından engellendiğini de iddia eden Yılmaz, "Kanunlar önümüze çıktı. Bu p..... oluşturduğu Türk Parlamentosu'ndan. Türkiye tehlikededir Türkiye'nin başı ve Parlamentosu ihanet içindedir. Bu ülke hainlerin elindedir, alçakların idaresindedir. Bizi idare eden 60 yıllık iktidarların yüzde 80'inde deve kadar namus yok" diye konuştu.

CHP'Lİ DOĞAN'A KÜFÜR

"Gaziantep Belediye Başkanı kurban keserek modern genelev yapıyor, kerhane. Yüzlere şehit yatıyor orada. Namus için şehit olunan Antep'te modern genelev yapıyor. Ve diyor ki 'Ben sosyal demokratım, eşitlikten yana bir partinin temsilcisiyim bu ülkede, ihtiyacını gidermek isteyen gençleri de düşünmek zorundayım.' Antep'te konuşacağım, belediye başkanına o gün diyeceğim Allah'ın izniyle, madem eşitlikten yanasın p..... adam, önce hanımını gönder de bu eşitlik sağlansın."

TRT KAHPE

TRT'nin işgal altında olduğunu iddia eden Yılmaz, TRT'nin yaptığı tahribatı 9 tümen Rus'un yapamayacağını söyledi. Yılmaz, "Bir milleti domuz ve köpekle arkadaşlık etmeye teşvik eden bu kahpe TRT'yi, huzurlarınızda kahpe ilan ediyorum" dedi.

Lütfiye YALÇIN-İSTANBUL

Kendini haklı çıkarmaya çalıştı

Gaziantep Belediye Başkanı CHP'li Celal Doğan'ın kurban keserek genelev açmasını eleştirmek isterken, ağza alınmayacak bir üslup kullanan RP'li Şevki Yılmaz, bu sözlerin yer aldığı bandın Arena'da yayınlanacağını duyunca TBMM'de basın toplantısı düzenleyerek kendini temize çıkarmaya çalıştı.

Yücel: Atın bu adamı

TÜRK Devleti yasaları ve Parlamentosuna ağır hakaretlerde bulunan RP'li Şevki Yılmaz'ın konuşmalarına başta koalisyon ortağı DYP'den olmak üzere tepkiler yağdı.

▶ Şevki Yılmaz'ın sözlerinin hazmedilemeyeceğini söyleyenlerin başında DYP'li Turizm Bakanı Bahattin Yücel yer aldı. Yücel, Yılmaz'ın anayasa ve cumhuriyetin temel ilkelerine dönük sözlerini tüyleri diken diken izlediğini belirterek şöyle konuştu: "RP, Yılmaz'ı hemen ihraç etmesi gerekir. Bunu yapmazsa DYP, RP ile koalisyonu acilen gözden geçirip bozması lazım" dedi.

▶ DYP Grup Başkan Vekili Bedük: "RP ile görüşeceğiz, konunun takibini isteyeceğiz."

▶ Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Celal Doğan ise Şevki Yılmaz'ın seviyesine inemeyeceğini belirterek şunları söyledi: "Ben göreve geldiğimde genelev inşası ihale edilmişti. Burada hiçbir belediye başkanının en ufak yetkisi yoktur. Şevki Yılmaz, sorumlu tuttuğu insanın görevini de bilmiyor yetkisini de. Şu anda İstanbul Belediye Başkanı Tayyip Erdoğan, Ankara Belediye Başkanı Melih Gökçek var. Orada genelev işletmeleri devam ediyor."

▶ TBMM Başkanı Mustafa Kalemli: "Milletvekillerine hakaret edilmişse 65 milyona hakaret edilmiş demektir. Bu bandı Meclis'in hukukçularına inceleteceğim sonra yapılması gerekenleri devreye sokacağım."

▶ TBMM Başkan Vekili Uluç Gürkan: "Yılmaz'ın bu p..... Türk parlamentosu lafı TBMM'nin manevi şahsiyetine hakaret olduğu için, 18., 19., 20. dönemlerde parlamentoda görev yapan herkes hakaret davası açma sorumluluğu altındadır.

▶ DYP İstanbul Milletvekili Yıldırım Aktuna, "Kendilerinin gerçek Müslümün olduğunu söylüyor, bizi Hıristiyanlıkla suçluyorlar. Gerçek Müslüman kalkıp da p..... der mi başkalarına."

▶ CHP Genel Sekreteri Adnan Keskin: "RP'nin yönetimi gerçekten demokrasiye inanıyorlarsa bu kişi hakkında parti içi mekanizmayı çalıştırmalıdır."

İSTANBUL

4 ŞUBAT 2000 CUMA
130.000 TL
KDV Dahil
akit

Memura: % 15
Enflasyon: % 68.9

● Anasol-M bu yılki enflasyonu yüzde 25 olarak hesaplayıp memura ilk 6 ay için yüzde 15 oranında zam yapmıştı. Bu yılın ilk ayında, bir önceki aya göre toptan eşya fiyatları yüzde 5.8, tüketici fiyatları yüzde 4.9 oranında artı. DİE'den yapılan açıklamaya göre, Ocak ayı itibariyle son bir yıllık enflasyon ise toptan eşyada yüzde 66.4, tüketici fiyatlarında yüzde 63.9 olarak belirlendi. Bu rakamlara göre, düşeceği vaadedilen enflasyon geçen sene Ocak ayına göre yıllık yüzde 16.4 artış gösterdi. ◆ 12'DE

KONYALI
SARACİYE
▼ Kemer ▼ Cüzdan
KONYALI
BİJUTERİ
▼ Takı ve Süs Çeşitleri
Konyalı Saraciye, Tomruk Sokak Emniyet Han No: 417-18-19 Tahtakale/İST.
Tel.: 0 212 527 46 90 Fax: 519 14 15
Konyalı Bijuteri: Tomruk Sokak Emniyet Han No: 415 Tahtakale/İST.
Tel: 0 212 512 74 32 Fax: 519 14 15

Şevki uyarmış

Hizbulvahşet tehlikesine ilk işaret edenlerden birinin Şevki Yılmaz olduğu ortaya çıktı... RP'nin eski milletvekili, yıllar önce, "Ordu varken, PKK'ya karşı bu Hizbullah neyin nesi?" demiş

ŞEVKİ YILMAZ'IN KASETİ

Şevki Yılmaz, 6 yıl önce Beşiktaş'ta yaptığı konuşmada, tezgâhı derin devletin kurguladığını belirtiyor. Yılmaz'ın konuşmasının yer aldığı kaset, eski Refah milletvekilinin neden siyasi linçlere kurban gittiğini de aydınlatır nitelikte.

80 ÖNCESİ TAKTİĞİ

Yaklaşan tehlikeye dikkat çeken Şevki Yılmaz'ın çarpıcı sözleri aynen şöyle: "Kullanılan yöntem 80 öncesinde derin devletin sağı-solu kırdırma taktiğinin bir benzeridir. Amaç, toplumda yeniden kutuplaşma meydana getirmektir. Ordu, PKK ile mücadele edecek güce sahiptir. Buniara ihtiyacı yoktur."

İSLAMLA ALAKALARI YOK

Şevki Yılmaz, o günlerde Hizbulvahşetle ilgili şu tespitte bulunuyor: Kendisine "Allah'ın askerleri" anlamına gelen Hizbullah ismini uygun gören bu örgütün, İslam'la uzaktan yakından alâkası yoktur. Derin devlet tarafından PKK ile

Şevki Yılmaz, yıllar önce Hizbulvahşet'e dikkat çek-

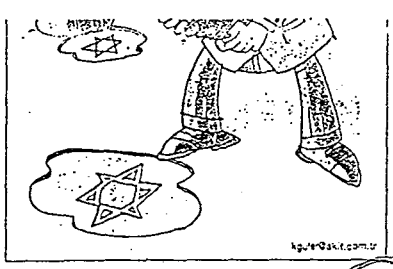

ma meydana getirmektir. Ordu, PKK ile mücadele edecek güce sahiptir. Bunlara ihtiyacı yoktur."

İSLAMLA ALAKALARI YOK

Şevki Yılmaz, o günlerde Hizbulvahşetle ilgili şu tespitte bulunuyor: Kendisine "Allah'ın askerleri" anlamına gelen Hizbullah ismini uygun gören bu örgütün, İslam'la uzaktan yakından alâkası yoktur. Derin devlet tarafından PKK ile mücadele adı altında kurulmuştur.

◂ HABERİ 9. SAYFADA

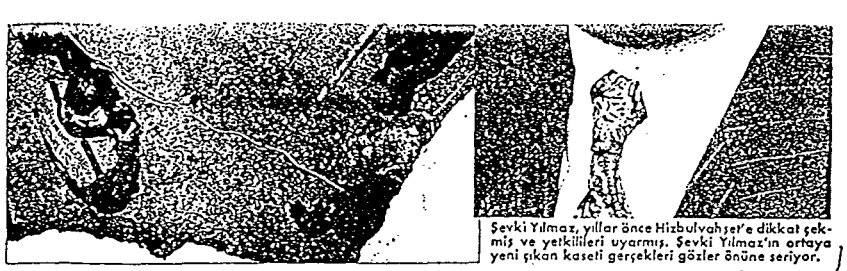

Şevki Yılmaz, yıllar önce Hizbulvahşet'e dikkat çekmiş ve yetkilileri uyarmış. Şevki Yılmaz'ın ortaya yeni çıkan kaseti gerçekleri gözler önüne seriyor.

Türkiye'de hukuk bu!

174 milletvekiline, "Alçaklar, ahlâksızlar ve rüşvetçiler" diyerek söven küfürbaz yazar Fatih Altaylı'nın ifadesi bile alınmazken, önceki gün serbest bırakılan Cübbeli Ahmet Hoca dün cezaevine kondu

- Cübbeli Ahmet Hoca'ya yönelik İ. Uğur Dündar'ın hedef göstermesiyle başlayan baskılar dün de sürerken, önceki gün DGM'nin serbest bıraktığı Cübbeli Ahmet Hoca, dün tekrar gözaltına alınarak İstanbul DGM'ye getirildi. 2.5 saatlik dünkü sorgudan sonra Cübbeli Ahmet Hoca tutuklanarak cezaevine yollandı.
- Önce Hürriyet gazetesinde, daha sonra da Kanal D televizyonunda yayınlanan Arena programında İ. Uğur Dündar tarafından hedef gösterilmesinin ardından, İstanbul 6 Nolu DGM tarafından saatlerce sorgulandıktan sonra önceki gün serbest bırakılan Cübbeli Ahmet Hoca, İstanbul DGM Savcısı Enver Çoban'ın itirazı üzerine dün öğlen saatlerinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Güvenlik Şubesi görevlileri tarafından tekrar gözaltına alındı. Başlıca'ya bulunan İstanbul DGM'ye getirilen Cübbeli Ahmet Hoca'nın dün tekrar ifadesi alındı. İstanbul 6 nolu DGM heyeti Cübbeli Ahmet Hoca'yı tutuklayarak Bayrampaşa Cezaevi'ne gönderdi.

◂ 11. SAYFADA

Cübbeli Ahmet Hoca olarak tanınan Ahmet Ünlü, dün tutuklanarak Bayrampaşa Özel Tip Cezaevi'ne götürüldü. Baskılar sonucu dün ikinci defa gözaltına alınan Cübbeli Ahmet Hoca 2.5 saat sorgulandı

İSRAİL ETKİSİ DEŞİFRE OLDU

28 Şubat Viyana kapılarında

Avusturya'da anti-siyonist Özgürlükler Partisi'nin koalisyon hükümetinde yer almasına karşı çıkan İsrail'e Türkiye'deki laikçi çevrelerden yoğun destek var. "28 Şubat Avrupa'da da benimseniyor" yorumlarının yapılması FP'li Mehmet Ali Şahin'in sert tepkisine sebep oldu. Prof.Dr. Mahir Kaynak, "RP'yi kapattılar, şimdi de FP'yi gözlüyorlar. Avusturya olayı, İsrail'in sadece Avrupa'da değil bütün dünya siyasetindeki etkisini göstermektedir" dedi. ◂ 10'DA

Örtülü öğrencilere kayıt ambargosu

İstanbul Üniversitesi'nde 1999-2000 eğitim öğretim yılı ikinci dönem kayıt yenileme işlemleri başladı. Başörtülü oldukları gerekçesiyle kayıtları yapılmayan binlerce öğrencinin ikinci dönem de kayıtları yapılmıyor. Kayıt işlemlerinin 25 Şubat 2000 tarihine kadar süreceği belirtilirken, sene başında okuma hakları ellerinden alınarak kayıtları yapılmayan başörtülü öğrencilerin ikinci dönem de kayıtlarının yapılmayacağı ilan edildi. "Zulmün belgesi" olarak nitelendirilen listede, başörtülü oldukları gerekçesiyle kayıtları yapılmayan öğrencilerin isimlerinin karşısına "Başörtülü-Devamsız" yazıldığı dikkat çekti. ◂ 10'DA

Yine baraka faciası: 3 çocuk yanarak öldü

İzmit'in Yuvacık beldesindeki barajın bulunduğu alanda Reşat Topçu'ya ait bir barakada yangın çıktı. Kısa sürede büyüyen yangında, barakada bulunan Abdülkerim (2), Abdülkadir (3), ve Sevda Topçu (5) adlı kardeşler yanarak hayatını kaybetti. ◂ 11'DE

Kanal D'ye 2 gün kapama

◂ HABERİ 11. SAYFADA

SERBEST PİYASADA DÜN		
DOLAR	MARK	CUMHURİYET
562.750	280.750	34.800.000

Çapraz Kur: 1$ = 2.0044 DM

Apo'nun avukatlarının masrafı halkın cebinden

◂ HABERİ 11. SAYFADA

ABDURRAHMAN BİLİPAK

Sevmeden olmaz!

Kuşkular beynimizi kemiriyor. Korkuyoruz, umudumuzu kaybettik. Her şey tersine gidiyor. Akılsızca işler yapılıyor.

Ölenler ortada. Hayat boşluk kabul etmiyor. Dini ve dindarı bu kadar baskı altına alırsanız, ahlaki değerleri bu kadar dejenere edersiniz olacağı da buydu. İyileri yaptıklarınız, işte böyle kötüler topluma egemen olurlar.

◂ DEVAMI 11. SAYFADA

HASAN KARAKAYA

Kur'an-ı Kerim'in yazarını soran polis

◂ AYNA'DA

HÜSEYİN ÖZMEZ

FP'nin savunması

◂ YAZISI 9. SAYFADA

SSK'DAN İHRAÇ ETTİLER

Suçu dürüst olmak!

Dr. Toprak, huzur ve sükûnu bozuyormuş.

- Erkek hastayı doğum yapmış gibi göstererek, SSK'yı soyup soğana çevirenler koltuklarında otururken, Göztepe SSK Eğitim Hastanesi'nde görevli Dr. Ayten Toprak inancı gereği başını örttüğü için memuriyetten ihraç edildi.

◂ HABERİ 10'DA

Şevki uyarmış

Hizbulvahşet tehlikesine ilk işaret edenlerden birinin Şevki Yılmaz olduğu ortaya çıktı... RP'nin eski milletvekili, yıllar önce, "Ordu varken, PKK'ya karşı bu Hizbulkontra neyin nesi?" demiş

KENAN BOZKURT/İSTANBUL

Kapatılan Refah Partisi'nin Rize eski Milletvekili Şevki Yılmaz'ın uyarısı herkesi şaşırttı. Yılmaz'ın bir konuşma kasetinde Hizbulvahşet'e dikkat çektiği ortaya çıktı. Yılmaz kasette kendilerine Allah'ın taraftarı anlamına gelen Hizbullah ismi yakıştıran örgütün gerçek yüzünü bütün ayrıntılarıyla anlatıyor.

GENÇLERE "OYUNA GELME" ÇAĞRISI YAPMIŞ

Kasette, PKK ile mücadele amacıyla derin devlet tarafından Hizbulkontra'nın kurdurulduğunu açıklayan Şevki Yılmaz, bu örgüt kullanılarak Türkiye'nin 80 öncesinde olduğu gibi kanlı olaylara sürüklenmeye çalışıldığını vurguluyor. Yılmaz, gençleri oyuna gelmemeleri için şu cümlelerle uyarıyor: "Şimdi de Hizbullah çıkarmışlar. Genç kardeşim sakın bir oyuna gelme. 12 Eylül'de bu oyuna kurban edildin. Kontrgerilla yürütüyordu sağ-sol çatışmalarını. Şimdi de aynı oyun. Yeniden komplo meydana getirilecek Türkiye'de. Büyük planları var."

6 SENE ÖNCEKİ KONUŞMASI KARTELİ YALANLIYOR

Hizbulkontra'nın kanlı olaylarının birer birer ortaya dökülmesinin ardından başta Arena programı olmak üzere kartel medyasının kapatılan Refah Partisi Rize eski Milletvekili Şevki Yılmaz'ın bir konuşmasında kullandığı bir cümlenin önünü ve arkasını maksatlayarak kamuoyunda oluşturduğu "Şevki Yılmaz Hizbullah militanı" suçlamasının yalan olduğu yine bir kasetle ortaya çıktı. 1995 seçimleri öncesinde İstanbul Beşiktaş'ta verdiği bir konferansta Hizbulkontra ile ilgili değerlendirmelerde bulunan Şevki Yılmaz, bundan tam 6 sene önce bugün kamuoyu tarafından açıkça anlaşılan görüşleri kelabalık bir dinleyici kitlesine açıklamış.

"ORDU VARKEN, HİZBULLAH'A NE GEREK VAR?"

Hizbulvahşet'in PKK ile mücadele adı altında kurulduğunu 1994 senesinde anlatan Yılmaz, böylece hakkındaki iftiraların tam 6 sene önceden cevap veriyor. Örgütün PKK ile mücadele adı altında kurdurulduğuna dikkat çeken Şevki Yılmaz, Hizbulkontra'nın kurulmasının yanlış olduğunu, "Ordu varken Hizbullah'a ne gerek var? Dünyanın en genç ordularından biri olan Türkiye'nin Hizbullah'a ne ihtiyacı var? Çünkü oyun var" diyor. Örgüte Hizbullah isminin verilmesini de eleştiren Yılmaz, örgüte Allah'ın askerleri isminin verilerek, eylemlerin İslam'a maledilmeye çalışıldığını açıkça ifade ediyor.

SÖYLEDİKLERİ BİRER BİRER ÇIKTI

Şevki Yılmaz'ın 6 sene önce yaptığı konuşmadaki sözlerinde yer alan şu görüşler artık bütün kamuoyu tarafından biliniyor.

-Kendisine "Allah'ın askerleri" anlamına gelen Hizbullah ismini uygun gören bu örgütün, İslam'la uzaktan yakından alâkası yoktur. Derin devlet tarafından PKK ile mücadele adı altında kurulmuştur.

-Kullanılan yöntem 80 öncesinde derin devletin sağ-sola kırdırma taktiğinin bir benzeridir.

-Türk ordusu dünyanın en güçlü ordularından biridir. PKK ile mücadele edecek güce sahiptir. Kendine Hizbullah diyen bu grubun yardımına ihtiyacı yoktur.

-PKK ile mücadele bu örgütün gerçek amacı değil. Gerçek amaç, Yeniden toplumda komplo meydana getirilmesidir.

KANAL-D VE ARENA'NIN BÜYÜK SAHTEKARLIĞI

Bu arada Şevki Yılmaz'ın tam 6 sene önce Hizbulkontra'nın gerçek yüzünü gösteren konuşmayı yaptığı kaset, Kanal-D'de yayınlanan Arena programında montajlanarak gösterilmişti. Şevki Yılmaz'ın Hizbullah ile ilgili görüşlerini içeren kaset elinde bulunan Kanal-D televizyonu ise her fırsatta Yılmaz'a "Hizbullah taraftarı" yakıştırmasında bulunarak açıkça kamuoyunu yanılttı.

Öldürülen FP'li Suçlanan da FP

Hizbulvahşet'in öldürdükleri arasında FP'liler de yer alıyor. Diyarbakır'ın Mardinkapı semti Savaş mahallesi Küçüksavaş sokaktaki Hizbulvahşete ait 11 no'lu mezar evden çıkarılan cesetlerden bazılarının kimliği belirlendi. Öldürülenlerden birinin FP adayı İsmail Eren olduğu anlaşıldı. Mardinkapı semti Savaş mahallesi Küçüksavaş sokaktaki 11 no'lu evde 6 gün önce başlatılan kazı çalışmaları devam ediyor. Kazı çalışmalarında cesedi çıkarılan bir kişi daha ailesi tarafından teşhis edildi.

Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi morguna gelen Eren ailesi, cesetlerden birinin oğulları İsmail Eren'e ait olduğunu bildirdi. Ailesi tarafından yapılan teşhis sonucu kimliği belirlenen Eren'in 1999 yılı seçimlerinde Diyarbakır'ın Kayapınar beldesi belediye başkanlığı için FP'den aday olduğu öğrenildi. Mardin Kapı'da çıkan cesetlerden birinin, geçen yıl kaçırılan Dicle Üniversitesi (DÜ) Tıp Fakültesi Sekreteri İbrahim Sarı'ya ait olduğu belirlendi. Devlet Hastanesi morguna gelen yakınları, Sarı'yı kolundaki platin ve dişlerinden teşhis etti.

Bu arada; Diyarbakır DGM Savcısı Abdurrahman Yaman, mezar eve gelerek çalışmaları denetledi. Savcı Yaman yaptığı açıklamada, "İnşaallah cesat çıkmaz ama endişelerimiz var. Evde 11 cesel ve kemikler bulundu. Sayı 20 veya 25'e çıkabilir. Şu anda başka mezar ev sorusunu cevaplayamam" dedi.

EDİP GÜMÜŞ, DİYARBAKIR'A

Öte yandan; Beykoz'daki villaya düzenlenen operasyonda sağ yakalanan ve Diyarbakır DGM'ce tutuklandıktan sonra, Adalet Bakanlığı'nın izni ile İstanbul'a getirilen Hizbulkontra sözde askeri kanat sorumlusu Edip Gümüş, tekrar Diyarbakır'a gönderildi. Alınan bilgiye göre, Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nden, Adalet Bakanlığı'nın izni ile 3 gün önce İstanbul'a getirilen ve bildirleri konusunda yeni bulgular edinilmeye çalışılan Edip Gümüş'ün sorgusu tamamlanmadı. Sorgusunun tamamlanmasının ardından Gümüş'ün, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nden bir akibe teslim edilerek, önceki gece havayoluyla Diyabakır E Tipi Cezaevi'ne gönderildiği bildirildi. Gümüş'ün sorgulanması sonucu, İstanbul'da başka cesetler ile silah depolarının bulunabileceği yeni bir eve ulaşılamadığı ifade edildi.

5 GÜNÜN İÇİNDEN

ANAP: Biz yeni bir cumhurbaşkanı istiyoruz

ANKARA

ANAP Genel Başkan Yardımcısı Cengiz Altınkaya, "yeni bir cumhurbaşkanı istediklerini" belirterek, "2. cumhurbaşkanımızı çıkarmanın gayreti içinde olacağız" dedi.

Altınkaya, partisinin genel merkezinde düzenlediği basın toplantısında, cumhurbaşkanı seçimi konusunda açıklamalarda bulundu. "Cumhurbaşkanı seçimi meselesinde, sanki 11 Eylül 1980'deymişiz gibi bir hava yaratıldı" diyen Altınkaya, bu konuda suni bir gündem oluşturulduğunu savundu. Türkiye'nin cumhurbaşkanı seçimi meselesini Anayasa'sında çözdüğünü kaydeden Altınkaya, 1989 ve 1993 yıllarında TBMM'nin cumhurbaşkanı seçtiğini, 2000 yılında seçmemesi için de herhangi bir sorun bulunmadığını belirtti.

"Cumhurbaşkanlığı krizi varmış gibi bir ortam yaratılmaya çalışıldığını" öne süren Altınkaya, bugünkü tartışmaların "sahte yönelik" yapıldığını, bunun Türkiye'ye yarar getirmeyeceğini ifade etti.

Ecevit: Kohl'dan yardım almadım

ANKARA

Başbakan Bülent Ecevit, Almanya eski Başbakanı Helmut Kohl'dan 500 trilyon lira bağış aldığı yönündeki iddiaları yalanladı. Avusturya'nın Di Presse Gazetesi'nde yer alan haberlerin Türk basınında da yayınlanmasından sonra iddiaları yazılı bir açıklama ile reddeden Başbakan Ecevit, haberin baştan sona çirkin bir iftira olduğunu bildirdi. DSP'ye ve kendisine hiçbir dış kaynaktan bağış önerisi gelmediğini kaydeden Ecevit, "Ben partilerin dışarıdan herhangi bir suretle yardım almalarına ötedenberi karşıyım. Nitekim 1970'li yıllarda sosyal demokrat eğilimli bir Alman vakfının o zamanki partim CHP'ye bağışta bulunma önerisini kabul etmemiştim. Bu uydurma haberi yayınlayan Türk ve yabancı basın organlarınca derhal düzeltilmesini rica ederim" dedi.

Çiller: Çok endişeliyiz

ANKARA

DYP Genel Başkanı Tansu Çiller, Ostim Organize Sanayi Bölgesi Başkanı Orhan Aydın ve beraberindeki heyeti kabul etti.

Aydın, kabülde yaptığı konuşmada, siyasetlerin KOBİ'lerin politikasını yapmalarına karşın, KOBİ'lerin gelişmesi için gerekli sumut ortamını oluşturmamalarından yakındı.

DYP Genel Başkanı Tansu Çiller de hükümetin uyguladığı ekonomik programı eleştirerek, "Çok üzülerek görüyorum ki, bu program Türkiye'yi çağdaş dünyayla bütünleştiren değil, tam manasıyla içine kapatan, serbest piyasa ekonomisi, haklı rekabeti değil, olayları fikse eden ve haklı rekabeti yok eden bir ortama doğru Türkiye'yi çekiyor" diye konuştu.

Programın üretimden kaçışa yol açtığını, adeta [dövize gitme], [Türk lirasına gitme] denildiğini ifade eden Çiller, "Nereye gidecek bu para? Bu pa-

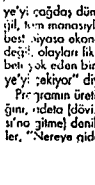

Öksüz: Çalışan sömürü aracı

HARUN YALÇIN / İSTANBUL

Fazilet Partisi Konya Milletvekili Özkan Öksüz, hükümetin çalışanları bir sömürü aracı olarak gördüğünü belirterek, "Hükümeti; işçiyi, memuru, esnafı, çiftçiyi ve sanayiciyi bir sömürü aracı olarak görmekten vazgeçmeye çağırıyorum. Avrupa Birliği'ne girmek için gerekli demokratik ve insan haklarını iyileştirici kararlar almaya, ekonomik alanda popülist yaklaşımlar ve IMF'nin direktifleri yönünde karar almak yerine sanayii krizden çıkaracak, çalışanları ve emeklileri rahatlatacak gerçekçi kararlar almaya davet ediyorum" dedi.

Avrupa Birliği'ne aday ülke olarak alınırken, üyeliğin kabul edilmesi için Türkiye'nin yapması gereken demokratik, ekonomik, insan haklarını gibi çeşitli alanlarda bazı atılımların beklendiğini ifade eden Fazilet Partisi Konya Milletvekili Özkan Öksüz, Avrupa Birliği'nin, üyelik şartlarını Kopenhag ve Maastricht kriterleri ve Amsterdam Anlaşması'nın maddeleriyle ortaya koyduğuna dikkat çekti. Öksüz, AB'nin, aday ülkelerden ekonomik alanda pazar ekonomisinin yerleşmiş olmasını istediğini, bu amaçla Türkiye'nin ekonomik alanda bazı adımlar atmasını beklediğini belirtti.

FP'den yalanlama

ANKARA

FP Genel Sekreteri Turhan Alçelik, "Partimiz içinde sanki bir iktidar mücadelesi varmış gibi, milletvekillerimizin birbirini kıracak şekilde sözler sarfettiklerine dair iddia ve isnatlar tamamen gerçek dışıdır" dedi.

FP Genel Sekreteri Turhan Alçelik, yaptığı yazılı açıklamada, bazı basın yayın organlarında yer alan, "Kutan'ın Genel Başkanlık'tan ayrılmak istediği, bu amaçla Erbakan ile görüştüğü" yönündeki haberlerin, "tamamıyla asılsız" olduğunu bildirdi. Alçelik, iddiaların, "Art maksatlı ve FP'yi yıpratma" amaçlı olduğunu ileri sürdü.

Alçelik, parti içi sorunların görüşüleceği yerin, partinin yetkili organları olduğunu ifade ederek, şunları kaydetti:

"Partimiz tarafından, son siyasi gelişmelerle ilgili olarak Ankara İl Başkanlığı Toplantı Salonu'nda yapılan basına kapalı grup toplantısındaki konuşmalar, sanki toplantı izleniyormuş gibi basın yayın organlarında yer almıştır.

Bu haberlerde, partimiz içinde sanki bir iktidar mücadelesi varmış gibi; milletvekillerimizin birbirini kıracak şekilde sözler sarfettiklerine dair iddia ve isnatlar yer almıştır ki, bu iddia ve isnatlar tamamen gerçek dışıdır. Bu toplantı, partimiz açısından faydalı geçmiş ve hiçbir arkadaşımızın bir diğerini yıpratıcı bir değerlendirmesi ve davranışı da olmamıştır. Toplantıdaki konuşmaların hiçbirisi basın yayın organlarında yer aldığı gibi cereyan etmemiştir. Bu tür yayınlar da partimizi yıpratmaya yönelik artniyetli yakıştırmalardır."

FP Genel Sekreteri Alçelik: "Partimiz içinde sanki bir iktidar mücadelesi varmış gibi, milletvekillerimizin birbirini kıracak şekilde sözler sarfettiklerine dair iddia ve isnatlar tamamen gerçek dışıdır."

Demirel demokrasiyi daraltti

İSMAİL ZELVİ/İSTANBUL

lerin cumhurbaşkanı seçilebileceği

21,6 milyar lira borcu bulunan Rize eski milletvekili Yılmaz'a 7 haciz geldi

Şevki'ye alacaklı kuyruğu

Şevki Yılmaz hakkında yedi haciz dosyası bulunduğu açıklandı.

BURSA AA

Anayasa Mahkemesi'nce kapatılan RP'nin Rize Milletvekili Şevki Yılmaz hakkında, Suudi Arabistan'da yaptığı bir konuşmada, "TBMM'nin manevi şahsiyetine hakaret ettiği" gerekçesiyle açığa tazminat davasını kazanan ANAP Bursa eski Milletvekili Mehmet Gedik, "Yılmaz'ın sıradaki alacaklıları yüzünden" parasını tahsil edemiyor.

Maaşa haciz istedi

Bursa 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde bir yıl önce sonuçlanan davada, Yılmaz'dan bir milyar lira maddi ve manevi tazminat kazanan Gedik, alacağının ödenmemesi üzerine, avukatı Şafak Tuncer aracılığıyla TBMM Genel Sekreterliği Personel ve Muhasebe Dairesi'ne başvurarak, Yılmaz'ın emekli maaşına haciz konulmasını istedi.

Gedik'in başvuru dilekçesiyle birlikte, Bursa 9. İcra Müdürlüğü kanalıyla Ankara 1. İcra Müdürlüğü'nün yaptığı icra takibi dilekçesini de TBMM'ye gönderen Tuncer ilginç bir yanıtla karşılaştı.

TBMM Personel ve Muhasebe Daire Başkanlığı'ndan Ankara 1. İcra Müdürlüğü aracılığıyla Tuncer'e gelen yazıda şöyle denildi:

"Eski yasama organı üyesi Şevki Yılmaz'ın Mehmet Gedik'e olan borcu kayıtlarımıza işaret edilmiştir. Adı geçenin, dosyanızdan önce saymanlığımıza intikal eden 6 dosyaya toplam 21 milyar 697 milyon 905 bin 500 lira borcu bulunduğundan, borçlunun bu borçlarının hitamından sonra dosyanız için kesintiye başlanacaktır. Şevki Yılmaz'a, 3671 sayılı kanun uyarınca aydа 274 milyon 735 bin lira yasama tazminatı tahakkuk ettirilmektedir."

Tuncer, Yılmaz ile ilgili icra takibinin, adresinin olmaması ve üzerinde mal varlığının bulunmaması nedeniyle sonuçsuz kaldığını, bu yüzden de maaşına haciz koydurmak istediklerini anlattı.

BAŞAK KARAKAŞ

Oynat Uğur'cuğum!... Şevki Bey'in kasetlerini oynat!

Spor programlarını hiç izlemesem de, eski hakem Erman Toroğlu'nun, eline sopayı alıp, "Oynat bakayım Uğur'cuğum" dediği programları izlemeye çalışırdım.

Hatırlıyorum, diğer programlarda "Oynat bakayım Uğurcuğum!"

Uğurcuğum; görüntüyü ileri-geri oynatır, böylece maç esnasındaki "enstantane"ler de tartışılırdı.

"Bak, burada topa elle dokunma var... Bak, burada futbolcu, ofsayt durumunda! Bak, burada rakip oyuncuya çelme takıyor."

Görüntü biraz "hızlı" geçtiğinde ikaz ederdi Erman Toroğlu:

"Geri al Uğurcuğum, geri al!.."

Böyle devam ederdi.

Eğer dar görmüyorsam bu programı, Spor Şehirlisi'nden öğrendim ki; program kaldırılmış yayından.

Ekip de dağılmış...

Belki oluyordu zaten.

Anlamalıydım;

"Oynat bakayım Uğurcuğum" gösterisi, şimdi de İ nokta Uğur Dündar'ın ağzına...

Demek ki;

"Uğurcuğum" gitmiş, onun yerine de İ. Uğur Dündar gelmiş.

Şimdi, İ. Uğur Dündar oynatıp duruyor...

Bir "ileri" alıyor, bir "geri" sarıyor bantları ve böylece "insanların kanını donduracak"(!) konuşmalar yapıyor.

Kâh Şevki Yılmaz'ın kasetlerini geçiriyor ekrana, kâh Cübbeli Ahmet Hoca'nın deprem kasetlerini!..

Hani, "tam" göstersa dert etmeyeceğim.

Ama;

Bir "orasından" bir "burasından" cımbızladığı sözleri yan yana getirince, ortaya "kuş" mu, yoksa "deve" mi çıktığı belli olmayan bir "yaratık" çıkıyor!..

BU VAHŞET OLMAYABİLİRDİ

Daha önce de yapmıştı bunu.

Şevki Bey'in kasetlerini yayınlamıştı ekranlardan...

Ona göre, "insanların kanını donduracak"(!) sözlerdi bunlar.

Ne acı ki;

"İşin aslını" yani yeni öğreniyoruz.

Şevki Bey'in söylediği "Mandela" ve "Manda" geçen konuşma kaseti, eğer "bütün" olarak yansıtılsaydı, belki de bu "ceset tarlaları" veya "mezar ev" görüntülerini yaşamayacaktı Türkiye.

Eğer o "kaset"lerin tamamı yayınlanmış olsaydı, belki de Hizbullah-şeyh'in üzerine taa o zamanlar gidilecek, belki de bu "adam kaçırmalar" yaşanmayacak ve bizler "tüyler ürperten" bu işkence sahnelerine şahit olmayacaktık.

Fakat;

İ nokta Uğur Dündar, bu kasetlerin tamamını değil, "işine gelen" bölümlerini, o da kırıp kırpıp, yanyana getirerek "vahşet uyarıları"nı es geçti.

Eminim ki; Şevki Bey'in kasetleri hâlâ elindedir Uğur Dündar'ın.

Şimdi seslenüyorum kendisine:

"Oynat bakalım Uğur'cuğum, ne

Genç kardeşim, sakın bu oyuna gelme!.. 12 Eylül'de bu oyuna kurban edildin!.. Kontrgerilla yürütüyordu sağ-sol çatışmalarını... Şimdi de aynı oyun!.. Yeniden kamplaşma meydana getirilecek Türkiye'de... Büyük planlar var!.."

Hele oku bakalım Uğur'cuğum, hele oku o kasetin üzerindeki tarihi:

"1994, Beşiktaş"

Devam et Uğur'cuğum!.. Bakalım ne demiş Şevki Bey:

"Ordu varken, Hizbullah denilen bu örgüte ne ihtiyaç var?.. Dünyanın en genç ordularından biri olan Türkiye'nin, PKK ile savaşmak için Hizbullah'a ne ihtiyacı var?.. Çünkü, oyun var bu işin içinde!.."

Hele orda dur Uğur'cuğum!.. Şimdi de "bantın öteki yüzü"nü oynat bakalım...

Hadi, durma, bas düğmeye!.. Dur, dur, geçtin... Hele bas al Uğur'cuğum.

Hah, tamam orası... hadi, oynat Uğur'cuğum... Dinleyelim ne demiş Şevki Bey:

"Kendisine Allah'ın askerleri adını veren Hizbullah ismini uygun gören bu örgütün, İslâm'la uzaktan-yakından alâkası yoktur!.. Derin devlet tarafından, PKK ile mücadele adı altında kurdurulmuştur!"

NİYE ES GEÇTİN?

Söyle bakalım Uğur'cuğum;

Ne zaman söylemiş Şevki Bey bunları?..

Bundan tam "6 yıl" önce!..

Nerede?..

Beşiktaş'ta, bir "konferans"ta!..

Ve sen Uğur'cuğum, bu bantı "ele geçirdin" (!), yayınladın ekranlarda.

Ama, "Hizbullah" edümünü es geçerek!..

Merak ediyorum Uğur'cuğum;

Gerçekten "görmedin" mi, yoksa "derin"lerden bir ses mi geldi kulaklarına?..

Eğer görseydin, eğer es geçmeseydin, belki de bu "kanlı cinayetler"le meşgul olmayacaktı Türkiye!..

Ama sen;

Sadece Şevki Yılmaz'a saldırdın, sadece ona taktın.

"Hizbulvahşet"e ise, sadece baktın...

Bak gördün mü n'oldu şimdi?..

YA SİZ NEREDEYDİNİZ ERTUĞRUL BEY?

Laf açılmışken, bir çift söz de, İ. Uğur Dündar'ın Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök'e...

Ertuğrul Bey; ilk de bir diyor ki:

"İslâmî duyarlılığı olan kesimler, Cübbeli Ahmet Hoca'yı niye kınamıyor?.. Niye ona karşı tavır almıyor?.."

Ben de soruyorum kendisine:

"Başörtülü kızlar, sınav salonlarından gözleri yaşlı geri çevirilirken... Aşıları kapatılırken... Sakallı ve başörtülü insanların paçalarına köpekler salarken... İkna odalarında manevi işkenceler uygulanırkan... Çocuk yaştaki öğrencilerin sırtına coplar inip, üzerlerine panzer ve tazyikli su sıkılırken... Başörtülü insanlar, yargısız infazlara tabi tutulurken... Söyler misiniz niye bir kınama yazısı yazmadınız?.. Gürdal'lere, Alemdaroğlu'lara, karşı niye tavır almadınız?.. Söyleyin, hâkâ niye çıkınız çıkmıyor?.."

Yoksa;

Bizim "Hoca"lar hep kötüdür de, sizin "loca"dakiler hep iyi midir?..

Ben de bir "tavır" bekliyorum sizlerden;

Gözleri yaşlı, istikballeri kararmış başörtülü öğrencilerin namusuna, ahlâkına, ırzına sarılacak, onların vekâletini alıp, "vicdan mahkemelerinde" müdafaasını yapacak "sahimi laikçiler" bekliyorum.

"Özgürlük" hepimizin ortak duygu ikimi değil midir?..

Bu iklimin herkesi kuşatması, temiz kalması, "ceberrut dayatmalar"la kirletilmemesi gerekmez mi?..

"Laikliği siyasete alet ederek, kendi nefret duygularını ucuz bezirgânlık emelleri için kullanarak, iftira ve çamurları ile özgürlükleri budayarak görev başında kalan bu sözde laikçiler, bu toplumu çok yormaya başlamadı mı?"

Bu ülkeyi "kara cübbeli" ve "kravatlı nefret"ten kurtarmak, artık bütün "Samimi Atütürkçü"lerin ilgi alanına girmeli değil midir?..

Söyle Ertuğrul;

Sen ne yaptın ki, bizden ne bekliyorsun?..

HİZBULLAH BAŞARDI (!)

Aslında;

Av. İlhan Demir, tam 30 Temmuz 1993'te haber vermiş "Hizbulvahşet"i,

Beğenmediğiniz, hatta işte Hizbullah'ın başı... İşte Hizbullah'ı büyüten kafa" dediğiniz Şevki Yılmaz da, tam 5 yıl önce uyarmış herkesi...

Peki, söyler misin "bir şeyler yapması gerekenler" ne yapmış bu konuda?..

Ne garip ki;

Kabak, yine Şevki Yılmaz'ın kalasında patlamış.

Dün "Hizbullah dalaveresi"ni haber veren o, bugün "Hizbullah'çılık" ile suçlanan ve yargılanan yine o!..

Söyle bakalım Ertuğrul;

Aydın Bey'in diğer gazeteleri, hem de bu konuda "soliya-sümük" Şevki Bey'e saldırırken, sen ne yaptın?..

Neyse...

Hadi; oynat bakalım Uğur'cuğum, Ertuğrul Bey de duysun Şevki Bey'in dediklerini.

Oynat, oynat!.. Dur orada... Şimdi geri al... Ağır ağır oynat.... Hah, işte burası...

Dinleyelim hep birlikte:

"Türk ordusu dünyanın en güçlü ordularından biridir. PKK ile mücadele edecek güce sahiptir. Kendisine Hizbullah diyen bu grubun yardımına ihtiyacı yoktur... PKK ile mücadele, bu örgütün gerçek amacı değildir. Gerçek amaç, toplumda yeniden kamplaşma meydana getirilmesidir."

Ne dersin Ertuğrul Bey;

PKK da "Halkçı Kemalist" bir ör-

Hizbullah'ı bunun gibi şeytanlar büyüttü!

Hizbullah'ın, kapatılan Refah Partisi'nin bazı üyelerinin de desteklemesi sayesinde bugünkü hale geldiği belirtildi

Neler demişti?

- Ben Hizbullah'ım.
- Bizim düşmanımız Hizbul-Şeytan. Bunu herkes böyle bilsin.
- Dinî hizmet için herkes Hizbu'lah olmak zorundadır.
- Hizbullah Allah'ın askerleridir.
- Allah'ın askeri olmak büyük şeref-

"Dosyalar Ergenekon" başlıklı yayınlanan raporda, Refah Partisi'nin Siirt eski Milletvekili İsmet Sezgin'in, Hizbullah'ın kurucusu Şeyh Velhami Ölmez'in cenaze törenine katıldığı, Türkiye yönetimini ve Cumhuriyeti düzenine yönelik faaliyetler nedeniyle yargılanan ve yurtdışına kaçan Şeyh Velhami Ölmez'in cenazesinde Hizbullah propagandası yaptığı... HABERİ SAYFA 2'DE

Şevki Yılmaz'a haciz kuyruğu

Kapatılan Refah Partisi'nin Rize Milletvekili Şevki Yılmaz hakkında, Suudi Arabistan'da yaptığı bir konuşmada, "TBMM'nin manevi şahsiyetine hakaret ettiği" gerekçesiyle açtığı tazminat davasını kazanan eski ANAP Bursa vekili Mehmet Gedik, Yılmaz'ın sandıktaki alacaklıları yüzünden parasını tahsil edemiyor.

Bursa 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 1 yıl önce biten davada, Yılmaz'dan 1 milyar lira maddi-manevi tazminat kazanan Gedik, alacağının ödenmemesi üzerine, avukatı Şafak Tuncer aracılığıyla TBMM'ye başvurup Yılmaz'ın emekli maaşına haciz konulmasını istedi. TBMM Personel ve Muhasebe Daire Başkanlığı'ndan Tuncer'e gelen yazıda şöyle denildi:

Alacaklılar sırada

"Şevki Yılmaz'ın dosyanızdan önce saymanlığımıza intikal eden 6 dosyaya toplam 21 milyar 697 milyon borcu bulunduğundan borçlunun bu borçlarının hitamından sonra dosyanız için kesintiye başlanacak. Yılmaz'a, 274 milyon 735 bin lira yasama tazminatı tahakkuk ettirilmektedir."

Yılmaz'ın borcunun yasal faiziyle 2,5 milyarı bulduğunu belirten avukat Tuncer, bu gidişle Şevki Yılmaz'ın maaşına 10 yıl sonra haciz koydurabileceklerini ifade etti.

Posta
3-5-2000

Ek-3 Devamı

Türkiye'ye küfretti ama tazminatı o aldı

YURTDIŞINDA firarda bulunan eski Refah Partisi Rize Milletvekili Şevki Yılmaz, tazminat davası kazandı.

Yılmaz, Atatürk ve TBMM'ye yönelik ağır küfürlerine yanıt vermek amacıyla kendisi hakkında Meclis'te 'Deyyus-u ekber dışarı' diye pankart açan CHP'li Sabri Ergül'ü 1.5 milyar lira tazminat ödemeye mahkum ettirdi.

Karar Yargıtay'da kesinleşerek taraflara tebliğ edildi. Şevki Yılmaz, yurtdışında kaçak olduğu için kararı avukatı Serhat Kemal Yılmaz'a gönderildi. Ergül de Yargıtay'ın bu kararına yapacağı başka bir itiraz yolu kalmadığı için 1.5 milyar lira para cezasını ödedi.

Kaçak Şevki Yılmaz hakkında açılan birçok dava ise gıyabi tutukluluk kararıyla, Yılmaz'ın mahkemeye çıkarılmasını bekliyor.

AĞIR HAKARETLER

Yılmaz, Atatürk ile TBMM'ye ağır hakaretler içeren konuşmalar yapmış, bu konuşmaların kaseti de televizyonlarda yayınlaşmıştı. Kadınlar hakkında da ağır hakaret içeren sözler sarf eden ve başını örtmeyen kadınların 'hayat kadını olduğunu iddia eden' Şevki Yılmaz'a karşı CHP'li Sabri Ergül, 13 Temmuz 1997 tarihinde Meclis'te ilginç bir eylem yaptı.

Ergül, üzerinde 'Deyyus-u ekber dışarı' yazılı pankartı Refah Partisi sıralarına doğru kaldırarak, Şevki Yılmaz'ı protesto etti. Ergül'ün bu pankartı çıkarması üzerine RP'lilerle CHP'liler Meclis'te birbirine girdi ve kavga Ergül'ün Meclis dışına çıkmasıyla sona erdi. Bu olay nedeniyle Şevki Yılmaz, Ergül hakkında hakaret davası açtı.

KARARA MUHALEFET

Şevki Yılmaz'ı haklı bulan Yargıtay 4'üncü Hukuk Dairesi kararı, mahkeme heyetini de böldü. Karara muhalif olan 4'üncü Daire Üyeleri Cengiz Yüksel ile Ülkü Aydın, yazdıkları muhalefet şerhinde 'Şevki Yılmaz'ın söz konusu eyleme, kendi kusurlu eylemi ile neden olduğunu' bildirdiler. Ancak tazminat kararı, oy çokluğu ile onandı.

■ Şaban SEVİNÇ / ANKARA

Ek-4: 29.05.1997 Tarihli Televizyon Programlarının Deşifre Metni

RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU TARAFINDAN KAYIT YAPILIP GÖNDERİLEN ARENA (29.5.1997) PROGRAMININ KAYDI İLE KANAL D TELEVİZYONU TARAFINDAN KAYDI YAPILIP GÖNDERİLEN ARENA (29.5.1997) PROGRAMININ KAYITLARI BİRBİRLERİNİN AYNISI OLDUĞU YAPILAN İNCELEME SONUCUNDA TESBİT EDİLMİŞTİR.

DEŞİFRE METİNLERİ EKTE SUNULMUŞTUR.

REŞİT UZAY
SOYDAN ÜLKER
BİLİR KİŞİ
RTÜK
İZLEME VE DEĞERLENDİRME DAİRESİ BAŞKANLIĞI PERSONELİ

Ek-4 Devamı

YAYIN KURULUŞU : KANAL D
PROGRAM ADI : ANA HABER BÜLTENİ
YAYIN TARİHİ : 29.05.1997
YAYIN SAATİ : 19:50
YAYIN TÜRÜ : Haber

DEĞERLENDİRME :

Spiker: : Evet bu akşam Perşembe akşamı Uğur Dündar liderliğindeki Arena programı yine uzun süre unutulmayacak haberlerle karşımızda. Arenada bu akşam Refah Partisi Rize Milletvekili Şevki Yılmaz'ın belki yıllarca [illegible] konuşmaları yorumsuz yayınlanacak.

Kurgu Spiker : Bu akşamki Arena programı Refah Partisi Rize Milletvekili Şevki Yılmaz'ın bir Parlamentere yakışmayacak çarpıcı konuşmalarını ekrana getirecek. Yayınlandıktan sonra uzun süre tartışmalara neden olacak açıklamalarında Şevki Yılmaz hangi yüce kuruma bir büyükşehir Belediye başkanına inanılmaz küfürlerle nasıl saldırıyor.

Şevki YILMAZ : Madem sen eşitlikten yanasın pezevenk adam, ... hanımını gönderde bu eşitlik sağlansın.

Kurgu Spiker : Evet bu akşamki Arena programında yayınlanacak Şevki Yılmaz'la ilgili bu haberi kamuoyu tüyleri ürpererek, izleyecek.

REŞİT UZAY R.Uzay
SOYDAN ÜLKER
BİLİRKİŞİ
RTÜK İZLEME VE DEĞERLENDİRME DAİRESİ BAŞKANLIĞI PERSONELİ

Ek-4 Devamı

YAYIN KURULUŞU : KANAL D
PROGRAM ADI : ARENA
YAYIN TARİHİ : 29.05.1997
YAYIN SAATİ : 22:36
TÜRÜ : Haber Program

DEĞERLENDİRME :

29.5.1997 tarihinde Kanal D'de yayınlanan Arena programı içinde yer alan Şevki Yılmaz'la ilgili dosya incelenmiştir. Bu bölümde, Şevki Yılmaz'ın 1990 yılında Etimesgut'taki bir toplantıda yaptığı belirtilen bir konuşmanın ekrana getirildiği görülmüştür. Bantta Şevki Yılmaz'ın, Refah Partisi poster ve afişleri ile ve Refah Partisi adayı Nusret Çimen'in posterleriyle donatılmış bir salonda, bir topluluğa hitap ettiği görülmektedir. Bantta montaj üst üste bindirme v.b. bir işlem yapılmadığı intibaı alınmakla birlikte yapılacak teknik inceleme sonunda kesin kanıya varılabileceği düşünülmektedir.

Aynı dosya içinde, yine Şevki Yılmaz'ın, bu kez bir gün önce Sakarya Milli Görüş Vakfı'nın düzenlediği bir toplantıda, bu Vakfın Bayraklarıyla donatılmış bir salonda yaptığı bir diğer konuşma da ekrana getirilmiştir. Bu bantta da herhangi belirgin bir montaj, çarpıtma vb. işlem fark edilmemekle birlikte, kesin kanıya ancak teknik inceleme sonunda varılabileceği düşünülmektedir.

Dosyada ayrıca, Şevki Yılmaz'ın Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan'a, ve o dönem Türk Parlamentosu'na yönelen sözleri üzerine, Celal Doğan'ın cevap verdiği bölüm, banttan 5dk. 20 sn. süreyle ekrana getirilmiştir. Daha sonra canlı yayında CHP'den Adnan Keskin ve DSP'den Uluç Gürkan, canlı telefon bağlantıları ile de T.B.M.M. Başkanı Mustafa Kalemli ile T.B.M.M. Başkan Vekili Hasan Korkmazcan konuyla ilgili görüşlerini, eleştirilerini aktarmışlar, Şevki Yılmaz'ın sözlerine cevap vermişlerdir.

Ek-4 Devamı

29.05.1997 TARİHİNDE, KANAL D'DE YAYINLANAN ARENA PROGRAMININ DEŞİFRE METNİ:

Uğur Dündar : "Efendim, şimdi seyredeceğiniz konuşma kasetinde, Refah Partisi Rize Milletvekili Şevki Yılmaz'ın Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan'a ağza alınmayacak sözlerle hakaret ettiğini göreceksiniz. Şevki Yılmaz, bu konuşmasında, Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan'ı kente modern bir genelev yapmakla suçluyor ve Sayın Doğan'la eşine ağır hakaretler yağdırıyor. Hızını alamayan Şevki Yılmaz, aynı ağır hakaret sayılacak sözcüklerle bugün yüce çatısı altında görev yaptığı Millet Meclisi'ne, onun temsilcilerine, devlete ve Anayasal düzene de saldırıyor. Önce bu kaseti sunuyoruz, ardında Gaziantep belediye Başkanı Sayın Celal Doğan stüdyo konuğumuz olacak ve Sayın Yılmaz'a yanıtını verecek. Ayrıca parlemento temsilcileri de canlı yayında görüşlerini açıklayacaklar."

"Refah Partisi'nin kapatılması istemiyle Anaya Mahkemesi'ne başvuran Yargıtay Başsavcisi Vural Savaş'ın iddianamesinde ismi geçen Refah Partililerden biri, Rize Milletvekili Şevki Yılmaz. Türkiye Şevki Yılmaz'ı kutsal topraklarda hacı adaylarına ettirdiği yeminle tanımıştı."

Şevki YILMAZ : "Sağcılık, solculuk, kemalizim, kapitalizm, laiklik ve bütün şeytani düzenleri boykot ederek nöbete geliyoruz! Refah için, milli görüş için bütün gücümüzle çalışacağımıza söz veriyoruz. (Ekrana Hacc '92' yazısı getirilmiştir.)

Uğur DÜNDAR : "Sayın Şevki Yılmaz'ı böyle bir davranışı yaparken gösterir bir bant elimize ....." (Arşiv Arena)

"İlk defa Arena'nın ekrana getirdiği bu bantta, Şevki Yılmaz müminlerin oylarını Refah Partisine vermelerini istemişti."

Şevki Yılmaz : "Uyanınız diye söylemeye, mecburum. Beşyüz hac yapsak, Türkiye'deki şirk düzenini yıkmak için mücadele azmi olmadan bu hacların kabul olmayacağını duyurmak için söylüyorum. Bi-adli Adil Düzeni kurmanızı Allah size emrediyor. Sizin şimdi cihadınız bir oy pusulası. Oy pusulasına oy vererek kötülüğü düzeltin."

"Ve Arena, Rize Milletvekili Şevki Yılmaz'ın yıllar sonra ortaya çıkarılan, Türkiye'yi sarsacak yeni bir konuşma kasetini ele geçirdi."

Kalabalık : Mücahit Yılmaz, mücahit Yılmaz.

Ek-4 Devamı

"Ankara Etimesgut'ta Refah Parti 'nin düzenlediği bir toplantıda Şevki Yılmaz çoşkuyla karşılanıyor." (Ekrana '1990' yazısı getirilmiştir.)

"Partililerin yaptığı konuşmalardan sonra kürsüye Şevki Yılmaz davet ediliyor."

Bir Partili : "İktisatçı Şevki Yılmaz beyefendiyi huzurlarınıza davet ediyorum."

"Şevki Yılmaz'ın ilk hedefi Türkiye Cumhuriyeti. Yılmaz'a göre bir zulüm ülkesi olan Türkiye'de kanunlar İncil ve Tevrat'a göre şekillendirilmiş."

Şevki Yılmaz : Çıldıracağım yahu. Müslüman'a 'Müslümanlığa dön 'demek en zor şey bana. Müslümanlığa diyoruz ki, ey Müslümanlar, Müslümanlığı bu ülkeye getirin. Ve zor iş yahu. Müslüman'a Müslamanlığa davet çıkarılır mı? Ne ağır şeydir yahu? Kendine gel, kendini toparla. Türkiye Devleti'nin dini yoktur, diyor, Halk Müslüman'dır diyor. Devletin dini yoktur, duyuyor musunuz bu sözleri? Ha, söyleyin?. Duyuyorsunuz. 60 senedir sizi böyle uyuttular. Türkiye Devleti'nin dini vardır. Açık konuşuyorum. Burada savcı kardeşim olabilir. Yoksa yarın, saat 18:00'de parti önünde konuşacağım, oraya çağırın. Suç duyurusunda kendi kendime bulunuyorum. Ama Devlet televizyonu'nda beni yargılayacaklar, halkın huzurunda. 65 milyonun huzurunda televizyonda yargılanıyorum. Yargılanmak istiyorum. Ve diyorum ki, Türk Devleti'nin dini vardır. O da Hristiyanlıktır. (Ekrana 'Devletin Dini Hristiyanlık' yazısı getirilmiştir.) Hodri meydan, hodri meydan. Erkeklerse gelsinler. Muhammed'in bu ülkede öksüz müdür? Muhammed'im bu ülkede garip midir? Ey Müslümanlar, Muhammedim'in Hicri yılbaşısını niçin yetim bıraktınız? Ey Müslümanlar, Muhammed'imin Hicri yılbaşısını niçin yetim bıraktınız? Ama bir yılbaşı kutlanır. Neden? Çünkü bu devletin temel nizamı İncil'e dayalıdır. 1 Ocak İncil'e göre tatildir. Türk Ceza Kanunu İncil'e göredir. Türk Medeni Kanunu İncil'e göredir. Türkiye'nin Muamelat Kanunu İncil'e göredir. (Ekrana 'Kanunlar İncil'e Göre' yazısı getirilmiştir.) Kimi kandırıyorlar yahu, bu devletin dini yokmuş. Hacıda diyor ki, camideki Hacı kardeşim de, diyorki, doğru diyor, Devlet ayrı, din ayrı. Devleti dine karıştırma, diyorsun ama, zaten devlet dini tatbik ediyor. Senin dinini değil, Hristiyanlığı. (Ekrana 'Devlet Hristiyan' yazısı getirilmiştir.) 60 senedir oldu bittiye getirilerek, yani karambolden milletimize gol atmaya devam ediyorlar. Artık milletimiz uyanmıştır."

"Hızını alamayan Şevki Yılmaz, son günlerde tüm Refah Partililer gibi basını hedef göstermekten kendini alamıyor."

Şevki YILMAZ : "70 senedir İstiklal Harbi sinsi olarak içimizde devam etmektedir. Topla, tüfekle bizi yıkamayan güçler, şimdi cebimizden parayı alarak gazeteyle yıkıyor. Evimizde iktidar oyu alarak televizyon ekranındaki film ile

Ek-4 Devamı

yıkıyor. Yazıktır, yazıktır, şu nesile acıyın. Bugünkü çağdışı gazeteler bunu çağdaşlık olarak gençliğe teşvik ediyor alçaklar. (Ekrana 'Alçak gazeteler' yazısı getirilmiştir.) Bu devrin anne babaları oylarıyla evlatlarının ahiretini öldürdüğü için Firavun'da Ebu Cehil'den daha büyük evlat katili olarak gelecek diye korkuyorum. Bunun için söylüyorum. Yanlış söylüyorsam susturun. Çünkü bizim çocuklarımızı, bu televizyonla, bu gazeteyle yok ediyorlar. Şu filmler neye dayalıdır? Söyleyin. İncil ve Tevrat'a dayalıdır. Kur'an-a dayalı bir televizyon filmi bana gösterin."

"Basına yüklendikçe yüklenen Şevki Yılmaz'a göre herşeyin suçlusu basın. Yılmaz'a göre herkes tek vücut halinde bu düzene karşı direnişe geçmeli."

Şevki YILMAZ : "Şu alçak gazetelerin başlığını okumuyor musunuz? Kara tehlike gidiyor. Tehlike mektepte, tehlike fabrikada, tehlike okulda. Tehlike büyüdü, tehlike azdı. Nedir tehlike? Sütçü İmam'ın kalbindeki iman. Gençler hazırlanın, bayram var yakında hazırlanın. (Ekrana 'Yakında Bayram Var' yazısı getirilmiştir.) Büyük bir bayram başlıyor dünyada. Onu söyliyeceğim biraz sonra, Hazırlanın (Kalabalıktan 'hazırız' sesleri) öyle bayram ki, şahadete koşacaklar için bir bayram başlıyor. Panayır var dünyada (Ekarana 'Şahadete Koşun' yazısı getirilmiştir)

"Şevki Yılmaz'ın ağzından düşürmediği Sütçü İmam kimdir? Meydan Larousse Ansiklopedisi'ne göre Sütçü İmam, Mondros Mütarekesi sonrasında Maraş'ı işgal eden Fransızlar'a karşı ilk direnişi başlatan bir kahraman. Türk kadınlarının peçelerini açmak isteyen Fransız yardakçısı Ermenilere karşı gelerek, Milli Mücadele'nin ilk kıvılcımlarını yakan Sütçü İmam, Maraş halkının adeta özgürlük simgesi oldu. Pekiyi, Türkiye işgal altında olmadığına göre Şevki Yılmaz halkı kime karşı ayaklanmaya davet ediyor? Müftülerden niçin Sütçü İmam olmalarını istiyor?"

Şevki Yılmaz : Bu memleketin müftüsü bu memleketin imamları Sütçü İmam ne zaman olacak? (Ekarana 'Sütçü İmam Olun' yazısı getirilmiştir.) Ne zaman Sütçü İmam olacağız? Al maaşı, git eve. Ben milletin etlisine, sütlüsüne karışmam. Ben tarafsız müftüyüm, hiç bir şeye karışmam. Ne tarafsızı? Müslüman taraflıdır ve Allah'ın tarafındadır. Sütçü İmam olmaya mecbursunuz. Bir ülkenin alimleri bozulursa o ülke bozulur. Yeter artık korkaklıktan. Ne olur? On sene Sağmalcılar Cezaevine atar. Ölümden öteye ceza verilebilirler mi? Ne olur, bu ülkenin hakka dönmesi için şahadet'e razı olun, hazır olun. Siyasetten ilgisiz kalanlar meydanı din düşmanlarına terk ederler."

(Şevki Yılmaz'ın 1995'de, TBMM'deki milletvekili yemininden görüntüler ekrana gelmiştir.)

Ek-4 Devamı

"Şu anda Yüce Meclis'in çatısı altında bulunan Şevki Yılmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne en ağır sözler söyleyip hakaretler yağdırmaktan kendini alamıyor. Yılmaz, Konya Belediyesi kentteki genelevi kapatmak isteyince. Türkiye Büyük Millet Meclisi engellendi diye konuşuyor."

Şevki YILMAZ : "Ama muaffak olamadık. Önümüze kanun çıktı. Bu pezevenklerin oluştuğu Türk Parlamentosu'ndan, (Ekrana 'Pezevenklerin Parlamentosu' yazısı getirilmiştir.)

(Tekrar)

Şevki YILMAZ : Türkiye tehlikededir. Türkiye'nin başı ve parlamentosu ihanet içindedir. Bu ülke hainlerin elindedir. Bu ülke alçakların idaresindedir. (Ekrana 'Ülke Hainlerin Elinde' yazısı getirilmiştir.) Bizi idare eden 60 yıllık iktidarların %80'inde deve kadar namus yok.

"Hakaret dolu, sözlerine devam eden Şevki Yılmaz'ın bu seferki hedefiyse, Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan."

Şevki YILMAZ : Geçen, Gaziantep Belediye Başkanı kurban keserek Antep'te modern bir genelev yapıyor. Kerhane. Bursa'da ANAP yaptı. Gaziantep, ismine bak, Gazi. Sayamam, yüzlerce şehit yatıyor, şehit Antep'te, namus için şehit olunan Antep'te modern genelev yapıyor. Ve diyor ki, ben sosyal eşitlikten yana, sosyal adaletten yana bir partinin temsilcisiyim. Bu ülkede ihtiyacını gidermek isteyen gençleri de düşünmek mecburiyetindeyim. Bana kızabilirsin ama, kızabilirsiniz ama ben bu işe razı olanlara belediye başkanı olarak eşitliği adaleti sağlamak için destek yapmak mecburiyetindeyim. İnşallah önümüzdeki günlerde Antep'te konferansımız var. Antep Belediye Başkanına o gün diyeceğim, Allah'ın izniyle, madem sen eşitlikten yanasın pezevenk adam, önce hanımını gönder de bu eşitlik sağlansın. (Alkışlar)

(Bu bölüm tekrar edilmiş, ekrana 'Başkana:Eşini Geneleve Gönder' yazısı getirilmiştir.)

"Evet, yanlış duymadınız. Bu akıl almaz sözler bizi şu anda temsil etmekte olan bir milletvekilinin ağzından döküldü. Şevki Yılmaz, Gaziantep'i modern bir büyükşehir yapan Belediye Başkanı Celal Doğan'a hakaret yağdırmasına gerekçe olarak kente açılan genelevi gösteriyor. Arena, Şevki Yılmaz'ı ayaklar altına aldığı Yüce Meclis'in çatısı altında buldu. Ve hakaretlerle dolu konuşmayı niçin yaptığını sordu. Ancak Yılmaz, böyle bir konuşma yapmadığını iddia etti ve Arena ekibini de bu konuşmayı uydurmakla suçladı.

Muhabir : Gaziantep Belediye Başkanı'na, efendim, siz hakaret

Ek-4 Devamı

ettiniz mi? Konuşmanızda?

Şevki YILMAZ : Hayır, hayır, hayır.

Muhabir : Peki efendim, siz,

Şevki Yılmaz : Şu anda onunla konuşacak vaktim yok,

Muhabir : Siz Meclis'e, Meclis'e efendim hakarette bulundunuz mu?

Şevki YILMAZ : Hayır, hayır.

Muhabir : Efendim, bizde bunun kaydı var, bant kaydı var.

Şevki YILMAZ : Hayır, onlar sizin uydurduğunuz şeyler.

Muhabir : Hayır efendim siz konuştuğunuz,

Şevki YILMAZ : Hayır, biz şu anda konuştuğumuz, ... hayır

Muhabir : Efendim Meclis'e ve Sayın Belediye Başkanı'na ağır hakarette bulunuyorsunuz?

Şevki YILMAZ : Hayır, hayır, biz kimseye hakaret etmeyiz, şu na.....

Muhabir : Peki efendim, biz o bandı yayınlayacağız, cevap verecek misiniz?

Şevki YILMAZ : Hayır, hayır sizi muhatap kabul etmiyorum.

Muhabir : Peki efendim.

Şevki YILMAZ : Sıfırla meşgul olunmaz.

Muhabir : Efendim, biz bunu yayınlayacağız o kasedi?

Şevki YILMAZ : Ne yaparsanız yapın.

"Şevki Yılmaz'ın ağır hakaretlerine maruz kalan Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan, Uğur Dündar'ın stüdyo konuğu."

Ek-4 Devamı

Uğur DÜNDAR : Efendim, Gaziantep Belediye Başkanı Sayın Celal Doğan biraz sonra stüdyo konuğumuz olacak. Sayın Doğan Sayın Şevki Yılmaz'ın iddialarına ve burada tekrarlamaktan hicap duyduğumuz, gerçekten utandığımız hakaretlerine gereken yanıtı verecek. Ancak bu bölüme geçmeden önce kısa bir reklam aramız olacak.

(REKLAM)

(Şevki Yılmaz'ın az önce yayınlanan konuşmasından Gaziantep Belediye Başkanı ile ilgili bölüm tekrar ekrana gelmiş, daha sonra stüdyo konuğu Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan, Şevki Yılmaz'ın konuşmasına cevap vermiştir. Bu sırada, Uğur Dündar'ın 'Diğer Refah Partilileri ben bu durumdan tenzih ederim. Şevki Yılmaz çok ekstrem bir örnek", "Hayır Refah Partisi bu değil, olmamasını diliyorum" gibi açıklamaları konuşmada yer almıştır. Bu bölüm 5 dk. 20 sn. sürmüştür.)

.....

Uğur DÜNDAR : ..... Önce Şevki Yılmaz'ın Sakarya'daki hezeyanı ekrana geliyor.

Şevki YILMAZ : Hele hele Radikal gaztesinin başlığına bak. Eyvah! 'Dinciler elektrik ihalesine giriyor.' Allah Allah, Dinciler elektrik ihalesine. Elektrik ihalesini bunlar alırsa şalterleri indirirler. Hidro-elektrik santrallerinin şalterlerini indirirler. Türkiye karanlıkta kalır. Ey bir kısım medya: Daha ne istiyorsunuz? Siz karanlığı sevmiyor muydunuz? 09:00'da karanlık istemiyor muydunuz? Daha ne istiyorsunuz? İşte Türkiye'de para muslukları kesilince ne dediklerini şaşırdılar. Ve dikkat edin Erbakan Hocamız'ın bunlara cevabı, Nasreddin Hoca'nın cevabı- Ne dedi hoca: Parayı veren düdüğü çalar. Artık parayı vermeyen düdük çalamayacak Türkiye'de. Ey kahpe medya duy. Parayı vermeyen düdük çalamayacak Türkiye'de.

Bu on tane özel bankanın televizyonları. Bak okuyayım size. Neden bu Kanal D kuduruyor? ATV kuduruyor, niçin? Bakın, Uzanlar, Türkiye'yi sömüren aileler, Uzanlar'ın sahip oldukları televizyonlar Star ve Kral. Bankaları, iki tane de bankası vermiş. Vay vay, vay Neymiş bankaları, İmar bankası, Adabank. Ayhan Şahenk'in sahip olduğu televizyon Kanal D, bankaları Garanti Bankası, Garanti Eksper bank. Hem televizyonla sömürüyor, hem de bankasıyla, hem de söyleyin, holdingiyle, üçü de aynı aile. Holding de aynı, banka da aynı, televizyonda aynı aile. Dünyanın neresinde görülmüş bu? Kanal D'nin bankaları Garanti Bankası, Garanti EksperBank. Erol Aksoy'un sahip olduğu televizyon, kim söyleyecek? Show TV ve Cine 5 Bankalarının kim söyleyecek? İktisat Bankası, Uluslararası Endüstri Bankası. Dinç Bilgin ve Çukurova Holding'in sahip olduğu televizyon Atv, gazeteler Sabah gazetesi ve grubu. Sahip olduğu bankalar hangisi? Yapı Kredi Bankası ve Pamukbank. Aydın

Ek-4 Devamı

Doğan ve Koç grubunun gazeteleri Hürriyet, Milliyet ve Dünya. Sahip olduğu bankalar hangisi? Kim söyleyecek? Dışbank, Koçbank ve Koç Eksperbank. Şimdi Türkiye'de rejim tehlikesi yok. Ne tehlikesi var? Şişmanlama rejimi tehlikesi var. Bu televizyonların dört musluğunu kestik. Bu medya kudurdukça ben evde gülüyorum, gülüyorum. Neden, niçin? Tıbben, bak tıbben, ilmen, mantıken, bu medya patronlarının Bakırköy'de olması lazım, Bakırköy'de. Ve inanan insanlara zulmü bunlar yaptırdılar. İmam Hatip'lere zulmü bunlar yaptırıyorlar. Türkiye'de zulmü bu medya yaptırıyor. Bu kardeşinize de bu medya hakimleri, savcıları korkutarak o günkü yayınlarıyla otuz beş tane mahkemede soruşturma açtırdılar. Ne oldu? Bu medyanın gürültüsü nedir bilir misiniz Sakaryalılar? Bağırsak gürültüsü. Yarın akşam bir komplo daha başlattı. Bu akşam Atv devam ediyor. Yalan, uydurma bir film. Milli Görüş teşkilatları için komplo. Bu akşam başladı. Yarın da Arena'da Benim hakkımda korkunç bir komplo var. Çekti, montajladı. Yalan. Sırf mahkeme açmak için bana Bir komplo düzenledi. Yarın akşam izleyeceksiniz. O iftira attığın, montaj yaptığın, uydurduğun kasedin aslını yayınla. Gelip halktan ben özür dileyeceğim. Buyrun, aslını yayınlayın. Hadi, hodri meydan.... sahte montajlı kasetlerle halkı aldatamazsınız. Kaldırın bakayım. Yüksek ses. Allahım, Allahım, Yarabbi, Şahit ol, şahit ol, şahit ol. Burdan böyle vatanımızı, bayrağımızı, milli marşımızı korumaya söz veriyoruz. Altmışbeş milyonun kardeşliğini bozmaya çalışan, ordumuzla, polisimizle, milletimizin arasını açmaya çalışan, sana savaş açan bütün şeytani medyaya, o medyadan faydalanan, o medyaya reklam veren firmalara boykot etmeye, o medyaya parlamentoda çanak tutan yüz tane sömürücü, kumarbaz, et mafyası, holdingçi, bankacı patronlarının avukatlığına soyunan tüm solcu, sağcı partilere boykot etmeye söz veriyoruz. Hep beraber milli gençlik ruhuyla, milli marşımızın ana hedefi 'Hakkıdır hakka tapan milletimin istiklal" düsturunun tek partisi Refah'a, Refah'a, Refah'a koşacağız, koşacağız, koşacağız. Hepinizi Allah'a emanet ediyorum, hepinize saygılar sunuyorum. (Milli Gençlik Vakfı Toplantısı'ndan)

Uğur DÜNDAR : Vah zavallı vah, Evet, zavallı Şevki Yılmaz. Biz bu zavallıya kızmıyor, açıyoruz. Kızamıyoruz, çünki içinde biraz insanlık, birazcık erdem olan biri, bu yalanları ve iftiraları yağdırmaktan utanır diye düşünüyoruz. Acıyoruz çünki yağdırdığı hakaretleri ve iftiraları daha sonra inkar ediyor ve kendisine komplo yapıldığını söylüyor. Şevki Yılmaz sanki bir makineli tüfek gibi her gittiği yerde yalan ve iftira kusuyor. Ama, 'Pezevenk' dediği sayın belediye başkanını gördüğünde boynuna sarılıp öpüyor. 'Türkiye'de iki milyon fahişe var' deyip on kadınımızdan birini fişli fahişe ilan edebiliyor. İnsanların namus, şeref ve haysiyetlerine hayasızca saldırıyor. Pezevenk, fahişe ve eşcinsel gibi sözcükler Şevki Yılmaz'ın oy uğruna hiç utanmadan insanlara yapıştırmaya çalıştığı etiketler haline geliyor.

Reşit Uzay
Soydan Ülker
Bilirkişi

R.T.Ü.K İkinci Dereceden Dai Bilirkişi Üç Personeli

Ek-4 Devamı

YAYIN KURULUŞU : KANAL D
PROGRAM ADI : ARENA
YAYIN TARİHİ : 29.05.1997
YAYIN SAATİ : 22:36
TÜRÜ : Haber Program

DEĞERLENDİRME :

29.5.1997 tarihinde Kanal D'de yayınlanan Arena programı içinde yer alan Şevki Yılmaz'la ilgili dosya incelenmiştir. Bu bölümde, Şevki Yılmaz'ın 1990 yılında Etimesgut'taki bir toplantıda yaptığı belirtilen bir konuşmanın ekrana getirildiği görülmüştür. Bantta Şevki Yılmaz'ın, Refah Partisi poster ve afişleri ile ve Refah Partisi adayı Nusret Çimen'in posterleriyle donatılmış bir salonda, bir topluluğa hitap ettiği görülmektedir. Bantta montaj üst üste bindirme v.b. bir işlem yapılmadığı intibaı alınmakla birlikte yapılacak teknik inceleme sonunda kesin kanıya varılabileceği düşünülmektedir.

Aynı dosya içinde, yine Şevki Yılmaz'ın, bu kez bir gün önce Sakarya Milli Görüş Vakfı'nın düzenlediği bir toplantıda, bu Vakfın Bayraklarıyla donatılmış bir salonda yaptığı bir diğer konuşma da ekrana getirilmiştir. Bu bantta da herhangi belirgin bir montaj, çarpıtma vb. işlem fark edilmemekle birlikte, kesin kanıya ancak teknik inceleme sonunda varılabileceği düşünülmektedir.

Dosyada ayrıca, Şevki Yılmaz'ın Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan'a, ve o dönem Türk Parlamentosu'na yönelen sözleri üzerine, Celal Doğan'ın cevap verdiği bölüm, bantan 5dk. 20 sn. süreyle ekrana getirilmiştir. Daha sonra canlı yayında CHP'den Adnan Keskin ve DSP'den Uluç Gürkan, canlı telefon bağlantıları ile de T.B.M.M. Başkanı Mustafa Kalemli ile T.B.M.M. Başkan Vekili Hasan Korkmazcan konuyla ilgili görüşlerini, eleştirilerini aktarmışlar, Şevki Yılmaz'ın sözlerine cevap vermişlerdir.

Ek-4 Devamı

29.05.1997 TARİHİNDE, KANAL D'DE YAYINLANAN ARENA PROGRAMININ DEŞİFRE METNİ:

Uğur Dündar : "Efendim, şimdi seyredeceğiniz konuşma kasetinde, Refah Partisi Rize Milletvekili Şevki Yılmaz'ın Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan'a ağza alınmayacak sözlerle hakaret ettiğini göreceksiniz. Şevki Yılmaz, bu konuşmasında, Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan'ı kente modern bir genelev yapmakla suçluyor ve Sayın Doğan'la eşine ağır hakaretler yağdırıyor. Hızını alamayan Şevki Yılmaz, aynı ağır hakaret sayılacak sözcüklerle bugün yüce çatısı altında görev yaptığı Millet Meclisi'ne, onun temsilcilerine, devlete ve Anayasal düzene de saldırıyor. Önce bu kaseti sunuyoruz, ardında Gaziantep belediye Başkanı Sayın Celal Doğan stüdyo konuğumuz olacak ve Sayın Yılmaz'a yanıtını verecek. Ayrıca parlemento temsilcileri de canlı yayında görüşlerini açıklayacaklar."

"Refah Partisi'nin kapatılması istemiyle Anaya Mahkemesi'ne başvuran Yargıtay Başsavcisi Vural Savaş'ın iddianamesinde ismi geçen Refah Partililerden biri, Rize Milletvekili Şevki Yılmaz. Türkiye Şevki Yılmaz'ı kutsal topraklarda hacı adaylarına ettirdiği yeminle tanımıştı."

Şevki YILMAZ : "Sağcılık, solculuk, kemalizim, kapitalizm, laiklik ve bütün şeytani düzenleri boykot ederek nöbete geliyoruz! Refah için, milli görüş için bütün gücümüzle çalışacağımıza söz veriyoruz. (Ekrana Hacc '92' yazısı getirilmiştir.)

Uğur DÜNDAR : "Sayın Şevki Yılmaz'ı böyle bir davranışı yaparken gösterir bir bant elimize ....." (Arşiv Arena)

"İlk defa Arena'nın ekrana getirdiği bu bantta, Şevki Yılmaz müminlerin oylarını Refah Partisine vermelerini istemişti."

Şevki Yılmaz : "Uyanınız diye söylemeye, mecburum. Beşyüz hac yapsak, Türkiye'deki şirk düzenini yıkmak için mücadele azmi olmadan bu hacların kabul olmayacağını duyurmak için söylüyorum. Bi-adli Adil Düzeni kurmanızı Allah size emrediyor. Sizin şimdi cihadınız bir oy pusulası. Oy pusulasına oy vererek kötülüğü düzeltin."

"Ve Arena, Rize Milletvekili Şevki Yılmaz'ın yıllar sonra ortaya çıkarılan, Türkiye'yi sarsacak yeni bir konuşma kasetini ele geçirdi."

Kalabalık : Mücahit Yılmaz, mücahit Yılmaz.

"Ankara Etimesgut'ta Refah Partisi'nin düzenlediği bir toplantıda Şevki Yılmaz coşkuyla karşılanıyor." (Ekrana '1990' yazısı getirilmiştir.)

"Partililerin yaptığı konuşmalardan sonra kürsüye Şevki Yılmaz davet ediliyor."

Bir Partili : "İktisatçı Şevki Yılmaz beyefendiyi huzurlarınıza davet ediyorum."

"Şevki Yılmaz'ın ilk hedefi Türkiye Cumhuriyeti. Yılmaz'a göre bir zulüm ülkesi olan Türkiye'de kanunlar İncil ve Tevrat'a göre şekillendirilmiş."

Şevki Yılmaz : Çıldıracağım yahu. Müslüman'a 'Müslümanlığa dön 'demek en zor şey bana. Müslümanlığa diyoruz ki, ey Müslümanlar, Müslümanlığı bu ülkeye getirin. Ve zor iş yahu. Müslüman'a Müslamanlığa davet çıkarılır mı? Ne ağır şeydir yahu? Kendine gel, kendini toparla. Türkiye Devleti'nin dini yoktur, diyor, Halk Müslüman'dır diyor. Devletin dini yoktur, duyuyor musunuz bu sözleri? Ha, söyleyin? Duyuyorsunuz. 60 senedir sizi böyle uyuttular. Türkiye Devleti'nin dini vardır. Açık konuşuyorum. Burada savcı kardeşim olabilir. Yoksa yarın, saat 18:00'de parti önünde konuşacağım, oraya çağırın. Suç duyurusunda kendi kendime bulunuyorum. Ama Devlet televizyonu'nda beni yargılayacaklar, halkın huzurunda. 65 milyonun huzurunda televizyonda yargılanıyorum. Yargılanmak istiyorum. Ve diyorum ki, Türk Devleti'nin dini vardır. O da Hristiyanlıktır. (Ekrana 'Devletin Dini Hristiyanlık' yazısı getirilmiştir.) Hodri meydan, hodri meydan. Erkeklerse gelsinler. Muhammed'in bu ülkede öksüz müdür? Muhammed'im bu ülkede garip midir? Ey Müslümanlar, Muhammedim'in Hicri yılbaşısını niçin yetim bıraktınız? Ey Müslümanlar, Muhammed'imin Hicri yılbaşısını niçin yetim bıraktınız? Ama bir yılbaşı kutlanır. Neden? Çünkü bu devletin temel nizamı İncil'e dayalıdır. 1 Ocak İncil'e göre tatildir. Türk Ceza Kanunu İncil'e göredir. Türk Medeni Kanunu İncil'e göredir. Türkiye'nin Muamelat Kanunu İncil'e göredir. (Ekrana 'Kanunlar İncil'e Göre' yazısı getirilmiştir.) Kimi kandırıyorlar yahu, bu devletin dini yokmuş. Hacıda diyor ki, camideki Hacı kardeşim de, diyorki, doğru diyor. Devlet ayrı, din ayrı. Devleti dine karıştırma, diyorsun ama, zaten devlet dini tatbik ediyor. Senin dinini değil, Hristiyanlığı. (Ekrana 'Devlet Hristiyan' yazısı getirilmiştir.) 60 senedir oldu bittiye getirilerek, yani karambolden milletimize gol atmaya devam ediyorlar. Artık milletimiz uyanmıştır."

"Hızını alamayan Şevki Yılmaz, son günlerde tüm Refah Partililer gibi basını hedef göstermekten kendini alamıyor."

Şevki YILMAZ : "70 senedir İstiklal Harbi sinsi olarak içimizde devam etmektedir. Topla, tüfekle bizi yıkamayan güçler, şimdi cebimizden parayı alarak gazeteyle yıkıyor. Evimizde iktidar oyu alarak televizyon ekranındaki film ile

Ek-4 Devamı

yıkıyor. Yazıktır, yazıktır, şu nesile acıyın. Bugünkü çağdışı gazeteler bunu çağdaşlık olarak gençliğe teşvik ediyor alçaklar. (Ekrana 'Alçak gazeteler' yazısı getirilmiştir.) Bu devrin anne babaları oylarıyla evlatlarının ahiretini öldürdüğü için Firavun'da Ebu Cehil'den daha büyük evlat katili olarak gelecek diye korkuyorum. Bunun için söylüyorum. Yanlış söylüyorsam susturun. Çünkü bizim çocuklarımızı, bu televizyonla, bu gazeteyle yok ediyorlar. Şu filmler neye dayalıdır? Söyleyin. İncil ve Tevrat'a dayalıdır. Kur'an-a dayalı bir televizyon filmi bana gösterin."

"Basına yüklendikçe yüklenen Şevki Yılmaz'a göre herşeyin suçlusu basın. Yılmaz'a göre herkes tek vücut halinde bu düzene karşı direnişe geçmeli."

Şevki YILMAZ : "Şu alçak gazetelerin başlığını okumuyor musunuz? Kara tehlike gidiyor. Tehlike mektepte, tehlike fabrikada, tehlike okulda. Tehlike büyüdü, tehlike azdı. Nedir tehlike? Sütçü İmam'ın kalbindeki iman. Gençler hazırlanın, bayram var yakında hazırlanın. (Ekrana 'Yakında Bayram Var' yazısı getirilmiştir.) Büyük bir bayram başlıyor dünyada. Onu söyliyeceğim biraz sonra, Hazırlanın (Kalabalıktan 'hazırız' sesleri) öyle bayram ki, şahadete koşacaklar için bir bayram başlıyor. Panayır var dünyada (Ekarana 'Şahadete Koşun' yazısı getirilmiştir)

"Şevki Yılmaz'ın ağzından düşürmediği Sütçü İmam kimdir? Meydan Larousse Ansiklopedisi'ne göre Sütçü İmam, Mondros Mütarekesi sonrasında Maraş'ı işgal eden Fransızlar'a karşı ilk direnişi başlatan bir kahraman. Türk kadınlarının peçelerini açmak isteyen Fransız yardakçısı Ermenilere karşı gelerek, Milli Mücadele'nin ilk kıvılcımlarını yakan Sütçü İmam, Maraş halkının adeta özgürlük simgesi oldu. Pekiyi, Türkiye işgal altında olmadığına göre Şevki Yılmaz halkı kime karşı ayaklanmaya davet ediyor? Müftülerden niçin Sütçü İmam olmalarını istiyor?"

Şevki Yılmaz : Bu memleketin müftüsü bu memleketin imamları Sütçü İmam ne zaman olacak? (Ekarana 'Sütçü İmam Olun' yazısı getirilmiştir.) Ne zaman Sütçü İmam olacağız? Al maaşı, git eve. Ben milletin etlisine, sütlüsüne karışmam. Ben tarafsız müftüyüm, hiç bir şeye karışmam. Ne tarafsızı? Müslüman taraflıdır ve Allah'ın tarafındadır. Sütçü İmam olmaya mecbursunuz. Bir ülkenin alimleri bozulursa o ülke bozulur. Yeter artık korkaklıktan. Ne olur? On sene Sağmalcılar Cezaevine atar. Ölümden öteye ceza verilebilirler mi? Ne olur, bu ülkenin hakka dönmesi için şahadet'e razı olun, hazır olun. Siyasetten ilgisiz kalanlar meydanı din düşmanlarına terk ederler."

(Şevki Yılmaz'ın 1995'de, TBMM'deki milletvekili yemininden görüntüler ekrana gelmiştir.)

"Şu anda Yüce Meclis'in çatısı altında bulunan Şevki Yılmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne en ağır sözler söyleyip hakaretler yağdırmaktan kendini alamıyor. Yılmaz, Konya Belediyesi kentteki genelevi kapatmak isteyince. Türkiye Büyük Millet Meclisi engellendi diye konuşuyor."

Şevki YILMAZ : "Ama muaffak olamadık. Önümüze kanun çıktı. Bu pezevenklerin oluşturduğu Türk Parlamentosu'ndan, (Ekrana 'Pezevenklerin Parlamentosu' yazısı getirilmiştir.)

(Tekrar)

Şevki YILMAZ : Türkiye tehlikededir. Türkiye'nin başı ve parlamentosu ihanet içindedir. Bu ülke hainlerin elindedir. Bu ülke alçakların idaresindedir. (Ekrana 'Ülke Hainlerin Elinde' yazısı getirilmiştir.) Bizi idare eden 60 yıllık iktidarların %80'inde deve kadar namus yok.

"Hakaret dolu, sözlerine devam eden Şevki Yılmaz'ın bu seferki hedefiyse, Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan."

Şevki YILMAZ : Geçen, Gaziantep Belediye Başkanı kurban keserek Antep'te modern bir genelev yapıyor. Kerhane. Bursa'da ANAP yaptı. Gaziantep, ismine bak, Gazi. Sayamam, yüzlerce şehit yatıyor, şehit Antep'te, namus için şehit olunan Antep'te modern genelev yapıyor. Ve diyor ki, ben sosyal eşitlikten yana, sosyal adaletten yana bir partinin temsilcisiyim. Bu ülkede ihtiyacını gidermek isteyen gençleri de düşünmek mecburiyetindeyim. Bana kızabilirsin ama, kızabilirsiniz ama ben bu işe razı olanlara belediye başkanı olarak eşitliği adaleti sağlamak için destek yapmak mecburiyetindeyim. İnşallah önümüzdeki günlerde Antep'te konferansımız var. Antep Belediye Başkanına o gün diyeceğim, Allah'ın izniyle, madem sen eşitlikten yanasın pezevenk adam, önce hanımını gönder de bu eşitlik sağlansın. (Alkışlar)

(Bu bölüm tekrar edilmiş, ekrana 'Başkana:Eşini Geneleve Gönder' yazısı getirilmiştir.)

"Evet, yanlış duymadınız. Bu akıl almaz sözler bizi şu anda temsil etmekte olan bir milletvekilinin ağzından döküldü. Şevki Yılmaz, Gaziantep'i modern bir büyükşehir yapan Belediye Başkanı Celal Doğan'a hakaret yağdırmasına gerekçe olarak kente açılan genelevi gösteriyor. Arena, Şevki Yılmaz'ı ayaklar altına aldığı Yüce Meclis'in çatısı altında buldu. Ve hakaretlerle dolu konuşmayı niçin yaptığını sordu. Ancak Yılmaz, böyle bir konuşma yapmadığını iddia etti ve Arena ekibini de bu konuşmayı uydurmakla suçladı.

Muhabir : Gaziantep Belediye Başkanı'na, efendim, siz hakaret

Ek-4 Devamı

ettiniz mi? Konuşmanızda?

Şevki YILMAZ : Hayır, hayır, hayır.

Muhabir : Peki efendim, siz,

Şevki Yılmaz : Şu anda onunla konuşacak vaktim yok,

Muhabir : Siz Meclis'e, Meclis'e efendim hakarette bulundunuz mu?

Şevki YILMAZ : Hayır, hayır.

Muhabir : Efendim, bizde bunun kaydı var, bant kaydı var.

Şevki YILMAZ : Hayır, onlar sizin uydurduğunuz şeyler.

Muhabir : Hayır efendim siz konuştuğunuz,

Şevki YILMAZ : Hayır, biz şu anda konuştuğumuz, ... hayır

Muhabir : Efendim Meclis'e ve Sayın Belediye Başkanı'na ağır hakarette bulunuyorsunuz?

Şevki YILMAZ : Hayır, hayır, biz kimseye hakaret etmeyiz, şu na.....

Muhabir : Peki efendim, biz o bandı yayınlayacağız, cevap verecek misiniz?

Şevki YILMAZ : Hayır, hayır sizi muhatap kabul etmiyorum.

Muhabir : Peki efendim.

Şevki YILMAZ : Sıfırla meşgul olunmaz.

Muhabir : Efendim, biz bunu yayınlayacağız o kasedi?

Şevki YILMAZ : Ne yaparsanız yapın.

"Şevki Yılmaz'ın ağır hakaretlerine maruz kalan Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan, Uğur Dündar'ın stüdyo konuğu."

Ek-4 Devamı

Uğur DÜNDAR : Efendim, Gaziantep Belediye Başkanı Sayın Celal Doğan biraz sonra stüdyo konuğumuz olacak. Sayın Doğan Sayın Şevki Yılmaz'ın iddialarına ve burada tekrarlamaktan hicap duyduğumuz, gerçekten utandığımız hakaretlerine gereken yanıtı verecek. Ancak bu bölüme geçmeden önce kısa bir reklam aramız olacak.

(REKLAM)

(Şevki Yılmaz'ın az önce yayınlanan konuşmasından Gaziantep Belediye Başkanı ile ilgili bölüm tekrar ekrana gelmiş, daha sonra stüdyo konuğu Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan, Şevki Yılmaz'ın konuşmasına cevap vermiştir. Bu sırada, Uğur Dündar'ın 'Diğer Refah Partilileri ben bu durumdan tenzih ederim. Şevki Yılmaz çok ekstrem bir örnek", "Hayır Refah Partisi bu değil, olmamasını diliyorum" gibi açıklamaları konuşmada yer almıştır. Bu bölüm 5 dk. 20 sn. sürmüştür.)

.....

Uğur DÜNDAR : ..... Önce Şevki Yılmaz'ın Sakarya'daki hezeyanı ekrana geliyor.

Şevki YILMAZ : Hele hele Radikal gaztesinin başlığına bak. Eyva 'Dinciler elektrik ihalesine giriyor.' Allah Allah, Dinciler elektrik ihalesin Elektrik ihalesini bunlar alırsa şalterleri indirirler. Hidro-elektrik santrallerir şalterlerini indirirler. Türkiye karanlıkta kalır. Ey bir kısım medya: Daha n istiyorsunuz? Siz karanlığı sevmiyor muydunuz? 09:00'da karanlık istemiyor muydunuz? Daha ne istiyorsunuz? İşte Türkiye'de para muslukları kesilince ne dediklerini şaşırdılar. Ve dikkat edin Erbakan Hocamız'ın bunlara cevabı, Nasreddin Hoca'nın cevabı- Ne dedi hoca: Parayı veren düdüğü çalar. Artık parayı vermeyen düdük çalamayacak Türkiye'de. Ey kahpe medya duy. Parayı vermeyen düdük çalamayacak Türkiye'de.

Bu on tane özel bankanın televizyonları. Bak okuyayım size. Neden bu Kanal D kuduruyor? ATV kuduruyor, niçin? Bakın, Uzanlar, Türkiye'yi sömüren aileler, Uzanlar'ın sahip oldukları televizyonlar Star ve Kral. Bankaları, iki tane de bankası vermiş. Vay vay, vay Neymiş bankaları, İmar bankası, Adabank. Ayhan Şahenk'in sahip olduğu televizyon Kanal D, bankaları Garanti Bankası, Garanti Eksper bank. Hem televizyonla sömürüyor, hem de bankasıyla, hem de söyleyin, holdingiyle, üçü de aynı aile. Holding de aynı, banka da aynı, televizyonda aynı aile. Dünyanır neresinde görülmüş bu? Kanal D'nin bankaları Garanti Bankası, Garanti EksperBank. Erol Aksoy'un sahip olduğu televizyon, kim söyleyecek? Show TV ve Cine 5 Bankalarının kim söyleyecek? İktisat Bankası, Uluslararası Endüstri Bankası. Dinç Bilgin ve Çukurova Holding'in sahip olduğu televizyon Atv, gazeteler Sabah gazetesi ve grubu. Sahip olduğu bankalar hangisi? Yapı Kredi Bankası ve Pamukbank. Aydın

Ek-4 Devamı

Doğan ve Koç grubunun gazeteleri Hürriyet, Milliyet ve Dünya. Sahip olduğu bankalar hangisi? Kim söyleyecek? Dışbank, Koçbank ve Koç Eksperbank. Şimdi Türkiye'de rejim tehlikesi yok. Ne tehlikesi var? Şişmanlama rejimi tehlikesi var. Bu televizyonların dört musluğunu kestik. Bu medya kudurdukça ben evde gülüyorum, gülüyorum. Neden, niçin? Tıbben, bak tıbben, ilmen, mantıken, bu medya patronlarının Bakırköy'de olması lazım, Bakırköy'de. Ve inanan insanlara zulmü bunlar yaptırdılar. İmam Hatip'lere zulmü bunlar yaptırıyorlar. Türkiye'de zulmü bu medya yaptırıyor. Bu kardeşinize de bu medya hakimleri, savcıları korkutarak o günkü yayınlarıyla otuz beş tane mahkemede soruşturma açtırdılar. Ne oldu? Bu medyanın gürültüsü nedir bilir misiniz Sakaryalılar? Bağırsak gürültüsü. Yarın akşam bir komplo daha başlattı. Bu akşam Atv devam ediyor. Yalan, uydurma bir film. Milli Görüş teşkilatları için komplo. Bu akşam başladı. Yarın da Arena'da Benim hakkımda korkunç bir komplo var. Çekti, montajladı. Yalan. Sırf mahkeme açmak için bana Bir komplo düzenledi. Yarın akşam izleyeceksiniz. O iftira attığın, montaj yaptığın, uydurduğun kasedin aslını yayınla. Gelip halktan ben özür dileyeceğim. Buyrun, aslını yayınlayın. Hadi, hodri meydan.... sahte montajlı kasetlerle halkı aldatamazsınız. Kaldırın bakayım. Yüksek ses. Allahım, Allahım, Yarabbi, Şahit ol, şahit ol, şahit ol. Burdan böyle vatanımızı, bayrağımızı, milli marşımızı korumaya söz veriyoruz. Altmışbeş milyonun kardeşliğini bozmaya çalışan, ordumuzla, polisimizle, milletimizin arasını açmaya çalışan, sana savaş açan bütün şeytani medyaya, o medyadan faydalanan, o medyaya reklam veren firmalara boykot etmeye, o medyaya parlamentoda çanak tutan yüz tane sömürü kumarbaz, et mafyası, holdingçi, bankacı patronlarının avukatlığına soyunan sağcı solcu, sağcı partilere boykot etmeye söz veriyoruz. Hep beraber milli gençlik ruhuyla, milli marşımızın ana hedefi 'Hakkıdır hakka tapan milletimin istiklal" düsturunun tek partisi Refah'a, Refah'a, Refah'a koşacağız, koşacağız, koşacağız. Hepinizi Allah'a emanet ediyorum, hepinize saygılar sunuyorum. (Milli Gençlik Vakfı Toplantısı'ndan)

Uğur DÜNDAR : Vah zavallı vah, Evet, zavallı Şevki Yılmaz. Biz bu zavallıya kızmıyor, açıyoruz. Kızamıyoruz, çünki içinde biraz insanlık, birazcık erdem olan biri, bu yalanları ve iftiraları yağdırmaktan utanır diye düşünüyoruz. Acıyoruz çünki yağdırdığı hakaretleri ve iftiraları daha sonra inkar ediyor ve kendisine komplo yapıldığını söylüyor. Şevki Yılmaz sanki bir makinalı tüfek gibi her gittiği yerde yalan ve iftira kusuyor. Ama, 'Pezevenk' dediği sayın belediye başkanını gördüğünde boynuna sarılıp öpüyor. 'Türkiye'de iki mliyon fahişe var' deyip on kadınımızdan birini fişli fahişe ilan edebiliyor. İnsanların namus, şeref ve haysiyetlerine hayasızca saldırıyor. Pezevenk, fahişe ve eşcinsel gibi sözcükler Şevki Yılmaz'ın oy uğruna hiç utanmadan insanlara yapıştırmaya çalıştığı etiketler haline geliyor.

REŞİT UZAY R. Uzay
SOYDAN ÜLKER
Bilirkişi
R.T.Ü.K. 12.VE DEÇ. DAİ. BŞK. PERSONELİ

12.12.1997

YAYIN KURULUŞU : SHOW TV
PROGRAM ADI : Ana Haber Bülteni
YAYIN TARİHİ : 29.05.1997
YAYIN SAATİ : 19.48
YAYIN TÜRÜ : Haber

DEĞERLENDİRME :

Reha Muhtar : Sevgili seyirciler yeniden İnönü Stadyumundayız Fen[erbahçe] gösterilerindeyiz. Ve bu arada Show Haber bugün ilk kez Türk Televizyonlarında ilk ke[z] Refah Partisinin olay milletvekili Şevki Yılmaz'ın Almanya'da yaptığı korkunç konuşmanın konuşma kasetini yayınlayacak. Birazdan efendim bir televizyon yayıncılığı başa[rısı] bunuda birazdan ekrana getireceğiz orada muhalefet Milletvekili Şevki Yılmaz TRT Televizyonundan Devletin televizyonundan diğer bir belediye başkanına kar[şı] suçlamalarda bulunuyor. Evet şu anda Yönetmen arkadaşım bandın hazır olduğunu İnönü Stadyumuna bağlanmadan önce Şevki Yılmaz'ın bu korkunç konuşmasını ek[ranı]a getiriyoruz efendim.

Şevki Yılmaz : Konuşmam anlaşılıyor mu? Bize boğuk geliyorda hanımlar siz anlıyor musunuz? Bu mekanda bu gün önemli mevzular konuşacağız bir buçuk milyar İslam alemin[in] beş milyar insanoğlunu, bütün insanlığı ilgilendiren bazı konular üzerinde duracağız. Bu [gün] İslam alemi dahili ve harici iki büyük tehlikeyle karşı karşıyadır. Ateş bacayı sarmıştır. Bü[yük] kemiğe dayanmıştır. İslam alemi 70 yıldır suskunluğu gaflet ve delaleti nemalazmıcı olu[p] Bana dokunmayan yılan bin yaşasın. Ben etliye, sütlüye karışmam değişi sebebi [ile] özdeğerleri elinden alınmış nesilleri gözlerinin önünde Ehli Kuffar'ın emperyalist oyun[u] altında kurban edilirken esrarın, içkinin, kumarın ve her türlü cinayetlerin. kurbanı edilirke[n] Müslümanların gafletinden istifade edenler olayların şiddetini dahada arttırarak şim[di] peygamber evinin yanmasına Mekke'deki Kabenin kül olmasına yönelik son darbeyi vurma üzere hazırlık içindedirler. İslam alemi olarak içimizdeki hain odakları vatan haini, bay[rak] haini, insan haini, kültür haini olan odakları tanıyamazsanız dıştaki tehlikelerin önü[ne] geçemeyeceksiniz. Muhterem kardeşlerim, bugün Türkiyemiz İslam alemi dahili ve hari[ci] tehlikelerle karşı karşıyadır dedim. Bunlardan bir tanesi İmam Hatip Okullarına yöne[lik] tehlike, son günlerde gündeme getirilmiştir.

Kurgu Spikeri : Refah Partisinin olay milletvekili Şevki Yılmaz Almanya'da yapt[ığı] konuşma kasetinin ortaya çıkmasıyla yine gündeme geldi.

Şevki Yılmaz : Dıştaki düşmanların işgalini kolaylaştırmak için bu ülkede vatanı ve bayrağı için, ve ülkesi için can vermeye hazır İmam Hatip Okulu talebelerini tehlike olarak köşke rapor etme zilletliğini, alçaklığını ve şerefsizliğini göstermiştir.

Cem Boyner denilen selanik P ... kendisi Selanik yahudisinden doğma bir piç kimliğini gösterirsem tarih Türkiye'de yer yerinden oynar. Bu Cem Boyner denilen ada Türkiye'de hiçbir şey yokmuş gibi 1,5 milyon gurbetçi ağlarken Türkiye'nin tek meselesi İmam Hatip Okullarıymış gibi. Bütün Yahudi Gazetelerinden aldığı cesaretle tehlike büyüsü Tehlike kapıda, tehlike okulda, tehlike fakültede'de demek suretiyle bu gün ordunun polis savcının dikkatini 350 tane İmam Hatipte okuyan yavrularımıza çekmek istemektedir. İmam Hatip Okullarını kapatın bunlar bu cesareti Milli Eğitim Bakanından aldı bu tehlikedir deniliyor. Düşmanı, malum odakları harekete geçiriyor. Ve malum odaklar köşke bir rapor sunuyorlar aman ... İmam Hatip Okullarını kapatın köşkte kurmaca bir cevap veriyor. Hem camideki müslüman sevinsin hem mason odakları sevinsin diye öyle güzel bir cümle kullanıyorlarki hem camideki müslüman sevindi hemde masonik teşkilatlar ne diyor Türkiye'nin başka meselesi yok sakın ha kimseyi uyandırmayın o iş halledilecek. Ne halledilecek ilkokullar 8 yıla çıkarılacak. İlkokullar sekiz yıla çıktığı zaman 13 yaşındaki kız çocuk ilkokul 8. sınıfından mezun olunca İmam Hatip Okullarına babasının basıp gitmesi mümkün değildir. 13 yaşındaki bir erkek çocuğu İmam Hatibe kuran kursuna göndermek mi zordur onun için milleti uyandırmayın polisi göndererek İmam Hatip Okullarını kapatmayın biz ilkokulları 8 yıla çıkartmak suretiyle bu okullara gönderilecek talebeyi kısacağız kendiliğinden gönderilmeyecek ve vatandaşa diyeceğizki siz ... madem gönderdinizde biz almadıkmı ve böylece 500 ilkokulda deneme yapıldı 8 yıla ilkokul çıkarılıyor önümüzdeki seneler milli görüşü Türkiye'nin iktidarına getirmezsenız. Bu ilkokullar 8 yıla çıkarılmak suretiyle masonik odakların talimatıyla İmam Hatip Okullarının kuran kurslarımızın önüne böylece kendi elimizle bir engel koymuş olacağız.

Kurgu Spikeri : Devletin kurumlarına hain odaklar diye nitelendiren Yılmaz susmuyor Şevki Yılmaz konuşmasında TRT'ye insanı dehşete düşürecek laflar söyledi.

Şevki Yılmaz : Türk televizyonu işgal altındadır. Vallahi Türk televizyonunun tanrısı 9 tümen Rus gavur ordusu yapamaz. Amerikan filimleriyle ahlaksız sahnelerle bir milletin evleri dinamitleniyor. Bir milleti domuz ve köpekle arkadaşlık etmeye teşvik eden bu kanal TRT'yi huzurlarınızda kahpe ilan ediyorum. Bu konuşmaları Başkentte yaparak huzurunuza geldim. Verseler beni mahkemeye verirler, kendilerine güveniyorlarsa.

Milli Eğitim Bakanı Türk Devleti dinsizdir. Halk müslüman devlet dinsizdir. Geçen gazetede okudum doğrumu. Peki devlet et yiyebilirmi et? Yiyemez peki kurban bayramında et niçin topluyorsunuz? Ey devlet yetkilileri kurban derisi. kurban derisi ziyan peki kargaların leşe konduğu gibi kurban bayramında derileri camilere bile bırakmadan siz toplayıpta Yılbaşı gecesi kızılay eğlence salonlarında müslümanın kurban derisini dans parası yapıyorsunuz. Menfaatinize gelince devletin dini var kurban toplamakta devlet dindar zekat toplamakta devlet dindar. Ama devletin idaresine gelince devletin dini olamaz yalanına

Ek-4 Devamı

burada konuşuyorum etimesgut konferasında da söyledim. Hodri meydan diyoruz Hodri meydan diyoruz. Hodri meydan programlarına onun için çıkmak istiyoruz Türkiye devletinin dini vardır sizden saklıyorlar. Türkiye devletinin dini Hıristiyonlıktır. Türk Milleti aldatılıyor Ve sizi diyorlarki devletin dini olmaz sakın ötesini karıştırmayın. Cemaatta buna inanıyor perde arkasını aralayıpta ordaki hileyi göremiyor. Türkiye devletinin 70 yıldır dini Hıristiyanlıktır. Halk müslümandır ama Hıristiyonlakla idare edildiğinin farkında değilsin farkında değilsin. Bunu duyduğun zaman 65 milyon kendine gelecek..

Bunu biliyorlar araştırmasın diye devlet işi ayrı din işi ayrı yalanını bizzat kendileri uydurdular Türk devletinin dini vardır. Dünyada dini olmayan bir devlet gösterin özür dileriz Dünyada dini olmayan bir devlet Kominizm bile bir dindir. dinsiz bir devlet dünyada yoktur İsrail yahudilikle yönetiliyor. Avrupa, Amerika hıristiyonlıkla çin budizmle. Türkiye hiristiyonlıkla yönetiliyordu. 70 yıldır haftalık tatiller Türkiye'de incile dayalıdır. Almanya Hans öldüğünde çelenk geliyormu söyleyin Ankara'da büyük baş öldüğünde çelenk geliyormu. Geliyor.

Reha Muhtar : Evet sevgili seyirciler Refah Partisinin olay milletvekili Şevki Yılmaz yaptığı konuşmalarla Türkiye'yi sarsan millet vekili Şevki Yılmaz Türkiye'nin Hıristiyanlıkla yönetildiğini söylüyor Maşallah Maşallah.

Şevki Yılmaz : (20:30) (Bu kısımların Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan eşiyle ilgili görüntü ve konuşmaları yer almamaktadır.)

Şevki Yılmaz : (2:45) (Gaziantep Belediye Başkanı ile ilgili konuşmaların devam kısmı)

Akdenizde bütün pavyonları Amerikan askerleri kapattı. Bütün pavyonlar Amerikan askeriyle dolu bir haftadır. Amerikan askeri Ayşeye, Fatmaya saldırıyor. Yahu bende bu millete anlamıyorum. Antepe gittim geçen ay cuma akşamı spor salonunda konuştum Antep Gaziantepte fuhuş evi törenle açıldı tekbir sesiyle zina yapılacak ev tekbir sesiyle açıldı Allahuuekber, Allahuekber diye tekbir nidalarıyla açıldı kurban kesildi kurban kesildi müslüman buna ses çıkarmadı ve belediye başkanı dediki bu fuhuş evini benden evvel başkan açmıştı şimdi temelini atmıştı bende kurdelesini kesiyorum Sosyal Demokrat eşitlikten yanayım fuhuş etmek istemeyen gence saygı duyarım. Ama arzu ederlerse de hizmet ederim kendisine dedinmki o meydanda kaseti dinlersiniz ve pezevenk ve devrik baş başkasının aldatılmış beyaz kadın tücarlarının aldatılmış kızlarıyla eşitlik sağlıyacağım hanımını gönderde eşitliği böyle sağla alnından öpeyim şu rezalete bakın memleket memleket yanıyor hainlerin eliyle kadın oynatmak yasak, fuhuş evi yapıyor adam anayasa çiğniyor çıkaran yok ben de konuşmamda suç varmı diye çekingen olarak konuşacağımı hayır geçer borun pazarı suç olsada konuşacağım susarsak namerdiz. Yeter artık be pavyoncu konuşacak kerhaneci konuşacak ayyaş konuşacak mason konuşacak yakovas konuşacak çorç konuşacak puşt konuşacak müslüman fatihin torunu müslüman genç konuşmayacak oldurselerde

Ek-4 Devamı

konuşacağız assalarda konuşacağız bu vatan bizimdir. Size sesleniyorum sarhoş ol, kumarda ol, açık ol, örtülü ol, namazlı, namazsız ol, günahın ne olursa olusun kalbinde ateşgibi volkan gibi imam olan sana sesleniyorum yemek yerken peygamberimizin hayali aklına geliyorm Şu anda Kabenin etrafına doğru medineye doğru plan kurmuş İsrailin planı aklına geliyorm Geliyorsa sana sesleniyorum koşacakmısın resulune cevap ver, davet olduğunda gidecekmis yakın bir zamanda patlayacak 3. cihan harbinde şuturtgatta, parthaymda markları bırakar belki hanımları bile bırakarak.

Tebareki ummi ya resul Allah diye şahadete koşacakmısın cevap ver sen bacım bacım mariyaların çalmak istediği peygamber cesedini kurtarmaya koşacakmısın işte ümitliyim, neşeliyim moralim yüksek çünkü ümmet birleşiyor sağ, sol bırakılmış yek vücut dahili ve harici düşmanlara karşı milli bir devlet, milli bir siyaset, milli bir askeri teşkilat mi bir tadat milli bir anayasa ve milli bir ümmet ordusu yakında kurulacak haber vermeye gerek bunun önüne kimse geçemiyecek şehitlik gömleği yakın gençler şahadet şerbeti sizi bekl gençler. Afkan dağında başı kesik Ahmetler nöbete bekliyor gençler Allahın izniyle Çünki medinede büyük bir olayı yaşadık bu allahın izniyle kızıyla, erkeğiyle vermiştir ya istiklal ya ölüm derecesine içimizdeki içimizdeki dahili harici düşmanlara onları ülkeye davet eden mukaddes beldeye davet eden Nur Muhammedimin cesedini çalm davet eden düşmanlara davetiye çıkaran masonlarda onlara umut veren harıç düşman duysunki bu millet duysunki yeniden Cihad-ı ekber ilan etmiştir. Malıyla canıyla var Allahın izniyle varmıyız? Ah ah bende nefsimi ayaklar altına alsamda Kuran devleti Muhammedin hakim olduğu devlet için islam devleti için mukaddes beldeniz kurtulusu sadaka, sadaka diye müslümanın kapısında yatsam yalvarsam bacıma yalvarsam yalvarsam yapma müslüman, etme müslüman ölüm var müslüman Allah dinine

NOT : Devletin kurumlarına, laik sisteme, Anayasaya eleştirile Devlet dininin hıristiyanlık tatillerinde incile dayandığını söylüyor Bu bölümde Belediye Başkanı Celal Doğan ve eşi ile ilgili görüntü ve konuşmalara rastlanmamıştır.

Daha sonra : Reha Muhtar ve Gaziantep Belediye Başkanı arasında canlı yayın telefon bağlantısı kurularak Celal Doğan'ın görüş ve düşünceleri alınmış. Bu arada Sev Yılmaz'ın görüntü konuşma ve alt yazıları ekrana gelmiştir. Bu bölümlerin deşifre metnimizin önceki kısımlarında yer almıştır.

Daha sonraki bölümde iktidar ve muhalefet parti temsilcilerinin görüş ve düşünc alınmış ve yayınlanmıştır.

REŞİT UZAY R. Uzay
SOYDAN ÜLKER
BİLİRKİŞİ
RTÜK İZLEME VE DEĞERLENDİRME DAİRESİ BAŞKANLIĞI PERSONEL

Ek-4 Devamı

12.12.1997

YAYIN KURULUŞU : SHOW TV
PROGRAM ADI : SHOW HABER
YAYIN TARİHİ : 30.05.1997
YAYIN SAATİ : 19.37
YAYIN TÜRÜ : Haber

DEĞERLENDİRME :

Reha Muhtar : Türk Parlamentosu ihanet içindedir. Bu ülke namus alçakların idaresindedir. Bizi idare edenlerin deve kadar namusu yok olay milletvekili Şevki Yılmaz din ilk kez Show TV Ana Haber Bülteninde yayınlanan ve yüce meclisten devlet televizyonuna, Belediye Başkanından politikalara kadar pek çok kişiye hakaret yağmurunu tuttuğu sözleri üzerine soruşturma başlatıldı. Soruşturmayı bizzat Refahlı Adalet Bakanı Şevket Kazan verdi. Soruşturmayı sürdüren Ankara Cumhuriyet Başsavcısı SHOW Haber olay milletvekilinin 6 yıla kadar hapis istemiyle yargılanabileceğini söyledi.

Şevki Yılmaz (19.38.26) : (Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan ve eşi ile ilgili görüntü ve konuşmaya raslanmamıştır.)

Şevki Yılmaz (19.39.14) : (Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan ve eşi ile ilgili bölüm) Be pezevenk be deyyus başkan başkasının aldatılmış, beyaz kadın tüccarlarının aldatılmış kızlarıyla eşitlik sağlıyacağına hanımını gönderde eşitliyi böyle sağlada anlındar öpeyim.

Kurgu Spiker : Kazanın soruşturma açılması için talimat verdiği Ankara Cumhuriyet Başsavcısı İlhan Mesutoğlu ise Show Habere Şevki Yılmaz hakkında soruşturmanın hemen başlatıldığını söyledi.

Cumhuriyet Başsavcısı İlhan Mesutoğlu : İcap eden yasal işlemler başlatıldı en kısa zamanda bitirilecek.

Muhabir : Efendim hakkındaki yasal işlem ne olacak bu konunun rafa kaldırılması mı icap edecek.

Ek-4 Devamı

Cumhuriyet Başsavcısı İlhan Mesutoğlu: Elbette bu milletin millet meclisinin bir üyesidir. Tabiatıyla ona izap edilen suçlarla ilgili yürürlük bulunduğu takdirde tekerrür edilen evrak fezlekeye kaldırılıp adalet bakanlığına sunulacaktır.

Kurgu Spiker : Şevki Yılmaz'ın inanılmaz hakaretler yağdırdığı sözleriyl işlediği suç/suç ceza konunun değişik maddelerinin kapsamına giriyor.

.....

HABERİN DEVAM EDEN BÖLÜMLERİNDE GAZİANTEP BELEDİYE BAŞKANI CELAL DOĞAN VE EŞİ İLE İLGİLİ BİR KISMA RASLANMAMIŞTIR.

REŞİT UZAY R.Uzay
SOYDAN ÜLKER
BİLİRKİŞİ
RTÜK İZLEME VE DEĞERLENDİRME DAİRESİ BAŞKANLIĞI PERSONELİ

T.C.

A N K A R A

DEVLET
CUMHUI

Ek-5: T.C. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Hazırlık No: 1997/123, Karar No: 1997/100 Sayılı Takipsizlik İlamı; ve İlgili Gazete Haberleri

HAZIRLIK NO. : 1997/213

KARAR NO. : 1997/100

T A K İ P S İ Z L İ K K A R A R I

DAVACI : K.H.

MÜŞTEKİLER : 1- Nazif ÖNELGE : Hacılyas Mah.Kocayol Cad.No:37 Milas/MUĞLA adresinde oturur.

2- Mükremin ZULKADİROĞLU : ADD Kemalpaşa Şb.Bşk.

3- Abdurrahman ALTUNER : ADD Kırıkkale Şb.Bşk.

4- Prof.Dr. Ahmet SALTIK : ADD Edirne Şb.Bşk.

SANIK : Şevki YILMAZ : Ali ve Hatice oğlu, 1955 D.lu, Rize Milletvekili

S U Ç : Ahaliyi Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını ilgaya cebren teşebbüse alenen tahrik etmek.(TCK.nun 172. Maddesine muhalefet.

SUÇ TARİHİ : 12.08.1990

Hazırlık evrakı incelendi;

Rize Milletvekili sanık Şevki YILMAZ'ın 12.08.1990 tarihinde Refah Partisi Etimesgut İlçe Başkanlığında yaptığı ve 29.05.1997 Ünü Kanal D Televizyonunda Uğur DÜNDAR'ın hazırlayıp sunduğu "ARENA"

./...

Ek-5 Devamı

programında yayınlanan konuşması nedeniyle televizyon ve gazete haberleri ihbar kabul edilerek Resen soruşturma başlatılmıştır. Aynı olay nedeniyle Resen soruşturma başlatan İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı Yetkisizlik Kararı vererek, ADD Kırıkkale Şubesi Başkanı Abdurrahman ALTUNER'ın şikayeti üzerine soruşturma başlatan Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığı Yetkisizlik Kararı vererek, ADD Edirne Şubesi Başkanı Ahmet SALTIK'ın şikayeti üzerine soruşturma başlatan Edirne Cumhuriyet Başsavcılığı Yetkisizlik Kararı vererek, ADD Kemalpaşa Şubesi Başkanı Mükremin ZÜLKADİROĞLU'nun şikayeti üzerine soruşturma başlatan Kemalpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı Görevsizlik Kararı vererek soruşturma evrakını görevli ve yetkili Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına göndermişler, Başsavcılığımıza gelen bu dosyalar şahsi ve fiili irtibat nedeniyle Resen başlattığımız soruşturma dosyasıyla (Hz. 1997/213) birleştirilerek soruşturmaya devam edilmiştir.

Soruşturma sırasında sanığın Etimesgut konuşmasıyla ilgili olarak Devlet Güvenlik Mahkemesinin görev alanına girmeyen suçlar yönünden (Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif etmek v.b) Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Hz.1997/ 39366), Uğur DÜNDAR'ın aynı programda yayınladığı sanığın 28.05.1997 tarihinde Sakarya'da yaptığı konuşma hakında Sakarya Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yapıldığı (Hz.1997/3356) dosyamıza intikal eden yazılardan anlaşılmıştır.

Dosyada bulunan video kaset, video kaset çözüm tutanağı ve gazete haberlerine göre Rize Milletvekili sanık Şevki YILMAZ'ın suç tarihinde Etimesgut Refah Partisi İlçe Başkanlığında yaptığı konuşmada:

./...

Ek-5 Devamı

Sayfa:3

("..... Şu filmler neye dayalıdır. Söyleyin, İncil ve tevrata dayalıdır. Kuran'a dayalı bir televizyon filmi bana gösterin. Şu alçak gazetelerin başlığını okuyormusunuz? Kara tehlike geliyor. Tehlike mektepte, tehlike fabrikada, tehlike okulda, tehlike büyüdü, tehlike azdı. Nedir tehlike? Sütçü İmam'ın kalbindeki imanı. Gençler hazırlanın bayram var yakında. Hazırlanın büyükler bayram başlıyor dünyada. Onu söyleyeceğim biraz sonra, Hazırlanın, öyle bayram ki şahadete koşacaklar için bir bayram başlıyor. Panayır var dünyada. Bu memleketin müftüsü, bu memleketin imamları ne zaman Sütçü İmam olacak? Ne zaman Sütçü İmam olacağız? Al maaşı git eve. Bu milletin etiisine, sütlüsüne karışma, ben tarafsız müftüyüm, hiçbir şeye karışmam. Ne tarafsız? Müslüman taraflıdır ve Allah'ın tarafındadır. Sütçü imam olmaya mecbursunuz.... Yeter artık, korkaklıktan ne olur. 10 sene Sağmalcılar cezaevine atar. Ölümden öteye ceza verebilirler mi? Ne olur bu ülkenin hakka dönmesi için şahadete razı olun" şeklinde sözler sarfettiği, Sütçü imamın düşmana karşı başlattığı ilahlı mücadele örnek gösterilerek ülkemizde Kuran hükümlerine dayalı bir şeriat rejiminin kurulması için mevcut anayasal nizamın kaldırılmasına cebren teşebbüs edilmesi tahrik edildiğinden eylemin /müsnet suçu oluşturduğu/ ancak TCK.nun 172 nci maddesine mümas bu suçun cezasının iki yıldan dört yıla kadar ağır hapis olduğu, suçun 12.08.1990 tarihinde işlendiği, TCK.nun102/4. bendine göre müruru zaman süresinin beş yıl olduğu, müruru zamanı kesen bir sebebin bulunmadığı, netice itibarıyle dava müruru zaman süresinin dolduğu anlaşılmıştır.

Görevsizlik veya Yetkisizlik Kararı verilerek Başsavcılığımıza gönderilen dosyalarda sanığın eylemi TCK.nun 149. maddesinde

./...

Ek-5 Devamı

Tanımlanan Halkı Devlete Karşı isyana teşvik etmek ve halkı din farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik etmek suçu (TCK.312/2) olarak vasıflandırılmış ise de silah unsuru (Ya da boğucu veya yakıcı gazlar veya patlayıcı madde) bulunmadığından eylemin halkı devlete karşı isyana teşvik etmek suçunu oluşturmasının mumkün olmadığı, TCK.nun 312/2. maddesine muhalefet olarak vasıflandırılsa bile bu suçun dava müruru zaman süresinin de beş yıl olduğu ve suç tarihi itibariyle müruru zamana uğradığı anlaşıldığından:

Netice itibariyle müsnet suç nedeniyle Bize Milletvekili sanık Şevki YILMAZ hakkında CMUK.nun 164 ncü maddesi gereğince TAKIBATA YER OLMADIĞINA , aynı kanunun 165 nci maddesi gereğince itiraza kabil olmak üzere karar verildi.10.10.1997

Nuh ÇETİNKAYA
Hakim Albay
DGM Cumhuriyet Savcısı

Ek-5 Devamı

Şevki Yılmaz'a iki fezleke daha

Refah'tan ayrılan Rize milletvekili Yılmaz'ın Demirel ve Atatürk'e hakaretten 19 yıla kadar hapisle yargılanması için dokunulmazlığının kaldırılması talep ediliyor.

Ankara - Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Rize Bağımsız Milletvekili Şevki Yılmaz hakkında iki ayrı fezleke daha hazırladı. Fezlekelerden ilkinde Şevki Yılmaz'ın 1994 yılında yaptığı bir konuşmada, "Cumhurbaşkanı Demirel'e gıyabında hakaret ettiği" gerekçesiyle 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası yargılanabilmesi için dokunulmazlığının kaldırılması isteniyor.

İkinci fezlekede ise Yılmaz'ın 1990-1994 yılları arasında yaptığı birçok konuşmada "Atatürk'ün anısı ve eserlerine, kanunlara hakaret ettiği, kamu kurum ve kuruluşlarını aşağıladığı, yasaların suç saydığı eylemleri övdüğü, halkı suç işlemeye tahrik ve teşvik ettiği" iddiasına yer veriliyor.

Fezlekede Yılmaz hakkında toplam 7 yıl 10 aydan 18 yıl 9 aya kadar hapis cezası istemiyle dava açılabilmesi amacıyla yine dokunulmazlığının kaldırılması talep ediliyor. (aa)

Y. Yüzyıl
30.12.97

Şevki Yılmaz'a yargı yolu

CHP Muğla Milletvekili Zeki Çakıroğlu başkanlığındaki TBMM Hazırlık Komisyonu, RP'den istifa ederek bağımsız kalan Rize Milletvekili Şevki Yılmaz hakkındaki 5 dosyadaki suçlamalardan dolayı dokunulmazlığının kaldırılmasını kararlaştırdı.

Yılmaz'ın, "devletin askeri güçlerine, hükümete, TBMM'ye hakaret ve resmi evrakta sahtekarlık" suçlamalarının yer aldığı 5 ayrı dosya ile ilgili dokunulmazlığının kaldırılması kararlaştırıldı. Yılmaz'ın, dönemin Devlet Bakanı Taşar'a hakaret ettiği için dokunulmazlığının kaldırılması istemi ise dönem sonuna bırakıldı. Hazırlık Komisyonu, RP'den istifa ederek bağımsız kalan Şanlıurfa Milletvekili İbrahim Halil Çelik hakkındaki 2 dosyayı da inceledi.

Çelik'in, Umre ziyaretin bulunduğu ve savunma için süre istediği bildirildi. Komisyon, Çelik ile ilgili kararını 6 Ocak'tan sonra verecek. Bölücü terör örgütü yanlısı 3 aileye Alman vizesi aldırarak, terör örgütüne yataklık yaptığı idia edilen ANAP Şanlıurfa Milletvekili Seyit Eyyüpoğlu ile ilgili olarak da, dokunulmazlığının kaldırılmasına gerek olmadığı kararı verildi. Komisyon, aralarında Başbakan Yılmaz'ın da bulunduğu 19 milletvekili hakkında dokunulmazlığın kaldırılmasını, dönem sonuna bıraktı. RP Van Milletvekili Mustafa Bayram, DYP Denizli Milletvekili Mustafa Kemal Aykurt, RP Gaziantep Milletvekili Kahraman Emmioğlu'nun dosyalarının incelenmesi de tamamlandı. Bu kararlar Karma Komisyon'da görüşüldükten sonra Meclis Genel Kurulu'nda ele alınacak.

AKŞAM
25.12.97

Mumcu: Konuşması siyasi

'Yılmaz'a ifade özgürlüğü!'

ANAP'lı Erkan Mumcu ve Yüksel Yalova, RP'li Şevki Yılmaz'ın Edirne'deki konuşmasından dolayı TBMM ve hükümetin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyiften düzenlenen fezlekesi hakkında dokunulmazlığının kaldırılmasına ret oyu vermelerini, "Konuşma, tamamen siyasi içerikli. Suç vardır, ancak milletvekilliği sona erdiğinde yargılanacak niteliktedir" diye açıkladılar. Mumcu ve Yalova,

Anayasa değişikliği konusunda kurulan partilerarası uyum komisyonunun milletvekili dokunulmazlığının sınırlandırılmasına ilişkin değişiklik teklifindeki kriterlere göre ret oyu kullandıklarını belirterek, şu açıklamayı yaptılar: "Bu konuşmada siyaset yapan Yılmaz, maksadını aşarak hükümet ve meclis içinde hırsız olduğunu söylemiştir. Kişi olarak suçlamasının muhatabı yoktur. Buna rağmen yasalara göre konuşması suçtur. Ama siyasi amaçla söylenmiştir. Bu yüzden milletvekili sıfatı sona erdiğinde bu suçtan yargılanması gerekir. Karma komisyonun görevi de suçun sabit olup olmadığına bakmak, yargılamak değildir. Bu suç için hemen yargılanmasına gerek yoktur."

Y. Yüzyıl 10.1.98

Hazırlık komisyonu karar aldı

Şevki Yılmaz'a dokunma kararı

Ankara - Hazırlık Komisyonu, Refah Partisi'nden istifa ederek bağımsız kalan Rize Milletvekili Şevki Yılmaz'ın dokunulmazlığının kaldırılmasını kararlaştırdı. Başkanlığını CHP Muğla Milletvekili Zeki Çakıroğlu'nun yaptığı Hazırlık Komisyonu, bugünkü toplantısında, Şevki Yılmaz hakkındaki 6 ayrı dosyayı inceleyerek karara bağladı. Şevki Yılmaz'ın 5 dosyadan dolayı dokunulmazlığının kaldırılması kararlaştırılırken, 6. dosya ile ilgili olarak, dokunulmazlığının kaldırılmasının dönem sonuna bırakılması kararı alındı. Şevki Yılmaz hakkındaki karar, Karma Komisyon'da görüşüldükten sonra TBMM Genel Kurulu'nda ele alınacak ve kesinleşecek. (aa)

Y. Yüzyıl 25-12-97

24 Haziran 1997 – Milliyet

Almanya'dan döndü...

TBMM'ye yaptığı hakaretlerin ardından RP'den istifa eden Rize Milletvekili Şevki Yılmaz, dün Frankfurt'tan İstanbul'a döndü. Atatürk Havalimanı'nda kalabalık bir grup tarafından Türk bayrağı ve çiçeklerle karşılanan Yılmaz, İstanbul ve İzmit'teki ziyaretlerinden sonra seçim bölgesi Rize'ye döneceğini ve çalışmalarını orada sürdüreceğini kaydetti.

Şevki'ye 422 suç duyurusu

GAZİANTEP - MİLHA

BİR süre önce RP'den istifa eden Rize Milletvekili Şevki Yılmaz hakkında 422 kişi cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulundu. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilen suç duyurularında, Yılmaz'ın televizyon kanallarında yayınlanan konuşmalarında, TBMM, devletin anayasal kuruluşları ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Celal Doğan'a yönelik hakaret içeren sözleri konu ediliyor.

Şevki Yılmaz'ın idamı isteniyor

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Şevki Yılmaz hakkında, dokunulmazlığının kaldırılması istemiyle iki ayrı fezleke daha düzenledi. Fezlekede, Yılmaz'ın "Devletin Anayasa ve Temel nizamlarını bozmak için halkı isyana teşvik" filini düzenleyen 164/2. maddesine göre idam cezası ile cezalandırılması isteniyor.

Yılmaz hakkında düzenlenen ilk fezlekede, Yılmaz'ın "...Barış ödülünü kime takalım Sayın Demirel? Mandela'nın ödülünü mandalara takınız, ona layıktır... Atatürk Barış Ödülü mandaların boynuna layıktır, Mandela'nın değil... Neden hangi mandalara? Dört bacaklı değil, iki bacaklı mason mandalara" şeklindeki sözleriyle, barış ödülünü düzenleyen kuruluşa ve barış ödülü verecek olan Cumhurbaşkanı Demirel'e hakaret ettiği belirtiliyor.

Şevki Yılmaz hakkında düzenlenen ikinci fezlekede, RTÜK'te incelenen ve 1990-1994 yılları arasındaki konuşmaları konu ediliyor. Fezlekeye göre, Yılmaz'ın eleştirilerinden Atatürk, Anthony Quinne, TRT, DGM'ler, medya, Lütfi Doğan, Aylin Vatankoş adlı şarkıcı ve Özel Harp Dairesi de nasibini aldı.

Akşam
25-12-97

Yılmaz, Şevki
Radikal

27 ARALIK 1997 CUMARTE

Şevki Yılmaz'a 6 milyar ceza

ANKARA - Bağımsız milletvekili Şevki Yılmaz, Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Celal Doğan ve eşine hakaretten 6 milyar lira manevi tazminata mahkûm oldu. RP milletvekili olduğu dönemde Yılmaz, Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Celal Doğan'a Gaziantep genelevini açmasına tepki göstererek "Pezevenk adam, önce hanımını gönder de eşitlik sağlansın" demişti. (aa)

Şevki Yılmaz'ın 15. fezlekesi

ANKARA - Rize Bağımsız Milletvekili Şevki Yılmaz'ın İstanbul Küçükçekmece'de 1996 yılında yaptığı bir konuşmada, "Devletin asker kuvvetlerini tahkir ve tezyif ettiği" gerekçesiyle dokunulmazlığının kaldırılması istemli Başbakanlık tezkeresi, TBMM Başkanlığı'na ulaştı.

Böylelikle Yılmaz hakkında, çeşitli yerlerde yaptığı konuşmalardan dolayı dokunulmazlığının kaldırılarak yargılanması istemiyle TBMM'ye gönderilen tezkerelerinin sayısı 15'e ulaştı. Yetkililer, Şevki Yılmaz hakkında gelen son tezkerenin de, yeni yasama yılının başlamasıyla birlikte Anayasa Adalet Karma Komisyonu'na gönderileceğini bildirdiler.

İçtüzüğe göre, tezkereler Karma Komisyon'un bünyesinde kurulan bir hazırlık komisyonunda ele alınıyor. Burada hazırlanan rapor, Karma Komisyon'da görüşülüyor ve ilgili milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılıp kaldırılmaması konusunda karar veriliyor. (aa)

Radikal
23-9-97

Yeni Yüzyıl 9-1-98

TBMM Anayasa Adalet Karma Komisyonu 5 milletvekilinin daha dokunulmazlığını kaldırdı

Şevki Yılmaz'a yargı yolu

Komisyon, dokunulmazlıkların kaldırılmasına ilişkin 55 dosyayı ele aldığı toplantısında, Refah Partili Bayram ve Emmioğlu ile DYP'li Bilgin ve Aykurt'un yanısıra, eski RP'li bağımsız milletvekili Şevki Yılmaz'ın dokunulmazlıklarını kaldırdı.

Ankara- TBMM Anayasa-Adalet Karma Komisyonu, dokunulmazlıkların kaldırılmasına ilişkin 55 dosyayı ele aldığı dünkü toplantısında, RP'li Mustafa Bayram ve Kahraman Emmioğlu ile DYP'li Ömer Bilgin ve Kemal Aykurt'un yanısıra, Rize bağımsız Milletvekili Şevki Yılmaz'ın dokunulmazlıklarının kaldırılmasına karar verdi. Dünkü toplantısında 31 dosyayı karara bağlayabilen komisyon, 5 milletvekili hakkındaki 9 dosya için "dokunulmazlığın kaldırılması" kararı aldı. Komisyon görüştüğü geri kalan 22 dosyayı da dönem sonuna bıraktı. Komisyonu "yargısız infaz yapmakla" suçlayan RP'liler, toplantıyı terk ettiler.

Komisyon dün ilk olarak, "Hizmet nedeniyle emniyeti suistimal" etmekle suçlanan DYP Denizli Milletvekili Kemal Aykurt ile TURBAN'daki yolsuzluk iddiaları çerçevesinde "görevi kötüye kullanmaktan" suçlanan DYP Isparta Milletvekili Ömer Bilgin'in sözlü savunmalarını dinledi. "Adam öldürmeye tam teşebbüsle" suçlanan RP Van Milletvekili Mustafa Bayram da savunmasını sözlü yaptı. RP'den istifa ettikten sonra bağımsız kalan Rize Milletvekili Şevki Yılmaz ise savunmasını yazılı olarak verdi. Yılmaz, savunmasında "Hakkımda düzenlenen tüm fezlekeler Türkiye'nin içerisine girmiş olduğu siyasi konjöktüre uygun olarak başlatılan maksatlı kampanyaların bir sonucudur" dedi.

Yılmaz için yapılan ve RP ile DYP milletvekillerinin yanısıra bazı ANAP milletvekillerinin de "red" oyu kullandıkları ilk oylama sırasında, komisyonda tartışma çıktı. Komisyon Başkanı Attila Sav, oylama sırasında dışarda olan RP'li üyelerin içeri girip, oy kullanmalarına "oylamanın tamamlandığı" gerekçesiyle izin vermeyince, ortalık karıştı. Bu sırada RP'liler tekriri müzakere istediler. Komisyonun ikinci oturumunda RP'lilerin tekriri müzakere işlemi 20'ye karşı 11 oyla reddedildi ve Yılmaz'ın, Edirne'de yaptığı bir konuşmada hükümetin manevi şahsına hakaret ettiği gerekçesiyle açılan davaya ilişkin dosya için dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verildi.

Komisyon öğleden sonraki ikinci oturumunda, 4 dosya için dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verdiği Yılmaz'ın ardından, RP milletvekilleri Mustafa Bayram ve Kahraman Emmioğlu ile, hakkındaki iki dosya için DYP'li Ömer Bilgin ve Kemal Aykurt'un da dokunulmazlıklarının kaldırılmasına karar verdi.

RP'lilerin protestosu

Komisyonda Keskin hakkındaki dosyanın görüşülmesi sırasında, RP'liler "ayrımcılık yapıldığı" gerekçesiyle alt komisyon raporlarına itiraz ettiler.

Üç ANAP'lı: Düşünce suçu ANAP'lı milletvekilleri Erkan Mumcu, Yüksel Yalova ve Naim Geylani, Şevki Yılmaz'a isnat edilen suçların "düşünce suçu" kapsamında olduğunu savunarak dosyanın dönem sonuna bırakılmasını istedi. Mehmet Keçeciler ise Yılmaz'la ilgili oylamaya katılmadı. ANAP'lıların bu tavrı kendi gruplarınca da yadırgandı. Grup Başkanı Ülkü Güney'in protestosuna sinirlenen Mumcu, komisyon salonunu terketti. Genel Kurul Salonu'nda Devlet Bakanı Eyüp Aşık'ın sakinleştirmeye çalıştığı Mumcu, sıra üzerinde bulunan kağıtları yere fırlattı. ● Mustafa İSTEMİ

Şevki Yılmaz adım adım yargıya

TBMM Anayasa ve Adalet Karma Komisyonu, Rize Bağımsız Milletvekili Şevki Yılmaz'ın da aralarında bulunduğu beş milletvekilinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasına karar verdi.

Karma komisyonunun dünkü toplantısında "hükümetin ve Meclis'in manevi şahsiyetini tahkir etmek"le suçlanan Yılmaz hakkındaki dört, DYP Isparta Milletvekili Ömer Bilgin hakkındaki iki, RP'li Mustafa Bayram, Gaziantep RP Milletvekili Kahraman Emmioğlu ve DYP Denizli Milletvekili Mustafa Kemal Aykurt hakkındaki birer dosya ele alındı.

Komisyona gönderdiği savunmada "Türkiye'nin içinde bulunduğu konjonktür nedeniyle yargılanıyorum" diyen Şevki Yılmaz'ın dosyasının görüşülmesi sırasında ANAP'lı milletvekillerinin tavrı komisyonda tartışma yaşanmasına neden oldu.

Dokunulmazlıklarının kaldırılması kabul edilen milletvekillerine isnat edilen suçlar şöyle:

■ Şevki Yılmaz: Hükümetin ve TBMM'nin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif etmek. Resmi evrakta sahtekarlık. Devletin askeri kuvvetlerini tahkir ve tezyif etmek. Yayın yoluyla hakaret. ■ Ömer Bilgin: Devlet hesabına alım satıma fesat karıştırarak irtikapta bulunmak. Görevi kötüye kullanmak. ■ Mustafa Bayram: Kasten adam öldürmek. Silahla müessir fiil. ■Kemal Aykurt: Hizmet nedeniyle emniyeti suiistimal. ■ Kahraman Emmioğlu: Teşekkül halinde kaçakçılık.

Komisyon, Mesut Yılmaz, Necmettin Erbakan, Işın Çelebi, Murat Karayalçın'ın dosyalarının ise dönem sonuna bırakılmasını kararlaştırdı.

+ Milliyet 9-1-98

Anadolu Üniversitesi Merkez Kütüphane

Şevki Yılmaz kendini savundu

ŞEVKİ Yılmaz'ın Anayasa ve Adalet karma Komisyonu'na verdiği üç ayrı savunma, dokunulmazlıkların kaldırılması istemlerinin maksatlı bir kampanya olduğu görüşünü dile getirdi

Ankara- Rize Bağımsız Milletvekili Şevki Yılmaz'ın Anayasa ve Adalet karma Komisyonu'na verdiği üç ayrı savunma, dokunulmazlıkların kaldırılması istemlerinin maksatlı bir kampanya olduğu görüşünü dile getirdi. Yılmaz, dosyalardan birisini luşturan bir caddeye Ziya Hurşit isminin verilmesiyle ilgili olarak Danıştay'ın, dokunulmazlığının kaldırılmasını istememesine rağmen, Meclis'in istemesinin çarpıcı olduğunu söyledi. Yılmaz, Eşber Yağmurdereli, Yaşar Kemal ve Fikret Başkaya'yla ilgili davalarTürkiye'yi birçok platformda zora sokarken, bir milletvekilinin konuşmalarından dolayı yargılanmak istemesini anlamanın mümkün olmadığını söyledi. Yılmaz, Edime Kapalı Spor Salonu'nda 5 yıl önce yapuğı söylenen konuşmayla ilgili olarak da, sözkonusu konuşmayı yapmış olsa bile Anayasa Mahkemesi'nin 1993 yılında aldığı bir kararla ses ve görüntü bantlarını delil saymadığını hatırlattı. Bilirkişi ve mahkeme kararlarının, bu konuşmayı siyasi eleştiri çerçevesinde değerlendirdiklerini kaydeden Yılmaz, daha sonra şu görüşlere yer verdi: "Bir taraftan Eşber Yağmurdereli gibi bir şahsın sözlerinden dolayı mahkum edilmesinden duyulan sıkıntıyı atlatabilmek için Cumhurbaşkanı tarafından affedilmesini temine dönük kampanyalar düzenlenirken

Şevki Yılmaz

diğer yandan söylemiş olduğu sözler sebebiyle Yaşar Kemal'in cezalandırılmasının, Batı karşısında bir kompleks haline dönüştüğünü beraberce yaşarken ve ayrıca Fikret Başkaya'nın yazmış olduğu bir kitap sebebiyle mahkum edilmesinden tüm toplum kesimlerinin üzgün olduğunu ifade ettiği bir dönemde, herhangi bir milletvekili hakkında yapmış olduğu eleştiriler nedeniyle fezlekeler düzenlenmesini anlamakta zorluk çekiyorum. Hırsızlık yapanların toplum tarafından bir an önce yargılanmasının beklenildiği bir ülkede, daha önce aynı konularda beraat ve takipsizlik kararları almış bir milletvekilinin yeniden yargılanmak istenmesi hoş olmamaktadır."
Rize Bağımsız Milletvekili Şevki Yılmaz, Tarım Bakanı Mustafa Taşar'ın eşi Gülden Taşar'ın açtığı davanın da, daha önce kaybedilen bir dava olduğunu hatırlatarak, buna rağmen Gülden Taşar'ın konuşmadan haberi olmadığını belirtti. **(Taceddin Ural)**

YENİ ŞAFAK

Ek-5 Devamı

Ek-6: T.C. İstanbul 2. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/407, Karar No: 1999/176 Sayılı İlamı

ESAS NO : 1997/407
KARAR NO : 1999/176

HAKİM : Remzi Şentürk 17257
KATİP : Gülsüm Özbay 7028

DAVACI : Şevki Yılmaz
VEKİLİ : Av.Osman Kıdık-Av.Zeyid Aslan
Darülaceze cad.No.31 Bilaş işmerkezi A/Blok Kat.5 Şişli/İst.
DAVALILAR : 1-) Takvim Gazetesi İmtiyaz sahibi Bilgin Yayıncılık A.Ş. adına Dinç Bilgin
2-) Muhammet Şahintaş
3-) Halit Çapın
VEKİLLERİ : Av.Ömer Gökhan Ovat-İst.Güneşli Basın Ekspres yolu Medya Plaza 34540
DAVA : Manevi Tazminat.
DAVA TARİHİ : 18. 09.1997
KARAR TARİHİ : 25.03.1999

DAVA

Davacı vekili 18.09.1997 havale tarihli dava dilekçesi ile özetle; Müvekkilinin halen Rize Milletvekili olarak görev yaptığını, Basın -yayın kuruluşlarında kendisi hakkında gerçekle alakası bulunmayan yazılar ve haberlerin sık sık yayınlandığını bunların bir kısmına tekzip gönderildiğini, çoğunu da takip edemediğini, bu kadar yayın ve habere tekzib yetiştirebilmesinin ne zaman ne de maddi açıdan mümkün olmadığını, davalıların dava konusu yazılarında müvekkilini hedef alan eylemleri ile kişilik haklarına ağır saldırıda bulunduklarını, 4.6.1997 tarihli Takvim gazetesinde "Bunlarla mı mezara kadar" başlığı ile, bu şevki yılmaz çok kerhaneci adam; Yahu Şevki Yılmaz, hangi meyveli ağaç...v.b., yine 31.5.1997 tarihli Takvim Gazetesinde "Yine tekmili birden Şevki Yılmaz filmi...adamın dilini alıp vücudundaki en münasip kılıfa sokacaksın ....şeklinde yazı yazıldığını, sadece sahibinin seviyesini göstermekle kalmayan bu cümlelerin bir tenkit yazısının sınırları içinde mütaala edilemeyecek kadar galiz ve çirkin olduğunu, davalıların müvekkilinin kişilik haklarına saygınlığına, onuruna ağır saldırıda bulunduklarının haksız ve hukuka aykırı saldırıyı kasıtlı olarak yaptıklarını, bildirerek 2.000.000.000 TL.manevi tazminatın olay tarihi olan 31.5.1997 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile müştereken ve müteselsilen davalılardan tahsiline, karar verilmesini, hüküm özetinin Türkiye çapında yayınlanan bir gazete de 3 gün süre ile yayınlanmasına karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

CEVAP

Davalılar vekili 3.11.1997 havale tarihli cevap layihası ile özetle; Takvim gazetesinin imtiyaz hakkı sahibi olmayan müvekkillerinden Dinç Bilgin açısından davanın pasif husumet sebebi ile reddi gerektiğini, genel hatları ile basının görevinin umumi yararlar açısından toplumu ilgilendiren ya da toplumun ilgilenmesi gereken konularda halkı gerçekleri yansıtmak suretiyle ve objektif bir biçimde aydınlatmak çeşitli sorunlarla ilgili eleştiri yorum ve uyarılarla forları düşünceye sevketmek, bilinçlendirmek, kamu görevlilerini hareketo geçirmek... toplumun denetimine aracı olmak olduğunu bu kaynağıda Anayasanın 28.maddesinde öngörülen Basın özgürlüğünden aldığını, haber yazıda yer alan olayların gerçek olduğunu, kamu yararı bulunduğunu, eleştiri sınırının aşılmadığını, ve sair iddiaları ileri sürerek davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

GEREKÇE

Dava, davacının kişilik haklarına saldırı nedeniyle uğranılan 2. 000.000.000 TL.manevi tazminatın olay tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte tahsiline karar verilmesi istemini ihtiva etmektedir.

Taraflar delil listelerini dosyaya sunmuş, ilgili yerlere tezkereler yazılarak deliller toplanmıştır. Davada davalı gösterilenler, gazete sahibi gazetenin sorumlu müdürü ve yazıyı yazan bulunmakla, basın yasasına göre sorumlu kişiler olduğu anlaşılmıştır.

Kişilik hakları, kişinin sahhati, ruh bütünlüğü, manevi ve fikri varlığı üzerindeki hak olarak tanımlanmakta, bu haklar yasalarımızla da korunmaktadır. Manevi tazminat miktarının kıstasında, tarafların sıfatlarına, görevleri ve diğer sosyal ekonomik durumlarının dikkate alınmasının [illegible] 49. maddesi hükmü benimsenmiştir. ./.

Ek-6 Devamı

ESAS NO : 1997/407
KARAR NO : 1999/176 S/2

Takvim gazetesinin 4.6.1997 ve 31.5.1997 tarihli sayılarında, davalı Halit Çapan imzası ile yayınlanan yazılarda davacının kişilik haklarına M.K. nun 24.maddesinde tariflendirildiği biçimde saldırıda bulunulduğu, tartışma konusu yapılamayacak şekilde açık olarak belirlenmiştir. Davalıları bu şekilde yazılar yazmaya ve yayınlamaya belki davacının konuşmaları nedeni ile sebebiyet verildiği düşünülebilirsede, davacının konuşmalarından dolayı davalılara, onun kişilik haklarına tecavüz hakkı vermeyeceği kanaati ile araştırılan tarafların mali durumları toplum içindeki saygınlıkları, hakaret taşıyan sözlerin ağırlığı, bu sözlerin yazılmasında davacının konuşmaları ile davranışları dikkate alınmış, manevi tazminatın, zenginleşme vasıtası olmadığı, kişilik hakları tecavüze uğrayan davacının azda olsa üzüntülerini gidermek için tatmin gayesi taşıdığı düşüncesi ile, 100.000.000 TL.manevi tazminatin davalılardan dayanışmalı olarak alınıp davacıya verilmesinin uygun bulunduğu, bu miktarın davalılarıda müzayaka haline düşürmeyeceği düşünülerek, aşağıdaki hükümkurulmuştur.

KARAR / Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1-) 100.000.000 TL.manevi tazminatın olay tarihi olan 31.5.1997 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalılardan dayanışmalı olarak alınıp davacıya verilmesine, fazla isteğin reddine,

2-) Davacı vekili yararına tayin ve takdir olunan 10.000.000 TL. nisbi vekalet ücretinin ve davacı tarafça yapılan ne olduğu aşağıda yazılı 8.281.500 TL.yargılama giderinin red ve kabul durumu dikkate alınarak 1/20'nin davalılardan alınarak davacıya verilmesine,

3-) Davalı tarafça yapılan ne olduğu aşağıda yazılı 1.100.000 TL. yargılama giderinin 19/20'nin ve yine davalı vekili yararına tayin olunan 10.000.000 TL.nisbi vekalet ücretinin davacıdan alınarak davalılara verilmesine,

4-) 18.000.000 TL.peşin harçtan 3.600.000 TL karar harcının mahsubuna, 14.400.000 TL.harcın karar kesinleştiğinde ve istek halinde davacıya iadesine,

Taraf vekillerinin yüzlerine karşı temyiz yolu açık olarak karar verildi.25.3.1999

Katip Hakim 17257

LİRA

429.000 TL.B.H.
3.600.000 TL.K.H.
82.500 TL.V.H.
1.670.000 TL.Pul.Teb.
2.500.000 TL.Tes.teb.
8.281.500 TL.Davacı gid.

1.100.000 TL.Davalı gid.

18.000.000 TL.P.H.
3.600.000 TL.K.H.
14.400.000 TL. P.H.

Ek-7: T.C. İstanbul 2. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/422, Karar No: 1998/17 Sayılı İlamı

İKİ

SAYI :

ESAS NO : 1997/422
KARAR NO : 1998/17
HAKİM : EROL TÜREL 16586
KATİP : MELEK BAYKAL

DAVACI : ŞEVKİ YILMAZ
VEKİLİ : AV.TURGUT AKTAŞ,Darülaceze caddesi No:31 Bileş işmerkezi A/Blok kat.5 ŞİŞLİ/İSTANBUL

DAVALILAR : 1-RADİKAL GAZETESİ İMTİYAZ SAHİBİ AYDIN DOĞAN
2-SALİM ALPASLAN
VEKİLİ : AV.ŞEHNAZ YÜZER,Nuruosmaniye caddesi No:56/4 CAGALOĞLU/İST.

DAVA : MANEVİ TAZMİNAT
DAVA TA. : 18.9.1997
KARAR TA. : 17.2.1998

DAVA / Davacı vekili ;davacı Şevki Yılmaz'ın halen Rize Milletvekili olduğunu,Radikal Gazetesinin 14.7.1997 tarihli nüshasında davalı Salim Alpaslan imzası ile yayınlanan yazısında davacıya yönelik olarak "Bir Ülke düşününki ,kendilerine P.... Venk diyen deyusu ekber için silahına sarılacak kadar gözü dönmüşler yönetiyor orayı " yazılmak süretiyle davacının kişilik haklarına tecavüz edilmiş olmasından dolayı 2.000.000.000- lira manevi tazminatın yayın tarihinden itibaren faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline karar verilmesi ayrıca hükmün gazetede yayınlanmasını talep etmiştir.

CEVAP / Davalılar vekili cevabında ; birleştirme talebinde bulunmuş ve davanın esası ile ilgili olarakta ; yazının davacının kişilik haklarına saldırmak amacıyla yayınlanmamış olduğunu,yayının hukuka aykırı yönünün bulunmadığını,olayda kusur bulunmadığı gibi zarar verici nitelik olmadığından ve ayrıca talebin de fahiş olmasından dolayı davanın reddine karar verilmesini istemiştir.

DELİLLER VE GEREKÇE /

1-Radikal gazetesinin 14.7.1997 tarihli nüshasında davalı Salim Alpaslan imzasıyla ikinci sayfada "Samuray ahlakı"başlığı altında yayınlanan yazıda dünyada kamu yönetimi konusunda dürüstlük ile ilgili olarak örnekler verildikten sonra Türkiye'deki yönetimi kıyaslamak amacıyla değerlendirmede bulunulurken "Bir Ülke düşününki,kendilerine P....venk diyen deyusu ekber için silahına bile sarılacak kadar gözü dönenler yönetiyor orayı "şeklinde ibare kullanılmıştır.Olayı tarihi sırası itibarı ile değerlendirmek gerekirse halen Rize Milletvekili olan davacı Şevki Yılmaz'ın Meclis dışında gazetedeki yayından evvel yapmış olduğu konuşmasında Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve Meclisin çalışması konusunda yaptığı değerlendirmede Milletvekillerine "P....venk "şeklinde çok ağır ve Türkiye'nin kuvvetler ayrılığı ilkesi ile yönetilmekte olup TBMM'nin Türkiye'nin en yüksek karar organı ve saygınlığı olmasına rağmen onun üyelerine yukarıda belirtildiği üzere çok ağır şekilde küfür ve hakarette bulunmasından sonra meclis Genel Kurulunun toplantısı yapılırken diğer bir milletvekilinin pankart göstererek bu pankart üzerinde "Deyusu Ekber" ibaresinin yazılı bulunması üzerine bir parti milletvekillerinin önce bunu Genel Başkanlarına yapıldığı kanaatine kapılarak pankartı gösteren milletvekiline karşı tecavüz etmek istemişler ve araya giren milletvekilleri ile aralarında kavga çıkmış ve bu sırada silah çekilmek istenildiği tüm Televizyon kanallarında defalarca gösterilmiş bulunmaktadır.Olayın bu şekilde cereyan etmiş olması karşısında dava konusu yapılan yazıda davalı Salim Alpaslan'ında Türkiye'deki yönetim tarzını anlatırken davacının Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine karşı sarfetmiş olduğu söze karşılık pankart gösteren Milletvekiline karşı silaha sarılacak kadar gözü dönen milletvekillerinin Türkiye'yi yönetmekte olduğu anlatılırken davacı için

Ek-7 Devamı

T.C.
İSTANBUL
İkinci Asliye Hukuk
Hakimliği
Sayı:.....

İk... SH:2

1997/422 Esas No :
1998/17 Karar No :

de "Deyusu Ekber"şeklinde hakaretkamiz deyim kullanılmıştır.Yazıda davacının ismi zikredilmemekle beraber bu ibareyle davacının kasdedilmiş olduğu yukarıda belirtildiği üzere tüm TV kanallarında davacının görüntüsünde verilmesi süretiyle defalarca gösterilmiş bulunmasından dolayı bu ibareyle davacının kasdedildiği kuşkusuzdur.Zaten davalı yanında bunun aksine bir beyanı bulunmamaktadır.Sonuç olarak gazetedeki yazı ile belirtildiği üzere davacının kişilik haklarına saldırıda bulunulmuş ve bu olayda haksız fiilin hukuka aykırılık,kusur,zarar ve illiyet bağı ilkeleri gerçekleşmiş bulunmaktadır.

2-Davacı davasında manevi tazminat olarak 2.000.000.000.- lira talep etmiştir.Manevi tazminat gerçek anlamda bir tazminat olmayıp bozulan ruhi dengenin para ile de olsa kısmen hafifletilmesinden ibaret bulunmaktadır.Tarafların mali ve içtimai durumları,paranın satın alma gücü nazara alınarak davacı için 300.000.000.- lira manevi tazminat takdir olunmuştur.Ancak yukarıda açıklandığı üzere davacı gazetede yayının yapılmasından önce Türkiye'nin en yüksek ve saygınlığı bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun üyeleri ile ilgili olarak "P.....venk-ler Meclisi " şeklinde çok ağır hakaret teşkil edecek ibare kullanmış olması davacı bakımından müterafık kusur olarak kabul olunarak B.K nın 44.maddesi hükmü karşısında zarar ve ziyan miktarının 2/3 ü tenkis olunarak davacı lehine 100.000.000.- lira manevi tazminata hükmolunmuştur.

3-Davalı tarafın birleştirme talebine gelince mahkememizdeki davada dava konusu Radikal gazetesinin 14.7.1997 tarihli nüshesında yayınlanan yazı olup birleştirme talebinde dava dilekçesi örneğinden anlaşılacağı üzere diğer yani başka tarihlerdeki yayınlarla ilgili olup her yayının birbirinden bağımsız mahiyeti bulunduğundan son celsede birleştirme talebinin reddine karar verilmiştir.

KARAR / Yukarıda açıklanan gerekçe ile,davanın kısmen kabulüne,

1-100.000.000.- lira manevi tazminatın 14.7.1997 tarihinden itibaren 31.12.1997 tarihine kadar olan dönem için % 30 undan sonra % 50 fazi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline,fazla talebin reddine,

2-Gazete ile yayın konusunda aradan geçen zaman ve olayın nitelği itibarı ile gazete ile yayın (hüküm özetinin) yapılmasına mahal olmadığına,

3-Kalan (_____) lira karar harcı,tarife gereğince (10.000.000) lira vekalet ücreti ve kabul ve red olunan miktar nazara alınarak aşağıda gösterilen muhakeme masrafının takdiren 5/10 nun davalılardan müştereken ve müteselsilen alınmasına,kalanın davacı üzerinde bırakılmasına,

4-Red edilen miktar üzerinden (10.000.000) lira vekalet ücretinin davadan alınıp davalılara verilmesine,

5-Davacı vekili av.Turgut Aktaş'ın yüzüne karşı davalılar vekilinin yokluğunda temyizi kabil olmak üzere karar verildi.17.2.1998

Katip Hakim 16586

LİRA	
18.000.000.-	P.Harç
3.600.000.-	K.Harcı
14.400.000.-	İadesi gereken Harç

Davacı duruşma gideri 1.800.000.-L

İKİNCİ

Ek-8: T.C. İstanbul 2. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1999/365, Karar No: 1999/445 Sayılı İlamı

ESAS NO : 1999/365
KARAR NO : 1999/445

HAKİM : EROL TÜREL 16586
KATİP : GÖKNİL METİN

DAVACI : ŞEVKİ YILMAZ
VEKİLİ : AV.TEVFİK DAĞ, Darülaceze cad. No:31 Bilaş işmerkezi A/Blok Kat:5 Şişli/İSTANBUL

DAVALILAR : 1-RADİKAL GAZETESİ İMTİYAZ SAHİBİ AYDIN DOĞAN
2-SALİM ALPASLAN
VEKİLİ : AV.YÜCEL DÖŞEMECİ, Nuruosmaniye cad. No:56/4 Cağaloğlu İSTANBUL

DAVA : MANEVİ TAZMİNAT
DAVA TARİHİ : 18.09.1997
KARAR TARİHİ : 28.09.1999

DAVA/ Davacı vekili; davacı Şevki Yılmazın halen Rize millet vekili olduğunu, Radikal gazetesinin 14.7.1997 tarihli nüshasında davalı Salim Alpaslan imzası ile yayınlanan yazısında davacıya yönelik olarak " Bir ülke düşününkü, kendilerine P.... renk diyen deyusu ekber için silahına sıralacak kadar gözü dönmüşler yönetiyor orayı" şeklinde yazılmak sureti ile davacının kişilik haklarına tecavüz edilmiş olmasında dolayı iki milyar lira manevi tazminatın faizi ile birlikte tahsiline karar verilmesini istemiştir.

CEVAP/ Davalılar vekili; yazının davacının kişilik haklarına saldırmak amacı ile yayınlanmamış olduğunu, hukuka aykırı bir yönünün bulunmadığını kusur bulunmayıp zarar verici niteliktede olmadığından davanın reddini savunmuştur.

DELİLLER VE GEREKÇE/

1- Radikal gazetesinin 14.7.1997 tarihli nüshasında davalı Salim Alpaslan imzası ile ikinci sayfada "Samuray ahlakı" başlığı altında yayınlanan yazıda dünyada kamu yönetimi konusunda dürüstlükle ilgili olarak örnekler verildikten sonra Türkiyedeki yönetimi kıyaslamak amacı ile değerlendirmede bulunurken "Bir ülke düşününkü kendilerine P... renk diyen deyusuekber için silahına bile sarılacak kadar gözü dönenler yönetiyor orayı" şeklinde yazılan yazıdan dolayı evvelce yapılan yargılama ile 17.2.1998 tarihinde 97/422 esas ve 98/17 sayılı karar ile yazıda Millet vekillerinin durumu anlatılırken davacı içinde "Deyusuekber" şeklinde hakaretamiz ifade kullanılmış olmasından dolayı davanın kısmen kabulüne karar verilmişsede davalılar vekilinin temyizi üzerine yüksek yargıtay 4.Hukuk dairesinin 15.10.1998 tarihli ilamında "yazıda esas eleştirinin hedefinin davacıyı koruma yolunda eylemde bulunan bazı millet vekilleri" olduğu ve yazının tümünde güdülen amaca göre davanın reddine karar verilmesi gerekirken kısmen kabulü usul ve kanuna aykırı olduğundan mahkememiz kararı bozulmuştur.

2- Mahkemece son celsede bozma ilamına uyulmasına karar verilmiştir.

3- Yapılan yargılama ile yazıda güdülen amacın davacı olmayıp davacıyı koruma yolunda eylemde bulunan millet vekilleri amaçlandığından ve bu durumda davacıya kişilik haklarına saldırı sözkonusu olmadığından davanın reddine karar verilmiştir.

KARAR/Yukarıda açıklanan gerekçe ile

1- Davanın reddine, red harcının peşin harca mahsubu ile ayrıca red harcı alınmasına yer olmadığına, fazla alınan (30.000) lira karar harcının kararın kesinleşmesi ve talep halinde davacıya iadesine,

2- Yargılama giderinin davacı üzerinde bırakılmasına,

Ek-8 Devamı

1999/365 Esas No:
1999/445 Karar No:

T. C.
İSTANBUL
İkinci Asliye Hukuk
Hakimliği
Sayı:_____

- 2 -

3- Avukatlık ücret tarifesi gereğince (13.500.000-) lira vekalet ücretinin davacıdan alınarak davalılara verilmesine,

4- Davacı vekili Av.Tevfik Dağ ile davalılar vekili Av.Yücel Döşemecinin yüzlerine karşı temyizi kabil olmak üzere kararverildi.

28.9.1999

Katip

Hakim 16586

18.000.000 Peşin harc
- 16.630.000 İadesi gereken harc
1.370.000 Karar Harcı

Ek-9: T.C. Şişli 2. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/780, Karar No: 1998/1064 Sayılı İlamı

ESAS NO : 1997/780
KARAR NO : 1998/1064

HAKİM : KÜREYET PSEM 17337
KATİP : [illegible]
DAVACI : ŞEVKİ KILAR
VEKİLİ : AV.TEVFİK MİLAS - Büyükdere Cad. No:31 Bilaş İşmerkezi A/Blok Kat:5 Şişli/İST.
DAVALILAR : 1-YENİ YÜZYIL GAZETESİ İMTİYAZ SAHİBİ BİLGİN YAYINCILIK A.Ş.ADINA DİNÇ
2-KEMENCALIZADE
3-ÇİLAY GÖKTÜRK
VEKİLİ : AV.ÖMER GÖKHAN OVAT- İstanbul, Güneşli, Basın Ekspres yolu, Medya Plaza
R.H.A : MANEVİ TAZMİNAT
DAVA TARİHİ : 24.09.1997
KARAR TARİHİ : 24.11.1998

Davacı vekili tarafından davalılar aleyhine ikame olunan Tazminat davasının yapılan açık duruşması sonunda;

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Davacı vekilinin 24.09.1997 tarihli dava dilekçesiyle, Müvekkilinin TBMM. üyesi ve Milletvekili olarak görev yapmakta olduğunu, müvekkiline yönelik olarak Yeni Yüzyıl Gazetesinin 03 Haziran 1997 tarihli nüshasında davalılardan Çilay Göktürk'ün yazdığı "köpe yaramazın yüzüne, çamlıca" gibi bir tenkit yazısının sınırları içerisinde mütalaa edilmeyecek kadar galiz ve çirkin ifadeler kullandığını ve bu suretle müvekkilinin kişilik haklarına, saygınlığına ve onuruna ağır saldırı da bulunduğunu ve bu haksız nedenle aykırı saldırının kasıtlı olarak yapıldığını, müvekkilinin bu saldırıya son derece üzüldüğünü, elem ve acı duyduğundan, Anayasa ile teminat altına alınan şahsiyet haklarını ihlal eden saldırının ve toplumun hassasiyetine maruz bırakan davalıların haksız fiilden doğan 500.000.000 T. Manevi tazminatın olay tarihi olan 03.06.1997 tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline, hükmün özetinin Türkiye'de yayınlanan gazetede 3 gün süreyle yayınlanmasına, masraf ve ücreti vekaletin davalılara yükletilmesine karar verilmesini istemiştir.

Davalılar vekili cevap dilekçesinde davacı hakkında yayınlanan yazının her yönü ile doğru olduğunu, kişilik haklarını zedeleyici nitelikte bir ifade ve beyana yer verilmediğini, davalıya karşı suçlanan bir hakaret kastının bulunmadığını, dava konusu haberde kişisel saldırı bulunmadığını, davacının talebinin fahiş olduğunu ve haksız ve kötüniyetli olarak açılmış olduğunu belirterek, haksız ve dayanıksız davanın reddine karar verilmesini istemiştir.

Davacı davasını, dilekçesinde belirttiği saldırının nedeni ile Manevi Tazminat davasıdır. Alınan alınan nakdi [illegible] alınan 4.900.- Dava ile ilgili olarak ikame edilen deliller toplanmış, tarafların sözlü ve iştimaf dilekçeleri tebadüle ve tespit edilerek dosya üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmıştır.

Davanın hukuki dayanağı M.K.nun 24, BK.nun 49. maddeleridir.

Borçlar Kanunun 49 maddesi "Şahsi menfaatleri haleldar olan kimse hata vukuunda zarar ve ziyan ve hatanın husule gelmesi ağırlığı icap ettiği suretde manevi zarar namıyla nakdi bir meblağ itasına dava edebilir." Hükmünü getirmesine karşılık M.K.nun 24/a maddesi " Kişilik hakkı hukuka aykırı olarak saldırıya uğrayan veya bir saldırı tehlikesi karşısında bulunan kişi saldırıya son verilmesini veya saldırı tehlikesinin önlenmesini isteyebileceği gibi sona ermesine karşın etkisini devam eden saldırının hukuka aykırılığının saptanmasını ve gerekiyorsa kararın yayınlanmasını yada üçüncü kişilere bildirmesini isteyebilir." şeklindedir.

1982 Anayasasının 22. maddesi herkese haberleşme hürriyetine sahipdir. Başlığını taşımaktadır.

26. maddesi ise, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetini tanzim etmiştir.

Şu halde basın yolu ile hakaret mevcuttur diyebilmemiz için, Anayasamızın 22. 26. B.K.nun 49. ve M.K.nun 24. maddelerinin birlikte yorumlanması ile mümkündür

Ek-9 Devamı

1997/780 E.
1998/1064 K.

Yukarıda belirtilen Anayasamızın 22, 26 ve B.K.nun 49. M.K.nun 24. maddeleri ne göre gerçekten gazeteler meslekleri gereği haber niteliği olan olayları halka duyurmak ödevi içindedirler. Yasaların kişilere meslek gruplarında kamu kuruluşlarında ve devlet yönetimine yüklediği ödevlerin gereği gibi yapılmamasından veya yanlış doğurucu nitelikte vedoğrultuda yapılması, yasalara uygun davranılsa bile kamu yararına aykırı biçimde yapılmasını kendi doğru bildikleri açıdan veya kanunun doğruluğunda birleştiği açıdan ağır bir biçimde de olsa eleştirme ve kınama hakkına sahiptirler. Anayasamızın zikri geçen maddesindeyer alan haber alma, verme ve düşüncelerini özgür bir biçimde açıklama hakkının hak ve ödevlerindendir. Bu hak ve ödev yerine getirilirken kişiler, gruplar, kamu kuruluşlarında çalışan zarar görmüş olabilir. yayın yasalarının sağladığı hak ve ödevlerin yerine getirilmesi doğrultusunda kaldıkça bu zararın giderilmesi istenmez. Ancak bu hak ve ödevinin sınırını aştığı takdirde tazminat istenebilir.

Tazminat istenebilmesi için;

a) Tazminat borçlusunun kusurunun ağır olması,
b) Tazminat alacaklısının da zararının ağır olması,
c) Ve her iki halin ağır kusur ve ağır zararın birlikte tahakkuk etmesi, lazımdır.

Tazminat borçlusunun kusurunun ağır kabul edilebilmesi için ağır kusur en basit ihtiyat kurallarını ihlal eden, uyumlu ve şartlarda her makul insanın zorunlu sayacağı tedbirleri ihmal eden kişinin davranışı olarak tarif edilebilir. Meselâ bir eylemin sadece ana nitaliğinde olması kusurun ağırlığının kabulü için yeter sebep değildir. Yapılan ispat sonucu olayın gerçek olması bunun bir insanın bir anlaşmazlıktan ileri gelmesi halinde bu kusur ağır sayılmaz. Yine kanaatimize göre bir hakkın yasalara uygun biçimde kullanılması halinde manevi yönden dahi ağır kusurdan bahsedilemez. Manevi tazminatın kapsadığı ve miktarın tecavüzün şiddetine tarafların iktisadi durumlarına göre tabiî gerekmektedir.

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında davaya bakıldığında, dava konusu yazının davacının kişilik haklarına hukuka aykırı olarak tecavüzde bulunulduğu, bu tecavüzün şiddetine ve tarafların mali iktisadi durumları da gözönüne alınarak, aşağıda ki kararın ittihazı cihetine gidilmiştir.

Bu itibarla;

Davacının davalı Dinç Bilgin aleyhine açmış bulunduğu davanın husumet yönünden reddine,

Davacının davalılar Yeni Yüzyıl Gazetesi Bilgin Yayıncılık A.Ş., Kerem Çalışkan ve Cüneyt Çiftçi aleyhine açmış bulunduğu davanın KABULÜNE,

500.000.000 TL. manevi tazminatın 03.06.1997 tarihinden 01.01.1998 tarihine kadar %30 bu tarihten sonra %50 yasal faiz ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsili ile davacıya verilmesine,

Hüküm fıkrasının aynı gazetede bir gün süre ile YAYINLANMASINA,

Hüküm altına alınan miktar üzerinden hesaplanan 18.000.000 TL. harçdan peşin alınan 4.500.000 TL.nin mahsubu ile bakiye 13.500.000 TL. ilam harcının davalılardan tahsili ile hazineye gelir kaydına, davacı tarafından yapılan aşağıda müfredatı yazılı yargılama gideri ile davacı vekili için takdir edilen 42.000.000 TL. ücreti vekaletin davalılardan alınarak davacıya verilmesine,

Kanun yolları açık olmak üzere 24.11.1998 tarihinde davacı vekilinin yüzüne karşı davalı vekilinin yokluğunda verilen karar açıkça okunup anlatıldı. 24.11.1998

Katip
[illegible]
YÜKSEL ERDEM

HARÇ BEYANI	MASRAF BEYANI
18.000.000 TL. H.H.	5.012.500 TL. Harç
4.500.000 TL. P.H.	15.000.000 TL. B.K.Ü.
13.500.000 TL. B.İ.H.	5.250.000 TL. P.T.T.
	25.262.500 TL. Toplam

Ek-10: T.C. Şişli 2. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1999/1218, Karar No: 2000/63 Sayılı İlamı

ESAS NO : 1999/1218
KARAR NO : 2000/63

HAKİM : MÜEYYET SEN 17337
KATİP : TUNCAY ÖZÇELİK

DAVACI : ŞEVKİ YILMAZ
VEKİLİ : AV.OSMAN KIDIK- Darülaceze Cad. No:31 Bilaş İşmerkezi A/Blok Kat:5 ŞİŞLİ/İST.

DAVALILAR : 1-YENİ YÜZYIL GAZETESİ İMTİYAZ SAHİBİ BİLGİN YAYINCILIK A.Ş.ADINA DİNÇ BİLGİN
2-KEREM ÇALIŞKAN
3-GÜLAY GÖKTÜRK

VEKİLLERİ : AV.MUNİR GÖKHAN OVAT- İstanbul, Güneşli, Basın Ekspres yolu, Medya Plaza

D A V A : MANEVİ TAZMİNAT
DAVA TARİHİ : 24.09.1997
KARAR TARİHİ : 08.02.2000

Davacı vekili tarafından davalılar aleyhine ikame olunan Manevi Tazminat davasının yapılan açık duruşması sonunda verilen,24.11.1998 tarih 1997/780 esas 1998/1064 karar sayılı davanın kabulüne ilişkin karar davalı vekili tarafındantemyiz edilmesi üzerine Yargıtay 4.Hukuk Dairesi Başkanlığının 19.4.1999 tarih, 1999/1592 esas 1999/3351 karar sayılı ilamı ile bozularak iade edilmiş olup, davacı vekilinin tashihi karar talebi de aynı dairece reddine karar verilmiş olmakla, evvelemirde zikri geçen bozma ilamına uyulduktan sonra yeniden yapılan açık duruşması sonunda;

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ /

Davacı vekili 24.09.1997 tarihli dava dilekçesiyle, müvekkilinin TBMM sinde Rize Milletvekili olarak görev yapmakta olduğunu, müvekkiline yönelik olarak Yeni Yüzyıl Gazetesinin 03 Haziran 1997 tarihli nüshasında davalılardan Gülay Göktürkün yazmış olduğu köşe yazısında " pislik, sırtlan " gibi bir tenkit yazısının sınırları içinde mütalaa edilmeyecek kadar galiz ve çirkin ifadelerkullandığını ve bu suretle müvekkilinin kişilik haklarına, saygınlığına ve onuruna ağır saldırı da bulunduğu ve haksız hukuka aykırı saldırının kasıtlı olarak yapıldığını, müvekkilinin bu saldırıya son derece üzüldüğünü , elem ve acı duyduğunu, Anayasa ile teminat altına alınan şahsiyet haklarını rencide eden, saldıran ve toplumun huzurunu bozan davalıların hakfiz fiillerinden dolayı 500.000.000 TL. Manevi tazminatın olay tarihi olan 03.06.1997 tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline, hüküm özetinin Türkiyede yayınlanan gazetede 3 gün süreyle yayınlanmasına masraf ve ücreti vekaletin davalılara yükletilmesine karar verilmesini istemiştir.

Davalılar vekili cevap dilekçesinde davacı hakkında yayınlanan yazının her yönü ile doğru olduğunu, kişilik haklarını zedeleyici nitelikte bir ifade ve beyana yer verildiğini, davalıya karşıhakhangi bir hakaret kastının bulunmadığını, dava konusu haberde kamu yararı bulunduğunu, davacının talebinin fahiş olduğunu ve haksız eylemi özleniir duruma getirecek nitelikte olduğunu belirterek, haksız ve dayanaksız davanın reddine karar verilmesini istemiştir.

Dava; Basın yolu ile kişilik haklarına saldırı nedeniyle Manevi tazminat davasıdır.

Herne kadar daha önce davanın kabulüne karar verilmişsede, uyulan bozma ilamı doğrultusunda; Kural olarak basın yoluyla kişilik haklarının ihlali halinde, eylem hukuka aykırı olarak kabul edilir ve oluşan zararın tazminat yolu ile giderilmesi gerekir. Ancak ortada bir haksızlık sebebi varsa tazminat istemi reddedilir. İşte yandan kamu yararına yönelik basın açıklamaları hükümünden kişilerin toplum içinde

.../...

Ek-10 Devamı

1999/1218 E.
2000/63 K.

S.2

ki konuşmaları önem taşımaktadır. Eğer kişi kendi davranışı ile veya konumu itibariyle kamuoyunun gündeminde yer alan diğer bir anlatımla anonim şirketlerden olmayıp kamu oyunun dikkatini çeken bir konumda ise, basının onun hakkında açıklamalar yapması doğaldır. Eğer kişi toplumun kendisine verdiği önemi yadsıyan bir davranışa girmiş ise, basının bu davranışı eleştirmesindekamu yararı bulunduğundan, bu durumda da haber ya da eleştiri hukuka uygun hale gelir. Somut olayda ise davacı Şevki Yılmaz, sonra ki tarihlerde kapatılmış olan Refah Partisinin Rize Milletvekili olup, Atatürk ve Laiklik aleyhine ağır söz ve davranışları ile sık sık gündeme gelmiş, ayrıca görsel medya tarafından bu konuşmaları izleyice sunulmuş olması, böyle bir durumun davalılardan bir köşe yazarı tarafından eleştirilmesi doğal olması, bu eleştirinin yapılırken ise; davacının toplumda geniş bir tepki uyandıran ağır hakaretlerle dolu konuşmalarından dolayı, bu tür dengeli olmayan davranışlarda bulunan birinin mensup olduğu partisinden de uzaklaştırılması gerektiği değerlendirilmesi yapıldığından, yapılan açıklamaların da içerik bakımından eleştiri sınırları içinde kaldığından, eleştiri sertde olsa, davacının davranışları ile yayına neden olduğundan hukuka aykırılıkdan söz edilemeyeceğinden dolayı, davacının davasının reddine karar verilmesi cihetine gidilmiştir.

Bu itibarla;

Davalı Dinç Bilgin hakkında daha önce verilen husumet yönünden reddine ilişkin karar Yargıtayca onanarak kesinleşmiş olduğundan bu davalı hakkında bir karar ittihazına mahal olmadığına,

Diğer davalılar Yeni Yüzyıl Gazetesi Bilgin Yayıncılık A.Ş., Kerem Çalışkan ve Güray Öktürk aleyhine açılmış bulunan davanın REDDİNE,

Peşin olarak daha önce alınan 18.000.000 TL. harçdan 2.080.000 TL.nin mahsubu ile 15.920.000 TL. harcın istek halinde davacı tarafa iadesine, davacı tarafından yapılanmasraflarınkendisi üzerinde bırakılmasına, davalı tarafından yapılan aşağıda müfredatı yazılı yargılama gideri ile davalılar vekili için takdir edilen 1.500.000 TL. ücreti vekaletin davacıdanalınarak davalılara verilmesine,

Kanun yolları açık olmak üzere 8.2.2000 tarihinde taraf vekillerinin yüzlerine karşı verilen karar açıkca okunup anlatıldı.08.02.2000

Katip

Hakim 1733
MÜKYET ESEN

HARÇ BEYANI
18.000.000 TL. P.H.
2.080.000 TL. İ.H.
15.920.000 TL. İade

MASRAF BEYANI
6.850.000 TL

Ek-11: Cumhuriyet Gazetesi, Hikmet Çetinkaya'nın köşe yazıları

Uyanın...

Soytarı sahnede...

Soytarının maskesini Uğur Dündar bir kez daha düşürdü.

Ağza alınmayacak sözlerle TBMM'ye, devlete, TRT'ye, Gaziantep Belediye Başkanı **Celal Doğan**'a, Dinç Bilgin'den Aydın Doğan'a; Uzanlar'dan Erol Aksoy'a dek herkese saldırıyor soytarı...

Soytarı tek başına mı yapıyor bunları?

Hayırl..

Bu bir yöntem, şeriatçıların yıllardan beri ortalığı karıştırmak için uyguladığı bir oyun...

Ne diyor soytarı:

"Milli Eğitim Bakanlığı 'Türk devleti dinsizdir' dedi. Türk devletinin dini vardır. O da Hıristiyanlıktır..."

Şimdi soytarı ne yapacak?

Medyayı suçlayacak ve şöyle diyecek:

"Ben bunları 7 yıl önce söyledim..."

Zaten durumun farkına varan soytarı, Kanal 7'ye hemen açıklama yapıp şöyle dedi:

"Hepsi düzmece, beni savcılara ihbar ediyorlar..."

Her önüne gelene *'kahpe'* ve *'pezevenk'* diyen sakallı yobazın ilk marifeti değildir bu. Bu adamın iç evreni karanlıktır. Öyle denildiği gibi *'psikolojik rahatsızlığı'* filan yoktur. Bilerek konuşmaktadır. Refah Partisi yöneticilerinden habersiz tek kelime konuşmayacağı bilinmektedir...

Şeriatçılar bir iç savaş hazırlığı içindedir bugün...

Gazetelerini, televizyonlarını dikkatle izlemenizi salık veriyorum şeriatçıların...

Sinsi bir plan yavaş yavaş sahneye konulmak isteniyor şeriatçı televizyon kanallarınca...

Bir yandan şeriat propagandası yapılıyor, öte yandan kimi aydınlarla konuşulup insan haklarına yönelik bir tartışma açılıyor. Bizim kimi aydınlarımız da bu oyunda ne yazık ki araç olarak kullanılıyor...

Şeriatçılar oyunu kuralına göre sahneliyor...

Bir yandan insan hakları savunuculuğu, öte yandan şeriatçılık...

Demokrasi düşmanlarının tezgâhına gelen kimi yazarlarımız, *'resmi ideoloji'* safsatası ve *'Cumhuriyet aydınları'* düzmecesiyle şeriatçılarla sarmaş dolaş oluyor...

★★★

Bunlar nasıl Müslümandır?

Ağızlarından *'pezevenk'*, *'kahpe'* kelimeleri oksik olmayan karayobaz çeteleri güzelim ülkeyi nasıl yönetebilirler?

Vural Savaş ve **Yekta Güngör Özden**'e her gün küfür ederek saldıran yobazlar kimden güç almaktadırlar?

Yazılarında *'iç savaşı'* körükleyenlere, televizyonlarda *'İslam adına'* ülkeyi kan gölüne çevirmek isteyenlere cumhuriyet savcıları niçin göz yumuyorlar?

Bakın size bir şeriatçı kalemin yazdıklarından bir bölüm, okuyun ve yorumunu siz yapın:

"Güneşin rengi sarı mıydı?

Zaire, Tanzanya, Uganda ve Kenya'da neler oluyordu?

Barzani *ne kadar top, tüfek, mermi ve de sorti sipariş etmişti?*

Taliban nereye yürüyordu?

Raşit Dostum, *kimin dostuydu?*

Güneş doğduğunda baykuşlar ne yapardı?

Afrika ne zaman Afrika olurdu?

Başbakan neden terliyordu?

Darbe olacak mıydı?

Sarık ve cüppe daha ne kadar toplanacak, sakal ne zaman yasaklanacaktı?

Mini etek, ne zaman milli kıyafet olacaktı?

Sorular? Sorular? Sorular?

Mor bahçedeki ihtiyar erguvan ağacına konan baykuşlar kimlerden destek görüyor, kimlere güveniyorlardı?

Ankara güzel miydi?

Koca bir otobüste tek sakallı ben miydim?

Afrikalı ince uzun adamlar ne yapıyorlardı?

Şişman ve göbekli adamların rahatı mı kaçıyordu?

Bana niye yan yan bakıyorlardı?"

★★★

Birileri çıkıp soytarıya aynı üslupla yanıt vermelidir:

"Sensin pezevenk!.."

Artık kibar ve ağırbaşlı olmanın zamanı değildir. Artık laik gazetelerin ve televizyonların birbirlerini yeme dönemi değildir...

Şeriatçılar işi iyice azıtmışlardır...

Bir kadın kendi çıkarları uğruna ülkeyi şeriatçı kadrolara teslim etmiştir...

Şimdi Başbakanlığı almak için uğraş vermektedir...

DYP içinde ayakları yere basan, şeriatçıların ülkeyi nereye götürmek istediğini görenler neden hâlâ susmayı yeğliyorlar?

Artık susma zamanı değildir, bu süre geçmiştir...

Uyanın DYP'liler, uyanın...

Yarın çok geç olacak!..

Son pişmanlık fayda etmez...

Faks numaramız: 0212/ 513 90 96
Internet: http: // www.planet.com.tr/Xn
E mail: Hikmet .Cetinkaya «» Planet.com. TR

Ek-11 Devamı

Bu Adam Hasta mı?..

Refah Partisi Rize Milletvekili Şevki Yılmaz günün konusudur. Bu milletvekili, televizyonda sergilenen konuşmalarında, hiçbir yurttaşımızın havsalasına sığamayacak bir siyasetin militanlığını yapıyor; ortaya çıkan kişiliğin çizgileri tüyler ürpertici dir.

Kadını aşağılayan ve kan içiciliği doğal sayan bir yobazlık...

Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı inanılmaz bir kin...

Kardeşi kardeşe boğazlatmak isteyen bir intikam duygusu...

Müslümanı Müslümana karşı kışkırtan bir gözü dönmüşlük...

Refahlı Yılmaz'ın yurt düzeyinde izlenen konuşmaları öylesine bir tepki yarattı ki kimileri "Bu adam hasta" diyerek olayı kişisel boyuta indirgemeye çalışıyor.

Bu adam hasta mı?..

★

Nasıl olur?..

Ülkemizin en güzel kentlerinden biri olan Rize'de yıllarca belediye başkanlığı yapmış bir Refahlı...

Partisinin önde gelen bir politikacısı; Refah yönetiminin örgütte özel olarak görevlendirdiği tanınmış bir Refahlı...

Büyük Millet Meclisi'nin Refahlı bir üyesi...

Partisi bu adamı milletvekili adayı gösterirken tanımıyor muydu?..

Kendi kendimizi aldatmayalım.

Frenkçede ünlü bir özdeyiş vardır: "Söyle bana arkadaşını, sana kim olduğunu söyleyeyim."

Şevki Yılmaz'ın kim olduğunu Meclis grubundaki arkadaşları bilmiyor mu? Erbakan ve yakın çevresi, uzun yıllardan beri işbirliği ve yazgı birliği yaptıkları Şevki Yılmaz'ı tanımıyorlar mı?..

Şevki Yılmaz'ı Refah Partisi'nden soyutlayarak ele almak, en büyük aymazlıktır; devekuşunun başını kuma gömmesidir.

Şevki Yılmaz'ın kim olduğunu Meclis grubundaki arkadaşları bilmiyor mu? Erbakan ve yakın çevresi, uzun yıllardan beri işbirliği ve yazgı birliği yaptıkları Şevki Yılmaz'ı tanımıyorlar mı?..

Şevki Yılmaz'ı Refah Partisi'nden soyutlayarak ele almak, en büyük aymazlıktır; devekuşunun başını kuma gömmesidir.

★

Kimileri de Refah Partisi'nin aklanması için Şevki Yılmaz'a karşı gerekli önlemi hemen almasını istiyorlar ki bu da hiçbir sorunu çözmez. Refah Partisi, kamuoyunun ve resmi çevrelerin baskısı altında, kendisini kurtarmak için Şevki Yılmaz'ı feda etmeyi göze alabilir ki bu ancak aldatmaca olur.

Çünkü Şevki Yılmaz yalnız değildir.

Refah Partisi'nde bir tek Şevki Yılmaz yok ki!.. Daha geçenlerde bir başka milletvekili de "Ben kan istiyorum" diye ortaya çıkmamış mıydı!.. Önemli olan, Refah'ın yapısında bu tür politikacıları yetiştirip yükselten bağnazlıktır.

Bu gerçekler karşısında Refah Partisi ile tam bir işbirliği içinde seçime gitmek isteyen Doğru Yolculara ne denebilir?

Aymazlığın sonu yok!..

Cumhuriyet

Ek-11 Devamı

POLİTİKA GÜNLÜĞÜ

HİKMET ÇETİNKAYA

'Be Hey Dürzü!..'

Hacı Başbakan Erbakan, koltuk sevdalısı Tansu Hanım'a *"Önce Meclis'ten erken seçim kararı çıksın"* deyip ekliyor:

"Ben o zaman başbakanlığı size devrederim..."

Hacı, erken seçim kararını askerlere bir koz olarak kullanıyor ve yakın çevresine şöyle diyor:

"Bu seçim aynı zamanda 28 şubat MGK kararlarına karşı bir halkoylaması olacak..."

Tansu Hanım şaşkın, ne yapacağını bilmiyor. Enişte, bilgisayarın başında çalışıyor...

Komutanlar tüm dış gezileri ertelemiş ve Ankara'dan ayrılmıyor. 11 haziran çarşamba günü ise Genelkurmay'da gazeteciler için **'irtica brifingi'** düzenleniyor...

Tansu Hanım, kurmaylarıyla saat başı toplantı halinde.

Kimi DYP milletvekilleri kendi aralarında konuşuyor:

"Şehit askerlerimizin cenaze töreninde komutanlar, Erbakan ve Çiller'le selamlaşmamak için sırtlarını döndüler..."

Murat Sökmenoğlu *'Olay TV'*de cenaze törenini gazeteci **İsmet Solak**'a yorumluyor:

"555-K'ye benziyordu..."

Yani 27 Mayıs 1960 öncesi...

Beşinci ayın beşinci günü saat beşte Kızılay'da: 555-K...

İsmet'in program konukları da deneyimli politikacılar: **Hüsamettin Cindoruk, Seyfi Oktay ve Uluç Gürkan...**

Ve dün sabah başkent Ankara'da sessiz ve tedirgin bir bekleyiş dikkati çekiyor...

DYP içinde aklı başında milletvekilleri bir formül üzerinde duruyorlar:

"Eğer Erbakan başbakanlığı devretmezse, fazla beklemeden hükümetten çekilmeliyiz..."

Tansu Hanım bu formüle yanaşır mı?

Hiç sanmıyoruz!..

O, bir koltuk sevdalısı...

Koltuğu altından çekilirse başına neler geleceğini çok iyi biliyor...

O zaman ne oluyor?

Ayağı yere basmayan, *"Benim halim ne olacak"* diyen bir grup milletvekiliyle birlikte DYP lideri ülkeyi uçuruma sürüklüyor...

★★★

Şevki Yılmaz'ın video kasetlerini izliyor musunuz?

Söylediği tek bir doğru söz yok!.. Tipik bir şeriat pazarlamacısı...

Sağa sola çamur atan, orduya, politikacılara, bilim adamlarına, gazetecilere saldıran bu kişiyi kim milletvekili yaptı?

Necmettin Erbakan ve yakın çevresi...

Refah Partisi, kendisine yöneltilen suçlamalara yanıt vermesi gerekirken, demokrasiyi bir kalkan gibi kullanırsa toplum ne der?

Şunu:

"Kendini savun, iddiaları çürüt!"

Refah bunun tam tersini yapıyor ve böylece iddiaları çürütme gibi bir niyeti olmadığı anlaşılıyor... Refah, 70 yıllık cumhuriyetle hesaplaşmayı sürdürüyor...

Gelelim Kanal-7'nin durumuna...

Kanal-7 YİMPAŞ'ın mı değil mi?

Kanal-7 Genel Müdür Yardımcısı **İsmail Karahan** şöyle diyor:

"Kanal-7, televizyon yayıncılığı dışında hiçbir iş yapmayan, Yeni Dünya İletişim A.Ş.'ye ait bir kuruluştur. Şirketimizin YİMPAŞ'la arasında hiçbir bağlantı yoktur."

Kanal-7'yi elinde bulunduran Yeni Dünya İletişim A.Ş.'nin Yönetim Kurulu Başkanı RP'li Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **M. Recai Kutan**'dır. YİMPAŞ'ın eski yönetim kurulu üyeleri RP Yozgat milletvekilleri **Abdullah Örnek** ve **İlyas Arslan**'dır. YİMPAŞ'ın Kanal-7 ile kâğıt üzerinde anlaşması, belki yoktur. Ancak görüldüğü gibi durum ortadadır.

★★★

Size **Neyzen Tevfik**'in **"Be Hey Dürzü!"** şiirini sunuyorum, bakalım beğenecek misiniz?

"Ne ararsın Tanrı ile aramda!/ Sen kimsin ki orucumu sorarsın?/ Hakikaten gözün yoksa haramda,/ Başı açığa niye türban sorarsın.

Rakı, şarap içiyorsam sana ne./ Yoksa sana bir zararım, içerim./ İkimiz de gelsek kıldan köprüye/ Ben dürüstsem sarhoşken de geçerim.

Esir iken mümkün müdür ibadet./ Yatıp kalkıp Atatürk'e dua et./ Senin gibi dürzülerin yüzünden,/ Dininden de soğuyacak bu millet.

İşgaldeki hali sakın unutma,/ Atatürk'e dil uzatma sebepsiz./ Sen anandan yine çıkardın amma,/ Baban kimdi bilemezdin şerefsiz.."

★★★

Ordumuz K. Irak'ta, sınır ötesinde savaşıyor. REFAHYOL ise ordumuza olumsuz gözle bakıyor. Şeriatçı basın Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarına **hakarete varan** yayınlar yapıyor.

11 askerimiz helikopter kazasında şehit düştü...

İçim kan ağlıyor, yüreğim sızlıyor...

Faks numaramız: 0212/ 513 90 98
Hikmet.Cetinkaya@Planet.com

Ek-12: T.C. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1998/77, Karar No: 1999/669 Sayılı İlamı

ESAS NO. : 1998/77
KARAR NO. : 1999/669

HAKİM : Göksun Özçelik 25195
KATİP : Safiye Bayşoy

DAVACI : Şevki Yılmaz
VEKİLİ : Av.Osman Kıdık Av.Zayid Aslan-Darülaceze cd.Bilaş-işmerkezi,A blok Kat 5 Şişli/İstanbul

DAVALILAR : 1-Doğan Yayın Holding AŞ.adına Aydın Doğan
2-Doğan Satmış
3-Emin-Çölaşan
VEKİLLERİ : Av.Cihan-Çiçek-Av.Sibel Kırdar-Hürriyet Gazetesi Tesisleri,Güneşli/İst.
DAVA : Manevi-Tazminat
DAVA TARİHİ : 12.02.1998
KARAR TARİHİ : 21.12.1999

Davacı vekili tarafından davalılar hakkında açılan davanın Mahkememizce yapılan açık yargılaması sonucunda;

DAVACI DAVASININ ÖZETİ : Davacı vekili-vermiş olduğu-dava dilekçesinde; davalıların Gazete sahibi,Sorumlu Müdürü ve yazarı oldukları Hürriyet Gazetesinin 31.5.1997-6.6.1997; 4.6.1997, 5.6.1997 ve 17.6.1997 tarihli sayılarında davalı Emin-Çölaşan-tarafından-yazılmış-yazılarda-müvekkilinin kişilik haklarına hukuka aykırı olarak saldırıda bulunulduğunu ileri sürerek; 3.000.000.000.TL manevi-tazminatın 31.5.1997 tarihinden itibaren yasal faiziyle-birlikte-davalılardan müştereken ve-müteselsilen-tahsiline ayrıca-hükmün-tüm-Türkiye'de-yayın-yapan en yüksek tirajlı iki Gazetede,ayrıca davaya konu Gazetede yayınlanmasına karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

CEVAP : Davalılar vekili cevap dilekçesinde; davanın yerinde-olmadığını,bütün-bu yayınların-davacının-yapmış olduğu konuşmalardan kaynaklandığını;bunların bir haber olmayıp köşe yazısı niteliğinde bulunduğunu,davacının yaptığı-konuşmaların kamuoyunun gündemini oluşturduğunu;yazarın bunlara-karşı tepkisiz kalamayacağını;davacının yaptığı konuşmaların-bütün bu yayınlara-sebep olduğunu,yazılan yazıların kişilik haklarına tecavüz teşkil etmediğini bayanla,davanın reddini talep etmiştir.

KANUNLAR-VE GEREKÇE : Dava,Medeni Kanunun-24-ve Borçlar Kanununun-49.maddeleri hükümlerine dayalı olarak açılmış-olup,yayın yoluyla-davacının-kişilik-haklarına yapıldığı ileri sürülen hukuka aykırı saldırı sebebiyle manevi tazminat ödetilmesi istəğine ilişkindir.

" Hürriyet-" adlı Gazetenin yukarıda belirtilen nüshalarında;-uyuşmazlık-konusu yazıların yayınlandığı tartışmasızdır.İlgili yazılar incelenmiş,tarafların delilleri toplanmıştır.

-Davacının gerek Rize Belediye Başkanı;gerekse-Milletvekili-olduğu tarihlerde yurtiçi ve yurtdışı konuşmalarından Anayasamızla güvence altına alınan;Türk Milletinin sağduyusuna emanet edilmiş olan ve bazı maddelerinin değiştirilmesi-dahi Anayasa'ya göre teklif edilemeyecek olan Devlet'in şekli olarak Anayasa'da yerini bulan " Cumhuriyet " ve Türkiye Cumhuriyetinin Kurucusu Büyük-Önder Atatürk'le,O'nun ilkelerine karşı düşen bir çok-beyanatlarının yazılı ve sözlü basında-sık sık-kamunun-dikkatine sunulduğu,davacının milletvekili yeminini ihlal eder şekilde davranışlarının-kamuoyunun büyük bir kısmını rahatsız-ettiği,bu-davranışlarının ağırlığı-dolayısıyla mensubu bulunduğu siyasi partinin kapatılma sebepleri arasında gösterildiği,davacının-yaptığı konuşmalarla-gündemi-değiştirdiği ettiği,bu konuşmalarında bazı şahısların kendilerine hatta taraf olmayan kişilerin.....

Ek-12 Devamı

Esası : 1998/77 . Kararı : 1999/669 - - - - S-2- - - - - - - - - - - -

karşı çok ağır hakaretlerde bulunduğu Milletvekilinin örnek olması gerekirken; toplumda huzur ve sükûneti bozup kavga ortamı yarattığı, tüm kamuoyu tarafından hala unutulmayan gerçeklerdir. Davalı Emin Çölaşan'ın yazmış olduğu 31.5.1997 tarihli yazı ; davacının Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan ve O'nun karısı hakkında yaptığı konuşmaya ilişkin olup, davacı yaptığı bu konuşmada Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan'ın genelevde karısını çalıştırmasını söylayarak haklı olarak toplumun ve toplumun sesi olan yazarın tepkisinde yol açmış olup, bu tepkinin neticesidir.- - - - - - - - - - - -

Davaya konu diğer yazılar da davacının muhtelif zamanlarda yaptığı kamuoyunu rahatsız eden yazılara tepki olarak yazılan diğer köşe yazılarıdır.- - - - - - - - - -

Davacı başkalarına hakaret etmeyi kendisi için normal telakki etmekte, onak kendisine bu konuşmaları nedeniyle tepkiler gündeme getirildiğinde, bunları kabullenmemektedir. (Kendine yapılmasını istemediği şeyi başkalarına da yapmayacaksın şeklindeki atasözünü bir kenara atmamak gerekir.) -

- Varlığımızın teminatı Cumhuriyet, demokrasi, laiklik, Atatürkçülük gibi ortak değerlere her fırsatta saldıran, ortaçağ karanlığını ve o şekilde bir yaşam tarzını geri getirmeye çalışan bir zihniyete, toplumun sesi olan basın mensuplarının karşı gelmesi en doğal neticedir.- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

Ek-12 Devamı

Esas : 1998/77 Karar : 1999/669 Sayfa-3-

5-Davalılar vekiline takdir olunan 13.500.000.TL'si vekalet ücretinin davacıdan tahsili ile davalılara verilmesine,

Taraf vekillerinin yüzüne karşı, temyizi kabil olmak üzere usulen ve alenen karar verilip tefhim olundu.21.12.1999

Katip S/B. Hakim 25195

27.000.000.TL PH.
1.370 000.TL İH.
25.630.000.TL iadesi gereken harç

2.000.000.TL tebl.
750.000.TL tebrz
2.750.000.TL. Davalı masrafı

Ek-13: T.C. İstanbul 7. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/538, Karar No: 1998/226 Sayılı İlamı; ve Hürriyet Gazetesi, Fatih Altaylı'nın köşe yazıları

Esas No. :1997/538
Karar No. :1998/226

HÂKİM	:TEZCAN KARAKAŞ-16945
KÂTIP	: AYŞE KOSOVA-8230
DAVACI	: Şevki Yılmaz-Rize Milletvekili-Ankara
VEKİLİ	: AV-Osman Kıdık-AV-Zeyit Aslan-Darülaceze cad. N:31 Bilaş iş mark. A blok K:5,Okmeydanı
DAVALI	: Hürriyet Gazetesi,Sahibi Doğan Yayın Holding AŞ adına Aydın Doğan-Güneşli, Hürriyet Medya Tower,
VEKİLİ	: 2-Bağan Satılış -Aynı adreste 3-Fatih Altıyla-Aynı adreste AV-Sibel Kırdarlı- Aynı adreste
DAVA	: Manevi Tazminat
DAVA TARİHİ	: 31.10.1997
KARAR TARİHİ	: 16.6.1998

Davacının Mahkememize hitaben verdiği dava dilekçesi ile yukarıda tarafları ve mevzuu gösterilen dava açılmış olmakla, yapılan yargılama sonunda:

Davacı vekili 31.10.1997 tevzi tarihli dilekçesi ile Hürriyet Gazetesinin 31.5.1997,2.6.1997,3.6.1997,4.6.1997,11.6.1997,17.6.1997,25.6.1997 ve 7.8.1997 tarihli nüshalarının Fatih Altaylı tarafından yazılan tekatek isimli köşedeki yazılarda müvekkiline hakaret teşkil edecek şekilde kelimelerle saldırıda bulunulduğunu kişilik haklarının zedelendiğini beyanla 7.500.000.000.TL manevi tazminatın 31.5.1997 tarihi itibari ile yasal faizi ile birlikte davalılardan alınarak müvekkiline verilmesini istemiştir.

Davalılar vekili 25.11.1997 havale tarihli cevabında davanın reddini savunmuştur.

İbraz edilen belgeler dosyaya alınmış, yazışmalar yapılmış, tüm bu deliller birlikte incelendiğinde dava konusu yazılarda davacının Medyaya intikal eden ve cemiyetin tüm değerlerini karalar tahkir eder şekildeki küfürlü beyanları üzerine kaleme alınmış, yazılar olduğu, bu tarzda eleştirinin niteliğinde bulunmadığı, bu eleştiri yapılırken kelimelerin dozu kaçırılmış iken bu seviyedeki tartışmayı başlatmanın davacının kendisi olması nedeni ile eleştirilerinde bu şekilde gerçeğin ötesine geçmenin mümkün olmadığı bu nedenle dava konusu yazılarda haksız yere Şevki Yılmaz'ın kişilik haklarına saldırı teşkil eden bir mahiyet görülmemiş ve tazminat hüküm altında karar verilmesi gerekmediği sonucuna varılmış olmakla.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ :1-Davanın REDDİNE Red harcının peşin alınan harçtan mahsubu ile fazla alınan 68.908.000.TL harcın davacıya iadesine,davacının yaptığı masrafların üzerinde bırakılmasına, İstanbul barosu asgari ücret tarifesi hükümleri gereğince davalılar vekili için takdir olunan 13.500.000.TL ücreti vekaletin davacıdan alınarak davalılara verilmesine dair karar taraf vekillerinin yüzlerine karşı kamuya yolları açık olmak üzere alenen ve ucuben anlatıldı.16.6.1998

Katip-8230 Hakim-16945

Ek-13 Devamı

O adamı yazmayacağım

BUGÜN Rize'den yüce Meclis çatısı altına sızan çirkefle ilgili bir şeyler yazacağımı düşünenler yanılıyorlar.

Bu köşenin bir şerefi, bir haysiyeti, bir onuru var.

Bu yüzden de burada onunla ilgili tek kelime yazmayacağım.

Sizin perşembe akşamından beri söylediğiniz her şeye katıldığımı bilin yalnızca. Hatta fazlasını içimden geçirdiğimi...

Gavat

BİR Anadolu sözüdür bu...

Kadın tacirleri için kullanılır.

Özellikle de kendi eşini satanlar için.

Daha aşağılayıcı bir kelime yoktur Türkçe'de.

Peki, bu gavatların ortak özelliği nedir, bilir misiniz?

Bunlar iktidarsız olurlar.

Ve kendileri eşlerini, karılarını sattıkları için de herkesin aynı işi yapabileceğini zannederler.

Başkalarının eşlerine göz dikerler.

Onları da kötü yola düşürebileceklerini zannederler.

Çocukluklarından geneleyde geçmiştir çoğunun.

İktidarsızlıkları o yüzdendir zaten.

Ve çevrelerindeki her kadını da fahişe zannederler, hep onlardan gördükleri için çevrelerinde.

Aslında fahişeler, bu gibilerden çok daha onurludurlar.

Ve bunlar ne yazık ki, seçme ve seçilme hakkına da sahip olabilirler.

Kendileri gibi olanları temsil etsinler diye.

ÖZÜR: Bu yazı için özür dilerim. Fakat bazı kelimelerin anlamlarının bilinmesi lazım diye düşündüm. Başkaca bir maksadım yoktur.

Bal gibi bağlar

BİR takımın taraftarları her türlü çirkinliği yaparlar, "**Üç beş kişinin yaptığı münferit hareketler camiamızı bağlamaz**" diye abuk sabuk bir açıklama yapılır.

Bir cemiyetin üyesi saçmalar, açıklama hazırdır: "**Münferit hareketler cemiyetimizi bağlamaz.**"

Bir partinin milletvekilleri, üstelik de nedense hep aynı partinin milletvekilleri türlü çirkinliği yaparlar, o çirkinlikler de o partiyi bağlamaz.

Hadi be siz de...

Ne bağlaması... Bal gibi bağlar. Hem de dört bir taraftınızdan bağlar.

Bir partinin milletvekili çıkacak, millete, devlete, vatandaşa, vatana ana avrat sövecek, o sözler o partiyi bağlamayacak.

Bağlar kardeşim, bağlar...

Bağlar ki, bir daha çıkmasın.

Bunlar, benim yazdığım yazının ucunu gazetenin sahibine bağlarlar, kendi partilerinden bir terbiyesizin hakaretlerini kendilerine bağlatmazlar.

Bağlar, bağlar, bağlar...

Bağlayacak...

Öyle bir bağlayacak ki, kendiniz de şaşarsınız.

Vatan, millet tanımazlar...

Ek-13 Devamı

Midem bulanıyor

NE Refah Partisi'nin küfürbazının söyledikleri bu kadar sinirlendirdi beni, ne de partisi içinde ona destek çıkan bir-iki terbiyesizin..

Tepemi attıran yine **Tansu Çiller** oldu.

RP Rize Milletvekili'nin söyledikleri hakkında fikri sorulduğu zaman şöyle dedi ilkesizlik kraliçesi:

"Eski defterleri açmanın gereği yok. Yıllarca ortaya çıkmayan şeyler şimdi mi ortaya çıkıyor."

Lafa bakar mısınız!

Hatta laf mı bu?

RP'li Adalet Bakanı soruşturma izni ve talimatı vermiş. RP'liler bile birkaç istisna dışında rezaleti kabul etmişler...

Türkiye'yi Batı'ya entegre edecek çağdaş kadının söylediğine bakın.

Dünya üzerinde **Tansu Çiller**'den daha kötü bir canlı var mıdır bilmiyorum.

Varsa da bir ülkenin başında yoktur herhalde.

Bu köşede **Erbakan**'dan nefret ettiğimi yazmıştım.

Tansu Çiller'den nefret bile etmiyorum.

Adı kulağıma gelince içimi dolduran tek his, bir mide bulantısı o kadar...

Rize'nin meczubuna bir şey olmaz

KİMSE canını sıkmasın, RP'nin Rizeli meczubuna kimse bir şey yapamaz. Belediye başkanı iken söylediklerinin hesabı soruldu mu ki, milletvekili iken söyledikleri sorulsun?

Bırakın onu, Teke Tek programında ekrana getirdiğimiz Sultanbeyli Mezarlıklar Müdürü'ne ne oldu?

Hiiiiç!

Adam Cumhurbaşkanı dahil herkese sövdü de, kimsenin kılı kıpırdamadı.

İlgili savcılıklara bantları yolladık. Aylar oldu ses seda yok...

Onun için boş yere üzülmeyin.

Rizeli meczuba da bir şey olmaz.

Yoksa onun ne bantları var ortalıkta dolanan.

Ek-13 Devamı

Yüzsüzlerin yüzü

RİZELİ meczup, terbiyesiz... Hatta hayasız...

Ya öbürüne ne demeli?..

Ankaralı olanına... **Hasan** mı, **Hüseyin** mi ne? O işte...

Fransa'da yaptığı bir konuşmada **Aydın Menderes**'ten söz ederken kullandığı kelimeler, ahlaksızlığının boyutlarını ortaya koyuyor.

Menderes'in ne eşiyle olan ilişkisi kalıyor, ne saflığı, salaklığı.

Aydın Menderes'i nasıl kullandıklarını, nasıl kandırdıklarını ballandıra ballandıra anlatıyor **Ceylan** Efendi.

Şevki Yılmaz, Refah'ın gerçek yüzü değil diyenler var.

Peki **Hasan Hüseyin Ceylan** ne? O da mı Refah'ın gerçek yüzü değil.

Biri terbiyesiz...

Diğeri daha da öte. Hem terbiyesiz, hem de insanları nasıl kullandıklarını anlatıyor.

Aslında ikisi üst üste koyulunca Refah'ın gerçek yüzü ortaya çıkıyor.

Siyasi rakipleri karalamak için her türlü yalanı söyleyebilen, her türlü terbiyesizliği yapabilen, insana saygı duymayan, insanları kullanılacak bir eşya gibi gören bir yüz bu.

Refah'ın gerçek yüzleri bunlar işte.

Daha gerisi de çıkar merak etmeyin.

Refah'ta yüz çok.

Benim anlamadığım, bu kadar yüzsüzden oluşan bir partinin, nasıl bu kadar çok yüzü olabildiği...

Ek-13 Devamı

'ket Bey yaşadı mı?'

la, değişik siyasal dönem-
er, bu dönemlerin insanları,
romanı renklendiriliyor.

Ara başlıklarla, renkli
portre çizimleri, romana
ılacak kazandırmış.

Selim İleri'nin romanın-
lan aktardığım bir bölüm,
kana, onun romancılık anla-
yışını simgelemesi yönünün-
len ilgi çekici gekli:

**"Ne var ki, bir ro-
nanda' kişileri değiştir-
mek, her türlü değiştir-
meceye, yanıltmacaya,
lönüştürmeceye, yalana başvurmak
olagan' değil midir? Dahası bol bol
yalan kurmak, yalan söylemek ge-
rekmez mi?"**

Cemil Şevket Bey, özel eğilimleriy-
e, hayalleriyle, gerçekten kaçışlarıyla,
eskin alaylarıyla tipik bir İstanbullu.

İçinde sahiciliklan, iki yüzlülükleri de
unmadan bir yaşamı biçimi.

* * *

KİMDİR Cemil Şevket Bey.
lka ünlü yazarın, Türk edebiyatının iki

doruğunun hayatlarının zengin malzemesinden alınmış bir kaç çağrışım notu.

Abdülhak Şinasi Hisar ve Nahit Sırrı Örik.

İstanbulu, İstanbulluyu gerçek bir ustalıkla yazabilmiş iki romancı.

Selim İleri, yararlandığı malzemeyi yeniden yaratmanın yöntemine parlak bir örnek veriyor bu romanla.

Selim İleri, yeni kitabında; bir çok romanı, romancıyı sayfalarında anıyor. Bir romancının başka romancıya gösterdiği saygı nişanesi. Edebi bir dayanışma. Yazarlığın zincirinin halkalarını unutmayış, unutanlara hatırlatış.

Yer yer, **"İblisçe zekayla yazılmış"** bu romanda; ben, nice hayatın **muhassala**'sını buldum.

Özellikle kadınların dünyasını, **muharririn** (Cemil Şevket Bey) merceğinden okumanın zevkine doyamadım.

* * *

'CEMİL Şevket Bey, aynalı dolaba iki el revolver', oksen kahramanı dışındaki tipleriyle, bireyselliğin bedelinin altını çizen anlayışıyla, gerçekçiliğiyle iyi bir roman.

(Cemil Şevke Bey, aynalı dolaba iki el revolver, Selim İleri, Oğlak Yayınları..)

i Saçlı Kız

ak
zcioğlu
Kredi
ları

ÜTÜN.
mlükler
aşlıyor
ü de.
ı
ağım
ohüsü
flyör'kalemi küçük ellerine.
Rendini fantazmak başlıyor işe,
yaşadıklarını...
şla unutla başladığı
ğühü ne yazık ki sadece beş yıl
ıca yazabildi Burçak.
andığı lösemi hastalığından
tamayarak 16 yaşında sonsuz
luğuna çıktı.
çok yaşında en çıplak gerçeği,
ı tanımış ve onunla nasıl
aşacağını düşünmüş.
etini ve umudunu hiç
tmemiş. Kısa bir yaşamın
mı, güzelliğini, acısını ve bir
anlatıyor Burçak.
alan tüm geliri lösemili
lar yararına kullanılacak.

MÜREKKEBİ KURUMADAN

İhsan YILMAZ

Bıraktığım Yerden

Feyyaz Tokar

Milliyet Yayınları

GAZETECİ Feyyaz Tokar ikinci kitabı 'Bıraktığım Yerden' ile okurlarıyla yeniden buluştu. Televizyon ve radyo konuşmalarıyla geniş bir kitlenin sevgisini kazanan Tokar yeni kitabını da bu konuşmalarından oluşturmuş. Geçirdiği bir rahatsızlık nedeniyle verdiği arayı kitabıyla kapatan Tokar, geniş bir yelpazede ve derinlemesine ele aldığı konuları, konuşmanın verdiği bir rahatlıkla aktarıyor. Anlattıkları, geniş bir kültür birikimi ve hoşgörü süzgecinden geçmiş, yaşamı güzelleştiren, çeşitlendiren kavramlar ve konular. Hemen her düzeyde okurun kendi dünyasıyla paralellik kurabileceği, yararlanabileceği bir kitap, 'Bıraktığım Yerden'.

aradayı ve Emeç'e ödül

piyanist Mehveş Emeç ödülünü
otary Klübleri geçmiş dönem
onoru Fikret Evliyagil'den aldı.

ULUSLARARASI Rotary Derneklerı 2120'nci Bölge Konferansı Balıesa'nda Genelkurmay Başkanı Orgeneral İsmail Hakkı Karadayı'ya Suadiye Rotary Kulubu tarafından "İlter Erkan Dostluk ve Barış Ödülü" ile Rotaryenlerin en büyük ödülü olan "Paul Harris Dostu" ünvanı verildi.

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Karadayı'nın katılamadığı törende ödülü kendisi adına 2'ncı Kolordu ve Batı Garnizon Komutanı Korgeneral Edip Başer aldı. Korgeneral Başer, Orgeneral Karadayı'nın madalya ve sertifikasını, kendisi adına almaktan mutluluk duyduğunu söyledi.

Mesleklerindeki başarılarından dolayı Genelkurmay Başkanı Orgeneral İsmail Hakkı Karadayı'nın yanısıra ünlü piyanist Mehveş Emeç, Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu ve İzzet Baysal Üniversitesi'nin kurucusu İzzet Baysal'a da rotaryenler tarafından merhum üyeleri anısına düzenlenen mesleki hizmet ödülü verildi.Hilton Otel'inde düzenlenen gecede ödül töreninden sonra Seval Uğur Ümit İris çifti görkemli bir tango gösterisi sundu.

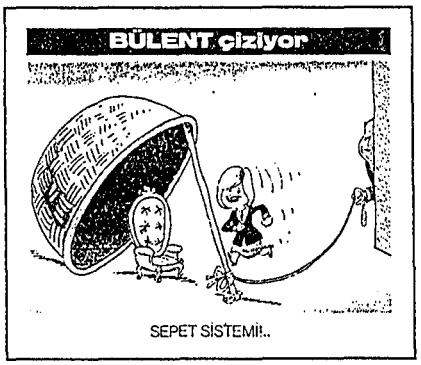

SEPET SİSTEMİ!..

Kaç bakalım Tansu, nereye kadar!

İKİSİ de yalancı... Biraraya gelince yalancılıkları toplanarak değil, katlanarak artıyor.

Yan yana gelinişler, ortaklıklarının yeni dönemini keyifle açıklıyorlar.

Tansu Çiller, bir zamanlar **Erbakan'ın** yanında otururken takındığı sıkkın ifadeyi de atmış. Keyifli, neşeli... Ortağını hayran hayran seyrediyor.

Erbakan da mutlu. Pisliğin üzerine kurduğu iktidarında, şimdi pisliğin altında kalmaya bile razı.

Ve yalan üzerine yalan savuruyorlar.

En dikkatimi çekeni ise, seçim kararı ile ilgili olarak söyledikleri.

Erbakan diyor ki:

"Seçimi hep muhalefet ister. İktidarlar seçimden yana değildir, Seçimden kaçar iktidarlar. Ama bakın, biz iktidar olduğumuz halde seçim istiyoruz."

O bunları derken, ortağı ve yardımcısı da yanında sırıtıyor.

Yalan ki, kuyruklu yalan.

Erbakan'ın yanında sırıtan o sarışın kadın değil miydi **Mesut Yılmaz'ı** iktidarken seçime gittiği için **"korkaklıkla, kaçaklıkla"** suçlayan?..

Oydu elbet. Ama o kimin kızı? 'Dün dündür, bugün bugündür'ün...

Dün de yalandı, bugün de yalan.

Gerçek olan bir şey var. Korkuları.

Tansu Çiller'in yüzüne baktığım zaman zavallı bir ruh görüyorum.

Hırslı, mühteris... Ama korkak.

Yaptıklarının hesabını veremeyeceğini biliyor. Ve korkuyor.

Hiç korkmasın...

Bizi oyalayabilirler. Bu ülkeye zaman kaybettirebilirler.

Ama biz unutmayız.

Ve onu son nefesine kadar kovalayacağız.

Yaptıklarının hesabını verecek. Çok kaçarsa, son nefesinde.

Koçak'ı şehitler çarpacak

BUNUN dokunulmazlığı da yok. Bakalım ne olacak?..

Sultanbeyli'nin Refahlı Belediye Başkanı önceki akşam yayınlanan bandında pek çok kişiye hakaret etti, iftira attı.

Bunlara bir şey demiyorum.

Kendilerinin soyu bozuk olduğu için, başkalarınınkini de öyle zannetmeleri normaldir.

Bana akıl almaz gelen iddiası PKK ile ilgili olanıydı.

Sultanbeyli Belediye Başkanı Koçak'a göre, PKK diye bir şey yokmuş.

Bunlar Doğu ve Güneydoğu'da yaşayan Müslümanlarmış.

Türk ordusu da bunları öldürmek için PKK diye isim takmış ve bunlara, Müslümanlara kıyım yapılıyormuş.

Diyecek tek bir şey var:

"Allah b..... versin."

Ey Ali Nabi Koçak denen yaratık müsveddesi.

PKK ile savaşırken can veren şehitlerimizin rahları var ya...

Sana ve sülalene rahat vermeyecek, emin ol.

Sepet

REFAH Partisi ile DYP'nin seçime ortak gitme formülünün adı **"Sepet Sistemi"** imiş...

Nasıl da uygun düşüyor Allahım.

Şu sepet sistemi ile yapılacak seçimde şunları bir sepetleyiversek.

Diyecek tek bir şey var:

Hep MGV

RİZELİ meczup konuşurken kin kusuyor. Ve her gün yeni bir kaseti ortaya çıkıyor bunun.

Peki, kimse bakmıyor mu bu adam nerede konuşuyor diye?

Ben bakıyorum.

Arkasında asılı bayraklara bakıyorum.

Eğer Türkiye Cumhuriyeti'ni kafreden Rizeli meczup veya arkadaşlarından birinin arkasında bir bayrak asılıysa, bu bayrak hep aynı oluyor:

"MGV" yani **"Milli Gençlik Vakfı".**

Yani bu şer toplantılarını organize etme işi hep bu vakfın.

Peki, bu vakfla ilgilenecek bir merci yok mudur bu memlekette?

Yok mu be?..

Klozet imalatçılarına öneri

TOPLUMSAL tepkiyi kendi kendimize gösteren bir milletiz.

Bu yüzden de muhalefetimiz kahvelerden, berberlerden ve evdeki sohbetlerden öte geçmiyor.

Yine evde yapabileceğimiz bir toplumsal muhalefet önerisi geldi bir okurdan.

Ben bunu sanayiye uygulamak istedim.

Vitrifiye üreticilerinin takdirlerine bırakarak elbet.

Biliyorsunuz, çeşitli siyasi kişiliklerimiz var.

İçine bunların fotoğraflarının nakşedildiği klozetler ve alaturka hela taşları üretip piyasa verseler.

Herkes keyifle hacet giderse.

Hele hele bugünlerde **"Şevki"** modeli satış rekorları kırar gibime geliyor.

Ben de bir tane istiyorum lütfen.

Sarı renkli olsun.

Çil tipi beneklisini tercih ederim.

NE ZAMAN ADAM OLURUZ

Köşe yazarları pisliklerle uğraşmak yerine doğru düzgün yazı yazacak bir ortam bulduğu zaman...

VERMEDEN SON FIRSAT!
Sunullar Arısoy Ödülü
1.KİŞİ geçen yıl dü-

Divan'dan Opera'ya Enis Batur

kitap
DOĞAN HIZLAN

ENİS Batur'un çok sevdiğim Opera kitabını yazayım derken, iki kitabı daha çekti. Onun hızına yetişemeyeceğim için ben de hepsini bir arada tanıtmaya karar verdim.

Opera, bana göre **Enis Batur**'un şiir çizgisinde, **opus magnum**.

Opera, şiirde bütünlüğün zaferi. Dize sultasına karşı bir meydan okuyuş. Yaşadığınız/yaşayacağınız, okuduğunuz/okuyacağınız unsurların, kavramların toplu şiiri.

Şimdiye kadar **Batur**'un şiirini bilenler, daha çok lezzet alacaklar.

Hiç okumamışlar da, eğer şiir üzerine bilgileri, sezgileri varsa, gene de bu kitaptan büyük oranda şiirsel zevk duyacaklar.

Çünkü, **Opera**'da ilk kez **Batur**, geniş bir şiir bileşkesinde okuru buluşturmuş.

Opera üzerine daha çok düşünmek, ayrıntısındaki güzellikleri öğrenmeye niyetli bir okursanız, o zaman **Ahmet Oktay**'ın **İsrafil'in Sûr'u**' nu okumanızı tavsiye edeceğim.

* * *

DOĞU - Batı Divanı'nda dört divan yer alıyor:

Gri Divan, Seferî Divan, Alaca Divan, Berok Divan.

Divan, okurun çağrışım mekanizmasını hemen harekete geçiriyor. Belli bir türde yazılmış, örgüsü, kelime hazinesi de belli bir kalıp.

Enis Batur'un **Divan** başlığını koyması, onun şiirdeki çeşitlemeler kurammın yansıtılmasının habercisi.

Kişilerden mekanlara, zamanlara, kitaplara, anlara, durumlara kadar değişik bir çalışma.

Anılmış, damıtılmış bir gelenekle, modernin bir arada yazılması. Ben dört başlıkta yazılan divan'ların da birbirine benzerlikleri ve farklarını ayrıştırmaya çalıştım.

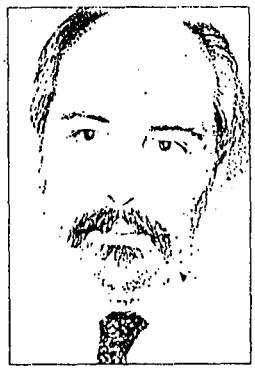

Enis Batur yeni yayınladığı kitaplarıyla okurlarını uzun bir şiir yolculuğuna çıkarıyor.

Enis Batur'un şiiri, hem sefendir, hem alacalı. Doğu ile batı arasında da sanı tecavüzünde bulunan, **Meryem şifasının** bile kar etmeyeceği bir **akıl** ve bir **abdal**'ın el yazıları.

Divan deyince, bilgimizin aklımıza üşüştürdüğü klasik/klişe kavramlardan kurtulduktan sonra bu divanları okuyun.

Yanılış da anlamayın. Her şeyi inkar edip de yaratılmıyor **Enis Batur**'un şiiri. Hayattan hayata, sayfadan sayfaya, istediğce kaşı, istenilişce açık bir şiirsel renge varıyor. Ama kok boyası bir renge.

Yabancılaşmanın, kendine çok dönüklüğe tepkinin şiiri de vardır **Batur**'da:

"Kasımpaşa'ya iniyoruz dar sokakların, / sıkışıp kalmış birkaç bahçeli evin ve/pastoral aykırılıklar kuran kiliselerin / arasından. 'Türkler kendi dillerinde / çiçek adlarını neden / bilmiyorlar Enis' diye soruyor durup / dururken ve kesik kesik bir çan sesiyle / gülüyor uzun saçlarını geri fırlatarak: 'Yoksa ondan mı yabancı ve yapayalnız kaldınız?"

* * *

SEYRÜSEFER Defteri'ne de şöyle bir göz atıp, gerisini size bırakayım. Çünkü siz bu kitaba benden daha çok ihtiyaç duyacaksınız. **Enis Batur**, burada şiirlerin okuşum yolculuğuna sizi de alıyor. Onun yöntemleri konusunda ilk ahlatıcı bilgilerin bundan sonrasını.

Ben daima şiirin arkasındaki okuşum serüvenini bilmek isteyen, mutecessis okurlardanım.

İyi bir şairin dünyasındaki kısa bir gezinti bu. Siz kitapları alın, uzun bir yürüyüşe çıkın.

Enis Batur, sizin gibi **seferî**leri sever.

(Opera, Altıkırkbeş Yayıncılık, Doğu - Batı Divanı, Seyrüsefer Defteri, Yapı Kredi Yayınları.)

BEST SELLER

İSTANBUL

- ▶Piedra Irmağının Kıyısında Oturdum Ağladım - Paulo Coelho - Can Yayınları
- ▶Anima Mundi Susanna Tamaro - Can Yayınları
- ▶Yüreğinin Gölürdüğü Yere Git Susanna Tamaro - Can Yayınları
- ▶Yaşama Sevinci Aydın Boysan - Bilgi Yayınevi
- ▶Simyacı Paulo Coelho - Can Yayınları
- ▶Arkadaşlar Arasında İpek Ongun - Altın Kitaplar
- ▶İnternet, Dolunay, Cemaat Can Kozanoğlu - İletişim Yayınları
- ▶Kürt Sorunu, Kökeni ve Gelişimi Kemal Kirişçi, Tarih Vakfı
- ▶Tehlikeli Masallar Ahmet Altan - Can Yayınları
- ▶Asteriks Oburiks Zor Durumda A.Uderzo - Remzi Kitabevi

Liste, Remzi Kitabevi,Pandora Kitabevi, Robinson Grusoe Kitabevi ve D&R kitabevlerinden derlendi.

ANKARA

- ▶Simyacı - Paulo Coelho Can Yayınları
- ▶Yüreğinin Goturdüğü Yere Git Susanna Tamaro - Can Yayınları
- ▶ Anima Mundi Susanna Tamaro - Can Yayınları
- ▶Sofi'nin Dunyası Jostein Gaarder - Pan Yayınları
- ▶Bozkurt - H. C. Armstrong Arba Yayınları
- ▶Yaşama Sevinci Aydın Boysan - Bilgi Yayınevi
- ▶Tehlikeli Masallar Ahmet Altan - Can Yayınları
- ▶Sicil - Yalçın Küçük Akış Yayınları
- ▶Padişah Anaları A. Kemal Meram -Toplumsal Dönüşüm Y.
- ▶Seni İçime Gomdüm Andrew Jolly - Can Yayınları

Liste, Arkadaş, Bilgi, Dost ve İmge kitabevlerinden derlendi.

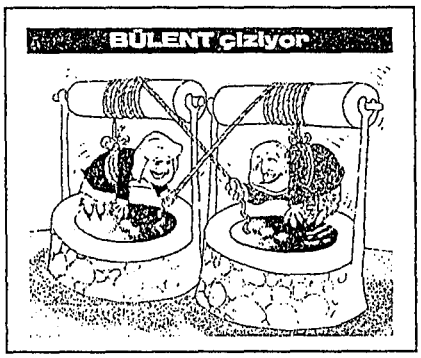

Her şeyi kendilerine benzetemezler

TANSU Çiller, Truk siyaset sahnesine girdiği günden beri, bu ülkenin 70 yıldır oturtulmuş saygın kurumlarını birer birer yok ediyor, saygınlıklarını gölge düşürüyor, dedi'n yok ediyor.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde, bu ülkenin en yüce otağını parlamento hiç bu kadar küçük düşmedi, halkın gözünde hiç bu kadar aşağılara inmedi.

Öyle ki, Şevki Yılmaz'ın sözlerinden sonra "Kardeşim, adam ilk kez doğru söyledi" diyenler bile oldu.

Çiller Ailesinin yolsuzluklarını örtmekten öte bir işlevi kalmayan bir parlamento için halkın olumlu şeyler düşünmesi elbette mümkün değildi.

Hükümetlerin başına geçen de farklı olmadı **Çiller** döneminde.

Hükümet adamı değiştirdi. Ülkeye hizmet aracı olmaktan çıkıp, **Tansu Çiller**'in hırslarına hizmet aracı oldu.

Bakanlıklar, bakanlar soytarıya döndü.

Elini attığı yeri kurutlu **Tansu Çiller**.

Şimdi sıra ordaya geldi anlaşılan.

Doğan Güreş'i bu hallere düşüren **Çiller**, orduyu da kendine benzetmeye çalışıyor.

Ama yemiyor... Olmuyor...

Bugün hâlâ bir devlet olduğunuzu laze hatırlatan tek bir kurum kaldı Türkiye'de.

O da ordu.

Hâlâ Anayasasına bağlı.

Hâlâ onu korumaya, ilke, köpeğe eğdirmeye niyetli.

Fakat o da yıpranıyor.

Sürekli polemiklere konu ediliyor.

Vatan hainî mürteci alçaklar tarafından küçük düşürülmeye çalışılıyor.

Yine de beceremiyorlar ordüyü kendilerine benzetmeyi.

Becereme yecekler de, merak etmeyin.

Katılmayanı kazandan düşün

GENELKURMAY'ın yargı mensuplarına intca konulu bir brifing vereceğini okuyunca Radyo D'deki programımda, "Adalet Bakanı Şevket Kepçe, bu brifinge katılacak savcılara soruşturma açtırıp, sürdürür" yorumunu yaptığımda saat sabahın sekiz otuzuydu.

Çok geçmeden, Kepçe'nin açıklaması geldi.

Beni hâlâ çıkarıyordu.

Sabahki yorumu duyduğu dostlar aradılar, "Nereden tahmin ettin? Bu kadar ileri gidebileceğini kimse düşünemezdi" diye.

Yıllardır bu politikayı yaza yaza, artık ruhlarını bile okuma da, oradan tahmin ettim.

Gerginlikten medet umduklarını, güç gösterisi yapacak manevraların yapıldığını bildiğim için tahmin ettim.

Dün bu yazıyı yazdığım sırada kaç savcı ve hâkimin toplantıya katıldığını bilmiyordum benim.

Çok da önemli değil.

O Bakan'ın emriyle, bu toplantıya katılmayan yargı mensubu varsa, geçtiğimiz günlerde yazdığım bir yazıyı hatırlatırım sadece.

"Cesur bir savcı aranmaz, savcı varsa zaten cesurdur" dediğim yazıyı...

Brifinge katılanlar savcılar.

Katılmayanları ise kazandan düşün.

İsterseniz bugün, bugün olmazsa yarın.

NE ZAMAN ADAM OLURUZ

Alçaklar tarafından yönetilmeyi kendimize yediremediğimiz zaman...

Bahse davet

TANSU Çiller'in yeni nesil yalakalarından **Nurhan Tekinel** buyurmuş:

"DYP'nin oy oranı yüzde 28'dir."

Dilimin ucuna kadar gelen kelimeyi söylemiyorum.

Ama başka bir teklifim var Tekinel'e...

Gel bahse girelim.

Erken veya geç, ilk seçimin sonuçları üzerine.

100 milyon lira koyuyorum.

Yüzde 15'in üzeri senin.

Yüzde 20'yi geçin bire iki veriyorum.

Yüzde 25'i geçin bire üç...

Baraj aşamasına bire iki alırım.

Yiyor mu?..

Alacağım iki yüz milyon lirayı da Sokak Çocukları Derneği'ne bağışlıyorum. Tansu'nun çocukları ne olacak?..

Gazetecinin suçu ne?

NAZLI Ilıcak ile fikren en küçük bir yakınlığımız yoktur.

Ama bu yazıyı da yazmak zorundayım.

Özel Harekât Dairesi'nin eski Başkan Vekili **İbrahim Şahin**'in arandığı dönemde, **Nazlı Ilıcak** bu kişiyi televizyon programına konuk etmişti.

Şimdi bu yüzden 6 yıl hapis istemiyle yargılanıyormuş.

Olacak şey değil.

Nazlı Ilıcak'ın bulduğu polis müdürünü bulamayan polislere ceza yok, işini yapan gazeteciye ceza var.

Olmaz böyle şey.

Bizim işimiz bu...

Toplumun merak ettiği konuları ve kişileri bulup konuşturmak.

Nazlı Ilıcak'a yapılan, hiçbir nedeni ülkede, hiç kimseye yapılmaz.

JİZ VESTELİDEN!

John Ashbery

SALI, 17 Haziran 1997

t Olimpiyatları
en haber bekliyor

DOĞAN HIZLAN
dhizlan@hurriyet.com.tr

ların bu iktidar zamanında yapılmayacağını hemen anlarsınız.

Yabancı deyince Avrupa dışındakileri anlayan bir zihniyetin buna inanması imkânsız.

* * *

ONUR Komitesi'nde Ravi Shankar'ların mahi orkestra şefleri Lorin Maazel ve Seiji Ozawa'ya, ünlü yazar Jorge Amado'ya kadar kimler yok ki.

Ayrıca bu olimpiyatların bir başka işlevi daha olacak. Biz de dahil olmak üzere çeşitli ülkelerin sanatçıları yarışacak. Bu kavram da olimpiyatları bir başka açıdan önemli kılıyor.

Sanatımız dışında dışarıya tanıtacak bir şeyimizin olmadığı şu günlerde, bu Olimpiyatların önemini anlatabildim mi?

Elbet siz anladınız da, devlet ve hükümet anlamıyor.

Olimpiyat yapılacak dalları bir kez daha yazalım:

Müzik, dans, tiyatro, edebiyat, plastik sanatlar, mimarlık, sinema.

Kendi sanatçılarımızın ürünleriyle, eserleriyle dünya sanat çevresini tanıştırırken, biz de dünyanın seçkin sanatçılarının değişik dallardaki yaratılarını göreceğiz, okuyacağız.

* * *

TÜRKİYE Olimpiyat Komitesi'nin bir amacı da, benim desteklediğim bir anlayışı uygulamaya koyması.

Bu da etkinliklerin, yarışmaların Anadolu'nun değişik kentlerinde gerçekleştirilecek olması. Kültür, büyük şehirlerin tekelinde kalmayacak artık.

Sanırım bu proje bizim dışa açılmamızda, tanınmamızda, sanat alış-verişinde önemli bir aşama olacak.

BÜLENT çiziyor

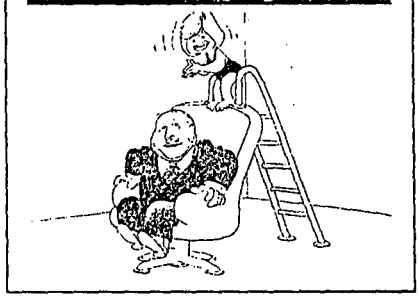

Bu kadarı da fazla

ADAM yedisinde neyse yetmişinde de o olurmuş ya.

Muhsin Yazıcıoğlu da o hesap.

20 yıl önce Türkiye'yi başka türlü karıştırıyordu, şimdi başka türlü karıştırıyor.

Şu Yazıcıoğlu'nun memleketi nasıl karıştırdığına bakın bir.

Önce Yılmaz'a ihanet etti. Hadi o Yılmaz'ın babası deyin, ya şimdi yaptıkları...

Türkiye'yi uçuruma sürükleyen bir koalisyonun hâlâ ayakta kalmasını sağlıyor.

Üç kuruşluk menfaati için yürüttüğü pazarlıklar, bizzat kendisinin de zararlı olduğunu söylediği bu hükümetin ömrünü uzatıyor.

Türkiye, icraatsız bu hükümete çok değerli aylarını, günlerini harcıyor.

Çünkü Yazıcıoğlu, "Ne kaparım bu tufadan" hesabında.

Yalnız o mu?

Ya ordaya yönelik bakanetleri...

Demokrasiden yana olmak elbette erdemdir, ama Türk ordusunun komutanlarını Suriye'nin diktatörü Hafız Esad'a benzetmek ve Türk generallerinin kafalarından geçenin, Suriye'deki benzeri bir etnik diktatörlük olduğunu den sanmak, ancak garip bir muhayyilenin ürünü olabilir.

Türkiye'yi bölmek ve parçalamak, çatışmalara yenilerini eklemek isteyen bir muhayyilenin...

Yazıcıoğlu bu sözlerinin hesabını vermeli.

Verecektir de!

Brifing isteyene bakın

BAZI haberleri okuyunca, gülesim mi, ağlayasım mı bilemem.

MGV'nun, yani Milli Gençlik Vakfı'nın Genel Başkanı'ndan irticayla ilgili brifing istediğini okuyunca aynı duyguya kapıldım.

Gülesi miyim, ağlamalı mıyım?

Daha önce de yazdım ya, tekrarlamakta fayda görüyorum.

Bize milletvekili hassasiyeti altında dolaşan mezbaha yapılığı komisyonları geçtiği yerlere bakın bir.

Milli Gençlik Vakfı toplantıları.

Milli Gençlik Vakfı toplantıya organize ediyor. Salonu buluyor, duyurusunu yapıyor, halkı topluyor. Rizeli gelip konuşuyor.

Yok, yok konuşmuyor, kükrüyor, ağzından salyalar saçıyor. Sahne gözyaşları dolayor, tabiat yapıyor.

Sonra da bu toplantıları düzenleyen, Rizeli mezbaha komisyonu üyelerinin sağlayan MGV kalkıp utanmadan diyor ki, "Bizim bu işlerle alakamız yok. Biz, vatanına, milletine bağlı bir vakıfız. Bize de irticayla ilgili brifing verin."

Herhalde kendilerince dalga geçiyor olmalılar.

Fakat halk başka konuşuyor.

Şu Vakıflar Genel Müdürlüğü'nü mü, Vakıflar Genel Müdürlüğü.

Onun bir elden geçirmek lazım en başta.

Nerede Türkiye düşmanı, cumhuriyet düşmanı oluşum var, hepsinin adının sonunda bir vakıf sözcüğü.

Yerler öyle vakıflarla.

Naomi'nin kuması

ÇOK eskiden yazdık... Biraz da gurur.

Dansçı sevgilisi, fotoğrafçı Hamiyet'in atılı sayılarında gönderiyoruz hatırlarsınız Naomi Campbell'i terk etmiş.

Kıvırdan iki hisse çıkardım:

1. Güzellik her şey değil. Yanında başka şeyler de lazım. Hatta bazen o başka şeyler, güzellikten daha önemli.

2. Erkekler biraz boşar oluyorlar. Eşlerini aldatan erkeklere bakın. Hep eşlerinden daha çirkin, daha az zeki, daha kötü kadınlarla beraber oluyorlar.

Ve kıssadan çıkan üçüncü hisse. Buna ne bundan.

NE ZAMAN ADAM OLURUZ

Örgütlü üç kişinin, örgütsüz üç bin kişiden daha etkili olduğunu anladığımız zaman.

Hepsi 30 bin kişi

GÖRDÜNÜZ değil mi?

Ben "Bunların Almanya'daki sayıları öyle büyük değil, güçleri örgütlü olmalarında" deyince inanmamıştınız.

Gördünüz. Hepsi hepsi 30 bin kişiler. Almanya'nın dört bucağından toplandıkları, çoluk çocuk geldikleri, otobüsle yabancıları aldıkları halde 30 bin kişiyi bile bulamadılar.

Almanya'da 2.5 milyon Türk arasında 30 bin kişi.

Yarısını da avanta peşinde olduklarını duyunca kaçanları düşün.

İşte o kadar.

Made bulandıran sinek bu işte.

Hem Alman hükümetinin, hem Türkiye Cumhuriyeti'nin medesini bulandıran...

Almanya'daki kaynaklarınız, İGMG'nin Dortmund'daki gösterisine PKK'nın da destek verdiğini söylüyor.

Önemli değil.

Önemli olan örgütlü olmak.

Yok mu Almanya'da Türkiye Cumhuriyeti için örgütlenecek cumhuriyetçiler?..

Siz onlardaki, Türkiye'ye bakmayın.

Siz, Batı havası almış insanlarsınız.

Bize de örnek olun.

NOT: Milli Görüş, hükümetin yıkılması durumunda Almanya'daki taraftarlarının Türk bankalarındaki paraların çekilmesi ekonomimize darbe vurdurabileceğini, Ben biliyorum ki, oradaki vatansever işçiler, onların çektiğinin üç katını bir şekilde yatırırlar. Meydan vatan hainî kopeklere bırakmazlar.

toğrafları tiyatroya konu oldu
arla Anadolu tarihi

a Güler'in fotoğraflarından yola çıkarak hazırlanan oyun, Temmuz'da Avrupa turnesine çıkıyor.

aşırmasıdır. O bir insanın uzamı, güleşimi, acısını, belki de ilâhra içinde taşınış, zamanı elince de basmıştır makinanın ugusine."

Kendisini bir sanatçıdan çok foto uhabiri olarak gören Ara Güler, uyada ilk kez bu tarz bir tiyatronun yapıldığı ve bundan çok mutlu olduğunu söylüyor.

AVRUPA TURNESİ

Yönetmen Mehmet Esatoğlu için bu oyun çok önemli. İki büyük ustanın eseri olan kitabı hem sahneye koymaktan, hem de bir ilke imza atmaktan memnun. Esatoğlu, "Bu kitapta Türkiye'yi, Ara Güler bir açıdan, Yaşar Kemal bir açıdan ele almakta. Fakat buluştuğumuz nokta, hep aynı: Anadolu Kültürü. Bizler istedik ki bu kitabı sadece meraklılar değil, bütün insanlar görsün. Ve bunu da başardık. Tiyatro sanatını, fotoğraf sanatını, müziği ve dansı bir araya getirdik. Hatta Belçika'dan bir teklif aldık. Yakın bir zamanda orada Anadolu kültürümüzü, gerçek yüzüyle insanlara sanatımızla tanıtacağız" diyor.

Dört ayrı sanat dalını sahne üzerinde birarayа getiren Ara'nın Anadolu Destanı, kültürümüzü ve yaşadığımız topraklarını öyküsünü, destansı bir biçimde sahneliyor.

Sahne Foks Tiyatrosu'nda önceki gün sahnelenen Ara'nın Anadolu Destanı, 20 Temmuz'da Amsterdam, Rotterdam ve Londra'da sahnelenecek. Oyunu onlarla Şonbahar, Sahne Foks'ta tekrar izleyebileceğiz.

r mühendisleri sonunda
r* kamyonu da üretti.

Camerata Academica Salzburg'un ilk konseri bu akşam.

Schubert akşamı

25. ULUSLARARASI İSTANBUL MÜZİK FESTİVALİ

Ek-13 Devamı

Puantiye' tarihi

BAKIŞ
DOĞAN HIZLAN

Doğan'ın, 'Haslet'in' Çizgileri yazısını koy-

antiye'nin 'yüz çizgileri
kmboş, siz belki belleğiniz-
in çizgileri buraya aktarabi-

sözlükteki
kastettiğini bilmenizi

m. Yüzsüz çizgileri karika-
el anlamda algılıyoruz.
ugiyi yazıyla anlat deseler,
n okuldaki şiiri nesre çevirin
ıu gelir aklına. Çizginin gü-
, özelliği seyredilmesindedir.
aslet siyaseti değil hayatımız.
niş. Onu yönlendirmek iste-
e başaramayanı, yalan söy-
ı bunu uzamaktan düşeni,
la başlayıp her konda yalan
zeni.
kın bu albümün kaç işlevi

var?

Birincisi, siyaset tarihimizde yükselen ve çöken bir portrenin çizgiyle tarihi. **Puantiye** cumhuriyet kuzyla ilgili çok yazı okuduk, bir de onu çizgide izleyin.

Bazı karikatürlerden söz edeyim.

Ekonomi Dersleri, kitabın yazarı **Profesör Tansu Çiller,** okuyan bunun baştan başa beyaz sayfa olduğunu söylemiş.

Kavanozlar içinde bir sürü beyin yarışıyor, Ali'nin beyni, Ayşe'nin beyni... En son kavanoz içinde **Puantiye** bir kuş.

Bir koyun, puantiye kumaşla gözü bağlanmış bir insan, hepsini çeken bir **Puantiye.**

Bu tablo size, ne vatandaşı hatırlatsın, ne de milletvekillerini. Sizi bir yanlışlık yapmamanız için uyarıyorum.

Puatiye Bayan'ın bir konuşması da çok hoş:

"Ne mutlu memurlara, ne mutlu işçilere, ne mutlu açlara, ne mutlu mutsuzlara!"

* * *

BU bir kitap yazısı değil. Bir vatandaşın **Giderayak Puantiye** albümü üzerine **safiyane** ve **halisane** notları.

Ne çizgiyle başedilebilir, ne **Haslet'le.**

Her evde bulunması gereken bir kitap.

ğin harika ikizleri

rden,
anan

DÜNYANIN önde gelen piyano ikililerinden biri olarak nitelendirilen Katia ve Marielle Labeque kardeşler, bu akşam festival seyircisiyle buluşuyor. Bir müzik eleştirmeninin "tıpkı minör ve majör gamları kadar birbirlerinden farklılar. Ama bir o kadar da birbirlerini tamamlıyorlar" diye tanımladığı Labeque kardeşlerin resitali, Atatürk Kültür Merkezi'nde saat 21.30'da başlıyor. Klasiklerden, 20'nci yüzyılın çağdaş bestecilerine kadar uzanan zengin bir repertuara sahip olan ikili resitalde, Mozart ve Çaykovski'nin eserlerini seslendirecek.

Festival kapsamında bugün Aya İrini'de de, Gabrieli Consort & Gabrieli Players Topluluğu'nun konseri var. Kurucusu Paul McCreesh yönetimindeki topluluğun konser programında, Morales'in Sevgili Aziz İsidor Bayramı İçin Mes adlı eseri yer alıyor. Konser saat 19.00'da başlıyor.

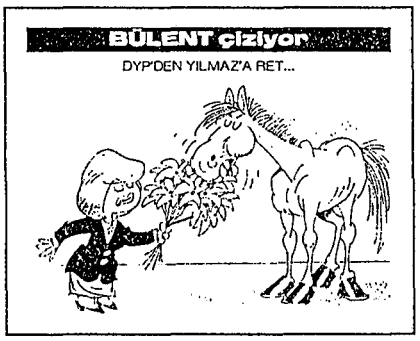

Seçim aralık 98'de

PAZAR akşamı Güneş Taner aradı.

CHP'ye geçmesini söz konusu olmadığını söylemek için aramış.

Anımsıyor, siyaset de konuştuk elbet. Son görüşmemizde, siyasetten bahsetmediysek, çünkü bunu gidermeden daha ivedi yapılacak anlaşmıştı. Siyaseti seçtik. Bu kez onu siyasete tekrar sarmış bulduk.

Uzun uzun konuştuk.

ANAP'ın çok erken bir seçime neden karşı olduğunu anlattı.

Öncelikle çok erken bir seçim için, seçmen kütüklerinin yenilenme çalışmalarının yetişmeyeceğini, 8 milyon seçmenin oy kullanamayacağını belirtti.

Başkal'ın bu konudaki sıranın yanlış bulduğunu, çünkü yenilenecek seçmen kütüklerinden en fazla faydalanacak partinin CHP olacağını söyledi.

Ben de onun, mart ayında yapılacak bir seçimin iktidarda olan parti için sıkıntılı olacağını, ekonomik sıkıntının had safhaya ulaştığı bu dönemde seçimin uygunsuz olacağını söyledim.

O da dibinin altındaki baklayı çıkardı ve şöyle dedi:

"Martta seçim olmaz zaten. Kurulacak hükümet, yarı icraat, yarı seçim hükümeti olacak."

Bunun ne anlama geldiğini ise şöyle açıkladı:

"Kuracağımız hükümet, bir bütçe hazırlayacak ve bütçeyi uygulayacak zamana sahip olmalı. Olmalı ki, neler yapabileceğinizi, ekonomiyi nasıl rahatlatabileceğinizi, ülkeyi nereye götürebileceğimizi vatandaşa gösterebilelim. Oy isterken başkasının başarısızlığına değil, kendi başarımıza oy isteyelim."

Güneş Taner'in bu yaklaşımını yanlış bulduğunu söylemeyeceğim.

Anladığım kadarıyla, aralık ayına kadar geçecek süreyi tahribatı gidermeye, Refah kadrolarını temizlemeye ve hazırlık olarak görüyor.

Sonraki bir yıl ise yeni kadrolaşmanın kendini kandırma dönemi olacak.

Böyle olunca da seçim tarihi kendiliğinden ortaya çıkıyor zaten.

Borsa: Hükümetsizlik bile daha iyi

İKİ kafadara göre, Yılmaz Çankaya hükümeti kuracak...

Demirel'in oyunu bozması, kafadarları kızdırttı.

İlk günlerde sakin görünen **Erbakan,** Yılmaz'ın adım adım güvenoyuna gittiğini görünce dün sonunda dayanamadı ve o da **Çiller** gibi terbiye sınırlarını aştı.

Kendi düşen ağlamamalı diyelim ve işimize bakalım.

Biliyorsunuz, bu ikili yaptıkları icraatlar borsada iki puanlık bir yükselişe neden olsa hemen halk desteğinden, piyasaların kendilerine güvenoyu verdiğinden bahsederlerdi.

Hatta bu tezlerini öne sürebilmek için borsada manipülasyon yaptırdıkları bile ileri sürülüyordu.

E madem öyle, şimdi ne diyecekler.

Normal şartlarda bir hükumet krizinde düşmesi gereken borsa, bunlar iktidardan düşer düşmez rekorlar kırarak yükselişe geçti. Ne o, yoksa bu yükseliş de bir kısım medyanın icraatı mı, yoksa sırrı gündem mi?

Bana sorarsanız, piyasalar Refahyol'a güvensizlik oyu verdi ve "Hükümetsizlik bile sizin hükümetinizden iyidir" dedi.

Anlayabilirlerse tabii.

Ne şehittir ne gazi

TANSU Çiller demokrasi için şahadetten bahsetmeye başlayınca, geçen haftalarda yazdığım bir yazıda halkı olduğumu iyice anladım.

Hatırlayacaksınız, "Çiller çok korktuğu ve henüz bilmediğimiz bir suçu var" demiştim.

Herhalde Çiller bu suçun, vatana ihanet gibi çok büyük suç olduğunun farkında. Ve bu yüzden de ipe gitmekten bahsetti oldu.

Anlaşılan o ki, henüz bilmediğimiz bu suç adamı ipe götürecek kadar vahim.

Ama Çiller hiç merak etmesin.

Onu asıp da kahraman yapmaz hiç kimse.

Aslında onu hapse atmaya bile gerek yok.

Mallarını elinden alınak ona en büyük ceza...

Gaziantep'e tavsiye

ŞEVKİ Yılmaz'ın Almanya dönüşünde yaptığı konuşmaları yine tepemi attırdı.

Bu nedenle Gaziantep Belediye Meclisi'ne bir tavsiyede bulunmak istiyorum.

Meclis ilk yapacağı toplantıda, Gaziantep geneleninin bulunduğu sokağın adını değiştirerek, alacağı bir kararla "Şevki Yılmaz Sokağı" yaparsa, Yılmaz'ın her nedense kafasına taktığı bu bölgeyle birlikte ölümsüzleşeceğini ve gelecek nesillere de, Şevki Yılmaz gibi birini anıp, saygıyla hatırlama olağı sağlanacağını düşünüyorum.

Ne dersiniz?

NE ZAMAN ADAM OLURUZ...

Olayları kendi menfaatimize göre değil, ülkenin ve insanlığın menfaatine göre yorumlamayı becerebildiğimiz zaman...

BİLGİSAYAR, MÜREKKEPSİZ KALEME BENZER!..

Şimdi; Hürriyet Pazarlama güvencesiyle dilediğiniz HEWLETT- PACKARD yazıcıya, UYGUN FİYATLAR ve UYGUN ÖDEME KOŞULLARIYLA, HEMEN sahip olabilirsiniz...

20-27 HAZİRAN '97
Sadece 7 Gün

Hem PC
Hem Macintosh
uyumlu
Modeller...

KDV DAHİL PEŞİN 151.750.000TL

HEWLETT PACKARD

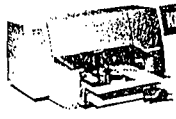

KDV DAHİL PEŞİN 63.000.000TL

HP DeskJet 820Cxi
Siyah fleyaz ve renkli mürekkep püskürtmeli yazıcı, dakikada 6 5 sayfa baskı hızı, 150 sayfa kağıt kapasitesi, özel renkli kartuş ve özel teknoloji ile profesyonel kalitede baskı, Windows 3.x ve '95 uyumlu, 1 yıl garanti.

KDV DAHİL PEŞİN 80.250.000TL

Ek-13 Devamı

Hürriyet PERŞEMBE, 7 Ağustos 1997 15

'dan mezhepler ve erin gerçek tarihi

kitap

DOĞAN HIZLAN
dhizlan@hurriyet.com.tr

inler. Tasavvufun bünyeleşmesi, ırikatlerin kuruluşu, tarikatler, ırikatler, tarikatler. Bir değil, on eğil, yüz değil; tarikatler, arikatlerin kolları, kollarının olları."

"Kur'an-ı Kerim'i olduğu gibi abul eden, yorumda aşırıya açmayan bütün müslümanlar"ın yet ve hadislerde bildirilen şeylerin erçek olduğunda birleştiklerini yazıyor.

Bu konuda uydurulan masalları, öylentileri, Gölpınarlı; delillerle ürütüyor, doğru bildiğimiz yanlışları üzeltiyor.

Gölpınarlı'nın bu çalışmasını kuduktan sonra, mezhepler'in ve arikatler'in, sosyal ve ekonomik ayattaki işlevlerini, bütün yönleriyle le öğreneceksiniz.

Tarikatleri ve mezhepleri bugünün nlayışı ve yorumuyla, ilk elden aynaklarla bizi aydınlatan bir çalışma.

* * *

ALİ Alparslan'ın Abdülbaki Gölpınarlı kitabı, bu büyük âlimin, leğişik yönlerini, renkli kişiliğini anımayanlar için mutlaka okunması gereken bir biyografi.

Onun hayatını, yetişmesini, özellikle genç kuşakların okumasını isterim. Gölpınarlı gibi alanının zirvelerinin, hangi aşamalardan sonra buraya gelebildiğini anlamanın yolu bu kitaptan geçiyor.

Yazarın sözünü ettiği gibi, çabuk sinirlenirdi, sanatı, edebiyatı bilirdi, özellikle bilimsel hatalara tahammül edemezdi, sanırım yeryüzünde en çok kızdığı şey cehaletti, daha da kızdıran ise cehaletini bilmeyenler, farketmeyenlerdi.

12 Ocak 1900'de Sultanahmet'te doğdu, 25 Ağustos 1982'de öldü.

Yunus Emre ve Mevlânâ'yı, onun sayesinde bütün yönleriyle tanıyabildik.

"Mevlâna'dan Sonra Mevleviler, Mevlevi Adab ve Erkânı kitaplarını kendisinden daha güzel yazacak bir kimse yoktu," diyor Alparslan.

Gölpınarlı'nın şiirlerinden seçmelerin yer aldığı kitapta geniş bir bibliyografya da yer alıyor.

Bir bilim adamının dünü; bugünün aydınlığı, uzak görüşüyle yazışının örneği.

(Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatler, Abdülbaki Gölpınarlı, İnkılâp Kitabevi.)

(Abdülbaki Gölpınarlı, Ali Alparslan, Kültür Bakanlığı Yayınları.)

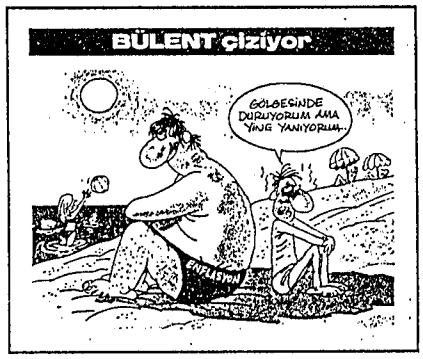

Şeytan aldı götürdü

BÖYLE şey ne duydum, ne gördüm... Önüne gelenin kansına, kızına dil uzatan P.Şevki Yılmaz'ı savunan **Tansu Çiller, "Şevki Bey o sözleri 1991'de söylemiş. O zaman niye dava etmemişler?"** diyordu ya...

Dava eden etmiş de, sonuca bakın...

"Şevki Yılmaz 5 yıl boyunca adresinde bulunamadığı için dava zamanaşımına uğramış."

İşe bakın yahu!

P.Şevki Yılmaz'ın şöhretin doruğunda olduğu yıllar...

Herkes adamın Rize Belediye Başkanı olduğunu biliyor... Bırakın Rize'yi, **P.Şevki Yılmaz** her gün bir televizyon programında... Adalet, canının istediğini stüdyo çıkışında yakalayıp içeri atıyor... **P.Şevki Efendi** bulunamıyor.

Bulunamıyor, çünkü dosyanın altında imzası bulunan savcı, **P.Şevki Yılmaz'ı** Ankara'da arıyor...

Herhalde Ankara'da Rizelilerin takıldığı kahvehanelere bakıyordu, "Şevki'yi gördünüz mü?" diye.

Hatta, onu bile yapmıyorlardı muhtemelen. Çünkü yolda adam çevirip sorsan, **Şevki Yılmaz'ın** Rize'de olduğunu söylerdi.

Belli ki, aranmıyor...

Fakiri, fukarayı, dövizzedeyi, gazeteciyi yatağında bulup kaldıran adalet, **P.Şevki'yi** 5 yıl bulamayıp, **Mustafa Taşar'ın** kansına dil uzatan adam hakkında açtığı davayı düşürüyor...

Dönemde ilginç... 1991-1996...

Refah iktidarda olsa anlayacağım... İktidarda DYP-SHP var... Adalet Bakanları SHP'li...

Önce **Seyfi Oktay**, sonra **Mehmet Moğoltay**...

Anlaşılan Refah'ın devletteki kadrolaşması öylesine güçlü ki, bakanlar bile aşamıyor...

"RP'li kadroların temizliğine önce Adalet, sonra Milli Eğitim'den başlamak gerek" derken ne kadar haklı olduğumuz ortaya çıkıyor!

NOT: Sayın savcılar, beni arayacak olursanız, açılan davaların açıldığı tarihten itibaren 5 yıl Çin'deyim. Haberiniz olsun...

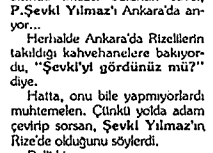

Adalete, gözü kapalı güvenebildiğimiz zaman.

Amerikalı gazeteciler aptal

AMERİKA'da yazılı basında tirajların, televizyon haberlerinde ratinglerin düşmesi, gazeteciler arasında paniğe yol açmış... Gerçekten de yazılı basında tirajlar dramatik bir biçimde düşüyor... Konuyla ilgili vakıflar, sivil toplum kuruluşları ve gazeteciler, çözüm için harıl harıl çalışıyorlar...

Amerikalı meslektaşlarımın, bir vakfın öncülüğünde önceki gün yaptıkları toplantıya, tek yabancı gazeteci olarak ben de katıldım.

Ortaya çeşitli fikirler atıldı.... Kimi yerel haberlere ağırlık verilmesi gerektiğini, siyasetin sıktığını, kimi insanların boğazlarıyla ilgilenilmesini, kimi vergi verenlerin vergilerinin nasıl harcandığının takip edilmesi gerektiğini söylüyordu.

Sonunda bana geldiler... Ve Türkiye'de durumu sordular...

Nasıl hava attım bir bilseniz... Türkiye'de son 10 yılda tirajların arttığını, 3 büyük ulusal gazetenin 600-700 bin civarında sattığını söyledim.

"Nasıl becerdiniz?" diye sordular...

Formülü verdim:

"300 kupona televizyon, 200 kupona müzik seti, 100 kupona yemek takımı. Haftada 1 deterjan, 1 diş macunu verin, siz de becerirsiniz" dedim...

Akılları almadı... Almaz tabii... Kafaları çalışmıyor ki...

Fıkra işte

KIYAMET kopmuş... Cennet ve cehennemde herkes yerli yerini almış...

Fakat cehennemde sorun var.

Çünkü **Yaser Arafat'ın** yanında **Marilyn Monroe**...

Birlikte geziyorlar... Birlikte yiyip içiyorlar, hatta birlikte yatıyorlar...

Diğer siyasi liderler isyanda... Özellikle de İsrailli liderler...

Sonunda dayanamayıp Cebrail'e gidiyorlar:

"Bu nasıl işitir? Burası sözde cehennem. Ama bu Arafat denen adamın yanında Marilyn Monroe, olur mu böyle şey?"

Cebrail gülüyor, **"Haklısınız"** diyor, **"Ama anlamadığınız şey şu... Burada Arafat'ı değil, Marilyn Monroe'yu cezalandırıyoruz."**

Oysa ben hem **Arafat'ı**, hem de yanındakini cezalandıracak bir çözüm biliyorum, ama söylemeyeyim.

Ağaoğlu'nun tedavisi Almanya'da yapılıyor

GEÇİRDİĞİ trafik kazasından sonra bacaklarındaki kırıklar iyileşmeyen ve enfeksiyon oluşan **Adalet Ağaoğlu'nun Türk-Alman Vakfı** aracılığıyla gittiği Almanya'da tedavisi sürüyor.

Ağaoğlu, Almanya'nın Hessen eyaletindeki, Glessen Tıp Fakültesi Kaza Cerrahisi Kliniği'nde Prof. Dr. Reinhard Schenttler ve Türk doktoru Ahmet Anıl tarafından tedavi ediliyor.

Altı hafta sürecek olan tedavide, sorunlu bölgelerin içine antibiyotikli bilyeler yerleştirilerek, buradaki dokular tekrar canlandırılmaya çalışılacak.

Geçirdiği son bir yılı 'kabus' olarak nitelendiren Ağaoğlu, tedavi sonrası İstanbul'a gelerek yazı yazmak istediğini belirtiyor.

Çay hediyeli mizah kitabı

MİZAH yazarı Cihan Demirci son kitabı Kuşku Burnu'nu ilginç bir promosyonla sunuyor okurlarına. Kitabı alan herkese bir adet de Kuşku Burnu Çayı hediye ediliyor. İnkılap Kitabevi tarafından yayınlanan kitap, Demirci'nin coşkulu mizah penceresinden günümüz Türkiye'sine çarpıcı bir bakışın ürünlerini sunuyor.

İstanbul Müzik Şenliği başlıyor

PANELLER ve söyleşiler yoluyla yeni çözümler üretip, çocuklar ve büyükler için düzenlenecek atölye çalışmalarıyla Türkiye müzik piyasasına yeni yaklaşımlar getirecek İstanbul Müzik Şenliği başlıyor.

Müzikle ilgili herkesi tek bir çatı altında buluşturan şenlikte, iki günde 28 sanatçı ve grup konser verecek. 25-26 Ekim tarihleri arasında Harbiye Askeri Müze Kültür Sitesinde düzenlenecek olan şenlikte, müzikle ilgili yayınlar ile kaset ve CD'lerin satışı da yer alacak.

İstanbul Müzik Şenliği-i müzik tutkunlarına müziğin önde gelen isimleri ile buluşma olanağı sağlarken, dernekler, okullar, enstrüman yapımcıları, tamircileri ile genç yetenekleri de müzikseverlerle yakınlaştıracak.

Bir ses duyuyor musunuz ? Philips *Incredible Surround Turnesi

Ek-14: T.C. İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/495, Karar No: 1999/184 Sayılı İlamı

ESAS NO :1997/495
KARAR NO :1999/184

HAKİM :ORHAN GÜNDEM 17219
KATİP :SELMA EROL

DAVACI :Şevki Yılmaz
VEKİLİ :Av.Zeyit Aslan-Av.Osman Kıdık-Av.Ahmet Şahingöz
Darülaceze cad.N:31 Bilaş işmerkezi A bl.K:5 ŞİŞLİ/İST.
DAVALILAR :1-Doğan Yayın Holding AŞ.adına sahibi AYDIN DOĞAN
2-Doğan Satmış
VEKİLLERİ :Av.Sibel Kırdar
Hürriyet Medya Towers GÜNEŞLİ/İSTANBUL
DAVA :Manevi Tazminat
DAVA TARİHİ :31.10.1997
KARAR TARİHİ :29.4.1999

Taraflar arasında görülmekte olan davanın tamamımızda yapılan açık yargılaması sonunda:

DAVACININ İDDİASI /

Davacı vekili dava dilekçesinde; Hürriyet Gazetesinin, 31.5.1997, 2.6.1997,2.6.1997,3.6.1997,4.6.1997 tarihli nüshalarında müvekkili aleyhindeki yayınlarla ,müvekkilinin küfürbaz şevki olarak itham edildiğini, küfürbaz şevki değil,incelmiş yazının ve diğer "inekli " yazıların ,hakaret,küfür ve isnatların haksız ve çok ağır olduğunu,kişilik haklarının ağır surette ihlal edildiğinden,üzüntü ve sıkıntı duyduğunu, 10 Milyar TL manevi tazminatın 31.5.1997den itibaren faiz,yargı gideriyle davalılardan tahsiline, hükmün gazetede yayınlanmasına karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

DAVALININ SAVUNMASI /

Davalılar vekili yanıt dilekçesinde; yetki itirazında bulunarak, esasyönündede davacının önceki bir tarihte yaptığı konuşmanın televizyon ekranlarından yayınlanması ile tüm kamuoyunun gündemini oluşturduğunu,davacı bu konuşmasında diğer milletvekillerine ve Türk Parlamentosuna hakaret ve küçümsemeyecek sözler söylediğini,29.5.1997 tarihinde Kanal D ekranlarında yayınlandığını, bu olayın ortaya çıkması ile laik ve demokratik düzeni savunan herkesin tepki gösterdiğini,ve iddianın doğru olmadığı yönünde eleştirilerde bulunduğunu, tepkinin sonucunda yayınlarını ve okuyuculardan gelen mektupların yayınlandığını, yazılarda küfürün değil ,bir olay üzerine halkın ve siyasi kişiliklerin nasıl tepki gösterdiğinin anlatılmak istenildiği,gazetelerin halkın sesi olduğunu, kamu yararı olduğunu, dava dilekçesinde müvekkillerinin bu sözleri söylemediklerini beyan etmelerinekarşı, Kanal D televizyonundayayınlanan programda da herhangi bir davada açıkladıklarını, davaya konu edilen yayınlarının,konuşma,içerik ve yayınlanmasında toplumsal ilgi ve kamu yararı taşıyan, hukuka aykırı hareketleriyle haksız davanın reddine karar verilmesini karşı olarak beyan etmişlerdir.

DELİLLER ve İNCELEME /

Dava, yayın yoluyla kişiliknaklarına saldırı nedeniyle manevi tazmine istemidir.

Çekişmenin çözümlenmesine etkili deliller toplanmış, dava konusu yayınla ilgili gazete nüshaları , deliller birlikte incelenerek değerlendirilmesinde; haber verme hakkı, gerçeklik,kamu yararı ve toplumsal ilgi, güncellik, konu ile ifade arasında düşünsel temel kuralları ile sınırlıdır.Basınınbu haklarını kullanması sırasında kaçınılmaz bu yayınlara doğrudan doğruya veya dolaylı olarak konu olan bazı kişilerin kişilik haklarında zarar görebilecektir.

Kanal D Televizyonu arena programında 29.5.1997 tarihinde çeşitli Televizyon kanallarında da yayınlanan banda alınmış davacının konuşmalarında,bazı belediye başkanlarını ismen işaret ederek küfürlü sözlerle suçlandığı,dolayısı ile halka karşı,hakaret ve küfür ettiği halkı birbiri ile düşmanca güne dayalı kasti ve tarzı ile bilereksöylemlerinin davaya konu, davacı aleyhine ağır [illegible] yapıldığı ileri sürülen yayınlarla birlikte incelendi [illegible] Büyükkamuoyunun tepkisi neticesinde davacının çıkışının yaratmış olduğu [illegible] yönelttiği, [illegible] mensuplarının bu küfürlü konuşmalarının teknik bir hata [illegible] defalarca beyan ettiği, [illegible]

Ek-14 Devamı

kendisinin sebep olduğu,

Davacının bizzat kendisininyarattığı olaylar konuşmasında, halkıbirbiriyle husumete bilerek ve tarzı ile yöneltmeye çalıştığı, saygın ve erişkin olmayan herhangi bir şahsın dahi böyle tarz ve sözler söylemeyeceği bir şekilde amaçlı olarak yaptığı tümkamuoyunun malumu olup,Türkdevleti, tüm Türk Milletinin manevi duygularınasaldırı ilehareket ve sözleri, Milletin duyulan üzüntü ve ağırithamların verdiği sonuç olarak halkın eleştrisi ve Basının Kamuoyunu bilgilendirme, gerçek ve ayrıntıları ile toplumu ulaştırmıştır.Yayınlar da davacının sarfettiği hakaret ve küfürlerin kabul edilmediği tepki ile belirtilerek söyleyene ait olduğu ifade edilmiştir.

Davacı bilinçli olarak tarz ve söylemleri ile kendi ağırkusurlu davranışıyle bu sonucu doğurmuştur.

Toplanan tüm delil ve belgeler ve Mahkememizce oluşan kanaate göre,ağır kusurludavacı, manevi tazminat gereğini ortadan kaldırmış,haksız ve yersiz,sabit olmayan davasınınreddine, yukarıda açıklanan nedenlerle karar verilmiştir.

H Ü K Ü M

Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1-DAVANIN REDDİNE,

2-İlamharcı 1.370.000TL.nin davacıya aidiyetine, peşin alınan 90.000.000TL harçtan mahsubu ile geri kalan 88.630.000TL.nin istek halinde ve karar kesinleştiğinde davacıya iadesine,

3-Avukatlıkasgari ücret tarifesine göre davalılar yararına 20.250.000TL. maktu vekalet ücreti takdirine, davacıdan tahsiline, davalılara verilmesine,

4-Davacı tarafından yapılan ,yargı giderinin üzerinde bırakılmasına,

5-Davalılar tarafındanyapılan 2.750.000TL.tebligat yargı giderinin davacıdan tahsiline,davalılara verilmesine,

Yargıtay yolu açık olmak üzere, taraf vekillerinin yüzlerine karşı 29.4.1994 tarihinde verilen karar açıkça okunup usulen anlatıldı.

Katip

Hakim 17219

Ek-15: T.C. İstanbul 3. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1999/138, Karar No: 1999/126 Sayılı İlamı

Davacı : Şevki Yılmaz
Rize Milletvekili TBMM-Ankara
Vekili : Av.Osman Kıdık, Av.Zeyid Aslan, Av.Turgut Aktaş
Darülaceza C.N:31 Bilaş İşmerkezi A/Blok K:5 Vişli-İstanbul
Davalılar: 1- Yeniğün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. adına
Cumhuriyet Gazetesi imtiyaz sahibi Berin Nadi
2- İbrahim Yıldız
3- Hikmet Çetinkaya
Türkocağı C. 39/41 Cağaloğlu-İstanbul
Vekilleri: Av.Fikret İlkiz-Av.Bülent Utku
Cumhuriyet Gazetesi Türkocağı Cad. 39/41 Cağaloğlu-İstanbul
Dava : Manevi Tazminat (3.000.000.000 TL.)
Dava Ta. : 31.10.1997
Karar Ta.: 28.05.1999
Taraflar arasındaki davanın yapılan açık yargılaması sonunda:
GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ

İSTEK : Davacı vekilidava dilekçesinde ; Müvekkilinin 27 Mart 1994 Yerel seçimlerinde Rize Belediye Başkanlığı'na ve24.06.1994 Genel Sicimlerinde de Rize Milletvekilliğine seçildiği ve halen Milletvekili olarak TBMM'de görev yaptığını, uzun yıllar Almanya da bulunan davacının yurt dışındaki vatandaşlarımızın problemleri ile ilgilendiğini, çeşitli basın yayın kuruluşlarında kendisi hakkında gerçek ve alakası bulunmayan yazılar ve haberler yayınlandığından bunların bir kısmına tekzip gönderebildirdiğini,

Davalıların sahip , sorumlu müdür ve yazarı oldukları Cumhuriyet Gazetesi' nin 31.05.1997 tarihlinüshasının " Politika Günlüğü" adlı köşesinde Hikmet Çetinkaya imzası ile yazılan yazıda, müvekkili hakkında (uyanın soytarı sahnede, soytarının maskesini Uğur Dündar bir kez daha düşürdü. Sakallı Yobaz ağızlarından pezevenk, kahpe kelimeleri eksik olmayan karayobaz çeteleri , birileri çıkıp soytarıya aynı uslupla yanıt vermelidir: " Sensin Pezevenk" artık kibar ve ağırbaşlı olmanın zamanı değildir,

01.06.1997 tarihli nüshasında yine aynı sütunda (bu adam hasta mı, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı inanılmaz bir kin , kardeşi kardeşe boğazlatmak isteyen bir intikam duygusu, müslümanı müslümana karşı kışkırtan bir gözü dönmüşlük,

07.06.1997 tarihli nüshasında yine aynı sununda ve imza ile: (Be hey dürzü Şevki Yılmaz'ın kasetlerini izliyor musunuz, söylediği tek doğru söz yok tipik bir şeriat pazarlamacısı, sağa sola çamur atan, orduya , politikacılara , bilimadamlarına, gazetecilere saldıran bir kişiyi kim Milletvekili yaptı....)

sözcükleri ile müvekkiline Basın yolu ile ve haksız şekilde ağır ve onur kırıcı kelimeler ile hakaret edildiğini, toplum önünde aşağılandığını, bu yazıların düşünce ya da haber amaçlı yazılar olmayıp, hakaretkastı ile kaleme alındığını, M.K. 24. ve B.K. 49.maddesinin açıkca ihlal edildiğini, ileri sürerek 3.000.000.000 lira manevi tazminatın olay tarihi olan 31.05.1997 'den itibaren yasal faizi, yargılama gideri , vekalet ücreti ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline karar verilmesini istemiştir.

CEVAP : Davalılar vekili süresindeki cevap dilekçesinde ; Davalılardan Hikmet Çetinkaya'yla ilgili olan dava konusu yazıların 31.05.1997 günlü "Uyanın" ve 6.6.1997 günlü " Be Hey Dürzü" başlıklı yazılar olup, 01.06.1997 günlü " Bu Adam Hasta mı ? " başlıklı yazının Hikmet Çetinkaya tarafından yazılmadığını, o günkü gazetenin başyazısı olduğunu,

İst.3.As.Huk.Mah.

Ek-15 Devamı

31.05.1997 günlü gazetedeki Hikmet Çetinkaya yazısının Gazeteci Uğur Dündar ın bir programından sonra yayınlandığını, bu programda yayınlanan Şevki Yılmaz'ın konuşması ile ilgili bantta; Şevki Yılmaz'ın Gaziantep Belediye Başkanı, Dinç Bilgin, Aydın Doğan ve daha bir çok kişi hakkında ağıza alınmayacak küfürler savurduğunu, adı geçenlere " Kahpe" ve " Pezevenk"ler diye hitap eden konuşmasına diğer tüm köşe yazarları gibi müvekkili Hikmet Çitinkaya'nın da " Uyanın" başlıklı ağır eleştiri yazısını yazmak zorunda kaldığını, nitekim davalı Gazetedeki yazıların yayınlandığı tarihteki davacının yarattığı ortamdaki Gazete başlıklarının;

Meclis'e hakaret eden R.P. Rize Milletvekili'ne soruşturma, DSP ve CHP'den suçduyurusu, Şevki Yılmaz'a yargı kıskacı,

Refah'ın gerçek yüzü göründü.

Medya nın Keplesu,

Pezevenk için soruşturma açıldı,

Yılmaz'a tepki yağdı,

Yılmaz: kaset tamamen montaj,

şeklinde olduğunu, Gazete haberlerinden Davacı'nın TV konuşmaları ile ilgili olarak Adalet Bakanı'nın soruşturma açtırdığını, DGM Savcılığı tarafından da soruşturma açıldığını, ayrıca Davalının TBMM 'ye hakeret edici nitelikteki konuşmaların varlığının da bir gerçek olduğunu, Davacının kendi yarattığı ortam bakımından kullandığı küfürlerin varlığı nedeni ile dava açma hakkı olamayacağını, RP Partisi ile ilişkiyi kesilmiş bir Milletvekili olarak yazılı ve sözlü açıklamalarının birçoğunun Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı'sının RP'nin kapatılması ile ilgili iddialarında yer aldığını, Hikmet Çetinkaya' nın DYP'lileri ikaz ederek şeriatçılar karşısında iktidar ortağı bir siyasi partiyide uyardığını, Refah Partisi'nin demokrasiyi kalkan gibi kulandığının ilerisürülerek eleştirildiğini, Davacının herkese küfür ederek oluşturduğu ortamdaki eleştiri yazılarına katlanması gerektiğini, ayrıca bu yazıların , haber ve eleştirilerin gerçeğe uygun , güncel , kamu yararı ve toplumsal ilgiye haiz ve ayrıca yazının konusu ile ifade şekli arasında fikri bir bağlantı bulunduğunu, haksız fiil ve ağır kusur unsurlarının gerçekleşmediğini, talep edilen miktarında fahiş ve zenginleşme aracı yapılmaya çalışıldığını savunarak davanın reddine karar verilmesini istemiştir.

DELİLLER VE GEREKÇE : Dava dilekçesinde ilgili kısımları ( ) , " " işaretler arasında gösterilen yazıların davalı Gazete'de söz konusu tarihlerde neşredildiği çekişmesizdir. İlgili Gazete sayfalarının onaylı fotokopi örnekleri ibraz edilmiş, tarafların sosyal ve ekonomik durumları araştırılmış, dava tarihinde , davacının TBMM Üyesi " (Rize Milletvekili" olduğu belirlenmiş, tarafların sosyal ve ekonomik durumları da araştırılıp, dosyaya intikal ettirilmiştir.

Davacının gerek Rize Belediye Başkanı, gerek Milletvekili olduğu tarihlerde, hatta politika hayatı öncesinde yurt içi ve yurt dışı konuşmalarında Anayasamızla güvence altına alınan , Türk Ulusu'nun sağduyusuna emanet edilmiş olan ve bazı maddelerinin değiştirilmesi dahi Anayasa'ya göre teklif dahi edilemeyecek olan Devletin Şekli olan "Cumhuriyet" e Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk'e ve Onun İlkelerine tersdüşen bir çok beyanatları yazılı ve sözlü (görüntülü) basında sık sık kamunun dikkatine sunulmakta, Davacının Milletvekili andını ihlal eder şekilde sözlü ve fiili davranışları üzüntüyü mucip olacak şekilde dikkati çekmekte, mensubu olduğu Parlemantoya dahi hakaret ettiği görülmektedir.

Bu davranışlarının bir kısmı nedeni ile Davacının mensubu bulunduğu Siyasi Parti'den çıkartılmış, Parti'den çıkartılmasına rağmen mensubu olduğu Siyasi Parti'nin Anayasa'ya aykırılık iddiası ile kapatılması iddianamesinde Davacının bu davranışları d kapatma sebepleri arasında gösterilmiştir. Nitekim mensubu olduğu siyasi Parti Anayasa Mahkemesince kapatılmıştır.

Görevini Anayasa , Basın Kanunu ve diğer yasalardan alan basın mensuplarının haber verme , kamuoyu oluşturma , kamuoyunu tehlikelere karşı uyarma görevleri cümlesinden dava konusu yazının kaleme alındığı , iş bu haber-yazının kamuyararı ve toplumsal ilgiyi haiz ve güncel olduğu , konu ile ifade arasında düşünsel bağlılığın da mevcut olduğu düşüncesi ile M.K.24. ve B.K.49.maddelerinin unsurları teşekkül etmediği gibi davacının yukarıda özetlenen ağır tahrip mahiyetindeki söz ve eylemlerinin M.K.4.maddesi bağlamında değerlendirildiğinde B.K.49.maddesinin davacı lehine uygulama olanağı da görülmediğinden Mahkememizin 5.3.1998 tarih, 1997/498 E. 1998/51 K. sayılı kararı ile manevi tazminat davasının reddine karar verilmiştir.

İst.3. As.Huk.Mah.

Ek-15 Devamı

Davacı vekilinin Temyizi üzerine mahkememizin kararı Yargıtay 4.Hukuk Dairesinin 21.12.1998 tarih, 7828 - 10551 sayılı kararı ile "... Dava konusu edilen yazılarda davacı için , "Soytarı" , "Pezevenk" , "Kan İçici" gibi nitelendirmelerde bulunulmuştur. Anılan bu ifadeler , Davacıya yönelik hakaret niteliğinde olduğu gibi basının amacına ulaşmasındaki varoluş nedeni olan toplumu bilgilendirmesi ve yönlendirmesindeki görev ve yetkisi ile de bağdaşmamaktadır. Böylece , özle biçim arasındaki denge bozularak eleştiri sınırları aşılmıştır. Yazılar , bu hali ile doğrudan davacının kişilik haklarını hedef almış vedavacının eleştirilmesinde özle biçim arasındaki denge bozulmuştur. Davacının daha önceki bazı davranış ve sözlerinin bir ağır tahrik olarak dava konusu yazıların yazılmasına neden olduğu doğru ise de , kullanılan sözlerde sınır aşılmıştır. Davacının bu davranışları ancak hüküm altına alınacak tazminat bakımından bir indirim sebebi olabilir . Mahkemece , davanın tümden reddine karar verilmiş olması belirtilen nedenlerle usul ve yasaya aykırı olup,..) gerekçesi ile oy çokluğu ile bozulmuş ise de , mahkememizce oy çokluğunun ve Sayın Yüce Daire'nin ulaştığı bu sonuç ve gerekçe yerinde görülemediğinden önceki kararda direnilmesi gerekmiştir.

Söz konusu köşe yazısı bütünü ile incelendiğinde ve son satırlarının ("...Artık susma zamanı değildir, bu süre geçmiştir . Uyanın.ŞŞ..Partililer, Uyanın... Yarın çok geç olacak.Son pişmanlık fayda etmeş ...) sözcükleri ile bitirilmesiğe nazara alındığında bu köşe yazısının davacının toplumun ortak değerlerine hakaretlerini sergileyerek Cumhuriyet'e , Atatürk İlkelerine ve Laiklik prensiplerine , Siyasi Partilerin sıkı sıkıya sarılıp, oy kaygısı ile ödün vermemesi ana temasını işlediği açıkça anlaşılmaktadır.

Mensubu olduğu SiyasiParti'nin Anayasa Mahkemesince kapatılıp, Davacının siyasi hakları yasaklandıktan sonra son aylarda yurt dışında da aynı davranışlarda bulunduğu yazılı ve görüntülü medya organlarınca haber olarak verilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı kin besleyen hilafetçi bir grubun , her türlü yola başvurarak , hatta en son teknolojik imkanları da kullanarak İnternet üzerinden Atatürk ve devrimlerine karşı hakaretler yağdırdığı son günlerde basın haberi olarak neşredilmiştir.

Varlığımızın teminatı Cumhuriyet , Demokrasi , Laiklik ve Sosyal Adalet ilkeleri ile Atatürkçülük gibi toplumun ortak yüce bir değerine her fırsatta saldıran, Ortaçağ karanlığını özendiren bir yaşam tarzını geri getirmeye çalışan bir zihniyete karşı basın mensuplarının değil her yurttaşın karşı gelmesi kendisi ve çocuklarının geleceği için en doğal hakkıdır.

Basın yolu ile kişilik haklarına saldırıldığı savına dayanan başka bir manevi tazminat davasına ilişkin Yargıtay 4.Hukuk Dairesi'nin 8.7.1996 gün 1996/4635-6359 sayılı bir bozma ilamının gerekçesinde de belirtildiği gibi (...hırsızlıkların, yolsuzlukların bir an önce önlenmesi, toplumun çürümüş yanının bir an önce temizlenmesi artık zaruret noktasına gelmiş ise , düzeltilmesinde gecikildikçe siyasal iktidara, o iktidarı elinde bulunduranlara karşı eleştirilerin artması , yoğunlaşması ve sertleşmesi de kaçınılmaz bir sonuçtur. Ülkenin ve toplumun içinde bulunduğu koşulların ve yaşanan olayların olumsuzluğu , sistemdeki tıkanma , başta politikacılar olmak üzere herkesin üzerinde birleştiği bir tablonun derin çizgileridir. Bu yüzden , hem kişinin üstlendiği görevin, hemde işin "konunun" toplumdaki önem ve mahiyetine göre yapılacak eleştriler , çoğalacağı gibi sertte olabilir . İşte , davaya konu yazıya açıklanan hususlar açısından bakıldığında özle - biçim dengesinin varlığının kabul etmek gerekir. 111) Mahkememiz yukarıda açıklanmaya çalışılan gerekçeler ile birlikte Yüksek Daire'nin yukarıdaki başka bir davaya ilişkin gerekçesinden de esinlenerek davacının söz konusu yazı nedeni ile manevi tazminat istemini yerinde görmediğinden bu aşamada da direnme nedeni ile davanın reddine ilişkin aşağıdaki kararın verilmesi sonuç ve kanaatine ulaşmıştır.

SONUÇ : 1- Yerinde görülmeyen ve sabit olmayan DAVANIN REDDİNE,

2- Kendi Yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına,

3- Bozmadan önce ve sonraki Davetiye giderlerinden ibaret 1.550.000 lira yargılama giderinin ve 13.500.000 lira maktu vekalet ücretinin Davacıdan alınarak davalılara ödenmesine ,

4- 27.000.000 lira peşin harcın 1.370.000 lirasının maktu red harcı olarak mahsubuna, arta kalan 25.630.000 liranin isteği halinde Davacıya iadesine,

Temyizi kabil olmak üzere karar verildi. Taraflar vekillerinin yüzlerine karşı açıkca okunup, anlatıldı. Temyiz yolu ve süresi gösterildi. 28.05.1999

Z.Katibi

Hakim 17117

Ek-16: Radikal Gazetesi, Selim Alpaslan' ın Köşe Yazıları

SALİM ALPASLAN

Takaşi Nakanişi kimdi? Kaddafi denen çöl bedevisinin 'Allah şeytanın hizmetindeki Japonya'dan intikam aldı. Bunun için duacıydık' diye intizar ettiği, Kobe depreminin bu su müdürünü mutlaka hatırlamışsınızdır. Büyük hasar gören şebekeyi onaracak, halkına su sağlayacaktı o genç müdür. Sözünü yerine getiremeyince kendini dördüncü kattan aşağı attı.

Ya Tagumi Ogawa? Belediye başkan yardımcısı yaşlı adam, 300 bin kişiye yeni ev yapımından sorumluydu. Kobe'deki konutları bir yılda bitirecekti; yetiştiremeyince kendini yakarak canına kıydı.

Onca yıl sonra Kobe'yi yazmanın ne âlemi var şimdi demeyin:

Celal Peker'i tanıyor musunuz? Kadıköy'de bir nalburdu. Geçen gün işyerinin yakınında, kendini trenin tonlarca ağırlığının altına bırakıverdi sessizce. Ardındaki mektup bir fazilet dersiydi: 'Para tatlı mı tatlı, ama hayatta kalmaya yetmiyor. Vergi borcumu ödeyemedim. Vergi yüzsüzü olmak istemiyorum.'

O da bizim samuraydı.

Kimi cüceler üç - beş kuruş vergi borcu için olmadık siyasi perendeler atarken, kimi mülevves sümükler Atlantik ötesi mal mülk için komisyonlara bacak arası yaparken, Japon usulü bir veda, içimi sızlattı. O hırsızların ümüğüne çökemeyen devletin önünde, böyle bir onur gösterisi acıydı, ama esaslı tokattı. Ne var ki ben, bırakın samuray ahlâkından bir şeyler kapmayı, ele güne rezil olmayalım, yeter diyorum.

Ne gezer! Mal ortada işte:

Tam da, Güneydoğu'da millete dışkı yediren, ev bark yakan, gece ansızın götürülenlerin üstüne faili meçhul şalı örten, hapishanelerde kafa kıranların nicedir pek sesi soluğu çıkmıyor, derken Metris temerküz kampının görüntüleriyle irkildik.

Euro - News kanalı da yayın yapıyordu ve vahşet Batı'nın da kanını dondurmuştu: Metris gestaposu tüfeği, eli kelepçeli mahkûmun kafasında paralıyor, yakası paçası dağılmış, ağzında sigara, elinde cop bir başka jandarma beyinleri dağıtıyor, fırsattan yararlanan gardiyanlar da basur memeleri azmış gibi saldırıyordu sağa sola. Ardından ekrana, üzerinde Türk bayrağı bulunan bir ambulans ve bir yazı geldi: 'No comment.'

Terörün bu yüzü yeni değil. Metris'ten iki gün önceki 2. Manisa davası gelsin aklınıza, yeter. O davada öğrenciler işkenceci polislerin üçünü teşhis etti ve yakınlarına dönüp zafer işareti yaptı. Ne bekleniyordu; başparmaklarını işaret parmağıyla ortaparmak arasına koymaları mı? Ve bir anda kıyamet koptu.

Hayatta sadece nefreti tanıyan gebeşler, o an çocukların başına kâbus gibi çöktü. Zavallı aileler feryat ediyor, kuzucukları kan revan içinde kalırken, çaresizlik içinde çırpınıyorlardı. Anne babaydı onlar. İnsan yüreği taşıyorlardı. İşte bunun içindir ki, bu gözü dönmüşlere 'İnşallah sizin evlatlarınızı da gözünüzün önünde böyle un çuvalına benzetirler' diye beddua edemediler.

'Manisazede'lerden bir kadının 'İşkencede bebeğimi katleden polis telefonda gayet yumuşak bir sesle çocuğuyla konuşuyordu' sözlerini hatırlayın. Bu sözler istihbaratçı Hanefi Avcı'nın aynı akşam 32. Gün'de söylediği 'Önceleri aralarına sızarız, vururuz kırarız diye düşünüyordum. Ama görüyorum ki bunlar bizim yurttaşlarımız' itirafıyla birleşince o kirli pençelerin hayatımızı nasıl köreltiğini görmek irkiltiyor insanı.

Jandarma dövüyor, gardiyan dövüyor, ama polis hem dövüyor, hem koruyor. Posta'nın Yayın Yönetmeni Sevgili Rifat Ababay, Çubuklu'daki bodyguard vahşetini günlerce yazdı: Muhabir Uğur Soysal'ın başına beyzbol sopasıyla çöreklenen katil bozuntuları yakalanmış ve o gün serbest bırakılmış. Geride Uğur'un başında 30 dikiş ve devlet babaya karşı kocaman bir sıfır güven kaldı. İyi de bizim meslek kuruluşlarımız nerede?

Bir ülke düşünün ki, kendilerine p...venk diyen 'deyyus-u ekber' için silahına bile sarılacak kadar gözü dönenler yönetiyor orayı.

Orada ihtirası yüzünden partiyi küçülten, servetini büyütenler hâlâ insan içine çıkabiliyor.

Orada bakanlık koltuğunu bir daha zinhar göremeyecek olan 'sokak kızları' demokratlığa soyunuyor.

Ve orada, karanlık ilişkilerin adamı Çatlı'yla ilişkili bir tuğgeneralin dosyası sümenaltı ediliyor.

Ve şimdi soru: Bir hırsız - polis - jandarma - gardiyan - bodyguard devletine Samuray ahlakından söz etseniz ne yazar, etmeseniz ne yazar?

Ek-17: Yeni Yüzyıl Gazetesi, Gülay Göktürk Köşe Yazısı

Münferit bir insan...

GÜLAY GÖKTÜRK

Artık bu münferit olaylardan çok fazla sıkıldık.

Bir yıldır, Refah içinde ya da kenarında duran bir takım densiz, dengesiz ve edepsizlerin yarattıkları "münferit" vak'alarla Türkiye'nin gündemini meşgul etmesinden, siyasi iklimi gerginleştirmesinden, bu arada tartışmamız gereken bir dolu meselenin de gümbe gitmesinden bıktık usandık.

Her kıvırtmanın bir haddi, her takiyenin bir sonu vardır.

Sanırım Refah Partisi, "münferit olaylar" tekerlemesiyle kıvırtma yapmanın da sonuna geldi dayandı.

Şimdi herkesin RP'den beklediği şudur; Eğer bu küfür kasetleri münferit bir olaysa, Şevki Yılmaz da tez zamanda "münferit bir insan" haline getirilmelidir.

Şevki Yılmaz Refah Partisi'nden atılmalı ve tek başına bir fert olarak, yani münferidçn yaptığı konuşmaların hesabını yargı önünde vermelidir.

Refah Partisi de bu pislikten kurtulmadan, bu konuda ağzını açıp da tek bir laf etmemeli; hele ki "münferit" kelimesini ağzına almamalıdır.

• • •

Şevki Yılmaz'ı televizyonda izleyen on milyonlarca Türk vatandaşının kapıldığı duygu şu oldu:

"Bu adam benden nefret ediyor... Bu adam beni bulsa bir kaşık suda boğacak..."

Yılmaz'ın küfür kasetlerinin hukuki sonuçlarını bir tarafa koyalım bir an için. Yılmaz'ın konuşmasında hakaret ettiği kişi ve kurumlar, bu hakaretlerin hesabını yargı önünde soracaklar.

Peki bizler o hezeyanlardan etrafa taşan dehşet verici duygularla nasıl baş edeceğiz? Nasıl olacak da, bu duyguları hazmedip, bu adamla aynı ülkeyi paylaşıp, tasada ve sevinçte ortak insanlar olarak karşılıklı hoşgörü içinde bir arada yaşayacağız?

Küfür kasetleri kin ve intikam kokuyor.

Şevki Yılmaz, doğduğundan beri bu topraklarda birlikte yaşadığı insanlara, onların alışkanlıklarına, gelenek ve göreneklerine, sevinçlerine ve heyecanlarına, oturup kalkışlarına; hasılı bütün yaşantılarına karşı tiksinti ve nefret kusuyor.

Ötesi yok; bu adam hepimizi düşman olarak görüyor. Konuşurken saçtığı tükürükler hepimizin yüzüne sıçrıyor. Suratındaki sırıtma, bir tek tavuğu yemek için değil, yirmi kümesi talan etmek için pusuya yatan sırtlanın sırıtışını hatırlatıyor.

Doğum kontrolü yapan on milyonlarca çifti "çocuk katili"; başı açık her kadını "fahişe", flört eden her genci "ahlaksız"; karısını koluna takıp sokağa çıkan her adamı "pezevenk"; içki içen her insanı "kafir" ilan eden bu adam, ne daha çok özgürlük ne daha çok hak, ne de daha mutlu bir Türkiye peşinde... O sadece geçmişin hesabını sormak, kan dökmek, intikam almak ve bu topraklara yeni nefret tohumları saçmak istiyor.

Kıyafet Kanunu'na karşıymış, İmam Hatip'ten yanaymış, cumaları tatil olsun istiyormuş, şuymuş buymuş... Bütün bunlar nihayetinde fikirdir, ben bu fikirleri tartışırım, uzlaşmaya çalışırım, uzlaşamasam da, bu konularda benden farklı düşünen insanlarla bir arada yaşayabilirim.

Ama Şevki Yılmaz'la; benden, bana ait herşeyden bu kadar nefret eden bir insanla nasıl bir arada yaşayabilirim?

Şevki Yılmaz'da beni ve benim gibi milyonlarca insanı dehşete düşüren şey, fikirleri değil, bu fikirlerini ifade ederken ortaya saçtığı duygulardır.

Refah'ın asıl tekzip etmesi gereken de bu duygulardır işte.

Erbakan, Tayyip Erdoğan, Ceylan, Kazan ve bütün diğerleri; herşeyden önce bizi Şevki Yılmaz'ın fikirlerini değil, duygularını paylaşmadıklarına ikna etmelidir.

Refahhlar, eğer gerçekten bu ülkenin bir gerçeği ve bu toplumun bir parçası iseler; küfür kasetlerinden taşan nefret, öfke, kin ve intikam duygularını tekzip ve tel'in etmelidirler.

Bütün bu konuşmalardan sonra belki biraz zor ama; bizi, bizden nefret etmediklerine ikna etmelidirler.

Aynı topraklarda yaşayan, aynı dili konuşan, aynı tarihi, aynı kültürü paylaşan insanların -bütün farklılıklarına rağmen- birbirlerine karşı duymaları doğal olan sıcaklıktan, sevecenlikten ve güzel duygulardan hiç nasibini alamamış bu kötü ruhlu adamı içlerinden atmakla kalmamalı, onun temsil ettiği düşmanca bakışa da mahkum etmelidirler.

Aksi takdirde bizim de, Şevki Yılmaz'a karşı duyduğumuz duyguları Refah'a doğru genişletmemiz kaçınılmaz olur.

Ek-18: Hürriyet Gazetesi, Emin Çölaşan Köşe Yazıları

Emin ÇÖLAŞAN

Kim bu Şevki?

ADAM Refah'ın Rize Belediye Başkanı'ydı. Sapasağlam olduğu halde ulusal bayram günlerine katılmamak için gidip sağlık ocağından bile rapor alırdı. 23 Nisan, 19 Mayıs ve 29 Ekim törenlerine asla katılmaz, aldığı doktor raporlarını piyasaya çıkarırdı. Bunların tümünü burada belgelemiştim.

Sadece bununla da yetinmez, evrakta sahtecilik gibi suçlar işlerdi. Şimdi bu adamın sadece Rize Valiliği'ndeki dosyalarına bir bakalım:

1- 19 Ocak 1995 tarihli dosya. Evrakta sahtecilik suçundan hakkında yargılanması gerektiği (lüzumu muhakeme) kararı verilmiş.

2- 4 Mayıs 1995 tarihli dosya. Ulusal bayram günlerine katılmamak için aldığı sahte raporlar nedeniyle yine yargılanması gerektiğine karar verilmiş.

3- 7 Eylül 1995 tarihinde yine yargılanması gerektiğine karar verilmiş. Bu seferki suçu, Rize'nin kurtuluş gününde Atatürk anıtına çelenk koymaktan kaçması.

Bütün bu dosyaların birer örneği şu anda Rize Valilik makamında bulunuyor. Meraklısı gidip oradan bakar.

Peki bunca karara rağmen ne oldu bu adamın yargılanması? Nerede ve nasıl yargılanıyor? Sonuç nedir?

Devletin ilgili makamları şu işin üzerine gitsinler de, tıkanma olayının nerelerde gerçekleştiğini bir görsünler!

Refah bu adamı aldı, milletvekili yapıp dokunulmazlık sağladı ve bütün dosyalar uyuyor.

★★★

Bu adam şimdi Refah milletvekili. Bu öyle bir parti ki, Şevki gibi birini bile milletvekili seçtiriyor ve onu Meclis çatısı altına sokuyor...

Ve bu adam, herkese uluorta küfrediyor.

Hacca gidiyor, orada Allah'ın önünde küfrediyor ve siyaset yapıyor. Birilerini etrafına toplamış, kendince yemin ettiriyor. Sen kimsin? Allah'ın vekili misin?

Ama aynı Şevki, işine geldiği zaman Meclis kürsüsünde çıkıp laikliğe bağlı kalacağı konusunda "namusu ve şerefi" üzerine de yemin edebiliyor.

Hangi namus, hangi şeref?

Önceki gece Uğur Dündar'ın Arena programında bu adamın sövgülerini bir kez daha utanarak ve yüzümüz kızararak izledik. Suratındaki o tuhaf sırıtmayla birlikte yine yalanlar sıralıyor, sadece insanlara değil, çatısı altında görev yaptığı Meclis'e ve milletvekillerine de utanmadan ve sıkılmadan sövüyordu. Ağzından salyalar saçılıyordu.

Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan'ın genelev açtırdığını iddia ediyor ve karısına da sövüyordu. Karısını genelevde çalıştırmasını istiyordu.

Bir kentte genelev olmasından belediye başkanı sorumluysa, Recep Tayyip ve İ. Melih'in kentlerinde de çok sayıda genelev vardı. Neyse, daha fazlasını yazmayayım!

Şevki bunlarla da yetinmiyor, Meclis'in "pezevenklerden" oluştuğunu iddia ediyordu.

★★★

Şimdi yapılacak iş bellidir. Birincisi, Celal Doğan ve eşi bu adamı derhal mahkemeye verip çok büyük tazminat alacaklardır.

Aynı durum milletvekilleri için geçerlidir. Tek tek açacakları tazminat davalarını mutlaka kazanacaklardır.

Ancaaak, Şevki gibilerine tazminat davası açmak yetmez.

Dokunulmazlığı derhal kaldırılmalı, hakkında ayrıca ceza davaları açılmalı, hem de bu adam Meclis'ten istifa ettirilmelidir.

Ceza ve tazminat davaları açma durumu sadece Şevki gibileri için geçerli değildir. Belli bir kesim Refah iktidarı döneminde iyice şımardı. Refah ve Tansu medyası da şımardı. Bunların bütün yayınları dikkatle izlenmeli ve hakaret ettikleri, küfür ve tehdit yağdırdıkları bütün kurum ve kişiler en ağır davaları açmalıdır.

(Biz de akıllandık, şimdi bunu yapıyoruz.)

★★★

Burada ısrarla yazıyorum. Cumhuriyetin savcıları ve hâkimleri bilsinler ki, Adalet Bakanlığı'nda oturan Şevket bugün var, yarın yok. Tavırlarını ona göre ayarlasınlar ve Şevki gibilerin üzerine gitsinler.

Türkiye'de inanılmaz bir şeriatçı şımarıklığı yaşıyoruz. Necmettin orada, Şevket burada, Tansu falanca yerde diye bunlar gemi azıya aldılar. Önlerine gelene tehdit, hakaret ve küfür yağdırıyorlar.

Bu utanç verici ve mide bulandırıcı olaylardan, Refah'ın kapatılması için dava açan Yargıtay Başsavcısı Vural Savaş, Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden ve Türk ordusunun komutanları bile nasiplerini alıyor.

İğrenç ve din sömürücüsü bir koro düşünün ki, bu kişi ve kuruluşlara ana avrat sövüyor ve yargı mekanizması suskun kalıyor.

Şevket'ten mi korkuyorlar? Şevket kim?

Şevki kimse, Şevket de o!

İçim titriyor. Güzelim bir din, güzelim Müslümanlık, Şevki'nin ağzına düşmüş! Onlar Müslüman, geri kalan milyonlar değil! Şevki diyor ki, "Devlet Hıristiyan'dır"... Gülelim mi, ağlayalım mı?

★★★

Şimdi buradan yine iç siyasete geliyorum. Tansu'yu ve partisindeki yağcıları, evet efendimci kart zamparaları düşünüyorum. Şevki gibilerin oylarına ve korumasına sığınmışlar. Tansu'nun yolsuzluklarını Meclis'te bu "Müslümanlar" aklıyor. Kelle hesabı dikkate alındığında, Allah, Tansu'yu Şevki ve benzerlerine muhtaç etmiş.

Oh olsun!

ANAP eski Milletvekili Doç. Dr. Türkan Arıkan, dün Tansu'ya faks çekmiş:

"Böyle bir kimseyi Meclis'e taşıyan ve bünyesinde barındıran bir partiyle daha ne zamana kadar işbirliği yapacaksınız?.."

Ve Yahya Kemal Beyatlı'nın iki dizesini faksına eklemiş:

"Ölmek değildir ömrümüzün en feci işi / Müşkül budur ki, ölmeden ölür kişi..."

Burada artık Refah Partisi'ne söyleyecek söz bulamıyorum. Hasan Mezarcı'lan, Şevki Yılmaz'lan, Hasan Hüseyin Ceylan'lan bile Meclis'e taşıyan bir partiden memlekete değil, koltukta kalabilmek uğruna sadece Tansu'ya hayır geleceğini hep birlikte gördük.

Utanıyoruz, utanıyoruz.

Yeter artık be! Bu memleket sizin oyuncağınız mı? Salyalı küfürlerinizden, yalanlarınızı dinlemekten bıktık, usandık.

Biz utanıyoruz, siz hiç utanmıyor musunuz?

Ek-18 Devamı

Emin ÇOLAŞAN

Memleketin birinde hoptirinam!

YAKIN zamana kadar birbirlerine söverler, demediklerini bırakmazlardı. Gün geldi, birlikte hükümet oldular. Kadının pek çok yolsuzluğu, şaibeli mal varlığı vardı ve Yüce Divan yolcusu olmak üzereydi. Önergeleri de Refah vermişti.

Bir süre sonra hükümet ortağı oldular. Büyük ortak çok güzel bir "Müslümanlık" sergileyip kadını Refahmatik deterjanı ile bir güzel akladı pakladı, Yüce Divan'dan kurtardı ve gebe bıraktı. Sonra bir dost oldular, birbirlerine öyle bir sarıldılar ki, sormayın gitsin!

Kadın sırf kendini kurtarmak uğruna partisini bitirdi ve Refah'a sığındı. Şimdi işin boyutları daha da değişti. Ülkeyi açmaza soktuklarını kendileri de gördüler ve bu kez Meclis'te yedi milletvekili olan, dün ak dediğine bugün kara diyen, hükümet ortağı olabilmek için kıvranan küçücük bir partiye, BBP'ye sığındılar.

O BBP ki, bugün seçim yapılsa acaba yüzde 3 oy alabilir mi? Hatırlayınız, bunlara seçimde yedi adet kelle kontenjanı verip Meclis'e ANAP listesinden sokan Mesut Yılmaz'dı.

Hacı-Bacı şimdi bu BBP ile pazarlık ediyor. Bu partinin özelliği ne? Refah'ın küçüğü! Meclis'te yedi kişi, Hacı ile Bacı'dan bir şeyler elde etmeye çalışıyor. Karşılığında bunlara kelle hesabı destek vermeyi vaat ederek!..

***

Hacı-Bacı hükümetinde işler ne de iyi gidiyordu canım!.. Ne anlamı vardı durup dururken erken seçime gitmenin!

Sevgili okuyucularım, Türkiye'de demokrasi adına bir komedi oynanıyor, hepimizi bıktıran inanılmaz bir rezalet sergileniyor. Ülkeyi açmaza götüren iki parti sonunda erken seçim kararı alıyor. Bir de bakıyoruz ki, başbakanlığı biri öbürüne devretmeye kalkışıyor. Bunu önceki gün basın toplantısı düzenleyip resmen açıklamaktan bile sıkılmıyorlar.

Bu başbakanlık sizin babanızın tapulu mülkü mü? Kime neyi devrediyorsunuz? Necmettin'le Tansu anlaşmış, şimdi biraz da Tansu başbakan olacakmış!

Gülelim mi, ağlayalım mı?

Tansu önceki gün Demirel'e gidiyor ve Köşk çıkışında da bu lafları söylüyor... Ve hemen ardından Cumhurbaşkanlığı bu sözlerini yalanlıyor. Kadından tık yok!.. Başka bir ülkede bunların yüzde biri olsa, kıyamet kopar ve ortalık birbirine girer.

***

Tansu önceki gün basın toplantısında bir kez daha aynı masalı okuyor:

"Hükümetimizin çıkardığı bütün kanunlar ve kararnameler ortadadır. Bunlarda laikliğe aykırı bir tek husus yoktur..."

Aklınca, bu sözleriyle Refah'ı savunmaya kalkışıyor! Sen Türkiye'de olup biteni görmüyor musun? Düne kadar küfrettiğin Refah'ın devleti nasıl ele geçirdiğinin, şeriatçıların nerelerde nasıl yuvalandığının farkında değil misin?

Eğer görmüyorsan, ayakta mı uyuyorsun?

Çıkardıkları kanun ve kararnamelerde laikliğe aykırı bir şey yokmuş! Vay benim uyanık güzelim vay!.. Eğer laiklik bir de kanun ve kararnamelerle çiğnenirse, iş o boyuta varırsa, o zaman Türkiye'ye İran bayrağı dikeriz olur biter.

Kadının gözleri öylesine ufalmış ki, sanki Türkiye'de değil de malını mülkünü istifliediği Amerika'da yaşıyor.

Bu şeriatçıların, bu yobazların neler yaptığına dair örneklerden biri, Oya Armutçu'nun haberinde yer alıyor.

Gerede Asliye Hukuk Mahkemesi'nin Nazmi Çatak isimli hâkimi, SSK avukatı Döndü Kekillioğlu'nun duruşmaya türbanlı katılmasına izin veriyor. Karşı tarafın avukatı Nurettin Kaptan itiraz ediyor ama sonuç değişmiyor... Ve Adalet Bakanı Şevket, bu hâkimi bir ay sonra ödüllendirip Ankara'ya Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu'na getirtiyor.

Avukatların duruşmalara türbanla çıkması yasak. Gerede'de bunu başaran hanım SSK'nın avukatı. Başka bir deyişle Refah'lı Çalışma Bakanı Necati Çelik'in emrindeki personel.

İşte cumhuriyet rejimi bunlar tarafından böyle deliniyor. Tansu bir boş zamanında şu SSK, Bayındırlık Bakanlığı, Kültür Bakanlığı gibi Refah'a bırakılan kuruluşlardan içeriye bir adım atsın da, olup biteni kendi gözleriyle görsün.

Çıkardıkları kanun ve kararnamelerde laikliğe aykırı bir husus yokmuş!

Onun bu laflarına herhalde hırsız enişte bile gülüyordur.

AYDIN MENDERES

Türk siyasetinde BBP'nin durumuna düşüp Refah tarafından kullanılanlardan biri de Refah Milletvekili Aydın Menderes. Sırf babasının soyadı nedeniyle, kontenjandan altı arkadaşıyla birlikte Refah'tan milletvekili yapıldı.

Son haftalarda birkaç olumlu ve onurlu çıkış yaptı, hükümeti eleştirdi. Sonra susturdular. Ne olduysa, nasıl olduysa, susuverdi.

Refah'ın kendisiyle ilgili gerçek görüşleri önceki gece Hasan Hüseyin Ceylan'ın ağzından televizyonlarda yayınlandı. Ceylan şöyle diyordu:

"O saftır. Bir de kendisinden 13 yaş büyük biriyle evlendi. Semra Özal'dan daha büyük papatya. Kendisine cumhurbaşkanlığı teklif edeceğimizi söyledik, duyunca hoşaf oldu. Şimdi muhterem hocam diyor, hürmetler ederim diyor. Durumu böyle idare edeceğiz mecburen..."

Aydın Menderes bu konuşmayı ekrandan mutlaka izlemiştir. İzlerken herhalde çok duygulanmıştır. "Mezara kadar" Refah'lı olmaya, bunlara destek olmaya devam etsin.

MUSTAFA TAŞAR

İki gece önce Şevki Yılmaz isimli özel kışkırtıcı'nın bir kaseti daha ekranlarda yayınlandı. Bu kez Mustafa Taşar ve karısına ağır hakaretler ediyordu. Bant izlendikten sonra Taşar ekrana geldi, bu bandı 1991 yılında Devlet Bakanı iken izlediğini, kaseti Adalet Bakanlığı'na dava açılması için gönderdiğini, sonucu bilmediğini söyledi. Fakat sonra sıkıştı!

Dava sonrasında devreye İ. Melih girmiş. İ. Melih, Şevki Yılmaz hakkında şikâyetini geri almasını istemiş. Taşar sonrasını anlatmıyor, bu işin sonucundan haberi olmadığını söylüyordu. Şimdi kendisine soruyorum:

Bu dava açıldı mı? Açıldıysa, İ. Melih'in isteği sonrasında şikâyetini geri aldı mı? Aldıysa niçin? Almadıysa, bu inanılmaz hakaretler sonrasında davayı niçin izlemedi? Sonuç ne oldu? Şevki Yılmaz aleyhine karısıyla birlikte tazminat davası açtı mı? Açtıysa sonuç ne oldu, açmadıysa niçin?

Bunları şunun için soruyorum: Taşar dava açmaya meraklıdır. Şevki Yılmaz, o bantta hem kendisine ve hem de karısına ağır hakaretler ediyor. Eğer bu konuda gereken davaları açtıysa mesele yok. Ama açmadıysa, o zaman işin içinde başka bir iş var demektir!

Bir açıklama gönderirse sevinirim.

Ek-18 Devamı

Emin ÇÖLAŞAN

Şevki'li vesaireli beddua

DÜN gece bizim alt kattaki komşulardan yine feryatlar yükseliyor. Bu aile arada sırada kapışır, karı-koca kavgası büyük gürültü ile devam eder. Bu gürültüler bizim evden de rahatça duyulur.

Fakat dün geceki kavgada yükselen sesler, diğer gecelere göre farklıydı. Kadın avaz avaz bağırıyordu:

"Ulan herif, Allah senin belanı versin. İnşallah Şevki'nin kasetine konu olasın. İnşallah Şevki senin için de bir konuşma yapsın, dünyanın kaç bucak olduğunu gör."

Adam durur mu!.. O da haykırıyor:

"Seni de inşallah Hasan Hüseyin Ceylan diline dolasın da Aydın Menderes'ten beter etsin... Allah'tan dilerim, Sultanbeyli Belediye Başkanı Nabi Koçak'ın diline düşersin Ermeni dönmesi karı..."

Birkaç dakika ara veriyorlar ve adam yine başlıyor:

"İnşallah Şevki, Hasan Hüseyin ve Nabi klip yaparlar, orada seni de oynatırlar..."

Vallahi bunları duyunca ne yapacağımı şaşırdım. Anladım ki, karı-koca kavgasına bile bizim kaset bülbülleri girmiştir.

Karı-koca kavgası devam ediyordu. Evden yükselen sesleri duydukça kendimi Refah mitinginde, ya da kapalı salon toplantısında zannediyordum.

"Puşt... Pezevenk... Deyyus... Yahudi tohumu... Senin Ata'nın... Karını kerhaneye gönder... Ermeni dönmesi... Karını Amerikan askerlerine pazarla..."

Gözümün önüne habire ağzından salyalar akarak nutuk atan birileri, din ve iman işportacıları geliyordu.

★ ★ ★

Vatandaş Sezer Alkan, bizim Şevki'nin Meclis'teki bürosuna faks göndermiş:

"Yıllardan beri kaynanam bana çok çektirdi. Allah'ın izniyle bu kadın hakkında da bir konuşma yapsan, bunu itin şeyine soksan, söylediklerini aynen kasete aldırsan ve bana da göndersen çok memnun olurum. Bu kadınla başka türlü baş edebilmek mümkün değil. Ben kaseti televizyonlara veririm, yayınlatıp kaynanamı rezil ederim. Bunu yaparsan ölür dünyada cennetlik olursun. Haydi Şevki, konuş Şevki..."

★ ★ ★

Fakat sevgili okuyucularım, ben bu son kaset olaylarında Şevki ile Hasan Hüseyin'e haksızlık yapıldığına inandım...

Bu iki vatan evladı, bir kısım medyanın oyununa gelmişler. Neden mi?..

Çünkü Şevki'nin kasetlerinde kendi deyimiyle "moderin" teknoloji kullanılmış ve adamın söylemediği sözler montaj yoluyla eklenmiş. Yani Şevki'ye yine kendi deyimiyle "kompile" düzenlenmiş.

Bu moderin teknoloji zamanımızda öylesine gelişmiş ki, ineklere bile bu yöntemle arya söyletiliyormuş. Yani Şevki, o sözleri kesinlikle söylememiş.

Hiç söyler mi?.. Fakat yine de "Büyüklük bende kalsın" diyerek milletvekillerine özür mektubu gönderiyormuş. Bütün amacı, Meclis'e geldiğinde "pezevenklerden" dayak yemekten kurtulmakmış.

Hasan Hüseyin'e de büyük haksızlık yapılmış. Meğer o kasetinde Aydın Menderes'e ve karısına dil uzatmıyormuş. Tam tersine, her ikisine de övgü dolu sözler söylüyormuş. Yani biz geri zekâlılar, onun sözlerini yanlış duymuşuz!

Valla helal olsun!

Hasan Hüseyin gibilerden övgü almak herhalde dünyanın en büyük şerefidir ve her kula nasip olmaz.

★ ★ ★

İşte efendim, "Müslümanlık" bunlar için budur! Söveceksin, sayacaksın, ayaküstünde binbir yalan sıralayacaksın, insanların karılarına bile utanmadan ve sıkılmadan dil uzatacaksın...

Ve ondan sonra da sözlerini inkâr edeceksin!

Böyle seçkin ve değerli vatan evlatlarını bağırlarında besleyen Refah Partisi'ni ve onun küçük ortağı Tansu'yu kutluyor, daha nice hayırlı başarılar diliyorum.

Allah tuttuklarını altın etmeye devam etsin. Refah'a yakın Kombassan isimli firmanın bir çalışanı geçenlerde havaalanında yüz milyarlarca liralık kaçak dövizi yurda sokmaya çalışırken enselenmişti.

Önceki gün de yine Refah'a yakın YİMPAŞ isimli firmanın bir yetkilisi (Refah'ın eski Yozgat İl Başkanı ve milletvekili adayı Kadir Şöhret) tam 24 kilo altını yurtdışından kaçak sokmak isterken enselendi.

Ne diyelim, bunlar hep "Müslümanlık" uğruna yapılıyor!

FEHMİ'NİN "MÜSLÜMANLIĞI"

Zaman Gazetesi, din adamı Fethullah Gülen yandaşlarına ait. Yani bunlar da ülkemizde "Müslümanlığı" temsil ediyor. Bizim bildiğimiz gerçek Müslümanlığın özünde **dürüst ve ahlaklı insan olmak var.**

Şimdi size bir mahkeme örneği vereceğim.

Bu gazetenin **Fehmi Koru** isimli yazarı, Fethullah Bey'in ve aynı zamanda Refah'ın adamı. Refah'ın yayın organı olan Kanal 7'de bu şahsın muhteşem programları var!

Bu Fehmi geçtiğimiz aylarda bir yazı yazıyor ve İhsan Doğramacı'ya hakaret ediyor. Daha doğrusu zırvalıyor. Doğramacı'nın Hıristiyan olduğunu falan iddia ediyor.

Doğramacı, bu şahsı mahkemeye veriyor ve tazminat kazanıyor.

Mahkemeler bu gibi tazminat davalarında gazeteden bir "maaş belgesi" ister. Gazetesi, mahkemenin yazılı istemi üzerine yargılanan gazetecinin maaşını mahkemeye bildirir.

Aynı şey Doğramacı davasında Zaman Gazetesi'nden de isteniyor ve mahkemeye bildirim yapılıyor. Şimdi sıkı durun:

Fehmi'nin maaşı 12 milyon 307 bin liradır!

Evet, insanlara iftira atmayı, ölmüş insanların arkasından bile saygısızlık etmeyi sürdüren **Fehmi**, gazetesinden **12 milyon** maaş alıyormuş!

Bu habere **Anadolu Ajansı** bile şaşıyor ve bu durumu **7 Mayıs 1997** tarihli haber bültenlerinde abonelere geçiyor.

Sevgili okuyucularım, işte bunların "Müslümanlığından" sadece bir tek örnek! Bunlar lafa gelince Müslümandır. Ama kendi parasal çıkarları öyle gerektiriyorsa, devletin mahkemesine bile yalan beyanda bulunmaktan kaçınmazlar.

Maaşlarını kâğıt üzerinde böylesine düşük gösterirler ki, tazminata mahkûm edildikleri, ya da haciz geldiği zaman kendilerini kurtarsınlar!

Ayıp oluyor Fethullah Bey, bu rakama kargalar bile güler. Acaba müritlerinizin bu yaptıklarından sizin haberiniz oluyor mu? Bunlar Müslümanlıkla bağdaşıyor mu? Müslümanlık bu mu?

Aman dikkat edin, sonra siz de Şevki'nin ve Hasan Hüseyin'in kasetlerine konu olursunuz beyefendi!..

Ek-18 Devamı

Emin ÇÖLAŞAN

Yarın çekiliyuuur

TANSU diyor ki: "İlk seçimde tek başımıza iktidar olacağız. En yüksek oyu da biz DYP olarak alacağız..."

Alırsın, alırsın!.. Sen hem en yüksek oyu alırsın, hem de iktidar olursun!

Ama seçim falan beklemeye gerek yok ki! Hacı yarın istifa edip seni başbakan yapmayacak mı? Yarına şunun şurasında ne kaldı? Diyelim ki Hacı birkaç gün daha mızıkçılık etti, en geç 20 Haziran günü o makamı sen doldurmayacak mısın?

İnşallah inşallah, çok da yakışırsın maşallah!

★★★

Aman Tansu, başbakan olunca kendine iyi bak. Sana 11 aydan beri habire kıyak yapıp kanatları altına alan, yolsuzluk dosyalarını hasıraltı eden din kardeşlerimizi sakın ihmal etme. Arada sırada hatırlarını sor.

Kamuoyunda "Enişte" olarak bilinen ve bir yılda bir milyar dolar parayı devlet işlerinden tokatlamayı başaran o herifi sakın yanına yaklaştırma!

Biliyor musun, bu enişte, Türkiye'de gelmiş geçmiş en büyük hırsızlardan biridir. Malını mülkünü yurtdışında istif etmiştir. Sana yanaşırsa aman yüz verme!

★★★

Sen başbakan olunca hepimiz arkanda olacağız Tansu... Bizim "bir kısım medya" hep arkanda duracak. Ben de şahsen senin emrine amade olacağım.

Sana şimdiki zor günlerinde bile büyük destek veren tipleri başbakan olunca sakın unutma.

Bak, en büyük şakaları, sahtecilikten hüküm giyip bir yıl hapis yatmış ve senin arkanda! Sabıka dosyasına bakıyoruz, tam dört tane sabıkası var. Sahtecilik, dolandırıcılık, karşılıksız çek vesaire...

İhale takipçisi liboş sana bütün gücüyle destek veriyor!

Kaset bülbülü Şevki sana övgüler düzüyor!

Bay Erbakan sana hayran. "Öl de öleyim" diye bağırıyormuş.

Bizim enişte "100 milyon dolarım gitsin razıyım. Yeter ki Tansu yeniden başbakan olsun" diyormuş...

Bu gibilerin verdiği destek senin için şandır, şereftir benim güzel Tansu'cuğum.

★★★

Burada sana birkaç tavsiyem olacak. Sen yarın başbakan olunca bu Refah Partisi ile aranı yine iyi tut. Ne olur ne olmaz, yarın ortaya başka yolsuzluk dosyaların geldiği zaman Meclis'te seni kim aklayacak!

Şevki'lerin, Fehim'lerin, Şevket'lerin, Necmettin'lerin, Hasan Hüseyin'lerin korumasına sığınmak her zaman iyidir. Sana yakışan da odur.

★★★

Başbakan olunca Dışişleri Bakanlığı'nı Refah'a verecekmişsin. Öyle anlaşmışsınız.

Benden sana arkadaşça tavsiye, oraya Şevki Yılmaz'ı otur. Şevki o makamı doldurur. Vallahi elin gavurlarını karşımızda sustalı maymuna çevirir. Örneğin, Amerika'ya gittiğinde bir miting düzenleyip konuşmaya başlar:

"Ulan ben sizin o George Washington denilen deyyusu iyi tanırım. Ona deyiverin, karısını kerhanede çalıştırsın..."

Ya da Fransa'ya gider ve resmi toplantıda nutuk atmaya başlar:

"Ey Fransızlar, De Gaulle denilen o pezevenkten başlatmayın beni şimdi..Sizi gidi Ermeni dönmeleri... Bir başlarsam rezil ederim..."

Belki yolu Rusya'ya düşer:

"Ben sizin ordunuzun daaa, generallerinizin deee... Savulun bre, dışişleri bakanı Şevki geldi, heeeyt anam..."

Canım Tansu'cuğum, senin yerine ben başbakan olsam Hıristiyan ülkelere yapılacak bütün dış gezilere Şevki ile birlikte Hasan Hüseyin'i vesaireyi de gönderip oralarda nutuk atmalarını sağlarım.

Hıristiyan âlemi bunları karşısında görünce korkar, paniğe kapılır ve muhallebi gibi çözülür. Karşımızda yalvarmaya başlar:

"Aman Türkiye, siz Avrupa Birliği üyeliği mi istiyorsunuz?.. Bütün şartlarınızla kabul ettik. İmza töreni yarın. Yeter ki bunları buradan uzaklaştırın..."

Eğer gerekirse, bu ekibi İsrail'e bile gönderirim. Şevki'nin oraya ayak bastığını haber alan İsrail'de o gün kargaşa çıkar, büyük panik başlar.

Şevki kılıcını çekip bağırır:

"Savulun bre pis Yahudiler, ben geldim..."

Kameraların önünde iki konuşma yapar, İsrail vatandaşlığına geçmiş olan herkesin pezevenk ve deyyus olduğunu hatırlatır. Bu gerçeği öğrenen yüz binlerce İsrailli, pılıyı pırtıyı toplayıp ülkesinden kaçmaya başlar. İsrail bu olaydan sonra bir daha belini doğrultamaz.

★★★

Benim güzel Tansu'cuğum, senin ne kadar dürüst, bilgili, tutarlı bir insan olduğunu bilen ve adına "Enişte" denilen herif belki de sen başbakan olduğun anda devlet işlerinden elini ayağını çekmek zorunda kalır... Ve birkaç gün sonra Amerika'ya tüyer.

Türkiye'de 65 milyon insan yarını bekliyor. Sen başbakan olunca ülkemizde her şey güllük gülistanlık olacak. Enflasyon düşecek. Allah'ın izniyle sen bütün yolsuzlukları ve hırsızlıkları durduracaksın. Senin bu gibi konularda ne kadar duyarlı olduğunu hepimiz iyi biliriz...

Çünkü sen dağların zirvesindeki kar, anandan doğduğun günkü gibi temizsin, yaaaa!..

Milletimiz şahittir ki, bugüne kadar senin ve saygın kocanın kursağından bir tek haram lokma geçmemiştir. Sen, o güzel kocacığınla birlikte babandan kalan 470 bin Türkiş lirayı ve annenin yastığının altından çıkan paraları çalıştıra çalıştıra birkaç trilyon yapmayı başarmış bir para sihirbazısın.

Şimdi hepimiz, milletçe yarını bekliyoruz. Sen yarın ufuktan bir güneş gibi yeniden doğacak ve başbakan olacaksın. Vatan sana emanet edilecek.

Refah'ın eserlerine, adil düzen'e artık sen sahip çıkacaksın. Onları çevrendeki yalakalarla birlikte sen koruyacak, sen yücelteceksin. Sana yakışan da budur.

Sen anandan "başbakan" doğmuşsun. Ol da hep birlikte yeniden neşemizi bulalım. Seni "başbakan" yapmayan, olmanı istemeyen, söz verip kıvırtan, hele senin o kutsal başına çorap örmeye kalkışan kim varsa namerttir. "Tansu fanatikleri" olarak vallahi "hepisinin" ellerini kıranız, dillerini keseriz.

Gel 18 Haziran gecesi! Hacı gidiyuur, Bacı geliyuuur, tekmili 36 kısım komedi devam ediyuuur!

Memleketin başına en büyük ikramiyeee!.. Yarın çekiliyuuur!..

Emin ÇÖLAŞAN

Bunları herkes mahkemeye vermeli

GEREK Refah ve gerekse DYP'den birileri, bu iki parti iktidar ortağı olunca iyice şımardılar. Bunların yandaşları tarafından yapılan konuşmalarda, çıkarılan bazı dergi ve gazetelerde, pek çok insanımıza inanılmaz küfür, hakaret ve tehditler yağdırılıyor.

Refah'ın şemsiyesine sığınan din sömürücüleri tarafından doldurulan ve son günlerde ekranlarda yayınlanan kasetleri hepiniz izlediniz. Bu kaset bülbülleri tarafından atılan nutuklar utanç vericidir, yüz kızartıcıdır.

İnsanlara sövülmekte, hakaretler yağdırılmakta, birbiri ardına inanılmaz yalanlar söylenmektedir. Dahası, belli kimselerin karılarına ve bunun da ötesinde ölmüş insanlara aynı yöntemle hakaretler sıralanmaktadır.

İşin daha da inanılmaz yönü, bu konuşmalardan bir bölümünün hac sırasında yapılmış olmasıdır.

Bu din sömürücülerinin yüreğinde Allah kavramı olmadığı, bu salyalı ağızların Müslümanlıkla uzaktan yakından ilgisi bulunmadığı, şu son yayınlardan sonra herhalde herkes tarafından görülmüştür.

"Pezevenk"... "Puşt"... "Ermeni dönmesi"... "Ermeni dölü"... "Yahudi tohumu"... "Haysiyetsiz adam"... "Kerhaneci"... "Karını geneleve gönder"... "Karını Amerikalılara gönder"... "Van'da Ermeni devleti kurmak istiyor"...

Devletin 30 Ağustos törenlerine katılanlar "Deyyus" olarak tanımlanıyor. Celal Doğan'ın, Aydın Menderes'in, Mustafa Taşar'ın karılarına açıkça dil uzatılıyor.

Yıllar önce ölen Atatürk'ün silah arkadaşı Kılıç Ali'ye dündüz küfrediliyor.

Milletvekilleri, gazeteciler, siyasetçiler, belediye başkanları ve aklınıza kim gelirse, bu iğrenç küfür ve hakaret yağmurundan nasiplerini alıyor.

Refah kasetlerinde rol alanlar yalancı. Ağızlarından salyalar akarak küfrediyorlar. Adam bir kasetinde İstiklal Mahkemeleri tarafından idam edilen (!) din adamı sayısını 200 bin, diğerinde 400 bin olarak açıklıyor!

Yok böyle bir şey. Tümü yalan. Her şey yalan.

***

Yine Refah yandaşı bir şeriatçı gazetede her gün insanlara ana avrat sövülüyor. Bu hakaretlerden nasibini devletin Anayasa Mahkemesi Başkanı, Cumhuriyet Başsavcısı bile alıyor.

Nice insana hem küfür yağdırılıyor, hem de aynı kişiler açıkça hedef gösteriliyor.

Aynı olay, son iki yılda avanta ve rüşvet yoluyla 1 milyar dolar hortumladığı iddia edilen hırsız enişte tarafından çıkarılan bir gazete bozuntusu için geçerli.

Burada da insanlara inanılmaz küfürler ediliyor, yoğun bir yalan, iftira ve hakaret kampanyası sürdürülüyor.

***

Sevgili okuyucularım, bunları niçin yazıyorum?

Burada hepimize, herkese düşen çok önemli bir görev var. Refah'ın kasetleri ekranlarda yayınlandığı için toplum onları izliyor.

Ama Refah kesimi ve hükümetin ufak ortağı DYP'liler tarafından çıkarılan bazı gazeteleri herkesin okuması mümkün değil. O paçavraları zaten okumak isteseniz de, bayilerde çoğu zaman bulamazsınız... Ve hakkınızda çıkan bu tür yazı ve haberleri görmeniz mümkün olmaz.

Şimdi burada hepimize düşen çok önemli bir görev var.

Ne olursa olsun, bu kasetlerde veya gazetelerde küfür yiyen, hakarete uğrayan, iftira atılan, hedef gösterilen herkes, bunları derhal mahkemeye verip hesap sormak zorundadır.

Bu bir ülke ve namus borcudur.

Bunlardan yargı önünde hesap sormadığımız sürece daha beter şımaracaklar, hedef büyütecekler ve onlara cesaret vermiş olacaksınız.

Bu gazeteleri okuduğunuz zaman birine hakaret, küfür mü gördünüz? İlgili kişiye derhal haber verin ve dava açmasını sağlayın. Ayrıca gazetenin orijinal nüshasını da saklayıp kendisine iletin... Çünkü, mahkemeler sonuçta bu orijinal nüshayı istiyor. Fotokopi çoğu zaman geçerli sayılmıyor...

***

Bunların, açılacak ceza ve tazminat davalarından kurtulmaları asla mümkün değildir.

Şimdiden biliyorum, çığ gibi davalar açılıyor. Hepsi panikte.

İnsanlara seviyesiz bir biçimde hakaret etmenin, sövmenin, iftira atmanın ve hedef göstermenin hesabını yargı önünde tek tek verecekler.

Bu davalardan kurtulmaları mümkün değil.

Yeter ki bu din ve iman işportacılarının, din sömürücülerinin, din tüccarlarının yayınlarından herkes ismi geçenleri haberdar etsin.

Bunlardan birinde birkaç gün önce bir bayan yazar için inanılmaz, iğrenç laflar yazılmıştı. O arkadaşımız bu yazıyı görmemişti. Kendisine haber verildi, gazete gönderildi ve davasını hemen açtı.

Dikkat ediniz, bir kez daha söylüyorum. Bu dayanışma ve haberleşme, açılacak davalar için çok önemlidir.

Dava açmayan, bu hakaretlere razı demektir ve kendi bileceği iştir!

***

Adamı çıkmış "Türkiye'de iki milyon orospu var" diyor!.. Hacda Allah'ın huzurunda siyaset yapıyor, küfrediyor, ayak üstü binbir yalan kıvırıyor... Ermeni ve Musevi vatandaşlarımıza hakaret ediyor.

O kara suratların salyalı ağızlarından ve bunların yazar bozuntularından bütün topluma hakaret, iftira, yalan, küfür ve tehdit yağıyor.

Ama artık açıyoruz davalarınızı... Bunlarla yargı önünde hesaplaşacağız. Bunları pişman edeceğiz.

Türkiye'de iki milyon anamızın, bacımızın, kızımızın "orospu" olduğunu iddia edebilen, saygın insanlara "Karını kerhaneye gönder... Amerikalı askerlere gönder... Puşt, pezevenk, deyyus" diye söven bu sahte Müslümanların maskeleri şimdi düştü.

Geri kalanını da Türk adaleti önünde hep birlikte bizler düşüreceğiz.

(Burada bir kez daha ve ısrarla yazıyorum. Her kim bunların kasetlerinde ve yayınlarında hakarete uğramıştır ve dava açmazsa o kişi namertir, korkaktır ve o hakaretleri hak etmiş demektir.)

ESAS NO
KARAR NO

Ek-19: T.C. Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/394, Karar No: 1997/948 Sayılı İlamı; ve

HAKİM
KATİP

T.C. Ankara 21. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/459, Karar No: 1998/191 Sayılı İlamı

DAVACILAR : 1- AYSEL DOĞAN 2- CELAL DOĞAN
VEKİLİ : AV- TUNCAY ALEMDAROĞLU- Necatibey Cad. Sezenler Sok. 9/18 SIHHIYE/ANK
DAVALI : ŞEVKİ YILMAZ
VEKİLİ : AV- ABDULLAH ÇİFTÇİ- Altınay Caddesi, 38/1 SİTELER/ANKARA
DAVA : TAZMİNAT
DAVA TARİHİ : 24.6.1997
KARAR TARİHİ : 26.12.1997

Davacılar vekili tarafından davalı aleyhine açılan Tazminat davasının Mahkememizde yapılan yargılaması sonunda;

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ :

İSTEM : Davacılar vekili dilekçesinde müvekkilleri Celal Doğan'ın 1989 yılından beri Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanlığı görevini yaptığını, diğer müvekkili Aysel Doğan'ın da onun eşi olduğunu, geçmişte müvekkillerinden Celal Doğan'ın Milletvekilliği yaptığını, ayrıca halen Gaziantep Spor Klübü Başkanı olduğunu, başarılı çalışmaları nedeniyle tüm Türkiyede tanınıp bilinen bir kişi olduğunu, davalı Şevki Yılmaz ın ise Rize Belediye Başkanı olup dahasonra milletvekili seçildiğini, halen milletvekilliği görevini sürdürdüğünü, 29.5.1997 gecesi kanal D televizyonunda yayınlanan Arena Programında davalı Şevki'nin müvekkilleri ile ilgili olarak ağır hakaret ve küfürleri içeren konuşmalarının yer aldığı bandın yayınlandığını, 30.5.1997 tarihli gazete ve televizyon haberlerinde bu hakaret ve küfürlerin haber olarak verildiğini, davalının bu hakaret ve küfürleri içeren konuşmasının televizyonda yayınlanacağını öğrenmesi üzerine basın toplantısı düzenleyerek müvekkillerine yönelik küfür ve hakaretleri tekrarlayıp sürdürdüğünü, böylelikle müvekkillerinin şeref, haysiyet ve aile birliğine hürmüzcu haksız olarak saldırılmış olması nedeniyle, müvekkillerinin büyük acı ve ızdırap duyduklarını bu nedenle davalı hakkında cezalandırılması için şikayette bulunduklarını, ancak dokunulmazlığı olduğundan şikayetin Savcılık aşamasında kaldığınıbu yüzden dilekçede yazılı manevi tazminat miktarlarının davalıdan alınmasını dava etmişler yargılama sırasında iddialarını tekrarlamışlardır.

YANIT :Davalı vekili ise yanıt dilekçesinde öncelikle usul yönünden itirazda bulunup bu konuşmaların 1990 yılında yapıldığını, aradan 7 yıl geçtiğini, zaman aşımı süresinin dolduğunu, bu yüzden davacıların tazminat isteme hakları olmadığını, ayrıca hakareti içeren yayınların müvekkilitarafından yapılmadığını televizyon kuruluşları tarafından yapıldığı için husumetin yanlış yöneltildiğini, yayını yapan kuruluşlara karşı yöneltilmesi gerektiğini, bu yüzden davanın yayını yapan televizyon kuruluşları ile program yapımcısı Uğur Dündar'a davanın ihbarı gerektiğini, ayrıca davacıların taraf ehliyetinin de bulunmadığını, çünkü müvekkillerine ait olduğu iddia edilen sözlerin müvekkilleri tarafından söylenmediğini, bantların delil olarak kabul edilemiyeceğini, kaldı ki davacı Celal Doğan'ın yaptığı açıklamada Gaziantep Genel evinin açılışı için merasim yapılmadığını, kurban kesilmediğini belirttiğini bu yüzden müvekkili tarafından söylendiği iddia edilen sözlerin hedefi olmadıkları için davacıların taraf ehliyeti bulunmadığını savunup ayrıca esas yönünden ilk kez kanal D televizyonunda Uğur Dündar tarafından banttın yayınlandığını, bu yayının yapılmasına müvekkilinin karşı çıktığını, ancak davacı Celal Doğan'ın karşı çıkmayarak muvafakat vererek sözlerin topluma yayılmasına ve aleniyet kazanmasına davacıların muvafakat vermiş olduğu için tazminat hakkının doğmıyacağını, bu yayın ve haberler nedeniyle davacıların bir zarar görmediğini, davacı Celal Doğan'ın yayıncılara her defasında teşekkür ettiğini, böyle olunca asıl müvekkilinin kişilik haklarınasaldırılmış olduğunu programlarda müvekkilinin bu sözleri söylemiş bir kişi olarak kamu oyuna yansıtıldığını, programlarda ve yayınlarda duyurulan müvekkili tarafından söylendiği ileri sürülen sözlerin gerçekte müvekkiline ait olmadığını, tamamen bir komplo ve uydurma olduğunu, bunu bahane ederek davacı Celal Doğan'ın televizyon kanallarında cevap verme hakkını kullanırken müvekkilime hakaret ettiğini davacının cevap olduğunu belirterek yaptığı konuşmaları içeren bantlarında delil olarak getirilip incelenmesini kaldıki istenilen tazminat miktarının çok fahiş olduğunu, manevi tazminatın bir zenginleşme aracı olmadığını, bu yayınlarda yapılmasında güncellik ve objektif ölçülerin kullanılmadığını, bu yüzden asıl sorumlunun bu yayınları yapan ve bu haberleri veren yayın kuruluşları olduğunu, siyasi yönden müvekkilini olumsuz etkilemek ve kamuoyunda kötülemek için bu yayınların yapıldığını savunup davanın reddini istemiş-

Ek-19 Devamı

DELİLLER VE DEĞERLENDİRİLMESİ :

Dava : MY'nin 24, 24/a ve BY nin 49. maddelerine ilişkin kişilik haklarına saldırıdan kaynaklanan manevi tazminat davasıdır.

Taraflar iddia ve savunları ile ilgili dilel ve belgelerini vermiş, dava konusu edilen konuşmaların yer aldığı TV Bantları, KANAL - D , SHOW TV ve RTÜK 'den istenerek dosya arasına getirilmiş, Rütük'den seçilen 2 uzman bilirkişiye bantların çözümleri yaptırılmıştır. (TV Bantları Mahkeme Hakimi tarafından da izlenmiştir.)

Dava konusu sözlerin yer aldığı konuşmalar 1990 yılında Etimesgut'da yapıla bir toplantıda yapılmış, konuşmanın yapıldığı salonda RP poster ve afişleri ile RP Adayı N.Çimen'in posterleri görülmektedir. Ayrıca Sakarya Milli Görüş Vakfının düzenlediği bir toplantıda yapılmış olan konuşmalarda bantlarda yer almıştır.

Davalının yaptığı konuşmaları içeren Bant 29.5.1997 tarihinde KANAL - D TELEVİZYONU'NUN Arena Programında yapımcının değerlendirmeleri ile programa katılanları bu konudaki görüşleri ile birlikte yayınlanmıştır. Aynı bant Show TV nin 29.5.1997 tarihli 19.48 haberlerinde de haber olarak verilmiştir. Böylelikle konuşmaların davalı tarafından 1990 yılında yapıldığı ancak 29.5.1997 tarihinde TV de yayınlanmakla aleniye kazandığı, davacıların ve kamu oyunun konuşmadan haberdar olduğu açıktır. Dava 24.6.199 tarihinde açılmıştır. BY'nin 60. maddesindeki 1 ve 10 yıllık zaman aşımı süreleri dolmuş değildir. Bu yüzden davalı vekilinin zaman aşımı itirazı yerinde görülmemiştir.

Bant çözümleri ile belirlendiği gibi davalı bir konferans şeklinde yaptığı konuşmalarında; Türkiyede Var olan Düzeni Zletrirerek yıkılması ve yerine Adil Düzen'in kurulması gerektiğini, Müslümanlığın durumu ile Müslümanların uyanması ve yapması gerekenleri, Devletin dininin hiriştiyanlık olduğunu, Türk Medeni Kanunu Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunların incile göre düzenlendiğini, Basının Toplumun Ahlak ve inancını bozduğunu, Müslümanın artık duramıyacağını, Kormadan mücadele etmesi gerektiğini, Konya Belediye Başkanının Genelevi kapatmak istediğinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin engelelediğini önlerine kanunun çıktığını, Türk Parlamentosunu pezevenklerin oluşturduğunu, Ülkenin alçakların idaresinde olduğunu belirttikten sonra "Geçenlerde Gaziantep'd de Belediye Başkanı Kurban keserek Modern bir Genelev yapıyor, Kerhane,... Namus için Şehit olunan Antepde Modern Genelev, yapıyor ve diyorki ben sosyal eşitlikten yana, sosyal adaletten yana bir partinin temsilcisiyim, Gençlerinde düşünmek zorundayım, Belediye Başkanı olarak bu görevi yapmak zorundayım. İnşaallah önümüzdeki günlerde Antepte Konferansımız var, Antep Belediye Başkanına o gün diyeceğim. Allahın izni ile madem sen eşitlikten yanasın pezevenk adam, önce hanımını oraya gönderde bu eşitlik sağlansın ...". diyerek dava konusu edilen davacılar le ilgili sözleri söyledikten sonra diğer konulara geçerek konuşmasını sürdürmüştür.

Davalı Bu konuşmaların televizyonlarda yayınlanması ve yazılı basında yer alması üzerine kendisinin yapmış olduğu konuşmaların çarpıtıldığını, kendisine karşı komplo yapıldığını ileri sürmüş isede, konuşmaları yapmadığı konusunda bir savunmada bulunmuş değildir. Aksine yaptığı yayınlanmış olan bu konuşmaları ile ilgili olarak kendisini haklı kılacak gerekçeleri ileri sürmek suretiyle haklılık kazanmaya çalışmıştır. Yayının yapılmasından sonra basına bu yolda açıklamalarda bulunmuştur. 30.5.1997 tarihli Hürriyet, illiyet ve Cumhuriyet Gaztelerinde davalının bu yoldaki savunmaları haber olarak yer almıştır. Davalı Ekli hürriyet gazetesi haberinde görüldüğü gibi elinde "Genelevi Kurban keserek açtılar" başlıklı gazete küpürünü alarak dava konusu edilen konuşmaya karşı bu haberi delil olarak göstermiştir. Başka bir anlatımla dava konusu edilen davacılara hakareti içeren konuşmasının haklı olduğunu, bu yoldaki gazete haberlerini göstererek kanıtlamaya çalışmıştır.

Davalı vekilinin; dava konusu edilen konuşmaların yayınlanacağının önceden duyurulduğu halde davacıların buna karşı çıkıp önlem almıyarak, konuşmaların kamu oyuna duyurulmasına izin verdikleri böylelikle daeacıların kişilik haklarına müvekkilinin değil bu konuşmaları haber olarak duyuran televizyon kuruluşları ile program yapımcılarının olduğu yolundaki savunmalarıda hukuk devleti olma, demokratik toplum olma ilkeleri yanında başta basın yasası olmak üzere MY., B.Y., Anayasa, Evrensel Hukuk Kurallarına Aykırılık oluşturur. Davalı taraf açıkça davacıların kişilik haklarına saldırıyı oluşturan bu konuşmalar yapıldığı gibi,yapıldığı yerde kalsa idi televizyonlar ve gazeteler bunları topluma duyurmasa idi, bir sorun çıkmıyacaktı, böyle olunca suçlu olan bu konuşmaları kamu oyuna duyuran görsel ve yazılı basındır. diyerek kendisini savunmaya çalışmıştır. Oysa Basının hakları yanında topluma karşı yerine getirmesi gereken görevleri vardır. Toplumda meydana gelen olayları özellikle toplum yönetiminde sorumluluk taşıyan mevkilerde bulunanların her türlü davranışlarını ve eylemlerini topluma duyurmak böylelikle kamu oyunun oluşarak denetim görevini yapmak

../..

Ek-19 Devamı

Özellikle toplumu sosyal ve siyasal konularda bilgilendirmek, kamuyu ilgilendiren konularda ve olaylarda komuoyunun düşünmeye yöneltici biçimde tartışmalar açmak, böylelikle toplum bireylerini içinde yaşadığı toplumun sorunları bakımından bilinçlendirerek komuoyunun serbestçe oluşumunu sağlamak görevi vardır.

Dava konusu edilen haber ve konuşmaları televizyonların yayınlayarak kamuoyuna duyurması ile toplumu bilgilendirme aydınlatma görevi yanında eleştirişi görevinide yapmı lardır. Halen TBMM. Üyesi olan bir kişinin toplumsal konularda ve TBMM konusundaki düşüncelerini topluma duyurmak güncel bir konudur ve bunda kamunun yararı vardır.

(Ankara C.Başsavcılığının 10.11.1997 tarih ve 1997/81293 H". sayılı fezlekesi ile davalı hakkında bu konuşmaları ile davacılara hakaret ettiği kabul edilerek TCK'nun 480/1, son maddelerine göre 2 kez yargılanabilmesi için Anayasanın 83. maddesi uyarınca dokunulmazlığının kaldırılması istenilmiştir.

Tarafların sosyal ve ekonomik durumları araştırılmış, davacı Celal'ın 1989 yılı dan beri Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı, Aysel Doğan'ın onun eşi, davalının ise Milletvekili olduğu belirlenmiştir.

Manevi tazminat istemi; kişilik ve haysiyetine bağlılığın, onları koruma ve savunma isteğinin (Azminin) açıklanmasıdır. Para ile bozulan ruhsal dengenin düzeltilmesi, manevi kaybın geri getirilmesi ve karşılanmasının olanağı yoktur. Haksız saldırı nedeniyle duyulan manevi acıların bir derece yatıştırılması, bozulan ruhsal dengenin birazcıkda olsa onarılması, tesellisi ve ruhsal doyuma kavuşturulması amacına yöneliktir.

Kişilik hakkı; bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal yapısı olup, bunların toplum içinde korunmasını ve sayılmasını sağlar. Kişinin şeref ve haysiyeti içinde yaşadığı toplumun gerekli saydığı ahlaki niteliklere sahip olduğu yada böyle kabul edildiği için kişiye verilen değeri ifade eder. Kişinin onuru, şerefi ve saygınlığı onun toplum içindeki tüm manevi değerlerinden oluşur. Kişilik hakkı herkese karşı ileri sürülebilen mutlak haklardandır. Başka bir anlatımla; her bireyin kişilik haklarının tanınmasını ve ona saygı gösterilmesini herkese karşı ileri sürebilir.(Bu hak kişiye sıkı sıkıya bağlı olduğundan yasaya aykırı olarak sınırlandırılamaz ve para ilede ölçülemez))

Davalı dava konusu edilen konuşma ve sözleri ile davacılara ağır hakaretlerde bulunmuştur. Davacı Celal için "Pezevenk Adam" derken, diğer davalı eşini genelevine göndererek eşitlik sağlamasını söylemiştir. Yani diğer davalı Aysel'in de geneleve giderek orada eşitliği sağlaması şeklinde ona yönelik sözler kullanmıştır. Toplumsal yapımız ve değer yargılarımıza göre bu suçlamalar kadın ticareti yapmak, namus ve iffetten yoksun olmak anlamlarına gelir. Bu sözleriile davalı davacıların kişilik değerleri ve varlıları ile ailevi onur ve saygınlıklarına doğrudan dil uzatarak onların şeref, haysiyet ve vakarlarına yönelik hakarette bulunarak onları kamu oyu önünde aşalayıp yıpratarak küçük düşürmüştür. Bu nedenlerle davacılar yararına manevi tazminat takdiri gerekmiş miktarı ise tarafların sosyal ve ekonomik durumları, toplumsal konumları, görev ve yükümlülükleri, hak ve çıkarları, hakkaniyet ölçüleri, manevi tazminatın bir ceza yada zenginleşme aracı olmadığı ilkesi de gözönünde tutularak günün ekonomik koşulları ve paranın satın alma gücüne göre takdir olunup belirlenmiştir.

(KARAR : Açıklanan yasal ve gerektirici nedenlere göre;

Davacıların davasının kısmen kabülü ile davacı Aysel Doğan için 3.000.000.000.- TL., diğer davacı Celal Doğan için 3.000.000.000.- TL olmak üzere toplam 6.000.000.000.- TL. manevi tazminatın dava tarihi olan 24.6.1997 tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte(% 30) davalı Şevki Yılmaz'dan alınarak davacılara verilmesine, Davacıların fazlaya dair istemlerinin reddine,

Davanın kabul edilen miktarı üzerinden hesaplanan nisbi harçldan peşin alınan harcın düşülerek kalan (126.000.000) TL. nisbi harçın davalıdan alınıp hazineye gelir yazılmasına,

Davacıların yaptığı dökümü gösterilen yargılama giderinin kabul ve red oranına göre 3/5' i olan (113.500.000) TL. yargılama giderinin davalıdan alınıp davacılara verilmesine, geri kalan kısmının kendi üzerlerinde bırakılmasına,

Davacılar vekili için Av.As.Üc. tarifesi uyarınca hesaplanıp takdir olunan (64.000.000) TL. nisbi ücreti vekaletin davalıdan alınıp davacılara verilmesine red olunan olunan miktar üzerinden aynı biçimde hesaplanıp takdir olunan (62.000.000 TL nisbi ücreti vekaletin davacılardan alınıp davalıya verilmesine,

Yargıtay yolu açık olmak üzere verilen karar açıkça okunup anlatıldı.

26.12.1997

Katip

HAKİM 20899

Ek-19 Devamı

ESAS NO : 1997/459
KARAR NO : 1998/291

HAKİM : ALİ KERİNOĞLU 18951
KATİP : ŞERİFE AYDOĞAN

DAVACI : ŞEMRA ÖZAL
VEKİLİ : AV-BİLGİN YAZICIOĞLU ;Paris caddesi NO:49/B-3 KAVAKLIDERE/ANKARA.
DAVALI : ŞEVKİ YILMAZ
VEKİLİ : AV-OSMAN KIDIK ;Nergisderesi cad.NO:31 Bilaş İş Merkezi A.Blok Kat:5 ŞİŞLİ-İSTANBUL.
D A V A : MANEVİ TAZMİNAT
DAVA TARİHİ : 15.07.1997
KARAR TARİHİ : 15.04.1998

Davacı vekili tarafından davalı aleyhine açılan Manevi Tazminat davasının yapılan açık yargılamaları sonunda:

D A V A :

Davacı vekili tarafından 15.7.1997 tarihli harçlandırılmışdava dilekçesinde özetle;31.5.1997 günü ATV adlı özel TV kanalının anahaber bülteninde,davalı tarafından yapılan ve çözülmüş metni ekte sunulan bir konuşmanın yayınlandığını,müvekkile davacı Şemra Özal ile eşi Turgut Özal'ın ruhunu taciz eden bu konuşmada davalı Şevki Yılmaz tarafından;

".....Şu insanların haline bakın,kimler bizi idare ediyor,CAMP davit-teki şu adama bakın ben yazmıyorum,geçtiğimiz haftaki gazeteler şu adam kime benziyor Özal'mı Papazmı?Papazmı?Özal'mı,şu hale bakın,şu hale bakın,şu rezalete bakın,şu hale bakın,bin yıllık tarihimizde bu şahsiyetimizde böyle insanlar gelmişmidir,benim ülkemin başbakanına bakın küçülmeye bakın,papaz elbisesi giyiyor,şu hale bakın,hakın kardinal elbisesi giyiniyor.Bunlarmı bizi yönetiyorlar,bunlarmı bize batı medeneyetinden,bunların meclisin içindekilerin hepsi bu elbiseyi giyer,hepsi buna razıdır,batıcı hepsi çünkü,yetek lastikler aldatmasın,hepsi batıya uşaktır,uşak ....."şeklinde müteveffa Turgut Özal'a toplum önünde karalayan beyanlarda bulunduğunu,davalı tarafından türk toplumunda hoş karşılanmayan bu densiz,anlamsız ve çirkin beyanların müvekkilesine derinden üzdüğünü,

Gerek doktorin ve gerekse uygulamada kişilik hakları hak sahibinin hayatının sihatinin,vicut tanlığının ve ruh bütünlüğünün manevi ve fikri varlığının üzerindeki hakkı olduğunu,ceza yasasında kişinin şeref ve onurunun özel olarak kılandığını,şahsın şahsiyetinin varlığını,geliştirme ve koruma hakkının anayasal bir hak olduğunu,bir kimsenin kişilik portresini kamuya karşı tanınmayacak duruma sokan haksız birdavranışa karşı savunmada bulunabileceğini,

Bir kimsenin ailevi çevresi dolayısı ile şahsi menfaatleri yalnız o ailenin yaşayan fertleri bakımından mevzubahis olmayacağını,aile fertlerinden ölmüş olan kimselerle olan bağların mütevefanın hatırasına karşı ika olunacak hürmetsizlikler sebebi ile yaşamakta olanlarıda müessir etmesi sonucunu doğurduğunu,ölünün hatırasına tecavüzün aile çevresinde onunla özel münasebetlerde bulunan kimselerin şahsi menfaatlerinin korunmasının düşünüldüğünü,ölüye yapılan tecavüzün hayatta kalanlara inkaz ettiği taktirde bunların kendi namlarına bir hak meydanında bulunabileceklerini,ileri sürerek 1.000.000.000 TL manevi tazminatın yayın yapıldığı tarih olan 31.5.1997 tarihinden itaberen işleyecek yasal faizi ile davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Y A N I T :

Davalılar vekili yanıt dilekçelerinde;televizyonda yayınlanan konuşmanın yapıldığı tarihin belli olmadığını,sözlerin Turgut Özal'ı hedef aldığını,sağlığında kendisi ile ilgili olarak dava açmayan kişinin ölümünden yaklaşık 6.yıl sonra bu davanın ileri sürülemeyeceğini bu nedenle olayda zaman aşımı süresinin dolduğunu,

Kişilik haklarının ölümle sona erdiğini,bundan sonra ölümün şeref,hasiyet veya özel yaşamının ihlalinden söz edilemeyeceğini,

Ayrıca konuşma bandında yayınlanan sözlerin müvekkiline ait olmadığını,yayınlanmasında müvekkilinin kusurunun bulunmadığını,ATV adlı televizyonda yayınlanarak müvekkili aleyhine dava açılmasına sebep olan sözlerin montaj olduğunu,televizyonun bu konuşmayı hangi gerekçe ile yayınlamış olduğunun anlaşılmadığını,kişisel haklara saldırının belirlenmesi için yazının veya konuşmanın tümünün değerlendirilmesi gerektiğini,ayrıca bu değer

./..

Ek-19 Devamı

değerlendirmenin davacıyı hedef almadığının anlaşılacağını,olayda gerçeklik,kamu yararı,güncellik,konu ile anlatım arasında düşünsel bağlılık bulunduğunu ve hukuka uygun olduğunu,davacı tarafın kendilerini üzen sözlerin televizyonda yayınlanmasına ses çıkarmadıklarını adeta muafakat ettiklerini,kasetin müvekkilinin rızası ile yayınlandığını,ayrıca talebinde fahiş olduğunu ileri sürerek davanın reddine karar verilmesini istemiştir.

G E R E K Ç E :

Dava;Medeni kanunun 24.ve borçlar kanununun 49.ncu maddesine dayalı kişisel haklara saldırıdan kaynaklanan manevi tazminat istemine ilişkindir.

Davacı delil olarak anılan televizyon kanalında yayınlanan dava konusu konuşmayı içeren kaseti ve çözülmüş metnini,ayrıca davalı hakkında basında çıkan çeşitli yazılara ait yayın fotokopilerini ibraz etmiştir.

Davanın niteliği gereğince tarafların sosyal ve ekonomik durumları araştırılmış ve gelen yanıtlar ve belgeler dosyasına eklenmiştir.

Konuşmanın yapıldığı tarih saptanamamış ancak CAMP DAVİT toplantısı ile ilgisi ve bu toplantının yapıldığı tarih ile TV'de yayınlanış tarihi nazara alındığı ve davacının saldırıyı TV'yayını ile öğrenmiş olduğu bu iddianında aksi kanıtlanmadığı cihetle davalının zaman aşımı defi yerinde görülmemiştir.

Bilirkişilerce ayrıca kasetin çözümü yapılmıştır.

Televizyonda yayınlanan ve davaya konu konuşmanın davacı vekilinin dilekçesinde yazılı şekilde olduğu,anlaşılmıştır.

Yayın ve içeriği tartışma teşkil etmemektedir.

Sarf edilen sözlerin davacının eşi mütevefaya madifiyeti ve kişisel haklara saldırı teşkil ettiği açıktır.

Davacı bu sözlerin hedef alındığı kişinin eşidir.İtamlardan ve saldırıdan büyük üzüntü duymasıda muhakkaktır.

Ölüye yapılan tecavüzün hayatta kalanlara inkaz etmesi halinde bunların kendi namuslarına bir hak dermeyan edebileceği öğretide ve tatbikatta kabul edildiği,basın yolu ile bir kimsenin şeref ve itibarine yapılan tecavüzün onun eşini ve daha direk bir şekilde dulunu mütesair edeceği düşünülmüştür.

Manevi tazminatın taktiri mahkemeye aittir.Hakim bu miktarı tayin ederken saldırı teşkil eden eylem,olayın özelliği yolunda tarafların kusur oranını,sıfatını,işgal ettikleri makam ve diğer sosyal ekonomik durumlarınıda dikkate alması gerekir.

Hükmedilecek para,zarara uğrayanda manevi huzuru doğurmayı gerektirecek tazminata benzer bir fonksyonu olan özgün bir nitelik taşır.Bir ceza olmadığı gibi mamelek hukukuna ilişkin zararın karşılanmasını amaç edinmemiştir.Takdir duygusunun etkisine ulaşmak için gerekli olan kadar olmalıdır.

Miktarın tayininde bu kıstaslar nazara alınmış ve talebin tamamına karar verilmesi gerektiği düşünülerek aşağıda yazılı biçimde hüküm oluşturulmuştur.

H Ü K Ü M :Yukarda açıklanan nedenlerle:

1-Davanın KABULÜ İLE-1.000.000.000 TL manevi tazminatın 31.5.1997 tarihinden itibaren 1.1.1998 tarihine kadar % 30 bu tarihten sonrada % 50 yasal faizi ile davalıdan tahsili ile davacıya verilmesine.

2-Hükmedilen miktar üzerinden bulunan 36.000.000 TL nisbi harçtan,peşin alınan 9.000.000 TL nisbi düşümü ile bakiye kalan 27.000.000 TL harcın davalıdan alınmasına.

3-Davacı yararına taktir edilen 59.000.000 TL nisbi vekalet ücreti ve 17.771.500 TL yargılama giderinin davalıdan tahsili ile davacıya ödenmesine.

Davacı vekilinin yüzünde,davalı vekillerinin yokluğunda yargıtay yolu açık olmak üzere verilen karar açıkca okunup usulen anlatıldı.15.4.1998

Katip

Hakim 18951

KAYNAKÇA

Kitaplar

Aktan, Coşkun Can. **Ahlaki Yeniden Yapılanma ve Toplam Ahlaka Doğru: 4- Toplam Ahlak Yönetimi**, İstanbul: Arı Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği, Aralık 1999.

Akünal, Teoman. **Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler**, İkinci basım, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım Yayın No:500, Hukuk Dizisi: 217, Mart 1995.

Alemdar, Zeynep **Oyunun Kuralı, Basında Özdenetim**, Birinci basım, Bilgi Yayınevi, Bilgi Dizisi: 77, Kasım 1990.

Aydın, Sevil. **Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Hukuksal Korunma**, Ankara: Adil Yayınevi, Yayın No: 61, Hukuk Yayınları Dizisi: 60, 1997.

Belsey, Andrew ve Chadwick, Ruth. **Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar**, Çeviren: Nurçay Türkoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları: 225, İnceleme Dizisi: 122, 1998.

Burton, Graeme. **Görünenden Fazlası: Medya Analizlerine Giriş**, Çeviren: Nefin Dinç, İstanbul: Alan Yayıncılık Yayın No: 161, 1995.

Çetin, Erol. **Açıklamalı-İçtihatlı Basın Kanunu Basın ve Radyo-Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırıdan Doğan Sorumluluk- Türk Ceza Yasası ve Terörle Mücadele Yasası'ndaki Basın Yoluyla İşlenen Suçlar Medya Mevzuatı**, Birinci basım, Ankara: Turhan Kitabevi, Ağustos 1999

Demirkent, Nezih. **Yeni Türkiye Cumhuriyeti Özel Sayısı**, Part: 4, C: 23-24, Eylül-Aralık 1998.

Demirkent, Nezih. **Sayfa Sayfa Gazetecilik**, Birinci basım, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, Mart 1982.

Erman, Sahir. **Hakaret ve Sövme Cürümleri**, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1950.

Faruk Erem, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler Cilt II,** Ankara 1974.

Gökçe, Orhan. **İletişim Bilimine Giriş: İnsanlararası İlişkilerin Sosyolojik Bir Analizi**, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, Eylül, 1993.

Gönensin, Okay. **Gazetecinin Anayasası**, Demokrasi Özgürlük ve Basın "Ödül Alan Yazılar", Birinci basım, İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları 48, Mayıs 1997.

Gözübüyük, Şeref. **Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları**, Sekizinci basım, Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları, Ocak 1993.

Graber, Doris A. **Media Power in Politics**, İkinci basım, Washington D:C.: CQ press., 1990.

Günay, Erhan. **Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Basında Sorumluluk**, Ankara: Seçkin Yayınevi, Nisan 1999.

Hart, Andrew. **Understanding the Media: A Practical Guide**, Birinci basım, Great Britain: Routledge London and Newyork, 1991.

Hatemi, Hüseyin. **Kişiler Hukuku Dersleri**, İstanbul: Filiz Kitapevi, 1992.

Hohenberg, John. **The Professional Journalist**, Beşinci basım, USA: Holt, Rinehart and Winston, 1983.

Hohenberg, John. **Gazetecilik Mesleği**, Çeviren: Filiz Ofluoğlu, İstanbul:Gazeteciler Cemiyeti Yayınları No: 1, 1963.

İmre, Zahit. **Medeni Hukuka Giriş, Temel Kavramlar, Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri ve Hakiki Şahıslar Hukuku**, Üçüncü basım, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın No:2718, Hukuk Fakültesi Yayın No:160, 1980.

Jeanneney, Jean Noel. **Başlangıcından Günümüze Medya Tarihi**, Çeviren: Esra Atuk, Birinci basım, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Ocak 1998.

Kabacaklı, Alpay. **Başlangıçtan Günümüze Türkiye' de Basın Sansürü**, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayını, Yayın No: 29. 1990..

Kavaklı, Oğuzhan. **Haberleşme: Haberleşme Teorileri ve Haberleşme Araçları**, İzmir: Ankara Matbaası, Ekim – 1985.

Kaya, Raşit. **Kitle İletişim Sistemleri Basın, Radyo ve Televizyon Yayınlarının Düzenlenmesi**, Birinci basım, Ankara: Teori Yayınları, Ekim 1985.

Kazan, Turgut. **Basın Kendini Sorguluyor, Kişi Hakları**, İstanbul: Türk Gazeteciler Cemiyeti Yayın No: 43, Paneller Dizisi -Medya ve Kişilik Hakları - 10 Nisan 1995 Pazartesi - 1996.

Kılıçoğlu, Ahmet. **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukuksal Sorumluluk**, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayın No:466, 1982.

MacBride, Sean. **Birçok Ses Tek Bir Dünya: İletişim ve Toplum–Bugün ve Yarın**, Çeviren Ertuğrul Özkök, Ankara: Unesco Türkiye Milli Komisyonu, 1993.

Matelski, Marlyn. **TV Haberciliğinde Etik**, Çeviren: Bahar Öcal Düzgören, Birinci basım, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Mart 1996.

Oğuzman, Kemal ve Seliçi, Özer. **Kişiler Hukuku Dersleri - Gerçek ve Tüzel Kişiler**, Beşinci basım, İstanbul: Filiz Kitapevi, 1993.

Oskay, Ünsal. **İletişimin ABC' si**, İstanbul: Simavi Yayınları, ABC Dizisi:9, 1992.

Oskay, Ünsal. **Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş**, İstanbul: 1992.

Öngören, Gürsel. **Televizyon ve Radyoda Kişilik Haklarına Saldırılara Karşı Hukuki Başvuru Yolları**, İstanbul: Der Yayınları Yayın No: 179, 1996.

Özek, Çetin. **Basın Özgürlüğünden Bilgilenme Hakkına**, Birinci basım, Yayın No:578, Hukuk Dizisi No:103, Eylül 1999.

Özek, Çetin. **Türk Basın Hukuku**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 2381, Hukuk Fakültesi No:538, 1978.

Özel, Cevat. **Türk Medya Hukuku,** Birinci basım, İstanbul: Alfa Yayın No:599, Hukuk Dizisi No:106, Ekim 1999.

Özgen, Bekir. **Düşünce Özgürlüğü ve Laiklik**, Birinci basım, İstanbul: Çınar Yayınları Araştırma Dizisi, Ekim 1994.

Özgen, Mahmut İhsan. **İnsanlık ve Sosyolojik Boyutuyla Basın Meslek Ahlakı ve Yasalar**, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994.

Özgen, Murat. **Kurumsal, Kuramsal ve Tarihsel Açıdan Gazetecinin Etik Kimliği**, Tezler Dizisi, İstanbul, Haziran 1998.

Özsunay, Ergun. **Medeni Hukuka Giriş**, Dördüncü basım, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın No:2792, İktisat Fakültesi Yayın No:473, 1981.

Özsunay, Ergun. **Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu**, Üçüncü basım, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2198, Hukuk Fakültesi Yayın No: 499, 1977.

Öztan, Bilge. **Medeni Hukukun Temel Kavramları,** Birinci basım, Ankara: Turhan Kitapevi, Ekim 1995.

Öztan, Bilge. **Şahsın Hukuku Hakiki Şahıslar**, Altıncı basım, Ankara: Turhan Kitapevi, 1994.

Perin, Cevdet. **Tarih Boyunca Düşünce ve Basın Özgürlüğü**, İstanbul: Remzi Kitapevi, 1974.

Pieper, Annemarie. **Etiğe Giriş**, Çeviren: Veysel Atayman ve Gönül Sezer, Birinci basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları: 265, İnceleme Dizisi:145, 1999.

Rigel, Nurdoğan. **Haber Çocuk ve Şiddet: Üretim, Kitle iletişim ve Tüketim Sürecinde Haberin İncelenmesi**, İstanbul: Der Yayınları 166, Eren Ofset, 1995.

Rigel, Nurdan. **Medya Ninnileri**, İstanbul: Sistem Yayıncılık, Yayın No: 009, 1994.

Rigel, Nurdoğan. **Kağıt Kaplanlar Gazetecilik Düşüncesi ve Meslek İlkeleri**, İstanbul: Der Yayınları:125, 1993.

Schlapp, Hermann **Gazeteciliğe Giriş**, Çeviren: Işık Aygün, Dördüncü basım, Ankara: Lurzem Medya Eğitim Merkezi Yayını, 2000.

Serdar, İlknur. **Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması**, Ankara: Seçkin Yayınevi, Ekim 1999.

Şahin, Haluk. **Yeni İletişim Ortamı Demokrasi ve Basın Özgürlüğü**, Basın Konseyi Bilimsel Araştırması 1990, İstanbul: Kasım 1991.

Şen, Ersen. **Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması**, İstanbul: Hukuk Yayınları No:148, 1996.

Şenyapılı, Önder. **Toplum ve İletişim**, Ankara: Turhan Kitapevi, Bilimsel Eserler Dizisi, No:8, 1981.

Tekinay, Selahattin Sulhi. **Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku**, Altıncı basım, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992.

Tetreault, Joseph. **A Brief History of Journalism and Mass Communication**, http://metalab.unc.edu/journalism/jhistory/, (21.07.2000)

Tılıç, L. Doğan. **Utanıyorum Ama Gazeteciyim Türkiye ve Yunanistan'da Gazetecilik**, Birinci basım, İstanbul: İletişim Yayınları 494, Bugünün Kitapları 44, 1998.

Tokgöz, Oya. **Temel Gazetecilik**, Dördüncü basım, Ankara: İmge Kitabevi, Mart 2000.

Tokgöz, Oya. **Temel Gazetecilik**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 476, 100. Doğum Yılında Atatürk' e Armağan Dizisi: 19, 1981.

Ünsal Oskay, **Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri,** İstanbul: 1993.

Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet. **Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu ve Terim ve Sözcükler Kılavuzu**, 2. Cilt, Dördüncü basım, İstanbul: Hünkar Ofset, 1988.

Vivian, John. **Media of Mass Communication**, Boston-USA: Allyn and Bacon, 1991.

Warren, Carl. **Gazetecinin El Kitabı**, Çeviren: Burhan Arpad, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Yayınları: 5, 1964.

Wilson, Stan Le Roy. **Mass Media Mass Culture: An Introduction**, Üçüncü basım, USA: McGraw Hill, Inc., 1995.

Zevkliler, Aydın. **Kişiler Hukuku Gerçek Kişiler**, Ankara: Doruk Kitap Yayın Dağıtım, Olgaç Matbaası, 1981.

Makaleler

Demiray, Uğur "İletişim Özgürlüğü ve Medya Etiği", **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı**, İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayını, Eylül-Ekim 1996, S:11, Y:2.

Derin, Cevat. "Basın Özgürlüğü Kuramları", **İletişim Fakültesi Dergisi**, İstanbul: İletişim Fakültesi Yayınları No:19, 1997, Sayı No: 5.

Doğan, İsmail. "Çevirenin Yorumu: İletişim Sorunu ve Marshall McLuhan", **İletişim ve Yabancılaşma Yazılı Kültürümüzde İlkler**, İstanbul: Sistem Yayıncılık, Mayıs 1998.

Donay, Süheyl. "Özel Hayata Saygı Gösterilmesi Üzerine", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, İstanbul: 1974, Sayı 39 (I/4).

Dural, Mustafa. **Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler**, Dördüncü basım, İstanbul: Filiz Kitapevi, 1995.

Eren, Fikret. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt II, İkinci basım, Ankara: S Yayınları, 1988.

Gani, Veysel. "Medya ve Eğitim", **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı**, İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayını, Eylül-Ekim 1996, S:11, Y:2.

Gerger, Haluk "Türkiye'de Düşünce Özgürlüğü (Giriş)", **İfade Özgürlüğü Hapiste**, Birinci basım, Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfi Yayını, Aralık, 1994.

Gezgin, Suat. "Basının Sorumlulukları", **İletişim Fakültesi Dergisi,** İstanbul, 1997, Sayı No: 4.

Giritli, İsmet "Çağımızda Haberleşme", **Genç Gazeteciler Eğitim Semineri,** Ed. Vedii Evsal ve Diğerleri, Birinci basım, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yayın No: 19, Mart 1986.

Gölcüklü, Feyyaz. "Hakaret – Sövme Suçları ve Politik Eleştiri", **İnsan Hakları Merkezi Dergisi,** Cilt No: I, Sayı No: 1, Ocak 1991.

Güreli, Nail. "Basında Sorumluluğun Çeşitli Boyutları", **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı,** İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayını, Sayı No: 11, Y: 2, Eylül-Ekim 1996,

Güreli, Nail. "İletişim Olayları İçinde Yazılı Basının Durumu", **İletişim Olayları ve Türk Basının Sorunları,** Ed. Selami Akpınar ve Diğerleri, Birinci basım, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yayın No: 17, Aralık 1984.

İçel, Kayıhan. "Günümüzde Basın Kamusal Görevleri", **Genç Gazeteciler Eğitim Semineri,** Ed. Vedii Evsal ve Diğerleri, Birinci basım, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yayın No: 19, Mart 1986.

İlkiz, Fikret. "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İfade Özgürlüğü", **İstanbul Barosu Dergisi,** İstanbul: Haziran 1999, Sayı No: 2, Cilt No: 73.

İlkiz, Fikret. "Kişilik Hakları Özel Yaşam, Gazetecilerin Korunması", **İstanbul Barosu Dergisi,** İstanbul: Mart 1999, Sayı No:1, Cilt No: 73.

İlkiz, Fikret. "Yerel Gazeteciliğe İlişkin Hukuki Kurallar, Cezalar ve Haklar", **Türkiye ve Almanya'da Yerel Gazetecilik,** Antalya: Konrad –Adenauer – Vakfi Yayını, 1999.

İrvan, Süleyman. "Medya ve Siyaset Meydanı (Demokratik Sistemde Medyanın Rolü), **Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi,** Sayı No: 68-69, Aralık-Ocak 1995.

Karabaşoğlu, Uygur. "2000'lere Doğru Türk Basını", **İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi,** Yıl: 1, S: 2, 1995.

Kır, Yavuz. "Medya Terörü Kamuoyu Oluşturma veya Oluşturmama", **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı,** İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayını, Eylül-Ekim 1996.

Koru, Fehmi. "Basın Kendini Sorguluyor", **Paneller Dizisi -Medya ve Kişilik Hakları Konulu Panel**, Türk Gazeteciler Cemiyeti Yayınları:43, - 10 Nisan 1995 Pazartesi- İstanbul 1996.

Kuranel, Ülkü. "Radyo ve TV' de Habercilik", **Genç Gazeteciler Eğitim Semineri**, Ed. Vedii Evsal ve Diğerleri, Birinci basım, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yayın No: 19, Mart 1986.

Kurtböke, Oktay. "Yazılı Basında Habercilik", **Genç Gazeteciler Eğitim Semineri**, Ed. Vedii Evsal ve Diğerleri, Birinci basım, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yayın No: 19, Mart 1986.

Lisa, Jardine. "The Future Began in 1455", **The Spectator**, Ekim 1999.

Özek, Çetin. "Bireyin Kişilik Hakkı", **Basın Kendini Sorguluyor**, İstanbul: Türk Gazeteciler Cemiyeti Yayın No: 43, Paneller Dizisi -Medya ve Kişilik Hakları - 10 Nisan 1995 Pazartesi – 1996.

Özek, Çetin. "Demokratikleşme Sancısı-Düşünmek Özgürlüğümüz Var mı?", **İfade Özgürlüğü Hapiste**, Birinci basım, Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfi Yayını, Ararlık, 1994.

Özgen, Murat. "Basın Özgürlüğü Kavramı", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı No: 7, 1998.

Özgen, Murat. "Haberin Metalaştırılması Bağlamında Basın Ahlakı", **Çapraz Bakış**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Institut Français d'İstanbul Ortak Yayını, 20 Mart 1998.

Özgen, Murat "Basının Kendi Kendini Denetimi (Basında Otokontrol)", **İletişim Fakültesi Dergisi**, İstanbul 1997, Sayı No: 5.

Sedat Ergin, "Basın Ahlakı Konusunda Amerika'dan Örnekler ve Türk Basınında Durum", **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı**, İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayını, Eylül-Ekim 1996, S:11, Y:2.

Singer, Peter. "Introduction", **Ethics**, Ed. Peter Singer, Birinci basım, Oxford University Press, Great Britain, 1994.

Şahin, Haluk. "Basında Sorumluluğun Çeşitli Boyutları", **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı**, İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayını, Eylül-Ekim 1996, S:11, Y:2.

Uğurlu, Faruk. "Basında Özdenetim", **İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi,** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, A.Ü. Yayın No: 779, İletişim Bilimleri Fakültesi Yayın No:19, Aralık 1993, Sayı No: 12/283-297, 1993.

Yapar, Aslı. "Basında Etik", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı No:4, İstanbul 1997.

Tezler

Akdemir, Semra Soyer. "Uluslararası İletişim Alanının Düzenlenmesine Yönelik Normatif Kavramlarda Ortaya Çıkan Yeni Gelişmeler", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.

Müftüler, S. Elif. "Televizyon Haberciliği ve Kişilik Hakları", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo – Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, İstanbul, 1997.

Mevzuat

Askeri Ceza Kanunu

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde İletişim Özgürlüğü

Basın Kanunu

Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi

Borçlar Kanunu

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi

İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi

Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu

Medeni Kanun

Olağanüstü Hal Kanunu

Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun

Sıkıyönetim Kanunu

T.C. 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, Esas No: 1997/787, Karar No: 1999/917 Sayılı Kararı.

T.C. Anayasası

T.C. Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/394, Karar No: 1997/948, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı Hazırlık No: 1997/213, Karar No: 1997/100.

T.C. Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/394, Karar No: 1997/948 Sayılı Kararı.

T.C. Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi Karar No 1997/948, Esas No: 1997/394 Sayılı Kararı.

T.C. Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/454, Karar No: 1999/40 Sayılı Kararı.

T.C. Ankara 21. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/459, Karar No: 1998/191 Sayılı Kararı.

T.C. Ankara 24. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/377, Karar No: 1998/143 Sayılı Kararı.

T.C. Ankara 27. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/368, Karar No: 1998/798 Sayılı Kararı.

T.C. Ankara Asliye 17. Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/398, Karar No: 1998/524 Sayılı Kararı.

T.C. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı Hazırlık No: 1997/213, Karar No: 1997/100.

T.C. Asliye 13. Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/405, Karar No: 2000/222 Sayılı Kararı.

T.C. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1998/77, Karar No: 1999/669 Sayılı Kararı.

T.C. Bağcılar 1. Asliye Ceza Mahkemesi, Esas No: 1999/6692, Karar No: 2000/274, Cumhuriyet Savcılığı Esas No: 1997/954.

T.C. Bağcılar 1. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1999/6692, Karar No: 2000/274, Cumhuriyet Savcılığı Esas No: 1997/954 Sayılı Kararı.

T.C. Bağcılar Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/245, Karar No: 2000/659 Sayılı Kararı.

T.C. Bursa Asliye 3. Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/497, Karar No: 1998/1035 Sayılı Kararı.

T.C. Cumhuriyet Başsavcılığı Hazırlık No: 1997/39366 - 39346.

T.C. İstanbul 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, Esas No: 1997/407, Karar No: 1999/176 Sayılı Kararı.

T.C. İstanbul 3.Asliye Hukuk Mahkemesi, Esas No: 1999/138, Karar No: 1999/226 Sayılı Kararı.

T.C. İstanbul 7. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/538, Karar No: 1998/226 Sayılı Kararı.

T.C. İstanbul 7.Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/439, Karar No: 1998/159 Sayılı Kararı.

T.C. İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1987/495, Karar No: 1999/184 Sayılı Kararı.

T.C. İstanbul Asliye 8. Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/409, Karar No: 1999/430 Sayılı Kararı.

T.C. Marmaris Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/789, Karar No: 1998/120 Sayılı Kararı.

T.C. Şişli 2. Asliye Hukuk Hakimliği Esas No: 1997/780, Karar No: 1998/1064 Sayılı Kararı.

T.C. Şişli 2. Asliye Hukuk Hakimliği Esas No: 1999/1218, Karar No: 2000/63 Sayılı Kararı.

T.C. Şişli 3. Asliye Hukuk Mahkemesi Esas No: 1997/787, Karar No: 1999/917 Sayılı Kararı.

Terörle Mücadele Kanunu

Türk Ceza Kanunu

Türkiye Radyo Televizyon Kanunu

Diğerleri

3. Kuşak Cumhuriyet, Cumhuriyet' in 75. Yılı Kutlama Programı Çerçevesinde Türk Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfi. Başbakanlık Tanıtma Fonu Yayını.

A Brief History of the Council of Europe, http://www.coe.fr/eng/present/history.htm, (11.03.2000).

Abid, Hussein, "Press Briefing by Special Rapporteur on Promotion and Protection of Right to Freedoom of Opinion and Expression", OHCHR/99/94/13/B, 13 Nisan 1999, http://www.unhchr.ch/Hurican.../., (21.02.2000)

Ahmet Vardar Kınandı, Basın Konseyi Aylık Bülteni, Özgür Basın, Kasım-Aralık 1994.

Along The Freedom Road 1989 – 1998, http://www.unesco.org/webworld/communication_democracy/along.htm, (11.02.2000)

Basın İlan Kurumu Basın Ahlak Esasları Hakkındaki Genel Kurul Kararı-1994, http://www.gazetecilersendikasi.org.tr/documents/belgeler/belge/bmi01.html, (05.10.2000).

Basın Meslek İlkeleri, http://www.gazetecilersendikasi.org.tr/documents/belgeler/belge/bmi.html, (18.02.2000)

Basın Özgürlüğünün Önündeki Engeller – 2,-TGS 15. Olağan Genel Kurulu, 12-13 Eylül 1998, http://www.tgs.org.tr/documents/r06-1.html, (14.01.2000)

Basın Özgürlüğünün Önündeki Engeller – 3,-TGS 15. Olağan Genel Kurulu, 12-13 Eylül 1998, http://www.tgs.org.tr/documents/r06-1.html, (14.01.2000)

Basın Özgürlüğünün Önündeki Engeller – 5,-TGS 15. Olağan Genel Kurulu, 12-13 Eylül 1998, http://www.tgs.org.tr/documents/r06-1.html, (14.01.2000)

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4 Kasım 1950. http://www1.umn.edu/humanrts/euro/z20prot1.html, (08.02.2000)

Declaration of Principles on The Conduct of Journalists, International Federation of Journalists, http://www.uta.fi/ethicnet/itj.html. (21.03.2000)

Declaraton on Fundamental Principles Concerning the Contribution of the Mass Media to Strengthening Peace and International Undrstanding, to the Promotion of Human Rights, and the Countering Racialism, Apartheid and Incitement to War, (Paris: 28 Kasım 1978), http://www.hri/uninfo/treaties/18.shtml, (06.03.2000)

International Covenant on Civil and Political Rights, U.N.T.S., No:14668, Vol 999, 1976, http://www.hrweb.org/legal/cpr.html, (21.02.2000)

International Covenant on Civil and Political Rights, UN Document Series Symbol: ST/HR/

İlkiz, Fikret. **İletişim Mevzuatı (Ders Notları),** İstanbul, 1997.

İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya dair Avrupa Sözleşmesi [11. Protokol ile Değişik Metin] (Avrupa Sözleşmeler Seri No. 5)

İrvan, Süleyman. "Bağımsız İletişim Ağı Yerel Medya Eğitim Projesi Seminer Notları", Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, 11-12 Ekim 1997.

"Letters to the Editör". **Quill Magazine**, Cilt 85, Sayı 8, Ekim, 1997, http://www.spj.org/quill/, (10.10.1999).

Many Voices, One World The MacBrideReport 1980, http://www2.hawaii.edu/~rvincent/mcbcon2.htm, (06.05.2000)

Records of General Conference, Resolution, Cilt 1, 16. Genel Konferansı, Paris, 1970. (http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001140/114046e.pdf#xml=http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?database=gcex&set=38B56B54_1_108&hits_rec=1&hits_lng=eng), (10.02.2000)

Records of General Conference, Resolution, Cilt 1, 18. Genel Konferansı, Paris, 1974. (http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001140/114040e.pdf), (12.04.2000)

Society of Professional Journalist, **Code of Ethics**, http://www.spj.org/ethics/code.htm, (16.07.2000)

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumlulukları Bildirgesi, http://www.tgc.org.tr/, (27.07.2000).

United Nations Landmarks in Human Rights, http://www.un.org/right/HR/chrono.htm; (20.03.2000)

Universal Declaration of Human Rights, http://www.un.org/rights/HRToday/chrono.htm, (26.03.2000)

Universal Declaration of Human Rights, Resolution 217 A (III), 10 Aralık 1948, http://www.un.org/Overview/rights.html, (20.03.2000)

voices21: A Global Movement for People' s Voices İn Madia and Communication in the 21st Century, http://www.comunica.org/statement.htm, (06.05.2000)